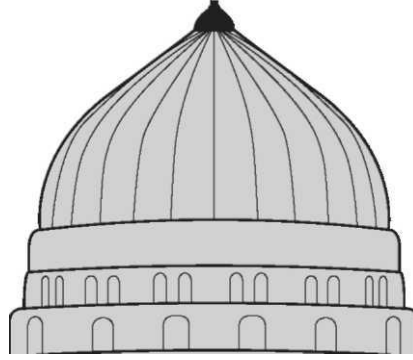

SEVGİLİ PEYGAMBERİM

Sallallahü aleyhi ve sellem

|||

Prof. Dr. Ramazan Ayvalli

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

10. BASKI

Çatalçeşme Sk. No. 17 Cağaloğlu-İstanbul / TÜRKİYE

Tel: (+90 212) 512 95 11

Fax: (+90 212) 513 68 57 **e-mail:** turkdunyasi@ihlas.net.tr

Baskı: İhlas Gazetecilik A.Ş.

Tel: (+90 212) 454 35 06

Mücellit: Sağlam Mücellit

Tel: (+90 212) 693 19 33

2009

Takdim

Allahü teâlâyâ hamd ve verdiği ni'metlere, iyiliklere, sonsuz şükürler olsun... O'nun sevgili Peygamberi, insanların her bakımdan en güzeli, en iyisi, en üstünü olan Muhammed aleyhisselâma ve onun güzel yüzünü görmekle, faydalı sözlerini işitmekle şereflenen, böylece bütün insanların en kıymetlileri olan Eshâbı'nın hepsine ve onların izinde gidenlere de duâ ve selâmlar olsun...

Tarihte "Cahiliye Devri" denilen bir dönem vardır. Bu dönemde, Arabistan Yarımadasında, insanlar putlara tapıyor, sürekli içki içiyor, kumar oynuyorlardı. Kuvvetli olan haklı sayılıyor, kadınlar bir ticâret eşyası gibi alınıp-satılıyor, kız çocukları diri diri toprağa gömülüyordu. Sadece Arabistan Yarımadası değil bütün dünya karanlığa gömülmüştü. Asya, Afrika ve Avrupa'da da durum bundan farklı değildi. Elbette bunlardan rahatsız olan, memnun olmayan akl-ı selim sahibi insanlar az da olsa mevcuttu ve bunlar Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunuyor, bu karanlık dönemin bitmesi için yalvarıyorlardı.

İnsanlara acıyan Allahü teâlâ, muhtelif asırlarda ve çeşitli coğrafi bölgelerde yaşayan insanlara birçok peygamber gönderdiği gibi, son nebî ve resûl olan Hazreti Muhammedi de bu karanlığı aydınlatması için son peygamber olarak vazifelendirdi.

Cenâb-ı Hak, merhamet buyurarak bizi, O'na ümmet etmekle, nîmetlerinin en büyüğüne kavuşturdu. O'na tâbi olmak, uymak lazım geldiğini açıkça bildirdi. Rabbimize bu muazzam nîmetinden dolayı ne kadar hamd ve şükretsek azdır.

Ehl-i Sünnet âlimleri buyurmuşlardır ki: "Her Peygamber kendi zamanında, kendi mekânında, kendi kavminin hepsinden her bakımdan üstündür.

Muhammed aleyhisselâm ise, her zamanda, her memlekette, yâni dünyâ yaratıldığı günden, kıyâmet kopuncaya kadar, gelmiş ve gelecek bütün varlıkların her bakımdan en üstünüdür. Hiçbir kimse hiçbir bakımdan O'ndan üstün değildir..."

Allahü teâlâ, hiçbir şey yaratmadan önce, Muhammed aleyhisselâmın mübârek nûrunu yarattı. Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamber Efendimiz'e hitâben: "Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik" buyuruldu. Hadîs-i Kudsîde de: "Sen olmasaydın, sen olmasaydın mahlûkâtı yaratmazdım" buyurulmuştur.

Îmânın asıl şartı, "Hubb-i fillah ve buğd-ı fillah" yâni Allahü teâlânın dostlarını sevmek, düşmanlarını sevmemektir. Bu olmadıkça hiçbir ibâdet kabûl olmamakta, sâhibinin yüzüne

çarpılmaktadır. Bu sebeple “Âlemlerin Efendisi”ni sevmemiz farz olmuş ve O’nun mübârek muhabbetini kalbimize yerleştirmemiz ve güzel ahlâkı ile ahlâklanmamız emr edilmiştir.

Bu muhabbetin devâm etmesi için, asırlardan beri Peygamber Efendimizin mübârek hayâtını anlatan kitaplar yazılmıştır, hâlen de yazılmaktadır. O’nun sevgisinin kalplerimize dolup taşması için, Ehl-i Sünnet âlimlerinin kitaplarından uzun tedkîkler yaparak Kâinatın Sultânı, Resûlullah Efendimizin mübârek hayâtını yazmaya çalıştık.

Cenâb-ı Hak, hepimizin kalbini Peygamber Efendimizin muhabbeti ile doldurup, bizleri Ehl-i Sünnet âlimlerinin bildirdiği doğru yolda bulundursun! Âmin.

Prof. Dr. Ramazan Ayyallı

PEYGAMBERİMİZİN MÜBAREK “NÛR”U

Muhammed (aleyhisselâm); Allahü teâlâ'nın habîbi, sevgilisi, yaratılmış bütün insanların ve diğer mahlûkâtın her bakımdan en üstünü, en güzeli ve en şerefliisidir. Allahü teâlâ'nın medhettiği, bütün insanlara ve cinne peygamber olarak seçip gönderdiği, son ve en üstün Peygamber'dir. Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olup, her şey onun hürmetine yaratılmıştır. Mübârek ismi, tekrar tekrar medhedilmiş, pekçok övülmüş mânâsına gelen Muhammed (aleyhisselâm)dır. Ahmed, Mahmûd, Mustafâ gibi başka mübârek isimleri de vardır. Babasının ismi Abdullah olup, hicretten 53 sene önce Rebû'l-evvel ayının onikisinde Pazartesi gecesi, sabaha karşı Mekke-i Mükerreme'de doğdu. Târihçiler, bu günün, milâdî sene ile 571 senesinin Nisan ayının yirmisine rastladığını bildirmektedirler.

Doğmadan birkaç ay önce babası Abdullah, altı yaşında iken de annesi Âmine vefât etti. Bu sebepten Peygamber Efendimiz'e “Dürr-i Yetîm (Kâinât sedefinde bulunan tek, büyük ve en kıymetli inci)” lakabı da verilmiştir. Sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmuttalib'in, onun ölümü üzerine ise amcası Ebû Tâlib'in yanında kaldı. Yirmibeş yaşında Hadîcetü'l-Kübrâ vâlidemiz ile evlendi. Bu hanımından doğan ilk oğlunun adı Kâsım idi. Araplarda ilk oğlun babası olarak, künye ile anılmak âdetti. Bundan dolayı Peygamberimize “Ebû'l-Kâsım yâni Kâsım'ın babası” denildi.

Kırk yaşında iken, bütün insanlara ve cinne peygamber olduğu Allahü teâlâ tarafından bildirildi. Üç sene sonra herkesi îmâna çağırmaya başladı. Elliiki yaşında iken Mîrâc vukû buldu. Milâdın 622 yılında 53 yaşında olduğu hâlde, Mekke'den Medîne'ye hicret etti. Yirmiyedi kerre muhârebe yaptı. 11 (m. 632) senesinde Rebû'l-evvel ayının onikisinde Pazartesi günü öğleden evvel, 63 yaşında iken Medîne-i Münevvere'de vefât etti.

Allahü teâlâ, bütün peygamberlerine ismi ile hitâb ettiği hâlde, O'na; “Habîbim (Sevgilim)” diye iltifât etmiştir. Cenâb-ı Hak, bir âyet-i kerîmede meâlen; “Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik”¹ ve bir hadîs-i kudsîde de; “Sen olmasaydın, sen olmasaydın, mahlûkâtı yaratmazdım”² buyurdu.

Her Peygamber, kendi zamânında, kendi mekânında, kendi kavminin hepsinden her bakımdan üstündür. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm ise, dünyâ yaratıldığı günden kıyâmet kopuncaya kadar, her zamânda, her memlekette, gelmiş ve gelecek bütün varlıkların her bakımdan en fazîletlisi, en üstünüdür. Hiçbir kimse hiçbir bakımdan O'nun üstünde değildir. Cenâb-ı Hak, O'nu öyle yaratmıştır.

¹ el-Enbiya, 107.

² Süyutî, *el-Leali'l-Masnua*, I, 272; Aclunî, *Keşfu'l-Hafa*, II, 164; Ali el-Karî, *Şerhu 'ş-Şifa*, I, 6.

Mübârek “Nûr”unun yaratılması

Allahü teâlâ, her şeyden yâni hiçbir şeyi yaratmadan önce, sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın mübârek nûrunu yarattı. Tefsîr ve hadîs âlimlerimizden çoğu bildirdiler ki: “Cenâb-ı Hak, kendi nûrundan latîf ve büyük bir cevher yaratıp, ondan bütün kâinâtı sırasıyla vücûda getirdi. Bu cevhere “Nûr-ı Muhammedî” denir. Bütün rûh ve cisimlerin başlangıcı ve menşei bu cevherdir.”

Eshâb-ı kirâmdan Câbir bin Abdullah, bir gün; “Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın her şeyden evvel yarattığı şey nedir?” diye sorunca; “Her şeyden evvel senin Peygamberinin yâni benim nûrumu kendi nûrundan yarattı. O zamân; levh, kalem, Cennet, Cehennem, melek, semâvât (gökler), arz (yeryüzü), güneş, ay, insan ve cinnîler yoktu” buyurdular.

Nûr-ı Muhammedî, Âdem aleyhisselâmın kalbi ve cesed-i şerîfi yaratılınca, onun iki kaşu arasına kondu. Âdem aleyhisselâm kendisine rûh verilince, alnında, zühre yıldızı gibi parlayan bir nûrun olduğunu fark etti.

Âdem aleyhisselâm yaratıldığında, Cenâb-ı Hakk’ın kendisine; Ebû Muhammed yâni Muhammed’in babası diyerek hitâb ettiğini ilhâm ile anladı ve; “Ey Rabbim! Bana niçin Ebû Muhammed künyesini verdin?” diye suâl edince, Allahü teâlâ; “Ey Âdem! Başını kaldır!” dedi. Âdem aleyhisselâm, başını kaldırıp baktığında, Arş-ı a’lâda sevgili Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) nûrdan yazılmış Ahmed ismini gördü. O zamân; “Ey Rabbim! Bu kimdir?” diye suâl etti. Allahü teâlâ da; “Bu, senin zürriyetinden bir peygamberdir. O’nun ismi göklerde Ahmed, yerde ise Muhammed’dir. Eğer O olmasaydı, seni yaratmazdım. Yerleri ve gökleri de halk etmezdim”³ buyurdu.

Nurunun temiz alınlardan geçmesi

Âdem aleyhisselâm yaratılınca alnına, sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın nûr-ı şerîfi kondu. O nûr alnında parlamaya başladı. Kur’ân-ı kerîmde bildirildiği gibi; Âdem aleyhisselâmdan itibâren temiz babalardan ve temiz analardan geçerek, Peygamber efendimize kadar geldi. Bunu Allahü teâlâ âyet-i kerîmede meâlen şöyle bildirmiştir:

“Sen, yâni senin nûrun, hep secde edenlerden dolaştırılıp, sana inkılâb etmiş, ulaşmıştır.”⁴

³ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, VII, 437; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, VIII, 198.

⁴ eş-Şüara, 26/219.

Hadîs-i şerîfte; “Allahü teâlâ insanları yarattı. Beni insanların en iyi kısmından vücûda getirdi. Sonra, bu kısımlarından en iyisini (Arabistan’da) seçti. Beni bunlardan vücûda getirdi. Sonra evlerden, âilelerden en iyisini seçip, beni bunlardan meydana getirdi. O hâlde, benim rûhum ve cesedim mahlûkların en iyisidir. Benim silsilem, ecdâdım en iyi insanlardır” buyurulmuştur.

Diğer bir hadîs-i şerîfte ise: “Allahü teâlâ, her şeyi yoktan var etti. Her şey içinden insanları sevdi, kıymetlendirdi; insanlar içinden de seçtiklerini Arabistan’da yerleştirdi. Arabistan’daki seçilmişler arasından da, beni seçti. Beni, her zamanki insanların seçilmişlerinde, en iyilerinde bulundurdu. O hâlde, Arabistan’da bana bağlı olanları sevenler, benim için severler. Onlara düşmanlık edenler, bana düşmanlık etmiş olurlar” buyurulmuştur.

Yaratılan ilk insan olan Âdem aleyhisselâm, Muhammed aleyhisselâmın zerresini taşıdığı için, alnında O’nun nûru parlıyordu. Bu zerre Hazreti Havvâ’ya, ondan da Şît aleyhisselâma ve böylece temiz erkeklerden temiz kadınlara ve temiz kadınlardan temiz erkeklere geçti. Muhammed aleyhisselâmın nûru da zerre ile birlikte, alınlardan alınlara geçti. Melekler ne zamân Âdem aleyhisselâmın yüzüne baksalar, alnında Muhammed aleyhisselâmın nûrunu görürler ve O’na istiğfârda bulunurlardı.

Âdem aleyhisselâm vefât edeceği zaman, oğlu Şît aleyhisselâma dedi ki: “Yavrum! Bu alnında parlayan nûr, son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın nûrudur. Bunu, mü’min ve afif, temiz hanımlara teslim et ve oğluna da böyle vasiyette bulun!” Muhammed aleyhisselâma gelinceye kadar, bütün babalar, oğullarına böyle vasiyet ettiler. Hepsi bu vasiyeti yerine getirip, en asîl ve en kibâr kızlar ile evlendiler. Nûr, kadın-erkek, temiz alınlardan geçerek asîl sahibine ulaştı. Resûlullah Efendimizin dedelerinden birinin iki oğlu olsa, yâhut bir kabîle iki kola ayrılrsa, Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın nûru, en şerefli ve hayırlı olan tarafta bulunurdu. Her asırda O’nun dedesi olan zât, yüzündeki nûrdan belli olurdu, O’nun nûrunu taşıyan seçilmiş bir soy vardı ki, her asırda bu soydan olan zâtın yüzü pek güzel ve çok nûrlu olurdu. Bu nûr ile kardeşleri arasında seçilir, içinde bulunduğu kabîle başka kabîlelerden daha üstün, daha şerefli olurdu.

Nitekim Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîfinde buyurdular ki:

“Benim dedelerimin hiç biri zinâ yapmadı. Allahü teâlâ, beni, tayyib, iyi babalardan, temiz analardan getirdi. Dedelerimden birinin iki oğlu olsaydı, ben bunların en hayırlısında, en iyisinde bulunurdum.”

Âdem aleyhisselâmdan beri, evlâddan evlâda geçerek gelen bu nûr, Târûh'a, ondan oğlu İbrahim aleyhisselâma, sonra oğlu İsmâil aleyhisselâma geçmiştir. Onun da alnında güneş gibi parlayan nûr, evlâdından Adnân'a ondan Me'âd'a, ondan da Nizâr'a intikâl etmiştir. Nizâr doğunca, babası Me'âd, oğlunun alnında nûru görüp sevinmiş, büyük bir ziyâfet vererek; "Böyle oğul için, bu kadar ziyâfet az bir şey" dediği için, oğlunun adı Nizâr, yâni az birşey mânâsında kalmıştır. Bundan sonra da nûr, sıra

Muhammed
Aleyhisselâm
Abdullah
Abdülmuttalib
(Şeybe)
Hâşim (Amr)
AbdüMenâf
(Muğîre)
Kusayy (Zeyd)
Kilâb, Mürre
Ka'b
Lüveyy
Gâlib, Fihri
Mâlik
Nadr, Kinâne
Huzeyme

ile intikâl ederek asıl sâhibi olan sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma ulaşmıştır.

Peygamber Efendimizin şerefli nesebi Adnân'a kadar şöyledir:

Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerifte şöyle buyurdu:

"Ben, Abdullah, Abdülmuttalib, Hâşim (Amr), Abdü Menâf (Muğîre), Kusayy (Zeyd), Kilâb, Mürre, Ka'b, Lüveyy, Gâlib, Fihri, Mâlik, Nadr, Kinâne, Huzeyme, Müdrîke (Âmir), İlyâs, Mudar, Nizâr, Me'âd, Adnân oğlu Muhammed'im. Mensûb olduğum topluluk, ne zamân ikiye ayrılmış ise, Allahü teâlâ beni muhakkak onların en hayırlı olan tarafında bulundurmuştur..."⁵

Başka bir hadîs-i şerifte de;

"Allahü teâlâ, İbrâhim oğullarından İsmâil'i seçti. İsmâil oğullarından Kinâne oğullarını seçti. Kinâne oğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Hâşim oğullarını seçti. Hâşim oğullarından Abdülmuttalib oğullarını seçti. Abdülmuttalib oğullarından da beni seçti"⁶ buyurmuştur.

Kıldı ol nûr, ânın alnında karâr,

Kaldı ann ile, nice rûzîgâr.

Sonra Havvâ alnına, nakl etdi bil,

Durdu anda dahî nice ay ve yıl.

fîis doğdu, ona nakl etdi bu nûr,

Ânın alnında, tecellî kıldı nûr.

İrdi İbrâhîm ve İsmâil'e hem.

Söz uzanır, ger kalanın der isem.

İş bu resm ile müselsel, muttasıl,

Tâ olunca Mustafâ'ya müntekil.

Geldi çün olrahmeten li'l-âlemîn,

Vardı nûr, anda karâr kıldı hemîn.

Dedesı Hazreti Abdülmuttalib

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), Kureyş kabîlesinin Hâşim oğulları kolundandır. Babası Abdullah'dır. Onun da babası Şeybe'dir. Peygamberimizin dedesi olan Şeybe, Medîne'de

⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 55-56.

⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 20.

doğdu. Şeybe, babası Hâşim vefât ettiğinde, daha çocuktü. Bir gün Medîne’de, dayılarının evi önünde arkadaşlarıyla ok tâlimleri yapıyordu. Onları seyreden büyükler, Şeybe’nin alnında parlayan nûrdan, onun şerefli bir kimsenin oğlu olduğunu tahmin ederek hayran kaldılar. Ok atma sırası Şeybe’ye geldiğinde, yayını gerip hedefe okunu saldı. Ok, tam isâbet edince, o heyecanla; “Ben Hâşim’in oğluyum. Elbette okum hedefini bulur!” dedi. Onun bu sözlerinden, Mekke’li Hâşim’in oğlu olduğunu anladılar. O sırada Hâşim ölmüştü. Abdü Menâf oğullarından biri Mekke’ye döndüğünde, Hâşim’in kardeşi Muttalib’e; “Medîne’de bulunan yeğenin Şeybe çok akıllı bir çocuk. Alnında da herkesi hayran bırakan bir nûr parlıyor. Böyle kıymetli bir çocuğu yanınızdan ayırmanız doğru mu?” dedi. Bunun üzerine Muttalib, hemen Medîne’ye gitti ve yeğeni Şeybe’yi alarak Mekke’ye getirdi. Mekke sokaklarında; “Bu çocuk kimdir?” diye soranlara da; “kölemdir” derdi. Bundan sonra Şeybe’nin ismi, Muttalib’in kölesi anlamına gelen Abdümuttalib olarak kaldı.⁷

Abdümuttalib, amcası Muttalib vefât edinceye kadar onun yanında kaldı. Abdümuttalib’in mübârek bedeninden misk kokusu gelirdi. Alnında, Allahü teâlânın habîbi Muhammed aleyhisselâmın nûru parlar, etrafına hayırlar, bereketler saçardı. Her ne zamân Mekke beldesine yağmur yağmayıp kıtlık olsa, Mekke’liler Abdümuttalib’in eline yapışıp kendisini Sebir dağına çıkarırlar, duâ etmesi için ona yalvarırlardı. O da kimseyi kırmaz. Allahü teâlâyâ yağmur ihsan etmesi için duâ ederdi. Cenâb-ı Hak da, Abdümuttalib’in alnında parlayan sevgili Peygamberimizin nûru bereketine duâsını kabûl eder, bol bol yağmur gönderirdi. Böylece Abdümuttalib’in günden güne kıymet ve itibârı çoğaldı. Mekke’liler onu başlarına reis seçtiler. Ona karşı gelen olmaz, emri altına giren de rahat ve huzûr bulurdu. O devrin hükümdarları da, Abdümuttalib’in fazîletini ve büyüklüğünü tasdik ederlerdi. Sâdece İnan kistrâsı onu çekemez, açık ve gizli olarak ona düşmanlık beslerdi.

Abdümuttalib, Hanîf dînine tâbi idi, yâni müslüman idi. Bu din, dedelerinden İbrahim aleyhisselâmın dîni idi. Bu sebeple, hiç bir zamân puta tapmadı ve hattâ yanlarına bile yaklaşmadı. Kâbe’nin etrafında Allahü teâlâyâ duâ eder, ibâdetini yapardı.

Bir gün rüyâsında bir kimse; “Ey Abdümuttalib! Kalk Tayyibe’yi kaz!” diyerek kayboldu. Ertesi gün; “Kalk, Berre’yi kaz!” dedi. Üçüncü gün de aynı kimse; “Kalk, Mednûne’yi kaz!” emrini verdi. Rüyânın arkası kesilmiyordu. Dördüncü gün ise, yine o kimse; “Ey Abdümuttalib! Kalk, Zemzem kuyusunu kaz!” deyince, Abdümuttalib; “Zemzem nedir? Kuyu nerededir?” diye sordu. O zât da; “Zemzem bir sudur ki, hiç eksilmez ve dibine erişilmez. Dünyânın dört bucağından gelen hacılara kifâyet eder. Cebrâil aleyhisselâmın kanadıyla vurduğu yerden çıkmıştır. Allahü teâlânın, İsmâil aleyhisselâm için yarattığı sudur. Susuzları kandırır. Açları doyurur. Hastalara şifâ olur. Yerini bildireyim. Kurban kestikleri zamân artıklarını bir yere dökerler. Sen orada iken kırmızı gagalı bir

⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 82.

karga gelir. Gagasıyla yeri eşer. Karganın eştığı yerde, bir de karınca yuvası görürsün. İşte orası Zemzem'in yeridir” dedi.⁸

Abdülmuttalib, sabahleyin yanına oğlu Hâris'i alarak Kâbe'ye gitti ve heyecanla beklemeye başladı. Bir ara rüyâda söylenildiği şekilde kırmızı gagalı karga gelip, oradaki bir çukura kondu ve gagası ile yere vurmaya başladı. Altından karınca yuvası çıktı. Abdülmuttalib ile oğlu Hâris, derhal orayı kazmaya başladılar. Bir müddet kazdıktan sonra kuyunun ağzı görüldü. Abdülmuttalib bunu görünce; “Allahü ekber, Allahü ekber!” diyerek tekbir getirmeye başladı.

Başından beri, kuyunun kazılmasını dikkatle tâkib eden Kureyşliler, ona dönerek; “Ey Abdülmuttalib! Bu, babamız İsmâil'in kuyusudur. Onda bizim de hakkımız vardır. Bizi bu işe ortak etmelisin!” dediler. Abdülmuttalib ise, derhal karşı çıktı ve; “Hayır! Bu iş, sâdece bana ihsân edilmiş bir vazifedir” diye cevap verdi. Bunun üzerine Kureyşliler; “Sen yalnızsın. Tek oğlundan başka kimsen de yok. Bu şekilde bize karşı koyman mümkün değil!” dediler. O zaman içi burkuldu. Çünkü kendisini kimsesizlikle ayıplıyorlardı. Ellerini semâya kaldırarak; “Yâ Rabbî! Bana on çocuk ihsan eyle. Eğer bu duâmı kabul buyurursan, içlerinden birini Kâbe'de kurban edeceğim” diye yalvardı.⁹

Abdülmuttalib, kazı işinin tehlikeli bir hâl aldığını, neticede şiddetli çarpışmaların olabileceğini düşündü. Sonunda kazmayı bırakarak anlaşma yoluna gitti. İşin bir hakem tarafından halledilmesini istedi. Sonunda, Şam'da oturan bir kâhinin buna bir çâre bulacağına karar verdiler. Kureyş'in ileri gelenlerinden bir grup ile yola çıkıldı. Yolda susuzluktan ve sıcaktan ziyadesiyle bunalan kervan, hareket edemez oldu. Artık bir damla suya can atacak hâle gelmişlerdi. Tek arzularının bu olmasına rağmen, kavurucu çölün ortasında su bulmak imkânsızdı.

Herkesin ümidini kestiği bir anda, Abdülmuttalib onlara; “Geliniz, geliniz! Toplanınız! Hem size, hem de hayvanlarınıza yetecek kadar su buldum!” diye bağırdı. Muhammed aleyhisselâmın mübârek nûrunu alnında taşıyan Abdülmuttalib, su ararken, devesinin ayağı büyük bir taşa takılmış ve taş yerinden oynayınca altından su çıkmıştı. Herkes koşarak geldi, kana kana su içerek yeniden hayat buldu.

Abdülmuttalib'in bu büyüklüğü karşısında mahcûb olan Kureyşliler; “Ey Abdülmuttalib! Artık sana diyecek bir sözümüz kalmadı. Zemzem kuyusunu kazmaya en lâyük olan sensin. Bu hususta seninle bir daha münâkaşa etmeyeceğiz. Artık hakeme gitmeye de lüzum kalmadı, geri dönüyoruz” dediler ve Mekke'nin yolunu tuttular. Abdülmuttalib, alnında parlayan nûrun hürmetine, Zemzem kuyusunu kazıp suyu çıkarma şerefine kavuştu.¹⁰

⁸ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 2-5; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 143; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 83-84.

⁹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 144-145; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 88.

¹⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 144-145; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 81-88.

Yâ Habîballah, yâ Hayra'l-beşermüştâkınam.

Öyle kim leb-teşneler yanıp diler hemvâre su.

Abdullah'ın kurban edilmek istenmesi

Abdülmuttalib'in, Zemzem kuyusunu kazdıktan sonra sâni ve şöhreti daha çok arttı. Aradan yıllar geçti. Cenâb-ı Hak, gönlünün derinliklerinden koparak yaptığı duâyı kabûl edip Abdülmuttalib'e, Hâris'den başka on oğul ve altı kız çocuğu ihsan etti. Oğullarının ismi; Kusem, Ebû Leheb, Hacl, Mukavvim, Dırâr, Zübeyr, Ebû Tâlib, Abdullah, Hamza ve Abbâs'dır. Kızları ise; Safiyye, Âtike, Ümmü Hakîm Beydâ, Berre, Ümeyme ve Ervâ idi. Abdülmuttalib, çocukları arasında en çok Abdullah'ı severdi. Çünkü alnındaki nûr, onda parlamaya başlamıştı.

Abdülmuttalib'e, bir gün rüyâsında; "Ey Abdülmuttalib! Adağını yerine getir!" denildi. Sabahleyin Abdülmuttalib bir koç kurban etti. Gece rüyâsında; "Ondan daha büyüğünü kurban et!" emri verildi. Sabahleyin bir sığır kurban ettiği hâlde tekrar, rüyâsında; "Ondan daha büyüğünü kurban et!" emri üzerine; "Ondan daha büyüğü nedir?" diye sordu. O zamân; "Oğullarından birini kurban etmeyi adanmıştın. Adağını yerine getir!" denildi.

Ertesi günü Abdülmuttalib çocuklarını toplayarak, seneler önce yaptığı duâyı söyledi. Sonra oğullarına, içlerinden birini kurban etmesi lâzım geldiğini bildirdi. Evlâdından hiç bir muhalefet görmedi. Üstelik onlar; "Ey babamız! Adağını yerine getir! İstedliğini yapmakta serbestsin!" diye rızâ gösterdiler. Abdülmuttalib, kur'a çekerek kurban olacak oğlunu tesbit etti. Kur'a, en çok sevdiği oğlu, alnında Allahü teâlânın habîbi Muhammed aleyhisselâmın nûrunu taşıyan Abdullah'a çıkmıştı. Abdülmuttalib, bir an sendeledi, göz pınarları yaşla doldu. Allahü teâlâyâ verdiği sözü yerine getirmeliydi. Bir eline bıçağı, bir eline çiğerpâresi Abdullah'ı alarak, Rabbine verdiği sözü yerine getirmek için Kâbe'ye vardı. Gözü yaşlı baba, Abdullah'ı kurban etmek için bütün hazırlıklarını tamamladı.

O esnada, Kureyş'in ileri gelenleri, hayret dolu bakışlarla hâdiseyi tâkib ediyorlardı, içlerinden Abdullah'ın dayısı; "Ey Abdülmuttalib! Dur! Biz senin bu oğlunu boğazlamana aslâ râzı değiliz. Eğer böyle bir iş yaparsan, bundan sonra Kureyş arasında âdet olur. Herkes oğlunu kurban için nezdip keser. Böyle şeye ön ayak olma! Sen, Rabbini başka bir şekilde râzı eyle!..." dedi. Sonra; "Bir kâhine sor da sana yol göstereyim" diye teklifte bulundu.

Abdülmuttalib, bu söz üzerine, Hayber'de bulunan Kutbe (veya Secak) adındaki kâhine gitti ve durumu anlattı. Kâhin; "Sizde bir insanın diyeti ne kadardır?" diye sordu. "On devedir" diye cevap

alınca; “On deve ve oğlunuz arasında kur’a çekiniz. Kur’a oğlunuza çıkarsa, on deve daha artırarak yeniden kur’a çekiniz. Kur’a develere çıkıncaya kadar böyle artırarak devam ediniz” dedi.

Abdülmuttalib, hemen Mekke’ye döndü ve kâhinin dediği gibi yaptı. On deve artırarak defalarca kur’a çekti. Hep Abdullah’a çıktı. Ancak deve sayısı yüze çıkınca, kur’a develere isabet etti. İhtiyat olsun diye iki defa daha çekti. Her iki kur’a da, develere çıktı. Abdülmuttalib; “Allahü ekber! Allahü ekber!” diyerek tekbirlerle develeri kurban etti. Etlerini kendisi ve oğullarından hiç biri almadı. Hepsini fakirlere dağıttı.¹¹

Âdem aleyhisselâmdan beri, bir de İsmâil aleyhisselâmın kurban edilme hâdisesi vardır. Peygamber efendimizin nesebi, İsmâil aleyhisselâma dayandığı için; “Ben, iki kurbanlığın oğluyum”¹² buyurmuşlardır.

Babası Hazreti Abdullah

İki cihânın efendisi olan Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın nûrunu alında taşıyan Abdullah, doğduğunda, kitap ehli birbirine; “Âhir zaman peygamberinin babası Mekke’de dünyâya geldi” diye haber verdiler.

İsrâiloğulların yanlarında yünden örülme bir cübbe var idi ki, bu cübbe Yahyâ aleyhisselâmın olup, şehîd olduğu zamân üzerinde bulunuyordu ve mübârek kanı bu cübbeye bulaşmış idi. Kitaplarında da; “Ne zamân bu kan tazelenir damlamaya başlarsa, âhir zamân peygamberinin babası dünyâya gelir” yazıyordu. İşte ehl-i kitap bu alâmeti görerek, Abdullah’ın doğduğunu anladılar. Lâkin kıskanıp nice defalar öldürmeye kasettilerse de, Allahü teâlâ Abdullah’ı alındaki nûrun bereketiyle korudu.

Abdullah büluğ çağına eriştiğinde, gerek güzel ahlâkı ile, gerekse yakışıklılığı ile insanlar arasında mümtaz bir şahıs oldu. Uzaktan-yakından herkes, ona kızlarını vermek için yarışa girdiler. Nice hükümdarlar Abdülmuttalib’e gelerek kızlarını oğluna alması için teklifte bulundular ve bunun için her fedâkârlığa katlanacaklarını bildirdiler. Fakat Abdülmuttalib herbirini uygun lisan ile reddederdi.

Abdullah, onsekiz yaşına girdiğinde güzelliği dillere destan oldu. Alındaki nûr, güneş gibi parlar, gören kızların ister istemez gönlü ona akardı. Güzelliği ve şöhreti Mısır’a kadar yayılmıştı, iki yüze yakın kız onunla evlenmek için Mekke’ye kadar gelip, evlenme teklif etmişlerdi. Abdülmuttalib ise oğluna; zamânın en kibar, asîl, güzel, İbrahim aleyhisselâmdan beri uydukları Hanîf dînine bağlı mümin bir kız arıyordu.

¹¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 10-17; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 151-154; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 88-94.

¹² İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 10-18; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 604, 609; Aclunî, *Keşfu’l-Hafa*, I, 199, 230.

Kitaplarında bildirilen âhir zamân Peygamberinin, kendi kavimlerinden olmayacağını anlayan İsrâiloğulları, çekememezlik yüzünden, Abdullah'ı öldürmeye and içtiler. Bu iş için silâhlı yetmiş kişiyi Mekke'ye gönderdiler. Bir fırsatını bulup, o ânı beklemeye başladılar. Nihâyet Abdullah'ın kıra çıktığı bir gün, kimsenin görmediğini zannettikleri bir sırada kılıçlarını çekip, üzerine hücum ettiler. O gün, hikmet-i ilâhiyye gereği, Abdullah'ın akrabâlarından Vehb bin Abd-i Menâf da, bir kaç arkadaşı ile ava çıkmıştı. Bunlar, Abdullah'ın üzerine atılan İsrâiloğullarını gördüler. Akribâlık gayretiyle Abdullah'ı kurtarmak için yardım etmeye karar verdiler. Fakat karşıdakiler çok kalabalıktı. Bu çarpışmada mağlûb olacakları belli idi. Nihâyet, nasihat yolunu seçmeyi uygun buldular. Onlara doğru yaklaştıkları zamân, bu âlemde hiç kimseye benzemeyen, yağız atlara binmiş, eli kılıçlı pek çok kimsenin gaybdan yıldırım gibi yetiştiklerini, tekbir sesleri ile İsrâiloğullarına saldırdıklarını ve hepsini kılıçtan geçirerek kaybolduklarını gördüler. Vehb, bu hâl karşısında şaştı ve Abdullah'ın nasıl korunduğunu ve Allahü teâlâ katındaki kıymetini anladı. Eve gelince, durumu hanımına anlattı. Her ikisi de kızlarının dengi olan yiğidin, Abdullah olduğunu kabul edip, Âmine'yi ona vermek için karara vardılar.

Abdülmuttalib de, Benî Zühre kabilesinin büyüğü Vehb'in kızı Âmine'nin hüsn ü cemâlini, iffet ve hayasını, dînine bağlılığını işitmişti. Soy bakımından da akrabâ idiler ve bir kaç batın yukarıda birleşiyorlardı. Oğlu Abdullah'a bu kızı almak için Vehb'in evine gitti. Abdülmuttalib, Vehb'in kızını oğlu Abdullah'a isteyince, Vehb; "Ey amca oğlu! Biz bu teklifi sizden önce aldık" dedi ve daha önce şâhid olduğu hâdiseyi anlattı. Sonra şunu da ilâve etti. "Âmine'nin annesi bir rüyâ gördü. Anlattığına göre evimize bir nûr girmiş, aydınlığı yeri ve gökleri tutmuş. Ben de bu gece rüyâmda, dedemiz İbrahim aleyhisselâmı gördüm. Bana; "Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'la, kızın Âmine'nin nikâhlarını ben kıydım. Sen de onu kabul et!" dedi. Bugün sabahtan beri bu rüyânın te'siri altındayım. Acaba ne zamân gelecekler, diye merak ediyordum." Bu sözleri duyan Abdülmuttalib'in dilinden "Allahü ekber! Allahü ekber!" sesleri dökülmüştü. Nihâyet oğlu Abdullah'ı, Vehb'in kızı Âmine ile evlendirdi. Âmine ile Abdullah'ın evlenmeleri hususunda başka rivâyetler de vardır.¹³

Mübârek "nûr"unun annesine geçmesi

Server-i Âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimizin mübârek nûru, annesine geçtiği zamân kurtlar, kuşlar birbirlerine; "Kâinâtın Efendisi'nin dünyâyı teşrifleri yaklaştı. O, yeryüzünün emîni, zamânın güneşidir" diyerek müjde verdiler. O gece, Kâbe'deki bütün putlar yüz üstü düştü. O zamânlar Mekke-i Mükerrreme'de kıtlık vardı. Senelerdir yağmur yağmamıştı. Ağaçlarda yeşil bir

¹³ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 19-24; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 94-95.

yaprak yoktu, mahsûlden eser görünmez olmuştu. İnsanlar sıkıntı içine düşmüş, ne yapacaklarını bilemez hâle gelmişlerdi. Sevgili Peygamberimizin mübârek nûru, Hazreti Abdullah'dan Hazreti Âmine'ye geçtikten sonra o kadar yağmur yağdı, o kadar mahsûl oldu ki, o seneye bolluk senesi diye isim verdiler.

Âmine vâlidemiz hâmile iken, kocası Abdullah ticâret için Şam'a gitmişti. Dönüşünde hastalandı. Medine'ye gelince dayıları Neccâroğullarının yanında on sekiz veya yirmi beş yaşında iken vefât etti. Bu haber Mekke'de duyulunca koca şehir üzüntüye gark oldu.¹⁴ Eshâb-ı kirâmdan Abdullah ibn-i Abbâs (radıyallahü anh) şöyle bildirmiştir: “Peygamber efendimizin babası Abdullah, oğlu doğmadan vefât edince melekler; “Ey Rabbimiz, Resûlün yetim kaldı” dediler. Allahü teâlâ; “O'nun koruyucusu ve yardımcısı benim” buyurdu.”

Fil vak'ası

Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) Efendimiz'in doğmasına iki ay kadar zamân vardı. Bu sırada Fil vak'ası meydana geldi. İnsanların her taraftan akın akın gelip Kâbe'yi ziyâret etmesine engel olmak isteyen Yemen vâlisi Ebrehe, Bizans imparatorunun da yardımı ile San' â'da büyük bir kilise yaptırdı. İnsanların bu kiliseyi ziyâret etmelerini istedi. Araplar ise eskiden beri Kâbe'yi ziyâret ettiklerinden, Ebrehe'nin yaptırdığı kiliseye hiç îtibâr etmediler. Hakâret gözüyle baktılar. Hattâ içlerinden biri kiliseyi kirletti.

Bu hâdiseye kızan Ebrehe, Kâbe'yi yıkmaya karar verdi ve bu maksatla büyük bir ordu hazırlayıp Mekke üzerine yürüdü. Ebrehe'nin ordusu Mekke'ye yaklaşınca, Kureyş'in mallarını yağma etmeye başlamışlar, Abdülmuttalib'e âit iki yüz deveye de el koymuşlardı. Abdülmuttalib, Ebrehe'ye gidip develerini istedi. Ebrehe; “Ben sizin mukaddes Kâbe'nizi yıkmaya geldim. Sen onu korumak istemiyorsun da develerini mi istiyorsun?” dedi. Abdülmuttalib; “Ben develerin sahibiyim. Kâbe'nin elbette sahibi vardır. Onu, O korur” dedi. Ebrehe; “Bana karşı onu koruyacak yoktur!” dedi ve Abdülmuttalib'e develerini verip gönderdi. Sonra Kâbe'ye doğru ordusuna hareket emrini verdi. Ebrehe'nin ordusunda, önde yürütülen ve böylece zafere kavuşulacağına inanılan “Mamûd” adında bir fil vardı. Ebrehe, Kâbe'ye yönelince, bu fil yere çöktü ve yürümez oldu. Hâlbuki Yemen'e çevrilince, koşarak gidiyordu.

Böylece, Mekke'ye yaklaşıp hücum gücü yetmeyen Ebrehe'nin ordusu üzerine, Allahü teâlâ, Ebâbîl yâni Dağ Kırılancısı denilen kuşlardan bir sürü gönderdi. Bu kuşların her biri, nohut veya mercimek büyüklüğünde üçer taş taşıyorlardı ki bu taşların biri ağızlarında, ikisi de ayaklarında idi.

¹⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 99-100.

Bunları Ebrehe'nin ordusu üzerine bıraktılar. Taşlar, askerleri, başlarından itibâren dikine delip geçiyordu. Taşa hedef olan her asker, derhal ölüyordu. Âyet-i kerîmede de bildirildiği gibi, ordu, yenilmiş ekin yaprağı gibi oldu. Bu durumu gören Ebrehe, telâşlanarak kaçmak istedi. Fakat kaçamadı. Taşlara asıl hedef o idi ve ona da isabet etmişti. Kaçtıkça, etleri parça parça dökülerek öldü. Bu vak'a, Kur'ân-ı Kerîm'in Fîl Sûresi'nde meâlen şöyle bildirilmiştir:

“(Ey Resûlüm! Kâbe'yi tahrib etmek isteyen) fil sahiplerine (fillerle techîz edilmiş Ebrehe ordusuna), Rabbinin nasıl muâmele ettiğini görmedin mi? Onların (Kâbe-i muazzamayı tahrip etmek şeklindeki) hîlelerini, boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine, sürüler hâlinde kuşlar gönderdi. O kuşların her biri onların üzerine, çamurdan yapılmış ve ateşde pişirilmiş taş atarlardı. Nihâyet Allahü teâlâ onları, güve yemiş ekin yaprağı gibi, yok ediverdi. (Kurtlar tarafından kemirilip, doğranan yenik ekin yaprakları hâline getiriverdi.)”¹⁵

Müjde haberleri

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın geleceği, Âdem aleyhisselâmdan itibâren her peygambere ve ümmetlerine bildirilmiş; doğması yaklaşınca, olacak hâdiselerden pek çoğu müjdelenmiştir.

Musa aleyhisselâma gelen, sonradan tahrif edilen Tevrât'ta, şöyle yazılıdır: “O, öyle mübârek bir zâttır ki, himmeti yüksek, yardımı ziyâdedir. Fakirlerin sevgilisi, zenginlerin tabîbidir. O, güzellerin güzeli, temizlerin temizidir. Sohbet ederken yumuşak, taksim ederken âdil, her muamelede doğrudur. Kâfirlere karşı sert ve şiddetlidir. Yaşlılara hürmet, küçüklere şefkat ve rahmet eder. Az şeye şükreder. Esirlere acır. Hep güler yüzlüdür. Gülüşü tebessüm şeklindedir, kahkaha atmaz. Ümmîdir; hiç bir şey okumadan ve yazmadan her şey O'na bildirilmiştir. O, Allahü teâlânın resûlüdür. Kötü huylu, katı kalpli değildir. Çarşı ve pazarlarda yüksek sesle bağırmas. O'nun ümmeti iyi ahlâk sâhibidir. Yüksek yerlerde Allahü teâlânın İsmi anarlar. Müezzinleri minarelerde halkı dâvet ederler. Abdest alarak namaz kılarlar. Namazda safları düzeltir, bir hizâda dururlar. Geceleri onların tesbih sesleri bal arısının sesi gibi duyulur. Mekke'de doğar. Medîne'den Şam'a kadar her yer O'nun idâresinde olur. İsmi Muhammed'dir ki, O'na mütevekkil diye isim verdim. Bozuk dinleri kaldırıp doğru olan hak dîni yayıp yerleştirmedikçe, O'nu dünyâdan çıkarmam. O, halkı Hakk'a çağırır, O'nun bereketiyle görmeyen gözler açılır, görür, işitmeyen kulaklar işitir. Kalblerden gaflet gider...”

¹⁵ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 38-44; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 43-56; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 55-56, 92, 108; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. I, 269-270.

Dâvûd aleyhisselâma gelen, sonradan tahrif edilen Zebûr'da: "O, öyle bir kimsedir ki, eli açıktır; yâni cömerttir. Asla kızmaz. Çok yumuşaktır. Güzel yüzlü, tatlı sözlü, nûrânî yüzlüdür. İnsanların tabîbidir. Çok ağlar, az güler. Az uyur, çok düşünür. Yaratılışı hoş ve güzeldir. Sözleri gönülleri alır, rûhları cezbeder... Ey Habîbim! Himmet kılıcını sıyırıp, bütün kuvvetinle kahramanlık meydanında kâfirlerden intikam alâsın. Güzel bir lisân ile benim hamd ve senamı her yere yayâsın. Bütün kâfirlerin başları, senin kerâmetli ellerin önünde eğilecektir..." diye yazılıdır.

İsâ aleyhisselâma gelen, sonradan tahrif edilen İncil kitabında da: "O, çok yemez; cimri değildir. Hîle yapmaz, kimseyi kötülemez, hiç acele etmez. Kendi için intikam almaz. Tembel değildir. Kimseyi gıybet etmez..." şeklinde bildiriliyor. Yine İncil'de şöyle yazılıdır:

"Rab tarafından çıkıp gelecek olan O Münhamennâ, Rab tarafından çıkıp gelecek O Rûhu'l-kuds gelmiş olsaydı, O, bana şehâdet ederdi. Siz de, şehâdet edersiniz. Çünkü öteden beri benimle birlikte bulunuyorsunuz. Ben bunları, size söyledim ki, şüpheye düşmeyesiniz ve sürçmeyesiniz." Burada geçen Münhamennâ kelimesi Süryânîce Muhammed demektir.¹⁶

Câhiliye devri

Fahr-i Kâinât Efendimiz doğmadan önce, bütün âlem, manevî yönden müthiş bir zulmet, karanlık içinde idi. İnsanlar hadsiz, hudutsuz derecede azgınlaşmışlar, Allahü teâlânın gönderdiği dinler unutulmuş; ilâhî hükümlerin yerini, insanların kafalarından çıkan fikirler, düşünceler almıştı. Bütün mahlûklar, insanların vahşet ve zulümlerinden iyice bunalmışlardı.

Yeryüzünde bulunan bütün milletlerde Allahü teâlâ unutulmuş, huzûrun, saadet ve sevincin kaynağı olan Tevhîd inancı ortadan kalkmıştı. Küfür fırtınası, kalblerden îmânı söküp atmış, gönüllerde Allahü teâlâyâ inanma yerine, putlara tapma fikri yerleşmişti.

Mûsa aleyhisselâmın getirdiği din unutulmuş, Tevrat bozulmuştu. İsrâiloğulları birbirlerine düşmüştü. İsâ aleyhisselâmın getirdiği Hıristiyanlık da büsbütün bozulmuş, din ile hiç bir alâkası kalmamıştı. Teslis, yâni üçlü tanrı fikri kabul edilmişti. İncil'in aslı kaybolmuş, papazlar onu istedikleri gibi değiştirmişlerdi. Her iki kitap da, Allah kelâmı olmaktan çıkmıştı.

Mısır'da, bozulmuş Tevrat'ın hükmü, Bizans'ta yine değiştirilmiş Hıristiyanlık vardı. İran'da ateşe tapılıyor, ateşperestlerin ateşi tam bin senedir söndürülmüyordu. Çin'de Konfüçyüsizm, Hindistan'da Budizm gibi uydurma dinler hüküm sürüyordu.

Arabistan'ın insanları daha da şaşırılmış ve sapıtılmışlardı. Bunlar, Allahü teâlânın çok kıymet verdiği Kâbe-i muazzamaya, üçyüzaltmış (360) adet put yerleştirmişlerdi. Kâbe-i muazzama ise, Arş'da

¹⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 119-124; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 232-233; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 360-363.

meleklerin ziyâret ettiği “Beyt-i Ma’mûr”un aynı büyüklükte bir numûnesi idi. Kim Kâbe’ye hürmetsizlikte bulunmuşsa, Cenâb-ı Hak onu, en kısa zamânda helâk eylemişti.

Cürhüm kabîlesi de zinâ ve fuhuşta ileri gitmişti. Bu kabîlenin çok saygısız ve pek alçakça hareketlerini gören hükümdarları, onlara; “Ey Cürhümîler! Allahü teâlânın Harem-i şerîfni ve Harem’in emniyetini gözeterek kendinize geliniz. Sizden önce gelen Hûd, Sâlih ve Şu’ayb’ın (aleyhimüsselâm) ümmetlerinden her birinin başlarına gelen hâlleri ve nasıl helâk olduklarını biliyorsunuz. Birbirlerinize iyiliği emrediniz, kötülüklerden sakındırınız. Geçici kuvvetinize güvenerek aldanmayınız. Mekke’de, Hak’dan yüz çevirmekten ve zulümden sakınınız. Çünkü; zulüm, insanların helâkine sebep olur. Allahü teâlâyâ yemîn ederek söylüyorum ki, bir kimse bu bölgede otursun, zulüm yapsın, Hak’dan yüz çevirsin de Allahü teâlâ onların soylarını kesmiş, köklerini kazımış ve yerlerine başka bir kavmi getirmiş olmasın. Azgınlığına devam eden ve Hak’tan yüz çeviren Mekke halkı için, burada devamlı kalmak yoktur. Sizden önce bu bölgede oturan, sizden daha uzun ömürlü, sizden daha kuvvetli, sizden daha kalabalık ve zengin olan Tasm, Cedis ve Amâlîka’lıların başına gelenleri biliyorsunuz, Onların, Harem-i şerîfi hafife almaları, Hak’dan yüz çevirerek zulme dalmaları, bu mübârek yerden çıkarılıp atılmalarına sebep olmuştur. Allahü teâlânın, bâzılarına küçük karıncaları musallat ederek, kimini kıtlıkla, bâzılarını da kılınçla çıkardığını görmüş ve işitmişsinizdir!” diyerek onlara nasihat eyledi.

Fakat onlar dinlemediler. Neticede Allahü teâlâ onları da, bu azgınlıkları sebebiyle, perişân eyledi...

İşte böyle bir zamânda, yeryüzünün merkezi olan mübârek Mekke’de, küfür sel gibi akıyor, Beytullah’ın içine, Lât, Uzzâ, Menât gibi yüzlerce put dolduruluyordu. Zulüm son haddine varıyor, ahlâksızlık, iftihar vesîlesi olarak kabul ediliyordu. Arabistan, dînî, rûhî, içtimâî ve siyâsî bakımlardan, yaygın bir karanlık, tam bir câhiliyet, taşkınlık, azgınlık ve sapıklık içerisinde idi. Câhiliyye devri denilen bu zamânda, insanlar genellikle göçebe hayâtı yaşıyorlardı ve kabîlelere bölünmüşlerdi. Devamlı çekişme hâlinde olan Arap kabîleleri, baskın ve yağmacılığı, kendileri için bir geçim vâsıtası sayıyorlardı. Zulmün ve yağmacılığın yaygınlaştığı kabîlelerden meydana gelen Arabistan’da, siyâsî bir nizam, içtimâî bir düzen de mevcut değildi. Ayrıca içki, kumar, zina, hırsızlık, zulüm, yalan ve ahlâksızlık nâmına ne varsa alabildiğine yayılmıştı. Zulme, güçlünün güçsüze karşı kullandığı en amansız ve tüyleri ürpertici bir vâsıta olarak başvuruluyor; kadın, elde basit bir mal gibi alınıp satılıyordu. Bir kısmı da kız çocuklarının doğmasını bir felâket ve yüz karası sayıyorlardı. Bu korkunç telakkî o dereceye çıkmıştı ki, küçük kız çocuklarını, kumlar üzerinde açtıkları çukurlara diri diri yatırıp; “Babacığım! Babacığım” diyerek boyunlarına sarılmalarına ve acı acı feryat etmelerine hiç kulak asmadan, üzerlerini toprakla kapatarak ölüme terk ediyorlardı. Bu hareketlerinden dolayı vicdanları hiç sızlamıyor, hattâ bunu bir kahramanlık sayıyorlardı. Netice itibariyle o zamânın insanları arasında şefkat, merhamet, iyilik ve adâlet gibi güzel hasletler yok olmuş gibiydi.

Ancak bu devirde Araplar arasında, dikkate değer bir husus vardı. O da edebiyât, belâgat ve fesâhatin değer kazanıp zirveye çıkmasıydı. Şâire ve şiire çok önem verirler, bunu büyük bir iftihar vesilesi sayarlardı. Güçlü bir şâir, hem kendisi hem de kabîlesi için itibâr sağlardı. Muayyen zamânlarda panayırlar kurulur. Şiir ve hitâbet yarışmaları yapılırdı. Birinci gelenlerin şiirleri veya hitâbeleri Kâbe duvarına asılırdı. Câhiliye devrindeki Kâbe duvarına asılan en meşhur yedi şiire, “el-Muallakâtu’s-Seb’a” yâni ‘yedi askı’ denilirdi.

O zamân Arabistan’da insanlar, inanç bakımından da, bölük bölüktü. Bir kısmı tamâmen inançsız ve dünyâ hayâtından başka bir şey kabul etmiyor. Bir kısmı ise Allahü teâlâyâ ve âhiret gününe inanıyor, fakat insanlardan bir Peygamberin geleceğini kabul etmiyordu. Bir kısmı da Allahü teâlâyâ inanıyor, âhirete inanmıyordu. Diğer büyük bir kısmı da, Allahü teâlâyâ şirk koşup putlara tapıyordu. Müşriklerin her birinin evinde bir put bulunuyordu.

Bütün bunlardan başka, Hazreti İbrahim’in bildirdiği din üzere olan ve “Hanîfler” denilen kimseler de vardı. Bunlar Allahü teâlâyâ inanır ve putlardan uzak dururlardı. Peygamber efendimizin babası Abdullah, dedesi Abdülmuttalib, annesi ve bâzı kimseler, bu din üzere idiler.

Hanîflerden başka bütün gruplar bâtil yolda olup, büyük bir zulmet ve karanlık içinde idiler.

Nûr-i âlemsin bugün hem dahî mahbûb-i Hudâ

Eyleme âşıkların bir lahza kapından cüdâ

Gitmesin nâm-ı şerifin bu dilimden dem-be-dem

Dertli gönlüme devâdır cân bulur ondan safâ

Umarım her bir adın başka şefâat eyleye

Ahmed ü Mahmûd, Ebû'l-Kâsım Muhammed Mustafâ

Çünkü denildi ona “Ve’s-Şems” dahi “Ve’d-Duhâ”

Rûyuna alınamıhr ümâhu benzetsen n’ola

Bu libâs u hây hûy u tantana nedir dilâ

Eğnine hil’at yeterken bir palâs u bir abâ

Cürm ü isyânım bir bîründür gerçi hadden serverâ

Sen şefâ'at kânisin geldim sana şefkat uma

Bu Muhibbî tövbe eyler, tövbesin eyle kabûl

Fitne-i şeytândan sakla onu yâ Rabbenâ

KANÛNÎ SULTAN SÛLEYMAN (MUHİBBÎ)

DÜNYÂYI TEŞRİFLERİ (DOĞUMU)

Âlem öylesine kararmış ve etrafi zulmet o şekilde kaplamıştı ki, insanlar her şeyin yaratıcısı olan Allahü teâlâyâ îmân ve ibâdet etmeyi bırakmışlardı. Şaşkınlıklarından kâinatta cereyan eden hâdiselere ve Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı eşyâya, bilhassa elleriyle yonttukları taştan ve tahtadan putlara “ilâh” diye tapınıyorlardı.

Âlem mahzûn, varlıklar mahzûn, gönüller mahzûndu ve yüzler gülmeyi unutmuştu. Allahü teâlânın, diğer mahlûklardan üstün olarak yarattığı insanların, Cehennem'den kurtulmalarına sebep olacak bir kahraman lâzımdı. Nitekim doğmasına çok az bir zamân kalmıştı. Âlem, Âdem aleyhisselâmdan bugüne kadar, temiz alınlardan temiz alınlara geçerek gelen nûrun sahibini karşılamak için hazırlanıyordu. İnsanlara ve cinne ebedî saâdeti gösterecek eşsiz İnsan geliyordu!... Şefkat ve merhamet menbaı, Rabbi'nin ahlâkı ile ahlâklanmış yüksek insan geliyordu!...

Makâm-ı mahmûd sahibi, şefâatçilerin baş tâcı geliyordu!... Kâinatın hocası, varlıkların özü, insanların efendisi geliyordu! Mahşer gününün imdâda yetişicisi, peygamberlerin sultânı geliyordu!... Allahü teâlânın Habîbi, sevgilisi, hürmetine yaratıldığımız, âlemlere rahmet olan sevgili Peygamberimiz geliyordu!... (Sallallahü aleyhi ve sellem)

Bu gelen ilmi ledün sultândır,

Bu gelen tevhîd ü irfân kânıdır.

Bu gelen aşkına, devreyler felek,

Yüzüne müştak durur ins ü melek.

Yedi kat yer, yedi kat gök, kısaca âlem büyük bir hürmet ve sevinç içinde Seyyidü'l-Mürselîn, Hâtemü'l-Enbiyâ, Habîb-i Hudâ olan efendisini beklemekte idi. Bütün mahlûkât hâl lisânî ile: “Hoş geldin yâ Resûlallah!” demek için hazırlanmıştı. Hicretten 53 sene evvel Fil vak’asından iki ay kadar sonra, Rebî’ulevvel ayının onikinci Pazartesi gecesini sabaha karşı Mekke’nin Hâşimoğulları mahallesinde, Safâ tepesi yakınında bir evde hasretle beklenen, Allahü teâlânın nûru Muhammed Mustafâ (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) doğdu. O’nun teşrifıyla âlem, yeniden hayat buldu. Karanlıklar, birden “Nûr” ile aydınlandı.¹⁷

<i>Bu gece, ol gecedir kim, ol şerîf,</i>	<i>Rahmeten li'l-âlemîndir Mustafâ,</i>
<i>Nûr ile âlemleri eyler latîf.</i>	<i>Hem şefiü'l-müzribîndir Mustafâ.</i>
<i>Bu gece dünyâyı ol Cennet kılar,</i>	<i>Doğdu ol sâatde ol Sultân-ı Dîn</i>
<i>Bu gece eşyâya Hak rahmet kılar.</i>	<i>Nûra gark oldu semâvât ü zemîn.</i>
<i>Bu gece şâdân olur erbâb-ı dil,</i>	<i>Yaratılmış cümle oldı şâdımân</i>
<i>Bu geceye can verir eshâb-ı dil.</i>	<i>Gam gidip âlem yeniden buldu can.</i>

‘Medhü’n-nübüvve’ kitabında buyuruldu ki:

“Şereflerin en yücesine mazhar olan annelerin en bahtiyârı Hazreti Âmine, hamileliğini şöyle anlatır: “O servere hâmile olduğum günlerde, hiç acı ve elem görmedim. Hâmile olduğumu hissetmezdim. Ancak altı aydan sonra bir gün, uyku ile uyanıklık arasında bir kimse bana; “Senin hâmile olduğun kimdir, bilir misin?” dedi. “Bilmiyorum” cevâbını verince; “Bilmiş ol ki, Peygamberlerin sonuncusuna hamilesin!” haberini verdi. Doğum zamânı yaklaşıncaya, o kimse tekrar geldi, dedi ki: “Ey Âmine! Çocuk doğunca, ismini Muhammed koy.” Başka bir rivâyette de; “Ey Âmine! Çocuk doğunca, İsmi Ahmed koy” şeklinde bildirilmiştir.”

Hazreti Âmine vâlidemiz, doğum ânını da şöyle anlatır:

“Doğum ânı geldiğinde, heybetli bir ses işittim. Ürpermeye başladım. Sonra beyaz bir kuş gördüm, gelip kanadı ile beni sıvazladı. Korku ve ürpertiden eser kalmadı. O anda susamış, sanki harareten yanıyordum. Yanımda süt gibi beyaz, bir kâse şerbet gördüm. O şerbeti, içmem için bana verdiler. İçtim, baldan tatlı ve soğuk idi. Artık susuzluğum kalmamıştı. Sonra büyük bir nûr gördüm, evim o kadar nûrlandı ki, O nûrdan başka bir şey görmüyordum.

O sırada etrafımı sarıp, bana hizmet eden pek çok hanım gördüm. Boyları uzun, yüzleri güneş gibi parlıyordu. Bunlar, Abdü Menâf kabîlesinin kızlarına benzerlerdi. Bunların birden bire ortaya çıkmalarından hayret içinde idim. Onlardan biri dedi ki: “Ben Fir’avn’ın hanımını Âsiye’yim! Diğeri de; “Ben de Meryem bint-i İmrân’ım. Bunlar da Cennet hûrileridir” dedi.

¹⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 100-103.

Yine o esnada beyaz, uzun ve gökden yere kadar uzanmış ipek bir kumaş gördüm. “Onu insanların gözünden örtün” dediler. O anda bir bölük kuş peydâ oldu. Ağızları zümrütten, kanatları yâkûttandı. Korkudan terlemiştım, düşen ter damlalarından misk kokusu yayılıyordu. O hâlde iken gözümden perdeyi kaldırdılar. Bütün yeryüzünü doğudan batıya kadar gördüm. Etrafımı melekler kuşatmıştı.

Muhammed aleyhisselâm doğar doğmaz, mübârek başını secdeye koydu, şehâdet parmağını kaldırdı. Sonra gökden, onu bürüyen, beyaz bir bulut parçası indi. Bir ses işittim; “O’nu mağripiyen meşrika kadar her yerde gezdirin. Gezdirin ki, cümle âlem O’nu ismiyle, cismiyle ve sıfatıyla görsünler. O’nun isminin Mâhî olduğunu yâni Allahü teâlâ, O’nunla şirk eserlerini yok ettiğini bilsinler” diyordu. O bulut da gözden kayboldu ve Muhammed’i (sallallahü aleyhi ve sellem) bir beyaz yünlü kumaş içinde sarılı gördüm. Yine o sırada, yüzleri güneş gibi parlayan üç kişi geldi. Birinin elinde gümüşten bir ibrik, birinin elinde zümrütten bir leğen, birinin elinde de bir ipek vardı. İbrikten sanki misk damlıyordu. Mübârek oğlumu leğenin içine koydular. Mübârek başını ve ayağını yıkayıp, ipeğe sardılar. Sonra mübârek başına güzel koku sürdüler, mübârek gözlerine sürme çektiler ve gözden kayboldular.”

<i>İndiler gökden melekler saf saf.</i>	<i>Biri Meryem Hâtûn idi âşikâr,</i>
<i>Kâbe gibi kıldılar evim tavâf.</i>	<i>Birisi hem hûrilerden bir nigâr.</i>
<i>Geldi hûriler bölük bölük buğur,</i>	<i>Geldiler lûtf ile ol üç mâh-cebîn,</i>
<i>Yüzleri nûrundan evim doldu nûr.</i>	<i>Verdiler bana selâm ol dem hemîn.</i>
<i>Hem havâ üzre döşendi bir döşek,</i>	<i>Çevre yanına gelip oturdular,</i>
<i>Adı Sündüs döşeyen ân melek.</i>	<i>Mustafâ’yı birbirine muştular.</i>
<i>Çün göründü bana bu işler ayân,</i>	<i>Dediler oğlun gibi hiç bir oğul,</i>
<i>Hayret içre kalmış idim ben hemân.</i>	<i>Yaradılalı cihân gelmiş değül,</i>
<i>Yarılp divâr çıkdı nâgehân,</i>	<i>Bu senin oğlun gibi kadr-i cemil,</i>
<i>Üç bile hûrî bana oldu ayân.</i>	<i>Bir anaya vermemişdir ol Celil.</i>
<i>Bâzuları der ki, ol üç dilberin,</i>	<i>Ulu devlet buldun ey dildâre sen,</i>
<i>Âsiye’ydi biri olmâh-peykerin.</i>	<i>Doğacaktır senden ol hulk-ı hasen.</i>
<i>Cümle zerrât-ı cihân edip nidâ,</i>	<i>Merhabâ ey âsî ümmet melcei,</i>
<i>Çağrışarak dediler kim merhabâ.</i>	<i>Merhabâ ey çâresizler melcei.</i>
<i>Merhabâ ey Al-i sultân merhabâ</i>	<i>Merhabâ ey cân-ı bâkî merhabâ,</i>
<i>Merhabâ ey Kân-ı irfân merhabâ</i>	<i>Merhabâ uşşâka sâkî merhabâ.</i>
<i>Merhabâ ey sırr-ı Fûrkân merhabâ</i>	<i>Merhabâ eykurretü’l-ayn-ı Halil,</i>
<i>Merhabâ ey derde dermân merhabâ</i>	<i>Merhabâ ey hâs-ı mahbûb-i Celil.</i>

<i>Merhabâ ey Bülbül-i bâğ-ı cemâl,</i>	<i>Merhabâ ey rahmeten lil-âlemîn,</i>
<i>Merhabâ ey âşinâ-yiZü'l-Celâl.</i>	<i>Merhabâ sensin şefi'ü'l-müznibîn.</i>
<i>Merhabâ ey mâh u hurşîd-i Hudâ,</i>	<i>Merhabâ ey pâdişâh-ı dü cihân,</i>
<i>Merhabâ ey Hak'dan olmayan cüdâ,</i>	<i>Senin için oldu kevn ile mekân.</i>

Muhammed aleyhisselâm doğduğu sırada, Hazreti Âmine vâlidemizin yanında Abdurrahmân bin Avfin annesi, Şifâ Hâtûn, Osman bin Ebi'l-Âs'ın annesi Fâtıma Hâtûn ve Peygamberimizin halası Safiyye Hâtûn vardı. Bunlar da gördükleri nûru ve diğer hâdiseleri haber verdiler.

Şifâ Hâtûn şöyle anlatıyor: “Ben, o gece Âmine'nin yanında yardımcı olarak bulunuyordum. Muhammed aleyhisselâmın, doğar doğmaz duâ ve niyaz ettiğini işittim. Gâibden; “Yerhamûke Rabbûke” diye söylendi. Sonra bir nûr çıkıp o kadar ışık verdi ki, doğudan batıya kadar her yer göründü...”

Bundan başka bir çok hâdiseye şâhid olan Şifâ Hâtûn; “Ne zamân ki, O'na peygamberliği bildirildi, hiç tereddüd etmeden ilk îmân edenlerden biri de ben oldum” demiştir.

Safiyye Hâtûn da şöyle anlatmıştır:

“Muhammed aleyhisselâm doğduğu sırada, her tarafı bir nûr kapladı. Doğar doğmaz secde etti, mübârek başını kaldırıp açık bir dil ile; “Lâ ilâhe il-lallâh, innî resûlullâh” dedi. O'nu yıkamak istediğimde, “biz onu yıkanmış olarak gönderdik” denildi. Göbeği kesilmiş ve sünnet edilmiş olarak görüldü. Doğar doğmaz secde etti. O sırada hafif sesle bir şeyler söylüyordu, kulağımı mübârek ağzına yaklaştırdım “Ümmetî, Ümmetî! (Ümmetim, ümmetim)” diyordu.”

Sevgili Peygamberimiz doğduğu sırada, dedesi Abdülmuttalib, Kâbe-i şerîfe'nin yanında Allahü teâlâyâ yalvarıp duâ ediyordu. Bu zamân müjde verdiler. Muhammed aleyhisselâmın doğduğu günde bir çok hâdiseler gören Abdülmuttalib, bu müjdeye çok sevinip; “Bu oğlumun sâni, şerefi çok yüce olacaktır” dedi.¹⁸

<i>ŞöyleBeytullâh'akarşı olResûl,</i>	<i>Der ki, ey Mevlâ yüzüm tutdum sana,</i>
<i>Yüz yere sürmüş ve secde kılmış ol.</i>	<i>Yâ İlâhî ümmetim vergil bana.</i>
<i>Secdede başı dili tahmîd eder,</i>	<i>Hakk'a bağlayıp gönülden himmeti,</i>
<i>Hem getirmiş parmağın tevhîd eder.</i>	<i>Der idi kim Ümmetî vâ Ümmetî.</i>

Abdülmuttalib, böylesine büyük bir mutluluğu kutlamak için, doğumun yedinci gününde Mekke halkına üç gün ziyâfet verdi. Ayrıca şehrin her mahallesinde develer keserek, insan ve hayvanların istifâdesine sundu. Ziyâfet sırasında çocuğa hangi ismi koydun diyenlere; “MUHAMMED” (sallallahü aleyhi ve sellem) ismini verdim” dedi. Neden atalarından birinin ismini vermedin diyenlere

¹⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 100-103.

ise; “Allahü teâlânın ve insanların O’nu methetmelerini, övmelerini istediğim için” cevâbını verdi. Başka bir rivâyette de “Muhammed” ismini koyanın Âmine Hâtûn olduğu bildirilmiştir.

<i>Ey cemâli gün yüzü bedr-i münîr,</i>	<i>Çünkü nûrun rûşen etdi âlemi,</i>
<i>Ey kamu düşmüşlere sen destegîr</i>	<i>Gül cemâlin gülsen etdi âlemi.</i>
<i>Ey gönüller derdinin dermânı sen,</i>	<i>Oldu zâil zulmet-i cehl ü dalâl,</i>
<i>Ey yaradılmışların sultânı sen.</i>	<i>Buldu bâğ-ı ma’rifet ayn-ı kemâl.</i>
<i>Sensin ol Sultân-ı cümle enbiyâ,</i>	<i>Yâ Habîballah bize imdâd kıl,</i>
<i>Nûr-ı ceşm-i evliyâ vü asfiyâ.</i>	<i>Son nefes didârın ile şâd kıl.</i>
<i>Ey risâlet tahtının sen hâtemi,</i>	<i>SÜLEYMAN ÇELEBİ</i>
<i>Ey nübüvvet mührünün sen hâtemi.</i>	

Doğduğu gece görülenler

Resûl-i Ekrem (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz, doğmadan önce ve doğduğu sırada; O’nun dünyâyı teşrif etmesine alâmet olarak bir çok hâdiseler meydana gelmiştir. O zamânın meşhûr kimseleri, daha Peygamber efendimiz doğmadan önce rüyâlar görmüşlerdi. Rüyâlarını kâhinlere ve zamânın meşhûr âlimlerine tâbir ettirdiklerinde, bunların Muhammed aleyhisselâmın geleceğini gösterdiğini söylemişlerdir. Sevgili Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib şöyle anlatmıştır:

“Bir defâsında uykuya dalmıştım. Gördüğüm rüyâdan büyük ürpertiyle uyandım. Hemen bir kâhine gidip, anlatıp, tâbir ettirmek istedim. Yanına vardığımda, yüzüme bakıp; “Ey Kureyş’in reîsi! Sana ne oldu? Yüzünde bambaşka bir hâl görülüyor. Yoksa seni bu hâle getiren mühim bir hâdis mi var?” dedi. “Evet, henüz hiç kimseye anlatmadığım dehşetli bir rüyâ gördüm” dedikten sonra, yanında oturup anlatmaya başladım.

“Bu gece rüyâmda çok büyük bir ağaç vardı. Bir ucu semâyâ yükselmiş, dalları doğuya ve batıya yayılmıştı. O ağaçtan öyle bir nûr saçılıyordu ki, güneş yanında çok hafif kalır. Bâzan gözüktüyor, bâzan gözden kayboluyordu. İnsanlar ona yönelmişti. Her an nûru artıyordu.

Kureyş kabîlesinden bâzıları o ağacın dallarına tutunuyor, diğer bir kısmı da ağacı kesmeye çalışıyordu. Bir genç de onu kesmek isteyenlere mâni oluyordu. Çok güzel bir yüzü vardı ve ben şimdiye kadar öyle bir yüz görmedim. Ayrıca vücûdundan etrafa hoş kokular yayılıyordu. Ağacın bir dalını tutmak için elimi uzattım, fakat ulaşamadım” dedim. Rüyâmı bitirince, kâhinin yüzü değişti. Benzi sarardı. Sonra; “Ondan senin nasibin yok!” demesi üzerine; “Kimin nasîbi var?” diye sordum.

“O ağacın dalına tutunanların” dedi ve devam ederek; “Senin sulbünden bir peygamber gelecek, her tarafa mâlik olacak, insanlar O’nun dînine girecekler!” dedi. Sonra yanımda bulunan oğlum Ebû Tâlib’e dönerek; “Bu, herhâlde O’nun amcası olacak” dedi. Ebû Tâlib bu hâdiseyi Peygamber efendimize peygamberliği bildirilince anlatmış ve; “işte o ağaç, Ebû’l Kâsım, el-Emîn Muhammed aleyhisselâmdır” demiştir.

Sevgili peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın dünyâya geldiği gece, bir yıldız doğdu. Bunu gören Yahudi âlimleri, Muhammed aleyhisselâmın doğduğunu anlamışlardı. Eshâb-ı kirâmdan Hassan bin Sabit anlatır:

“Ben sekiz yaşında idim. Bir sabah vakti Yahudi’nin biri; “Hey Yahudiler!” diye çığlık atarak koşuyordu. Yahudiler; “Ne var, bu bağırman nedendir?” diyerek yanına toplanınca, o; “Haberiniz olsun, Ahmed’in yıldızı bu gece doğdu! Ahmed bu gece dünyâya geldi...” diye cevap verdi.

Resûl-i Ekrem efendimizin doğduğu gece Kâbe’deki putların hepsi yüz üstü yere yıkıldı. Urvetü’bnü’z-Zübeyr rivâyet eder: “Kureyş’den bir cemâatin bir putu vardı. Yılda bir defâ onu tavâf ederler, develer kesip şarap içerlerdi. Yine öyle bir gün, putun yanına vardıklarında, onu yüzüstü yere yıkılmış buldular. Kaldırdılar, yine kapandı. Bu hâl üç defa tekrarlandı. Bunun üzerine etrafınâ iyice destek verip diktikleri sırada, şöyle bir ses işitildi: “Bir kimse doğdu, yeryüzünde her yer harekete geldi. Ne kadar put varsa hepsi yıkıldı. Kralların korkudan kalbleri titredi!” Bu hâdis tam Muhammed aleyhisselâmın doğduğu geceye rastlıyordu.

Medâyin şehrindeki İran Kısra’sının sarayının on dört kulesi (burcu) yıkıldı. O gece gürültüyle ve dehşetle uyanan Kısra ve halkı; yine kendilerinden bâzı ileri gelenlerin gördükleri korkunç rüyaları tâbir ettirdiklerinde, bunun büyük bir şeye alâmet olduğunu anlamışlardı.

Yine o gece, mecûsî yâni ateşe tapanların bin seneden beri yanmakta olan kocaman ateş yığınları âniden sönuverdi. Ateşin söndüğü târihi kaydettiler, Kısra’nın sarayında burçların yıkıldığı geceye rastlıyordu.

O zamân mukaddes sayılan Sâve gölünün de o gece bir anda suyu çekilip kuruyuvermişti.

Şam tarafında bin yıldan beri suyu akmayan ve kurumuş olan Semâve nehri vâdisi, o gecede dolup taşarak akmaya başladı.

Muhammed aleyhisselâmın doğduğu geceden itibaren, şeytan ve cinler artık Kureyş kâhinlerine hâdiselerden haber veremez oldu. Kehânet sona erdi...

Habîb-i Ekrem Efendimizin doğduğu gece ve daha sonra, o zamâna kadar görülmemiş bu hâdiselerden başka, bir çok hâdiseler vukû buldu. Bütün bunlar, son peygamber Muhammed aleyhisselâmın doğduğuna işaret etti.¹⁹

¹⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 211-212.

Mevlid Gecesi

Peygamber Efendimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) doğduğu geceye Mevlid Gecesi denir. Mevlid, doğum zamanı demektir. Kadir gecesinden sonra en kıymetli gecedir ve bu gecede sevgili Peygamberimiz doğduğu için sevinenler affolunur. Bu gece, Peygamber efendimizin doğduğu sırada görülen hâlleri, mucizeleri okumak, dinlemek, öğrenmek çok sevâbdır. Sevgili Peygamberimiz kendi de anlatırdı.

Eshâbı kirâm da bu gece bir yere toplanırlar, o günü yâd ederler, okurlar ve anlatırlardı. Dünyânın her tarafındaki müslümanlar, her sene bu geceyi Mevlid Kandili olarak kutlamaktadır. Her yerde Mevlid kasideleri okunarak, Kâinatın sultânı hatırlanılmaktadır.

Her peygamberin ümmeti, kendi peygamberinin doğum gününü bayram yapmıştır. Bu gün de, müslümanların bayramı olup, neş'e ve sevinç günüdür.

Süt anneye verilmesi

Âmine vâlidemiz, nûrlu yavrusunu kucağına aldığıında, kocası Hazreti Abdullah'ın vefât acısını unuttur gibi oldu. Dokuz gün emzirdikten sonra da, Ebû Leheb' in cariyesi olan Süveybe Hâtûn bir kaç gün süt annelik hizmetinde bulundu. Süveybe Hâtûn daha önce de Hazreti Hamza'yı, sonra da Ebû Seleme'yi emzirmişti. Hafız ibni Cezrî diyor ki: "Ebû Leheb rüyada görülüp, ne hâlde olduğu sorulduktaki, kabir azabı çekiyorum. Ancak, her sene, Rebî'ul-evvel ayının on ikinci geceleri, azabım hafifliyor. İki parmağım arasından çıkan serin suyu emerek ferahlıyorum. Bu gece, Resûlullah dünyâya gelince, Süveybe isimindeki cariye, bunu bana müjdelemişti. Ben de, sevincimden, bunu âzâd etmiş ve O'na süt annelik yapmasını emretmiştim. Bunun için, bu gecelerde azabım hafifliyor dedi."

O zamanda Mekke halkı, âdet olarak, çocuklarını bir süt anneye verirlerdi. Havası iyi, suyu tatlı olan civar yerlerdeki yaylalara gönderilen çocuklar, bir müddet, verildikleri süt annelerinin yanında kalırlardı. Buna Mekke'nin sıcak havası sebep oluyordu. Her sene bu maksatla Mekke'ye pek çok hanım gelirdi. Bunlar emzirmek için birer çocuk alıp giderlerdi. Çocukları büyütüp teslim edince, pek çok ücret ve hediyeler alırlardı.

Peygamber efendimizin doğduğu sene de yaylalarda yaşayan Benî Sa'd kabîlesinden birçok hanım, süt anneliği niyeti ile Mekke'ye geldi. Her biri emzirmek üzere birer çocuk almıştı. Benî Sa'd kabîlesi, Mekke civarındaki kabîleler arasında; şerefte, cömertlikte, mertlik ve tevâzûda ve Arapça'yı düzgün

konuşmakta pek meşhurdu. Kureyş kabîlesinin ileri gelenleri çocuklarının, daha çok bu kabîleye verilmesini isterlerdi. O sene Benî Sa'd kabîlesinin yurdunda şiddetli bir kuraklık ve kıtlık hüküm sürüyordu. Bu kabîleden Halîme Hâtûn bu durumu şöyle anlatır:

“Ben o sene kırlarda gezip ot toplar, bunu bulduğum için Allahü teâlâya şükrederdim. Bâzan üç gün geçmesine rağmen ağzıma bir şey koymazdım. Bu hâlde iken bir çocuğum oldu. Bir taraftan açlık, diğer yandan da doğumun sıkıntısı vardı. Açlıktan yer ile göğü, gece ile gündüzü fark edemediğim anlar da olurdu. Bir gece sahrada uyuyakalmışım. Rüyamda bir şahıs beni süttten ak bir suyun içine daldırdı ve; “Bu sudan iç” dedi. Kanıncaya kadar içtim. Sonra içmem için yine zorladı. İçtikçe içtim, baldan tatlı idi. “Südün çok olsun ey Halîme! Beni tanıdın mı?” diye sordu. Tanımadığımı söyleyince; “Ben senin sıkıntılı hâlinde ettiğin hamd ve şükrünüm. Ey Halîme! Mekke’ye git. Orada sana bir “Nûr” arkadaş olur, bereketlerle dolarsın. Bu rüyayı da kimseye söyleme!” dedi. Uyandığımda göğüslerimi süt ile dolu bulduğum gibi, sıkıntı ve açlığın da beni terkettiğini gördüm.”

Kıtlıktan dolayı, ücretle çocuk emzirip sıkıntılarını gidermek üzere, diğer senelere nisbetle; daha çok süt annesi Mekke’ye gelmişti. Hepsi de zengin ailelerin çocuklarını almak telâşî içinde idi. Acele ile gelen kadınlar, birer çocuk almışlardı. Fakat Peygamber efendimiz yetim olduğu için, fazla ücret alamama düşüncesiyle, O’na istekli görülmemişlerdi. Bu kadınlar içinde; iffeti, temizliği, hilmi yâni yumuşaklığı, hayâsı ve güzel ahlakıyla tanınmış Halîme Hâtûn da vardı. Bindikleri hayvan zayıf olduğu için Mekke’ye gelmekte geç kalmışlardı. Fakat bu gecikme onlara, aradıklarından daha fazlasına kavuşmaya sebep olmuştu. Kocasını ile Mekke’de dolaşarak zengin ailelerin çocuklarının alınmış olduğunu gördüler. Lâkin boş dönmek de istemiyorlardı. Bir çocukla dönmek tek arzuları olmuştu.

Nihâyet hürmet celbeden ve siması çok sevimli olan bir zâtla karşılaştılar. Bu, Mekke’nin reîsi Abdülmuttalib idi. İsteklerini öğrendikten sonra, torununu almalarını, bu sayede, büyük devlet ve saadete kavuşacaklarını söyledi. Abdülmuttalib’in muhabbeti ve yakınlığı onları kendisine çekiyordu. Teklifini hemen kabul ettiler. Sonra yaşlı dede, Halîme Hâtun’u Hazreti Âmine’nin evine götürdü. Halîme Hâtûn şöyle anlatır:

“Çocuğun başucuna vardığımda, kundağa sarılı, yeşil ipekten bir örtünün üstünde mışıl mışıl uyuyor, etrafa misk kokusu yayılıyordu. Hayret içinde kalıp bir anda O’na öylesine ısındım ki, gönlüm uyandırmaya razı olmadı. Elimi göğsüne koyunca, uyandı ve bana bakıp tebessüm etti. Bense bu tebessüme tutulup kendimden geçtim. Sonra, annesi böylesine güzel ve mübârek çocuğu bana vermez düşüncesiyle yüzünü örtüp, hemen kucağıma aldım. Sağ mememi verdim, emmeğe başladı. Sol

mememi verdim, emmedi. Abdülmuttalib, bana dönerek; “Sana müjdeler olsun ki, hanımlar içinde senin gibi nîmete kavuşan olmadı” dedi.²⁰

Âmine Hâtûn da bana sevgili yavrusunu verdikten sonra; “Ey Halîme, üç gün evvel; “Senin oğluna süt verecek kadın, Benî Sa’d kabîlesinin Ebû Züeyb soyundandır” diye bir ses işittim” dedi. Bunun üzerine; “Ben, Benî Sa’d kabîlesindenim ve babamın künyesi Ebû Züeyb’dir” cevâbını verdim.” Halîme Hâtûn yine şöyle anlatmıştır:

“Âmine Hâtûn bana daha nice vak’alar anlattı ve vasiyette bulundu. Ben de Mekke’ye gelmeden önce gördüğüm rüyayı ve gelirken sağımdan solumdan; “Sana müjdeler olsun ey Halîme! O gözler kamaştırır ve âlemleri aydınlatan nuru emzirmek sana nasîb olacak” diye sesler geldiğini anlattım.”

Halîme Hâtûn der ki:

“Muhammed aleyhisselâmı alıp Hazreti Âmine’nin evinden ayrıldım. Kocamın yanına geldim. O da kucağımdaki çocuğun yüzüne bakıp kendinden geçti ve; “Ey Halîme bugüne kadar böyle güzel yüz görmedim”, O’nu yanımıza alır almaz kavuştuğumuz bereketleri görünce de; “Ey Halîme! Bilmiş ol ki, sen çok Mübârek ve kadri yüksek bir çocuk almışsın” dedi. Ben de; “Vallahi, zâten böyle dilerdim, istediğim oldu” diye mukabelede bulundum.”

Halîme Hâtûn, kocası ile birlikte, Muhammed aleyhisselâmı alıp, Mekke’den yola çıktıkları andan itibaren O’nun bereketine kavuşmaya başladılar. Çelimsiz ve hızlı gidemeyen merkepleri, artık küheylan kesilmişti. Beraber geldikleri kabile, onlardan önce yola çıkıp çok uzaklaşmış olmasına rağmen, kabileye yetişip onları geride bırakmıştı. Benî Sa’d yurduna vardıktan sonra görülmemiş bir bolluğa ve berekete kavuştular. Sütü az olan hayvanlarının memeleri dolup taşıyordu. Bunu gören komşuları hayret edip, bunun, emzirmek için aldıkları çocuk sebebiyle olduğunu açıkça anlamışlardı.

Kuraklık sebebiyle çok sıkıntıya düştüler ve bir ara yağmur duâsına çıktılar. Muhammed aleyhisselâmı yanlarında götürüp duâ ederek O’nun hürmetine bol yağmura ve berekete kavuştular.

Peygamber efendimiz, süt annesi Halîme Hâtûn’un sağ memesini emer, sol memesini emmezdi. Onu da süt kardeşine bırakırdı. İki aylık iken emekledi. Üç aylık olunca ayakta durur, dört aylık iken duvara tutunarak yürürdü. Beş aylık iken yürüdü, altı aylık iken çabuk yürümeye başladı. Yedi aylık iken her tarafa gider oldu. Sekiz aylık iken anlaşılacak şekilde, dokuz aylık iken gâyet açık konuşmaya başladı. On aylık iken ok atmaya başladı. Halîme Hâtûn şöyle anlatmıştır: “İlk konuşmaya başladığında “Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Velhamdülillahi rabbil âlemin” dedi. O günden sonra Allahü teâlânın ismini anmadan hiç bir şeye elini uzatmadı. Sol eli ile bir şey yemezdi. Yürümeye başladığında, çocukların oynadıkları yerden uzak durur ve onlara; “Biz, bunun için yaratılmadık”

²⁰ Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, s. II, 144-145; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 37.

buyururdu. Her gün O’nu güneş ışığı gibi bir nûr kaplar ve yine açılırdı. Ay ile konuşur, ona işaret ettikçe ay hareket ederdi.

Halîme Hâtûn şöyle anlatır:

“Muhammed aleyhisselâm, iki yaşına girince, O’nu sütten kestim. Sonra annesine vermek üzere kocamla Mekke’ye gittik. Fakat O’nun öyle bereketlerine kavuşmuştuk ki, O’ndan ayrılmak, mübârek yüzünü görmemek bize çok güç geliyordu. O’nun hâllerini annesine anlattım. Âmine Hâtûn; “Benim oğlumun büyük sâni vardır” dedi. Ben; “Vallahi, bundan daha mübârek bir kimse görmedim” dedim. Sonra, Âmine Hâtun’a, bir çok bahaneler bularak biraz daha yanımızda kalmasını istedim. Bizi kırmadı ve yanımızda kalması için izin verdi. O’nunla tekrar kabîlemize döndük. Bu sayede evimiz bereketle doldu, malımız, mülkümüz ve sânimiz arttı. Sayısız nîmetlere kavuştuk.”²¹

Mübârek göğsünün yarılması

Halîme Hâtûn anlattı:

“Server-i âlem (sallallahü aleyhi ve sellem) bir gün; “Gündüzleri kardeşlerimgörünmezler. Sebebi nedir?” diye sorunca; “Koyun gütmeye giderler. Eve, ancak gece gelirler” dedim. Bunun üzerine, “Beni de onlarla beraber gönder. Ben de koyun güdeyim” dedi. Bahaneler bulup nice özürler söyledim. Sonunda gönlünün razı olması için; “Peki” dedim. Ertesi gün Mübârek saçlarını taradım. Elbiselerini giydirip süt kardeşleriyle beraber gönderdim. Bir kaç gün gidip geldi. Bir gün süt kardeşi Şeymâ kırdan geldiğinde; “Gözümün nuru oğlum Muhammed nerededir?” diye sordum. “Sahradadır” dedi. “Ciğerimin köşesi bu sığağa nasıl dayanıyor?” diye sorduğumda, Şeymâ; “Ey anneciğim! O’na asla zarar gelmez. Zîrâ, mübârek başı üzerinde bir bulut, devamlı O’nunla hareket etmekte; böylece güneşin sığağından korunmaktadır” cevâbını verdi. “Neler söylüyorsun? Bu söylediklerin hakîkten doğru mudur?” dediğimde, yemîn etti. Ancak o zaman rahatladım. Yine bir öğle vakti süt kardeşi Abdullah bana gelip; “Anneciğim! Acele koşun!... Kureyşî karındaşımla beraber koyun güdüyorduk. Ansızın yeşiller giymiş üç kimse geldi. Kardeşimi yanımızdan alıp dağın başına götürdüler. Arkası üzere yatırıp bıçak ile karnını yarıdılar. Haber vermek için geldiğimde oradaydılar. Kardeşimin sağ kalıp kalmadığını bilemiyorum” dedi. O ânda kan beynime sıçradı. Sür’atle oraya geldik. O’nu gördük. Hemen Mübârek yüzünü başını öpüp; “Ey gözümün nûru! Ey âlemlere rahmet oğlum! Bu nice hâldir? Ve başına gelen nedir? Seni kim rahatsız etti?” diye sordum. O da; “Evden çıktıktan sonra yeşil elbiseli iki kimse gördüm. Birinin elinde gümüşten bir ibrik, birinin elinde yeşil zümrütten bir leğen vardı. Leğen, kardan beyaz bir şey ile dolu idi. Beni dağ başına götürdüler. Biri, arkam üzere yatırdı.

²¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 25-28; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 158-167; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 108-115.

Ben seyrederken göğsümü göbeğime kadar yardı. Hiç acı ve elem duymadım. Elini sokup içinde ne varsa çıkardılar. O beyaz şey ile yıkayıp yerine koydular. Biri diğerine; “Kalk, ben de hizmetimi yerine getireyim” dedi ve elini sokup yüreğimi çıkardı. İki parça etti ve içinden siyah bir şey çıkarıp attı. Ve; “Senin vücûdunda şeytanın nasîbi bu idi. Çıkarıp attık. Ey Allahü teâlânın sevgilisi! Seni vesveseden ve şeytanın hîlesinden emîn ettik” dedi. Sonra yüreğimi kendi yanlarında olan latîf ve yumuşak bir şey ile doldurdular. Nûrdan bir mühürle mühürlediler. Hâlen o mührün soğukluğu, bütün azalarım da mevcuttur. Onlardan biri, elini yarılan yere koyunca yaram iyileşti. Sonra beni ümmetimden on kişi ile tarttılar, ben ağır geldim. Bin kimse ile tarttılar yine ağır geldim. Bunun üzerine onlardan biri diğerine; “Artık onu tartmayı bırak. Vallahi O’nu bütün ümmetiyle bile tartacak olsan, ağır gelir” dedi. O zaman her biri elimi ve yüzümü öptüler ve beni burada koyup gittiler” dedi. Yarılan yer, mübârek göğsünde belli idi.²²

Sevgili Peygamberimizin başından geçen ve Kur’ân-ı kerîmin İnşirah sûresinin birinci âyet-i kerîmesinde bildirilen bu hâdiseye “Şakk-ı sadr” yâni göğsünün yarılması denir.

Muhammed aleyhisselâma peygamberliği bildirildikten sonra Eshâb-ı kirâmdan bâzıları, “Yâ Resûlallah! Bize kendinizden bahseder misiniz?” deyince; “Ben, ceddîm İbrahim’ in duâsıyım. Kardeşim İsmâ’ nın müjdesiyim! Annemin ise rüyâsıyım. O bana hâmile iken Şam saraylarını aydınlatan bir nûrun kendisinden çıktığını görmüştü... Ben Sa’d bin Bekr oğulları yanında emzirilip büyütüldüm” buyurdu.

Halîme Hâtûn, dört yaşından sonra O’nu Mekke’ye götürüp annesine verdi. Dedesi Abdülmuttalib, Halîme Hâtun’a çok büyük hediyeler verip ihsanda bulundu. Hâlîme Hâtûn O’nu Mekke’ye bırakınca, ayrılığının acısını; “Sanki canım ve gönlüm de O’ nunla birlikte kaldı” sözleri ile dile getirmişti.

Muhterem annenin vefâtı

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, altı yaşına kadar da annesinin yanında büyüdü. Altı yaşında iken, annesi, Ümmü Eymen adındaki câriye ile birlikte, akrabâlarını ve babası Abdullah’ın mezarını ziyâret etmek için Medîne’ye gittiler. Burada, bir ay kaldılar. Peygamber efendimiz Medîne’de Neccâr oğullarına ait havuzda yüzmeyi öğrendi. Bu sırada bir Yahudi bilgini O’ndaki nübüvvet alâmetlerini gördü. Yanına yaklaşp ismini sordu. “Ahmed” deyince, o bilgin; “Bu çocuk, âhir zaman peygamberi olacaktır!” diye bağırdı. Ayrıca oradaki Yahudi âlimlerinden bâzıları da, O’ndaki peygamberlik alâmetini görmüşler, peygamber olacağını aralarında konuşup anlatmışlardı. Onların bu sözlerini duyan Ümmü Eymen, durumu Hazreti Âmine vâlidemize haber

²² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 121; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 164-165; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. II, 167.

verince, mübârek anneleri bir zarar gelmesinden çekinerek, O'nu alıp Mekke'ye dönmek üzere yola çıktı. Ebvâ denilen yere geldiklerinde, Hazreti Âmine vâlidemiz hastalandı. Hastalığı artıp sık sık kendinden geçiyordu. Başında duran sevgili oğlu Muhammed aleyhisselâma bakarak; “Ey çekilen dehşetli ölüm okundan, Allahü teâlânın lütfu ve yardımı ile yüz deve karşılığında kurtulan zâtın oğlu! Allahü teâlâ seni, mübârek eylesin. Eğer rüyada gördüklerim doğru çıkarsa, sen celâl ve bol ikram sahibi olan Allahü teâlâ tarafından, âdemoğullarına helâl ve haramı bildirmek üzere gönderileceksin. Cenâbı Hak seni, milletlerle birlikte sürüp gelen putlardan ve putperestlikten muhafaza edip koruyacaktır” dedi ve şu beytleri söyledi:

<i>Eskir yeni olan, ölüyor yaşayan,</i>	<i>Geride bıraktım hayırlı evlâd,</i>
<i>Tükenir çok olan, var mı genç kalan?</i>	<i>Gözümü kapadım, içim pek rahat.</i>
<i>Ben de öleceğim, tek farkım şudur:</i>	<i>Benim nâmım kalır dâim dillerde,</i>
<i>Seni ben doğurdum, şerefim budur.</i>	<i>Senin sevgin yaşar hep gönüllerde.</i>

Sonra vefât etti. Orada defn edildi. Âmine vâlidemiz vefât ettiğinde yirmi yaşında idi.

Ümmü Eymen, Âlemlerin efendisini yanına alıp, birkaç gün süren yolculuktan sonra Mekke'ye getirip dedesi Abdülmuttalib'in yanına bıraktı.²³

Dedesinin yanında

Habîbi ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin babası ve annesi İbrahim aleyhisselâmın dîninde idi. Yâni mü'min idiler. İslâm âlimleri; onların İbrahim aleyhisselâmın dîninde olduklarını ve Muhammed aleyhisselâma peygamberliği bildirildikten sonra da onun ümmetinden olmaları için diriltirilip, Kelime-i şehâdeti işittiklerini, söylediklerini ve böylece bu ümmetten de olduklarını bildirmişlerdir.²⁴

Muhammed aleyhisselâm, sekiz yaşına kadar dedesinin yanında büyüdü. Dedesi Abdülmuttalib, Mekke'de sevilen ve çeşitli işleri idare eden bir zât olup, heybetli, sabırlı, ahlâklı, dürüst, mert ve cömert idi. Fakirleri doyurur, hattâ aç ve susuz kalan hayvanlara bile yiyecek verirdi. Allahü teâlâyâ ve âhirete inanırdı. Kötülüklerden sakınır, câhiliyye devrinin her türlü çirkin âdetlerinden uzak dururdu. Mekke'de zulme, haksızlığa engel olur ve gelen misafirleri ağırlardı. Ramazân ayında Hira dağında inzivaya çekilmeyi âdet edinmişti. Çocukları seven ve şefkat sahibi olan Abdülmuttalib, sevgili

²³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 168; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 116.

²⁴ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, I, 652.

torununu bağına basıp gece gündüz yanından ayırmazdı. O'na büyük bir sevgi ve şefkat gösterirdi. Kâbe' nin gölgesinde kendisine mahsus olan minderine O'nunla beraber oturur, mâni olmak isteyenlere; "Bırakın oğlumu, O'nun sâni yücedir" derdi.²⁵ Peygamber efendimizin dadısı Ümmü Eymen'e, O'na iyi bakmasını ısrarla tenbih eder; "Oğluma iyi bak. Ehl-i kitab, benim oğlum hakkında bu ümmetin peygamberi olacak diyorlar" der idi. Ümmü Eymen demiştir ki: "O'nun çocukluğunda ne açlıktan, ne de susuzluktan şikâyet ettiğini gördüm. Sabahleyin bir yudum zezem içerdi. Kendisine yemek yedirmek istediğimizde; "istemem, tokum" derdi."

Abdülmuttalib uyurken ve odasında yalnızken, O'ndan başkasının yanına girmesine müsâde etmezdi. O'nu şefkatle bağına basar, okşar, sözlerinden ve hareketlerinden son derece hoşlanırdı. Sofrada O'nu yanına alır, dizine oturtur, yemeğin en iyisini, en lezzetlisini O'na yedirir ve O gelmeden sofraya oturmazdı. O'nun hakkında nice rüyalar görüp, bir çok hâdiselere şâhid oldu.

Bir defasında, Mekke'de kuraklık ve kıtlık olmuştu. Abdülmuttalib, gördüğü bir rüya üzerine Muhammed aleyhisselâmın elinden tutarak Ebû Kubeys dağına çıkıp; "Allah'ım, bu çocuk hakkı için, bizi bereketli bir yağmur ile sevindir" diyerek duâ etti. Duâsı kabul olundu ve bol yağmur yağdı. O zamanki şâirler bu hâdiseyi, şiirler yazarak dile getirmişlerdi.

Necrânlı râhip

Abdülmuttalib, bir gün Kâbe' nin yanında otururken, Necrânlı bir râhip yanına gelerek konuşmaya başlamıştı. Bir ara; "Biz İsmâiloğullarından en son gelecek olan peygamberin sıfatlarının kitaplarda yazılı olduğunu okuduk. Burası, yâni Mekke O'nun doğum yeridir. Sıfatları şöyle, şöyledir!" diyerek birer birer saymaya başladı. Bu sırada, sevgili Peygamberimiz yanlarına gelmişti. Necrânlı râhip, O'nu dikkatle seyretmeye başladı, sonra da yaklaşıp gözlerine, sırtına, ayaklarına baktı ve heyecanla; "İşte, O budur. Bu çocuk senin neslinden midir?" dedi. Abdülmuttalib; "Oğlumdur!" deyince, Necrânlı râhip; "Kitaplarda okuduğumuza göre O'nun babasının sağ olmaması lâzım!" dedi. Abdülmuttalib; "O, oğlumun oğludur. Babası daha O doğmadan, annesi hâmile iken ölmüştü" deyince, râhip; "Şimdi doğru söyledin" dedi. Bunun üzerine Abdülmuttalib, oğullarına; "Kardeşinizin oğlu hakkında söylenileni işitin de, O'nu görüp gözetin ve iyi koruyun" dedi.

Dedesinin vefâtı

²⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 70-74.

Abdülmuttalib vefât edeceğine yakın, oğullarını toplayıp; “Artık dünyâdan âhirete göç etme vaktim geldi. Tek düşüncem bu yetimdir. Keşke ömrüm uzun olaydı da bu hizmeti severek devam ettirseydim. Fakat elden ne gelir? Ömür vefa etmeyecek. Şimdi gönlüm ve dilim bu hasret ateşiyle yanıyor. Bu inci tanesini içinizden birine emânet etmeyi isterim. Acaba hanginiz lâıyık ile O’nun haklarını gözetir ve hizmetinde kusur etmez” dedi. Ebû Leheb dizleri üzerine çöküp; “Ey Arab’ın efendisi! Eğer bu emâneti teslîm etmek için aklınızdan geçirdiğiniz biri varsa ne âlâ, yoksa bu hizmeti ben görürüm” dedi. Abdülmuttalib ona; “Malın çoktur. Fakat sen katı kalblisin ve merhametin azdır. Yetim kalbi ise yaralı ve incedir. Hemen kırılır” dedi. Diğer çocuklardan bâzıları da aynı isteği tekrarladılar. Abdülmuttalib her birinin hususiyetlerini söyleyerek kabul etmedi. Sıra Ebû Tâlib’e gelince; “Ben, hepsinden çok bunu istiyorum. Fakat, büyüklerim dururken, öne geçmek uygun olmazdı. Malım azdır, ama, benim sadâkatim kardeşlerimden ziyâdedir” dedi. Abdülmuttalib de; “Doğru söylersin. Bu hizmete lâıyık olan sensin. Lâkin, ben her işte O’na danışır ve isteği üzere hareket ederim. Her seferinde de doğru neticeye varırım Bu hususta kendisiyle meşveret edeyim. Hanginizi tercih ederse o, benim de kabûlümdür” dedi.

Sonra sevgili Peygamberimize dönerek; “Ey gözlerimin nuru! Senin hasretinle âhirete yöneldim. Bu amcalarından hangisini tercih ediyorsun?” diye sordu. Peygamber efendimiz o an kalkıp, Ebû Tâlib’in boynuna sarıldı ve dizine oturdu. Abdülmuttalib, o zaman çok ferahladı ve; “Allahü teâlâyâ hamdolsun. Benim istediğim de bu idi” dedi ve Ebû Tâlib’e dönerek; “Ey Ebû Tâlib! Bu inci dânesi, ana baba şefkati görmemiştir. Ona göre bakıp üzerine titreyesin. Seni diğer çocuklarımdan daha üstün görürüm. Bu büyük ve pek kıymetli emâneti sana havale ettim. Çünkü sen, O’nun babasıyla aynı anadansınız. O’nu kendi nefsin gibi koruyasın. Bu vasiyetimi kabul ettin mi?” diye sordu. O da; “Kabul ettim” deyince, Abdülmuttalib sevgili Peygamberimizi kucakladı, mübârek başını, yüzünü öptü ve kokladı. Sonra; “Hepiniz şâhid olun ki, ben bundan daha güzel bir koku koklamadım ve bundan daha güzel bir yüz görmedim” dedi.²⁶

Ebû Tâlib’in himayesinde...

Dedesinin vefâtından sonra, Kâinatın efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, sekiz yaşından itibaren amcası Ebû Tâlib’in yanında kalmaya başladı ve onun himâyesinde büyüdü. O zaman Ebû Tâlib de, babası Abdülmuttalib gibi, Mekke’de Kureyş’in ileri gelenlerinden, sevilen, saygı gösterilen ve sözü dinlenen bir zât idi. O da Peygamber efendimize büyük bir sevgi ve şefkat gösterdi. O’nu kendi çocuklarından çok sever, yanına almadan uyumaz, bir yere gitmez ve; “Sen çok hayırlısın, çok

²⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 45-48; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 169-178; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 117; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 188..

Mübâreksin!” derdi. O, elini uzatmadan yemeğe başlamaz, önce O’nun başlamasını isterdi. Bazan da O’na ayrı sofraya kurdururdu. Sabahları uyandığında yüzünün ay gibi parladığını, saçlarının tarandığını görürlerdi. Ebû Tâlib’in fazla malı yoktu, ailesi de kalabalıktı. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizi himâyesine aldıktan sonra bolluğa ve berekete kavuştu. Mekke’de vukû bulan kuraklık sebebiyle halk sıkıntıya düştüklerinde, Ebû Tâlib O’nu Kâbe’nin yanına götürüp, duâ etti. O’nun bereketiyle bol yağmur yağdı. Kuraklıktan ve kıtlıktan kurtuldular.²⁷

Râhip Bahîra

Sevgili Peygamberimiz on iki yaşlarında iken, bir gün Ebû Tâlib’in ticâret için sefer hazırlığı yaptığını gördü. Kendisini götürmek istemediğini anlayınca, Ebû Tâlib’e; “Bu şehirde beni kime bırakıp gidiyorsun? Ne babam var, ne de bir acıyanım!...” buyurdu. Bu söz Ebû Tâlib’e çok te’sir etti. O’nu da yanında götürmeye karar verdi. Ticâret kervanı uzun bir yolculuktan sonra, Busra’da Hıristiyanlara mahsus bir manastırın yakınında konakladı. Bu manastırda Bahîra adında bir râhip kalıyordu, önceden Yahudi âlimlerinden iken, sonradan Hıristiyan olan bu bilgili rahibin yanında, elden ele geçerek saklanan bir kitap vardı ve sorularına ondan cevap verirdi. Kureyş’in kervanı, daha önceki yıllarda buradan defalarca gelip geçmesine rağmen hiç ilgilenmemişti. Her sabah manastırın damına çıkıp, kafilelerin geldiği yöne bakar, arayış içinde merakla bir şeyler beklerdi. Râhip Bahîra’ya bu defa bir hâl olmuş ve heyecanla irkilip yerinden fırlamıştı. Çünkü, Kureyş kervanı uzaktan görününce, üstünde bir bulutun da onlarla birlikte süzülüp geldiğini farketmişti. Bu bulut, Peygamber efendimizi gölgelemekteydi. Kervan konaklayınca, Bahîra, Habîbi ekrem efendimizin altına oturduğu ağacın dallarının üzerine doğru eğildiğini de görerek iyice heyecanlanmıştı. Derhal sofralar kurdurdu. Sonra, adam göndererek, Kureyş kervanında bulunanların hepsini yemeğe dâvet etti. Kervanda bulunanlar, sevgili Peygamberimizi, mallarının yanında bırakıp, rahibin yanına gittiler. Bahîra, gelenlere dikkatle bakıp; “Ey Kureyş topluluğu, içinizde yemeğe gelmeyen var mı?” diye sorunca; “Evet, bir kişi var” dediler. Çünkü Kureyşliler geldiği hâlde bulut hâlâ orada idi. Bunu görünce, kervanda birinin kaldığını anlamıştı. Râhip Bahîra, ısrarla O’nun da gelmesini istedi. Gelir gelmez O’na dikkatle bakmaya ve incelemeye başladı. Ebû Tâlib’e; “Bu çocuk senin neslinden midir?” dedi. Ebû Tâlib; “Oğlum” deyince, Bahîra; “Kitablarda bu çocuğun babasının sağ olmayacağı yazılı, O senin oğlun değildir” dedi. Bu sefer Ebû Tâlib; “O benim kardeşimin oğludur” diye cevap verdi. Bahîra’nın; “Babası ne oldu?” sorusuna da; “Babası, doğmasına yakın öldü” dedi. Bahîra; “Doğru söyledin, annesi ne oldu?” deyince; “O da öldü” diye cevap verdi. Bunlar karşısında; “Doğru söyledin”

²⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 179-180; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 119.

diyen Bahîra, Peygamber efendimize dönüp, putlar adına yemin verdi. Sevgili Peygamberimiz, Bahîra'ya; "Putların ismiyle yemin verme. Dünyâda bana onlardan büyük düşman yoktur. Ben, onlardan nefret ederim" buyurdu.

Bahîra, bu sefer Allahü teâlâ adına yemin verip; "Uyur musun?" dedi. "Gözlerim uyur fakat kalbim uyumaz" buyurdu. Bahîra, daha pek çok suâller sorup, cevaplarını aldı. Aldığı cevaplar, önceden okuduğu kitaplara aynen uyuyordu. Sonra sevgili Peygamberimizin mübârek gözlerine bakıp, Ebû Tâlib'e; "Bu kırmızılık, mübârek gözlerinde devamlı durur mu?" diye sordu. O da; "Evet, gittiğini görmedik" dedi. Bahîra, bu alâmetin de uygunluğunu görünce, kalbinin yakîn hâsıl etmesi için, mühr-i nübüvveti görmeyi istedi. Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, edeblerinden mübârek sırtım açmak istemediler. Ebû Tâlib; "Ey gözümün nuru! Bu arzusunu da yerine getir" deyince, mübârek sırtını açtı. Bahîra, "Mümr-i Nübüvveti" bütün güzelliği ile doya doya temaşa etti. Heyecanla öptü ve gözlerinden sel gibi yaşlar boşandı. Sonra da; "Ben şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın resûlüsün" dedi. Sesini daha da yükselterek; "İşte Âlemlerin efendisi.. İşte âlemlerin Rabbinin resûlü... İşte Allahü teâlânın âlemlere rahmet olarak gönderdiği büyük peygamber..," dedi. Orada bulunan Kureyşliler, hayret ederek; "Muhammed'in, bu râhib yanındaki kıymeti ne kadar fazla imiş" dediler.

Bahîra, Ebû Tâlib'e dönerek; "Bu, peygamberlerin sonuncusu ve en şerefli sidir. Bunun dîni, bütün yeryüzüne yayılır ve eski dinleri nesh eder. Bu çocuğu Şam'a götürme. Zîrâ İsrâiloğulları O'na düşmandır. Korkarım ki, Mübârek bedenine bir zarar verirler. Bunun hakkında çok ahd ve mîsak olmuştur" dedi. Ebû Tâlib; "Bu ahd ve mîsak nedir?" diye sorunca; "Allahü teâlâ bütün peygamberlerden ve en son da İsâ aleyhisselâmdan ümmetlerine, âhir zaman peygamberinin geleceğini bildirmeleri üzerine söz almıştır" dedi.

Ebû Tâlib, Bahîra'nın bu sözleri üzerine Şam'a gitmekten vazgeçti. Mallarını Busra'da satıp Mekke'ye döndü.²⁸ Bahîra'dan işittikleri, Ebû Tâlib'in ömrü boyunca kulaklarında çınladı. Peygamber efendimizi daha da çok sevdi. O'nu ölünceye kadar korudu ve her işinde yardımcı oldu.

Her hâliyle fazîletler ve güzellikler sahibi ve müstesna bir insan olan sevgili Peygamberimiz, büyümüş ve on yedi yaşına girmişti. Bu sırada Yemen'e ticâret için giden amcası Zübeyr, ticâretinin bereketli olması için O'nu da yanında götürdü. Bu seferde de nice hârikulâde hâlleri görüldü. Mekke'ye döndüklerinde, O'nun bu hâlleri anlatıldı ve Kureyş kabîlesi arasında; "Bunun sâni pek yüce olacak" diye söylenmeye başlandı...²⁹

Senin aşkın kamu derde, devâdır yâ Resûlallah

²⁸ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 53-58; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 180-182; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 76, 154-156; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 216-220; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 283-286.

²⁹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 53-59; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 120-123.

Senin katında hâcetler, revâdır yâ Resûlallah.

Senin nûrrun gören gözler, ne ay gözler ne yıldızlar,

Nûrrundan gece gündüzler, ziyâdır yâ Resûlallah.

Terinden açılır güller, sözünden şehd ü şekerler

Seninle hasta gönüller, şifâdır yâ Resûlallah.

Habîbsin pâdişahlara, tabîbsin derd ü âhlara

Şefâatın günahkâra, safâdır yâ Resûlallah.

ŞEYYÂD HAMZA

GENÇLİĞİ VE EVLENMESİ

Her bakımdan insanların en üstünü olan Muhammed aleyhisselâm, daha gençlik yıllarında Mekke halkı arasında akranlarına göre çok beğenilmiştir. Güzel ahlâkı, insanlara görülmemiş bir şekilde iyi davranması, sakinliği, yumuşaklığı ve diğer üstün halleriyle sevilmiştir. İnsanlar bu hasletlerinden dolayı O'na hayran olmuştur. Mekke halkı, gördükleri şaşılacak derecedeki doğru sözlülük ve güvenilirlikten dolayı, O'na El-Emîn yâni kendisine her zaman güvenilir lakabını verdiler. Böylece gençliğinde bu isimle meşhur oldu.

Peygamberimizin gençlik yıllarında, Araplar koyu bir câhiliyyet devri yaşıyorlardı. Puta tapmak, içki, kumar, zina, faiz ve daha bir çok çirkin işler aralarında yaygınlaşmıştı. Muhammed aleyhisselâm onların bu bozuk hâllerinden son derece nefret eder, her kötülüklerinden dâima uzak dururdu. Bütün Mekke halkı, O'nun bu hâlini bilirler ve hayret ederlerdi. Putlardan şiddetle nefret ettiği için asla yanlarına yaklaşmazdı. Putlar için kesilen kurbanların etlerinden hiç yemedi. Çocukluğunda ve gençliğinde kendine ait koyunları, Ciyad dağı ve civarında güder, geçimini böyle sağlardı. Bu şekilde aşırı derecede bozulmuş olan cemiyetten, uzak dururdu. Bir defasında Eshâbı kirâma; “Koyun gütmeyen hiç bir peygamber yoktur” buyurmuştu. “Yâ Resûlallah! Siz de güttünüz mü?” dediklerinde; “Evet ben de güttüm” buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz yirmi yaşlarında bulunduğu sıralarda, Mekke'de âsâyîş tamamen bozulmuştu. Zulüm son derece yaygınlaşıp; mal, can ve namus emniyeti kalmamıştı. Mekke'nin yerli halkı, ticâret ve Kâbe'yi ziyâret için gelen yabancılara haksızlık ve zulmediyorlardı. Zulme uğrayan kimseler, haklarını almak için mürâcaat edecek bir yer bulamıyorlardı. Bu sırada ticâret maksadıyla Mekke'ye gelen Yemenli bir tüccarın malları, As bin Vâil adında bir Mekkeli tarafından zorla elinden alınıp gasb edilmişti. Bu hâdise üzerine Yemenli, Ebû Kubeys dağına çıkıp feryâd ederek, hakkının alınması için kabîlelerden yardım istedi. Artık zulmün had safhaya ulaştığını dile getiren böyle hâdiseler üzerine, Hâşim ve Zühre oğulları ile diğer kabîlelerin ileri gelenleri Abdullah bin Cüd'ân'ın evinde toplandılar. Yerli, yabancı hiç kimseye zulüm ve haksızlık yapılmamasına, zulme mâni olmaya ve haksızlığa uğramış olanların haklarını almaya karar verdiler. Bu maksadla bir adalet cemiyeti kurdular.³⁰ Sevgili Peygamberimizin genç yaşta katıldığı ve kuruluşunda da çok te'sirli olduğu bu cemiyete Hılful Füdûl denildi. Daha önce Fadl adında iki kişi ve Fudayl adında biri tarafından da böyle bir cemiyet kurulmuştu. Onların önceden kurdukları cemiyete izafeten bu isim verilmişti. Bu cemiyet, zulmü önleyip, Mekke'de bozulmuş olan âsâyîşi yeniden kurdu. Te'siri uzun müddet devam etti.

³⁰ Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, s. I, 91.

Resûlullah efendimiz, kendisine peygamberlik bildirildikten sonra Eshâbı kirâma anlatıp; “Abdullah bin Cüd’ân’ın evinde yapılan yeminleşmede ben de bulundum. Bana o yeminleşme, kırmızı tüylü develere (servete) sahip olmaktan daha sevimlidir. Şimdi de böyle bir meclise çağrılısam icâbet ederim” buyurdu.³¹

Ticâretle meşgûl olması

Mekkeliler öteden beri ticâretle uğraşarak geçimlerini bu yoldan sağlardı. Peygamber efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem amcası Ebû Tâlib de ticâretle uğraşırdı. Sevgili Peygamberimiz yirmi beş yaşlarında iken, Mekke’de geçim sıkıntısı iyice artmıştı. Bu sebeple Mekkeliler, Şam’a gitmek üzere büyük bir ticâret kervanı hazırladılar. Bu günlerde Ebû Tâlib, Resûlullah efendimize gelip; “Ey muhterem yeğenim! Fakirlik son haddine ulaştı. Kıtılık ve mücâdele ile geçirdiğimiz bu son yıllar elimizde, avucumuzda bir şey bırakmadı. İşte, Kureyş kervanı hazırlanmış, Şam’a hareket etmek üzeredir. Hadîce Hâtûn da kervanla mal gönderecek. Mutlaka bu işi yapacak güvenilir kimseler arıyordur. Muhakkak ki, senin gibi emîn, temiz ve vefakâr bir kimseye ihtiyâcı vardır. Gidip bir konuşsak da, senin vekil olarak gitmeni sağlasak iyi olacak. Şüphesiz seni, başkalarına tercih eder. Aslında ben senin Şam’a gitmeni istemiyorum. Zîrâ oradaki Yahudilerin sana bir zarar vermesinden korkuyorum. Fakat başka çâre de bulamıyorum” dedi. Peygamber efendimiz ona; “Sen nasıl istersen öyle yap” buyurdular.

Hazreti Hadîce; güzelliği, malı, aklı, iffeti, hayâsı ve edebi ile Arabistan’da büyük şöhreti olan bir hanımefendi idi. Bu sebeple her taraftan kendisine tâlib olan ve rağbet eden pek çok kimse vardı. Fakat gördüğü bir rüya gereği o hiç kimseye iltifat etmemişti. Rüyasında, gökten ay inip koynuna girmiş, ayın nuru koltuğundan çıkıp bütün âlemi aydınlatmıştı. Sabahleyin bu rüyayı akrabâsından olan Varaka bin Nevfel’e anlattı. Varaka; “Ahir zaman Peygamberi vücûde gelmiştir. Seninle evlenir ve senin zamanında O’na vahiy nâzil olur. Dîninin nuru âlemi doldurur. En önce îmân eden sen olursun. O Peygamber, Kureyş’ten ve Benî Hâşim’den olur” dedi. Hazreti Hadîce, bu cevâba çok sevindi ve o Peygamberin gelmesini beklemeye başladı.

Hazreti Hadîce, ticâretle uğraşır, anlaştığı kimselerle ortaklık yapardı. Ebû Tâlib, Hazreti Hadîce vâlidemize durumu anlattı. Bunun üzerine Hazreti Hadîce, Resûlullah efendimizi görüp konuşmak üzere evine dâvet etti. Efendimiz teşrif edince pek ziyâde tâzim ve hürmette bulundu. Peygamber efendimizin nezâketini, nezîh ve pak cemâlini görüp hayran kaldı. Resûlullah efendimize dedi ki:

³¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 133; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 82; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. I, 91; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 167; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 290-293.

“Doğru sözlü, güvenilir, emniyetli ve güzel huylu olduğunuzu biliyorum. Bu iş için hiç kimseye vermediğim ücretin, kat kat fazlasını vereceğim...” Sonra bu hizmette lâzım olacak elbiseler vererek, kalb huzûru içinde teşyî eyledi.

Hazreti Hadîce vâlidemiz, bilgili bir Hıristiyan olan amcasının oğlu Varaka bin Nevfel’den peygamberlik alâmetlerini öğrenmişti. Resûlullah efendimizin bu ziyâretinde de peygamberlik vasıflarını üzerinde teşhis etmişti. Bu sebeple Meysere ismindeki kölesine; “Kervan Mekke’den ayrılacağı zaman, devenin yularını Muhammed aleyhisselâmın eline ver ki, Mekkeliler herhangi bir dedikodu yapmasınlar. Şehirden uzaklaşıp gözden kaybolunca bu kıymetli elbiseleri O’na giydir” dedi. Sonra develerinden en güzelini sultanlara lâyük bir şekilde donattı. Meysere’ye; “O’nu bu deveye büyük bir hürmet ile bindirip yularını eline al ve kendini o Hazretin hizmetkârı bil! O’ndan izinsiz bir iş yapma ve O’nu muhafaza etmek, tehlikelerden korumak için canını esirgeme! Gittiğiniz yerlerde çok eğlenmeyiniz ve çabuk geliniz. Böylece Hâşimoğulları katında mahcûb olmayalım. Eğer bu dediklerimi harfiyyen yerine getirirsen, seni âzâd eder ve istediğin kadar da mal veririm” dedi.

Kervan hazırlandı, Mekkeliler yakınlarıyla vedalaşmak üzere büyük kalabalıklar hâlinde toplandılar, Sevgili Peygamberimizin akrabâsı, amcaları ve Hâşimoğullarının büyükleri de orada hazır oldular. Peygamberimizin halası, Allahü teâlânın Resûlünü sallallahü aleyhi ve sellem hizmetçi elbisesi ile ve devenin yularını eline almış görünce dizlerinin bağı çözüldü. Ağlayıp feryâd etti. Ah ve vah edip, gözlerinden yaşlar dökerek; “Ey Abdülmuttalib! Ey Zemzem kuyusunu kazan büyük zât! Ey Abdullah! Kabirlerinizden kalkıp, başınızı bu tarafa çevirip de şu mübareğin hâlini görün!” diyerek acılarını dile getirdi. Ebû Tâlib de aynı duygular ve aynı hâller içinde idi. Resûlullah efendimizin Hakk’ı gören Mübârek gözlerinden inci gibi yaşlar döküldü ve; “Beni sakın unutmayın. Gurbet elde gam ve keder çektiğimi yâd eyleyin” buyurdu. Bu sözleri işitenlerin hepsi ağlaştı. Gökteki melekler de bu hâle ortak oldular ve; “Ey Rabbimiz! Bu, kendine habîb yaparak, en büyük makamı ihsan eylediğin Muhammed aleyhisselâmdır. Bu hâlin hikmeti nedir?” dediler. Allahü teâlâ onlara; “Evet, O benim habîbimdir. Fakat siz muhabbet sırrını bilemezsiniz. Sevilen ve seven arasındaki sırlara vâkıf olamazsınız. Bu makâmı kimse bilmez. Bu gizli işten kimse bir şey anlamaz” buyurdu.

Nihâyet kervan yürüyüp, Mekke görünmez olunca, Meysere, aldığı emir üzerine, kıymetli elbiseleri, sevgili Peygamberimize giydirdi. Çeşitli kumaşla örtülmüş ve pek güzel süslenmiş deveye bindirdi. Yularını da kendi eline aldı.

Bu yolculukta kervandakiler, âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimizin üzerinde, O’nu gölgeleyen bir bulutun ve kuş şekline giren iki meleğin O’nunla birlikte, sefer bitinceye kadar hareket ettiğini gördüler.³² Yolda yürüyemeyecek derecede yorulup kervandan geri kalan iki devenin

³² Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 41.

ayaklarını eliyle sığamasından sonra, develerin birden sür'atlenmesi gibi nice hâllerini görünce, O'nu son derece sevip, sâninin çok yüce olacağını anladılar. Busra denilen yere vardıklarında, yine oradaki manastırın yakınında konaklamışlardı. Gördüğü bir çok alâmetlerden, O'nun son peygamber olacağını anlayıp söyleyen râhip Bahîra ölmüş, yerine Nastûra adında bir başkası geçmişti. Manastırın yakınına gelip konan Kureyş kervanını seyreden râhip Nastûra, yakınında bulunan bir kuru ağacın altına birinin oturduğunu ve o anda yeşerdiğini görünce, Meysere'ye; "Şu ağacın altındaki zât kimdir?" diye sordu. Meysere; "Bu, Kureyş kabîlesinin Harem halkından bir zâttır" dedi. Râhip; "Şimdiye kadar bu ağacın altına peygamberden başkası oturmamıştır" dedi. Sonra da; "O'nun gözlerinde biraz kırmızılık var mı?" diye sordu. Meysere; "Evet vardır ve gözlerinden hiç ayrılmaz" dedi. Nastûra; "Îsâ aleyhisselâma İncil'i indiren Allahü teâlâ hakkı için bu zât son peygamber olacaktır. Ne olaydı ben O'nun peygamberlikle emrolunduğu zamana ulaşıydım" dedi...

Muhammed aleyhisselâm, Busra pazarında Hadîce Hâtun'un mallarını satarken de, O'nunla pazarlık yapan bir Yahudi inanmadığı için; "Lât ve Uzzâ' adındaki putlara yemin et de, inanayım" deyince, Muhammed aleyhisselâm; "Ben o putlar adına asla yemin etmem! Onların yanından geçerken yüzümü başka tarafa çeviririm" buyurdu. O'ndaki diğer alâmetleri de gören Yahudi; "Söz, senin sözüdür. Vallahi bu zât peygamber olacak bir kimsedir" dedi ve; "Âlimlerimiz kitaplarda bunun vasfını bulmuşlardır" diyerek hayranlığını dile getirdi.

Meysere, Resûlullah efendimizde gördüğü ve hakkında duyduğu her şeyi zihnine nakş ediyor ve O'na olan hayranlığı git gide artıyordu. Meysere'nin kalbinde Âlemlerin efendisine karşı büyük bir muhabbet hâsıl olmuştu. Artık O'na zevkle ve hürmetle hizmet ediyor, en küçük bir işareti büyük bir aşkla yerine getiriyordu.

Götürülen mallar satılmış, Peygamber efendimizin bereketiyle her zamankinden kat kat fazla kâr edilmişti. Kervan dönüşe geçti. Merruzzahrân mevkiine geldikleri zaman Meysere, sevgili Peygamberimize, Mekke'ye müjde haberi götürmesini teklif etti. Efendimiz de kabul buyurarak kervandan ayrılıp Mekke'ye doğru devesini süratlendirdi.

Nefise binti Müniyye Hatun anlattı ki: "Kervanın gelme zamanı yaklaşmıştı. Hadîce Hâtûn her gün hizmetçileriyle evinin üzerine çıkıp kervanın yollarını beklerdi, öyle bir gün Hadîce'nin yanında idim. Ansızın uzaktan deveye binmiş bir kimse görüldü. Üzerinde bir bulut ve kuş şekline girmiş iki melek O'na gölge yapıyor, Peygamberimizin Mübârek alnındaki nûr, ay gibi parlıyordu. Hadîce Hâtûn gelenin kim olduğunu anlayıp gönlü ferahladı. Fakat bilmezlikten gelip; "Bu sıcak günde gelen kim olabilir?" diye sordu. Hizmetçiler; "Bu gelen Muhammed'e (aleyhisselâm) benzer" dediler ve gördüklerinden hayrete düştüler. Az sonra Resûli ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Hadîce vâlidemizin konağına geldi ve durumu anlattı. Verdiği müjde ile onu çok sevindirdi.

Bir müddet sonra kervan Mekke'ye girdi. Meysere, Hazreti Hadîce vâlidemize, yolculuk esnasında Peygamber efendimizin gölgelendirildiğini, râhib Nastûra'nın söylediklerini, zayıf develerin nasıl sür'atlendirildiğini ve buna benzer gördüğü nice fevkalâde hâlleri tek tek anlattı. Peygamber efendimizi dili döndüğü kadar medh etti. Hazreti Hadîce, bunları biliyordu, fakat bu sözler onun yakînini arttırdı. Meysere'ye; "Bu gördüklerini kimseye söyleme!" diyerek tenbih etti.³³

Hadîce vâlidemiz, bu işittiklerini haber vermek üzere Varaka bin Nevfel'e gitti. Olanları büyük bir hayranlıkla dinleyen Varaka; "Ey Hadîce, bu anlattıkların doğru ise, Muhammed aleyhisselâm, bu ümmetin peygamberi olacaktır" dedi.

Peygamber efendimiz 12 yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile ticâret için Busra'ya kadar, 17 yaşında iken amcası Zübeyr ile Yemen'e, 20 yaşında Şam'a ve 25 yaşında da Hazreti Hadîce'nin mallarını satmak üzere yine Şam'a olmak üzere tam dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiç bir yere seyahat yapmadı.

Hazreti Hadîce ile evlenmesi

Hazreti Hadîce vâlidemiz, Varaka bin Nevfel'in verdiği müjdeyle ve sevgili Peygamberimizin güzel hasletlerini görünce, O'nun hanımı olup, hizmetiyle şereflenmeye meyl etti. Nefse binti Müniyye, bu hâli sezip araya girdi. Bu niyetle Resûli ekremin yüksek huzuruna geldi ve; "Yâ Muhammed! Zâtı âlinizi evlenmeden alıkoyan nedir?" diye sordu. Peygamberimiz; "Evlenmek için yeterli para elimde mevcut değildir" buyurdu. Nefise Hâtûn; "Yâ Muhammed! Eğer iffetli ve şerefli, mal ve cemâl sahibi bir hâtûnla evlenmek istersen hizmetine hazırım" dedi. Sevgili Peygamberimiz; "O hâtûn kimdir?" buyurunca; "Hadîce binti Hüveylid'dir." dedi. Resûlullah efendimiz; "Bu işe kim vesîle olur?" buyurunca da; "Bu işi ben yaparım" deyip huzûrlarından ayrıldı. Hazreti Hadîce'ye varıp müjdeyi verdi. Hazreti Hadîce, akrabâsı Amr bin Esed ile Varaka bin Nevfel'i çağırıp durumu anlattı. Ayrıca Resûlullah efendimize haber gönderip belli bir saatte teşrif etmesi için dâvet etti. Ebû Tâlib ve kardeşleri de hazırlıklarını yaptılar ve Peygamber efendimizle birlikte gittiler.

Hazreti Hadîce vâlidemiz, evini donatıp süsledi. Bu günün şükrânesi olarak bütün zînetlerini hizmetçilerine hediye etti. Sonra onları hürriyetlerine kavuşturdu, Resûlullah efendimiz, Hadîce vâlidemizin evine amcaları ile teşrif ettiler. Ebû Tâlib; "Yaradanımıza hamdolsun ki, bizi İbrahim aleyhisselâmın evlâdından ve İsmail aleyhisselâmın neslinden eyledi. Bizi, Beytullah'ın muhafızı kıldı. İnsanların kıblesi ve âlemlerin tavâf ettiği o Mübârek hâneyi, her kötülükten koruduğu Harem-i şerîfi bize müyesser eyledi. Kardeşim Abdullah'ın oğlu Muhammed öyle bir kimsedir ki, Kureyş'ten

³³ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 59.

her kim ile kıyaslansa üstün gelir. Gerçi malı azdır, lâkin mala îtibâr olunmaz. Çünkü mal gölge gibidir. Elden ele geçerek gider. Yeğenimin şerefi, üstünlüğü hepinizin malûmudur. Şimdi Hadîce binti Huveylid'i helâllığa taleb eder. Malımdan ne kadar mehr verilmesini istersiniz? Yemîn ederim ki, Muhammed'in mertebesi yüksek olsa gerektir" dedi. Varaka bin Nevfel, bu konuşmaları tasdik etti. Hadîce vâlidemizin amcası Amr bin Esed; "Şâhid olun ki, Hadîce binti Huveylid'i Muhammed aleyhisselâma hâatunluğa verdim" dedi. Böylece nikâh akdi tamam oldu. Bir rivâyete göre mihr; 400 miskal altın, bir rivâyete göre de beş yüz dirhem, başka bir rivâyete göre de 20 deve idi.³⁴

Ebû Tâlib, düğün ziyâfeti için bir deve kesip, o güne kadar görülmedik bir yemek verdi. Evlilik vâki oldu. Hazreti Hadîce vâlidemiz bütün varlığını Peygamber efendimize hediye etti ve; "Bu malların hepsi yüce şahsınıza aittir. Ben de sana muhtacım ve minnetin altındayım" dedi.

Hazreti Hadîce vâlidemiz, evlilik hayâtı boyunca, peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma dâima hizmet edip yardımcısı oldu. Peygamber efendimizin bu evliliği, Hadîce vâlidemizin vefâtına kadar yirmi beş sene sürdü. Bunun on beş senesi bi'setten önce, on senesi bi'setten (peygamberliğin bildirilmesinden) sonra idi. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, ilk zevcesi Hazreti Hadîce hayatta iken başkası ile hiç evlenmedi. İki erkek, dördü kız olmak üzere altı çocuğu oldu. Bunlar; Kâsım, Zeyneb, Rukayye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma ve Abdullah (Tayyib veya Tâhir) dir. Peygamberliği sırasında evlendiği Hazreti Mâriye'den de İbrahim adında bir oğlu olmuştu. Diğer zevcelerinden çocuğu olmadı. Zeynep, kızlarının en büyüğü idi. En küçük kızı Fâtıma, babasının en sevgilisiydi. Hicretten onüç sene önce doğdu. Erkek evlâtları küçük yaşta vefât ettikleri gibi, Hazreti Fâtıma'dan başka bütün kızları da O'ndan önce vefât ettiler. Fâtıma vâlidemiz de Peygamber efendimizden altı ay sonra vefât etti. Hazreti Ali ile evlenmişti. Sevgili peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın soyu, Hazreti Fâtıma'nın evlâdları ile devam etti.³⁵

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Hadîce vâlidemizle evlendikten sonra da ticâretle meşgûl oldu. Kazançlarıyla; misafirleri ağırlarlar, yetimlere ve fakirlere yardım ederlerdi.

Zeyd bin Hârise

Zeyd bin Hârise çocuk yaşlarında iken, annesi Su'da ile birlikte akrabâlarını ziyârete gitmişti. Bu sırada başka bir kabîlenin baskınına uğradılar. Zeyd'i esir aldılar. Mekke'ye Sûk-ı Ukâz denilen panayıra getirip satılığa çıkardılar. Hazreti Hadîce'nin yeğeni Hâkim bin Hizâm, Zeyd'i 400 dirheme satın aldı. Hâkim bin Hizam da, Zeyd bin Hârise'yi halası Hazreti Hadîce'ye, o da Peygamber

³⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 43; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 9; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 231; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 41.

³⁵ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 59-61; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 82-85; 131-132; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 293-295.

efendimize hediye etti. Peygamber efendimiz, Hazreti Hadîce ile evli bulunuyorlardı. Peygamber efendimiz onu derhal âzâd ederek yanında alıkoydu. Zîrâ âzâd olan Zeyd bin Hârise'nin gidecek yeri olmadığı gibi, Resûlullah'dan daha iyi ona bakacak kimsesi de yoktu. O da seve seve Resûlullah'ın yanında kaldı.

Zeyd bin Hârise, peygamberliği bildirilmeden önce de, adâlet, insâf, merhamet, insan sevgisi, güler yüzlülük, kerem, cömertlik, ahde vefâ (sözünde durma), emânete riâyet, yardım severlik, fedâkârlık, güvenilirlik, mazlumu, düşkünü, fakiri koruma, çocuklara sevgi ve muhabbet gösterme, dürüstlük, doğru sözlülük, nezâket, tevazu, îtidâl, insanları güzel surette idare etme, cesaret ve şecâat gibi görünür görünmez, bilinir bilinmez her türlü güzel ahlâkı tamamlamak için yaratılmış, her bakımdan, gelmiş-gelecek bütün yaratılmışlardan üstün olan, herkesin itimâdını kazanarak "El-Emîn" lakabını alan Peygamber efendimizden gördüğü güzel muameleden dolayı, babasından ve anasından daha çok seviyor, yanından hiç ayrılmak istemiyordu.

Anne ve babası, oğullarının nereye götürüldüğünü, ne yapıldığını bilmiyorlardı. Babası Hârise, evlâd ateşiyle yanıp tutuşuyor, diyar diyar dolaşarak oğlunu arıyordu. Yemen'den çeşitli ülkelere giden akrabâlarına ve tanıdıklarına sıkı sıkı tenbih ederek, oğlu Zeyd'den bir haber getirmelerini istiyor, şiirler söyleyerek, gözyaşı döküyordu. Oğluna olan hasretini dile getiren bir şiiri şöyledir:

Ağladım Zeyd'ime bilmem ne yaptı?

Sağ mı yoksa ona ecel mi çarptı?

Sorma ey gönül beyhûde onu!

Bilemezsin mezârı ya ova, ya sarptı.

Zeyd'im, yavrum! Gidenin geri döneceğini bilsem âh!

Senden başkasının dönmesini istemem vallahi

Anarım esince rüzgâr, nerde bir çocuk görsem onu,

Ve doğarken güneş hatırlatıyor seni her sabah.

Feryâd. ciğer pârem için binlerce feryâd,

Binerek hayvanıma ararım, hâlim olsa da berbâd.

Ben ve bineğim bilmeyiz ne usanmak ne bıkmak,

İhtimâlken oğlum bulunup karşıma çıkmak.

Ne kadar ümid insanı aldatsa da o fânidir nihâyet,

Oğullarım! Kays, Amr, Yezîd, Cebel; Zeyd'im size emânet

Neticede, İslâmiyet'in gelmesinden önce Benî Kelb kabîlesinden Kâbe'yi ziyârete gelenlerden bâzıları, Hazreti Zeyd'i görerek tanımışlar, Hazreti Zeyd onlara; "Ailemin benim için feryâd-ü figân edeceğini bilirim, şu beytleri onlara ulaştırın" diyerek aşağıdaki şiiri söylemiştir:

Yanıyor yüreğim, uzağım ben yuvamdan,

Komşuyum Kâbe'ye, uzaksam da anam babamdan

Üzüntünüz sakın kalbinizi yakmasın,

Benim için feryâdınız arşa kadar çıkmasın.

Hamdolsun Mevlâya öyle bir yuvadayım,

Ki gördüğüm şeref ve hayırdan hep duâdayım.

Hârise bu haber üzerine çok sevindi. Hemen kardeşi Ka'b ile birlikte yanına fazla miktarda para alarak Mekke'ye geldi. Mekke'ye varınca, Peygamberimizin evini öğrenip huzûrlarına çıktı ve şöyle dedi: "Ey Kureyş kavminin efendisi, ey Abdülmuttalib'in torunu, ey Benî Hâşim soyunun oğlu! Siz Harem-i şerîfn komşusunuz. Misafirlere ikram, esirlere ihsan eder, onları esaretten kurtarırsınız. Köleniz bulunan oğlumuzun kurtulması için ne kadar para istersen onu verelim, serbest bırak, ne olur bu dileğimizi geri çevirme!" dedi. Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem; "Zeyd'i çağırıp kendisine durumu bildirelim. Onu serbest bırakalım. Şâyet size gelmeyi tercih ederse, siz herhangi bir para vermeden onu alıp götürebilirsiniz. Şâyet beni tercih eder, yanımda kalmayı isterse, Allah'a yemîn ederim ki, beni tercih edeni kimseye terk etmem, yanımda kalır" buyurdu.

Hârise ve kardeşi, Peygamber efendimizin bu cevâbına çok memnun oldular; "Sen bize çok adaletli ve insafılı davrandın" dediler.

Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Zeyd'i huzûruna çağırarak kendisine; "Bunları tanıyor musun?" buyurunca; "Evet biri babam, diğeri amcamdır" dedi. Bunun üzerine; "Ey Zeyd sen benim

kim olduğumu öğrendin, sana olan şefkat ve merhametimi, davranışımı gördün. Bunlar seni almaya gelmişler. O hâlde, ya beni tercih et, yanımda kal veya onları tercih et, git” buyurdu.

Babası ve amcası artık bizi tercih eder, Zeyd’i alıp götürürüz diye bekliyorlardı. Zeyd; “Ben hiç kimseyi size tercih etmem. Siz, benim hem amcam, hem de babam makâmındasınız. Sizin yanınızda kalmak istiyorum” dedi.

Babası ve amcası hayretler içinde şaşırıp kaldılar. Babası, kızarak Zeyd’e; “Yazıklar olsun sana, demek ki, sen köleliği hürriyete, annene, babana ve amcana tercih ediyorsun!” dedi. Zeyd de babasına; “Babacığım ben bu zâttan öyle bir şefkat ve muamele gördüm ki, O’na kimseyi tercih edemem” cevâbını verdi.

Peygamber efendimiz Zeyd’i çok severdi. Kendisine olan bu bağlılığını ve sevgisini görünce, onu Kâbe-i muazzamada Hicr’e götürüp, oradakilere hitâb ederek; “Şâhid olunuz Zeyd benim oğlundur. O bana vâris, ben ona vârisim”

buyurdu. Babası ve amcası bu durumu görünce kızgınlıkları geçti. Sevinç içinde memleketlerine döndüler. Eshâbı kirâm bundan sonra Zeyd’e, Zeyd bin Muhammed (Muhammed’in oğlu Zeyd) demeye başladılar. Daha sonra Allahü teâlânın, Ahzâb sûresinin 5. ve 40. âyetlerindeki; “Evlâdlarınızı babalarının ismiyle çağırın, böylesi Allah katında daha doğrudur.” “Muhammed (aleyhisselâm) sizden hiç bir erkeğin (Zeyd gibi) babası değildir” emirleri ile evlâd edinmek de kaldırılınca, Hazreti Zeyd babasının ismiyle, yâni “Hârise’nin oğlu Zeyd” (Zeyd bin Harise) diye çağrılmaya başlandı.³⁶

Kâbe hakemliği

Resûlullah efendimiz otuz beş yaşında bulunduğu sırada, Kâbe hakemliği yaptı. O zaman, yağmur ve seller Kâbe’nin duvarlarını iyice yıpratmıştı. Ayrıca çıkan bir yangın, Kâbe’yi tahrib etmişti. Binayı yeniden yapmak lâzımdı. Bunun üzerine Kureyş kabîlesi, Kâbe’yi İbrahim aleyhisselâmın yaptığı temele kadar yıkıp, yeniden yapmaya başladı. Her kabîleye bir bölümünü vererek duvarları yükselttiler. Bu işin büyük bir şeref olduğunu bilen kabîleler, Hacerülesved taşını yerine koyma hususunda anlaşamadılar. Her kabîle, bu şerefe kavuşmak istediğinden, aralarında büyük bir anlaşmazlık çıktı. Abdüddâroğulları; “Bu işi bizden başkası yaparsa kan dökeriz” diyerek ahdettiler. Dört beş gün süren bu anlaşmazlık sebebiyle, neredeyse kan akıtılacaktı.

Bu sırada Abdülmuttalib’in dayısı ve yaşlı bir zât olan Huzeyfe bin Mugîre; “Ey Kureyş topluluğu! Anlaşamadığınız iş hakkında hüküm vermek üzere, şu kapıdan ilk girecek zâtı aranızda hakem yapın” diyerek, Kâbe’ye açılan Benî Şeybe kapısını gösterdi. Orada bulunanlar bu teklifi kabul ettiler ve Benî

³⁶ Buhârî, “Tefsîr”, 2; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 487.

Şeybe kapısına bakarak, ilk girecek ve işin en nâzik ânında bu işi hâlledecek kimseyi beklemeye başladılar. Nihâyet kapıdan; doğruluğunu, üstün ahlâkını son derece takdir ettikleri ve El-Emîn yâni hep kendisine güvenilir dedikleri Muhammed aleyhisselâmın geldiğini gördüler. “İşte El-Emîn. O’nun hükmüne razıyız” dediler.

Durum, sevgili peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma anlatılınca, bir örtü istedi. Onu yere sererek Hacerülesved’i örtünün üzerine koyup; “Her kabîleden bir kişi bir ucundan tutsun” buyurdu. Taşı, konulacağı yere kadar kaldırttı. Sonra kendisi taşı kucaklayıp yerine koydu. Böylece, çıkmak üzere olan büyük bir çarpışmanın önlendiğini gören kabîleler, bu hareketten memnun kaldılar. Duvarları, kaldıkları yerden yaparak tamamladılar.³⁷

Her işde zikr ederdi nâm-ı rahman ol kerem kânı

Senâ vü hamde Peygamber idi kân ol kerem-kânı

Ol idi mahzar-ı eltâf ü ilm ü hilme hem menba’

Ki hüsn-i hulk ile dolmuştu ol cân ol kerem-kânı

Hak’ın mahlûkuna rıfk u tevâzu’ eyleyip lillâh

Ederdi cümle halka lûtf u ihsân ol kerem-kânı

³⁷ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 83-105; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 192-198; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 145-147; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 298-305.

BI'SETİ (PEYGAMBERLİĞİ) VE DÂVETİ

Âlemlerin efendisi (sallallahü aleyhi ve sellem), otuz yedi yaşında iken, gâibden; “Yâ Muhammed!” diye kendisini çağırın sesler duyardı. Otuz sekiz yaşına girince, birtakım nûrlar görmeye başladı. Hâllerini, sâdece Hazreti Hadîce vâlidemize anlatırlardı. Muhammed aleyhisselâma peygamberliğin bildirilmesi yaklaştığı sırada, zamanın meşhur edîblerinden Kus bin Saîde, Ukâz panayırında, deve üzerinde büyük bir kalabalığa karşı okuduğu hutbede, O'nun geleceğini müjdelemişti. Sevgili Peygamberimiz de bu hutbeyi dinleyenler arasında idi. Kus bin Sâide, bu meşhur hutbesinin bir bölümünde şöyle demiştir:

“Ey insanlar! Geliniz, dinleyiniz, bekleyiniz, ibret alınız! Yaşayan ölür, ölen fena bulur, olacak olur!... Kulak veriniz iyi dinleyiniz! Gökte haber var, yerde ibret olacak şeyler var!... Allah'ın indinde bir din!... Ve Allah'ın gelecek olan bir peygamberi vardır. Gelmesi pek yakındır. Gölgesi başınızın üstüne düştü. O'nu dinleyen ve O'na îmân edenler, ne Mübârektir. Vay O'na isyan ve muhalefet eden bedbahta! Yazıklar olsun, ömürleri gaflet ile geçen ümmetlere!...”

Bu sırada, Arabistan'da, insanlar ilâhî ölçülerden uzaklaşmış, zengin fakir, kuvvetli zayıf, efendi köle gibi sınıflara ayrılmıştı. Bir öncekiler, sonrakileri, tahakkümü altında eziyor, onları insan hesabına katmıyordu. Zayıfların malları, zorla ellerinden alınıyor, buna mâni olacak bir yetkili bulunamıyordu. Allahü teâlâyâ îmân etmenin verdiği hayâ ve korkudan mahrum, fazîletten iyice uzaklaşmışlardı. Her türlü ahlâksızlık, haysiyet ve namusu ayaklar altına almak gibi, adî hareketler serbestçe işleniyor; kumar, içki, zevk ve sefâ âlemleri hiç yadırganmıyordu. Arkası kesilmeyen öldürmeler, zina ve baskın olayları, ortalığı kasıp kavuruyor, masum insanların iniltileri ve acıklı bağırışları arşı çınlatıyordu. Ahlâkî cihetten tam bir düşkünlük hüküm sürüyor, insanlar cehalet denizinde boğuluyordu. Kadın, basit bir mal gibi alınıp satılıyor; kız çocukları, diri diri insafsızca toprağa gömülüyordu. Hepsinden kötüsü, katı kalpli, inatçı ve merhametten uzak olan bu insanlar, kendi elleriyle yaptıkları fayda ve zararı dokunmayan putlara tapmayı, büyük bir şeref kabul ediyorlardı.

Âdem aleyhisselâmdan beri, dünyâda böylesine bir vahşet, sapıklık, ahlâksızlık, inançsızlık ve sefâhet görülmemişti. İnsanlar adetâ birer canavar hüviyetine bürünmüşlerdi. Herkes birbirine düşman, cemiyet her an patlamaya hazır bir durumda idi. İnsanların huzûra kavuşmaları için, bu karanlıkta, bir saadet güneşinin doğması gerekirdi. O doğunca; inançsızlığın yerini îmân, zulmün yerini adalet, câhilliğin yerini ilim alacak ve insanlar ebedî saadete kavuşacaklardı.

Nihâyet sevgili Peygamberimize, önce sâdik rüyalar gösterilmeye başlandı. Hadîs-i şerîfde, vahyin ilk olarak sâdik rüya ile başladığı bildirilmiştir. Rüyasında gördükleri aynen çıkıyordu. Bu hâl, altı ay devam etti. Vahiy gelmesi yaklaşınca; “Yâ Muhammed” diyen sesler çoğaldı. Bundan sonra yalnızlığı sevip, insanlardan uzaklaşarak, Hira dağındaki bir mağarada tefekküre dalmaya başladı. Bâzan Mekke’ye gelir, Kâbe’yi tavaf eder ve saâdethânelerine giderdi. Hâne-i saadette bir müddet kalıp, yanında biraz yiyeceklerle tekrar Hira dağındaki mağaraya döner; tefekkür ve ibâdetle meşgûl olurdu. Bâzan günlerce kaldığı olurdu. O zaman da Hazreti Hadîce yiyecek gönderir veya getirirdi.³⁸

İlk vahiy

Peygamber efendimiz kırk yaşında iken, yine bir Ramazan ayında, Hira dağındaki mağaraya çekilmiş ve tefekküre dalmıştı. Ramazan’ın 17. Pazartesi gecesi, gece yarısından sonra, adını çağıran bir ses işitti. Başını kaldırıp etrafa bakınca, ikinci defa aynı sesi duydu ve her tarafı aniden bir nurun kapladığını gördü. Arkasından Cebrâil aleyhisselâm karşısına geldi ve “Oku!” dedi. Efendimiz, ona; “Ben okumuş değilim” cevâbını verdi. O zaman melek, tutup takati kesilinceye kadar sıktı ve; “Oku!” dedi. Yine “Ben okumuş değilim” cevâbını verdi. Bir daha sıktı ve; “Oku!” dedi. “Ben okumuş değilim” buyurunca, üçüncü defa sıktı. Sonra bıraktı ve “(Ey Muhammed!) Yaratıcı Allah’ın adı ile oku! O, insanı pıhtılaşmış kandan (alâkdan) yarattı! Oku, Allah büyük kerem sahibidir. O, kalemle öğretir, bilmediklerini öğretir”³⁹ mealindeki Alâk sûresinin ilk beş âyeti kerîmesini getirdi. Muhammed aleyhisselâm da onunla beraber okudu. İlk vahiy bu suretle geldi ve bütün cihanı aydınlatan İslâm güneşi böyle doğdu.⁴⁰

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, büyük bir ürperti ve heyecanla Hira dağındaki mağaradan çıkıp, aşağıya inmeye başladı. Dağın ortasına geldiği sırada bir ses duydu. Cebrâil aleyhisselâm; “Yâ Muhammed! Sen, Allahü teâlânın resûlüsün, ben de Cebrâil’im” dedi ve ökçesini yere vurdu. Vurduğu yerden su çıktı ve abdest almaya başladı. Peygamber efendimiz dikkatle onu seyrediyordu. Cebrâil aleyhisselâm abdestini bitirince, Peygamber efendimize, gördüğü gibi abdest

³⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 233-240.

³⁹ el-Alak 96/1-5.

⁴⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 196.

almasını söyledi. Sevgili Peygamberimiz, abdestini bitirdikten sonra, Cebrâil aleyhisselâm imâm olup, iki rekat namaz kıldılar. Bundan sonra Cebrâil aleyhisselâm; “Yâ Muhammed! Rabbinin sana selâmı var” deyip, peşinden; “Sen benim, cin ve insanlara resûlümsün. O hâlde onları tevhîde dâvet eyle” buyurduğunu söyledi ve ayrılıp göğe yükseldi. Sevgili Peygamberimiz; böylece Cebrâil aleyhisselâmı hem görmüş, hem de konuşmuş oldu.

Peygamber efendimiz, hâne-i seâdetlerine gelinceye kadar, yanından geçtiği her taşın, her ağacın; “Esselâmü aleyke yâ Resûlallah!” dediğini işitti. Evine gelip; “Beni örtünüz! Beni örtünüz!” buyurdu ve ürpermesi geçinceye kadar, istirahat ettiler. Sonra gördüklerini Hazreti Hadîce vâlidemize anlattılar ve “Cebrâil (aleyhisselâm) gözümden gayb oldu. Lâkin onun heybet, şiddet ve korkusu üzerimden gitmedi. Bana mecnûn diyeceklerinden ve dil uzatıp kötüleceklerinden korktum” buyurdular. Bu hâlleri ve bu günleri bekleyen, buna hazır olan Hazreti Hadîce; “Allahü teâlâ korusun. Hak teâlâ sana hayır ihsan eder ve hayırdan başka bir şey dilemez. Allahü teâlânın hakkı için, bu ümmetin peygamberi olacağına inanıyorum. Zîrâ sen, misafiri seversin. Doğru söylersin ve eminsin. Âcizlere yardım eder, yetimleri korur, gariplere yardımda bulunursun. İyi huylusun, bu hasletlerin sahibinde korku olmaz” dedi.

Sonra, bu durumu sormak üzere, Varaka bin Nevfel’e gittiler. Varaka, Resûlullah efendimizin anlattıklarını dinledikten sonra; “Müjde ey Muhammed aleyhisselâm! Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, sen, Hazreti İsa’nın haber verdiği son peygambersin. Sana görünen melek, senden evvel Musa aleyhisselâma gelen Cebrâil aleyhisselâmdır. Ah! Keşke genç olsaydım. Seni Mekke’den çıkardıkları zamana yetişseydim de, yardımına koşsaydım. Çok yakın bir zamanda tebliğ ve cihâdla emrolunursun” dedi ve Peygamber efendimizin Mübârek elini öptü. Çok geçmeden vefât etti.⁴¹

Tebliğ emrinin gelmesi

Sevgili Peygamberimize, peygamberliğinin bildirildiği ilk vahiy böyle gelmişti. Sonra kesildi ve üç sene gelmedi. Bu arada İsrâfil aleyhisselâm ismindeki melek gelip, bâzı şeyler öğretti. Bunlar vahiy değildi. Bu zaman zarfında, ara sıra Resûlullah efendimiz çok muzdarip olurdu. Efendimiz üzülükçe, Cebrâil aleyhisselâm görünerek; “Ey Habîbullah! Sen Allahü teâlânın peygamberisin” der ve üzüntüsünü yatıştırırdı. Peygamber efendimiz buyurdu ki: “Vahyin kesildiği zamanda idi. Hira dağından aşağı inerken, ansızın gök tarafından bir ses işittim. Yukarı baktım. Cebrail’i (aleyhisselâm) gördüm. Yer ile gök arasında, bir kürsî üzerinde oturmuş idi. Bana korku geldi. Eve vardım. Beni bir

⁴¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 140-142; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 239-240; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 129, 194-195; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 48.

şey ile örtün, dedim. Hak teâlâ vahiy gönderdi; “Ey örtüye bürünen Peygamber! Kalk da (kavmini Allah’ın azabı ile) korkut! (îmân etmezlerse, azaba uğrayacaklarını kendilerine haber ver). Rabbini tekbîr et. Elbiseni de temiz tut” (mealindeki) Müddessir sûresinin ilk âyetlerini getirdi. Bundan sonra vahyin arkası kesilmedi.”

Fahr-i kâinat (aleyhi efdalü’s-salevât) efendimiz, insanları İslâm’a dâvete, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını tebliğ başlandı. Cebrâil aleyhisselâm, vahiy getirirken bâzan insan şekline girer ve Eshâb-ı kirâmdan Dıhye-i Kelbî’nin suretinde gelirdi. Bâzan Peygamber efendimizin kalbine ilkâ, telkin ederdi. Resûlullah efendimiz, onu görmezdi. Bâzan rüya ile, bâzan da dehşet saçan bir uğultu ile gelirdi. Vahyin, Peygamber efendimize en ağır ve çetin geleni bu idi. Bu hâllerinde Resûlullah’ın en soğuk günde bile Mübârek alınlarından terler dökülür, deve üzerinde iseler, vahyin ağırlığından deve yere çökerdi. Yanında bulunan sahâbîler de, vahyin ağırlığını hissederlerdi. Cebrâil aleyhisselâm, birkaç defa kendi şekil ve suretinde geldi.

Allahü teâlâ, meleksiz ve perdesiz, yâni hiç bir vâsita olmadan da Peygamber efendimize vahyetmiştir. Bu hâl Mîrâc gecesinde vâki olmuştur.

İlk vahyin gelmesiyle peygamberlik vazifesine başlayan Muhammed Mustafâ sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin, İslâm’ı tebliği yirmi üç sene devam etti. Bu zamanın onüç senesi Mekke’de, on senesi de Medîne’de geçmiştir.

Kur’ân-ı kerîm 22 sene 2 ay 22 gün gibi bir zamanda vahyedilip tamamlanmıştır,

Muhammed aleyhisselâm ümmî idi. Yâni kitap okumamış, yazı yazmamış ve hiç kimseden ders görmemişti. Mekke’de doğup büyümüş, belli kimseler arasında yetişmişti. Böyle olduğu hâlde, Tevrat’ta ve İncil’de, Yunan ve Roma devirlerinde yazılmış kitaplarda bulunan bilgilerden, hâdiselerden haber verdi. İslâmiyet’i bildirmek için, hicretin altıncı senesinde Rum, İran ve Habeş hükümdarlarına ve diğer Arab pâdişâhlarına mektuplar gönderdi. Huzuruna altmıştan ziyâde yabancı elçi gelmiştir. Bu husus, Kur’ân-ı Kerîmde meâlen; “Sen, bu Kur’ân-ı Kerîm gelmeden önce, bir kitap okumadın. Yazı yazmadın. Okur yazar olsaydın, başkalarından öğrendin diyebilirdi”⁴² şeklinde bildirilmektedir.

Hadîs-i şerifile de; “Ben ümmî peygamber Muhammed’im... Benden sonra peygamber yoktur”⁴³ buyruldu. Yine Kur’ân-ı kerîmde şöyle buyrulmaktadır: “O (Muhammed aleyhisselâm) kendiliğinden konuşmamaktadır. O’nun sözleri, O’na bir vahiy ile bildirilmekte, öğretilmektedir.”⁴⁴

İlk müslümanlar

⁴² el-Ankebût 29/48.

⁴³ Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, I, 205.

⁴⁴ en-Necm 53/3-4.

Peygamber efendimize, ilk vahyin gelmesinden sonra, ilk îmân eden Hazreti Hadîce vâlidemizdir. Hiç tereddüt etmeden İslâmiyet’i hemen kabul ederek, ilk müslüman olmakla şereflendi. Peygamber efendimiz, Hazreti Hadîce vâlidemize, Cebrâil aleyhisselâmın öğrettiği gibi abdest almasını öğretti. Sonra, Peygamber efendimiz imâm oldu, birlikte iki rekat namaz kıldılar. Hadîce vâlidemiz, sevgili Peygamberimizin her sözüne, her emrine, en mükemmel şekilde, itâat etti. Böylece Allahü teâlânın katında pek yüksek derecelere kavuştu. Resûlullah efendimiz üzülse, inkâr edenlerin alay etmesiyle elem çekse, O’nu tesellî eder, kederini giderirdi. Derdi ki: “Yâ Resûlallah! Hiç üzülme, gam çekme. Sonunda dînimiz kuvvet bulup, müşrikler helâk olurlar. Kavmin sana itaat eder...” Hadîce vâlidemizin bu yardımlarından ötürü bir gün, Cebrâil aleyhisselâm gelip; “Yâ Resûlallah! Hadîce’ye, Allahü teâlânın selâmını bildir” dedi. Peygamber efendimiz; “Ey Hadîce! İşte Cebrâil (aleyhisselâm), Allahü teâlânın sana selâmını bildiriyor” buyurdu.⁴⁵

Peygamber efendimiz bir defasında da; “Allahü teâlâ bana Cennet’te inciden bir ev ile Hadîce’ye müjde vermemi emretti. Orada hastalık, üzüntü ve baş ağrısı yoktur.” buyurdu.

Hazreti Hadîce’den sonra yetişkinlerden ilk müslüman olan, Resûlullah efendimizin yakın arkadaşlarından Hazreti Ebû Bekr’dir. Hazreti Ebû Bekr, yirmi sene önce bir rüya görmüştü: “Gökten dolunay inip, Kâbe-i muazzamaya gelmiş, parça parça olmuş, parçalardan her biri, Mekke evlerinden biri üzerine düşmüş, sonra bu parçalar bir araya gelerek gökyüzüne yükselmişti. Ebû Bekr’in evine düşen parça ise, gökyüzüne yükselmemişti. Hâdiseyi gören Hazreti Ebû Bekr, hemen evin kapısını kapamış, sanki bu ay parçasının gitmesine mâni olmuştu.”

Ebû Bekr heyecanla rüyadan uyanmış, sabah olunca, hemen, Yahudi âlimlerinden birisine koşup, rüyasını anlatmıştı. O âlim cevâbında; “Bu karışık rüyalardan biridir, onun için tâbir edilmez” demişti. Fakat bu rüya, Ebû Bekr’in zihnini kurcalamaya devam etmiş, Yahudi’nin cevâbı da onu tatmin etmemişti. Bir aralık ticâret için gittiklerinde, yolu râhip Bahîra’nın diyarına uğramıştı. Gördüğü rüyanın tâbirini Bahîra’dan isteyince, Bahîra; “Sen neredensin?” dedi. Hazreti Ebû Bekr; “Kureyş’tenim” diye cevap verince, Bahîra; “Orada bir peygamber çıkacak ve hidâyet nuru Mekke’nin her yerine ulaşacak. Sen, hayâtında O’nun vezîri, vefâtından sonra da, halîfesi olacaksın” dedi. Hazreti Ebû Bekr bu cevâba çok hayret etmişti. Bu rüyasını ve tâbirlerini, Peygamber efendimiz, peygamberliğini açıklayınca kadar kimseye söylememişti.

Muhammed aleyhisselâm peygamberliğini açıklayınca, Hazreti Ebû Bekr hemen Peygamber efendimize koşup; “Peygamberlerin, peygamberliklerine delilleri vardır, senin delilin nedir?” diye suâl etti. Peygamber efendimiz cevâbında; “Bu nübüvvetime delil, o rüyadır ki, bir Yahudi âlimden tâbirini

⁴⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 206; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 241; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 416.

istedin. O âlim; “Karışık rüyadandır, tâbir edilmez” dedi. Sonra râhip Bahîra, doğru tâbir etti” buyurarak, Hazreti Ebû Bekr’e hitaben; “Ey Ebâ Bekr! Seni, Allah’a ve Resulüne dâvet ederim” buyurdu.

Bunun üzerine Hazreti Ebû Bekr; “Şehâdet ederim ki, sen, Allahü teâlânın resûlüsün, senin peygamberliğin hakdır ve cihânı aydınlatan bir nûrdur” diyerek müslüman oldu.

Diğer bir rivâyette ise Hazreti Ebû Bekr, Peygamber efendimize peygamberlik gelmeden önce, ticâret maksadıyla Yemen’e gitmişlerdi. Bu seferlerinde, Yemen’de bulunan, Ezd kabîlesinden, çok kitap okumuş bir ihtiyâra rastlamıştı. Bu ihtiyâr, Hazreti Ebû Bekr’e bakıp; “Zannederim ki sen, Mekke halkındasın” deyince, Hazreti Ebû Bekr; “Evet, öyledir” demiş ve aralarında şu konuşma geçmişti.

-Sen Kureyş’ten misin ?

-Evet!

-Benî Temîm’den misin?

-Evet!,

-Bir alâmet daha kaldı.

-Nedir?

-Karnını aç, göreyim.

-Bundan maksadın nedir, söyle?

-Kitaplarda okudum ki, Mekke’de bir peygamber gelir. O’na, iki kimse yardımcı olur. Biri genç, diğeri ihtiyârdır. Genç olanı, nice zorlukları kolaylığa çevirir. Çok belâları giderir. O ihtiyâr kişi ise, beyaz benizli, ince belli olup, karnı üzerinde bir siyah ben vardır. Zannederim ki, o kimse sensin. Karnını aç, göreyim.

Bunun üzerine Hazreti Ebû Bekr mübârek karnını açmış; göbeği üzerindeki siyah beni görünce; “Vallahi o kimse sensin” deyip, Ebû Bekr’e bir çok vasiyetlerde bulunmuştu.

Hazreti Ebû Bekr, işini bitirince, vedâlaşmak için ihtiyârın huzûruna varmış, Peygamber efendimiz hakkında bir kaç beyt söylemesini ondan istemiş, bunun üzerine ihtiyâr, on iki beyt okumuş, Hazreti Ebû Bekr bunları ezberlemişti.

Hazreti Ebû Bekr seferden Mekke-i mükerreremeye dönünce, Ukbe ibni Ebî Mu’ayt, Şeybe, Ebû Cehl, Ebû’l-Bühterî gibi, Kureyş’ten ileri gelen kimseler, onu ziyarete evine gelmişlerdi. Ebû Bekr efendimiz onlara hitaben; “Aranızda hiç bir hâdise oldu mu?” buyurmuş. Cevaplarında; “Bundan daha garip bir hâdise olur mu ki, Ebû Tâlib’in yetimi, peygamberlik dâvası ediyor ve sizler, baba ve dedeleriniz, bâtil dindensiniz diyor. Eğer hatırın olmasaydı, O’nu bu zamana kadar sağ bırakmazdık. Sen O’nun iyi dostusun, bu işi sen hâlet” demişlerdi.

Hazreti Ebû Bekr onları başından savıp, Peygamber efendimizin, Hazreti Hadîce'nin evinde olduğunu öğrendi. Gidip kapıyı çaldı. Peygamber efendimiz kendilerini karşılayınca; "Yâ Muhammed! Senin hakkında söylenenler nedir?" dedi. Peygamber efendimiz; "Ben Hak teâlânın peygamberiyim. Sana ve bütün âdemoğullarına gönderildim, îmân getir ki, Hak teâlânın rızâsına vâsıl olasın ve canını Cehennem'den koruyasın" buyurdular. Hazreti Ebû Bekr; "Buna delil nedir?" deyince, Resûli ekrem efendimiz; "O, Yemen'de gördüğün ihtiyârın hikâyesi delildir" buyurdular.

Hazreti Ebû Bekr; "Ben, Yemen'de pek çok ihtiyâr ve genç gördüm" dedi. Peygamber efendimiz cevâbında; "O ihtiyâr ki, sana on iki beyt emânet verdi ve bana gönderdi" diyerek, o beytlerin hepsini okudu. Hazreti Ebû Bekr; "Bunu sana kim haber verdi" deyince, cevâbında; "Benden evvelki peygamberlere gelen melek haber verdi" buyurdular. Bunu söyler söylemez, elini bana ver deyip, mübârek elini tutmuş; "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" diyerek müslüman olmuştur.⁴⁶

Hayâtında ilk defa duyduğu yüksek bir sevinçle, evine müslüman olarak dönmüştür. Nitekim bir hadîsi şerîfde: "Her kime îmânı arzettiysen, yüzünü buruşturur, tereddütle bakardı. Ancak Ebû Bekri Sıddîk îmânı kabul etmekte hiç tereddüt ve duraklama etmedi" buyrulmuştur.

Peygamber efendimiz, bir gün Hazreti Hadîce vâlidemizle namaz kırlarken, Hazreti Ali onları gördü. O zaman on veya on iki yaşında idi. Namazdan sonra; "Bu nedir?" diye sordu. Resûli ekrem sallallahü aleyhi ve sellem; "Bu, Allahü teâlânın dînidir. Seni bu dîne dâvet ederim. Allahü teâlâ birdir, ortağı yoktur. Seni bir olan, eşi, ortağı bulunmayan Allah'a îmâna dâvet ediyorum..." buyurdu. Hazreti Ali: "Önce babama danışayım" dedi. Resûlullah ona; "İslâm'a gelmezsen, bu sırrı kimseye söyleme!" buyurdular. Hazreti Ali ertesi sabah, Resûlullah'ın huzûruna gelerek; "Yâ Resûlallah! Bana İslâm'ı öğret" dedi ve müslüman oldu. Hazreti Ali, müslüman olanların üçüncüsüdür. Resûli ekrem efendimiz uğrunda gösterdiği fedâkârlık ve O'nu kendine tercih etmesi ise her türlü takdirin üstündedir.⁴⁷

Zeyd bin Hârise ilk îmân edenlerdendir. Hazreti Hadîce, Hazreti Ebû Bekr ve Hazreti Ali'den sonra dördüncü, âzâd olmuş köleler içinde ise ilk müslüman olmakla şereflendi. Kendisiyle beraber, hanımı Ümmü Eymen de müslüman olmuştu.⁴⁸

Hazreti Ebû Bekr, müslüman olunca, hemen çok sevdiği arkadaşlarına gitti. Onları da, müslüman olmaları için ikna etti. Eshâb-ı kirâmın ileri gelenlerinden; Osman bin Affân, Talhâ bin Ubeydullah, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas gibi kavminin ileri gelen yüksek şahsiyetleri bunların belli başlılarıdır. Hazreti Hadîce vâlidemizden sonra müslüman olan bu sekiz kişiye Sâbıkûn-ı İslâm yâni ilk müslümanlar denir.

⁴⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 120-121; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 249-250.

⁴⁷ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 118; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 245-247.

⁴⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 247-248.

Hazreti Osman, müslüman olmasını şöyle anlatır: “Benim kâhin bir teyzem vardı. Bir gün onu ziyâret etmiştim. Bana; “Sana bir hanım nasîb olur. Fakat ne sen ondan önce bir hatun görmüş olursun, ne de o, senden önce bir erkek görmüş olur. O, güzel yüzlü, zahide bir hanım ve bir büyük peygamber kızı olsa gerek” dedi. Ben, teyzemin bu sözüne hayret ettim. Yine bana dedi ki: “Bir peygamber geldi. O’na gökten vahy nâzil oldu.” Ben dedim ki: “Ey teyzem! Böyle bir sır, şehirde hiç duyulmadı. O hâlde bu sözü açık söyle.” O zaman teyzem; “Muhammed bin Abdullah’a peygamberlik geldi. Halkı dîne dâvet eder. Kısa zamanda O’nun dîni ile âlem nûrlanır ve karşı gelenlerin başı kesilir” dedi.

Teyzemin bu sözleri, bana çok te’sir etti. Endişeye düştüm. Hazreti Ebû Bekr ile aramızda büyük bir dostluk vardı. Birbirimizden hiç ayrılmazdık. Bu mes’eleyi görüşmek üzere, iki gün sonra Hazreti Ebû Bekr’in yanına gittim. Teyzemin söylediklerini anlatınca, bana dedi ki: “Yâ Osman! Sen akıllı bir kimsesin. Hiç görmeyip, işitmeyen; bir şeye fayda ve zarar vermekten uzak olan bir kaç taş, tanrılığa nasıl lâıyk olur?” Ben; “Doğru söylüyorsun, teyzemin sözü gerçektir” dedim.”

Hazreti Ebû Bekr, Hazreti Osman’a İslâmiyet’i anlattıktan sonra, onu, Resûlüssekeleyn yâni insan ve cinlerin peygamberi olan Efendimizin huzûruna götürdü. Sevgili Peygamberimiz, Hazreti Osman’a şöyle buyurdu: “Yâ Osman! Hak teâlâ, seni Cennet’e misâfrılığe dâvet eder. Sen de icâbet eyle (kabûl et) Ben, bütün insanlara hidâyet rehberi olarak gönderildim.” Hazreti Osman, Resûlullah’ ın yüksek hâlleri ve güler yüzle söylediği sözler karşısında kendinden geçip, büyük bir şevk ve teslimiyetle; “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh” deyip müslüman oldu.

Resûlullah efendimiz, peygamberliğinin ilk üç yılında, insanları gizlice İslâm’a dâvet etti, insanlar, yavaş yavaş, birer ikişer müslüman oluyorlardı. Bu zaman içinde müslümanların sayısı ancak otuza ulaşabildi. Onlar da, ibâdetlerini evlerinde yapıyorlar ve Kur’ân-ı kerîmin nâzil olan âyeti kerîmelerini gizlice okuyup ezberliyorlardı.

Yakın akrabayı dâvet

Resûlullah efendimiz, Müddessir sûresinin nâzil olmasıyla, insanları İslâm dînine dâvete başlamıştı. Bu dâveti gizli olarak yapıyordu. Bir müddet sonra da; “Yakın akrabânı Allahü teâlânın azabı ile korkutarak, onları hak dîne çağır”⁴⁹ mealindeki âyeti kerîme nâzil oldu. Bunun üzerine Muhammed aleyhisselâm, akrabâsını dîne dâvet etmek için Hazreti Ali’yi gönderdi ve hepsini Ebû Tâlib’in evine çağırdı. Önlerine bir kişiye yetecek kadar, bir tabak yemek ve bir tas süt koydu, önce kendisi besmele ile başlayıp, gelen akrabâsına; “Buyurun” dedi. Gelenlerin sayısı kırk kişi idi. Ancak, konulan yemek hepsini doyurdu ve hiç eksilmedi. Gelenler bu mûcize karşısında şaşırıp kaldılar.

⁴⁹ eş-Şüara 26/214.

Yemekten sonra Peygamber efendimiz, akrabalarını İslâm'a dâvet etmek için söze başlamak üzere idi. Amcası Ebû Leheb düşmanlık ederek; "Biz bu günkü gibi bir sihir görmedik. Akרבânız sizi bir sihirle büyüledi. Ey kardeşimin oğlu! Ben senin getirdiğin gibi şer ve kötülük getiren başka bir kimse görmedim" diyerek, sözlerine hakâretle devâm etti.

Peygamberimiz de, Ebû Leheb'e; "Kureyş ve bütün Arab kabilelerinin yapamayacağı kötülüğü bana sen yaptın" buyurdu. Hiç biri müslüman olmadan dağıldılar. Bu hâdiseden kısa bir müddet sonra, akrabâsını tekrar dâvet etti. Hazreti Ali yine hepsini çağırdı. Önceki gibi önlerine yemek kondu. Peygamber efendimiz, yemekten sonra ayağa kalkıp; "Hamd, yalnız Allahü teâlâyâ mahsustur. Yardımı ancak O'ndan isterim. O'na inanır, O'na dayanırım. Şüphesiz bilir ve bildiririm ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur, O birdir. O'nun eşi ve ortağı yoktur" buyurduktan sonra, sözlerine şöyle devam etti: "Size asla yalan söylemiyorum ve doğruyu bildiriyorum... Sizi, bir olan ve O'ndan başka ilâh olmayan Allahü teâlâyâ îmân etmeye dâvet ediyorum. Ben, O' nun size ve bütün insanlığa gönderdiği peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi, öleceksiniz, uykudan uyandığınız gibi de diriltileceksiniz ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz, iyiliklerinizin karşılığında mükâfat, kötülüklerinizin karşılığında da ceza göreceksiniz. Bunlar da, ya Cennet'te ebedî kalmak veya Cehennem'de ebedî kalmaktır. İnsanlardan, âhîret azabı ile ilk korkuttuğum kimseler sizlersiniz."

Ebû Tâlib, bu sözleri dinledikten sonra; "Ey muhterem yeğenim! Sana yardım etmekten daha kıymetli bir şey bilmiyorum. Nasihatlerini benimseyip kabullendik, sözlerini de gönülden tasdik ettik. Şu anda, burada toplananlar, deden Abdülmuttalib'in çocuklarıdır. Muhakkak ki, ben de onlardan biriyim. Senin istediğin şeye, içimizde en önce ben koşarım. Etrafını kuşatıp, seni korumaktan bir an geri durmayacağıma söz veriyorum. Sen, emrolunduğun şeye devam et. Fakat, eski dînimden ayrılmak hususunda, nefsimi bana boyun eğer bulmadım" dedi.

Ebû Leheb hâric, oradaki akrabaları ve amcaları yumuşak konuştular. Fakat Ebû Leheb; "Ey Abdülmuttalib oğulları! Başkaları O'nun elini tutup mâni olmadan önce, siz mâni olun. Eğer bu gün O'nun dediklerini kabul ederseniz, zillete, hakârete uğrarsınız. O'nu korumaya kalkarsanız hepiniz öldürülürsünüz..." diye tehditler savurdu. Ebû Leheb'e karşılık, Peygamber efendimizin halası; "Ey kardeşim! Kardeşimin oğlunu ve O'nun dînini yardımsız bırakmak sana yakışır mı? Vallahi bu gün yaşayan âlimler, Abdülmuttalib'in soyundan bir peygamberin geleceğini bildiriyorlar. İşte o peygamber budur" dedi.

Ebû Leheb, bu sözler karşısında çirkin konuşmalarına devam etti. Ebû Tâlib, Ebû Leheb'e kızarak; "Ey korkak! Vallahi biz sağ oldukça, O'nun yardımcısı ve koruyucusuyuz" dedi. Muhammed aleyhisselâma dönerek; "Ey kardeşimin oğlu! İnsanları Rabbine îmâna dâvet etmek istediğin zamanı bilelim; silâhlanıp seninle birlikte ortaya çıkarız" dedi. Sonra, Fahri kâinat efendimiz tekrar söze

başlayıp; “Ey Abdülmuttalib oğulları! Vallahi, Arablar içinde benim size getirdiğim, dünyâ ve âhiretiniz için hayırlı olan şeyden (yâni bu dinden) daha üstününü ve daha hayırlısını kavmine getirmiş bir kimse yoktur. Ben sizi, dile kolay gelen, mizanda ağır basan iki kelimeyi söylemeye dâvet ediyorum. O da; Allah’dan başka ilâh olmadığına ve benim O’nun kulu ve resûlû olduğuma şehâdet etmenizdir. Allahü teâlâ sizi buna dâvet etmemi emretti. O hâlde, hanginiz benim bu dâvetimi kabul eder ve bu yolda yardımcım olur?” buyurdu. Kimseden ses çıkmadı, başlarını önlerine eğdiler, Peygamber efendimiz, bu sözlerini üç defa tekrarladı. Her söyleyişinde Hazreti Ali ayağa kalkıyordu. Üçüncü defasında; “Yâ Resûlallah! Her ne kadar bunların yaşça en küçüğü isem de, sana ben yardımcı olurum” dedi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, Hazreti Ali’nin elinden tuttu. Diğerleri hayret içinde dağıldılar.

Allahü teâlânın Habîbi sallallahü aleyhi ve sellem, akrabâlarının bu tutumu karşısında çok üzüldüler. Fakat yılmadan, onların Cehennem’den kurtulması, saadete kavuşması için dâvete devam ettiler.

Bi’setin dördüncü yılında Hicr sûresinin 94. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Meâlen; “(Ey Habîbim!) Sana emrolunan şeyi (emir ve yasakları) açıkla, hak ile bâtılın arasını ayır. Müşriklerden yüz çevir! (Onların sözlerine iltifat etme)” ilâhi emri gelince, sevgili Peygamberimiz, Mekkelileri açıktan açığa İslâm’a dâvet etmeye başladı. Bir gün Safâ tepesine çıkıp; “Ey Kureyş halkı! Buraya toplanıp sözlerimi dinleyiniz!” buyurdu. Kabileler toplandıktan sonra da; “Ey kavmim! Hiç benden yalan söz işittiniz mi?” buyurunca, hepsi birden; “Hayır, işitmedik” dediler. Buyurdu ki: “Allahü teâlâ bana peygamberlik ihsan etti ve beni size peygamber olarak gönderdi.” Sonra da; “(Ey Habîbim!) Onlara de ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize gelmiş, Allahü teâlânın resûlüyüm. O Allahü teâlâ ki, yerlerin ve göklerin sahibi ve idarecisidir. O’ndan başka ibâdete müstehak yoktur. Her canlıyı öldüren ve diriltiren O’dur...” mealindeki A’râf sûresinin 158. âyeti kerîmesini okudu. Dinleyenlerden, amcası Ebû Leheb kızarak; “Kardeşimin oğlu divâne olmuş! Bizim putlarımıza tapmayanın, dînimizden ayrılanın sözünü dinlemeyiniz” diye küfürde direterek bağırdı. Orada bulunanlar dağıldı ve hiç kimse îmân etmedi. Peygamber efendimizin, doğru sözlü, yüksek ahlâklı olduğunu bildikleri hâlde, yüz çevirdiler ve düşman kesildiler.

Yine bir gün Allahü teâlânın; “Sana emrolunan şeyi (emir ve yasakları) açıkla” emrine uyarak, tekrar Safâ tepesine çıktı. Yüksek ve gür bir sesle; “Yâ sabâhâh! Buraya geliniz, toplanınız, size mühim bir haberim var” diye seslendi.⁵⁰ Bu dâvet üzerine, kabîleler koşarak toplandılar. Hayret ve merak içinde beklemeye başladılar. Gelmeyenler adamlarını göndererek, niçin toplandığını öğrenmek istediler. Gelenlerden bir grup; “Ey Muhammedülemîn! Bizi buraya niçin topladın, neyi

⁵⁰ Buhârî, “Tefsîr”, 4; Tirmizî, “Tefsîrü’l-Kur’an”, 91.

haber vereceksin?” diye sormaya başladılar. O da, “Ey Kureyş kabîleleri!” hitâbıyla konuşmaya başladı. Herkes büyük bir dikkatle dinliyordu. “Benimle sizin hâliniz, düşmanı görünce, âilesine haber vermek üzere koşan ve düşmanın kendisinden önce ailesine ulaşmış, zarar vermesinden korkarak; yâ sabâhâh (düşman tarafından kuşatıldık, sarıldık! Sabah vakti gelip çattı. Hemen çarpışmaya hazırlanın) diye haykıran bir kimsenin hâline benzer. Ey Kureyş topluluğu! Ben size, şu dağın ardında bir düşman ordusu var, üzerinize hücum etmek üzeredir desem, bana inanır mısınız?” buyurdular. Onlar; “Evet inanırız. Çünkü, sende şimdiye kadar doğruluktan başka bir şeye şâhid olmadık. Senin yalan söylediğini hiç görmedik!...” dediler.

Bunun üzerine bütün Kureyş kabîlelerinin ismini; “Ey Hâşim oğulları! Ey Abdi Menâf oğulları Ey Abdülmuttalib oğulları! (şeklinde sayarak:) Ben size geleceği muhakkak olan şiddetli azâbın bildircisiyim. Allahü teâlâ bana, en yakın akrabâlarımı âhiret azâbı ile korkutmamı emretti. Sizi, Lâ ilâhe illallahü vahdehû la şerîkeleh (Allah birdir, O’ndan başka ilâh yoktur) diyerek îmân etmeye dâvet ediyorum. Ben de O’nun kulu ve resûlüyüm. Eğer buna îmân ederseniz, Cennet’e gideceksiniz. Siz, “Lâ ilâhe illallah” demedikçe, ben size ne dünyâda bir fayda, ne de âhirette bir nasîb sağlayabilirim?” buyurdu, Dinleyen kabîleler arasından, Ebû Leheb “Bizi bunun için mi topladın?” diyerek, yerden aldığı taşı sevgili Peygamberimize fırlattı. Diğerlerinden böyle bir muhalefet gelmedi, Aralarında konuşarak dağıldılar.⁵¹

Güneşi sağ elime verseler!..

Sevgili Peygamberimiz, bu dâvetlerden sonra nerede bir kimse veya topluluk görse, onlara İslâm’ı anlattı. Hakîkî kurtuluşun; nefse uymaktan, zulümden, haksızlıktan ve her türlü kötü işlerden uzaklaşmakla ve Allahü teâlâyâ îmân etmekle mümkün olacağını bildirdi. Nefslerinin isteklerine, şehvetlerine uyanlar, zayıfları ezenler ve azgınlıkta aşırı gidenler buna şiddetle karşı çıktılar. Bütün bu bozuk işlerine son verileceğini görerek, Muhammed aleyhisselâmın bildirdiklerini inkâr ettiler. O’na ve inananlara düşman oldular.

Müşrikler, önce alay ediyorlardı. Sonra baskı ve işkencelerini arttırmaya karar verdiler. Mü’minleri sindirmek, İslâm dâvasını söndürmek istiyorlardı. Bunların başlarında; Ebû Cehl, Utbe, Şeybe, Ebû Leheb, Ukbe bin Ebî Mu’ayt, As bin Vâil, Esved bin Muttalib, Esved bin Abdi Yagves, Velîd bin Mugîre... vardı.

Bir gün Utbe, Şeybe ve Ebû Cehl, Ebû Tâlib’e; “Sen bizim büyüğümüzsün. Biz, sana dâima saygı gösterir, hürmet ederiz. Şimdi, kardeşin oğlu, yeni bir din kurdu. Putlarımıza söğüp bizi kâfirlikle

⁵¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 188-191; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 133; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 38-41.

ithâm ediyor. Kendisine nasihat et. Bu işten vazgeçir. Şâyet vazgeçmezse, O'nun hakkından nasıl gelineceğini biz biliriz...” dediler. Ebû Tâlib, onları yatıştırarak geri gönderdi ve durumu Peygamberimiz üzülmeyin diye, O'ndan sakladı. Müşrikler, bir müddet sonra tekrar toplanıp, Ebû Tâlib'e geldiler; “Bundan önce sana gelmiş, durumu bildirmiştik. Sözümüze iltifat etmedin. O, hâlâ putlarımızı kötülemeğe devam ediyor. Artık, tâkatimiz kalmadı. Her ikinizle de kanımızın son damlasına kadar çarpışacağız. Mekke'de, ya O, yâhud da biz yok oluruz” dediler. Ebû Tâlib, onları yatıştırmaya çalıştı fakat inâdlarında ısrar ettiler.

Ebû Tâlib, Resûlullah efendimizin kırılmasını istemediği gibi kavmiyle aralarında herhangi bir düşmanlık çıkmasını da arzu etmiyordu. Peygamberimize gelip; “Ey Muhammed Bütün kavim sana düşmanlıkta birleştiler ve bana şikâyete geldiler. Akrabâ arasında düşmanlık, iyi değildir. Onlar kendilerine kâfir dememeni ve bozuk yolda olduklarını söylemeyip kötülenememi isterler” dedi. Bunun üzerine Habîbi ekrem efendimiz; “Ey amca! Şunu bil ki, güneşi sağ elime, ayı da sol elime verseler (her ne vaat ederlerse etsinler) ben asla bu dinden ve onu insanlara tebliğ etmekten, bildirmekten vazgeçmem. Ya, Allahü teâlâ bu dîni bütün cihâna yayar, vazifem biter; veya bu yolda canımı fedâ ederim” buyurdu ve ayağa kalktı. Mübârek gözleri yaş ile dolmuştu.

Resûlullah efendimizin üzüldüğünü gören Ebû Tâlib, söylediklerine pişman oldu ve O'nun boynuna sarılarak; “Ey kardeşimin oğlu! Yoluna devam et, istediğini yap. Ben hayatta oldukça seni himâye edip, koruyacağım” dedi.⁵²

Müşriklerin ileri gelenlerinden on kişi, Ebû Tâlib'in, Hazreti Muhammed'i himâye ettiğini anlayınca, Umâre bin Velid'i de yanlarına alarak Ebû Tâlib'e gittiler. Ona; “Ey Ebû Tâlib! Bilirsin ki, bu Umâre, Mekke gençlerinin en yakışıklısı, en güçlüsü, en ahlâklısıdır. Ayrıca şâirdir. Onu sana verelim, kendi işlerinde kullan. Umâre'nin karşılığında bize Muhammed'i ver, öldürelim. Sana adam karşılığında adam! Daha ne istersin!” diyerek, kabulü mümkün olmayan bir teklifte bulundular. Ebû Tâlib, bu söze son derece hiddetlendi ve; “Siz, önce bana kendi oğullarınızı verin. Onları ben öldüreyim. Ondan sonra yeğenimi vereyim” deyince, müşrikler işin vahâmetini anlayıp; “Bizim çocuklarımız, O'nun yaptığını yapmıyor ki...” dediler. Ebû Tâlib; “Yemîn ederim ki, benim yeğenim sizin çocuklarınızın cümlesinden daha hayırlıdır. Demek, siz oğlunuzu bana verip besletecek, benim ciğerparemi alıp öldüreceksiniz ha!... Dişi deve bile yavrusundan başkasını özlemez ve esirgemez. Bu iş akıl ve mantıktan çok uzaktır. Artık iş çığrından çıkmıştır. Kim ciğerpârem Muhammed'in (aleyhisselâm) düşmanı ise, ben de onun düşmanıyım. Bunu böylece bilin ve elinizden ne gelirse yapın!” dedi.⁵³ Müşrikler, hışımla yerlerinden kalkıp gittiler. Ebû Tâlib, hemen Hâşimoğullarını ve Abdülmuttaliboğullarını topladı. Onlara durumu anlatıp, sevgili Peygamberimize sallallahü aleyhi ve

⁵² İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 135.

⁵³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 134-135.

sellem yardım etmeye ikna etti. Resûlullah'ı öldürmeye kalkan kollar kırılacaktı. Bu konuda müşriklere karşı birleştiler. Sâdece Ebû Leheb katılmadı. Ebû Tâlib onlara; “Ey yiğitler! Yarın herbiriniz kılınçlarınızı belinize takın ve benim ardımdan gelin” dedi. Ertesi günü Ebû Tâlib, Peygamber efendimizin evine gitti. Hep beraber Harem-i şerîfe doğru yürüdüler. Hâşim oğullarının yiğitleri onları tâkib ediyorlardı. Kâbe'ye varıp müşriklerin karşısına geçtiler. Ebû Tâlib, müşriklere; “Ey Kureyş topluluğu! Kardeşimin oğlunu öldürmeye karar aldığımızı duydum. Bu arkamdaki gençlerin, elleri kılınçlarında, sabırsızlıkla bir işaretimi beklediklerini biliyor musunuz? Yemîn ederim ki, Muhammed'i öldürecek olursanız, hiç birinizi sağ bırakmam!...” dedikten sonra, sevgili Peygamberimizi öven şiirler söylemeye başladı. Başta Ebû Cehl olmak üzere, orada bulunan müşrikler dağıldılar.

Eziyet, işkence ve zulüm

Kureyş'in ileri gelen müşrikleri, artık, Peygamber efendimizi yalnız gördükleri zaman, üzerine saldırlar, hakâret etmeye, hattâ dövmeye kalkıştırlardı. Eshâbına da işkence yapmaktan geri durmazlardı. Bir gün Kureyş'in ileri gelen müşrikleri, Kâbe-i şerîfin yanında oturuyorlardı. Peygamber efendimizden bahsetmeye başladılar ve; “O'na tahammül ettiğimiz gibi hiç bir şeye tahammül etmedik. Bize sefihsiniz der, ilâhlarımızı tahkir edip kötüler, dînimizi ayıplar, cemâatimizi birbirinden ayırır, yine de sabredip bir şey demeyiz” şeklinde konuşuyorlardı. O anda Habîb-i ekrem, Kâbe'yi ziyârete geldi. Hacer-i esvedî öpüp tavâfa başladı. Onların yanından geçerken, müşrikler, Peygamber efendimize hakâret dolu sözler söylemeye başladılar. Resûlullah efendimiz buna çok üzüldüler, fakat bir şey demeyip tavâfa devam ettiler. Üçüncü defa yanlarından geçerken durup; “Ey Kureyş! Beni dinleyin! Nefsim yed-i kudretinde bulunan Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, bana, sizin perişan olacağınız bildirildi...” buyurunca, oradaki müşrikler ne yapacaklarını şaşırarak dona kaldılar. Tek bir söz söyleyemediler. Sâdece Ebû Cehl, Resûlullah efendimizin huzûruna varıp; “Ey Ebû'l-Kâsım! Sen yabancı değilsin. Bizim kaba hareketimize bakma, ibâdetine devam et. Bize uyacak kadar câhil değilsin” diyerek yalvarmağa başladı. Bunun üzerine Muhammed aleyhisselâm oradan ayrıldı.

Ertesi gün müşrikler, aynı yerde toplanmışlardı. Peygamber efendimizin aleyhinde atıp tutmaya başladılar. O sırada Resûlullah efendimiz orayı teşrif etti. Müşrikler, hemen Allahü teâlânın Habîbinin üzerine saldırdılar. İçlerinde en bedbaht olanlardan Ukbe bin Mu'ayt, sevgili Peygamberimizin Mübârek yakasına yapıştı. Mübârek boynunu nefes alamayacak kadar sıktı. O anda oraya gelen Hazreti Ebû Bekr; “Rabbim Allah'dır diyen bir kimseyi öldürecek misiniz? Size Rabbülâlemînden

âyet getirdi...” diye bağıarak, Resûlullah’ı korumak için aralarına daldı. Müşrikler, Habîbullah’ı bırakıp, Ebû Bekri Sıddîk’a saldırdılar. Mübârek başına yumruk ve tekme vuruyorlardı. Utbe bin Rebîa denilen bedbaht, Hazreti Ebû Bekr’in mübârek yüzüne ayakkabılarıyla vurdu ve kan içinde bıraktı. Tanınmayacak hâle getirdi. Teymoğulları yetişip ayırmasaydılar, öldürünceye kadar döveceklerdi. Kabilesinden olanlar, bitkin ve perişân bir hâle gelen Hazreti Ebû Bekr’i, bir çarşafın içine koyarak evine götürdüler. Hemen geri dönüp Kâbe’ye geldiler; “Eğer Ebû Bekr ölecek olursa, yemîn olsun ki biz de Utbe’yi gebertiriz!” dediler, sonra Hazreti Ebû Bekr’in yanına gittiler.

Hazreti Ebû Bekr, uzun bir süre kendine gelememi. Babası ve Benî Teymliler, ayılması için çok uğraştılar. Ancak akşama doğru kendine gelebildi. Gözlerini açar açmaz ezik bir sesle; “Resûlullah ne yapıyor? O, ne hâldedir? O’na da dil uzatmışlar, hakâret etmişlerdi” diyebildi. Annesi Ümmül Hayr’a; “Sor bakalım, bir şey yer veya içer mi?” dediler. Ebû Bekri Sıddîk’ın hiç tâkati yoktu. Birşey yemek ve içmek de istemiyordu. Ev, tenhâlaşınca, annesi; “Ne yersin, ne içersin?” diye sorunca, gözlerini açtı ve; “Resûlullah ne hâldedir, ne yapıyor?” dedi. Annesi; “Vallahi arkadaşın hakkında hiç bir bilgim yok!” diye cevap verdi. Hazreti Ebû Bekr de; “Hattâb’ın kızı Ümmü Cemil’e git, Resûlullah’ı ondan sor!” dedi.

Ümmü Cemîl Hazreti Ömer’in kız kardeşi olup, müslüman olmuştu. Annesi Ümmül-Hayr, kalkıp, Ümmü Cemil’in yanına gitti ve; “Oğlum Ebû Bekr senden Muhammed aleyhisselâmı soruyor. Acaba ne hâldedir?” dedi. Ümmü Cemîl de; “Benim ne Muhammed aleyhisselâm ne de Ebû Bekr hakkında bir bilgim var! İstersen seninle birlikte gidelim?” dedi. Ümmül-Hayr; “Olur” deyince, kalktılar, Hazreti Ebû Bekr’in yanına geldiler. Ümmü Cemîl, Ebû Bekri Sıddîk’ı böyle perişân bir vaziyette, yaralar ve bereler içinde görünce, kendisini tutamıyarak çığlık kopardı ve; “Sana bunu yapan bir kavim, muhakkak azgın ve taşkındır. Allahü teâlâdan dileğim, yaptıklarının karşılığını bulmalarındır” dedi. Hazreti Ebû Bekr, Ümmü Cemil’e; “Resûlullah ne yapıyor, ne hâldedir?” diye sordu. Ümmü Cemîl, ona; “Burada annen var, söylediğimi işitir” deyince, Hazreti Ebû Bekr; “Ondan sana bir zarar gelmez, sırrını yaymaz” buyurdu. Ümmü Cemîl; “Hayattadır, hâli iyidir” dedi. Tekrar; “Şimdi O nerededir?” diye sordu. Ümmü Cemîl, “Erkâm’ın evindedir” diye cevap verdi. Hazreti Ebû Bekr; “Vallahi, Resûlullah’ı gidip görmedikçe, ne yemek yer, ne de bir şey içerim!” dedi. Annesi; “Sen, şimdi biraz bekle, herkes uykuya dalsın!” dedi. Herkes uyuyup, ortalık tenhâlaşınca, Hazreti Ebû Bekr, annesine ve Ümmü Cemil’e dayanarak, yavaş yavaş Resûlullah’ın yanına vardı. Sarılıp öptü. Müslüman kardeşleriyle kucaklaştı. Hazreti Ebû Bekr’in bu hâli, Peygamber efendimizi çok üzdü. Hazreti Ebû Bekr; “Yâ Resûlallah! Babamanam sana fedâ olsun! O azgın adamın, yüzümü gözümü yerlere sürüp, beni bilinmez hâle getirmesinden başka bir üzüntüm yok! Bu yanımdaki de, beni dünyâya getiren annem Selmâ’dır. Ona duâ buyurmanızı istirhâm ediyorum. Umulur ki, Allahü teâlâ, senin hürmetine onu Cehennem ateşinden kurtarır” diye arzetti. Bunun üzerine sevgili

Peygamberimiz, Selmâ'nın müslüman olması için Allahü teâlâyâ yalvardı. Resûlullah efendimizin duâsı kabul olmuştu. Böylece Ümmü'l-Hayr da hidâyete kavuşup müslüman oldu ve ilk müslümanların arasında olmak şerefine kavuştu.

Peygamber efendimizin evi, Ebû Leheb ile Ukbe bin Mu'ayt denilen iki azılı müşrikin evleri arasında idi. Bunlar her fırsatta sevgili Peygamberimize eziyet etmeye çalışırlardı. Hattâ, geceleri hayvan işkembelerini Resûlullah efendimizin kapısının önüne atarlardı. Amcası Ebû Leheb, bununla yetinmez, komşusu Adiy'in evinden, O'na taş atarak eziyet ederdi. Karısı Ümmü Cemil ondan aşağı kalmaz, topladığı dikenli ağaç dallarını Resûlullah'ın Mübârek ayaklarına batması için geçeceği yollara dökerdi. Ebû Leheb bir gün, getirdiği pisliği, Peygamber efendimizin kapısı önüne dökerken, Hazreti Hamza gördü. Hemen koşup kardeşi Ebû Leheb'i yakaladı ve getirdiği pisliği başına döktü.

Ebû Leheb ve karısının bu eziyetlerinden sonra, onlar hakkında; "Ebû Leheb'in elleri kurusun, zâten kurudu..." diye başlayan Tebbet sûresi nâzil oldu.

Ebû Leheb'in karısı Ümmü Cemîl, kendileri hakkında sûre indiğini işitince, Peygamber efendimizi aramaya başladı. Kabe'de olduğunu öğrenince, eline koca bir taş alıp oraya gitti. Hazreti Ebû Bekr, o anda Peygamberimizin sohbetiyle şerefleniyordu. Ümmü Cemil'i elinde taş olduğu hâlde görünce; "Yâ Resûlallah! Ümmü Cemîl geliyor. Çok şerli bir kadın, size zarar vermesinden korkuyorum. Bir köşeye çekilseydiniz de eziyete mâruz kalmasaydınız" dedi. Resûlullah efendimiz; "O beni göremez" buyurdu. Ümmü Cemîl, Hazreti Ebû Bekr'in başına dikilip; "Ey Ebû Bekr! Çabuk söyle, o arkadaşın nerede! Beni ve kocamı hicv edip, kötölemiş. O şâirse ben de, kocam da şâiriz. İşte ben de O'nu hicv ediyorum. Biz O'na isyan ediyor, peygamberliğini kabul etmiyor ve dîninden de hoşlanmıyoruz. Yemîn ederim ki, eğer O'nu bir görseydim; şu taşı başına vuracaktım..." diyerek alçakça sözler söyledi. Hazreti Ebû Bekr; "Benim sahibim şâir değildir ve seni hicv etmemiştir" buyurunca, Ümmü Cemîl çekip gitti. Hazreti Ebû Bekr, Peygamber efendimize dönerek; "Yâ Resûlallah! O, sizi görmedi mi?" diye suâl edince; "Beni görmedi. Allahü teâlâ, onun gözünü, beni göremez hâle getirdi" buyurdu.⁵⁴

Peygamber efendimizin, mübârek kızlarından Hazreti Ümmü Gülsüm, Ebû Leheb'in oğlu Uteybe ile; Hazreti Rukayye de öteki oğlu Utbe ile nişanlı olup, henüz evlenmemişlerdi. Tebbet sûresi nâzil olunca, cehennemlik Ebû Leheb, karısı ve Kureyş'in ileri gelenleri, Utbe ve Uteybe'ye; "O'nun kızlarını alıp, yükünü hafiflettiniz. Kızlarını boşayın ki, zahmete düşsün. Size Kureyş'ten istediğiniz kızı alalım" diye teklif ettiler. Onlar da; "Peki, boşadık" dediler. Uteybe denilen alçak, daha da ileri giderek, Peygamberimizin sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem huzûru şerîfine gelip; "Ey Muhammed! Ben, seni ve dînini tanımıyorum. Kızını da boşadım. Artık ne sen beni sev, ne de ben seni! Ne sen bana

⁵⁴ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, LXVII, 173; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, VII, 53.

gel, ne de ben sana gelirim!...” diye hakâret etti. Sonra, sevgili Peygamberimize saldırıp, mübârek yakasına yapıştı. Gömleğini yırttı ve hakârette bulundu. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; “Yâ Rabbî! Buna canavarlarından birini musallat et’ diye bedduâ buyurdular. Uteybe bedbahtı, babasına gidip olanları anlatınca, Ebû Leheb; “Muhammed’in, oğlum hakkındaki duâsından korkuyorum” dedi.

Bir kaç gün sonra Ebû Leheb, oğlu Uteybe’yi Şam’a ticâret için gönderdi. Kafile Zerka denilen yerde yatmak üzere konaklamıştı. Bir aslan çevrede dolaşmaya başladı. Uteybe bu hâli görür görmez; “Eyvah! Yemîn ederim ki, Muhammed’in (aleyhisselâm) bedduâsı kabul oldu. Bu aslan beni yiyecek! Kendisi Mekke’de olsa da benim kâtilimdir” dedi. Aslan biraz sonra kayboldu. Uteybe’yi yüksekçe bir yere yatırdılar. Gece, aslan tekrar geldi. Kâfiledekileri birer birer koklayarak Uteybe’nin yanına vardı. Üzerine sıçrayıp karnını yardı, başını yakaladı ve fecî bir şekilde ısırıp işini bitirdi. Uteybe can verirken; “Ben size, Muhammed, insanların en doğru sözlüsüdür, dememiş miydim?” diyerek feryâd ede ede can verdi. Bir aslan tarafından oğlunun parçalandığını işiten Ebû Leheb; “Ben size, Muhammed’in, oğlum hakkındaki duâsından korkuyorum dememiş miydim?” diye ağladı.⁵⁵

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem insanları ebedî saadete çağırıyor, Allahü teâlânın varlığına, birliğine dâvet ederek, Cehennem’de yanmamaları için uğraşıyordu. Müşrikler ise; “Babalarımızın dîni budur” diyerek putperestliğe devam ediyorlardı. Peygamber efendimiz, onları insanca yaşamaya, haysiyetli ve şerefli olmaya, kıymetsizlikten kurtulup, yüksek ulvî makamlara çıkarmaya dâvet ediyordu. Onlar ise inadlarında diretiyorlardı. Ebû Leheb, hakâret ve eziyet edenlerin başında geliyordu. Resûlullah’ı devamlı tâkib ediyor, insanları, O’nu dinlemekten vazgeçirmeye, zihinlerinde şüphe meydana getirmeye uğraşıyordu. Toplantı yerlerinde, panayırlarda, Resûlullah efendimiz; “Ey insanlar! Lâ ilâhe illallah, deyiniz ki kurtulasınız” buyurdukça, o hemen arkasından yetişip; “Ey insanlar! Bu konuşan benim yeğenimdir. Sakın O’nun sözüne inanmayın. O’ndan uzak durun!” diyordu.

Muhammed aleyhisselâm bir gün Kâbe-i şerîfde namaz kılıyordu. Kureyş’in ileri gelenlerinden Ebû Cehl, Şeybe bin Rebîa, Utbe bin Rebîa, Ukbe bin Ebî Mu’ayt’ın bulunduğu yedi kişilik bir müşrik topluluğu, gelip Resûlullah’a yakın bir yere oturdular. O civarda bir gün önce kesilmiş bir devenin işkembesi ve artıkları vardı. Alçak Ebû Cehl, yanındakilere döndü ve; “İçinizden kim, şu deve işkembesini alıp, Muhammed secdeye varınca iki omuzu arasına kor” diye, çirkin bir teklifte bulundu. Oradakilerin en zâlimi, en gaddarı, en merhametsizi, en bedbahtı olan Ukbe bin Ebi Mu’ayt; “Ben yaparım” diyerek hemen kalktı. İşkembeyi içindikilerle birlikte, secdede iken Peygamberimizin mübârek omuzlarına koydu. Bunu seyreden müşrikler, katıla katıla gülmeye başladılar. Peygamber efendimiz, secdesini uzatıyor, mübârek başını kaldırmıyordu. O sırada Eshâb-ı kirâmdan Abdullah bin

⁵⁵ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XXXVIII, 301.

Mes'ûd vaziyeti gördü. O, bu hâdiseyi şöyle anlatmıştır: “Resûlullah’ı o hâlde görünce kan beynime sıçradı. Fakat, beni müşriklerin elinden koruyacak bir kavmim, kabîlem yoktu. Kimsesizdim, zayıftım. O anda konuşmaya bile gücüm yetmiyordu. Ayakta bekleyip duruyor, Resûlullah’ı büyük bir üzüntü içinde seyrediyordum. Ne olurdu, o zaman kendimi müşriklerden koruyabilecek bir gücüm veya koruyucum olsaydı da, Resûl aleyhisselâmin mübârek omuzuna koyduklarını kaldırıp atsaydım. Ben böyle beklerken, Resûlullah’ın kızı Hazreti Fâtîma’ya haber verdiler. O zaman Fâtîma küçüktü. Koşarak geldi, babasının üzerindeki attı. Bunu yapanlara bedduâ etti, ağır sözler söyledi. Resûlullah efendimiz, hiç bir şey olmamış gibi namazını tamamladıktan sonra üç defa; “Allah’ım! Kureyş’ten şu topluluğu sana havale ediyorum! Allah’ım! Ebû Cehl Amr bin Hişâm’ı sana havale ediyorum! Allah’ım! Ukbe bin Rebîa’yı sana havale ediyorum! Allah’ım! Şeybe bin Rebîa’yı sana havale ediyorum! Allah’ım! Ukbe bin Mu’ayt’ı sana havale ediyorum! Allah’ım! Ümeyye bin Halefi sana havale ediyorum! Allah’ım! Velîd bin Utbe’yi sana havale ediyorum! Allah’ım! Umâre bin Velîd’i sana havale ediyorum!” buyurdu. Bu bedduâyı işiten müşrikler, gülmeyi bıraktılar. Korkmaya başladılar. Çünkü Beytullah’da yapılan duânın kabul olunacağına inanıyorlardı. Resûlullah efendimiz, Ebû Cehl’e; “Vallahi sen, ya bundan vazgeçersin, veya Allahü teâlâ başına bir felâket indirecektir” buyurdu. Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, Resûlullah’ın isimlerini söylediği bu kimselerin herbirinin, Bedr muharebesinde öldürülüp yerlere serildiklerini, sıcaktan kokmuş bir leş hâlinde Bedr çukuruna doldurulduklarını gördüm.

Bir gün Ebû Cehl, Beytullah’da, Kureyşli müşriklere; “Ey Kureyş topluluğu! Görüyorsunuz ki, Muhammed, dînimizi ayıplamak, putlarımıza ve ona tapan babalarımıza dil uzatmak ve bizlere akılsız gözüyle bakmaktan geri durmuyor. Huzûrunuzda yemîn ederek söylüyorum ki, yarın kolay kolay taşıyamıyacağım bir taşı, buraya gelip namaz kılarken secdeye kapandığında, başına hızla vuracağım. O zaman siz beni, Abdülmuttalib oğullarına karşı ister koruyun, ister korumayın. Ben O’nu öldürdükten sonra, akrabaları bana istediğini yapsın...” dedi. Orada bulunan müşrikler; “Yemîn ederiz ki, biz seni hem koruruz, hem de hiç kimseye teslîm etmeyiz. Yeter ki, sen O’nu öldür!” diye kışkırttılar.

Sabahleyin Ebû Cehl, elinde kocaman bir taş olduğu hâlde Kâbe’ye geldi. Müşriklerin yanına oturup beklemeye başladı. Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem her zamanki gibi Beytullah’a gelip namaz kılmaya başladı. Ebû Cehl, yerinden kalkıp elindeki kocaman taşı vurmaya üzere Resûlullah’a doğru yürüdü. Bütün müşrikler hâdiseyi heyecanla tâkib ediyorlardı. Ebû Cehl, Resûlullah’ın yanına yaklaşınca, birden titremeye başladı. Koca taş elinden yere düştü, benzi kül gibi olup, büyük bir korku ile geri çekildi. Müşrikler hayretle Ebû Cehl’in yanına varıp; “Ey Amr bin Hişâm! Söyle, ne oldu?” diye sordular. Ebû Cehl de; “Tam O’nu öldürmek için taşı kaldırdığımda,

önüme hırçın bir deve çıktı. Yemîn ederim ki, ömrümde; öyle yüksek ayaklı, keskin dişli, heybetli bir deve ne gördüm ne de işittim. Eğer biraz daha yaklaşıydim, muhakkak beni öldürürdü” dedi.

Yine bir gün Ebû Cehl, müşrikleri toplayıp; “Abdullah’ın yetimi, burada namaz kılar ve yüzünü toprağa sürer mi?” diye sordu. Onlar da; “Evet” dediler. Zâten bu sözü bekleyen Ebû Cehl; “Eğer O’nu öyle görürsem, başını ayağımla ezeceğim” dedi. Bir gün Peygamberlerin efendisi, Kâbe’de namaza durmuştu. Ebû Cehl de arkadaşları ile oturuyordu. Yerinden kalkarak, Resûlullah sallallahü aleyhi ve selleme doğru yürüdü. İyice yaklaştı. Fakat birden bire eliyle yüzünü silerek kaçmaya başladı. Müşrikler yanına gidip; “Ne oldu, nedir bu hâlin?” dediler. Ebû Cehl; “Aramızda bir ateş kuyusu meydana geldi. Bâzı kimselerin üzerime hücum ettiğini görünce, geri döndüm” diye cevap verdi.

Velîd bin Mugîre, Ebû Cehl (Amr bin Hişâm), Esved bin Muttalib, Ümeyye bin Halef, Esved bin Abdiyağves, Âs bin Vâil, Hâris bin Kays gibi müşriklerin ileri gelenleri, Resûlullah’ı gördükçe; “Bu da peygamber olduğunu ve yanına Cebrâil’in geldiğini sanır” diyerek alay ederlerdi. Bunun üzerine Habîb-i ekremin çok üzüldüğü bir gün, Cebrâil aleyhisselâm geldi ve bâzı âyet-i kerîmeler getirdi. Meâlen; “And olsun ki (ey Resûlüm) senden önce gönderilen peygamberlerle de istihza edildi. Onları, peygamberleri istihzâ, alay edenleri, istihzâlarının karşılığı olarak belâ ve azâb çepeçevre ku⁵⁶şatıverdi.”

“Muhakkak kî biz, seninle alay edenlere karşı kâfiyiz. Onlar, o kimselerdir ki, Allahü teâlâ ile beraber başka bir ilâh tanırılar. Onlar, yakında (başlarına gelecek akıbeti) bileceklerdir. Gerçekten biliriz ki, onların sözlerine, (şirk koşmalarına, Kur’ ân-ı kerîme dil uzatmalarına ve sana karşı alaylı söz söylemelerine) göğsün daralıyor, için sıkıyor” buyruldu.⁵⁷

Kâinatın sultânı, bir gün Kâbe-i muazzamayı tavaf ederken, Cebrâil aleyhisselâm geldi ve; “Ben onların (alay edenlerin) hakkından gelmek üzere emir aldım” dedi. Biraz sonra Velîd bin Mugîre önlerinden geçti. Cebrâil aleyhisselâm; “Bu geçen nasıl bir kimsedir?” diye sordu. Peygamber efendimiz de; “O, Allahü teâlânın en kötü kullarından biridir” buyurdu, Cebrâil aleyhisselâm, Velîd’in bacağına işaret etti ve; “Hakkından geldim” dedi. Biraz sonra Âs bin Vâil geçiyordu. Onu da sorup aynı cevâbı alınca, karnına işaret etti ve; “Ona da haddini bildirdim” dedi. Esved bin Muttalib geçince, gözüne; Abdiyağves’i görünce, başına işaret etti. Hâris bin Kays geçerken de karnına işaret etti ve; “Yâ Muhammed! Allahü teâlâ bunların şerrinden seni kurtardı. Yakında bunların her biri bir belâyaya uğrar” dedi.

Bunlardan Âs bin Vâil’in ayağına diken battı. Ne kadar ilâç yaptılarsa da derdine çâre bulamadılar. Nihâyet ayağı deve boynu gibi şişip; “Muhammed’in Allah’ı beni öldürdü” diye feryâd ederek can verdi. Esved bin Muttalib’in gözleri kör oldu. Cebrâil aleyhisselâm, başını ağaca çarparak helâk etti.

⁵⁶ el-En’am 6/10.

⁵⁷ el-Hicr 15/95-97.

Esved bin Abdiyagves, Bâd-ı semûm denilen yerde iken, yüzü ve gövdesi simsiyah oldu. Evine gelince tanımadılar ve kapıdan kovdular. Kahrından başını evinin kapısına vura vura öldü. Hâris bin Kays da tuzlu balık yemişti. Harareti arttıkça arttı. Ne kadar su içtiyse kanmadı. Sonunda çatladı. Velîd bin Mugîre'nin de baldırına demir parçası battı. Yarası iyileşmedi, çok kan kaybetti ve; “Muhammed'in Allah'ı beni öldürdü” diye feryâd ederek can verdi. Böylece her biri yaptıklarının karşılığını görmüş oldu. Ayrıca müşriklerin, ebedî olarak Cehennem'de kalacakları, âyet-i kerîmelerle bildirildi.

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, bir gün Ebü'l-As'a rastladı. Yanından ayrıldıktan sonra Hakem, Resûlullah efendimizin arkasından alay ederek; ağzını, yüzünü ve vücûdunu oynattı. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem, Hakem'in yaptıklarını nübüvvet nuru ile gördü ve öyle kalması için duâ buyurunca, vücûdunu bir titreme aldı, ömrünün sonuna kadar öyle kaldı.

Eshâb-ı kirâma yapılan işkenceler

Müşrikler sâdece Peygamber efendimize eziyet etmiyordu. O'nun şanlı Eshâbına da işkence yapıyorlardı. Bilhassa fakir, kimsesiz olanları tercih ediyor, ellerinden gelen, akla hayâle sığmayan baskı ve zulmü hiç çekinmeden yapıyorlardı. Bunlardan biri de Bilâl-i Habeşî idi. Ümeyye bin Halef isminde bir müşrikin kölesi olan Hazreti Bilâl, Ebû Bekr-i Sıddîk'ın vâsıtası ile müslüman olmuştu. Ümeyye, on iki kölesinden en çok Bilâl'i sevdiği için, puthâneye bekçi yapmıştı, Hazreti Bilâl, müslüman olunca, puthânedeki bütün putları secde vaziyetine getirdi. Bu haber Ümeyye'ye ulaştınca, büyük bir dehşete kapıldı. Çağırtıp; “Sen müslüman olmuşsun. Muhammed'in Rabbine secde ediyormuşsun, öyle mi?” diye sordu. Hazreti Bilâl de; “Evet. Büyük ve yüce olan Allahü teâlâyâ secde ederim” dedi. Ümeyye, hoşlanmadığı bu cevâbı alınca, derhal eziyet ve işkencelerine başladı. Öğle vakti güneş tam tepeye geldiğinde, onu soyar, sıcaktan kavrulmuş taşları, çıplak vücûduna koyarak dağlardı. Ateş gibi yanan taşların bir kısmını arkasına, bâzısını da karnı üzerine yığıdıktan sonra; “İslâm dîninden dön!.. Lât ve Uzzâ putlarına îmân et” der, Hazreti Bilâl ise; “Allahü teâlâ birdir! Allahü teâlâ birdir!” diyerek îmânını bildirirdi.

Ümeyye bin Halef, onun bu sabrını gördükçe deliye döner, dikenler üzerinde sürterek vücûdunu yaralar ve işkence ederdi. Hazreti Bilâl, vücûdundan oluk gibi akan kanlara aldırmadan; “Allah'ım! Senden gelene razıyım. Allah'ım! Senden gelene razıyım” der ve îmânında sebat gösterirdi.

Hazreti Bilâl, bu hâlini şöyle anlatmıştır: “O habis Ümeyye, beni, günün sıcağında bağlayıp, gece de azâb ederdi. Sıcak bir gün idi. Her zamanki gibi yine işkenceye başladı. İslâm'dan döndürmek için; “Putlarımıza tap! Muhammed'in Allah'ını inkâr et, inkâr et, inkâr et!” dedikçe; “Allah birdir! Allah birdir!” derdim. Hıncını almak için, o gün çok büyük bir kayayı göğsümün üzerine koydu. O anda

bayılmışım. Ayıldığımda, üzerimdeki kayanın kalkmış ve güneşin buluta girmiş olduğunu gördüm. Allahü teâlâyâ şükrettim ve kendi kendime; “Ey Bilâl! Cenâb-ı Hak’dan gelen her şey güzeldir, hoştur” dedim.”

Ümeyye bin Halef, yine bir gün Bilâl-i Habeşî’ye işkence yapmak için dışarı çıkarmıştı. Elbiselerini çıkarıp sâdece bir don ile, yakıcı sıcakta kızgın kumlara yatırıp, üzerine taşlar yığılmıştı. Müşrikler toplanıp ağır işkenceler yapıyorlar; “Dîninden dönmezsen seni öldüreceğiz” diyorlardı. Bilâl-i Habeşî, bu dayanılmaz işkenceler altında; “Allah birdir! Allah birdir!” diyordu. Bu sırada sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem oradan geçiyordu. Hazreti Bilâl-i Habeşî’nin bu hâlini görünce çok üzüldü; “Allahü teâlânın ismini söylemek seni kurtarır” buyurdu.

Evine döndükten biraz sonra, yanına Hazreti Ebû Bekr geldi. Bilâl-i Habeşî’nin çektiği işkenceyi, Ebû Bekr-i Sıddîk’a anlatıp; “Çok üzüldüm” buyurdu, Hazreti Ebû Bekr, hemen oraya gitti. Müşriklere; “Bilâl’e böyle yapmakla elinize ne geçer? Bunu bana satın” dedi. “Dünyâ dolusu altın versen satmayız. Fakat, senin kölen Âmir ile değişiriz” dediler. Hazreti Ebû Bekr’in kölesi Âmir, onun ticâret işlerini yapar ve çok para kazanırdı. Yanında şahsî malından başka, on bin altını vardı. Hazreti Ebû Bekr’in yardımcısı olup, her işini yürütürdü. Fakat kâfir idi ve küfründe ısrar ediyordu. Hazreti Ebû Bekr; “Âmir’i bütün malı ve paraları ile, Bilâl için size verdim” buyurdu. Ümeyye bin Halef ve diğer müşrikler çok sevinip; “Ebû Bekr’i aldattık” dediler.

Hazreti Ebû Bekr, hemen Bilâl-i Habeşî’nin üzerindeki ağır taşları atıp ayağa kaldırdı. Bilâl-i Habeşî, ağır işkenceler sebebiyle çok hâlsizleşmişti. Elinden tutup, doğruca sevgili Peygamberimizin huzûruna getirdi. “Yâ Resûlallah! Bilâl’i, bu gün Allah rızâsı için âzâd ettim” dedi. Resûlullah efendimiz, çok sevindi. Hazreti Ebû Bekr’e çok duâ buyurdu. O sırada Cebrâil aleyhisselâm; Ebû Bekr’in Cehennem’den uzak olduğunu müjdeleyen, Leyl sûresinin 17 ve 18. âyet-i kerîmelerini getirdi. Âyet-i kerîmelerde meâlen; “(Hazreti Ebû Bekr gibi) ziyâde takvâ sahibi olup, (şirk ve günahdan sakınıp) malını, Allahü teâlânın katında pak olmak (ve va’d-i ilâhîye kavuşmak) için hayr yolunda harcayan kimse, ondan (Cehennem’den) uzaklaştırılmıştır” buyruldu.

Habbâb bin Eret hazretleri de dîninden döndürülmek için zulmedilenlerdendî. Hazreti Habbâb da kimsesizdi ve Ümmü Enmâr adlı müşrik bir kadının kölesi idi. Onu koruyacak bir akrabâsı olmadığı için, müşrikler toplanırlar, Mübârek vücûdunu soyup, üzerini dikenlerle tararlardı. Bâzan da çıplak vücûduna demirden gömlek giydirip, güneş altında bekletirlerdi. Güneşte veya ateşte ısıttıkları taşları çıplak vücûduna bastırırlar; “Dîninden dön! Lât ve Uzzâ’ya tap!” derlerdi. Habbâb da îmânında ısrar eder; “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün resûlullah” diyerek onlara karşı koyardı.

Müşrikler, bir gün toplanıp bir meydanda ateş yaktilar. Hazreti Habbâb’ı bağlayıp, getirdiler. Soyarak, ateşin üzerine yatırdılar. Ya dîninden döndürecekler, veya ateşte yakacaklardı. Ateşin

ortasına sırt üstü yatırılan Hazreti Habbâb; “Allah’ım! Hâlimi görüyor, durumumu biliyorsun. Kalbimdeki îmânı sabit et, büyük bir sabır ihsân eyle” diye duâ ediyordu. Müşriklerden biri ayağıyla Hazreti Habbâb’ın göğsüne bastı. Fakat onlar, Allahü teâlânın inananları koruduğunu bilmiyorlardı.

Yıllar sonra bu hâdiseyi Habbâb’a sorduklarında, sırtını açıp yanık izlerini göstererek; “Benim için bir ateş yaktılar, sonra sürükleyerek içine attılar. O ateşi ancak benim etim söndürmüştü” dedi.

Hazreti Habbâb’a dışarda böyle işkence ederlerken, sahibi Ümmü Enmâr da, dîninden döndürmek için ateşte demiri kızartır ve başına basarak dağlardı. O, dîni için bütün bu acılara katlanır, teklif ettiklerini yerine getirmez ve îmânından dönmezdi.

Bir gün Hazreti Habbâb, sevgili Peygamberimizin huzûrlarına çıktı ve; “Yâ Resûlallah! Müşrikler dışarda beni gördükleri yerde ateşte yakıyorlar. Evde, sahibim Ümmü Enmâr da kızartılmış demirle başımı dağlıyor. Duânızı istihâm ediyorum!” dedi. Sonra sırtındaki ve başındaki yanıkları gösterdi. Peygamberimiz bu hâline çok acıdı, Dîninden dönmek için çektiği ızdırâba, yapılan zulme dayanamadı ve; “Yâ Rabbî! Habbâb’a yardım et” diyerek duâda bulundu. Cenâb-ı Hak, Resûlünün duâsını ânında kabul buyurdu ve Ümmü Enmâr’ın başına şiddetli bir ağrı verdi. Ümmü Enmâr, başının ağrısından sabahlara kadar inlerdi. Çâre olarak ateşte kızdırılmış bir demirle başının dağlanmasını söylediler. Sonunda Habbâb’ı çağırarak, demir çubuğu ateşte kızartmasını ve başını dağlamasını emretti... Hazreti Habbâb da demirle onun başını dağlardı...

İslâm’ın ilk günlerinde, müşrikler, Habbâb bin Eret’in durumuna pek aldırmıyorlardı. Fakat her geçen gün îmân edenlerin sayısı artıyordu. Sonunda, ister istemez bu işi ciddiye almaya mecbur olmuşlardı. Nihâyet Hazreti Habbâb’a olan işkencelerini artırdılar. Ziyâdesiyle vurdular, dövdüler, yaraladılar, işkence üstüne işkence yaptılar...

Bütün bunlara rağmen, Hazreti Habbâb îmânından zerre kadar tâviz vermedi. Fakat eziyet ve işkenceler de dayanılmaz hâle gelmişti. Olup bitenleri Kâinatın efendisine arzedip; “Yâ Resûlallah! Çektiğimiz işkencelerden kurtulmamız için, duâ buyurur musunuz?” dedi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz; “Sizden önceki ümmetler içinde öyle kimseler vardı ki, demir tarakla derileri, etleri soyulup kazınırdı da, bu işkence yine onları dîninden döndüremezdi. Testere ile tepesinden ikiye bölünürdü de, yine bu işkenceler onları dinlerinden geri çeviremezdi. Allahü teâlâ elbette bu işi (islâmiyet’i) tamamlayacaktır. Bütün dinlerden üstün kılacaktır. Öyle ki, hayvanına binip, San’a’ dan Hadramût’a kadar tek başına giden kimse, Allahü teâlâdan başkasından korkmayacak, koyunları hakkında da kurt saldırmamasından başka bir endişe duymayacaktır. Fakat, siz acele ediyorsunuz” buyurdular ve sırtını okşayıp duâ ettiler. Resûlullah’ın rûhlara gıda ve şifâ olan bu latif sözleri, Habbâb’ın acılarını dindirmişti.

Hazreti Habbâb’ın bilhassa azgın müşrik olan Âs bin Vâil’den epeyce alacağı vardı. Onu istemek için yanına gitti. Âs bin Vâil, Habbâb’a; “Muhammed’i inkâr etmedikçe sana alacağını vermem”

deyince, Hazreti Habbâb; “Vallahi ben hayâtımda olduğu gibi öldükten sonra kabrimden kalkınca da asla peygamberimi red ve inkâr edemem. Her şeyden vazgeçerim, yine bu inkârı yapamam” cevabını verdi. Bunun üzerine Âs bin Vâil; “Öldükten sonra dirilecek miyiz? öyle bir şey varsa o zaman malım da, evlâdım da olacak. Borcumu, sana o gün öderim” dedi.

Âs bin Vâil’in bu sözleri üzerine, Allahü teâlâ Kur’ân-ı Kerîmde Meryem sûresinin 77-79. âyet-i kerîmelerinde meâlen şöyle buyurdu: “(Ey Habîbim!) Şimdi şu âyetlerimizi inkâr eden ve; “Elbette bana (kıyamet günü) mal ve evlâd verilecektir” diyen adamı (Âs ibn-i Vâil’i) gördün mü? O, gaybe muttali mi olmuş, yoksa Rahmân’ın huzûrunda bir söz mü almış? Hayır, e değil, biz onun dediğini yazacağız. (Kıyâmet günü onun üzerine hesaba çekeceğiz) ve azâbını da çoğalttıkça çoğaltacağız.”

Bayılıncaya kadar işkence...

Müşrikler işkencede kadın-erkek gözetmezlerdi. İlk müslümanlardan olan ve kimsesi bulunmayan Zinnîre Hâtûn da bir köle idi. Müslüman olduğunu öğrenen müşrikler, ona da işkence yapmaktan hiç çekinmediler. Zinnîre Hâtûn, Lât ve Uzzâ putlarına tapması için zorlanır, boğazı sıkılır, nefes alamayıp bayılıncaya kadar işkence yapılırdı. Buna rağmen dîninden asla dönmez, onların dediklerini tutmazdı. Bilhassa Ebû Cehl pek çok işkence ederdi. Bu yüzden Zinnîre’nin gözleri görmez olmuştu. Bir ara Ebû Cehl; “Gördün mü? Lât ve Uzzâ senin gözünü kör etti!” deyince, Zinnîre Hatun, îmânının tezâhürü olarak; “Ey Ebû Cehl! Vallahi o, senin dediğin gibi değildir. Lât ve Uzzâ dediğin putlar hiç bir işe yaramaz, kendilerine tapanlardan ve tapmayanlardan haberleri yoktur. Benim Rabbim, gözümün nûrunu vermeye ve beni eski hâlime döndürmeye elbette kadirdir” dedi.

Ebû Cehl, Hazreti Zinnîre’nin sarsılmaz îmânı karşısında şaşırıp kaldı. Allahü teâlâ, Zinnîre’nin duâsını kabul etmiş, gözü eskisinden daha iyi görür olmuştu. Ebû Cehl ve Kureyş müşrikleri bu hâli gördükleri hâlde inâd edip, îmân etmediler. Üstelik; “Bu da, peygamberlerinin bir sihridir! Muhammed’in yolunda giden akılsızlara şaşmaz mısınız? Eğer onların gittiği yol hayırlı ve gerçek olsaydı, önce biz ona uyardık. Demek, bizden önce bir köle mi doğruyu buldu?” dediler.

Bunun üzerine Allahü teâlâ, Ahkâf sûresinin 11. âyet-i kerîmesini nâzil etti. Meâlen; “O kâfirler, îmân edenler için; “Eğer onda (İslâmiyet’te) bir hayır olsaydı, bu hususta onlar (fakirler, bîçâreler) bizim önümüze geçemezler, bizden önce, ona koşamazlardı” dediler. Hâlbuki onlar, onunla (Kur’ân-ı Kerîmle mü’minler gibi) hidâyete kavuşmadıkları için (Kur’ân-ı Kerîmi inkâr etmek için); “Bu Kur’ân-ı kerîm (Muhammed’in ortaya çıkardığı) eski bir yalandır” diyeceklerdir” buyruldu.

Dârül-Erkâm

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, müşriklerin, Eshâbına yaptıkları zulüm ve işkencelere çok üzülüyorlardı. İslâmiyet'in yayılması ve öğrenilmesi için emniyetli bir yer lâzımdı. Efendimiz, bu mukaddes vazife için Hazreti Erkâm'ın evini seçti. Bu ev, Safâ tepesinin doğusunda, dar bir sokak içinde ve yüksekçe bir yerde idi. Buradan Kâbe-i muazzama rahatça görülürdü. Evin giriş ve çıkışı, gelip geçenleri kontrol etmek bakımından çok elverişli idi. Ayrıca Hazreti Erkâm, Mekke'nin ileri gelenlerinden, îtibârı yüksek bir zât idi. Habîb-i ekrem efendimiz, bu evde Eshâbına İslamiyet'i anlatıyordu. Yeni müslüman olacaklar buraya gelip İslâmiyet'le şereflenirler, Resûlullah efendimizin gönüllere deva olan Mübârek sözlerini dinlemekle bereketlenirlerdi. Peygamber efendimizi, sanki başlarına kuş konmuş da konuşunca uçacakmış gibi nefes almaz bir şekilde dinlerlerdi. Mübârek sözlerini, adetâ yutarcasına, hiç bir kelimesini kaçırmadan, ezberlerlerdi. Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, gündüzlerini Erkâm'ın evine ayırıyor ve sabahtan akşama kadar Eshâbını yetiştirmekle meşgûl oluyorlardı. Burası müslümanların ilk karargâhı, "Dârül İslâm" idi. İlk müslümanlar burada toplanırlar, böylece müşriklerin her türlü kötülüklerinden korunmuş olurlardı.

Ammâr bin Yâser anlatıyor: "Dârül-Erkâm'a" gidip Resûlullah'ı görerek müslüman olmak istiyordum. Kapıda Hazreti Süheyb'e rastladım. "Burada ne yapıyorsun?" diye sorduğumda, aynı suâli bana sordu. Ben de; "Hazreti Muhammed'in huzûruna gidip, sözlerini dinleyip müslüman olmak istiyorum" dedim. O da; "Ben de bunun için gelmişim" dedi. Beraberce yüksek ve şerefli huzûrlarına girdik. Bize İslâm'ı arz etti. Severek müslüman olduk."⁵⁸

Ammâr müslümanlığını açıklamaktan çekinmeyen mücâhidlerden biri idi. Dininden dönmek için en ağır işkencelere katlanırdı. Müşrikler onu yalnız buldukları zaman, Ramda mevkiine, Mekke kayalıklarına götürürler, elbiselerini çıkarıp, demir gömlek giydirirlerdi. Bu şekilde yakıcı güneşin altında bekletilir ve işkence edilirdi. Bâzan da sırtı ateşle dağlanır, bitmez tükenmez işkencelere uğrardı. Her defasında; "İnkâr et!... İnkâr et!... Lât ve Uzzâ'ya tap da kurtul!.." derlerdi. Hazreti Ammâr, bu dayanılmaz işkencelere büyük bir sabırla; "Rabbim Allah, peygamberim Muhammed aleyhisselâmdır" diyerek karşılık verirdi. Müşrikler buna daha çok sinirlenirler, göğsü üzerine, sıcağın yanmış kayaları koyarlar, bâzan da kuyu içine atarak suda boğmaya çalışırlardı. Ammâr bin Yâser bir gün sevgili Peygamberimizin huzûrlarıyla şereflediğinde; "Yâ Resûlallah! Müşriklerin bize yaptığı işkenceler son haddine vardı" deyince, Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, Hazreti Ammâr'ın hâline acıdılar ve; "Sabr ediniz ey Yahzân'ın babası!" buyurduktan sonra; "Yâ Rabbî! Ammâr ailesinden hiç kimseye Cehennem azabını tattırma" diye duâ ettiler.

⁵⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 227; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 449; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XXIV, 219.

İlk şehîd

Hazreti Ammâr'ın babası Yâser, annesi Sümeyye, kardeşi Abdullah ailece müslüman olmuşlardı. Müşrikler, Hazreti Ammâr'a yaptıkları işkencelerden daha fazlasını annesine, babasına ve kardeşine yaparlardı. İşkence sırasında, küfür olan sözlerini bunlara söyletmek isterler, onlar da; “Derimizi yüzseniz, etimizi dilim dilim doğrasanız, sizi dinlemeyiz” diye cevap verirler; “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah” derlerdi. Yine bir gün Bathâ denilen yerde, Yâser ailesine topluca işkence yapılırken, Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem oradan geçiyordu. Eshâbının bu dayanılmaz işkencelerini görünce çok üzüldüler. Hazreti Yâser; “Yâ Resûlallah! Zamanımız hep böyle işkence ile mi geçecek?” diye suâl edince, Efendimiz; “Sabrediniz ey Yâser ailesi! Sevininiz ey Ammâr ailesi! Hiç şüphesiz, sizin mükâfat yeriniz Cennet'tir” buyurdu.

Yine bir gün, Mekke müşrikleri, Ammâr'a ateşle eziyet ve işkence ediyorlardı. Resûlullah efendimiz orayı teşrif ettiler; “Ey ateş! İbrahim'e (aleyhisselâm) olduğun gibi, Ammâr'a da serin ve selâmet ol!” buyurdular. Daha sonra Ammâr sırtını açtığı anda ateşin izi görünüyordu. Bu iz, Resûlullah'ın duâsından önce idi.

Yine Yâser ailesini işkenceye tâbi tuttukları bir günde, Hazreti Yâser'i ve oğlu Hazreti Abdullah'ı okla şehîd ettiler. Ebû Cehl, Hazreti Sümeyye'nin Mübârek ayaklarını iple bağlattı. İplerin uçlarına da iki deveyi bağlatıp, ayrı istikâmetlerde sürerek Hazreti Sümeyye'yi parçalattı ve şehîd etti. Merhametsiz, gaddar, zâlim Ebû Cehl ve diğer müşriklerin, işkencelerle Yâser ailesini şehîd ettikleri haberini Peygamber efendimiz ve Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân duyduklarında, pek ziyâde üzüldüler. Bu olay, Eshâbın birbirlerine daha çok bağlanmasına ve kenetlenmesine sebep oldu.⁵⁹

Eshâb-ı kirâm, namaz kılacakları zaman kimsenin bulunmadığı yerlere giderler, orada ibâdetlerini gizlice yaparlardı. Yine böyle bir gün; Sa'd bin Ebî Vakkas, Sa'îd bin Zeyd, Abdullah bin Mes'ûd, Ammâr bin Yâser, Habbâb bin Eret, Mekke vâdilerinden Ebû Düb denilen mevkiîde namaz kılıyorlardı. O sırada, onları takip eden Ahnes bin Şerik ve bâzı müşrikler yanlarına gelip ibâdetleriyle alay etmeye, kötölemeye başladılar. Buna dayanamayan Hazreti Sa'd bin Ebî Vakkas ve arkadaşları, müşriklere hücum ettiler. Hazreti Sa'd, eline geçirdiği bir deve kemiğini, kâfirlerden birinin kafasına vurarak yardı. Müşrikler korkarak kaçtılar. Böylece müslümanlar ilk defa, kâfir kanı akıtmış oldular.

Ebû Zerri'l-Gıfârî'nin Müslüman olması

⁵⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 264; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 86.

İnsanlar, birer-ikişer hidâyete kavuşuyor ve İslâm'ın nuru Mekke dışında da yayılarak âlemi aydınlatmaya başlıyordu.

İslâm'ın doğuş haberi ve yayılışı karşısında, müşrikler engelleme yollarına baş vuruyorlardı. Nihâyet bu haber, Benî Gıfâr kabîlesine de ulaştı. Ebû Zerri'l-Gfârî bu haberi işitir işitmez kardeşi Üneys'i Mekke'ye gönderip, durumu araştırmasını istedi. Üneys, Mekke'ye gidip, Peygamber efendimizin meclisinde bulundu. Hayran kalarak geri döndü. Kardeşi Ebû Zer hazretleri; “Ne haber getirdin?” diye sorunca; “Efendimiz! Vallahi hep hayrı, iyiliği emreden ve kötülüklerden sakındıran pek yüce bir zât gördüm” dedi. Ebû Zerri'l-Gfârî; “Peki, insanlar O'nun hakkında ne diyorlar?” deyince, zamanın meşhur şâirlerinden olan kardeşi Üneys; “Şâir, kâhin, sihirbaz diyorlar. Fakat O'nun sözleri kâhinlerin, sihirbazların sözlerine benzemiyor. Ayrıca söylediklerini, şâirlerin her çeşit şiirleriyle karşılaştırdım. Onlara da benzemiyor. Benzeri olmayan bu sözler hiç kimsenin sözüyle de ölçülemez. Vallahi, o zât hakkı bildiriyor, doğruyu söylüyor. O'na inanmayanlar yalancı ve sapıklık içindedirler” diye cevap verdi.

Ebû Zerri'l-Gıfârî bu haber üzerine Mekke'ye gitmeye ve Peygamber efendimizi görüp müslüman olmaya karar verdi. Eline bir değnek ve biraz da azık alarak, şevkle Mekke'nin yolunu tuttu. Mekke'ye varınca, hâlini kimseye anlatmadı. Çünkü müşrikler, Peygamber efendimize ve yeni müslüman olanlara şiddetli düşmanlık yapıyorlar, eziyetlerini de git gide arttırıyorlardı. Bilhassa müslüman olan, kimsesiz ve garip kimselere pek fazla işkence yapıyorlardı. Ebû Zer, Mekke'de kimseyi tanımıyordu. Garib ve yabancı idi. Bu bakımdan kimseye bir şey sormadı. Kâbe'nin yanında Resûlullah'ı görmek için fırsat kolluyor, nerede olduğunu öğrenmek için bir işaret arıyordu.

Akşam üstü bir sokak köşesine çekildi. Hazreti Ali, Ebû Zerri'i gördü. Garîb olduğunu anlayarak evine götürdü. Hâlini sormayınca Ebû Zer sırrını açmadı. Sabah olunca tekrar Kâbe'ye gitti. Akşama kadar dolaştığı hâlde isteğine ulaşamamıştı. Önceki yere gidip oturdu. Hazreti Ali, o gece yine oradan geçiyordu. “Bu bîçâre hâlâ evini öğrenememiş” diyerek tekrar götürdü. Sabahleyin yine Beytullah'a gitti ve oturduğu köşeye çekildi. Hazreti Ali tekrar evine dâvet etti. Bu defa nereden ve niçin geldiğini sordu. Ebû Zer hazretleri de; “Eğer bana doğru bilgi vereceğine kat'î söz verirsen, söylerim” dedi. Hazreti Ali; “Söyle, hâlini kimseye açmam” deyince, Ebû Zerri'l-Gıfârî; “Burada bir peygamberin çıktığını işittim. O'nunla görüşmek ve O'na kavuşmak için geldim” dedi. Hazreti Ali Efendimiz; “Sen doğruyu buldun, akıllılık ettin. Şimdi ben o zâtın yanına gidiyorum. Beni tâkib et, benim girdiğim eve sen de gir. Eğer yolda sana bir kimsenin zarar vereceğini anlarsam, ayakkabımı düzeltiyormuş gibi davranırım. O zaman beklemeden beni geçip yürürsün” dedi.

Ebû Zerri'l-Gıfârî, Hazreti Ali'yi tâkib etti. Sonunda Peygamberimizin Mübârek yüzünü görmeye şereflendi. Ve; “Esselâmü aleyküm” diyerek selâm verdi. Bu selâm İslâm'da verilen ilk selâm ve Ebû Zerri'l-Gıfârî de ilk selâmlayan kimse oldu. Peygamber efendimiz selâmına cevap verip; “Allahü

teâlânın rahmeti üzerine olsun” buyurdu. Peygamber efendimiz; “Sen kimsin?” diye sorunca; “Ben Gıfâr kabîlesindenim” dedi. “Ne zamandan beri buradasın?” buyurdu. “Üç gün üç geceden beri buradayım.” “Seni kim doyurdu?” buyurunca; “Zem-zem’den başka bir yiyecek, içecek bulamadım. Zenzemi içtikçe hiç bir açlık ve susuzluk duymadım” dedi. Peygamberimiz; “Zemzem mübârektir. Aç olanı doyurur” buyurdu. Bundan sonra Ebû Zerri’l-Gıfârî, Peygamber efendimize; “Bana İslâm’ı bildir” dedi. Peygamberimiz, ona Kelime-i şehâdeti okudu, o da söyleyerek, İslâmiyet ile şereflenip, ilk müslümanlar arasına karıştı.⁶⁰

Ebû Zerri’l-Gıfârî hazretleri, müslüman olduktan sonra Peygamberimize; “Yâ Resûlallah! Seni hak peygamber gönderen Cenâb-ı Hakk’a yemîn ederim ki, ben bunu müşriklerin arasında açıkça söyleyeceğim” dedi. Kâbe yanına gidip, yüksek sesle; “Ey Kureyş topluluğu! “Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh - Ben şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselâm O’nun kulu ve resûlüdür” dedi. Bunu işiten müşrikler, hemen üzerine hücum ettiler. Taş, sopa ve kemik parçalarıyla vurarak kan içinde bıraktılar. Bu hâli gören Hazreti Abbâs; “Bırakın bu adamı, öldüreceksiniz! O, sizin ticâret kervanınızın geçtiği yol üzerinde oturan bir kabîledendir. Bir daha oradan nasıl geçeceksiniz” dedi. Ebû Zer hazretlerini müşriklerin elinden kurtardı. Ebû Zer, müslüman olmakla şereflenmenin verdiği sevinçle yerinde duramıyordu. Ertesi gün yine Kâbe’nin yanında Kelime-i şehâdeti yüksek sesle, bağıra bağıra söyledi. Müşrikler bu defa da dövdüler. Yere yıkıldı. Yine Hazreti Abbâs yetişip, ellerinden kurtardı.

Ebû Zerri’l-Gıfârî hazretlerine, Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem kendi memleketine dönmesini ve orada İslâmiyet’i yaymasını emir buyurdu. Bu emir üzerine kendi kabîlesi arasına dönüp, onlara Allahü teâlânın birliğini, Muhammed aleyhisselâmın O’nun resûlü olduğunu anlattı. Bildirdiklerinin gerçek ve doğru olduğunu, taptıkları putların bâtil, boş ve manasızlığını söyledi. Kendisini dinleyen kalabalıktan, bir kısmı îtirâz etmeye başladı. Bu sırada, kabîlenin reisi Haffâf, bağırانları susturdu ve; “Durun, dinleyelim bakalım ne anlatacak” dedi. Bunun üzerine, Ebû Zer hazretleri şöyle devam etti:

“Ben müslüman olmadan önce, bir gün Nuhem putunun yanına gidip, önüne süt koymuştum. Bir köpeğin yaklaşip sütü içtiğini ve putun üzerine pislediğini gördüm. Putun buna mâni olacak güce sahip olmadığını yakînen anladım. Köpeğin bile hakâret ettiği puta tapmak nasıl hoşunuza gider? Bu delilik değil midir? İşte sizin taptığımız budur.” Herkes başını eğmiş duruyordu. İçlerinden biri; “Peki senin bahsettiğin Peygamber neyi bildiriyor? O’nun doğru söylediğini nasıl anladın?” deyince, Ebû Zer hazretleri yüksek sesle; “O, Allahü teâlânın bir olduğunu, O’ndan başka ilâh olmadığını. O’nun her şeyi yaratan ve herşeyin mâliki, sahibi olduğunu bildiriyor... İnsanları O’na îmân etmeye çağırıyor...”

⁶⁰ Buhârî, “Menâkıb”, 11; “Fezâilü’s-Sahâbe”, 62.

iyiliğe, güzel ahlâka ve yardımlaşmaya dâvet ediyor. Kız çocuklarını diri diri gömmenin ve yaptığınız diğer her türlü kötülüğün, haksızlığın, zulmün çirkinliğini ve bunlardan sakınmayı bildiriyor” dedi ve İslâmiyet’i uzun uzun açıkladı. Kabilesinin içinde bulunduğu sapıklığı bir bir sayıp döktü. Sonra bunların zararlarını ve çirkinliğini anlattı. Onu dinleyenler arasında başta kabîle reîsi Haffâf ve kendi kardeşi Üneys olmak üzere pek çok kimse müslüman oldu.⁶¹

Kabe’de açıktan Kur’ân-ı Kerîm okunması

Eshâb-ı kirâm bir gün tenhâ bir yerde toplanmışlar, konuşuyorlardı; “Vallahi Resûlullah’dan başka şu Kureyşli müşriklere Kur’ân-ı kerîmi açıktan dinletebilen bir kimse çıkmadı. Onlara açıktan Kur’ân-ı kerîmi okuyup dinletecek bir kimse var mıdır?” dediler. Orada Abdullah bin Mes’ûd hazretleri de vardı. “Ben dinletirim!” buyurdu. Eshâbın bâzıları; “Ey Abdullah! Müşriklerin sana bir zarar vereceğinden korkarız. Biz öyle bir kimse istiyoruz ki, gerektiği zaman kendini müşriklerden koruyabilecek bir kavmi ve kabîlesi bulunsun” deyince, “Siz, bana müsaade edin, gideyim. Cenâb-ı Hak beni muhafaza eder” diye ısrar etti.

Ertesi gün kuşluk vakti Makâm-ı İbrahim’e vardı. Müşrikler orada toplanmışlardı. İbn-i Mes’ûd ayakta Besmele-i şerîfe çekti ve Rahmân sûresini okumaya başladı. Müşrikler birbirlerine; “Ümmü Abd’in oğlu ne söylüyor? Herhalde Muhammed’in getirdiği şeyleri okuyor” diyerek üzerine yürüdüler. Yumruk, tekme ve tokatlarla yüzünü, gözünü morartarak belirsiz hâle getirdiler. Fakat o, tokat ve yumruklar altında okumaya devam ediyordu. Yüzü, gözü, yara bere içerisinde Eshâb-ı kirâmın yanına döndü. Eshâb-ı kirâm buna çok üzdüler; “Zâten biz senin bu akıbete uğrayacağından korkmuştuk. Nihâyet korktuğumuz başına geldi” dediler.

Fakat Abdullah ibni Mes’ûd hiç üzgün değildi; “Allahü teâlânın düşmanlarını ben bu günkü kadar zayıf görmedim. İsterseniz yarın sabah, onlara bir o kadar daha dinletebilirim” buyurdu. Eshâb-ı kirâm; “Hayır, sana bu kadarı yeter. O azılı kâfirlere hoşlanmadıkları şeyi dinlettin” dediler.⁶²

Tufeyl bin Amr’ın Müslüman olması

Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem Mekke’de İslâmiyet’i açıkça yaymaya başladığı yıllarda, gece-gündüz insanlara nasihat veriyor, onları, İslâm dînine dâvet ediyordu. Mekkeli müşrikler, Resûlullah efendimizin bu gayretlerini boşa çıkarmak için çabalıyorlardı. O’nun

⁶¹ Buhârî, “Menâkıb”, 10; “Fezâilü’s-Sahâbe”, 62; İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 122-123;

⁶² İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 166; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 314-315.

anlattıklarını kabul edip îmân edenlere, her türlü yalan, iftira ve işkenceyi reva görüyorlardı. Peygamber efendimizle görüşen, konuşan birini gördüler mi, hemen yanına varıyorlar, O'nu dinlememesi ve anlattıklarına inanmaması için her türlü hileye, yalana başvuruyorlardı. Dışarıdan Mekke'ye gelenleri O'nunla görüştürmemek için, ellerinden geleni yapmaktan geri durmuyorlardı.

Müslümanların, sıkıntı içinde oldukları ve kâfirlerden eziyet çektikleri bir zamanda, Tufeyl bin Amr ed-Devsî. Mekke'ye gelmişti. Bunu gören müşriklerin önderleri, yanına giderek; "Ey Tufeyl! Sen, bizim memleketimize geldin. Aramızda ortaya çıkan Abdülmuttalib'in yetiminin, şaşılacak bir çok hâlleri vardır. Söylediği sözler sihir gibidir. Oğlunu babasından, kardeşi kardeşten, kocayı karısından ayırıyor! Ortaya attığı fikirlerle, ortalığı karıştırıyor, O'nun sözünü işiten oğul, babasına bakmıyor. O'na tâbi oluyor. Artık kimse birbirini dinlemeyip, müslüman oluyor. Korkarız ki, bizim başımıza gelen bu ayrılık belâsı, seninle kavminin başına da gelir. Sana nasihatimiz olsun, O'nunla sakın konuşma. Ne O'na bir söz söyle, ne de O'nun sözünü dinle. Anlattıklarına kulak asma! Çok dikkatli ol. Burada fazla da kalma Hemen çekip git!" dediler. Bundan sonrasını Tufeyl bin Amr şöyle anlatıyor:

"Yemin ederek söylüyorum, bu sözü o kadar çok söylediler ki, artık O'nunla konuşmamaya ve sözünü asla dinlememeye karar verdim. Hattâ Kâbe'ye girdiğim zaman, ne olur ne olmaz belki sözlerini duyarım endişesiyle kulaklarıma pamuk bile tıkaşmışım. Ertesi gün, sabahleyin Kâbe'ye gittim. Resûl aleyhisselâmın orada namaz kıldığını gördüm. O'na yakın bir yerde durdum. Cenâb-ı Hakk'ın hikmeti olarak, okuduklarından bâzısı kulağıma çarptı. İşittiğim sözler ne kadar güzeldi. Kendi kendime; "Ben, iyiyi kötüyü ayırt edemeyecek bir adam değilim. Hem de şâirim. Bunun söylediklerini ne diye dinlemeyeyim? Sözlerini güzel bulursam kabul ederim, güzel gelmezse terk ederim" dedim. Ve bir tarafa gizlenip, Resûlullah namazını kılıp evine hareket edinceye kadar orada bekledim. Sonra peşinden gittim. Evine girince, ben de girdim ve; "Yâ Muhammed aleyhisselâm! Ben bu diyara geldiğimde, senin kavmin bana şöyle şöyle dediler. Senden uzak durmamı istediler. Korkumdan sözünü işitmek için kulaklarıma pamuk tıkadım. Ama Allahü teâlâ senin okuduklarından bir miktarını işittirdi. Onları pek güzel buldum. Şimdi sen, bana ne söyleyeceksen bildir! Kabûl etmeye hazırım" dedim. Resûlullah efendimiz bana İslâmiyet'i anlattı ve Kur'ân-ı kerîmden bir miktar okudu. Yemîn ederim ki, ömrümde bundan daha güzel söz işitmemiştim. Hemen Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldum.

O anda dedim ki: "Yâ Resûlallah! Ben, kavmimde sözü dinlenen, itibarlı bir kimseyim. Hiç biri sözümünden dışarı çıkmaz. Gidip, onları da, İslâm dînine dâvet edeyim. Duâ ediniz de, Allahü teâlâ benim için bir alâmet, bir keramet buyursun! Böylece o alâmet, kavmimi İslâmiyet'e dâvet ederken bana bir kolaylık, bir yardım olsun!" Bu ricam üzerine Resûlullah efendimiz; "Ey Allah'ım! Onun için bir âyet, alâmet yarat!" diye duâ buyurdu.

Bundan sonra kendi beldeme döndüm. Karanlık bir gecede, kavmimin oturduğu su başına bakan tepeye vardığım zaman, alnımda kandil gibi bir nûr peyda oldu ve ışık vermeye başladı. O zaman duâ edip; “Ey Allah’ım! Bu nuru alnımdan başka bir yere naklet! Devs kabîlesinin câhilleri görüp de, dîninden döndüğü için, Allah, onun alnında ilâhî bir ceza olarak bunu çıkardı sanmasınlar!” dedim. O nûr, hemen elimdeki kamçının ucuna gelip kandil gibi asıldı. Kabilemin yurduna yaklaşıp da, yokuştan aşağıya inmeye başladığım sırada, orada bulunanlar, elimdeki kamçının başında kandil gibi parlayan nuru birbirlerine gösteriyorlardı. Bu vaziyette yokuştan aşağıya inip evime geldim. Yanıma ilk önce, babam gelip, beni bu hâlde gördü. Bana olan sevgisinden boynuma sarıldı. Babam çok yaşlıydı. Ona dedim ki: “Ey babacığım! Eğer evvelki hâlin üzere kalırsan, ne ben sendenim, ne de sen bendensin!” Bu sözümü işitince babam şaşırıp ve; “Sebebi ne ey oğlum!” diye sordu. Ona cevap olarak; “Ben artık Muhammed aleyhisselâmın dînine girip müslüman oldum” dedim. Bunun üzerine babam; “Oğlum, ben de senin girdiğin dîne girdim. Senin dînin benim de dînim olsun!” deyip, hemen Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Bundan sonra İslâm dîninden bildiğimi ona öğrettim. Sonra, yıkanıp temiz elbiseler giydi. Daha sonra yanıma hanımım geldi. Ona da aynı şeyleri söyledim. O da kabul edip müslüman oldu.

Sabah olunca, Devs kabîlesinin içine çıktım. Bütün Devslilere İslâmiyet’i anlattım. Onları da dâvet ettim. Fakat kabullenmede ağır davrandılar. Hattâ çok zaman muhalefet ettiler. Günah ve kötülük olan işlerinden el çekmediler. Daha da ileri gidip göz, kaş hareketleri yaparak benimle alay ettiler; faiz ve kumara düşkünlüklerinden sözlerimi dinlemediler. İslâmiyet’e uymaktan kaçındılar. Allah’a ve Peygamberine âsî oldular.

Bir müddet sonra Mekke’ye gelip, kavmimi Resûlullah’a şikâyet ederek; “Yâ Resûlallah! Devs kabîlesi, Allahü teâlâyâ âsî oldular. İslâm’a girmeleri için yaptığım dâveti kabul etmediler. Onlar için duâ buyurun!” dedim. Herkese şefkat ve merhameti çok olan sevgili Peygamberimiz, ellerini açıp kibleye dönerek; “Yâ Rabbî! Devs halkına doğru yolu göster de, onları İslâm dînine getir!” diye duâ ettiler. Bana da; “Kavmine dön,’ Onları güler yüzle ve tatlı dille İslâmiyet’e dâvet etmeye devam et! Kendilerine yumuşak davran!” buyurdular. Hemen memleketime geldim, Devs halkını İslâm’a dâvetten hiç boş kalmadım.”⁶³

Panayirlarda dâvet

Her sene çeşitli şehirlerdeki insanlar, belli günlerde Kâbe-i muazzamayı ziyâret etmek için Mekke’ye gelirlerdi. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz de gelenleri karşılayıp, her

⁶³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 382-385; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 168.

gruba İslâmiyet'i anlatır, Allahü teâlânın bir, kendisinin hak peygamber olduğunu ve kurtuluşun bunda bulunduğunu bildirirlerdi. Bir gün Velîd bin Mugîre, müşrikleri toplayıp; “Ey Kureyş cemâati! Yine Kâbe'yi ziyâret etme mevsimi geldi. Muhammed'in sesi, âleme yayılmıştır. Arab kabîleleri yanına gelip, tatlı sözlerine meyl ederler ve dînine girerler. Buna bir tedbir düşünmek lâzımdır. Hepimiz anlaşalım, O'nun hakkında bir şey söyleyerek birbirimizi yalancı çıkarmış olmayalım” dedi. Kureyşliler; “Ey Abdişems'in babası! İçimizde en ileri görüşlü olan sensin. Sen, ne söyleyelim dersen, biz de onu söyleriz” dediler. Velîd; “Hayır, siz söyleyin ben dinleyeyim” deyince, onlar; “Kâhin diyelim” dediler. Velîd derhâl îtirâz etti ve; “Hayır! Yemîn ederim ki, O kâhin değildir. Biz, çok kâhin gördük. Doğruyu da yalanı da hiç çekinmeden söylerler. Muhammed'in okuduğu şeyler, kâhinlerin uydurduğu şeylere hiç benzemiyor. Sonra biz, şimdiye kadar Muhammed'den bir yalan da işitmedik. Eğer böyle söylersek kimse inanmaz” dedi. Bu defa; “Mecnûndur, delidir diyelim” dediler. Velîd yine îtirâz ederek; “Hayır! Yemîn ederim ki O, bir mecnûn ve deli de değildir. Biz deli ve mecnûnları biliriz, delilik alâmetlerinden de anlarız. O'nun ne boğulması, ne çırpınıp titremesi, ne de evhamlanması vardır. Böyle söylersek bizi tekzîb edip yalanlarlar” dedi. Kureyşliler; “Şâirdir diyelim...” dediler. Velîd yine îtirâz etti ve; “O şâir de değildir! Biz, şiirin her çeşidini çok iyi biliriz. O'nun okudukları şiire hiç benzemez” dedi. Bu defa; “O, sihirbazdır diyelim” dediler. Velîd; “O sihirbaz değildir. Biz, sihirbazları ve yaptıkları sihirleri gördük, onları da biliriz. O'nun sözlerinde sihirden eser yoktur. Muhammed'in kelâmı bütün âleme galiptir. Bilinmeyen kimse de değildir. Halkı O'ndan ayırıp konuşmalarına mâni olamayız. Sonra fesâhat ve belagatta, güzel ve manâlı konuşmada akranlarından üstündür. Velhâsıl O'nun hakkında her ne söylesek, halk bizim sözümüzün yalan olduğunu anlar” dedi. Kureyşliler, diyecek bir şey bulamayınca; “İçimizde en yaşlı ve tecrübeli sensin, sen ne dersen biz ona razıyız” dediler.

Bunun üzerine Velîd bin Mugîre bir müddet düşündükten sonra; “Yine hepsinden iyisi, biz O'na sihirbaz, büyücü diyelim, akla en uygun geleni budur. Çünkü, sözleriyle halkı kavminden ve akrabâsından ayırıyor. Kardeşi kardeşten, iki dostu birbirinden soğutuyor” diyerek etrafındakileri ifsâd etti. Kureyşliler hemen dağılıp, Mekke'de başlarına topladıkları insanlara; “Muhammed sihirbazdır!..” dediler ve halk arasına yaydılar. Kabe'yi ziyâret için kabîleler gelmeye başlayınca, önüne çıkıp, Peygamber efendimizle görüşmekten sakındırmadıkları kimse bırakmadılar.

Müşriklerin bu hareketleri sebebiyle, İslâmiyet bütün Arab ülkelerinde ilân edildi ve zihinlerde putlara karşı büyük bir soru belirdi.

Allahü teâlâ, Velîd bin Mugîre kâfirine acı azâblar tattıracağı hakkında âyet-i kerîmeler indirdi. Müddessir sûresinin 11. âyet-i kerîmesinden îtibâren meâlen “(Ey Resûlüm!) O tek başına yarattığım şahsın (servetten mahrum bir hâlde doğmuş olan Velîd bin Mugîre gibi bir kâfirin) işini (cezasını) bana havale et. (Ondan intikam almaya ben kâfiyim. O münkiri yarattım) ve ona pek çok mal verdim. (O bir

şeye mâlik olmayan nankör şahsı, sonradan pek çok nîmetlere kavuşturdum. Nice bağlar, bostanlar, mallar ihsan ettim.) Yanında hazır (kendisiyle beraber Mekke-i mükerrerde yaşayan) oğullar verdim. (Hep beraber bolluk içinde yaşadılar.) Ömrünü ve makamını yaydım. (Mekke’de yüksek bir riyasete kavuştu. Mekke ile Tâif arasında çeşit çeşit bağ ve bostanlara sahip oldu. Kendisine, Reyhânetül-Arab lakabı verildi. Kendini, kavmine pek güzide bir kimse olarak tanıtıyordu. Bütün bu nîmetlerin şükrünü îfâ etmesi lâzım gelmez miydi? Bu varlıkları kendisine ihsan etmiş olan Allahü teâlâyı tasdik edip, O’na inanması lâzım gelmez miydi?) Sonra (o harîs, nankör şahıs) verdiğimizizi (malını ve evlâdını) daha da artırmamızı arzu ediyor, (nail olduğu nîmetlerin kadrini bilip, şükrünü yapmaya çalışmıyor. Bu ne kadar büyük bir ihtiras, ne derece çirkin bir nankörlük?) Hayır! (O münkirin, o tamahkârın arzusu yerine getirilmeyecektir. Onun malı ve evlâdı artırılmayacaktır). Çünkü o bizim âyetlerimize (Kur’ân-ı kerîme) inâd etti, inkârda bulundu. (Resûlümün sâdik olduğunu, peygamber olduğunu kalben anlamış olduğu hâlde, inadından dolayı İnkâra cür’et gösterdi. Ne büyük dalâlet!) O münkiri saûd azabına duçar edeceğim... (Bu âyet-i kerîmede geçen saûd ile ilgili hadîs-i şerîfde buyruldu ki: “Saûd, Cehennemde bir dağdır. Ona, kâfir yetmiş yılda çıkabilir. Sonra oradan düşer. Bu böyle devam eder”.) Sonra o inkarcı şahıs, (Resûlullah’tan işittiği Kur’ân-ı kerîme nasıl dil uzatacağımı) düşündü. (Kendine göre) bir ölçü koydu (söyleyecek söz hazırladı). Ona lanet olsun ki, (Kur’ân-ı Kerîm hakkında) nasıl tefekkür edip, ölçü koydu. Ona tekrar tekrar lanet olsun ki, nasıl ölçü koydu. Sonra, (kavminin yüzlerine veya Kur’ân-ı kerîm hakkında ne diyeceğine) baktı. Sonra (kızgınlığından ve Kur’ân-ı kerîme dil uzatacak bir şey bulamadığından) kaşlarını çattı, yüzünü buruşturdu. Sonra (Allahü teâlâyâ ve Resûlüne îmândan) yüz çevirip kibirlendi. “Bu (Muhammed’in söylediği) ancak sihirbazlardan öğrenilip nakledilen bir sihirdir. Muhakkak bu ancak insan sözüdür” dedi. Hâlbuki o şahıs, Kur’ân-ı kerîmin, hârika bir kelâm olduğunu, insan ve cinnin sözlerine benzemediğini, evvelce kavmi arasında itiraf etmişti. Sonra o inkarcı şahıs, kavmini memnun etmek için sözünü değiştirip, Kur’ân-ı kerîm hakkında, ona asla lâyük olmayan iftiralarda bulundu. Böylece kendisini ilâhî azaba müstehak kıldı. Allahü teâlâ buyurdu ki: Ben, onu Sekar’a, Cehennem’e atacağım. Sekar’ın Cehennem’in ne olduğunu sana ne bildirdi? Hem o Cehennem bedeninden hiç bir eser bırakmaz (hepsini helâk eder), hem yine eski hâline getirip (aynı azabı yapmaya) devam eder”.

Müşriklerin Kur’ân-ı Kerîm dinlemesi

Müşriklerin ileri gelenleri çeşitli hilelerle ve zulümle insanların îmân etmesine mâni oluyorlardı. Mekke halkını, Muhammed aleyhisselâmın okuduğu âyet-i kerîmeleri dinlemekten men ederlerdi. Kendileri ise, geceleri gizlice, Muhammed aleyhisselâmın bulunduğu evin yanına gelerek bir köşeye

saklanıp dinlerlerdi. Sabah olup ortalık aydınlanmaya başlayınca, birbirinden habersiz, gece Kur'ân-ı kerîmi dinlemeye geldiklerini gören müşriklerin ileri gelenleri, birbirilerini ayıplarlar; “Bir daha böyle yapmayalım” derlerdi. Ancak ertesi gece gene birbirlerinden habersiz, gidip bir köşeye saklanarak tekrar dinlerlerdi. Sabah olunca da birbirlerini görüp şaşırırlardı. Bir daha böyle yapmamak üzere yemîn ederek ayrılırlar, fakat bundan vazgeçemezlerdi. Ancak nefslerine uyup, üstünlük taslayarak, diğer müşriklerin kendilerini ayıplamalarından çekinerek ve daha bir çok boş düşüncelere kapılarak îmân etmediler. Başkalarına da mâni oldular. Üstelik sokaklarda; “Muhammed sihirbazdır” diye bağırıyorlardı.

Bir akşam üzeri müşrikler Kabe'nin etrafında toplanıp; “Muhammed'i çağırıp bu mes'eleyi görüşelim! Tâ ki sonunda bizi kınamasınlar ve mazur görsünler” diyerek Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimize haber gönderdiler. Bu dâvet üzerine Peygamber efendimiz Kabe'ye gelip, müşriklerin karşısına oturdu. Müşrikler; “Ey Muhammed! Sana haber salmamızın sebebi, seninle anlaşmak içindir. Yemîn ederiz ki, Arablardan senin gibi kavminin başını derde sokan bir kimse görülmedi! Sen dînimizi ayıpladın! Tanrılarımıza dil uzattın! Akıllarımızı beğenmedin! Birliğimizi bölüp, bizi birbirimize düşürdün! Başımıza getirmediğin kötü iş kalmadı! Eğer sen, bu hareketlerinle ve sözlerinle zengin olmak istiyorsan, istediğinden fazla mal toplayalım. Şan ve şeref kazanmak istiyorsan, seni başımızda efendi kabul edelim. Hükümdar olmak istiyorsan, hükümdar olduğunu îlân edip etrafında toplanalım. Şâyet te'siri altında kaldığın bir şey varsa, seni ondan kurtaralım. Cinlerden meydana gelen bir hastalık ise, bütün varlığımızı dökerek şifâsını arayalım!...” dediler.

Âlemlerin efendisi onları sabırla dinledikten sonra, şu muazzam cevâbı verdiler: “Ey Kureyş topluluğu! Bu söylediğiniz şeylerin hiç birisi bende yoktur. Ben size getirdiğim şeylerle, ne mallarınızı istemek, ne içinizde büyük şeref ve şan kazanmak, ne de üzerinize hükümdar olmak için gelmiş değilim. Fakat Allahü teâlâ, beni size peygamber olarak gönderdi ve bana bir de Kitap indirdi. Sizin (kabul edenleriniz) için (Cennetle) bir müjdeleyici ve (kabul etmeyenleriniz için de Cehennem'le) bir korkutucu olmamı, bana emretti. Ben de, Rabbimin bu emrini size tebliğ ettim, size nasihatta bulundum. Eğer getirdiğim şeyi kabul ederseniz, O, size dünyâda ve âhirette nasîb ve azık olacaktır. Şâyet kabul etmez de reddederseniz, Allahü teâlâ, benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar, bana düşen, cenâb-ı Hakk'ın emrini yerine getirmek üzere her güçlüğe göğüs gerip katlanmaktır...”

Ebû Cehl, Ümeyye bin Halef ve diğer müşrikler dediler ki: “Yâ Muhammed! Geçim hususunda bizden daha zor şartlar altında olan bir kimsenin olmadığını bilirsin. Madem ki peygambersin, Rabbinden dile de, bizi sıkan, geçimimizi zorlaştıran şu dağları ortadan kaldırıp uzaklaştırsın! Yurdumuzu genişletip, üzerinde Şam ve Irak ırmakları gibi nehirler akıtsın! Ayrıca başta Kusay bin Kilâb olmak üzere geçmiş dedelerimizden bâzılarını diriltsin! Kusay bin Kilâb ki, doğru sözlü ulu bir kimse idi. Söylediklerinin hak mı bâtil mi olduğunu ona soralım! Eğer o, seni tasdik ederse ve bizim

istediklerimizi yaparsan seni tasdik ederiz. Hem böylece senin Rabbin katındaki mevkiini de öğrenmiş oluruz. Eğer bizim için bunları yapmazsan, kendin için Rabbinden bir şeyler edin. Söylediklerini tasdik edecek, bizi, senin üzerinden geri çevirecek bir melek göndermesini iste! Ayrıca Rabbin sana bahçeler, köşkler, hazîneler versin de geçim sıkıntısından kurtul! Çünkü, sen de, bizim gibi çarşılarda dolaşıyor, geçim için uğraşıyorsun!...”

Fahr-i âlem efendimiz onlara; “Ben, size, bunlarla gönderilmedim. Allahü teâlâ, beni ne ile gönderdi ise, ben, ancak Cenâb-ı Hak tarafından size onu getirdim. Size onu tebliğ ettim. Ben, (mal, mülk vermesi için) Rabbinden istekte bulunacak bir insan değilim... Allahü teâlâ beni (getirdiklerimi kabul edenleriniz için Cennet’le) bir müjdeleyici ve (kabul etmeyip reddedenleriniz için de Cehennemle) bir korkutucu olarak gönderdi. Eğer, size getirdiğim şeyleri kabul ederseniz o, dünyâda ve âhirette sizin nasîb ve azığınız olur. Onu kabul etmez, reddederseniz, Allahü teâlâ benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar bana düşen, Rabbinin emrini yerine getirmek üzere her güçlüğe göğüs gerip katlanmaktır?” buyurdu.

Müşrikler bu defa da; “Madem ki, Rabbin isterse her şeyi muhakkak yapar, iste bakalım, şu göğü parçalayıp üstümüze düşürsün!... Sen bunu yapmadıkça biz sana inanmayız!” dediler. Peygamber efendimiz; “Bu iş Allahü teâlâyâ aittir. O, size bunu yapmak isterse elbette yapar” buyurdu. Bunun üzerine müşrikler daha da ileri giderek; “Ey Muhammed! Senin Rabbin, bizim, seninle oturacağımızı, sana soracaklarımızı, senden isteyeceklerimizi bilmiyor mu idi ki, sana daha önceden haber verip öğretmedi? Senin, bize tebliğ ettiklerini kabul etmediğimiz takdirde, bize ne yapacağını niçin bildirmemi?... Sözlerinin doğruluğuna melekleri şâhid olarak bize getirmedikçe sana inanmayız... Artık sana karşı bir sorumluluğumuz kalmadı. ..Yemîn ederiz ki, artık senin yakarı bırakmayız? Ya biz seni yok ederiz, veya sen bizi...” dediler. Onların, kendisine yaklaşıcakları yerde böyle büsbütün uzaklaştıklarını gören sevgili Peygamberimiz yanlarından ayrıldı.⁶⁴

Mekkeli müşriklerin, Kâinatın sultânını reddetmesi üzerine, Allahü teâlâ Cebrâil aleyhisselâm ile vahy göndererek onlara âyet-i kerîmelerle cevap verdi. Onların düşecekleri acı azâbları bildirdi. En’âm sûresinin 4. âyet-i kerîmesinden 11.âyet-i kerîmesine kadar meâlen şöyle buyruldu:

“Onlara, Rablerinin âyetlerinden gelen hiç bir âyet (Kur’ân-ı kerîmin âyetlerinden bir âyet, delillerden bir delil veya mûcizelerden bir mûcize) yoktur ki, ondan yüz çevirmiş olmasınlar. İşte onlar, Hak (Kur’ân-ı Kerîm) kendilerine geldiği vakit tekzîb ettiler, yalanladılar. Fakat yakında onlara, ne ile istihzâ, alay etmekte olduklarının haberi (cezası) gelecektir. (Mekke halkı), kendilerinden evvel, nice nesilleri helâk ettiğimizi görmediler mi? Yakînen bilmediler mi? Onlara, size vermediğimiz bütün imkânları vermiş idik. Gökten üzerlerine bol bol yağmurlar göndermiştik. (Bostanlarının, bahçelerinin

⁶⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 315.

ve köşklerinin) altından akan ırmaklar akıttık. Sonra onları (bu nîmetlere şükretmemeleri ve) günahları sebebiyle helâk ettik. Onların yerine başka başka nesiller yarattık.

Eğer sana kâğıt hâlinde yazılı bir kitap indirseydik, kendileri de elleriyle onu tutmuş olsaydı, yine o kâfirler inâdlarından; “Bu apaçık bir sihirden başka bir şey değildir” diyeceklerdi. Ayrıca; “Ne olaydı O’na (Muhammed aleyhisselâma bizim de göreceğimiz) bir melek gönderileydi (de bize O’nun peygamber olduğunu söyleyeydi)” dediler. Eğer biz, bir melek göndermiş olsa idik (ve onlar da îmâna gelmeseydi), elbette iş bitirilmiş olurdu (hepsinin helâkına hüküm verilmiş olurdu). Sonra, kendilerine göz açıp kapayıncaya kadar mühlet verilmez, nazar olunmazdı. Eğer O’nu (Peygamberi) bir melek yapsaydık, elbette O’nu, yine bir erkek (sûretinde) gösterir ve onları yine düşmüş oldukları şüpheye düşürürdük. And olsun ki, senden önceki peygamberlerle de istihzâ, alay edildi de, istihzâ ettikleri şeyin cezası olan belâ ve azâb, onları çepeçevre kuşatıverdi. De ki: “Yeryüzünde dolaşınız, sonra da bakınız. Peygamberleri yalanlayanların sonu nasıl olmuştur?”

Furkân sûresinin 7 ve 10. âyet-i kerîmelerinde de meâlen; “Kâfirler; “Bu nasıl peygamberdir? Bizim gibi yiyip içiyor, sokaklarda geziyor. Peygamber olsaydı, kendisine melek gelirdi. Yardımcıları olur, bize onlar da haber verir, Cehennem ile korkuturlardı. Yâhud, Rabbi para hazîneleri gönderir, yâhud meyve bahçeleri, çiftlikleri olur, istediğini verdi’ dediler. O zâlimler birbirlerine dediler ki: “Eğer siz buna tâbi olursanız büyülenmiş bir adama tâbi olmuş olursunuz.” (Ey Habîbim!) Nazar et ki, senin hakkında ne kötü misâller getirip, hak yoldan ayrıldılar, dalâlete düştüler. Artık dalâletten çıkıp hidâyete yol bulamazlar. Allahü teâlanın sâni ne yücedir ki O, dilerse sana, (dünyâda) bunlardan daha hayırlı olmak üzere, altından ırmaklar akan bostanlar, bahçeler verir, senin için saraylar yapar!” buyruldu.

21. âyet-i kerîmede de meâlen; “Bize kavuşmayı ümîd etmeyenler dediler ki: “Ne olaydı bize melekler indirileydi (de Muhammed’in doğru söylediğini haber vereydi) veya Rabbimizi göreydik.” And olsun ki, onlar nefslerinde bir büyüklük görmüşler ve büyük bir azgınlıkla haddi aşmışlardır...” buyruldu.

Sebe’ sûresinin 9. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Eğer biz dilersek onları (açık âyetlerimizi görüp de yalanlamaları sebebiyle, Karun gibi) yere geçirirdik veya gökten üzerlerine ateş parçaları düşürürdük” buyruldu.

İsrâ sûresi 97. âyet-i kerîmesinde de meâlen; “...Biz, onları kıyamet günü körler, dilsizler, sağırlar olarak yüzü koyun haşr edeceğiz! Onların varacağı yer, Cehennemdir ki, ateşi yavaşladıkça, biz onun alevini artırırız!” buyruldu.

Müşrikler, kendileri hakkında gelen âyet-i kerîmeler karşısında düşmanlıklarını iyice arttırdılar. Bilhassa Übey bin Halef ile kardeşi Ümeyye, Resûlullah efendimizi çok üzüyorlardı. Bahtsız Übey, çürümüş bir kemikle, Peygamberimizin yüksek huzûrlarına geldi. Sonra; “Ey Muhammed! Şu kemiği

çürüdükten sonra, senin Allah'ın diriltecekmış, öyle mi? Demek sen, çürüdükten sonra, bunu Rabbinin dirilteceğini sanıyorsun ha!” dedi ve kemiği ufaladı. Sonra tozunu sevgili Peygamberimize doğru üfledi. Devam ederek; “Yâ Muhammed! Bunu böyle çürüdükten sonra, kim diriltebilecekmış?” dedi. Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, buyurdular ki: “Evet. Allahü teâlâ seni de öldürecek, onu da... Sonra seni diriltecek ve Cehennem'e sokacaktır.” Bu hâdise üzerine, cenâb-ı Hak şu âyet-i kerîmeleri indirdi. Meâlen; “O (inkarcı) insan, onu bir nutfeden yarattığımızı görmedi mi, yakînen bilmedi mi? Öyle iken aşikâr bir mücadeleci kesiliverdi. Yaratılışını unutarak, bize; “Çürüyüp dağılmışken bu kemiği kim diriltir?” diye misâl getirdi. (Ey Resûlüm!) Deki: “Onları (yok iken) ilk defa yaratan (Allahü teâlâ) diriltir ve O, her yaratılanı hakkıyla bilendir. O (Allahü teâlâ) ki, size yemyeşil bir ağaçtan ateş çıkarandır. Şimdi de siz ondan ateş yakarsınız. Gökleri ve yeri yaratanın onlar gibisini yaratmaya gücü yetmez mi? Elbette buna gücü yeter. O, her şeyi yaratandır, her şeyi bilendir...” buyruldu.⁶⁵

Hâlid bin Sa'îd'in İmânı

İslâm'a dâvetin ilk zamanlarında Hâlid bin Sa'îd bir rüya görmüştü. Rüyasında; Cehennem'in kenarında dururken, babası onu itip düşürmek istedi. Tam o sırada, Peygamberimizin, belinden yakalayıp, Cehennem'e düşmekten kendisini kurtardığını gördü. Feryâd ederek uyandı ve; “Vallahi bu rüya gerçektir” diye söylendi. Dışarı çıkınca, Hazreti Ebû Bekr'e rastlayıp rüyasını anlattı. Hazreti Ebû Bekr, ona; “Rüyan haktır, bu kimse, Allahü teâlânın peygamberidir. Hemen git, O'na tâbi ol! Sen, O'na uyacak, getirdiği dîne girecek ve beraber bulunacaksın. O da seni, rüyada gördüğün gibi Cehennem'e düşmekten koruyacaktır. Baban ise Cehennem'de kalacaktır!” dedi.

Hazreti Hâlid bin Sa'îd, rüyanın te'siri altındaydı. Vakit kaybetmeden hemen, Ecyâd denilen yere, Muhammed aleyhisselâmın huzûruna gitti ve; “Yâ Muhammed! Sen, insanları neye dâvet ediyorsun?” diye suâl etti. Peygamber efendimiz, cevâbında; “Ben, insanı, eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ve Muhammed'in (aleyhisselâm) de O'nun kulu ve peygamberi olduğuna inanmaya ve işitmeyen, görmeyen hiçbir zarar ve fayda vermeyen, kendisine tapınanları da, tapınmayanları da bilmeyen birtakım taş parçalarına tapınmaktan vazgeçmeye dâvet ediyorum” buyurdu. Bunun üzerine, Hâlid bin Sa'îd, hemen; “Ben de, şehâdet ederim ki, Allahü teâlâdan başka tapılacak ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın peygamberisin?” diyerek müslüman oldu. Onun müslüman olması Peygamberimizi çok sevindirdi. Arkasından hanımı Ümeyye de müslüman olmakla şereflendi.

⁶⁵ Yâsîn, 36/77-81.

Hazreti Hâlid bin Sa'id, kardeşlerinin de müslüman olmasını istiyor ve bunun için çalışıyordu. Onlardan Ömer bin Sa'id de müslüman olmuştu. Şiddetli bir İslâm düşmanı olan babası Ebû Uhayha, Hâlid'in ve Ömer'in müslüman olduğunu ve Mekke'nin tenhâ bir yerinde namaz kıldıklarını öğrenince, çocuklarından müslüman olmayanları gönderip, onları yanına getirtti. Sonra, yeni girdikleri dinden ayrılmalarını söyledi. Azarlayıp dövmeye başladı. Sonra Hâlid bin Sa'id'e; "Sen, Muhammed'e mi tâbi oldun? Hâlbuki sen, O'nun kavmine aykırı hareket ettiğini ve getirdiği şeyle putlarımıza ve atalarımıza hakârette bulunduğunu görüyorsun?" dedi Hâlid bin Sa'id hazretleri de; "Allah'a yemin ederim ki, Muhammed aleyhisselâm doğru söylüyor. O'na tâbi oldum. Ölürüm de dînimden dönmem!" deyince, babasının kızgınlığı daha çok arttı. Kırılıncaya kadar sopayla vurduktan sonra: "Ey yaramaz oğlum! İstedığın yere git. Yemîn olsun ki, sana ekmecek veremeyeceğim!" dedi Hazreti Hâlid; "Sen benim nafakamı kesersen, Allahü teâlâ elbette rızkımı ihsan eder" dedi. Babası, öteki çocuklarını; "Eğer sizden biriniz, onunla konuşacak olursa, ona yapmadığım şeyi size yaparım" diye tehdit etti. Hazreti Hâlid'i de evin mahzenine hapsedirdi, üç gün onu Mekke'nin sıcağında aç, susuz bıraktı.

Hâlid bin Sa'id hazretleri bir kolayımı bulup, babasının elinden kurtuldu. Babası şiddetli bir hastalığa yakalandı. Ebû Uhayha, hasta yattığı yerde İslâmiyet'e olan düşmanlığından; "Hastalıktan kurtulup ayağa kalkarsam, Mekke'de bulunan herkes putlarımıza tapacak. Hiç kimse onlardan başkasına ibâdet edemeyecektir?.." diyordu. Hazreti Hâlid, babasının hak dine olan düşmanlığının sona ermesi ve müslüman kardeşlerine bir zarar vermemesi için ellerini kaldırıp; "Ey âlemleri yaratan Allah'ım! Babamı bu hastalıktan kaldırma!" diyerek duâ etti. Cenâb-ı Hak, duâsını kabul buyurdu, Ebû Uhayha, hasta yatağından kalkamayıp öldü.

Mus'ab bin Umeyr'in Müslüman olması

Mus'ab, Kureys'in asil ve zengin bir ailesine mensuptu. Peygamberimizin Mübârek sözlerini işitince, kalbinde büyük bir muhabbet hâsıl oldu. O'na kavuşmak arzusu ile yanıp tutuşuyordu. Sonunda Dârül Erkâm'a gitti ve müslüman oldu. Bunu duyan anne ve babası, ona da işkence etmeye başladılar Dîninden döndürmek için, evlerindeki mahzene hapsedip, günlerce aç ve susuz bıraktılar. Arabistan'ın yakıcı güneşi karşısında, ağır ve tahammülü zor işkenceler yaptılar. Fakat Mus'ab bin Umeyr hazretleri, bu ağır ve acımasız işkencelere sabır göstererek İslâmiyet'ten dönmedi.

Hazreti Mus'ab, müslüman olmadan önce ailesinin zenginliği sebebiyle, refah ve bolluk içinde büyütülmüştü. Herkes ona imrenirdi. Müslüman olunca, ailesi her şeyden mahrum bıraktı ve işkencelere tâbi tuttu. Her türlü sıkıntıya dîni için katlanan Mus'ab bin Umeyr, bir gün Resûlullah

efendimizin huzûruna gitti. Onun bu gelişini Hazreti Ali şöyle anlattı: “Resûlullah ile oturuyorduk. Bu sırada Mus’ab bin Umeyr geldi. Üzerinde, yamalı bir elbisesi vardı ve acınacak hâlde idi. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem, onun bu hâlini görünce, Mübârek gözleri yaşla doldu. Mus’ab’ın çektiği bu işkence ve fakirliğe rağmen, dininden dönmemesi üzerine; “Kalbini, Allahü teâlânın nûrlandırdığı şu kimseye bakın. Anne ve babasının onu, en iyi yiyecek ve içeceklerle beslediklerini gördüm. Allahü teâlâ ve Resûlünün sevgisi, onu gördüğünüz hâle getirmiştir” buyurdu.

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Resûlullah efendimizin peygamberliğinin beşinci yılında, müşriklerin işkencelerine rağmen, müslümanların sayısı artmaya devam ediyordu. Fakat müşrikler de işkencelerini arttırıyor, ellerinden geleni yapıyorlardı. Peygamber efendimiz, Eshâbının dayanılmaz işkencelere uğramasına, ayaklarından iplerle develere bağlanıp, aksi istikâmetlere doğru çekilerek parçalatılmasına çok üzülüyordu. Bu işkenceler, her geçen gün daha da şiddetleniyor, merhamet dolu kalbi, bunlara tahammül edemiyordu. Bir gün Eshâb-ı kirâmı topladı ve; “Ey Eshâbım! Şimdi yeryüzüne dağılınız. Allahü teâlâ, yakında sizi yine bir araya toplar” buyurdu. Onlar da; “Yâ Resûlallah! Nereye gidelim?” diye suâl ettiler. Peygamberimiz, mübârek eliyle işaret ederek, Habeş ülkesini gösterdiler ve; “İşte oraya! Habeş toprağına gidiniz!”⁶⁶ Çünkü orada, yanındakilerin hiçbirine zulmedilmeyen bir hükümdar vardır. Hem orası bir doğruluk ülkesidir. Allahü teâlâ, içinde bulunduğunuz sıkıntılardan bir çıkış ve kurtuluş yolu açıncaya kadar, siz, orada bulununuz” buyurdu. Server-i âlem Muhammed Mustafâ sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, böylece Eshâbının işkencelerden kurtulmasına ve Mekkeli müşriklere karşı mücâdelesini tek başına sürdürmeye karar vermişti. Doğduğu vakit; “Ümmetim! Ümmetim!” diyen sevgili peygamberimiz, şimdi de, Eshâbının kurtuluşu için, kendisini fedâ ediyordu. O'nun bu müsaadesi üzerine, Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı, vatanlarından ayrılarak hicret ediyorlardı!.. Fakat sevgili peygamberimizden ayrıldıkları için, üzüntüleri de pek fazla idi.

Bu ilk hicrete; Hazreti Osman ve hanımı Hazreti Rukayye binti Resûlullah, Ebû Huzeyfe ile hanımı Sehle binti Süheyl, Zübeyr bin Avvâm, Mus'ab bin Umeyr, Abdurrahmân bin Avf, Ebû Seleme bin Abdülesed ile hanımı, Ümmü Seleme, Hâtib bin Amr, Âmir bin Rebîa ve hanımı Leylâ binti Ebî Hasme, Osman bin Maz'ûn, Ebû Sebre bin Ebî Rühm ile hanımı Ümmü Gülsüm binti Süheyl, Süheyl bin Beydâ, Abdullah bin Mes'ûd “radiyallahü anhüm” katıldılar.⁶⁷

Peygamber efendimiz, Hazreti Osman için; “Şüphesiz ki, Osman, Lût peygamberden sonra zevcesiyle birlikte hicret eden ilk kimsedir” buyurdu. Eshâb-ı kirâmın bir kısmı binekli, bir kısmı yaya olarak, gizlice Mekke'den ayrıldılar. Tüccarlara ücretini vererek, gemilerle Kızıldeniz'den Habeşistan sâhiline ulaştılar. Müşrikler bunu haber alıp, peşlerine düştüler, gayretleri boşa gitti ve me'yûs bir şekilde geri döndüler.

⁶⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 194; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 321; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 203-204; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 94.

⁶⁷ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 205-210; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 204.

Habeş hükümdârı Necâşî, müslümanlara iyi davrandı. Ülkesine yerleştirdi. Eshâb-ı kirâm, Habeşistan için; “Biz burada iyi bir komşuluk ve himâye gördük. Dînimize dokunulmadı, incitilmedik. Hoşlanmadığımız bir söz de duymadık. Huzûr içinde, Allahü teâlâyâ ibâdet ettik” dediler.⁶⁸

Hazreti Hamza'nın müslüman olması

İslâmiyet'in sesi, her geçen gün kulaktan kulağa yayılıp, daha ötelere taşıyordu. Bu hal, Kureyşli müşrikleri çıldırtıyor, bütün gayretlere rağmen, İslamiyetin yayılmasına mâni olamıyorlardı.

“Dlâilün nübüvve” ve “Me'âricün nübüvve”de şöyle bildirildi: Müşriklerden, Velîd adında birinin bir putu vardı. Safâ tepesinde toplanırlar, bu puta ibadet ederlerdi. Bir gün, Peygamber efendimiz, onların yanına gitti ve müşrikleri îmâna dâvet etti. Kâfir olan bir cinnî o putun içine girdi ve sevgili Peygamberimiz için uygun olmayan sözler sarfetti. Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz üzüldüler. Başka bir gün, kendisi görünmeyen bir şahıs, Peygamber efendimize selâm vererek; “Yâ Resûlallah! Kâfir olan bir cinnî sizin için münâsib olmayan şeyler söylemiş. Ben onu bulup öldürdüm. Arzu buyurup, yarın Safâ tepesini teşrif eder misiniz? Siz yine onları İslâm'a dâvet edersiniz. Ben de o putun içine girip, sizi medhedici sözler söylerim” dedi. Peygamber efendimiz, Abdullah isimindeki bu cinnin teklifini kabûl ettiler.

Sevgili Peygamberimiz, ertesi günü oraya gidip, müşrikleri tekrar îmâna dâvet ettiler. Ebû Cehl de orada idi. Müslüman cinnî, müşriklerin elindeki putun içine girip, sevgili Peygamberimizi ve İslâmiyet'i anlatan güzel sözler ve şiirler söyledi. Müşrikler, bu sözleri duyunca ellerindeki putu parçaladılar ve Resûlullaha saldırdılar. Mübârek saçları darmadağın oldu. Mübârek yüzü kana boyandı. Onların bu ezâ ve cefâlarına tahammül gösterip; “Ey Kureyşliler! Bana vuruyorsunuz. Ama ben sizin Peygamberinizim” buyurdular, oradan ayrılıp evine geldi. Bir hizmetçi kız, bu hâdiseyi başından sonuna kadar görmüştü.

Bu sırada Hazreti Hamza, dağda avlanıyordu. Bir ceylâna ok atmak üzereyken, ceylân dile gelerek; “Yâ Hamza! Bana ok atacağına, kardeşinin oğlunu öldürmek isteyenlere ok atsan daha hayırlı olur” dedi. Hazreti Hamza bu sözlere hayret ederek, sür'atle evine hareket etti. Âdeti üzere, avdan dönünce, tavâf için Harem-i şerîfe uğrar, evine sonra giderdi. O gün tavâf yaparken, hizmetçi kız, yanına geldi. Ebû Cehl'in, Muhammed aleyhisselâma yaptıklarını haber verdi. Hazreti Hamza, Peygamber efendimize hakâret edildiğini işitince, akrabalık damarları kabardı. Silâhlarını alarak müşriklerin bulunduğu yere geldi. “Kardeşimin oğluna, kötü söz söyleyen, kalbini inciten sen misin? İşte benim dînim de O'nun dînidir. Gücün yetiyorsa o yaptıklarını bana da yap bakayım” diyerek boynundaki yay

⁶⁸ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 194-204; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 321-332; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 204.

ile Ebû Cehl'in başını yarıdı. Oradaki kâfirler Hazreti Hamza'ya saldırmak istediler. Fakat Ebû Cehl; "Dokunmayınız, Hamza haklıdır. Yeğenine kötü sözler söyledim" dedi. Hazreti Hamza oradan ayrıldıktan sonra, Ebû Cehl etrâfindakilere "Aman, ona ilişmeyiniz! Bize kızarsa da müslüman olur. Bununla Muhammed kuvvetlenir" dedi. Hazreti Hamza'nın müslüman olmaması için, kafasının yarılmasına râzı olmuştu. Hazreti Hamza'nın hatırının sayıldığını, kuvvet ve kıymetini bildirdi.

Hazreti Hamza, Peygamber efendimizin yanına gelip; "Yâ Muhammed! Ebû Cehl'den intikâmını aldım. Onu kana boyadım. Üzülme, sevin!" dedi. Sevgili Peygamberimiz; "Ben böyle şeylere sevinmem" buyurdu. Hazreti Hamza "Seni sevindirmek, üzüntüden kurtarmak için, ne istersen yapayım!" deyince, Peygamber efendimiz; "Ben ancak senin îmân etmen ve kıymetli bedenini Cehennem ateşinden kurtarman ile sevinirim" buyurdu. Hazreti Hamza, hemen müslüman oldu. Hakkında âyet-i kerîme geldi. Hazreti Abdullah ibni Abbâs'a göre; "Kur'ân-ı kerîmde, En'âm sûresi 122. âyet-i kerîmesinde; diriltildiği ve nûra kavuşturulduğu anlatılan zât, Hazreti Hamza ve aynı âyet-i kerîmede; karanlıklarda bocaladığı bahsedilen de Ebû Cehl'dir"

Hazreti Hamza, müşriklerin yanına vararak, müslüman olduğunu ve Allahü teâlanın Hâbîbi Muhammed aleyhisselâmı canı pahasına da olsa koruyacağını bildirip, bir kâside okudu. Okuduğu kasîdede; "Kalbimi, İslâmiyet'e ve hakka meylettirmiş olduğu için, Allahü teâlâya hamdolsun. Bu din, kullarının her yaptığını bilen, herkese lütfu ile muâmele eden, kudreti her şeye gâlip gelen, âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ tarafından gönderilmiştir. Kur'ân-ı kerîm okunduğu zaman, kalb ve akıl sâhiblerinin gözlerinden yaşlar akar. Kur'ân-ı kerîm, fasih bir lisan ile açıklanmış âyetler hâlinde Muhammed aleyhisselâma nâzil olmuştur. O, Muhammed Mustafa içimizde, sözü dinlenir, kendisine boyun eğilir, mübârek bir kimsedir. Ey müşrikler! Aklınız başınızdan gidip, gözünüz kararır da O'nun hakkında sert, ağır ve kaba sözler söylemeyin. Eğer böyle bir düşünceye kapılırsanız, biz müslümanların cesedine basıp geçmeden, hiç kimse O'na dokunamaz" demişti.

Hazreti Hamza'nın müslüman olması ile, sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi vesellem çok sevindi. Müslümanlar, onun da aralarına katılmasıyla çok kuvvetlendiler.

Hazreti Hamza'nın müslüman olmasıyla vaziyet değişti. Çünkü, Mekkeliler Hazreti Hamza'nın; cengâver, cesûr, merd, pehlivan ve büyük bir kahraman olduğunu biliyorlardı. Bunun için, Kureyş müşrikleri artık müslümanlara, hiçbir sebep yokken, fenâ muâmele yapamadılar, bilhassa Hazreti Hamza'nın kılıcının şiddetinden çekindiler.⁶⁹

Hazreti Ömer'in müslüman olması

⁶⁹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 151-153; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 291-292.

İslâm dîni gün geçtikçe yayılıyor, Kur'ân-ı kerîmin nûru, rûhları aydınlatıyordu. Günahkâr insanlar, Allahü teâlânın ihsânı olarak îmân ediyor, hidâyete kavuşuyorlardı. Eshâb-ı kirâmdan olmakla şereflenen bu mübârek zevât; el ele, gönül gönüle veriyor, Resûlullah efendimizin etrâfında pervâne gibi dönüyorlardı. O'nun küçücük bir arzu ve işâretini büyük bir emir biliyor, yerine getirmek için yarışıyor, hâtta bu uğurda canlarını bile fedâ etmekten çekinmiyorlardı. Müşriklerin telaş ve endişeleri ise, had safhaya varmıştı. Çünkü parmakla gösterilen kahramanlardan Hazreti Hamza da müslüman olmuş, Rasûlullah'ın saflarında yer almıştı. Bu beklenmedik hâdise, müşrikleri, büsbütün çileden çıkardı. Bu sebeple Hattâb oğlu Ömer, (henüz müslüman olmamıştı) bir gün, Rasûlullah efendimizi, gördüğü yerde öldürmek niyetiyle evinden çıktı. Sevgili Peygamberimizi Mescid-i Harâm'da namaz kılariken buldu, namazın bitirmesini isteyerek, dinlemeye başladı. Habîb-i ekrem efendimiz, El-Hâkka sûre-i şerifini okuyordu. Meâlen; "O meydana geleceği hak olan kıyâmet!..Nedir o hak olan kıyâmet? O geleceği hak olan kıyâmeti, sana hangi şey bildirdi? Semûd ve Âd (kavimleri) dehşetinden kalplerin titreyeceği kıyâmeti tekzip ettiler, yalanladılar. Semûd kavmi, azgınlıkları sebebiyle (Cebrâil aleyhisselâmın sayhası ile) helâk edildiler. Âd kavmine gelince; onlar da kasıp kavuran, uğultulu, azgın ve şiddetli bir kasırga ile helâk edildiler. Allahü teâlâ o fırtınayı, yedi gece ve sekiz gündüz devamlı olarak, onların üzerlerine musallat etti. (Öyle bir hâle geldiler ki, o vakit orada hazır olsaydın) onların köklerinden kopup yere serilen kof hurma kütükleri gibi nasıl ölüp, yıkıldıklarını görürdün! Şimdi onlardan geriye kalan bir fert görebiliyor musun?

Fir'avn da, ondan öncekiler de, alt üst olan kasabalar halkı da (Lût kavmi), hep o hatâyı (şirk ve isyanı) işlediler... Böylece Rablerinin peygamberine (Lût aleyhisselâma ve diğerlerine) isyân ettiler. Bunun üzerine diğer ümmetlere gelen azâbdan, daha şiddetli bir azâb onları yakalayiverdi...Gerçekten biz, (Nûh tûfânında) her tarafı su kapladığı vakit, size bir ibret olsun ve onu işiten kulaklar da onu hıfzetsin, ezberlesin diye sizi (varlığınıza sebep olan atalarınızı) gemide taşıdık. Sûr'a bir kere üfürülünce, yeryüzü ve dağlar, yerlerinden kaldırılıp silkilecektir. O gün kıyâmet kopacak, gök, kuvvet ve salâbeti kalmayıp yarılacak ve dağılacaktır ve melekler semânın çevresindedirler. (Rablerinin emrine müntazırdırlar). O gün Rabbinin arşını, (semânın etrâfında bulunanlardan) sekiz melek üstlenerek taşır. O gün (hesap için Allahü teâlâyâ) arz olunacaksınız. Öyle ki, (dünyâda iken gizlediğinizi zannettiğiniz) size ait hiçbir sır, (Allahü teâlâyâ) gizli kalmıyacaktır.

İşte o vakit, kitabı sağ eline verilmiş olan kimse (sevinerek) der ki: "Alınız, kitabımı okuyunuz! Çünkü ben, hesâbıma kavuşacağımı yakînen bildim. İşte o, râzı olunmuş bir hayat içindedir. Yüksek bir Cennet'tedir... (Meyveleri) çabucak devşirilecek yakınlıktadır. (Onlara denilir ki:) "Geçmiş günlerde (dünyâda) takdim ettiğiniz sâlih amellere karşılık olarak; yiyin, için, âfiyet olsun."

Kitabı sol eline verilmiş olan kişiye gelince, o da; "Âh! Keşke, benim kitabım verilmeseydi... Hesâbırmn da ne olduğunu bilmeseydim. Âh! Keşke o (ölüm, hayâtıma) kat'î bir son verici olsaydı (da

dirilmeseydim)! Malım bana bir fayda vermedi. (Bütün) saltanatım (kuvvetim, delîlim, varım, yoğum) benden ayrılıp mahvoldu!..” der. (Allahü teâlâ Cehennem’de vazifeli meleklerle buyurur ki:) “Tutun onu da (ellerini boynuna) bağlayın!.. Sonra onu, o alevli ateşe atın! Daha sonra, onu yetmiş arşın uzunluğunda bir zincir içinde, oraya (tekrar) sokun!.. Çünkü o, O yüce Allahü teâlâyâ inanmazdı. Yoksula yemek (yedirmek şöyle dursun, başkalarını da) vermeye teşvik etmezdi. Onun için, bugün burada kendisine (acıyacak) hiçbir yakın (ve dost) yoktur. Gıslîn’den (cehennem ehlinin kanla karışık irinlerinden) başka yiyecek de yoktur. Onu, (bilerek) hatâ edenler (kâfirler) den başkası yemez...”

Hazreti Ömer, peygamber efendimizin okuduklarını hayranlıkla dinliyordu. Ömründe böyle güzel sözler duymamıştı. Bunu kendisi sonradan şöyle anlattı: “Dinlediğim bu sözlerin belâgatına, düzgünlüğüne, derli topluluğuna hayrân olmuştum. Kendi kendime; “Yemîn ederim ki bu, Kureyşîlerin dediği gibi, bir şâir olmalı!” dedim. Bu sırada, Peygamberimiz, âyet-i kerîmeleri okumaya devâm ettiler:

“Gördüklerinize ve görmediklerinize yemîn ederim ki, hiç şüphesiz o (Kur’ân-ı kerîm), Allahü teâlânın katında çok şerefli bir Resûlün, (Rabbinden) getirdiği bir kelâmdır. O, bir şâir sözü değildir. Siz ne az inanır insanlarsınız!.. “

Hazreti Ömer; “Yine kendi kendime; “Bu bir kâhin olmalı. Çünkü içimden geçirdiklerimi anladı!..” dedim. Rasûlullah, sûreyi okumaya devâm ediyordu: “O, bir kâhin sözü de değildir. Siz ne kıt düşünür insanlarsınız!.. O (Kur’ân-ı kerîm), âlemlerin Rabbinden (Muhammed aleyhisselâma Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla) indirilmiştir. Eğer (Peygamber, söylemediğimiz) bâzı sözleri bize karşı kendiliğinden uydurmuş olsaydı, elbette O’nun sağ elini (kuvvet ve kudretini) alıverir, sonra da hiç şüphesiz O’nun kalb damarını koparır (yaşatmaz)dık! O vakit, sizden hiç biriniz buna mâni de olamazdınız! Şüphesiz ki o (Kur’ân-ı kerîm), takvâ sâhipleri için kat’î bir öğüttür. İçinizde, onu (tasdik edenlerin bulunduğu gibi) yalanlayanların bulunduğunu biz elbette biliyoruz. Muhakkak ki, o (Kur’ân-ı kerîm, ahirette, onu tasdik edenlere verilen nîmetleri gören) kâfirlere karşı (kaçınılmaz) bir hasrettir. Muhakkak ki, o (Kur’ân-ı kerîm), hakkul-yakîndir. (Kendisine uyup, emir ve yasakları ile amel edeni hakkul-yakîn mertebesine kavuşturur.) O hâlde, O yüce Rabbinin ismini tesbih et.”

Hazreti Ömer; “Resûlullah, sûrenin tamamını okuduktan sonra, kalbimde İslâm’a karşı bir meyl hâsıl oldu” dedi.

Hazreti Hamza’nın müslüman olmasından üç gün sonra, Ebû Cehl, müşrikleri toplayıp; “Ey Kureyş! Muhammed, putlarımıza dil uzattı. Bizden önce gelen atalarımızın Cehennem’de azâp gördüklerini, bizim de oraya gideceğimizi söyledi!.. O’nu öldürmekten başka çâre yoktur!.. O’nu öldürecek kimseye yüz kızıl deve ve sayısız altın vereceğim!..” dedi. Bir anda Hattaboğlu Ömer’in

kalbinden İslâma olan meyl kayboldu ve yerinden fırladı; “Bu işi Hattaboğlundan başka yapacak yoktur” dedi. “Haydi Hattaboğlu! Görelim seni” diyerek onu alkışladılar.

Kılıcını kuşanarak yola düştü. Giderken Nu’aym bin Abdullah’a rastladı. “Bu şiddet ve hiddetle nereye yâ Ömer!” diye sordu. O da “Millet arasına ikilik sokan, kardeşi kardeşe düşman eden Muhammed’i öldürmeye gidiyorum” dedi. Nu’aym; “Yâ Ömer! Bu zor bir iş. Eshâbı, çevresinde pervâne kesilmiş, O’na bir şey olmasın diye titreşiyorlar. Yanlarına yaklaşmak çok zordur. O’nu öldürsen bile Abdülmuttalip oğullarının elinden yakarı kurtaramazsın” dedi.

Hazreti Ömer, bu sözlere çok kızdı; “Yoksa sen de mi onlardansın? Önce senin işini bitireyim” diye kılıca sarıldı. “Yâ Ömer! Beni bırak! Kardeşin Fâtıma ile, zevci Sa’îd bin Zeyd’e git; onlar da müslüman oldu” dedi. Hazreti Ömer bu söze inanmadı. “Eğer inanmazsan, git sor! Anlarsın” dedi.

Hazreti Ömer bu işi başarırca, din ayrılığı ortadan kalkacak, fakat Arapların âdeti olan kan dâvâsı ortaya çıkacak ve Kureyş ikiye bölünerek ardı arkası kesilmeyen çarpışmalar başlayacaktı. Böylece, değil yalnız Ömer bin Hattâb, bütün Hattaboğulları öldürülecekti. Fakat Ömer bin Hattâb çok kuvvetli, cesur ve öfkeli olduğundan bunları düşünememişti. Kardeşini merak edip, hemen evlerine gitti. O sıralarda Tâhâ sûresi yeni gelmiş, Sa’îd ile Fâtıma radiyallahü anhümâ bunu yazdırıp, Hazreti Habbâb bin Eret adındaki sahâbîyi evlerine getirmiş, okuyorlardı. Hazreti Ömer kapıdan bunların sesini duydu. Kapıyı çok sert çaldı. O’nu, kılıcı belinde kızgın görünce, yazıyı saklayıp, Hazreti Habbâb’ı gizlediler. Sonra kapıyı açtılar. İçeri girince; “Ne okuyordunuz?” dedi. “Bir şey yok” dediler. Kızması artarak; “İşittiğim doğru imiş, siz de O’nun sihri aldandınız” diye çıkıştı. Hazreti Sa’îd’i yakasından tutup, yere attı. Kardeşi efendisini kurtarayım derken, onun yüzüne de öfkeli bir tokat indirdi. Yüzünden kan akmaya başladığını görünce, kardeşine acıdı. Fâtıma’nın canı yanmış, kana boyanmış idi. Fakat îmân kuvveti, kendisini harekete getirip, Allahü teâlâyâ sığınarak; “Yâ Ömer! Niçin Allah’dan utanmaz, âyetler ve mucizeler ile gönderdiği Peygamberine inanmazsın? İşte ben ve zevcim, müslüman olmakla şereflendik. Başımızı kessen, bundan dönmeyiz” dedi ve Kelime-i şehâdeti okudu.

Hazreti Ömer, kız kardeşinin bu îmânî karşısında birden yumuşadı ve yere oturdu. Yumuşak sesle; “Hele şu okuduğunuz kitabı çıkarın” dedi. Fâtıma; “Sen temizlenmedikçe onu sana vermem” dedi. Hazreti Ömer gusül abdestini aldı. Ondan sonra Fâtıma, Kur’ân-ı kerîm sahifesini getirdi. Hazreti Ömer güzel okurdu. Tâhâ sûresini okumaya başladı. Kur’ân-ı kerîmin fesâhati, belâgatı, mânâları ve üstünlükleri kalbini git gide yumuşattı.

“Göklerde ve yeryüzünde ve bunların arasında ve (yedi kat) toprağın altındaki şeyler hep O’nundur”⁷⁰ meâlindeki âyet-i kerîmeyi okuyunca, derin derin düşünceye daldı. “Yâ Fâtıma! Bu

⁷⁰ Tâhâ 20/6.

bitmez tükenmez varlıklar, hep sizin taptığınız Allah'ın mıdır? dedi. Kardeşi; “Evet, öyle ya! Şüphe mi var?” diye cevap verdi. “Yâ Fâtıma! Bizim bin beş yüz kadar altundan, gümüştan, tunçtan, taştan oymalı, süslü heykellerimiz var. Hiç birinin, yeryüzünde bir şeyi yok” diyerek şaşkınlığı arttı. Biraz daha okudu;

“Allahü teâlâdan başka ibâdet edilecek, tapılacak hak bir ilâh, bir mâbud yoktur. En güzel isimler O'nundur”⁷¹ meâlindeki âyet-i kerîmeyi düşündü. “Hakîkaten, ne kadar doğru” dedi. Habbâb bu sözü işitince, yerinden fırladı ve tekbir getirdikten sonra; “Müjde yâ Ömer! Resûlullah, Allahü teâlâyâ duâ ederek; “Yâ Rabbî! Bu dîni, Ebû Cehl ile yâhud Ömer ile kuvvetlendir” buyurdu. İşte bu devlet, bu saâdet sana nasîb oldu” dedi.

Bu âyet-i kerîme ve bu duâ Hazreti Ömer'in kalbindeki düşmanlığı sildi, süpürdü. Hemen; “Resûlullah nerede?” dedi. Kalbi, Resûlullah'a tutulmuştu. O gün, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem, Hazreti Erkam'ın evinde, Eshâbına nasîhat veriyordu. Eshâb-ı kirâm toplanmış, O'nun nûrlu cemâlini görmeye, tatlı, te'sirli sözlerini işitmeye kalplerini cilâlıyor; sonsuz lezzet, zevk ve neş'e içinde hâlden hâle dönerek, rûhlarını ferahlatıyorlardı.

Hazreti Ömer'in geldiği, Erkam'ın evinden görüldü. Kılıcı da yanında idi. Heybetli, kuvvetli olduğundan, Eshâb-ı kirâm, Resûlullah'ın etrâfını sardı. Hazreti Hamza, “Ömer'den çekinecek ne var, iyilik ile geldi ise, hoş geldi. Yoksa o kılıcını çekmeden başını uçururum” derken, Resûlullah; “Yol verin, içeri gelsin!” buyurdu.

Cebrâil aleyhisselâm, daha önce, Hazreti Ömer'in îmân etmek için geldiğini ve yolda olduğunu haber vermişti. Resûlullah efendimiz, Hazreti Ömer'i tebessüm buyurarak karşıladı; “Bırakınız, yanından ayrılınız” buyurdu. Hazreti Ömer, Resûlullahın önünde diz çöktü. Resûlullah, Hazreti Ömer'i kolundan tutup; “Îmâna gel, yâ Ömer!” buyurdu. O da temiz kalb ile Kelime-i şehâdeti söyledi. Eshâb-ı kirâm, sevinçlerinden tekbir seslerini göğe yükselttiler.

Hazreti Ömer, müslüman olduktan sonra hâlini şöyle anlattı: “Müslüman olduğum zaman, Eshâb-ı kirâm müşriklerden gizlenir ve ibâdetlerini gizli yaparlardı. Bu duruma çok üzüldüm, ve; “Yâ Resûlallah! Biz hak üzere değil miyiz?” diye sordum. Peygamber efendimiz; “Evet. Varlığım, yed-i kudretinde bulunan Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, ister ölü ister diri olunuz, muhakkak hak üzerindesiniz” buyurdu. Bunun üzerine; “Yâ Resûlallah! Mâdem ki biz hak üzerinde, müşrikler de bâtil yoldadırlar, o hâlde ne diye dînimizi gizliyoruz? Vallahi biz, dîn-i İslâm'ı, küfre karşı açıklamaya daha haklı ve daha lâyıktır. Allahü teâlânın dîni, Mekke'de hiç şüphesiz üstün gelecektir. Kavmimiz bize karşı insafli davranırlarsa ne âlâ, yok taşkınlık etmek isterlerse, kendileri ile çarpışırız.” dedim. Resûlallah efendimiz; “Biz, sayıca çok azız!” buyurdu.

⁷¹ Tâha 20/8.

“Yâ Resûlallah! Seni hak Peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, hiç çekinmeden ve korkmadan, oturup İslâm’ı anlatmadığım bir müşrik topluluğu kalmayacaktır. Artık ortaya çıkalım” dedim. Kabûl buyurulunca, iki saf hâlinde dışarı çıkıp, Harem-i şerîfe doğru yürüdük. Safların birinin başında Hamza, diğerinin başında da ben vardım. Sert adımlarla, toprağı un edercesine, tozuta tozuta mescid-i Haram’a girdik. Kureyşli müşrikler, bir bana, bir Hamza’ya bakıyorlardı. Öyle bir hüzün ve kedere uğradılar ki, belki hayatlarında böyle bir ye’s’e hiç düşmemişlerdi.”

Hazreti Ömer’in bu gelişi üzerine, Ebû Cehl ileri çıkıp; “Yâ Ömer! Bu ne haldir?” deyince, Hazreti Ömer hiç aldırış etmeden; “Eşhedü en lâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh” dedi. Ebû Cehl ne diyeceğini şaşırıldı. Dona kaldı. Hazreti Ömer bu müşrik gürûhuna dönerek; “Ey kureyş!... beni bilen bilir! Bilmeyen bilsin ki, ben Hattâb oğlu Ömer’im...Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak isteyen yerinden kıpırdasın! Kımıldayanı, kılıcımla doğrayıp yere sererim!...” deyince, Kureyşli müşrikler bir anda dağılıp, oradan uzaklaştılar. Resûlullah ve yüce Eshâbı saf tutup, yüksek sesle tekbir aldılar. Mekke semâları, Eshâbı kirâmın; “Allahü ekber!... Allahü ekber!...” nidâlarıyla çınladı. İlk defâ Haremi şerîfte açıktan namaz kılındı.⁷²

Hazreti Ömer müslüman olunca, Enfâl sûresinin 64. âyeti kerîmesi indi. Meâlen; “Ey peygamberim! Sana yardımcı olarak, Allahü teâlâ ve mü’minlerden senin izinde gidenler yetişir.” buyuruldu. Tereddüt içinde bocalayan bâzı kimseler, Hazreti Ömer’in müslüman olduğunu görünce, İslâm’ı seçtiler. Eshâb olmakla şereflendiler. Artık müslümanların sayısı gün geçtikçe çığ gibi büyümeye başlamıştı

Habeşistan’a ikinci hicret

Habeşistan’daki müslümanlar; “Mekke’de, müşriklerle müslümanlar anlaşma yapmışlar!” diye yanlış haber aldılar. Bunun üzerine “Bizim hicretimiz, yerimizi ve yurdumuzu terketmemiz, müşriklerin düşmanlığı yüzündendir. Artık onların düşmanlığı dostluğa çevrilmiştir. Öyle ise gidip, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin hizmetiyle şereflenelim” diye düşündüler. Bu sebeple Habeş hükümdârından izin alarak Mekke’ye geldiler. Fakat aldıkları haberin yanlış olduğunu öğrendiler.⁷³ Sonra, Peygamber efendimizin huzûruna gelip; Habeşistan’ın suyunun, havasının ve meyvelerinin kuvvet verdiğini; dört tâne ibâdethâne bulunduğunu, her gün bu yerlerde develer, koyunlar kesildiğini, fakirlerin ve gariblerin dâvet edilip hoş tutulduğunu, hükümdarlarının kendilerini

⁷² İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 160-165, 221-229; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 342-350; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 119.

⁷³ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 205.

ziyâret edip emân verdiğini ve sıkıntılarının giderildiğini uzun uzun anlatıp, memnuniyetlerini bildirdiler.⁷⁴

Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân Mekke'ye gelince, müşrikler yine ezâ ve cefâyâ başladılar. Zulümleri gittikçe arttı. Her türlü işkenceyi hiç çekinmeden yapıyorlardı. Bir gün Hazreti Osman; “Yâ Resûlallah! Habeşistan'ı iyi bir ticâret yeri olarak gördüm. Bir aylık ticâret çok kazanç hâsıl eder. Allahü teâla hicret yeri tâyin edinceye kadar, müslümanlar için bundan daha iyi bir yer olamaz. Hiç olmazsa mü'minler, Kureyş'in cefâsından kurtulur. Necâşi'nin bize çok lütufları ve hayli iyilikleri vardır” dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; “Tekrar Habeşistan'a dönün ki, Allahü teâlânın ismiyle mahfûz olasınız” buyurdu.

Hazreti Osman; “Yâ resûlallah! Eğer siz, oraya teşrif etseniz, onlar belki müslüman olurlar. Ehl-i kitap olduklarından, çabuk İslâm'a gelirler ve yardımlarını esirgemezler” deyince, sevgili Peygamberimiz; “Ben, huzûr ve rahata me'mur olmadım. Hicret husûsunda Allahü teâlânın emr-i şerîfini bekliyorum. Nasıl emrolunur ise öyle amel ederim” buyurdu.

Bir rivâyete göre yüz bir kişilik bir kâfile ikinci defâ Habeşistan'a doğru yola çıktı. Bu kâfilenin başına, Ca'fer bin Ebî Tâlib hazretleri tâyin edilmişti. Sağ-sâlim Necâşi'nin ülkesine vardılar. Habeşistan'da karşılaştıkları hâdiseleri, sevgili Peygamberimizin muhterem zevcesi Ümmü Seleme radiyallahü anhâ şöyle anlattı:

Habeşistan'a vardığımız zaman, orada çok iyi bir komşuya tesadüf ettik. Bu komşu, Melik Necâşi idi. Kendisi her arzumuzu yerine getirdi. Dînimizin emirlerini istediğimiz gibi yapabiliyorduk. Allahü teâlâyâ serbestçe ibâdet edebiliyor, hiç eziyete uğramıyorduk. Hiçbir kötü söz duymuyorduk.”

Mekkeli müşrikler bu durumdan haberdar olunca, Habeşistan melikine iki elçi göndermeye karar verdiler. Necâşi'ye son derece kıymetli hediyeler hazırladılar. Necâşi'nin çok sevdiği Mekke'nin meşîn derisinden bolca hazırlandı. Necâşi'nin din adamlarına, devlet erkânına hediyeler ayrıldı. Bu işe, Abdullah bin Ebî Rebîa ile Âmr bin Âs vazifelendirildi.. Bu iki elçiye, Necâşi'nin huzûrunda neler söyleyecekleri öğretildi. Onlara; “Hükümdar ile konuşmadan evvel, onun patriklerine ve kumandanlarının her birine hediyelerini veriniz. Sonra Necâşi'ninkini takdim ediniz. Bu işi yaptıktan sonra, oradaki müslümanların size teslimini isteyiniz. Necâşi'nin müslümanlar ile görüşüp konuşmasına meydan vermeyiniz.” Denildi.⁷⁵

Elçiler, Habeşistan'a geldiler. Devlet erkânını görüp hediyelerini verdikten sonra, her birine; “Bizim içimizde birtakım insanlar türedi. Bunlar, bizim ve sizin bilmediğimiz yeni bir din uydurdular. Bu gelenleri, kendi yurtlarına götürmek istiyoruz. Hükümdârınızla, onlar hakkında görüşüğünüz zaman, gelenlerle görüşülmeden bize teslîm edilmelerini te'min için çalışınız. Bu kimselerle en çok

⁷⁴ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 194; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 364; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 208.

⁷⁵ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 195; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 334.

meşgûl olabilecek olanlar, onların, öz ana-babaları ve komşularıdır. Onlar bunları gâyet iyi bilirler.” Dediler. Patrikler, bu teklifi kâbul ettiler. Sonra, Mekkeli elçiler, Necâşi'nin hediyelerini takdim ettiler. Melik Necâşi hediyeleri kabûl edip, onları dâvet ederek bir müddet görüştü.

Elçiler, Necâşi'ye şöyle söylediler: “Ey Melik! İçimizden birtakım kimseler sizin memleketinize iltîca etmişlerdir. Bu gelenler, kendi milletlerinin dînini terk ettikleri gibi, sizin dîninize de girmemişlerdir. Kendi kafalarına uygun, uydurma bir dinleri vardır. Ne biz, ne de siz. Bu dîni bilmiyoruz. Bizi bunların mensup oldukları milletin eşrâfı size gönderdi. Bu eşrâf, sizin memleketinize ilticâ eden adamların babaları ve kendi öz akrabâlarıdır. İstekleri, gelenlerin iâde edilmesidir. Çünkü onlar, bunların hâllerini daha yakından tanır. Onların kendi öz dinlerinde hoş görmediklerini daha iyi bilirler..” Gerek Âmr bin Âs, gerekse Abdullah bin Ebî Rebîa'nın en çok arzu ettikleri şey; Necâşi'nin bu sözleri dinleyerek, arzularına uygun hareket etmesiydi. Elçiler, bu sözleri söyledikten sonra, Necâşi'nin patrikleri söz alıp, şöyle demişlerdi:

“Bunlar çok doğru söylediler. Bunların milletleri, onlarla daha iyi meşgûl olabilir, onların neyi beğenip beğenmediklerini daha iyi takdir ederler. Onun için siz bu adamları teslim ediniz de, bunlar onları memleketlerine ve milletlerine götürsünler.”

Melik Necâşi bu sözlere çok kızdı; “Vallahi hayır! Ben bu adamları teslim etmem. Bana iltîca eden, memleketime gelen adamlara hıyânet edemem. Bunlar, beni başkasına tercih etmiş ve benim ülkeme gelmişlerdir. Onun için, gelen muhâcirleri sarayına dâvet eder, onlara bu adamların söyledikleri sözlere karşı ne diyeceklerini sorar, cevaplarını dinlerim. Eğer muhâcirler, bunların dedikleri gibi iseler, onları gelenlere verip, kendi milletlerine iâde ederim. Öyle değilse onları korur, ülkemde kaldıkça iyilik ederim.” dedi. Daha önceleri Necâşi, semâvi kitapları incelemişti. Muhammed aleyhisselâmın gelme zamânının yakın olduğunu, kavminin O'na yalancı deyip inanmayacaklarını ve Mekke'den çıkaracaklarını biliyordu.

Necâşi, Mekkeli elçilere; “İnandıkları kimdir?” diye sordu. Onlar da; “Muhammed'dir” dediler. Necâşi, bu ismi işitince, O'nun peygamber olduğunu anladı ve belli etmedi. Gelenlere tekrar sordu: “O'nun dîni ve mezhebi nedir ve neye dâvet eder?” Amr; “O'nun mezhebi yoktur” dedi. Necâşi; “Mezhebini dînini bilmediğim, bana sığınan bir topluluğu nasıl teslim ederim? Meclis kuralım. Onları da getirelim. Sizlerle yüzleştirelim. Hepinizin durumu belli olsun. Onların da dînini bileyim” dedi. Müslümanları saraya dâvet ettiler.⁷⁶

Müslümanlar önce kendi aralarında istişâre ettiler (görüştüler) ve; “Habeş hükümdârının hoşuna gidecek ve mîzaclarına uygun olacak şekilde neler söyleyelim” diye konuştular. Hazreti Cafer; “Vallahi bizim bu husustaki bildiklerimiz, Peygamberimizin bize buyurduğundan ibârettir. Netice

⁷⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 195; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 332.

neye varırsa râzıyız.” buyurdu. Hepsi kabûl ettiler ve sâdece Hazreti Cafer’in konuşması için ittifak edip, Necâşî’nin huzûruna geldiler. Melik Necâşî de âlimlerini topladı. Büyük bir dîvan kuruldu. Sonra muhâcirleri getirdiler. Müslümanlar, geldiklerinde selâm verdiler ve secde etmediler. Necâşî onlara; “Neden secde etmediniz” diye sorunca; “Biz, Allahü teâlâdan başkasına secde etmeyiz. Peygamber efendimiz, bizi, Allahü teâlâdan başkasına secde etmekten men edip; “Secde, yalnız Allahü teâlâyâ mahsusdur” buyurdu” dediler.

Necâşî, muhâcirlere; “Ey huzûruma gelmiş olan topluluk! Bana söyleyiniz. Ülkeme ne için geldiniz? Hâliniz nedir? Tüccâr değilsiniz, bir isteğiniz de yok. Sizin şu ortaya çıkmış olan Peygamberinizin hâli nedir? Neden memleketiniz halkından buraya gelenlerin selâm verdiği gibi selâm vermiyorsunuz?” dedi. Ca’fer radiyallahü anh;

“Ey Hükümdar! Ben önce, üç söz söyleyeceğim. Eğer doğru söyler isem, beni tasdik edin, yalan söylersem yalanlayın. Her şeyden önce emret ki, şu adamlardan yalnız biri konuşsun, diğerleri sussun!” dedi. Amr bin Âs ; “Ben konuşayım” dedi. Necâşî; “Ey Ca’fer, önce sen konuş” dedi. Hazreti Ca’fer; “Benim, üç sözüm var. Şu adama sorunuz. Biz, yakalanıp efendilerimize iâde edilecek köleler miyiz?” dedi. Necâşî; “Ey Amr! Onlar köle midirler?” diye sordu. Amr; “Hayır! Onlar köle değil, hürdürler!” dedi. Hazreti Ca’fer; “Acabâ biz haksız yere bir kimsenin kanını mı döktük de, kanı dökülenlere iâde edileceğiz” dedi. Necâşî, Amr’a; “Bunlar, haksız yere birini mi öldürdüler!” diye sorunca, Amr; “Hayır, bir damla bile kan dökmediler” dedi. Hazreti Ca’fer, Necâşî’ye; “Başkasının mallarından haksız yere aldığımız, üzerimizde ödemekle mükellef olduğumuz mallar mı vardı?” dedi. Necâşî; “Ey Amr! Eğer, şuncağızların ödeyecekleri pek çok altın bile olsa, borçları varsa, onu ben ödeyeceğim, söyleyin” dedi. Amr; “Hayır, bir kırat (bir para birimi) bile yok!” dedi. Necâşî; “O hâlde siz bunlardan ne istiyorsunuz?” diye sorunca, Amr; “Onlar ile biz, bir dinde ve bir yolda idik. Onlar, bunları bıraktılar. Muhammed’e ve dînine uydular” dedi. Necâşî, Ca’fer’e; “Siz, bulunduğunuz dîni bırakıp ne diye başkasına uydunuz? Kavminizin dîninden ayrıldığınıza, benim dînimde de olmadığımıza göre, sizin inandığınız bu din nasıldır? Hakkında bilgi verir misiniz!” diye sordu.

Hazreti Ca’fer; “Ey Hükümdâr! Biz câhil bir millet idik. Putlara tapardık. Ölmüş hayvan leşi yer, her türlü kötülüğü işlerdik. Akrebâlarımızla münâsebetlerimizi keser, komşularımıza iyi davranmazdık. Kuvvetlilerimiz, zayıflara zulmeder ve merhamet nedir bilmezlerdi. Allahü teâlâ bize, kendimizden; doğruluğunu, eminliğini, iffet ve temizliğini, soyunun düzgünlüğünü bildiğimiz bir peygamber gönderinceye kadar, bu vaziyette kaldık. O peygamber bizi, Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inanmaya, O’na ibâdete, bizim ve atalarımızın tapına geldiği taşları ve putları bırakmaya dâvet etti. Doğru sözlü olmayı, emânete hıyânet etmemeyi, akrâbalık haklarını gözetmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, günahlardan ve kan dökmekten sakınmayı emretti. Her türlü ahlâksızlıklardan, yalan

söylemekten, yetimlerin malına el uzatmaktan, nâmuslu kadınlara iftîrâ etmekten bizi sakındırdı. Bize, Allahü teâlâyâ eş, ortak koşmaksızın ibâdet etmeyi emretti. Biz de kabûl ettik ve Allahü teâlâdan ne getirmişse hepsine inandık ve söylediklerini yerine getirdik. Allahü teâlâyâ ibâdet ettik. O'nun bize haram kıldığını haram, helâl kıldığını helâl bildik ve öyle amel ettik. Bu yüzden kavmimiz, bize düşman olup, zulmetti. Bizi, dînimizden döndürüp, Allahü teâlâyâ ibâdetten vazgeçirip, tekrar putlara tapmak için türlü işkencelere ve mihnetlere uğrattılar. Bize zulm ettiler. Bizi sıkıştırdıkça sıkıştırdılar. Bizimle dînimizin arasına girdiler ve bizi dînimizden ayırmak istediler. Biz de yurdumuzu, yuvamızı bırakarak senin ÷lkene sığındık. Seni, başkalarına tercih ettik. Senin himâyene, komşuluğuna can attık. Senin yanında zulme, haksızlığa uğramayacağımızı ummaktayız” dedi. Hazreti Ca'fer konuşmasına şöyle devâm etti:

“Selâm verme işine gelince, biz seni Resûlullah'ın selâmı ile selâmladık. Birbirimize de öyle selâm veririz. Cennettekilerin selâmlarının da bu şekilde olduğunu Peygamber efendimiz haber verdi. Bunun için yüce zâtınızı öyle selâmladık. Peygamber efendimiz insanlara secde edilmeyeceğini buyurduğu için, Allahü teâlâdan başkasına secde etmekten Allahü teâlâyâ sığınırız.

Necâşî; “Sen, Allah'ın bildirdiklerinden biraz biliyor musun?” diye sordu. Hazreti Ca'fer; “Evet” deyince, Necâşî; “Onu bana oku” dedi. Hazreti Ca'fer de Meryem sûresinin ilk âyetlerini okumaya başladı. (Ankebût ve Rum sûrelerinden okuduğu da bildirilmiştir.) Necâşî ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslattı. Râhipler de ağladı. Necâşî ve râhipler; “Ey Ca'fer! Bu tatlı ve güzel kelâmdan biraz daha oku” dediler. Hazreti Ca'fer, Kehf sûresinin başından itibâren okudu ki, meâlen;

“Kâfrleri (yüce) katından sâdır olan en çetin bir azâb (cehennem) ile korkutmak, salih amel işleyen mü'minleri de içinde ebedî olarak kalacakları güzel bir ecir (Cennet) ile müjdelemek, “Allahü teâlâ çocuk edindi” diyenleri korkutmak için lâfzında bir bozukluk, mânâsında bir tezât kılmadığı, (ıfrat ve tefrîttan uzak olan) dosdoğru kitabı (Kur'ân-ı kerîmi) kuluna (Muhammed aleyhisselâma) indiren Allahü teâlâyâ hamd olsun. Ne onların (Allahü teâlâ çocuk edindi diyenlerin), ne de atalarının buna (o söze) dâir hiçbir ilimleri yoktur. Ağızlarından çıkan bu söz, büyük bir küfür (şirk) oldu. Onlar ancak yalan söylerler.

(Ey Resûlüm!) Bu Kur'ân-ı kerîme inanmazlarsa, hüçün ve gadabla arkalarından kendini helâk mı edeceksin! Biz yeryüzünde olanları (mâdenler, hayvanlar ve bitkileri) yer ehlinin; hangisinin ameli sâlihdir (hangisi dünyâ arzularını terk etmiştir) imtihan edelim diye zînet kıldık...”⁷⁷ buyuruluyordu. Necâşî kendisini tutamayarak; “Vallahi, bu aynı kandilden fıskıran bir nûrdur. Mûsa ve İsa da (aleyhimüsselâm) onunla gelmiştir.” Dedi. Kureyş elçilerine dönerek; “Gidiniz, vallahi, ben ne onları

⁷⁷ el-Kehf 18/1-7.

size teslim eder, ne de bunlar hakkında bir kötülük düşünürüm.” Dedi. Abdullah bin Ebî Rebîa ile Amr bin Âs, Necâşî'nin huzûrundan çıktılar.⁷⁸

Amr, Abdullah'a; “yemin ederim ki, onların bir kabahatini Necâşî'nin yanında ortaya koyup, köklerini kazıtayım da gör” dedi. Arkadaşı, Amr'a; “Onlar bize muhâlefet ediyorlarsa da iyi kötü akrabâlığımız var, bunu yapma” dedi. Amr; “Onların, İsa aleyhisselâmı, bir kul olarak bildiklerini Necâşî'ye ihbâr edeceğim” dedi.

Ertesi günü, Necâşî'nin yanına varıp; Ey Hükümdar! Onlar Meryem oğlu İsa'ya (aleyhisselâm) ağır sözler söylüyorlar. Onlara adam gönderip, İsa aleyhisselâm için ne söylediklerini bir sor dedi. Necâşî, Hazreti İsa hakkındaki telâkkîlerini sormak üzere müslümanlara adam gönderdi. Tekrar geldiler. Birbirlerine; “İsa aleyhisselâm hakkında sorarlarsa ne cevap vereceğiz” dediler. Hazreti Ca'fer; “Vallahi Hazreti İsa hakkında Allahü teâlânın buyurduğunu, Peygamber efendimizin bize getirdiğini söyleriz” dedi.

Necâşî'nin huzûruna çıkınca, Necâşî; “Siz Meryem oğlu İsa aleyhisselâm hakkında ne diyorsunuz.?” diye sordu. Hazreti Ca'fer; “Biz İsa aleyhisselâm hakkında, Peygamber efendimizin bize Allahü teâlâdan getirip tebliğ eylediğini söyleriz. O'nu, Allahü teâlânın kulu ve resûlü olduğunu, dünyâdan ve erkeklerden vaz geçerek, Hak teâlâya bağlanmış bir affe olan Hazreti Meryem'e Allahü teâlânın ilkâ eylediği kelimesi olduğunu kabûl ederiz. Meryem oğlu İsa'nın hali, sâni bundan ibarettir. Hazreti Âdem'i topraktan yarattığı gibi, İsa aleyhisselâmı da babasız yaratmıştır deriz” deyince, Necâşî, elini yere uzatıp, yerden bir saman çöpü aldı ve; “Yemin ederim ki, Meryem oğlu İsa da sizin söylediğinizden fazla bir şey değildir. Arada bu çöp kadar bile fark yoktur.” dedi.

Necâşî bunu söylediği zaman, etrafındaki hükûmet erkânı ve kumandanları, aralarında fısıldaşmaya ve homurdanmaya başladılar. Necâşî bunu görünce, onlara; “Yemin ederim ki siz ne dersiniz deyin, ben bunlar hakkında iyi şeyler düşünüyorum” dedi. Sonra müslüman muhâcirlerle dönerek; “Sizi ve yanından geldiğiniz zâtı tebrik ederim! Ben şuna inandım ki, O, Allahın Resûlüdür. Zâten biz, O'nu İncil'de görmüştük. O Resûlü, Meryem oğlu İsa da haber verdi. Vallahi eğer O, buralarda olsaydı, gidip onun ayakkabılarını taşır, ayaklarını yıkardım! Gidiniz! Ülkemin el değmemiş kısmında, her türlü tecâvüzdü uzak, emniyet ve huzûr içinde yaşayınız. Size kötülük eden helâk ederim. Bana dağ kadar altın verseler sizlerden birini üzüntüye sokmam” dedi.⁷⁹

Necâşî, bundan sonra, Kureyş elçilerinin getirdikleri hediyeler için; “Benim bunlara ihtiyâcım yoktur! Başkalarının gasp ettiği bu mülkümü, Allahü teâla bana geri verirken ve halkı bana boyun eğdirirken, benden rüşvet almadı” diyerek hediyelerini iade etti. Kureyş elçileri, Necâşî'nin

⁷⁸ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 195; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 332-333.

⁷⁹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 195; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 334.

huzurundan elleri boş döndü. Bahtiyar Necâşî de İslâmiyeti seçmiş, Eshâb-ı kirâmı ziyadesiyle sevindirmişti.

Hüzün yılları... Muhasara

Müşrikler, İslâm'ın kalblere nüfuzunu ve yayılmasını önlemek için durmadan çabalıyorlardı. Buna rağmen, her geçen gün müslümanlar biraz daha çoğalıyordu. Müslümanlara yapılan işkence ve zulümler, onları yollarından döndürmüyor, aksine birbirine daha çok sarılmalarına, kenetlenmelerine sebep oluyordu. Hiç birisi dininden dönmüyor, Resûlullah efendimizin uğrunda canlarını fedâ etmekten çekinmiyorlardı. Bunu işiten Mekke dışındaki kabilelerin merakları artıyor ve İslâm'ın ışıkları daha uzak yerlere ulaşıyordu. Müşrikler, Habeşistan'a gönderdikleri kimselerin isteklerine kavuşamadıklarını, hattâ Necâşî Eshame'nin müslüman olduğunu ve müslümanları koruyup onlara güzel muâmelede bulunduğunu öğrenince, çılgına döndüler. Bunların acısını fazlasıyla çıkarmak, İslâm'ın kökünü kurutmak için, toplanarak, şu müthiş kararı aldılar. "Her nerede olursa olsun, her nerede görülürse görülsün, Muhammed aleyhisselâm mutlaka öldürülecektir!..." Kâfirler bunun için yemin üstüne yeminler ettiler.

Müşriklerin bu kararını öğrenen Ebû Tâlib, çok üzüldü. Ciğerpâresi, mübârek yeğenin hayâtı hakkında endişeye düştü. Kâbilesini toplayıp onlara, Kâinatın sultânını Kureyşli müşriklere karşı korumaları için emir verdi. Hâşimoğulları akrâbalık gayreti ile bu emri yerine getirmek üzere birleştiler. Bunun için de Peygamber efendimizi ve O'na inanan bütün Eshâbını Mekke'nin kuzey tarafında Beytullah'a üç km. kadar uzaklıktaki tepe üzerinde bulunan Şi'b-ı Ebû Tâlib'e yâni Ebû Tâlib mahallesine dâvet ettiler. Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi vesellem, Eshâbını toplayarak, Şi'b'da ikâmet etmeye başladı. Hâşimoğullarından sâdece Ebû Leheb, Peygamber efendimizi korumak kararına karşı çıktı, Şi'b'a gitmedi. O da dâhil olmak üzere müşrikler birleşip, Peygamberimizi öldürmek için fırsat kollamaya başladılar.⁸⁰

Müşrikler, Peygamber efendimizin ve Eshâbının, Ebû Tâlib mahallesinde toplandıklarını görünce, tekrar bir araya geldiler. Sonra, şu kararı aldılar:

"Muhammed aleyhisselâm öldürülmek üzere Kureyşlilere teslim edilinceye kadar Hâşimoğullarından kız alınmayacak!... Onlara kız verilmeyecek!... Onlara hiçbir şey satılmayacak!... Onlardan hiçbir şey satın alınmayacak!... Onlarla biraraya gelinip konuşulmayacak, görüşülmeyecek!... Onların evlerine mahallelerine girilmeyecek!... Onlardan gelecek bir barışma isteği asla kabûl edilmeyecek!... Hiçbir zaman onlara acınmayacak!..." Mansûr bin İkrime ismindeki

⁸⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 130-140; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 84-87.

müşrikin bir kâğıda yazdığı bu kararı mühürlediler. Herkesin görüp uyması için Kâbe-i Muazzamanın duvarına astılar.

Bu haber sevgili Peygamberimize gelince, çok üzüldüler ve duâ buyurdular. Duâsı derhal kabûl olunup, Mansûr bedbahtının elleri bir anda kurudu. Müşrikler şaşkına döndüler ve; “Bakınız! Hâşimoğullarına yaptığımız zulmün karşılığında Mansûr’un elleri kuruyup, musîbete uğradı” dediler. Akılları başlarına gelecek yerde daha da azgınlaştılar. Şi’b’a giden yol başlarına bekçiler diktiler. Oraya yiyecek ve giyecek sokulmasına mâni oldular. Mekke’ye gelen satıcıların Şi’b’a girmemesini, mallarını oraya götürmemelerini, gerekirse yüksek fiyatla kendilerinin alacağını söylediler. Böylece Şi’b’da bulunanları açlıktan öldüreceklerini veya Hâşimoğullarının pişmân olup Peygamber efendimizi kendilerine teslim edeceklerini sandılar. Bu hâl her sene Kâbe’nin ziyâret mevsimine kadar devâm ederdi.

Geleneklere göre bu mevsimde kan dökülmezdi. Bu sebeple Hâşimoğulları serbestçe Mekke’ye giderler, alış-veriş yaparak bir senelik ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlardı. Onlardan birisi bir tüccarın yanına mal almaya gelse, müşriklerin ileri gelenlerinden Ebû Leheb ve Ebû Cehl gibi müşrikler hemen yetişip tüccarlara; “Ey tüccarlar! Muhammed’in Eshâbına karşı fiyatlarınızı çok yükseltiniz. Öyle ki, pahalı olmasından dolayı kimse bir şey satın alamasın! Bundan dolayı mallarınız satılmayıp, elinizde kalırsa biz hepsini almaya hazırız” derlerdi. Onlar da mallarına yüksek fiyat söyler, müslümanlar almadan geri dönerlerdi...

Bu yolda sevgili Peygamberimiz, Hazreti Hadîce vâlidemiz, Ebû Bekr-i Sıddîk bütün mallarını harcadılar, çocukların açlıktan göklere çıkan feryatlarını dindirmeye çalıştılar. Elde avuçta olanlar bitince otları, ağaç yapraklarını yiyerek rızıklarını te’mine çalıştılar. Çocukların ağlamalarını kesmek için, kurumuş deri parçalarını ıslatıp ateşte pişirerek yedirdiler. Başta Peygamber efendimiz ve diğer Eshâb-ı kirâm efendilerimiz açlıktan mübârek karınlarına taş bağladılar. Çocukların ağlamalarını kesmek için anneler bir deri bir kemik kalmışlardı. Müşriklerden biri acıyıp da gizlice bir şey getirseydi, onu döverler çok hakâret ederlerdi. Velhâsıl geliş-gidiş kesilmiş ve zor duruma düşmüşlerdi.

Müşrikler, yaptıkları bu şiddetli zulüm ile Hâşimoğullarının yola gelip, Ebû Tâlib’in Peygamber efendimizi kendilerine teslim etmesini bekleyip durdular. Ebû Tâlib mahallesindeki müslümanlar ise onların bu düşüncelerinin tam tersine Peygamber efendimizi koruyor ve ona zarar gelmemesi için her tedbire başvuruyorlardı. Ebû Tâlib, olabilecek bir sû-i kastı önlemek için, Resûlullah efendimizin yattığı yere nöbetle muhâfızlar koyuyor veya kendi evinde yatmasını sağlıyordu. Peygamber efendimiz ise hiç çekinmeden, Allahü teâlânın emrini yerine getirmek, İslâmiyet’i yaymak için bir sâniyesini boşa harcamıyor, insanları dîne dâvet ederek onların Cehennem’den kurtulmalarına sebep olmak için uğraşiyor, bu yolda, sabırla nasihatlarına devâm ediyordu. Onu yalanlayan Kureyşli

müşriklerin de, açlığın ne demek olduğunu anlamaları için, bir gün Resûlullah efendimiz; “Ey Allahım! Şunlara da, Yûsuf’un (aleyhisselâm) zamânındaki yedi kıtlık yılı gibi yedi kıtlık azâbı vererek bana yardım eyle” diyerek duâ buyurdular.

Bundan sonraki günlerde, gökyüzünden bir damla yağmur yağmadı. Toprak susuzluktan kavruldu. Yerde yeşil bir nebâta rastlanmaz oldu. Kureyşli müşrikler neye uğradıklarını şaşırıyorlardı. Açlıktan ölmüş hayvan leşlerini, kokmuş köpek derilerini yiyerek ölümden kurtulmaya çalışıyorlardı. Onların da çocukları açlıktan feryâd-ı figân etmeye başladı. Pek çoğu açlıktan öldü. Açlıktan, gökyüzüne baktıklarında her tarafı duman kaplamış gibi görüyorlardı. Akılları başlarına gelip, yaptıkları zulmün büyüklüğünü anlar gibi oldular. İçlerinden Ebû Süfyân’ı Peygamber efendimizin huzûr-ı şeriflerine gönderdiler. Ebû Süfyân gelip; “Ey Muhammed! Sen, kendinin âlemlere rahmet olarak gönderildiğini söylüyorsun, Allah’a inanmayı, akrabâlık haklarına dikkat etmeyi bize emrediyorsun. Hâlbuki kavmin, kuraklıktan ve açlıktan kırılıp ölmektedir. Bu felâketin üzerimizden kaldırılması için Rabbine bir duâ ediver; Allah, senin yaptığın duâyı kabûl eder. Eğer böyle bir duâda bulunursan, cümlemiz îmân edeceğiz!...” diyerek yemîn etti.

Böylece yaptıkları zulüm ve işkenceleri bir kenara bırakarak, sıkıntıya düşmüşler ve Resûlullah efendimize yalvarmaya başlamışlardı. Peygamber efendimiz, yaptıklarını yüzlerine vurmamış, “îmân edeceğiz” sözleri üzerine de mübârek ellerini kaldırarak cenâb-ı Hakk’a duâ eylemişti. Allahü teâlâ, Habîbinin duâsını kabûl edip, Mekke üzerine bol bol yağmur göndermiş, topraklar suya kanmış ve bitkiler yeşermeye başlamıştı. Müşrikler kuraklık ve kıtlıktan kurtulmalarına rağmen, verdikleri sözü unutarak küfürde ısrâr ettiler...

Allahü teâlâ, bunlara cevap olmak üzere indirdiği âyet-i kerîmelerde meâlen; “Bilakis onlar, (Kur’ân-ı kerîm ve tekrar dirilme hususunda) şüphe içinde olup (seninle) istihzâ, alay ederler. O hâlde (Ey habîbim!) Semânın apaçık bir duman getireceği günü gözetle. O duman, bütün insanları saracak; “Bu, pek yaman bir azâb! Ey Rabbimiz! Bizden bu azâbı açıp kaldır ki biz îmân edelim” diyecekler. Onlar için düşünüp ibret almak nerede? Kendilerine hakikatleri açıklayan bir peygamber geldiği hâlde, yine O’ndan yüz çevirdiler. O’na; “Öğretilmiştir, mecnûndur” dediler. Biz bu azâbı (duman veya açlığı) biraz (veya az bir zaman) açıp kaldırırız. Fakat siz yine küfür ve şirkinize dönücüleriniz. Çok büyük bir şiddet ve satvetle (kendilerini) çarpacağımız gün (Bedr günü), muhakkak ki biz, (onlardan) intikam alacağız.

Celâlim hakkı için, muhakkak ki biz, bunlardan (Kureyş kavminden) evvel, Fir’avn kavmini de (mühlet ve çok mal vermekle) imtihân etmiştik. Kendilerine, tarafımızdan şerefli bir peygamber geldi (ki Mûsâ aleyhisselâmdır). O, onlara şöyle dedi: “Allah’ın kullarını (Benî İsrâil’i) bana verin. (Onları benimle gönderin. Yakalarını serbest bırakın, kendilerine azâb etmeyin.) Muhakkak ki ben, Allahü teâlâ tarafından size vahiyle gönderilmiş emin bir peygamberim. Allahü teâlâyâ karşı tekebbür

etmeyin. Zîrâ ben, size dâvâmın doğru olduğunu açıklayan delil ile, açık mûcize ile geldim. Biliniz ki, ben, beni taşlamanızdan, öldürmenizden, benim ve sizin Rabbiniz olan Allahü teâlâyâ sığmıyorum ki, O beni muhâfaza eder. Eğer beni tastik ve îmân etmezseniz, beni kendi hâlîme bırakınız. (Ben hayrınızdan geçtim. Şerriniz bâri dokunmasın.” Onlar îmân etmedikleri, kendisini yalanladıkları gibi, bilâkis bir takım ezâ ve cefâyâ başlayınca) Mûsâ (aleyhisselâm) Allahü teâlâyâ duâ edip; “Yâ Rabbî! Bunlar küfür üzere ısrâr eden bir kavimdir” dedi. Allahü teâlâ Mûsâ’ya (aleyhisselâm) vahyedip, buyurdu ki; “Kullarım (Benî İsrâîl) ile gece (Mısır’dan) çıkıp git! Fir’avn ve avânesi sizin çıktığınızı haber aldıklarında ardınızdan gelirler (onlar mutlaka sizi tâkip edeceklerdir). Kavminle denizi geçtikten sonra, onu olduğu gibi bırak (asânı tekrar vurup, açılmış olan yolları kapatma. Açık bırak). Zîrâ, Fir’avn ve askeri o yollara girip garkolacaklar, boğulacaklardır.”⁸¹

Müşrikler; “İmân edeceğiz” sözlerinden dönüp yine zulme başladılar. Allahü teâlâ, bir gün Peygamber efendimize vahiy ile; “Kâbe’de aslı bulunan sahifeye bir ağaç kurdunu (güvesini) musallat ettiğini ve güvenin Allahü tealânın isminden başka bütün yazıları yediğini bildirdi. Peygamber efendimiz de Ebû Tâlib’e; “Ey Amca! Benim rabbim olan Allahü teâlâ Kureyşlerin sahifesine ağaç kurdunu musallat etti. Allahü teâlânın isminden başka onda belirtilen zulüm, akrabâ ile ilişiği kesme, bühtan...gibi şeylerden hiç birini bırakmadı, hepsini yok etti” buyurdu.

Ebû Tâlib; “Bunu sana Rabbin mi haber verdi?” diye sorunca, Peygamber efendimiz; “Evet” buyurdular. O zaman Ebû Tâlib; “Ben şehâdet ederim ki, sen ancak doğru söylersin” dedi. Hemen giyiniş Kâbe’ye gitti. Müşriklerin ileri gelenleri orada oturuyorlardı. Ebû Tâlib’in geldiğini görünce; “Her hâlde Muhammed’i bize teslîm etmek üzere geliyor!..” dediler. Ebû Tâlib, yanlarına varınca; “Ey Kureyş topluluğu! El-Emîn olup hiç bir zaman yalan söylememiş olan kardeşimin oğlu, yazmış olduğunuz sahifedeki Allahü teâlânın isminden başka bütün yazıları bir ağaç kurdunun yediğini haber verdi. Haydi aleyhimizde yazdığınız kâğıdı getirin de görelim!..Eğer bu söz doğru ise, yemîn ederim ki, hepimiz ölünceye kadar Onu korumaya devâm edeceğiz. Artık siz de bu zulüm ve kötü davranışınızdan vazgeçiniz...” dedi.

Müşrikler heyecanla Kâbe’nin duvarından sahifeyi indirip getirdiler. Ebû Tâlib; “Okuyunuz!” deyince, içlerinden biri okumak için sahifeyi açtığında, “Bismike Allahümme”den gayri bütün yazıların silinmiş olduğunu gördü. Müşrikler ne diyeceklerini ve ne yapacaklarını şaşkırdılar. Hattâ bâzılarının vazgeçmesi üzerine, üç senedir devâm eden unutulmaz acıları bırakarak, gönüllerde derin yaralar açan bu şiddetli muhâsarayı kaldırdılar. Fakat düşmanlıklarından bir türlü vazgeçemediler, üstelik daha da sertlik gösterdiler. İslâmiyet’in yayılmasına mâni olmak için bütün yolları denediler. Bütün bu gayretlerine rağmen İslâmiyet sür’atle yayılıyor; sevgili peygamberimiz Muhammed

⁸¹ ed-Duhân 44/17-24.

aleyhisselâm, câhiliye devrinin zulmetinden bunalan insanları kurtarmaya çalışıyor ve hakîkî saâdete kavuşturuyordu. Bu saâdete kavuşanlar, kavuştukları büyük nîmete şükrediyorlar, müşriklerin hakâretleri ve işkenceleri karşısında aslâ yılmıyorlardı. Muhammed aleyhisselâmın mûcizelerini ve müslümanların dinlerindeki sebâtını gören nice gönüller İslâm nûru ile aydınlanıyordu.

Ay'ın ikiye ayrılması

Peygamber Efendimizin büyük mûcizelerinden biri de Ay'ın ikiye ayrılmasıdır. Aralarında Ebû Cehl ve Velid bin Mugîre'nin de bulunduğu bir müşrik grubu, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimize; "Eğer, sen gerçekten peygambersen, Ay'ı yarısı Kuaykian dağı, yarısı da Ebû Kubeys dağı üzerinde görünmek üzere ikiye ayır!.." dediler. Resûlullah efendimiz de; "Eğer bunu yaparsam îmân eder misiniz?" buyurdu. Onlar; "Evet îmân ederiz" dediler. Resûlullah efendimiz Ay'ın ikiye ayrılması için Allahü teâlâyâ duâ eylediler. Cebrâil aleyhisselâm, hemen sevgili peygamberimize geldi ve; "Ey Muhammed! Bu gece Mekkelilere, mûcizeyi seyretmeleri için haber ver" dedi. Peygamber efendimiz, ayın ondördü, bedir yâni yuvarlak olduğu o gece, Ay'ın ikiye ayrılacağını, ibret almak isteyenlerin seyretmesini bildirdi. O gece, sevgili Peygamberimiz mübârek parmağı ile işâret edince, Ay ikiye ayrıldı. Biri Ebû Kubeys diğeri de Kuaykian dağı üzerinde görüldü. Sonra tekrar gökyüzünde birleşti.

Resûlullah, Eshâbına; "Ey Ebû Seleme bin Abdülesed, Erkam bin Ebi'l Erkam! Şâhid olunuz!" buyurdu. Yanında bulunan diğer Eshâbına da; "Şâhid olunuz!" buyurdu. Müşrikler ise gözleriyle apaçık bir mûcize daha gördüler.

Fakat sözlerinde durup îmân etmedikleri gibi, başkalarının da îmân etmesine engel olmak için; "Bu ancak Muhammed'in bize bir sihidridir! Fakat bütün insanları da sihirleyemez ya!.. Bir de başka beldelerden gelen insanlara soralım. Bakalım onlar da aynı hâdiseye şâhid olmuşlar mıdır? Eğer gördülerse Muhammed'in nübüvvet iddiâsı doğrudur. Aksi takdirde bu bir sihidridir" dediler. Gelenlerden sordular, hattâ başka yerlere adam göndererek sordurdular. "Evet o gece Ay'ın ikiye ayrıldığını gördük!" diye herkesten aynı şeyi işittiler. Yine inkâr ettiler. İnkârcıların başında Ebû Cehl vardı. İnsanların îmân nîmetine kavuşmaması için; "Ebû Tâlib'in yetiminin sihri, semâyâ da te'sir etti!.." diyerek, kalbleri ifsâd ediyordu. Onun bu inkârı üzerine Allahü teâlâ âyet-i kerîmeler indirdi, meâlen;

"Saat (kıyâmet) yaklaştı ve ay yarıldı (ikiye ayrıldı).Onlar (Kureyş kâfirleri, Muhammed aleyhisselâmın peygamberliğine delâlet eden) bir mûcize görececek olsalar, (onu tefekkür etmekten ve îmân etmekten) yüz çevirirler ve; "Dâimî (ardı arkası kesilmeyen, şümüllü, kuvvetli) bir büyüdür"

derler. Ve onlar, (Peygamberi veya mûcizeyi) tekzib ettiler, yalanladılar, kendi hevâlarına (nefslerinin arzularına ve isteklerine) tâbi oldular, uydular. Hâlbuki, (Cennet ehline hayırdan, Cehennem ehline serden takdir edilen) her iş vukû bulacaktır (Cennet ehli Cennet'e, Cehennem ehli Cehennem'e girecektir). And olsun ki onlara (Mekke müşriklerine, Kur'ân-ı kerîmde; geçmiş ümmetlere ve âhîret hâllerine dâir, kendilerini küfür ve inâddan şiddetle) vaz geçirecek nice mühim haberler gelmiştir ki, kemâle ulaşmış tam bir hikmettir. (Eğer onu tasdik etmedikleri takdirde) inzâr eden, (Cehennem azâbı ile korkutan) resûller aslâ (onlara) fayda vermez. O hâlde (ey Habîbim! Onlara risâletini, peygamberliğini tebliğ ve hakka dâvetten sonra) sen de onlardan yüz çevir, O dâvet edicinin, (İsrâfl veya Cebrâil'in, kâfirleri, şiddetinden nefslerin) inkâr ettiği şeye (hesâba) dâvet ettiği gün, (şiddetinden) gözleri zelîl ve hakîr olarak (korku ve dehşetten nereye gideceklerini bilmez bir hâlde) dağılmış çekirgeler gibi, kabirlerinden çıkacaklar. Kâfirler, (boyunlarını eğerek) o dâvet ediciye koşar oldukları hâlde; "Bu gün bize ne zor ve çetin bir gün" diyecekler."⁸²

Rabbim size de hidâyet nasîb etsin!..

Müşriklerin, müslümanlara uyguladıkları üç senelik ablukanın sona ermesinden sonra, Necrân'dan bir grup Resûlullah efendimize geldi. Bunlar yirmi kadar olup, Habeşistan'a hicret eden Eshâb-ı kirâmdan İslâmiyet'i işitmişler; İslâmiyet'i öğrenmek ve Peygamber efendimizi görmek saâdetine kavuşmak için Mekke'ye gelmişlerdi. Kâbe-i muazzamanın yanında Resûlullah efendimizle görüştüler. Pek çok sûaller sorarak, arzu ettiklerinden daha güzel ve mükemmel cevaplar aldılar. Kureyşli müşrikler de etrâftan onları seyrediyordu. Âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz, onlara Kur'ân-ı kerîmden bâzı âyet-i kerîmeler okudu. Bundan pek fazla etkilendiler ve gözyaşlarını tutamayarak, ağladılar. Sonra da Efendimizin dâveti üzerine son derece memnun oldular ve büyük bir sevinçle Kelime-i şehâdet getirip, müslüman olmakla şereflendiler. Memleketlerine dönmek üzere izin istediklerinde, Ebû Cehl yanlarına gelip; "Sizin kadar ahmak bir kimse görmedik!.. O'nun yanında bir defâ oturmakla dîninizden ayrıldınız ve ne söylediyse tasdik ettiniz!.." şeklinde hakâret dolu sözler sarfetti. Daha yeni Eshâb olmakla şereflenen bu kimseler; "Allahü teâlânın size de hidâyet nasîb etmesini dileriz. Bize yaptığınız bu hakâret ve câhilliği, biz size yapmayız. Gerçi biz, herhangi bir hakkınızı çîgnemiş değiliz. Fakat şunu iyi bilin ki, birkaç câhilin sözüyle, kavuştuğumuz bu büyük nîmeti aslâ kaybetmek istemeyiz, bu hak dinden dönmeyiz" diye karşılık verdiler.⁸³

⁸² el-Kamer 54/1-8.

⁸³ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 199-200; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 391-392.

Allahü teâlâ, bu hâdise üzerine gönderdiği âyet-i kerîmelerde meâlen buyurdu ki; “Bundan (Kur’ân-ı kerîmden) evvel, kendilerine kitap verdiğimiz nice kimseler vardır ki, onlar buna (Kur’ân-ı kerîme) inanırlar. Onlara (Kur’ân-ı kerîm) okunduğu zaman; “Buna inandık. Şüphe yok ki, bu, Rabbimizden (gelen) bir haktır. Gerçekten biz bundan evvel de İslâm’ı kabûl etmiş kimselerdik” dediler. İşte bunlara, sabır (ve sebât) etmeleri sebebiyle mükâfâtları, iki defâ verilecektir. Bunlar, kötülüğü iyilikle savarlar. Kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden (hayra) harcarlar. Bunlar, çirkin söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve; “Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz size aittir. Size selâm olsun, biz câhilleri aramayız (dostluğunu da istemeyiz)” derler.”⁸⁴

Hüzün senesi

Peygamber efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem büyük oğlu Kâsım on yedi aylıkken vefât etmişti. Bu acı hâdiseden seneler sonra, diğer oğlu Abdullah da vefât etti. Resûlullah efendimizin mübârek gözlerinden yaşlar aktığı hâlde dağa dönüp; “Ey dağ! Benim başıma gelen şey, senin başına gelseydi, dayanamaz yıkılırdın!” buyurdular ve üzüntüsünü dile getirdiler. Hazreti Hadîce vâlidemizin; “Yâ Resûlallah! Onlar şimdi nerededirler?” sûaline karşı da; “Onlar, Cemet’tedirler” buyurdu.

Kâinâtın sultânı sevgili Peygamberimizin iki oğlunun da vefât etmesiyle, müşrikler çok sevindiler. Ebû Cehl gibi kâfirler, bunu fırsat bilerek;

“Artık Muhammed ebterdir, nesli kesilmiştir. Neslini devâm ettirecek erkek çocuğu kalmamıştır. Kendisi de vefât edince adı sanı unutulacaktır” diye etrafta yaygara kopardılar. Bunun üzerine Allahü teâlâ, Kevser sûresini indirerek Resûlünü tesellî etti. Meâlen; “(Habîbim!) Hakîkat, biz sana Kevser’i verdik (Kevser havuzunu, pek çok hayrı ihsan ettik). O halde Rabbin için namaz kıl. Kurban kes... Doğrusu sana (nesli kesik deyip) dil uzatandır, hayırsız ve nesli kesik... (Sana ebter diyen kimsenin kendisi zürriyetsiz, şerefsiz ve namsızdır. Sana gelince, Habîbim, senin pâk neslin, şân ve şerefın kıyâmet gününe kadar devam edecektir. Âhirette de sana akla gelmeyecek nice büyük şerefler tahsis edilmiştir)” buyuruldu.

Resûlullah sallallahü aleyhi vesellem efendimizin oğullarının vefâtından sonraki günlerde Ebû Tâlib hastalandı ve gün geçtikçe hastalığı şiddetlendi. Bunu işten Kureyşli müşrikler; “Ebû Tâlib hayatta iken, Muhammed’in himâyesine çok gayret etmiş idi. Artık göç etme zamanı yaklaştı. Son vaktinde de olsa bir ziyâretine gidelim. Zirâ Hamza gibi eşi olmayan bir Arab merdânesi ve heybeti, pehlivanlığı ve korkusuzluğu güneş gibi meydanda olan Ömer müslüman oldular. Her geçen gün Arab

⁸⁴ el-Kasas 28/52-55.

kâbilelerinden insanlar gelerek bölük bölük O'na tâbi oluyorlar. Böylece müslümanlar günden güne çoğalıyor ve sesleri âlemi tutuyor. Bu vaziyete göre ya bizim onlara tâbi olmamız, veya ceng ve kîtâle hazır olmamız, icâb etmektedir. Ebû Tâlib'e varıp durumu anlatalım da aramızı bulsun. O'nun dînine taarruz etmeyelim, O da bizim dînimize saldırmassın" düşüncesiyle Ebû Tâlib'in yanına geldiler.

Ukbe, Şeybe, Ebû Cehl, Ümeyye bin Halef gibi tanınmış kimseler, Ebû Tâlib'in yastığı üzerine oturdular. Dediler ki: "Senin büyüklüğüne inanıyor, üstünlüğünü kabûl ediyoruz. Bu sebeple sana aslâ muhâlefet etmedik. Korkarız ki, sen öldükten sonra, Muhammed bizimle uğraşır, husûmet aramızda devâm eder. Bizi barıştır da birbirimizin dînine taarruz etmeyelim."

Ebû Tâlib, Peygamber efendimizi çağırıp; "Kureyş'in bütün ileri gelenleri senden, onların dînine karışmamanı ricâ ediyorlar. Bunu kâbul edersen, senin emrinde çalışırlar ve sana yardımcı olurlar" dedi. Âlemlerin efendisi buyurdu ki: "Ey Amca! Ben onları, ancak bir kelimeye dâvet etmek istiyorum ki, o kelime ile bütün Arablar, onlara boyun eğerler. Arab olmayanlar da cizye öderler" buyurdu. Kureyş eşrâfna da; "Evet! Siz, bana bir kelime söylerseniz, onunla bütün Arablara hâkim olursunuz, Arab olmayanlar da size boyun eğerler" buyurdu. Ebû Cehl; "Olur. Onu on misli olarak söyleriz. Ne imiş o kelime?" dedi. Resûlullah efendimiz; "Lâ ilâhe illallah" dersiniz ve Allahü teâladan başka tapmakta olduğunuz putları da kaldırıp atarsanız" buyurunca, müşrikler hemen; "Sen, bizden, bundan başka bir şey istel!..." dediler. Peygamber efendimiz; "Siz, güneşi getirip ellerime koyacak olsanız bile, ben sizden, bundan başkasını istemem" buyurdu.

Müşrikler; "Yâ Ebe'l Kâsım! Çok acâib bir teklifte bulunuyorsun. Biz senin hâtırına riâyet etmek istiyoruz; Sen, bizim hâtırımızı hoş etmiyorsun!" dediler ve kalkıp gittiler. Onlar gidince, Ebû Tâlib, Peygamber efendimize; "Senin Kureyş'ten istediğin şey, gâyet yerinde idi. Doğru söyledin" dedi. Amcasının bu sözü, Resûlullah efendimizi ümitlendirdi ve Ebû Tâlib'in îmana geleceğini anlayıp; "Ey Amca! Bir kere; "Lâ ilâhe illallah"de!.Tâ ki, Kıyâmet günü sana şefaet edeyim" buyurdu. Ebû Tâlib; "Halkın, ölmekten korktu da onun için müslüman oldu, diyerek ayıplamalarından korkuyorum. Yoksa, senin hatırını hoş ederdim" diyerek nefesine ağır geldiğini söyledi ve hastalığının gitgide ağırlaşması üzerine vefât etti.

Ey pâdişâhı cihân, ey Sultân-ı bahr-ü ber!

Ey meleklerden üstün, son ve eşsiz Peygamber!

"Lî me'allahi vaktün" verir hâlinden haber,

Sensin bedene hayât, dile tad, gönle sultân.

Ahmed, Muhammed, Mahmûd, hep över seni Allah;

Senin isminle biter Lâ ilâhe illallah.

Bundaki ince sırrı anlamaz, bilmez gümrâh;

Kendi adıyla yazmış, senin adını Rahmân.

Seni seven köleler, sultân oluyor şâhım!

Otur gönül tahtıma, ey eşsiz pâdişâhım!

Çok seviyorum seni, olsa da çok günâhım!

İnandım ki, sevenler, pay alır ikrâmından.

Nasıl sevmeyeyim ki, bedenimde canımsın,

Hürmetine var oldum, sebebi hayâtımsın.

Damarımda kanımsın, bana benden yakınsın.

Sen âşıklara ma'şûk ve hep canlara cânân.

Her derde devâ sensin, her rrûha, şifâ sensin.

Göze sürme, başa tâç, kalblere cilâ sensin.

Habîbullahsın, fevk-imele-i a'lâ sensin,

Başka kapı çalamaz, seni biraz tanıyan.

Evliyânın mürşîdi, âlimlerin rehberi;

Teşrîfi sevindiren yedi kat göğü, yeri.

İnsanlara, cinlere Hakkın son Peygamberi;

Toprak altında kalsın, kapında kul olmayan.

Hazreti Hatice validemizin vefâtı

Resûlullah efendimizin dert ortağı, yirmi dört senelik hayat arkadaşı olan mübârek Hazreti Hatîce vâlidemiz de, dert ve üzüntülerle geçen üç senelik muhâsaradan sonra, Hicret'ten üç sene önce, Ramazan ayının başında, 65 yaşında vefât etti. Fahr-i Kâinât sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Hazreti Hatîce vâlidemizi kendi mübârek elleriyle defn eylediler. Onun ayrılığında, çok hüzünlendiler. Aynı sene içinde Hazreti Hadîce vâlidemizin ve amcası Ebû Tâlib'in vefâtı, Peygamber efendimizi üzüntüye boğmuştu. Bundan dolayı bu seneye Senetül-hüzn yani hüzün senesi denildi.

Hazreti Hatîce vâlidemizin vefâtı, sevgili Peygamberimizi sarsmış ve haddinden ziyâde üzmüştü. Çünkü en önce îmâna gelen ve Resûlullah efendimizi tasdik eden o idi. Ayrıca O'nun en büyük desteği ve tesellî vereni idi. Herkes düşman iken, o, bütün kalbini açmış ve Peygamberimizin muhabbetiyle dolmuş idi. Bütün malını, servetini nesi varsa İslâmiyet uğruna harcamış, sevgili Peygamberimizin hizmetini görmek için, gecesini gündüzüne katmıştı. Resûlullahı hiçbir zaman üzmemiş, aslâ hatırını kırmamıştı. Peygamber efendimiz, bunu zaman zaman anlatır, böylece mübârek hanımlarının fazîletlerini yâd ederlerdi.

Bir gün, Hazreti Hatîce, Peygamberimiz dışardayken, O'nu aramak için çıkmıştı. Cebrâil aleyhisselâm insan kıyâfesinde Hazreti Hadîce'ye göründü. Hazreti Hatîce vâlidemiz, ona, Peygamber efendimizi sormak istediye de, düşmanlardan olma ihtimâlini düşünerek geri döndü. Sevgili Peygamberimizi evde görünce, hâdiseyi anlattı. Fahr-i kâinat efendimiz buyurdu ki; "Senin gördüğün ve beni sormak istediğin o zâtın kim olduğunu biliyor musun? O, Cebrâil (aleyhisselâm) idi. Selâmını sana bildirmemi söyledi. Şunu da sana bildirmemi söyledi ki, Cennet'te senin için incilerden yapılmış bir binâ hazırlanmıştır. Tabî orada böyle üzüntülü, sıkıntılı, zahmetli ve külfetli şeyler bulunmayacaktır."

Eli boynuna yapıştı

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, insanların en bahtiyârlarından olan Eshâbına, bir benzeri daha bulunmayan sohbetler ederek, onların kalplerini nûrlandırır. Gelen âyet-i kerîmeleri îzâh eder, anlatılmayan, anlaşılmayan hiçbir şey bırakmazdı. Bu arada müşriklerin de îmâna gelmesi için, toplandıkları yerlere gider, bıkmadan ve yılmadan îmâna dâvet ederdi. Bu duruma, Ebû Cehl ile Velîd bin Mugîre çok kızar; "Bu gidişle Muhammed, herkesi kendi dînine çevirecek, putlarımıza tapan kimse bırakmayacak" derlerdi. Bir gün, bu işi bitirmenin tek çâresi, âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimizi öldürmek olduğunda karar kıldılar. Ebû Cehl, Velîd bin Mugîre'yi ve Mahzûmoğullarından birkaç delikanlıyı yanına alarak Beytullah'a geldi. O anda sevgili peygamberimiz namaz kılıyordu. Ebû Cehl, eline aldığı bir taş ile hemen ileri atıldı. Habîb-i ekrem ve

Nebiyi-i muhterem efendimize, taşı vurmak üzere elini kaldırdığı an, elleri havada hareketsiz kaldı. Hiçbir şey yapamadı ve şaşkına döndü. O hâli ile geldiği yere gitti. Müşriklerin yanına varınca, eli eski hâline döndü ve taş yere düştü.

Aynı taşı Mahzûmoğullarından biri kapıp; “Göreceksiniz! O’nu ben öldüreceğim!..” diyerek, Peygamber efendimize doğru yürüdü. Yaklaşınca, bir anda gözü kör olup, etrâfi göremez oldu. Bunun üzerine, Mahzûmoğulları hep birlikte sevgili peygamberimize doğru ilerlediler. Peygamber efendimize iyice yaklaştıkları an, onu göremez oldular. Fakat Mübârek sesini işitiyorlardı. Sesin geldiği yere yürüdüklerinde, ses arkalarından, arkaya döndüklerinde ise, önceki yerden gelmeye başladı. Aynı hâle birkaç defâ şâhid oldular. Sonunda şaşkına dönüp, Resûlullah efendimize hiçbir şey yapamadan orayı terk ettiler. Bunun üzerine, Allahü teâla âyet-i kerîme gönderip, meâlen;

“Onların önlerine sed çektik. Gözlerini perdeledik. Artık göremezler” buyurdu.⁸⁵

Tâiflileri îmâna dâveti

Müşrikler Sevgili Peygamberimizden pek çok mucizeler gördükleri hâlde inadlarından îmân etmiyorlar, üstelik müslüman olan çocuklarına, kardeşlerine, akrabâ ve arkadaşlarına eziyet ve zulümden geri kalmıyorlardı. Onların gittikçe şiddetlenen bu zulüm ve işkencelerine, sevgili Peygamberimiz çok üzüldüler. Mekke yakınlarında bulunan Tâif’e giderek, halkını İslâm’a dâvet etmeyi düşündüler. Bu sebeple, yanlarına Zeyd bin Hârise’yi alıp Tâife vardılar. Tâifin ileri gelenlerinden Amr’ın oğulları; Abd-i Yâfil, Habîb ve Mes’ûd ile görüştüler. Onlara İslâm’ı anlatıp, Allahü teâlâya îmân etmelerini istediler. Onlar îmân etmedikleri gibi, hakârette bulundular, üstelik; “Allahü teâlâ peygamber göndermek için, senden başka kimse bulamadı mı? Allahü teâlâ senden başkasını peygamber göndermeye âciz mi? Memleketimizden çık git de, nereye istersen oraya git!.. Senin kavmin, söylediklerini kabûl etmedi de onun için buraya geldin değil mi? Yemin ederiz ki, biz de senden uzak duracağız. Hiçbir isteğini kabûl etmeyeceğiz” dediler.

Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, onların yanından üzüntü ile ayrıldılar. Sekîf kabilesini on gün veya bir ay İslâmiyet’e dâvet ettiler, fakat hiç biri îmân etmediği gibi, ayrıca alay ettiler, işkence yaptılar ve yuhaladılar. Çocukları ve gençleri, geçeceği yol kenarlarına dizerek taşla tuttular ve üzerine saldırttılar. Tâifli gençlerin attığı taşlara, Hazreti Zeyd, vücûdunu siper ederek Peygamberimize bir zarar gelmesini önlemeye çalışıyordu. Zeyd hazretleri, sevgili Peygamberimizin etrâfında dört dönüyor, taşların O’na değmemesi için çırpınıyordu. O’nun mübârek vücûduna bir zarar gelmesin diye kendisine gelen taşlara aldırılmıyordu. Canını bu günlerde fedâ etmek için fırsat

⁸⁵ Yâsîn 36/9.

beklemiyor muydu? İşte, Âlemlerinefendisini taşıyorlar, eziyet, işkence yaparak yurtlarından çıkarmaya çalışıyorlardı.

Hazreti Zeyd, Peygamber efendimizi korumak için sağa-sola koşturdukça, taşlar; başına, vücûduna, ayaklarına birbiri peşinden değiyordu. Bu sebeple, Hazreti Zeyd'in her tarafı kan içinde kalmıştı. Sevgili Peygamberini korumak için varını yoğunu harcıyor, taş atan zâlimlere karşı âvâzı çıktığı kadar; “Yapmayın!.. Vurmayın!.. O âlemlerin efendisidir! Resûlullah'tır O!.. Benim vücûdumu parça parça yapın, fakat Peygamberimize bir zarar gelmesin!..” diye bağırıyordu. Zeyd bin Hârise'yi aşarak Resûlullah efendimize gelen taşlar, Efendimizin mübârek ayaklarını kan içinde bırakmıştı.

Sevgili Peygamberimiz, üzüntülü, yorgun ve yaralı bir hâlde, Utbe ve Şeybe isimindeki iki kardeşin bağına yaklaştılar. Orada, bütün mü'minlerin canlarını fedâ etmek istediği Resûlullah efendimiz, mübârek ayaklarından akan kanları sildiler. Abdest alıp, ağacın altında iki rekat namaz kıldılar. Sonra mübârek ellerini kaldırıp münâcâtta bulundular.

Bu hâli, bağ sâhipleri seyrediyordu. Resûlullah efendimizin başına gelenleri görmüşler, garibliğine şâhid olmuşlardı. Merhamet damarları harekete geldi. Addâs isimindeki köleleri ile üzüm gönderdiler. Sevgili Peygamberimiz, üzümü yerken Besmele çekti. Üzümü getiren köle Hıristiyan idi. Besmeleyi işitince şaşırđı. “Yıllardır buralardayım, kimseden böyle bir söz duymadım. Bu nasıl kelâmdır?” diye sordu.

Resûlullah ; “Sen neredensin?” buyurdu. Addâs; “Nineveliyim” dedi. Resûlullah; “Yunus'un (aleyhisselâm) memleketinden imişsin” buyurdu. Addâs; “Sen Yûnus'u nereden tanıyorsun? Onu, buralarda kimse bilmez” dedi. Resûlullah; “O, benim kardeşimdir. O da, benim gibi peygamber idi” buyurdu.

Addâs; “Bu güzel yüzün, bu tatlı sözlerin sâhibi yalancı olamaz. Ben inandım ki, sen Allah'ın Resûlüsün” dedi. Müslüman oldu; “Yâ Resûlullah! Yıllardır bu zâlimlere, bu yalancılara kölelik ettim. Herkesin hakkını yiyorlar. Herkesi aldatıyorlar. Hiç iyi tarafları yok. Dünyâlık toplamak ve şehvetlerini tatmin için her alçaklığı göze alıyorlar. Onlardan nefret ediyorum. Sizinle birlikte gitmek, size hizmetle şereflemek, câhillerin, ahmakların size yapacağı saygısızlıklara hedef olmak, mübârek vücûdunuzu korumak için fedâ olmak istiyorum” dedi.⁸⁶

Resûlullah efendimiz, tebessüm ederek; “Şimdi efendilerinin yanında kal! Az zaman sonra, adımı her yerde işitirsin. O zaman bana gel” buyurdu. Bir müddetistirâhat edip, Mekke'ye yürüdüler. Mekke'ye iki konaklık bir mesâfe kaldığında, bir bulutun kendilerini gölgelemekte olduğunu gördüler. Dikkatle baktıklarında, Cebrâil aleyhisselâm olduğunu anladılar. Bu hâdiseyi sevgili Peygamberimiz, Âişe-i Sıddîka vâlidemize anlatmışlardı.

⁸⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 42; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 135-137.

“Sahih-i Buhârî” de ve Ahmed bin Hanbel’in “Müsned’inde bildirildi ki: Bir gün Hazreti Âişe vâlidemiz; Yâ Resûlullah! Senin başından Uhud gününden daha ızdıraplı bir gün geçti mi?” diye sormuştu da, Resûlullah efendimiz şöyle cevap vermişti: “Vallahi senin kavminden öyle cefâ çektim ki, Uhud gâzasında bulunan kâfirlerden onu çekmedim.

İbn-i Abd-i Yâfil bin Abd-i Külâl’e nefsimi arz ettiğimde (yani nübüvvetimi bildirip onu dîne dâvet ettiğimde) kabûl etmedi. Yanlarından öyle büyük bir ızdırapla ayrıldım ki, tâ Karn-ı Seâlib denilen yere varıncaya kadar kendime geledim. Orada başımı yukarı kaldırdım. Bir bulutun üzerime gölgesini saldığımı gördüm. Baktım ki, bulutun içinde, Cebrâil (aleyhisselâm) duruyor. Bana nidâ edip dedi ki: “Yâ Muhammed! Hak teâlâ hazretleri, kavminin senin hakkındaki sözlerini işitti. Seni korumak istemediklerine de vâkıf oldu. Sana dağlara me’mûr olan şu meleği gönderdi ki, ne istersen ona emredersin..” “O melek de bana nidâ edip selâm verdikten sonra; “Yâ Muhammed! Hak tealâ hazretleri Cibril’in dediği gibi, dağların meleği olan beni sana gönderdi ki, ne istersen bana emredesin. Emrine âmâdeyim. Eğer şu iki yalçın dağın (Kuaykian dağı ile Ebû Kubeys dağının) Mekkeliler üzerine kapanırcasına birbirine kavuşmasını (ve müşrikleri tamâmıyla ezmesini) istiyorsan, emret kavuşturayım.” dedi. Ben râzı olmadım ve dedim ki: “(Hayır! Ben âlemlere rahmet olarak gönderildim) Allahü teâlânın bu müşriklerin sulbünden, yalnız cenâb-ı Hakk’a ibadet eden ve Allahü teâlâya hiçbir şeyi ortak koşmayan bir nesil meydana çıkarması için duâ ederim.”

Peygamber efendimiz Tâif’den Mekke’ye dönerken, Nahle mevkiinde birazcık istirahat buyurdular. Bir ara namaza durmuşlardı. Nusaybin cinlerinden bir grup oradan geçerken, sevgili peygamberimizin okuduğu Kur’ân-ı kerîm âyetlerini duyunca, durup dinlediler. Sonra Peygamber efendimizle görüşüp müslüman oldular. Peygamber efendimiz onlara; “Kavminize varınca, benim îmâna dâvetimi onlara da söyleyin. Onları da îmâna dâvet edin” buyurdu. O cinnîler, kavimlerine gidip bunu bildirince, işiten cinnîlerin hepsi îmân ettiler.⁸⁷

Bu husus, Kur’ân-ı kerîmde Cin sûresinde ve “Buhârî” ve “Müslim” adındaki meşhûr hadîs-i şerîf kitaplarında bildirilmektedir. Bu hâdiseden sonra Mekke’ye yürüdüler.

“Lâ ilâhe illallah” diyerek kurtulunuz...

Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem efendimiz, Mut’im bin Adî’nin himâyesinde Mekke’ye geldi. İnsanları hak yola dâvet etmeye devâm etti. Bu durum karşısında, müşrikler yine azıtıp eskisinden daha çok işkence ve zulüm yapmaya başladılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, peygamber efendimize,

⁸⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 212.

Kâbe'yi ziyâret mevsiminde, ziyârete gelen Arap kabîleleriyle görüşüp, onları İslâm'a dâvet etmesini emreyledi.

Sevgili Peygamberimiz, bu emir üzerine, Mekke civârında kurulan Zül-mecâz, Ukâz ve Mecenne panayırlarına giderek, kabîleleri, Allahü teâlânın birliğine ve O'na ibadet etmeye dâvet eder, kendisinin peygamber olduğunu kabûl etmelerini söylerdi. Kabûl ettikleri takdirde, Cenâb-ı Hakk'ın, onlara Cennet'i vereceğini bildirirdi. Peygamber efendimizin, yalvarırcasına yaptığı bu dâvetlere, ne yazık ki, hiç birisi kulak asmaz, bâzıları kaba davranır, hakârette bulunur, bâzıları da suratını asıp kötü sözler sarfederdi. Kureyş müşrikleri de O'nu takib ederek gittikleri kabîleleri ifsâd ederlerdi.

İmâm-ı Ahmed, Beyhekî, Taberânî ve İbn-i İshak'ın bildirdiklerine göre, Rebîa bin Abbad şöyle rivâyet etti. “Genç idim. Babamla berâber Minâ'ya gitmiştik. Resûl aleyhisselâm, Arab kabîlelerinin kondukları yere varır; “Ey filân oğulları!Taptığınız şu putları atarak, Allahü teâlâyâ hiçbir ortak koşmadan ibâdet etmenizi, bana inanıp beni tasdik etmenizi, Hak teâlâ tarafından gönderilmiş olduğum vazifeyi açıklayıp yerine getirinceye kadar beni korumanızı size emreden Allahü teâlânın resûlüyüm!...” buyururdu.

Peşi sıra giden şaşı gözlü, örgülü saçlı bir adam da; “Ey filân oğulları! Bu sizi, putlarımız Lât ve Uzzâ'ya tapmaktan men edip, kendisinin uydurduğu bir dîne dâvet ediyor!.. Sakınınız.. Onu dinlemeyiniz ve O'na itâat etmeyiniz!..” diyordu. Ben babama; “Bu zâtı tâkip eden kimdir?” diye sordum. “Amcası Ebû Leheb'dir” dedi.

Taberânî, Târik bin Abdullah'dan şöyle rivâyet etti: “Resûl aleyhisselâmı Zülmeçâz panayırında görmüştüm. İnsanların duyması için, yüksek sesle; “Ey insanlar! “Lâ ilâhe illallah (Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur)” deyiniz de kurtulunuz” buyurarak sesleniyordu. O'nu takip eden bir kimse de eline geçirdiği taşları ayaklarına atarak; “Ey cemâat! İnanmayınız!.. O'ndan sakınınız! Çünkü O yalancıdır!..” diyordu. Öyle ki, degen taşlar mübârek ayaklarını kanatmıştı da, O hâlâ yılmadan, yorulmadan dâvetine devâm ediyordu. “Bu genç kimdir?” diye sordular. Birisi; “Abdülmüttalib oğullarından bir gençtir” cevabını verdi. “Taş atan kim?” diye sorduklarında; “Amcası Ebû Leheb” dedi.

İmâmı Buhârî “TârihulKebîr” inde ve Taberânî “Mu'cem-ül-Kebîr” inde zikr etti: “Müdrîk bin Münib, babasından, o da dedesinden nakl etti ve dedi ki: “Babamla Minâ'ya gelip konaklamıştık. Bir toplulukla karşılaştık. Bir kimse onlara; “Ey insanlar! “Lâ ilâhe illallah” deyiniz de kurtulunuz” buyuruyordu. Etrâfındaki insanlardan bâzıları O'nun, o güzel yüzüne tükürüyor, bâzıları da başına toprak saçıyor, bâzıları da küfredip çeşitli hakâretlerde bulunuyordu. Bu hâl öğleye kadar devâm etti. Bu sırada bir kız çocuğu elinde su kabı ile oraya geldi. O'nu o hâlde görünce ağlamaya başladı. O kimse, su içtikten sonra kıza dönüp; “Ey kızım. Baban hakkında; tuzağa düşürülüp öldürülecek, zillete

uğrayacak diye korkma!” buyurdu. “Bu kimse ve o kız kimdir?” diye sorduk. “Bu, Abdülmuttalip oğullarından Muhammed’dir, yanındaki de kızı Zeyneb’dir” dediler.”

Sa’îd bin Yahyâ bin Sa’îd El-Emevî “Megâzî” sinde babasından nakletti. O da Ebû Naîm’den, Abdurrahmân Âmirî’den, o da bir çok kimseden rivâyet etti. Dediler ki; Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, bir gün Ukâz panayırına gitti. Benî Âmir kabîlesine varıp, onlara; “Ey Benî Âmir! Sizde, size sığınan kimselere himâyeye nasıldır?” diye sordular. Onlar da; “Bize hiç kimse laf atamaz, habersiz ateşimizden ısınamaz!..” dediler. Peygamber efendimiz, “Ben, Allahü teâlânın resûlüyüm. Yanınıza geldiğim zaman, Rabbimin, bana verdiği peygamberlik vazifesini insanlara ulaştıncaya kadar beni korur musunuz?” buyurdu. Onlar; “Sen, Kureş’ten kimlerdensin?” diye sordular. Efendimiz: “Abdülmuttaliboğullarımdım” buyurunca, onlar; “Mâdem ki, Abdülmuttalib oğullarıdansın, niçin onlar seni korumuyorlar?” dediler. Resûlullah efendimiz de; “Beni yalanlayanların önde geleni onlar oldular” buyurdu. Benî Âmir topluluğu dediler ki: “Ey Muhammed! Biz seni ne reddederiz, ne de getirdiklerine îmân ederiz. Ancak, sen, peygamberlik vazifeni insanlara ulaştıncaya kadar seni koruruz.”

Bunun üzerine Peygamber efendimiz, onların yanına oturdu. O sırada Benî Âmir’in ileri gelenlerinden Beyhara bin Fâris, panayırda alışverişini bitirip yanlarına geldiğinde, oradakilere, Peygamber efendimizi göstererek; “Bu kimdir?” diye sordu. Onlar da; “Muhammed bin Abdullah’dır” dediler. Beyhara; “Sizin O’nunla ne işiniz var ki, yanınıza oturtunuz?” deyince; “Bize sığındı, Allah’ın resûlü olduğunu söylüyor ve peygamberlik vazifesini insanlara tebliğ edinceye kadar, kendisini korumamızı istiyor” dediler.

Bunun üzerine Beyhara, Peygamber efendimize dönüp; “Seni korumağa kalkmamız, bütün Arabların okuna göğsümüzü hedef tutmamız demektir” dedi ve kavmine de; “Yurtlarına, sizden daha kötü bir şeyle dönen bir kâbile yoktur. Demek siz, bütün Arablarla savaşacak, onların okuna vücûdunuzu hedef tutacaksınız ha!.. Eğer kavmi, O’nda bir hayır görseydi, önce kendileri korurdu. Siz, kavminin yalanlayıp yanlarından uzaklaştırdığı kimseyi barındırmaya, O’na yardım etmeye kalkıyorsunuz!.. Çok yanlış düşünüyorsunuz!..” dedi.

Sonra sevgili Peygamberimize dönüp; “Derhal aramızdan ayrılıp kavmine dön!.. Yemîn ederim ki, kavmimin arasında olmasaydın, şimdi senin boynunu vururdum!..” demek bedbahtlığında bulundu. Bu sözler üzerine, Âlemlerin efendisi büyük bir üzüntü içerisinde devesine bindi. O küstah Beyhara, Resûlullah efendimizi devesinden düşürdü. Bu hâdiseyi gören Eshâb-ı kirâmdan Dabââ binti Âmir isminde bir hanım feryâd edip; Allahü teâlânın Habîbine, şu yapılanı nasıl revâ görüyorsunuz? Benim hâtırım için Resûlullah’ı bunların elinden kurtaracak yok mudur?” diyerek akrabâlarına seslendi. Amcaoğullarından üç kişi hemen bahtsız Beyhara’nın üzerine yürüdü. Beyhara’nın kavminden iki kişi

ona yardım etmek istediye de, diğerleri Beyhara'yı ve yardımcılarını hırpalayıp dövdüler. Bu durumu tâkibeden sevgili Peygamberimiz, kendisi için dövüşen o üç kimse için; “Yâ Rabbî! Bu kimselere bereketini ihsân eyle”; Beyhara ve yardımcıları için de; “Yâ Rabbî! Bunları da rahmetinden uzaklaştır” diye duâ ettiler.

Hayır duâ buyurduğu kimseler, müslüman olmakla şereflenirken, diğerleri de kâfir olarak can verdiler. Benî Âmir kabîlesi mensupları, memleketlerine döndüklerinde, kabîlelerindeki, semâvî kitapları okumuş yaşlı bir kimseye, Mekke’de başlarından geçenleri anlattılar. O kimse, Peygamber efendimizin ismini duyunca; “Ey Benî Âmir! Siz ne yaptınız? İsmâiloğullarından hiç biri şimdiye kadar yalan yere peygamberlik dâvâsında bulunmamıştır. Muhakkak ki, O’nun söylediği doğru ve hak idi. Kaçırılan bu fırsatı artık telâfi etmek çok zordur!..” diyerek onları kınadı.

N’ola tâcım gibi başımda götürsem dâim

Kadem-i pâkini ol Hazreti fiâh-ı Rasûl’ün

Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kadem sâhibidir

Bahtiyâ durma yüzün sür kademine o gülün.

SULTAN I. AHMED (BAHTÎ)

MÎRÂC

Sevgili peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem bu şekilde gördüğü her kabîleye, İslâm’ı anlattı. Kendisini himâye edip, insanlara İslâm’ı tebliğ etmesinde yardımcı olmalarını istedi. Fakat hiç kimse ne müslüman oldu, ne de himâye etmeye yanaştı. Ayrıca hakâret, zulüm, işkence ve alay edip, yalanladılar. Âlemlerin efendisi çok yorgun, aç, susuz, üzüntülü ve pek hüzünlü idi. Gündüzleri böyle geçiyor, gece geç vakitlere kadar bu hâl devâm ediyordu. Mekkeli müşrikler, devamlı peşlerinde geziyor, Kâbe’yi ziyârete gelen insanların müslüman olmasını engelledikleri gibi, Habîb-i ekrem efendimize zulüm etmekten geri durmuyorlardı. Artık Resûlullah efendimiz için gidilecek bir yer yoktu. Her taraf düşman idi. O gece doğruca amcası Ebû Tâlib’in kızı Ümm-i Hânî’nin, Ebû Tâlib mahallesinde bulunan evine geldi.

Ümm-i Hânî, o zaman îmân etmemişti. “Kimdir o” deyince, Resûlullah efendimiz; “Amcan oğlu Muhammed’im. Kabûl edersen, misâfir geldim” buyurdu.

Ümm-i Hânî; “Senin gibi doğru sözlü, emîn, asîl, şerefli misâfire can fedâ olsun. Yalnız, teşrîfinizi önceden bildirseydiniz, bir şeyler hazırlardım. Şimdi yedirecek bir şeyim yok” dedi.

Resûlullah efendimiz; “Yiyecek, içecek istemem. Hiç biri gözümde yok. Rabbime ibâdet etmek, yalvarmak için bir yer bana yetişir” buyurdu.

Ümm-i Hânî, sevgili Peygamberimizi içeri alıp; bir hasır, leğen ve ibrik verdi. Gelen misâfire ikrâm etmek, onu düşmandan korumak, Araplar için en şerefli vazife sayılırdı. Bir evdeki misâfire zarar gelmesi, ev sâhibi için büyük yüz karası olurdu. Ümm-i Hânî, “Bunun Mekke’de düşmanları çok. Hattâ öldürmek isteyenler var. Şerefimi korumak için, sabaha kadar O’nu gözeteyim” diye düşündü. Babasının kılıcını alıp, evin etrâfında dolaşmağa başladı.

(Ol hümâyûn-baht u ol kadri yüce,

Ümm-i Hânî hânesindeydi gece.)

Resûlullah, o gün çok incinmişti. Abdest alıp, Rabbine yalvarmaya, af dilemeye, kulların îmâna gelip, saadete kavuşmaları için duâya başladı. Çok yorgun, aç ve üzüntülü idi. Hasır üzerine uzanıp uyuyuverdi.

O anda Allahü teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma; “Sevgili peygamberimi çok üzdüm. Mübârek bedenini, nâzik kalbini çok incittim. Bu hâlde, yine bana yalvarıyor. Benden başka hiçbir şey düşünmüyor. Git, Habîbimi getir! Cennet’imi, Cehennem’imi göster. O’na ve O’nu sevenlere hazırladığım nîmetleri görsün. O’na inanmayanlara, sözleri, yazıları ve hareketleri ile O’nu incitenlere hazırladığım azâbları görsün. O’nu ben tesellî edeceğim. O’nun nâzik kalbinin yaralarını ben saracağım” buyurdu.

Cebrâil aleyhisselâm, Resûlullah’ın yanına gelince, O’nu mışıl mışıl uyur buldu. Uyandırmaya kıyamadı. İnsan şeklinde idi. Mübârek ayağının altını öptü. Kalbi, kanı olmadığı için, soğuk dudakları Resûlullahı uyandırdı. Cebrâil aleyhisselâmı hemen tanıdı ve; “Ey Cebrâil kardeşim! Böyle vakitsiz niçin geldin. Yoksa bir hatâ mı ettim. Rabbimi gücendirdim mi? Bana acı bir haber mi getirdin?” buyurdu ve Rabbinin darılacağından çok korktu.

Cebrâil aleyhisselâm; “Ey bütün yaratılmışların en üstünü! Ey Yaratanın sevgilisi, ey peygamberlerin efendisi, iyilikler menbaı, üstünlükler kaynağı olan şerefli ve büyük Peygamber! Rabbin sana selâm ediyor ve seni kendisine çağırıyor. Lütfen kalk gidelim” dedi.

Sevgili Peygamberimiz abdest aldılar. Cebrâil aleyhisselâm, Resûlullah efendimizin mübârek başına nûrdan bir imâme koydu, üzerine nûrdan bir elbise giydirdi, mübârek beline yâkuttan bir kemer taktı. Mübârek eline dört yüz inci ile süslü zümrütten bir asâ verdi. Her inci, Zühre yıldızı gibi parlardı. Mübârek ayağına yeşil zümrütten nâlin giydirdi. Sonra el ele tutuşup Kâbe’ye geldiler. Burada Cebrâil aleyhisselâm, sevgili Peygamberimizin mübârek göğsünü yardı. Kalbini çıkardı. Zemzem suyu ile yıkadı. Sonra hikmet ve îmân dolu bir tas getirip içine boşalttı ve göğsünü kapattı.

Sonra Cebrâil aleyhisselâm, Cennet’ten getirdiği Burak adındaki beyaz hayvanı işâret ederek; “Ya Resûlallah! Buna bin! Bütün melekler yolunu bekliyorlar” dedi. Bu sırada Peygamber efendimize bir hüznün çöktü ve tefekküre daldı. O anda Allahü teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma; “Ey Cebrâil! Suâl eyle! Habîbim niçin mahzûn duruyor?” Suâl edince, Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem cevap buyurdular ki: “Ben bu kadar izzet ve ikrâm gördüm. Hâtırına geldi ki, kıyâmet günü zayıf olan ümmetimin hâli nasıl olur? Elli bin yıl, Arasat meydanında yayan olarak bunca günahlarını nasıl çekerler ve otuz bin yıllık yol olan sıratı nasıl geçerler?”

Fermân-ı ilâhî geldi ki: “Ey Habîbim! Hâtırını hoş tut. Senin ümmetine elli bin yıllık vakti bir an gibi ederim. Üzülme” buyurdu.

Peygamber efendimiz, Burak’a bindi. Burak çok hızlı gidiyor, bir adımda gözün gördüğü yerin ötesine ulaşıyordu. Yolculuk esnâsında Cebrâil aleyhisselâm sevgili Peygamberimize bâzı konak

yerlerinde inip namaz kılmasını söyledi. Âlemlerin efendisi bunun üzerine tam üç defâ inerek namaz kıldı. Cebrâil aleyhisselâm da namaz kıldığı yerleri bilip bilmediğini sordu. Cevâbını kendisi vererek; ilk indiği yerin Medîne olduğunu ve bu şehre hicret edeceğini haber verdi. Öteki yerlerin de sıra ile Hazreti Mûsâ'nın Allahü teâlâ ile cihetsiz ve bilinmeyen bir şekilde konuştuğu Tûr-i Sînâ olduğunu, son olarak da İsâ aleyhisselâmın doğduğu Beyt-i Lahm'da namaz kıldığını haber verdi. Sonra Kudüs'deki Mescid-i Aksâ'ya geldiler.

Mescid-i Aksâ'da, Cebrâil aleyhisselâm bir kayayı parmağı ile delerek Burak'ı bağladı. Geçmiş peygamberlerden bâzısının rûhları insan şeklinde toplanmışlardı. Cemâatle namaz için; Âdem, Nûh ve İbrâhim peygamberlere (aleyhimüsselâm) imâm olmaları sıra ile söylendi. Özür dileyerek kabûl etmediler. Cebrâil; "Sen varken başkası imâm olamaz" diyerek Habîbullah'ı ileri sürdü.

Peygamber efendimiz, peygamberlere imâm olup, iki rekat namaz kıldırıldılar. Bundan sonra olan hâdiseyi şöyle naklettiler: "Cebrâil (aleyhisselâm) bana bir kap Cennet şarâbı, bir kap da süt getirdi. Sütü aldım. Cebrâil (aleyhisselâm) bana, fitratı seçtin (iki cihân saâdetini seçtin) dedi. Daha sonra iki bardak daha sundular. Biri su, biri bal, ikisinden de içtim. Cebrâil; "Bal, ümmetinin kıyâmete kadar devâm edeceğine, su da, ümmetinin günahlarından temizlenmesine işârettir" dedi. Sonra berâberce göğe yükseldik. Cebrâil (aleyhisselâm) kapıyı çaldı. "Sen kimsin?" dediler. "Ben Cebrâil'im", "Peki yanındaki kim?" "O da Muhammed'dir (aleyhisselâm)" "O'na (göğe çıkmak için vahiy ve Mîrâc dâveti) gönderildi mi?" "Evet, gönderildi" dedi. "Merhaba gelen zâta! Bu gelen kişi ne güzel yolcu?" dediler ve hemen kapı açıldı ve kendimi Âdem'in (aleyhisselâm) karşısında buldum. Bana "Merhaba" dedi ve duâ etti...

Burada çok melekler gördüm. Hepsi kıyamda huşû ve hudû ile durmuşlar "Subbûhün kuddûsün rabbûlmelâiketti verrûh" zikriyle meşgûldüler. Cebrâil'e sordum; "Bu meleklerin ibâdeti bu mudur?" "Evet. Bunlar yaratılalıdan beri, tâ kıyâmete kadar kıyâm üzere olurlar. Hak teâlâdan dile ki, bu ibâdeti ümmetine nasîb etsin" dedi. Hak teâlâdan diledim. Duâmı kabûl etti. Namazda olan kıyam odur.

(Orada) bir cemâate uğradım. Melekler onların başlarını ezerler, tekrar eski hâlini alır. Yine döverler, yine eskisi gibi olurdu. "Bunlar kimlerdir?" dedim. "Cumâ'yı ve cemâati terk edenlerdir. Rükû ve secdeleri tamam yapmayanlardır" dedi.

Bir cemâat gördüm. Aç ve çıplak idiler. Zebânîler onları Cehennemde otlamağa sürerlerdi. "Bunlar kimlerdir?" dedim. "Fakirlere merhamet etmeyenler ve zekât vermiyenlerdir" dedi.

Bir cemâate uğradım. Önlerine nefis yemekler koymuşlar. Bir yanda da leş duruyor. O nefis yemekleri bırakmış, leşi yerlerdi. "Bunlar kimlerdir?" dedim. "Bunlar, helâli terk edip, harama meyl eden erkek ve kadınlardır. Helâl malları varken, haram yiyen kimselerdir" dedi.

Arkasındaki yükün çokluğundan harekete mecâli kalmamış olan bir takım kimseler gördüm. O hâliyle halka seslenip, üzerine biraz daha yük koymalarını istiyorlardı. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Bu kimseler, emânete hıyânet edenlerdir. İnsanların hakkını almış iken, yine zulmederler” dedi.

Kendi etlerini kesip yiyen bir grup insana uğradık. “Bunlar kimlerdir?” dedim. Cebrâil (aleyhisselâm); “Bunlar gıybet edenler ve söz taşıyanlardır” dedi.

Yüzleri siyah, gözleri gök, üst dudakları alınlarına erişmiş, alt dudakları ayaklarına sarkmış, ağızlarından kan ve irin akmakta olan bir grup insan gördüm. Onlara, ateşten kadehlerle Cehennem’den akan zehirli kan ve irin içirirler, onlar merkepler gibi bağırılar idi. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Bunlar içki içenlerdir” dedi.

Bir grup insanlara rastladık, dilleri kafalarından çekilmiş, şekilleri değiştirilip hıncır (domuz) sûretine tebdil olmuş olarak azâb olunurlar. Cebrâil (aleyhisselâm) “Bunlar yalan yere şâhitlik yapanlardır” dedi.

Başka bir kavme rastladık. Karınları şişmiş ve aşağı sarkmış, renkleri gök olmuş, el ve ayakları bağlanmış, yerlerinden kalkamazlar. Cibril’e bunları sordum. “Bunlar fâiz yiyenlerdir” dedi.⁸⁸

Bir kısım kadınlara rastladık. Yüzleri siyah, gözleri gök. Ateşten elbise giydirmişler. Melekler onlara ateşten güzlerle vururlar. Onlar köpek ve hıncırlar gibi bağırsırlar. “Bunlar kimlerdir?” dedim. Cibril; “Bunlar zinâ edenler ve kocalarını inciten kadınlardır” dedi.

Bir cemâat gördüm. Çok kalabalık idi. Cehennem vâdilerinde haps edilmişlerdi. Ateş, onları yakar, tekrar dirilirlenir, tekrar yakardı. “Bunlar kimlerdir?” dedim. “Bunlar babalarına âsî olanlardır” dedi.

Bir cemâate uğradım. Ekin ekerler ve bir anda yetişip başak verir. “Bunlar kimlerdir?” dedim. Cebrâil; “Allahü teâlâ için ibâdet edenlerdir” dedi.

Bir deryâyâ vardım. Bu deryânın acâib hâlini anlatmak mümkün değildir. Sütten beyaz olup dağlar gibi dalgaları vardı. “Bu deryâ nedir?” dedim. “Bu deryânın adı Hayat Denizi’dir. Hak teâlâ ölülere dirilteceği zaman, bu deryâdan yağmur yağdırır. Çürümüş, dağılmış bedenler dirilip, ot biter gibi mezârdan kalkarlar” dedi...

Sonra ikinci kat göğe çıktık. Cebrâil (aleyhisselâm) yine kapıyı çaldı. Denildi ki: “Sen kimsin?” “Ben Cebrail’im”, “Peki yanındaki kim?” “O da Muhammed aleyhisselâmdır.” “O’na vahy ve Mîrâc dâveti gönderildi mi?” “Evet geldi” dedi. “Merhâbâ gelen zâta. Bu gelen kişi ne güzel yolcu” denildi ve hemen kapı açıldı. Kendimi teyze çocukları İsâ ile Yahyâ bin Zekeriyâ’nın (aleyhimesseleâm) yanında buldum. Bana; “Merhâbâ” dediler. Ve duâda bulundular...

Meleklerden bir cemâate rastladım. Saf bağlayıp durmuşlar, cümlesi rükûda idi. Kendilerine mahsus bir tesbîhleri vardı. Devamlı olarak rükûda dururlar, başlarını kaldırıp, yukarı bakmazlar.

⁸⁸ Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 208.

Cebrâil (aleyhisselâm); “Bu meleklerin ibâdeti böyledir. Hak teâlâdan iste de ümmetine nasîb olsun” dedi. Duâ ettim. Kabûl buyurup, namazda rûkûu ihsân eyledi.

Sonra üçüncü kat göğe çıktık. Aynı suâl ve cevaptan sonra, kapı açıldı ve kendimi Yûsuf’un (aleyhisselâm) yanında buldum. Baktım ki kendisine güzelliğin yarısı verilmiş. Bana “Merhâbâ” dedi ve duâ etti...

Çok melekler gördüm. Saf hâlinde, cümlesi secdede idiler. Yaratılalıdan beri secdede olup, kendilerine mahsus tesbîh ile tesbîh ederler. Cebrâil (aleyhisselâm); “Bu meleklerin ibâdeti böyledir. Allahü teâlâdan iste ki, bu ameli ümmetine müyesser eylesin” dedi. Hak teâlâdan diledim. Kabûl edip namazda size nasîb eyledi.

Dördüncü kat göğe eriştim. Saf gümüşten yapılmış, nûrdan bir kapısı var. Nûrdan bir kilit vurmuşlar. Kilidin üzerinde, “Lâ ilâhe illallah Muhamme-dün resûlullah” yazılı idi. Aynı suâl ve cevaptan sonra kendimi, İdrîs’in (aleyhisselâm) yanında buldum. Bana “Merhâbâ” dedi ve duâda bulundu. Allahü teâlâ, onun hakkında (meâlen); “Biz onu yüksek bir mekâna refettik” buyurmuştur.⁸⁹

Bir melek gördüm. Bir kürsî üzerine oturmuş, gamlı ve üzüntülü idi. Etrâfında o kadar çok melek vardı ki, sayısını ancak cenâb-ı Hak bilir. Sağında nûrânî melekler gördüm. Yeşiller giymişler, çok güzel kokuları var. Her birinin güzelliğinden yüzlerine bakılmaz. Sol tarafında ağızlarından ateşler saçan melekler vardı. Önlerinde ateşten mızrak ve kamçılar var. Öyle gözleri var ki, bakmağa tâkat getirilmez. Taht üzerinde oturan meleğin, başından ayağına kadar gözleri var. Dâimâ önündeki deftere bakar, bir an ondan gözünü ayırmazdı. Önünde bir ağaç vardı. Her yaprağında bir kişinin ismi yazılmıştı. Önünde leğen gibi bir şey vardı. Kâh sağ eliyle ondan bir şey alıp sağındaki nûrânî meleklerle teslîm eder, kâh sol eliyle bir şey alıp solundaki zulmânî meleklerle verirdi. (Bu) meleğe nazar edince, kalbime bir korku geldi. Cebrâil’e; “Bu melek kimdir?” dedim. “Azrâil’dir. Bunun yüzünü görmeğe kimsenin tâkati yetmez” dedi. Yanına varıp; “Ey Azrâil! Bu, âhir zaman peygamberidir ve Allahü teâlânın habîbî, sevgilisidir” dedi. Azrâil (aleyhisselâm) başını kaldırıp tebessüm etti. Kalkıp bana tâzim etti; “Merhâbâ! Hak teâlâ senden daha şerefli bir kimse yaratmadı. Ümmetin de, cümle ümmetlerden üstündür. Ben senin ümmetine, baba ve analarından daha çok acırım” dedi. “Senden bir ricâm vardır. Ümmetim zayıftır. Onlara yumuşak davranasın. Ruhlarını rıfk ile alasın” dedim. “Seni en son peygamber olarak gönderen ve kendine habîb kılan Allahü teâlânın hakkı için, Allahü teâlâ gece ve gündüzde yetmiş kerre; “Ümmet-i Muhammed’in ruhlarını yumuşaklıkla ve kolaylıkla al ve işlerini lûtf ile gör” diye emreder. Bunun için ben de senin ümmetine, ana ve babalarından daha ziyâde şefkat ederim” dedi.

⁸⁹ el-Meryem 19/57.

Sonra beşinci kat göğe çıktık, orada Hârûn'la (aleyhisselâm) karşılaştık. Bana “Merhâbâ” dedi ve hayır duâda bulundu.

Beşinci kat gök meleklerinin ibâdetlerini gördüm. Cümlesi ayakta duruyor ve ayaklarının parmaklarına nazar ediyor, aslâ başka yere bakmıyor, yüksek sesle tesbîh ediyorlardı. Cebrâil'den (aleyhisselâm); “Bu meleklerin ibâdeti böyle midir?” diye sordum. “Evet, Hak teâlâdan dile de, bu ibâdeti ümmetine nasîb eylesin” dedi. Duâ ettim. Cenâb-ı Hak ihsân etti.

Sonra altıncı kat göğe çıktık. Orada Mûsâ (aleyhisselâm) ile karşılaştık. Bana “Merhâbâ” dedi ve hayır duâda bulundu. Sonra yedinci kat göğe yükseldik, aynı soru-cevaptan sonra tbrâhim'i (aleyhisselâm) Beyt-i Ma'mûr'a arkasını dayamış olarak buldum. O Beyt-i Ma'mûr ki, her gün oraya yetmiş bin melek giriyor (bir daha sıraları gelmiyor). İbrâhim'e (aleyhisselâm) selâm verdim. Selâmımı aldı. “Merhâbâ sâlih peygamber, sâlih oğul” dedi. (Sonra;) “Ya Muhammed! Cennet'in yeri gâyet lâtif ve toprağı temizdir. Ümmetine söyle, oraya çok ağaç diksinler” dedi. “Cennet'e ağaç nasıl dikilir?” dedim. “Lâ havle velâ kuvvete illâ billah” (Bir rivâyette ise; “Sübhânellahi velhamdülillahi ve lâ ilâhe illallahü vallahü ekber”) tesbîhini okuyarak” dedi. (Cebrâil aleyhisselâm) sonra beni, Sidret-ül-müntehâ'ya götürdü. Sanki onun yaprakları fil kulakları gibi, meyveleri de kuleler gibi idi.⁹⁰ O Allahü teâlânın emirlerinden herhangi birisiyle karşılaştığında, öylesine değişiyordu ve güzelleşiyordu ki, Allahü teâlânın yaratmış olduğu mahlûkâtından, hiç kimse onun güzelliğini anlatamaz.

Cebrâil (aleyhisselâm), Sidret-ül müntehâ'nın ilerisine ilettili ve bana vedâ eyledi. Dedim ki: “Ey Cebrâil! Beni yalnız mı bırakıyorsun?” Cebrâil (aleyhisselâm) ızdırâba düştü. Hak teâlânın heybetinden titremeğe başladı ve; “Ya Muhammed! Eğer bir adım (daha) atarsam, Allahü teâlânın azametinden helâk olurum. Bütün vücûdum yanar, yok olur” dedi.”

Âlemlerin efendisi buraya kadar Cebrâil aleyhisselâm ile gelmişti. Cebrâil aleyhisselâm, burada kendisini, yaratılmış olduğu sûret üzere altı yüz kanadını açmış, her bir kanadında inciler, yâkutlar saçılır bir hâlde Resûlullah'a gösterdi. Sonra ziyâsı güneşten daha parlak, Refref adında yeşil bir Cennet yaygısı geldi. Durmadan Allahü teâlânın zikriyle meşgûl oluyor, bulunduğu âlemi tes-bîh sedâsı dolduruyordu.

Peygamber efendimize selâm verdi. Resûlullah efendimiz Refref'in üzerine oturdu. Bir anda çok yükseklerle çıktılar, hicâb denilen yetmiş bin perdeden geçtiler. Her hicâb arası çok uzak idi. Her perdede vazifeli melekler vardı. Refref Peygamber efendimizi birer birer o perdelerden geçirdi. Böylece; kürsî, arş ve rûh âlemlerini aştılar.

⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 164; IV, 208; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 265; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 179.

Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, her bir perdeden geçerken; “Korkma yâ Muhammed! Yaklaş, yaklaş!” diye emredildiğini duyuyordu. Öyle yakın oldu ki, Kabe-kavseyn makâmına erişti. Bilinmeyen, anlaşılamayan, anlatılamayan şekilde, Allahü teâlânın dilediği yüksekliklere ulaştı. Mekânsız, zamânsız, cihetsiz, sıfatsız olarak rü’yet hâsıl oldu yâni Allahü teâlâyı gördü. Gözsüz, kulaksız, vâsıtasız, ortamsız olarak Rabbi ile konuştu. Hiçbir mahlûkun bilemeyeceği, anlayamayacağı nîmetlere kavuştu.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri “Mektûbât”ında buyuruyor ki: “O Server aleyhisselâtu vesselâm, Mîrâc gecesinde, Rabbini dünyâda görmedi. Âhirette gördü. Çünkü, Resûl aleyhisselâm o gece, zaman ve mekân çevresinden dışarı çıktı. Ezelî ve ebedî bir ân buldu. Başlangıcı ve sonu, bir nokta olarak gördü. Cennet’e gideceklerin, binlerce sene sonra, Cennet’e gidişlerini ve Cennet’te oluşlarını o gece gördü. İşte o makamdaki görmek, dünyâda görmek değildir. Âhîret görmesi ile görmektir.”

Peygamber efendimize; “Rabbini senâ eyle!” buyrulduğunda, O hemen; “Ettehiyyâtü lillahi vessalevâtü vettayyibât” (yâni, bütün lisânlar ile olan medhler, övgüler ve senâlar, beden ile olan hizmetler ve tâatler, mal ile olan iyilikler ve ihsânlar Allahü teâlâ için olsun) dedi. Önce Allahü teâlâ, Habîbine gözsüz, kulaksız, vâsıtasız, mekânsız olarak; “Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi ve berekâtüh. (Ey Resûlüm! Selâmım, bereketim ve rahmetim senin üzerine olsun)” buyurarak, selâm verdi. Peygamber efendimiz; “Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâhissâlihîn (Ya Rabbi! Bize ve sâlih kullarına da selâm olsun)” diye cevap verdiler. Bunu işiten melekler hep bir ağızdan; “Eşhedü en-lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh (Gözümle görmüş gibi bilir ve inanırım ki, Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselâm O’nun kulu ve resûlüdür.)” dediler.

Peygamber efendimiz; “Esselâmü aleynâ...” deyince, Allahü teâlâ; “Ey Habîbim! Burada ikimizden başka kimse yoktur. Niçin aleynâ (bize) dedin?” buyurdu. Resûlullah efendimiz; “Yâ İlâhi! Ümmetimin bedenleri gerçi benimle değildir. Lâkin rûhları benimledir. Nazar-ı inâyetim ve kemâl-i himmetim onlardan uzak değildir. Bana selâm verdin, beni cümle kötülüklerden uzak eyledin. Âhir zaman fitnesine uğramış, o fakir, dertli ümmetimi, bu büyük ikrâm ve ihsânlardan nasıl mahrûm edeyim? Böyle nîmetten onları nasıl nasipsiz kılayım?” diye cevap verdi.

Allahü teâlâ buyurdu ki; “Ey Habîbim! Bu gece benim misâfirimsin. Dile benden ne istersin?” Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem; “Ümmetimi isterim (yâ Rabbî)” dedi.

Rivâyete göre bu şekilde Hâk teâlâ, bu suali yedi yüz defa tekrarladı. Resûlullah efendimiz hepsinde “Ümmetimi isterim” diye cevap verdi. Allahü teâlâ ; “Hep ümmetini istersin” buyurunca, O; “Ey Rabbim! Dileyen benim, veren sensin. Cümle ümmetimi bana bağışla” diye talep etti. Cenâb-ı Hâk; “Eğer ümmetinin hepsini bu gece sana bağışlarsam, benim rahmetim ve senin izzetin zâhir

olmaz. Bir kısmını bu gece sana bağışladım. İki kısmını te'hir ettim. Kıyâmet günü sen dileyessin, ben bağışlıyayım. Ta ki, benim rahmetim ve senin izzetin (şerefın) belli olsun.” buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem bir hadîs-i şerîfnde buyurdular ki: “O gece (Mîrâc gecesi), Allahü teâlâdan cümle ümmetimin hesabını bana ısmarlamasını istedim. Hâk teâlâ buyurdu ki: “Yâ Muhammed! Bundan murâdın odur ki, hiç kimse, ümmetinin kabahatlerine muttali olmasın. Benim murâdım odur ki, sen şefkatli peygambersin, yabancılara olduğu gibi senden dahî kabahatleri ve çirkin işleri örtülü olsun. Yâ Muhammed! Sen onların yol göstericisisin. Ben onların Rabbiyim. Sen onları yeni gördün. Ben evvelden ebede onlara nazar ettim ve nazar ederim. Yâ Muhammed! Eğer senin ümmetin ile söyleşmeyi sevmeseydim, kıyâmet günü onları hesaba çekmezdim. Büyük ve küçük hiçbir günahlarını sormazdım.”

Allahü teâlâ buyurdu ki: “Yâ Muhammed! Mübârek gözünü aç ve ayağının altına nazar eyle.” Baktım, bir avuç toprak gördüm. Hâk teâlâ buyurdu ki:”Cümle var olan şeyler senin ayağının toprağıdır. O toprağı mı dostun huzûruna getirdin? Bir dost eteğine bulaşan tozu bağışlamaktan bana, senin ümmetini bağışlamak daha kolaydır.”

Yâ Habîbim nedir ol kim diledin,

Bir avuç toprağa minnet mi eyledin?

Ben sana âşık olunca ey şerîf.

Senin olmaz mı dü âlem ey latîff?

Peygamber efendimiz bir hadîs-i şeriflerinde buyurdular ki: “Hâk tealâyaya bir nice suâller ettim. Cevabını işittim. Suâl ettiğime pişmân oldum. (Bunlardan bâzıları şunlardır) “Yâ Rabbi! Cebrâil’e altı yüz bin kanat verdin. Buna karşı bana olan ihsânın nedir?” Hâk teâlâ buyurdu ki:

“Senin bir kılın bana Cebrâil’in altı yüz bin kanadından sevgilidir. Senin bir kılının sebebiyle, binlerce âsî günahkârı kıyâmet günü âzâd ederim Yâ Muhammed! Cebrâil kanadını açsa, doğu ile batı arasını doldurur. Sen şefâat etsen, doğu ile batı arası âsî dolu olsa, hepsini sana bağışlarım.” Dedim ki:

“Pederim Âdem’e (aleyhisselâm) karşı melekleri secde ettirdin. Buna karşı, bana olan ikrâmın nedir?”

Hak teâlâ buyurdu ki: “Meleklerin, Âdem’e secde etmeleri, senin nurunun, onun alnında olması sebebiyledir. Yâ Muhammed! Sana ondan üstün şey verdim. İsmi ismime yakîn eyledim ve Arş-ı âlâ

üstüne yazdım. O zaman Âdem yaratılmamış idi, nâmı ve nişânı yok idi. Senin ismini gökler kapısında, hicâblar üzerinde, Cennetler kapısında, köşkler ve ağaçlarda, Cennet’in her yerinde yazdım.

Cennet’te, üzerinde “Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah” yazılmış olmayan hiçbir şey yok idi.

Bu mertebe, Âdem’e verilen mertebeden daha üstündür.”

Zâtıma mir'ât edindim zâtını,

Bile yazdım adım ile adını.

“Yâ Rabbî! Nûh’a (aleyhisselâm) gemi verdin. Buna karşı bana ne ihsân eyledin?” Buyurdu ki: “Sana Burâk verdim ki, bir gecede yerden Arş’a eriştirdim. Cennet ve Cehennem’i gördün. Ümmetine de mescidler verdim ki, kıyâmet günü gemilere biner gibi ümmetin o mescidlere binip, Sırat’ı göz açıp yumacak kadar zamanda geçip Cehennem’den halâs olurlar.”

“Yâ Rabbî! İsrâil oğullarına kudret helvası ile bıldırcına benzer kuş eti indirdin.” Hak teâlâ buyurdu ki: “Sana ve ümmetine, dünyâ ve âhiret nîmetini ihsân ettim. İsrâiloğullarının şekillerini, insan suretinden; ayı, maymun ve hıncır suretine çevirdim. Senin ümmetinin hiç birini öyle yapmadım. Onların amelleri gibi amel etseler dahî, bu belâyı onlara revâ görmedim. Yâ Muhammed! Sana bir sûre verdim ki, ona benzer bir sûre Tevrât’ta ve İncîl’de yoktur. O sûre Fâtiha sûresidir. Her kim o sûreyi okusa, vücûdu Cehennem’e haram olur. O kimsenin ana ve babasının azâbını hafifletirim. Yâ Muhammed! Ben, senden ekrem (kıymetli, üstün, şerefli) kimse yaratmadım. Sana ve ümmetine gecede ve gündüzde elli vakit namaz farz ettim.

Yâ Muhammed! Her kim benim birliğimi kabûl ederse ve bana ortak koşmaz ise Cennet onlarındır. Böyle olan ümmetine Cehennem’i haram ettim. Ümmetine karşı rahmetim, gadabımı aşmıştır.

Yâ Muhammed! Benim katımda cümle halktan ekremsin, şerefliyin. Kıyamet günü sana o kadar ikramlar yaparım ki, cümle âlem hayret ederler. Ey Habîbim! Sen Cennet’e girmeyince, sâir enbiyâya ve ümmetlerine yasaktır. Senin ümmetin girmeyince, gayri ümmet girmez. Yâ Muhammed! İster misin ki, senin ve ümmetin için neler hazırladım göresin?” “İsterim yâ Rabbî!” dedim. İsrâfil’e hitâp edip; “Ey İsrâfil! Kulum ve emînim ve resulüm Cebrâil’e de ki, Habîbimi Cennet’e iletip, Habîbim ve ümmeti için Cennet’te neler hazırladım ise göstereyim. Tâ ki, Mübârek hatırı endişeden halâs ola” buyurdu”

Âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimiz, İsrâfil aleyhisselâm ile birlikte Cebrâil aleyhisselâmın yanına geldiler. Allahü teâlânın emrini yerine getirmek için Cebrâil aleyhisselâm, Peygamber efendimizi sAllallahü aleyhi ve sellem Cennet’e götürdü. Melekler, ellerinde biri hulle, diğeri nûr dolu tabaklarla bekliyorlardı. Cebrâil aleyhisselâm; “Yâ Resûlullah! Bunlar, Âdem aleyhisselâmdan seksen bin yıl önce yaratıldı. Bu makamda, tabaktakileri sana ve ümmetine saçmak için sabırsızlanırlar. Kıyâmet günü hazretin ve ümmetin, Allahü teâlânın emriyle Cennet’in eşîğine ayak basınca, bu melekler tabaklardaki cevahiri üzerinize saçacaklardır” dedi. Cennet’te vazifeli olan Rıdvan ismindeki melek, onları karşıladı. Peygamber efendimize müjdeler verdi ve ; “Hak teâlâ,

ikisini senin ümmetine, birini de diğer ümmetlerine vermek için Cennet'i üç kısım etti" dedi ve Cennet'in her tarafını gezdirdi.

Habîb'i ekrem efendimiz buyurdular ki: "Cennet ortasında bir ırmak gördüm. Arş'ın yukarısında akar. Bir yerden su, süt, hamr ve bal çıkar. Aslâ birbirine karışmaz. O ırmağın kenarı zebercedden idi. İçindeki taşlar cevâhir, balçığı amber, otları za'ferân idi. Etrafına gümüş bardaklar koymuşlar, sayıları gökteki yıldızlardan ziyâde idi. Çevresinde kuşlar olup, boyunları deve boynu gibi idi. Her kim onların etinden yese ve o ırmaktan içse, Hâk teâlânın rızâsına mazhar olur. Cebrâil'e; "Bu ırmak nedir?" diye sordum. "Kevser'dir. Hâk teâlâ onu sana vermiştir. Sekiz Cennet'te olan bostanlara bu Kevserden akar" dedi. O ırmağın kenarında çadırlar gördüm. Cümlesi inci ve yakuttan idi. Cebrâil'e sual ettim. "Senin hatunlarının menzilleridir" dedi. O çadırlarda huriler gördüm. Yüzleri güneş gibi parlar idi ve cümlesi avaz edip, envâ-i nağmeler ile terennüm ederlerdi. Derlerdi ki: "Biz sevinçli ve neş'eliyiz. Bize hiç üzüntü gelmez. Biz donanmışız, hiç üryân olmayız. Biz gençleriz, hiç yaşlanmayız. Biz iyi huyluyuz, hiç kızmayız. Biz hep böyleyiz, hiç ölmeyiz." Saâdet köşklerine ve ağaçlarına erişip, onların nağme ve sedâları her yeri kaplar. Öyle hoş sesleri vardır ki, o nağmeler, dünyâya gelseydi, ölüm ve mihnet dünyâda olmazdı. Cebrâil dedi ki: "Bunların yüzlerini görmek ister misin?" "İsterim" dedim. Bir çadırın kapısını açtı. Baktım. Öyle güzel sûretler gördüm ki, eğer bütün ömrümce onların güzelliğini anlatsam, bitiremem. Yüzleri süttten beyaz, yanakları yâkuttan kırmızı ve güneşten parlaktı. Derileri ipekten yumuşak ve ay gibi ışıklı, kokuları miskten daha güzeldi. Saçları gâyet siyah, kimi örülmüş, kimi toplanmış, kimi salıverilmiş, otursa, etrâfında çadır gibi olur, kalksa, ayağına kadar uzanırdı. Her birinin önünde bir hizmetçi dururdu. Cebrâil; "Bunlar, senin ümmetin içindir." dedi."

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem buyurdular ki: "Sekiz Cennet'in bağ ve bostanını ve her türlü nîmetlerini gördüm. Cehennem'i ve derecelerini de görsem diye hatırıma geldi. Cebrâil elimi tutup, Cehennem'in en büyük meleği Mâlik'e götürdü. "Ey Mâlik! Hazreti Muhammed, düşmanların Cehennem'deki yerlerini görmek ister (O'na Cehennem'i göster) dedi. Mâlik, Cehennem'in tabakalarını açtı. Yedi tabaka (nın hepsini) gördüm. Yedinci tabakaya Hâviye derler. Onun azâbı, diğer tabakalardan kat kat ziyâde idi. Mâlik'e sual ettim: "Bu tabaka hangi tâifeye azâb olunur?" Mâlik; "Fir'avn ve Kârûn ve senin ümmetinin münâfkalarına azâb olunur" dedi. Altıncı tabaka Lazy'dir. Orada, müşriklere (hiç dini olmayanlara) azâb olunur. Beşinci tabaka Hutâme'dir. Orada, ateşe, öküze tapanlara, budistlere azâb olunur. Dördüncü tabaka Cahîm'dir. Orada; güneşe, yıldızlara tapanlara azâb olunur. Üçüncü tabaka Sakar'dır. Orada, Hıristiyanlara azâb olunur. İkinci tabaka Saîr'dir. Orada Yahudilere azâb olunur. Birinci tabaka Cehennem'dir. Bunun azâbı öbür tabakaların azâbından az idi. (Buna rağmen) orada ateşten yetmişbin deryâ gördüm. Her bir deryâ o kadar büyük idi ki, eğer yerleri ve gökleri bir deryâyâ atsalar ve bir meleğe emretseler, bin yıl arasa bulmak mümkün olmazdı. Zebâniler (Cehennem'de vazifeli melekler) öyle azametli idi ki, eğer onlardan biri,

yerleri ve gökleri ağzının bir kenarına koysa, hiç belli olmazdı. O deryâlar dalgalanıp, korkunç sedâlar hâsıl olurdu. Eğer o sestten dünyâyâ az bir ses gelseydi, bütün canlılar helâk olurdu. “Bu tabaka hangi tâife içindir?” diye suâl ettim. Mâlik cevâp vermedi. Tekrar suâl ettim Sükût etti...

Cebrâil, Mâlik’e; “Senden cevap bekliyor” dedi. O da; “Beni mâzur gör” diye özür diledi. Ben; “Her ne ise cevap ver ki, bugün tedârîki mümkün ola” dedim. Mâlik; “Yâ Resûlallah! Senin ümmetinin âsîleri içindir, onlara nasihat eyle. Tâ ki bu korkunç yerden kendilerini korusunlar. Vücutlarını böyle azâba sürükleyecek şeylerden kaçınınsınlar. O gün ben âsîlere merhamet etmem. Ne ak sakallı ihtiyarlarına, ne de gençlerine şefkât göstermem” dedi.

Âlemlerin efendisi ağlamaya başladı. Mübârek başından sarığını çıkarıp, şefâate ve (Allahü teâlâyâ) yalvarmaya başladı. Ümmetinin zayıflığını ve böyle azâba tâkat getiremeyeceklerini söyleyerek, o kadar ki, Cebrâil aleyhisselâm ve cümle melekler de berâber ağlaştılar. Allahü teâlâdan hitap geldi ki: “Ey Habîbim! Senin hürmetin ve kıymetin benim katımda büyüktür, duân kabûl olunmuştur. Hatırını hoş tut. Seni, murâdına eriştirdim. Sana öyle bir makam veririm ki, pek çok sayıda âsîleri, senin şefaatin ile bağışlarım. Tâ ki, sen yeter diyesin. Ey Habîbim! Her kim, benim emrimi tutarsa azâb ve cezâdan kurtulur, rahmetime nâil olur. Cennet’te beni görmek şerefine kavuşur. Sana ve ümmetine gecede ve gündüzde elli vakit namaz farz ettim.”

Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem devâm ederek; “O makamdan (sonra) Arş’a eriştim. Semâvâttan geçip, Mûsâ’nın (aleyhisselâm) bulunduğu makâma geldim. Bana; “Hak teâlâ, sana ve ümmetine ne farz eyledi? Dedi. Ben de “Her gün ve gece için elli vakit namaz kılınmasını bana farz kıldı” dedim. “Rabbine dön, biraz hafifletmesini dile. Çünkü ümmetin bunun altından kalkamaz. Ben İsrâil oğullarını denedim ve yokladım” dedi. Bunun üzerine, Rabbime döndüm ve dedim ki: “Yâ Rabbî! Ümmetimden (bu emri) biraz hafif eyle!” Bunun üzerine elli vakitten sâdece beş vakit indirdi. Mûsâ’ya (aleyhisselâm) döndüm ve (beş vakit indirdi) dedim. Dedi ki: “Rabbine dön! Biraz daha hafifletmesini dile. Çünkü ümmetin bunun altından kalkamaz. Böylece Mûsâ (aleyhisselâm) ile Rabbimin arasında gidip geldim ve nihâyet Allahü teâlâ şöyle buyurdu: “Bu namazı beş vakte indirdim. Her namaz için on sevâb vardır. Bu bakımdan sonunda yine elli namaz olur. Zîrâ her kim bir sevâbı kastedip de yapamazsa, onun için bir sevâb yazılır. Fakat yaparsa, bire mukâbil tam on sevâb yazılır. Fakat bir günaha kastedip yapmazsa, hiçbir şey yazılmaz. Yaparsa, ancak o bir günah olarak kayda geçer.” Sonra Mûsâ’ya (aleyhisselâm) inip durumu anlattım. Yine; “Dön, biraz daha hafifletmesini dile” dedi. Bunun üzerine ona; “Rabbime çok münâcâtta bulunduğum için artık utanıyorum” dedim” buyurdular.⁹¹

⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 164; IV, 208; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 265; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 179.

Allahü teâlâ böylece sevgili Peygamberimizin çektiği sıkıntılarla yaralanan mübârek kalbini, tesellî eyledi. Hiçbir mahlûkuna vermediği, kimsenin bilemeyeceği, anlayamayacağı nîmetleri, O'na ihsân eyledi.

Âlemlerin efendisi, sonra bir anda Kudüs'e ve oradan Mekke-i mükerreme'ye, Ümm-i Hâni'nin evine geldiler. Yattığı yer henüz soğumamış, leğendeki abdest suyunun hareketi durmamış idi. Dışarda dolaşan Ümm-i Hâni uyuklamış, bir şeyden haberi olmamıştı. Peygamber efendimiz, Kudüs'ten Mekke'ye gelirken, Kureyş'in kervanına rastladı. Kervandaki bir deve ürktü, yıkıldı.

Resûlullah Efendimiz, sabah olunca, Kâbe yanına gidip mîrâcını anlattı. Kâfirler; “Muhammed aklını kaçırmış, iyice sapıtmış” diye alay ettiler. Müslüman olmağa niyetli olanlar da tereddüte düştüler. Müşriklerden bâzıları sevinerek, Ebû Bekr'in evine geldiler. Çünkü onun akıllı, tecrübeli, hesaplı bir tüccâr olduğunu gâyet iyi biliyorlardı. Kapıya çıkınca; “Ey Ebû Bekr! Sen çok kere Kudüs'e gidip geldin. İyi bilirsin. Mekke'den Kudüs'e gidip gelmek, ne kadar zaman sürer?” diye sordular. Hazreti Ebû Bekr; “İyi biliyorum. Bir aydan fazla” dedi.

Bu söze sevinen kâfir gürûhu; “Akıllı, tecrübeli adamın sözü böyle olur” dediler. Gülüp, alay ederek ve Hazreti Ebû Bekr'in de kendileri gibi düşüneceğini umarak; “Senin efendin, Kudüs'e bir gecede gidip geldiğini söylüyor, artık iyice sapıttı” dediler. Hazreti Ebû Bekr'e sevgi, saygı gösterip bel bağladılar.

Hazreti Ebû Bekr, Resûlullah efendimizin mübârek adını işitince; “Eğer O söyledi ise doğrudur. Bir anda gidip geldiğine ben de inandım” deyip içeri girdi. Kâfirler şaşkınlık içinde; “Vay canına, Muhammed ne yaman büyücü imiş. Ebû Bekr'e sihir yapmış” diyerek geri döndüler.

Hazreti Ebû Bekr, hemen Resûlullah efendimizin yanına geldi. Büyük kalabalık arasında, yüksek sesle; “Yâ Resûlallah! Mîrâcımız mübârek olsun! Bizleri, senin gibi büyük Peygambere hizmetçi yapmakla şereflendirdiği ve mübârek yüzünü görmekle, kalbleri alan, rûhları çeken tatlı sözlerini işitmekle nîmetlendirdiği için Allahü teâlâyâ sonsuz şükürler ederim. Yâ Resûlallah! Senin her sözün doğrudur. İnandım. Canım sana fedâ olsun!” dedi. Hazreti Ebû Bekr'in sözleri kâfirleri şaşırttı. Diyecek şey bulamayıp dağıldılar. Şüpheyeye düşen, îmânı zayıf birkaç kişinin de kalbine kuvvet verdi. Resûlullah efendimiz o gün, Ebû Bekr'e “Sıddık” dedi. Bu adı almakla, derecesi bir kat daha yükseldi.⁹²

Bu hâle çok kızan kâfirler, mü'minlerin kuvvetli îmânına, Peygamberimizin her sözüne hemen inanmalarına, onun çevresinde pervâne gibi dönmelerine dayanamadılar. Resûlullah efendimizi mahcup ve mağlûb etmek için, imtihan etmeye başladılar.

⁹² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 144.

“Yâ Muhammed! Kudüs’e gittim diyorsun. Söyle bakalım, mescidin kaç kapısı, kaç penceresi var?” gibi sorular sordular. Resûlullah efendimiz hepsine birer birer cevap verdiler. Efendimiz cevap verirken, Hazre-ti Ebû Bekr; “Öyledir yâ Resûlullah” derdi. Hâlbuki, Resûlullah efendimiz edebinden, hayâsından karşısındakinin yüzüne bile bakmazdı. Buyurdu ki; “Mescid-i Aksâ’da etrâfma bakmamıştım. Sorduklarını görmemişim. O anda, Cebrâil (aleyhisselâm) Mescid-i Aksâ’yı gözümün önüne getirdi. Pencerelerini görüp sayıyor ve sorularına, hemen cevap veriyordum” Resûlullah efendimiz, yolda develi yolcular gördüğünü söyledi. “İnşâaUah. Çarşamba günü gelirler” buyurdu. Çarşamba günü güneş batarken, kervan Mekke’ye ulaştı. Kervandakilere sorduklarında fırtına eser gibi olduğunu ve bir devenin yıkıldığını söylediler. Bu hâl mü’minlerin îmânını kuvvetlendirdi. Kâfirlerin düşmanlığı da gittikçe arttı.⁹³

Hicretten bir yıl önce, Receb ayının 27’sinde Cûma gecesine vukû bulan bu mucizeye Mîrâc denir. Resûlullah, Mîrâca rûh ve bedeni ile uyanık bir hâlde çıktı. Mîrâc gecesinde O’na nice ilâhi hakikâtlar gösterildi ve beş vakit namaz bu gecede farz kılındı. Ayrıca Bekara sûresinin son iki âyeti kerîmesi ihsân edildi. Mîrâc; Kur’ân-ı kerîmde, İsrâ ve Necm sûresi ile bâzı hâdis-i şeriflerde bildirilmektedir.⁹⁴

Sevgili Peygamberimiz Mîrâcdan sonra Eshâbına Cennet’i anlatırken buyurdular ki: “Yâ Ebâ Bekr! Senin köşkünü gördüm. Kızıl altından idi. Senin için hazırlanan nîmetleri müşâhede ettim.” Hazreti Ebû Bekr de; “O köşk ve köşkün sâhibi sana fedâ olsun yâ Resûlullah” dedi. Efendimiz, Hazreti Ömer’e dönerek; “Yâ Ömer! Senin köşkünü gördüm. Yâkuttan idi. O köşkte çok hûriler var idi. Fakat içeri girmedim. Senin gayretini düşündüm.” buyurdular. Hazreti Ömer, çok ağladı. Göz yaşları arasında; “Anambabam canım sana fedâ olsun yâ Resûlullah! Senden de gayret, kıskanmak olur mu” dedi. Daha sonra Hazreti Osman’a buyurdular ki: “Yâ Osman! Seni her gökte gördüm. Cennet’te köşkünü görüp seni düşündüm.” Hazreti Ali’ye buyurdular ki: “Yâ Ali! Senin sûretini dördüncü semâda gördüm. Cebrâil’e sûal ettim. Dedi ki “Yâ Resûlullah! Melekler Hazreti Ali’yi görmeğe âşık oldular. Hak teâlâ, onun sûretinde bir melek yarattı. Dördüncü gökte durur, melekler onu ziyâret eder, bereketlenirler.” Sonra senin köşküne girdim. Bir ağaçtan bir yemiş kokladım. Ondan bir hûri çıktı, yüzüne perde çekti.” Sen kimsin ve kiminsin?” dedim. “Amcan oğlu Ali için yaratıldım yâ Resûlallah!” dedi.”

Mîrâc gecesinin sabahında Cebrâil aleyhisselâm gelerek Resûlullah efendimize beş vakit namazı, vakitlerinde imâm olarak kıldırıldı. Hadîs-i şerîfde buyruldu ki: “Cebrâil (aleyhisselâm) Kâbe kapısı yanında iki gün bana imâm oldu. İkimiz, fecr doğarken sabah namazını, güneş tepeden ayrılırken öğleyi, her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca ikindiye, güneş batarken (üst kenarı kaybolunca)

⁹³ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 215.

⁹⁴ Buhârî, “Menâkıbul-Ensâr”, 42; Tirmizî, “Tefsîrû’l-Kur’an”, 20; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 403; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 255; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 208.

akşamı ve şafak kararınca yatsıyı kıldık. İkinci günü de, sabah namazını hava aydınlanınca, öğleyi her şeyin gölgesi kendi boyunun iki katı olunca, ikindiye bundan hemen sonra, akşamı oruç bozulduğu zaman, yatsıyı gecenin üçte biri olunca kıldık. Sonra; “Yâ Muhammed! Senin ve geçmiş peygamberlerin namaz vakitleri budur. Ümmetin, beş vakit namazın her birini, bu kıldığımız iki vaktin arasında kılsınlar” dedi.”⁹⁵

Namaz vakitleri böylece bildirildikten sonra, Habeşistan’a da haber gönderilerek beş vakit namazı kılmaları ve farz olduğundan itibâren kılmaya başladıkları vakte kadar olan namazlarını kazâ etmeleri bildirildi.

*Ey cemâl-i nûr-i çeşm-i evliyâ
Elmeded ey ma'den-i nûr-i Hudâ
Hâk-i pâ-y-i tûtîyâ-yı asfiyâ
Elmeded ey ma'den-i nûr-i Hudâ.*

*Kimse sensiz bulamaz Hakk’a vusûl
Feyz-i lütfunla olur merd-i kabûl
“Rahmeten li’l âlemîn”sin yâ resûl
Elmeded ey ma'den-i nûr-i Hudâ*

*Eyledim bî-had cürüm ile cerîm
Oldum eşhâs-ı hevâ ile nedîm
Eyle isyânım şefâat yâ Kerîm
Elmeded ey ma'den-i nûr-i Hudâ*

*Ey kerem-kân-ı Resûl-i Kibriyâ Kemterindir bu Selîmî pür-hatâ
Dergâhından ilticâ eyler atâ
Elmeded ey ma'den-i nûr-i Hudâ*

YAVUZ SULTAN SELİM (SELÎMÎ)

⁹⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 648-649; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 403-404; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 213-215.

HİCRET

Sevgili Peygamberimiz her sene, Kâbe’yi ziyârete gelen kabîleleri dîne dâvet ediyor, onların Cehennem ateşinden kurtulup ebedî saâdete kavuşmaları için çalışıyor ve her türlü hakârete aldirmeden, peygamberlik vazifesini yerine getirmeye devâm ediyordu. Kabîlelerin konak yerlerinde duruyor, gelenlere; “Allahü teâlânın, peygamberlik vazifesini yerine getirinceye kadar beni barındıracak ve bana yardım edecek kim var? (Böylece) kendisine Cennet verilsin” buyuruyor, fakat ne barındıracak ve ne de yardım edecek bir kimse bulunmuyordu.

Peygamberliğinin on birinci senesi idi. Panayırda, Kâbe’yi ziyâret için gelen Medîne halkından bir toplulukla karşılaştı. Onlara; “Sizler kmlersi-niz?” diye sorunca, Medîneli ve Hazrec kabîlesinden olduklarını söylediler. Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib’in annesi Selmâ Hâtun da, Hazrec kabîlesinin Necranoğulları koluna mensupdu. Peygamberimiz, Hazrecli bu altı kişi ile bir müddet oturup, onlara İbrâhim sûresinin 35-52. Âyet-i kerîmelerini okudu ve İslâmiyet’i anlattı. Bu dîne girmeleri için dâvette bulundu. Kabîlesinin büyüklerinden ve Medîne’de yaşayan Yahudilerden, yakında bir peygamberin geleceğini duyan bu insanlar, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem kendilerini dîne çağırınca, birbirlerine bakiştılar. Sonra; “Yahudilerin haber verdiği, işte bu peygamberdir!” diye aralarında konuştular.

Medîne’de öteden beri Evs ve Hazrec kabîleleri, Yahudilere düşman idiler, fırsat buldukça birbirlerine saldırırlardı. Yahudilerden önce müslüman olup, İslâmiyetle şereflenirlerse, onlara gâlip geleceklerine ve Medîne’den çıkaracaklarına inanıyorlardı. Bu sebeple hemen Resûlullah’ın huzûrunda Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldular. Peygamber efendimize de; “Yâ Resûlallah! Biz, kavmimizi, Yahudilere karşı savaşır hâlde bırakmıştık. Ümîd edilir ki, Allahü teâlâ, Onları da zât-ı âliniz sâyesinde îmân etmekle şerefendirir. Biz, döner dönmez onları ve kavmimizi senin peygamberliğini kabûl etmeye dâvet edeceğiz. Bu dinden kabûl ettiğimiz şeyleri onlara da anlatacağız. Eğer Allahü teâlâ onları bu din üzerinde toplayıp birleştirirse, senden daha azîz ve şerefli kimse olmaz” dediler.

Bu altı kişi gerçekten inanmış, Allahü teâlânın Peygamberimize tebliğ ettiklerini kabûl ve tasdik etmişlerdi. Yurtlarına dönmek için, Peygamberimizden izin alıp ayrıldılar. Yeni müslüman olan bu altı kişi; Ukbe bin Âmir, Es’ad bin Zürâre, Avf bin Hâris, Râfi’ bin Mâlik, Kutbe bin Âmir, Câbir bin Abdullah radyallahü anhüm idiler.⁹⁶

⁹⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 429-431; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 219-220; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, IX, 82.

Birinci Akabe bi'atı ve Medine'de doğan güneş

Müslüman olan altı kişi Medine'ye kavimlerinin yanına dönünce, hemen İslâmiyet'ten ve Peygamberimizden anlatmaya; halkı, İslâm dinine girmeleri için dâvete başladılar. Bunda o kadar ileri gittiler ki; Medine'de, içinde Peygamberimizin ve İslâmiyet'in konuşulmadığı bir ev kalmadı. Böylece İslâmiyet, Hazrec kabilesi arasında yayıldığı gibi, Evs kabilesinden bâzı kimseler de müslüman oldular.

Akabe'deki bu görüşmeden sonra, ertesine sene Es'ad bin Zürâre ve İslâmiyet'i kabûl eden on iki arkadaşı, hac mevsiminde Mekke'ye geldiler. O sene, müşrikler, müslümanlara her senekinden daha fazla ezâ ve cefâda bulunuyorlardı. Resûlullah efendimizi devamlı tâkib ediyorlar, O'nunla konuşan herkese işkence yapıyorlardı. Bunu öğrenen Medineliler, Peygamberimizle gece vakti Akabe'de görüşmek üzere söz aldılar. Gece olunca buluştular. Bağlılıklarını arz edip, bütün emir ve isteklerine teslim olacaklarına söz vererek, bi'at ettiler. Bu sözleşmede; "Allahü teâlâyâ ortak koşmayacaklarına, zinâ yapmayacaklarına, hırsızlık etmeyeceklerine, iftirâdan kaçınacaklarına, ayıplanmak ve rızık korkusuyla çocuklarını öldürmeyeceklerine" dâir taahhüde bulundular.⁹⁷ İki Evs kabilesine, diğerleri de Hazrec kabilesine mensub olan bu 12 kişinin reisi Es'ad bin Zürâre idi.

Sevgili Peygamberimiz, bu on iki kişiyi kabilelerine temsilci yaptı. Bunlar, kabilelerine İslâmiyet'i anlatıp, onlar adına Resûlullah efendimize karşı kefil olacaklardı. Es'ad bin Zürâre de, hepsi adına temsilci tâyin edilmişti. İlk Akabe bi'atında bulunanlar; Mâlik bin Neccâr oğullarından Es'ad bin Zürâre, Avf bin Hâris, Mu'az bin Hâris, Züreyk bin Âmir oğullarından Râfi' bin Mâlik, Zekvân bin Abdikays, Ganm bin Avf oğullarından Ubâbe bin Sâmit, Gusayna oğullarından Yezid bin Sa'lebe, Aclân bin Zeyd oğullarından Abbâs bin Ubâde, Harâm bin Ka'b oğullarından Ukbe bin Âmir, Sevâd bin Ganm oğullarından Kutbe bin Âmir, Abdüleşhel bin Cüşem oğullarından Ebü'l-Heysem Mâlik bin Teyyihân ve Amr bin Avf oğullarından Üveyym bin Sâide idi.

Bu sözleşmeden sonra, Medine'ye dönen Hazreti Es'ad ve arkadaşları, kabilelerine gece-gündüz İslâmiyet'i anlatarak hak dine dâvet ettiler. Bu dâvet netîcesinde, İslâmiyet, Medîne'de sür'atle yayılmaya başladı. Öyle ki, daha önce birbirine düşman olan Evs ve Hazrec kabîleleri bir araya gelmiş, İslâmiyet'i daha iyi öğrenebilmek için Resûlullah efendimizden bir muallim istemişlerdi. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem de, Kur'ân-ı kerîmi ve İslâmiyet'i öğretmek için, Mekke'deki Eshâbından Hazreti Mus'ab bin Umeyr'i hoca olarak Medîne'ye gönderdi.

⁹⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 220.

Hazreti Mus'ab, Hazreti Es'ad'ın evinde kaldı. Onunla birlikte ev ev dolaşarak herkese İslâmiyet'i duyurdular. Resûlullah'ın sevgisini ve O'nu, bütün düşmanlarından korumak için canla başla çalışacaklarına söz vermelerini istediler. Onları, Resûlullah ile yapılacak bî'ata hazırladılar.

Es'ad bin Zürâre hazretlerinin kabîle reisi de Sa'd bin Mu'az olup, onunla akrabâ idiler. O zaman Araplar arasında akrâbaya karşı hakâretten kaçınmak âdet olduğu için, daha îmân etmemiş olan Sa'd bin Mu'az, Es'ad bin Zürâre hazretlerinin evine gidip bu işi engellemeye çalışmadı. Kendisi bir kabîle reisi olarak buna el koymak istemiyordu. Bu maksadla kabîlesinin ileri gelenlerinden Üseyd bin Hudayr'a; "Mahallemize git, gelen şu kişiyi gör, ne yapacaksan yap. Es'ad benim teyzemin oğlu olmasaydı, bunu sana havâle etmezdim" dedi.

Bunun üzerine Üseyd bin Hudayr, mızrağını alıp, Hazreti Mus'ab bin Umeyr'in bulunduğu eve gitti. Oraya varınca hiddetle konuşmaya başladı. "Bize niçin geldiniz? İnsanları aldatıyorsunuz! Hayâtınızdan olmak istemiyorsanız, buradan derhal ayrılın" dedi. Onun bu kızgın hâlini gören Mus'ab bin Umeyr; "Hele biraz otur, sözümüzü dinle! Maksadımızı anla, beğenirsen kabûl edersin. Yoksa engel olursun..." diyerek, gâyet yumuşak ve nâzik cevap verdi. Üseyd sâkinleşip; "Doğru söyledin" dedi ve mızrağını yere saplayarak oturdu.

Hazreti Mus'ab'ın tatlı konuşması ile insanın kalbine işleyen sözlerini ve hoş sesiyle okuduğu Kur'ân-ı kerîm âyetlerini dinledi. Kendinden geçip; "Bu ne güzel şey!" diye söylendi. Sonra; "Bu dîne girmek için ne yapmak lâzımdır?" dedi. Anlattılar ve Üseyd bin Hudayr Kelime-i şehâdet söyleyerek müslüman oldu. Sevincinden yerinde duramayan Hazreti Üseyd; "Ben gidip size birini göndereyim. Eğer o müslüman olursa, Medîne'de onun kavminden îmân etmedik hiç kimse kalmaz..." diyerek sür'atle kalkıp gitti. Doğruca Sa'd bin Mu'az'ın yanına vardı. Sa'ad bin Mu'az, onu görünce; "Yemîn ederim ki, Üseyd buradan gittiği yüzle gelmiyor" dedi.

Sonra da; "Ne yaptın yâ Üseyd?" diye sordu. Hazreti Üseyd bin Hudayr, Sa'd bin Mu'az'ın müslüman olmasını çok arzu ettiğinden; "O kişiyle (Mus'ab bin Umeyr ile) konuştum, onların bir fenâlığını görmedim. Yalnız;

duyduk ki, Benî Hârise oğulları, teyzeoğlun Es'ad'ın böyle bir kimseyi evinde barındırmasından kuşkulananarak, onu öldürmek için harekete geçmişler" dedi.

Bu sözler, Sa'd bin Mu'az'a çok dokundu. Çünkü birkaç sene önce yapılan bir savaşta, Benî Hârise oğullarını yenip, Hayber'e sığınmaya mecbur etmişlerdi. Bir sene sonra da affedip, memleketlerine dönmelerine izin vermişlerdi. Buna rağmen onların böyle bir tavır takınmaları düşüncesi, Sa'd bin Mu'az'ı çok kızdırmıştı. Hâlbuki, aslında böyle bir durum yoktu. Üseyd bin Hudayr, bu hîleye başvurarak, Sa'd bin Mu'az'ın teyzesine ve oğlu Es'ad bin Zürâre'ye dolayısıyla Mus'ab bin Umeyr'e

zarar vermesini önlemek istemişti. Böylece, onların tarafına geçmesine ve nihâyet müslüman olmasına zemîn hazırladı.

Sa'd bin Mu'az, Üseyd bin Hudayr'ın bu sözleri üzerine yerinden fırlayıp, Hazreti Es'ad bin Zürâre'nin yanına gitti. Oraya varınca, Es'ad ile Mus'ab bin Ümeyr'in son derece huzûr ve sükûn içerisinde oturup, sohbet ettiklerini gördü. Yanlarına yaklaşıp; “Ey Es'ad! Aramızda akrâbalık olmasaydı, sen bunları yapamazdın...” dedi.

Bu sözlere Hazreti Mus'ab bin Umeyr cevap vererek; “Ey Sa'd! Biraz dur, otur ve bizi dinle; anla sözlerimiz hoşuna giderse ne âlâ, yok beğenmezsen, bunu sana teklif etmeyiz. Sen de kalkıp gidersin!” dedi. Sa'd bin Mu'az, bu mülâyim ve tatlı sözler karşısında sâkinleşip, bir kenara oturdu ve onları dinlemeye başladı.

Mus'ab bin Umeyr hazretleri, Sa'd bin Mu'az'a önce İslâmiyet'i anlattı. İslâmiyet'in esaslarını açıkladı. Sonra tatlı ve güzel sesiyle Kur'ân-ı kerîmden bir mikdar okudu. Okudukça, Sa'd bin Mu'az'ın hâli değişiyor, kendinden geçiyordu. Kur'ân-ı kerîmin eşsiz belâgatı karşısında kalbi yumuşadı ve büyük bir te'sir altında kaldı. Kendini tutamayıp; “Siz bu dîne girmek için ne yapıyorsunuz?” dedi.

Mus'ab bin Umeyr, hemen Kelime-i şehâdeti öğretti. O da; “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh” diyerek müslüman oldu. Sa'd bin Mu'az müslüman olmaktan duyduğu huzûr ve sevinçten yerinde duramıyordu. Derhal evine gidip, öğrendiği gibi gusûl abdesti aldı. Sonra kavminin toplanmasını istedi. Üseyd bin Hudayr'ı yanına alıp, halkın bulunduğu yere vardı. Abdüleşhel oğullarına hitâben; “Ey Abdüleşhel oğulları! Siz beni nasıl tanırırsınız?” dedi. Onlar hep bir ağızdan; “Sen bizim reîsimiz ve büyüğümüzsün, biz sana tâbiyiz!” diye cevap verdiler. Sa'd bin Mu'az, onların bu sözleri üzerine; “O hâlde hepinize haber veriyorum. Ben müslüman olmakla şerefledim. Sizin de Allahü teâlâyâ ve O'nun Resulüne îmân etmenizi istiyorum. Eğer îmân etmezseniz, sizin hiç birinizle konuşup görüşmeyeceğim!...” dedi.

Abdüleşhel oğulları, reisleri Sa'd bin Mu'az'ın müslüman olduğunu ve kendilerini de İslâm'a dâvet ettiğini duyar duymaz, hep birlikte müslüman oldular. O gün akşama kadar Medîne semâlarını Kelime-i şehâdet ve tekbir sadâlarıyla çınlattılar.⁹⁸

Bu hâdiseden kısa bir müddet sonra, bütün Medîne halkı, Evs ve Hazrec kabîleleri İslâmiyet'i kabûl ettiler. Her ev İslâm nuruyla aydınlandı. Sa'd bin Mu'az ve Üseyd bin Hudayr, kabîlelerine âit bütün putları kırdılar. Bu durum sevgili Peygamberimize sallallahü aleyhi ve sellem bildirilince, çok memnun oldular. Mekkeli müslümanlar sevinç içinde idiler. Bu sebeple o seneye (m.621) senetüs-sürûr (sevinç yılı) denildi.

⁹⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 435; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 258.

İkinci Akabe bî'atı

Resûlullah efendimize, peygamberlik vazifesi tebliğ edileli 13 sene olmuştu. Mekkeli müşriklerin, müslümanlara zulmü son haddine varmış ve dayanılmaz bir hâl almıştı. Medîne'de ise, Es'ad bin Zürâre ile Mus'ab bin Umeyr'in hizmetleri sâyesinde, Evs ve Hazrecliler; müslümanlara kucak açacak, onları bağırlarına basıp uğrunda her fedâkarlığı yapacak aşk ve şevkin içindeydiler. Resûlullah efendimizin de bir an önce Medîne'yi teşriflerini arzuluyorlar; O'nun uğrunda, mallarını ve canlarını esirgemeyeceklerine dâir söz veriyorlardı. Hac mevsimi gelmişti. Mus'ab bin Umeyr ile berâber, Medîneli 73 erkek ve 2 kadın müslüman, Mekke'ye geldiler. Hacdan sonra, hepsi yine Akabe'de Peygamberimiz ile buluştular. Es'ad bin Zürâre ve 12 temsilci, kabîleleri adına Peygamberimizin Medîne'ye hicret etmelerini ricâ ve teklif ettiler. Resûlullah efendimiz onlara Kur'ân-ı kerîmden bâzı âyet-i kerîmeleri okuduktan sonra; kendi canlarını, çoluk ve çocuklarını nasıl koruyup gözetirlerse, O'nu da öyle koruyacaklarını te'min etmek üzere onlardan kesin söz istedi.

Henüz müslüman olmayan Resûlullah efendimizin amcası Hazreti Abbâs da orada bulunuyordu. Bî'at için gelen bu topluluğa şöyle hitâb etti;

“Ey Medîneliler! Bu, kardeşimin oğludur. İnsanlar içinde en çok sevdiğim de O'dur. Eğer, O'nu tasdik edip, Allah'tan getirdiklerine de inanıyor ve berâberinizde alıp götürmek istiyorsanız, beni tatmin edecek sağlam bir söz vermeniz lâzımdır. Bildiğiniz gibi, Muhammed aleyhisselâm bizdendir. Biz, O'nu, O'na inanmayan kimselerden koruduk. O, bizim aramızda izzet ve şerefiyle korunmuş olarak yaşamaktadır. O, bütün bunlara rağmen, herkesten yüz çevirmiş, size katılıp, sizinle berâber gitmeye karar vermiştir. Eğer siz, bütün Arap kabîleleri birleşip üzerinize hücum ettiğinde, onlara karşı koyacak kadar savaş gücüne sâhipseniz bu işe girişiniz. Bu husûsu da aranızda iyice görüşüp konuşunuz, sonradan ayrılığa düşmeyiniz. Verdiğiniz sözde durup, O'nu düşmanlarından koruyabilecek misiniz? Bunu lâyıkiyle yapabilirseniz ne âlâ. Yok, Mekke'den çıktıktan sonra O'nu yalnız bırakacaksınız, şimdiden vazgeçiniz ki, yurdunda şerefiyle korunmuş olarak yaşasın.”

Hazreti Abbâs'ın bu konuşmasına Medîneli müslümanlar üzüldüler. Sanki, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizi memleketlerine götürdüklerinde, O'nu müşriklere karşı koruyamayacak, sıkışınca terk edeceklermiş gibi bir sözle karşılaşmışlardı. Medîneli sahâbîlerden Es'ad bin Zürâre hazretleri, peygamber efendimize dönerek; “Yâ Resûlallah! İzin verirseniz birkaç sözüm vardır. Onu Hazretinize arz edeyim” dedi. Fahr-i kâinât efendimiz izin verince, Hazreti Es'ad; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Her dâvetin yumuşak veya sert bir yolu, usûlü vardır. Şimdi siz, bizi öyle bir şeye dâvet ediyorsunuz ki, onu insanların kabûl etmesi gâyet zordur. Zîrâ insanların öteden beri

tapınageldikleri putları bırakıp, İslâm'ı kabûl etmesi çok güçtür. Buna rağmen biz, İslâm'ı bütün kalbimizle kabûl ettik. Bir de müşrik olan akrabalarımızla alâkayı kesmeyi emrettiniz, ihlâs ile onu da kabûl ettik. Bilirsiniz ki bunu da kabûl çok zordur. Amcalarının bile düşman kesilip muhâfaza etmediği yüksek zâtınıza kucak açıp, bu şerefli vazifeyi üzerimize vâcib ve lâzım bildik. Hepimiz bu sözlerimizde mutâbıkız. Dilimizle ne söylüyorsak kalbimizle onu tasdik ediyoruz. Kendi çoluk çocuğumuzu nasıl muhâfaza ediyorsak, mübârek vücûdunuzu da, kanımızın son damlasına kadar, koruyacağımıza yemîn ediyoruz. Eğer bu ahdimizi bozarsak, Allahü teâlâyâ verdiğimiz sözde durmayıp şakîler zümresine dâhil olalım. Yâ Resûlallah! Biz bu sözümüzde sâdikız. Allahü teâlâ muvaffak eylesin” dedi. Sonra da;

“Yâ Resûlallah! Bizden kendiniz için istediğiniz te'minâtı alıp, şart koşabilirsiniz” diye devâm etti. Peygamber efendimiz onları İslâmiyet'e teşvik etti. Kur'ân-ı kerîm okudu. Sonra buyurdu ki: “Sizden Rabbim için olan şartım, Allahü teâlâyâ ibâdet etmeniz ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamanız; kendim ve Eshâbım için olan şartım, bizi barındırmanız, bana ve Eshâbıma yardımcı olmanız, kendinizi savunduğunuz, koruduğunuz şeylerden bizleri de korumanızdır.”

Berâ bin Ma'rûr; “Seni hak din ve kitap ile peygamber gönderen Allahü teâlâyâ and olsun ki; çoluk-çocuklarımızı savunup, koruduğumuz gibi seni de koruyacağız! Bizimle bî'atlaş yâ Resûlallah” dedi.

Medîneli müslümanlardan Abbâs bin Ubâde, Peygamber efendimizle yapılan anlaşmayı pekiştirmek için, arkadaşlarına; “Ey Hazrecliler! Muhammed aleyhisselâmı niçin kabûl ettiğinizi biliyor musunuz?” dedi. Onlar da; “Evet” cevâbını verdiler. Bunun üzerine; “Siz O'nu, hem sulh, hem de savaş zamanları için kabûl edip, O'na tâbi oluyorsunuz. Eğer, mallarınıza bir zarar gelince, akrabâ ve yakınlarınız helâk olunca, Peygamberimizi yalnız ve yardımsız bırakacaksınız, bunu şimdiden yapınız. Vallahi, eğer böyle bir şey yaparsanız dünyâda ve âhirette helâk olursunuz! Eğer dâvet ettiği şeyde, mallarınızın gitmesine ve yakın akrabalarınızın öldürülmesine rağmen, O'na vefâ etmeyi aklınız kesiyorsa, tutunuz. Vallahi bu, dünyânız ve âhiretiniz için hayırlıdır” deyince, arkadaşları; “Biz Peygamberimizden, mallarımız ziyân olsa da, yakınlarımız öldürülse de vazgeçmeyiz. Ondan hiçbir zaman ayrılmayız. Ölmek var, dönmek yok!” dediler.

Sonra Peygamber efendimize dönerek; “Yâ Resûlallah! Biz bu ahdimizi yerine getirirsek, bize ne vardır?” diye sordular. Sevgili Peygamberimiz o zaman; “Allahü teâlânın râzı olması ve Cennet var!” buyurdular.

Bunlardan her biri kavminin temsilcileri, vekilleri olarak söz verdiler. İlk önce Hazreti Es'ad bin Zürrâre; “Ben Allahü teâlâyâ ve O'nun Resûlüne verdiğim sözü yerine getirmek, canımla ve malımla O'na yardım husûsundaki vâdimi gerçekleştirmek üzere bî'at ediyorum” diyerek müsâfeha etti. Arkasından her biri bu şekilde bî'atı tamamlayıp; “Allahü teâlânın ve Resûlünün dâvetini kabûl ettik,

dinledik ve boyun eğdik” diyerek memnûniyetlerini ve teslîmiyetlerini arz ettiler. Böylece, Resûlullah’ın uğrunda canlarını ve mallarını çekinmeden ortaya koydular. Kadınlar ile bî’at, sâdece söz ile yapılmıştı.

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem; “Allahü teâlâya hiç birşeyi ortak koşmamak, hırsızlık, iftirâ ve zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, yalan söylememek, hayırlı işlere muhâlefette bulunmamak...” hususlarında onlardan söz aldılar...

Medînelilerin, Peygamber efendimize bî’at ettiği sırada, Akabe tepesinden bir ses; “Ey Minâ’da konaklayanlar! Peygamber ile Medîneli müslümanlar sizlerle savaşmak üzere anlaştılar” diye bağırdı. Peygamberimiz, bu ses için; “Bu, Akabe’nin şeytanıdır” dedikten sonra, seslenene de; “Ey Allahü teâlânın düşmanı! Senin de hakkından gelirim” buyurdular. Bî’at eden Medînelilere de; “Siz hemen konak yerlerinize dönün” buyurdular. Abbâs bin Ubâde; “Yâ Resûlallah! Yemîn ederim ki, istediğin takdirde, yarın sabah, Minâ’da bulunan kâfirlerin üzerine yürür onların hepsini kılıçtan geçiririz” dedi. Peygamber efendimiz memnun oldular, fakat; “Bize, henüz bu şekilde hareket etmemiz emrolunmadı. Şimdilik yerlerinize dönünüz” buyurdular.

İmâm-ı Nesâî’nin, Abdullah ibni Abbâs’dan rivâyetine göre; Ensârdan Akabe bî’atında bulunanlar, Resûlullah’ın yanına gelmekle muhâcirlerden olmuşlardır.⁹⁹

Hicret

Son Akabe bî’atıyla Medîne; müslümanlara, huzûr bulacakları ve sığınacakları bir yer olmuştu. İkinci Akabe bî’atını duyan Mekkeli müşriklerin tutumları, çok şiddetli ve pek tehlikeli bir hâl almıştı. Müslümanlar için Mekke’de kalmak tahammül edilemeyecek derecede idi. Peygamber efendimiz sAllallahü aleyhi ve selleme durumlarını arz ederek, hicret için müsaade istediler. Bir gün, sevgili Peygamberimiz, sevinçli bir hâlde Eshâb-ı kirâmın yanına gelip; “Sizin hicret edeceğiniz yer bana bildirildi. Orası Yesrib (Medîne)dir. Oraya hicret ediniz” ve “Orada müslüman kardeşlerinle birleşin. Allahü teâlâ onları size kardeş yaptı. Yesrib’i (Medîne’yi) size emniyet ve huzûr bulacağınız bir yurt kıldı” buyurdu. Resûlullah efendimizin izni ve tavsiyesi üzerine müslümanlar, Medîne’ye birbiri ardınca bölük bölük hicret etmeye başladılar.¹⁰⁰

Peygamber efendimiz, hicret edenlere son derece ihtiyatlı ve tedbirli davranmalarını sıkı sıkıya tenbih ediyordu. Müslümanlar, müşriklerin dikkatini çekmemek için küçük kâfileler hâlinde yola çıkıyor ve mümkün mertebe gizli hareket ediyorlardı. Medîne’ye İlk hicret eden Ebû Seleme,

⁹⁹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 438; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 221-223; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 261.

¹⁰⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 226.

müşriklerden çok eziyet görmüştü. Neden sonra işin farkına varan müşrikler hicret için yola çıkan müslümanlardan, görebildiklerini yoldan çevirmeye, kadınları kocalarından ayırmaya, gücü yettiklerini hapse atmaya başladılar ve çeşitli cefâlara tâbi tuttular. Onları dinlerinden döndürmek için her türlü eziyeti yaptılar. Fakat bir iç harbin patlak vermesinden korktukları için, öldürmeye cesâret edemediler. Müslümanlar ise, buna rağmen her fırsatı değerlendirerek Medîne yollarına düştüler.

Hazreti Ömer de, bir gün kılıcını kuşandı. Yanına oklarını ve mızrağını alıp herkesin önünde Kâbe'yi yedi defa tavâf etti. Oradaki müşriklere, yüksek sesle şunları söyledi: “İşte ben de dînimi korumak için Allahü teâlânın yolunda hicret ediyorum. Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak, anasını ağlatmak isteyen varsa şu vâdinin arkasında önüme çıksın!...”

Böylece Hazreti Ömer ile yirmi kadar müslüman, güpegündüz, çekinmeden Medîne'ye doğru yola çıktılar. O'nun korkusundan bu kâfileye hiç kimse dokunamadı. Artık göçlerin arkası kesilmiyor, Eshâb-ı kirâm bölük bölük Medîne'ye ulaşıyordu.

Bu arada Hazreti Ebû Bekr de hicret için izin istedi. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; “Sabreyle. Ümîdim odur ki; Allahü teâlâ bana da izin verir. Berâber hicret ederiz” buyurdu. Hazreti Ebû Bekr; “Anam-babam sana fedâ olsun! Böyle ihtimâl var mıdır?” diye sorunca, Peygamberimiz; “Evet vardır” buyurarak sevindirdiler.

Hazreti Ebû Bekr sekiz yüz dirhem vererek iki deve satın aldı ve o günü beklemeye başladı. Artık Mekke'de; sevgili Peygamberimiz ile Hazreti Ebû Bekr, Hazreti Ali, fakirler, hastalar, ihtiyârlar ve müşriklerin hapse attığı mü'minler kalmıştı.

Diğer taraftan Medîneliler (Ensâr), hicret eden Mekkelileri (Muhâcirleri) çok iyi karşılayıp, misâfir ettiler. Aralarında kuvvetli bir birlik meydana geldi.

Resûlullah'ın da hicret edip müslümanların başına geçeceği ihtimâliyle, Mekkeli müşrikler telâşa kapılmışlardı. Mühim işleri görüşmek için bir araya geldikleri Dârün-Nedve'de toplandılar, ne yapacaklarını konuşmaya başladılar. Şeytan, Şeyh-i Necdî kılığında yâni ihtiyâr bir Necdli şeklinde müşriklerin yanına geldi. Konuşmalarını dinledi. Çeşitli teklifler öne sürüldü. Fakat hiç biri beğenilmedi. Sonra şeytan söze karıştı ve; “Düşündüklerinizin hiç biri çâre olamaz. Çünkü O'ndaki güler yüz ve tatlı dil her tedbiri bozar. Başka çâre düşününüz” diyerek fikrini söyledi.

Kureyşin reisi olan Ebû Cehl; “Her kabileden kuvvetli bir kimse seçelim. Elleri kılıçları ile Muhammed'in üzerine saldırsınlar. Kılıç vurup kanını döksünler. Kimin öldürdüğü belli olmasın. Böylece mecbûren diyete râzı olurlar. Biz de diyetini verir, sıkıntıdan kurtuluruz” dedi. Şeytan da, bu fikri beğendi ve harâretle teşvik ve tavsiye etti.¹⁰¹

¹⁰¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 124; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 227.

Müşrikler bu hazırlık içindeyken Allahü teâlâ, Resûlüne hicret emri verdi. Cebrâil aleyhisselâm gelerek, müşriklerin kararını ve o gece yatağında yatmamasını bildirdi. Sevgili Peygamberimiz Hazreti Ali'ye kendi yatağında yatmasını, bıraktığı emânetleri sâhiplerine vermesini söyleyerek; “Bu gece yatağında yat uyu, şu hırkamı da üzerine ört! Korkma, sana hiçbir zarar gelmez” buyurdu.

Hazreti Ali, Peygamber efendimizin emr ettiği şekilde yattı. Habîbullah'ın yerine hiç korkmadan kendi nefsinin fedâ etmeye hazırды.

Hicret gecesi kâfirler, Resûlullah efendimizin saâdethânelerinin etrâfını sarmışlardı. Peygamber efendimiz mübârek evlerinden çıktılar. Yâsîn-i şerîf sûresinin başından on âyet-i kerîmeyi okudular ve bir avuç toprak alıp kâfirlerin başına saçtılar. Her kimin başına bu topraktan değmişse, hepsinin Bedr gazâsında öldürüldüğü rivâyet edilmiştir. Resûlullah efendimiz sıhhat ve selâmetle aralarından geçip, Hazreti Ebû Bekr'in evine ulaştı. Müşriklerden hiç biri O'nu görememişti.

Bir müddet sonra müşriklerin yanına biri gelip; “Burada ne bekliyorsunuz?” diye sorunca; “Muhammed'in evden çıkmasını” diye cevap verdiler. O gelen; “Yemîn ederim ki, Muhammed aranızdan geçip gitti, başınıza da toprak saçtı” dedi. Müşrikler, ellerini başlarına götürdüler. Hakîkaten, başlarında toprak buldular. Derhâl kapıya hücum edip içeri girdiler. Hazreti Ali'yi, Resûl aleyhisselâmın yatağında görünce, Resûl-i ekrem'in nerede olduğunu sordular. Hazreti Ali; “Bilmem! Beni, O'nun muhafazasına me'mur mu ettiniz?” dedi. Bunun üzerine Hazreti Ali'yi tartakladılar. Kabe'nin yanında bir müddet hapsedip sonra bıraktılar. Kâfirler, Resûlullah efendimizi bulmak için dışarıya çıkıp aramaya başladılar.¹⁰²

Önce Hazreti Ebû Bekr'in evine giderek, Hazreti Ebû Bekr'in kızı Esmâ'ya sordular. Cevap vermeyince döğdüler. Her yeri aramalarına rağmen, bulamadılar ve çılgına döndüler. En azılıları olan Ebû Cehl, Mekke ve civârında tellâllar bağirtarak, sevgili peygamberimizi ve Hazreti Ebû Bekr'i bulup getirenlere ve yerlerini bildireceklere 100 deve vereceğini vaat etti. Onun bu vaadini duyan ve mala tamâh eden bâzı kimseler silâhlanıp, atlarına binerek aramaya koyuldular.

Resûlullah efendimiz, Hazreti Ebû Bekr'in evini teşrif edip; “Hicret etmeme izin verildi” buyurunca, Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk heyecanla; “Mübârek ayağınızın tozuna yüzümü süreyim yâ Resûlallah!... Ben de berâber miyim?” diye sorunca, Efendimiz; “Evet...” buyurdular. Hazreti Sıddîk, sevincinden ağladı. Gözyaşları arasında; “Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Develer hazır. Hangisini murâd ederseniz onu kabûl buyurunuz” dedi. Âlemlerin sultânı; “Benim olmayan deveye binmem. (Ancak) parasıyla alırım” buyurdular. Bu kesin emir karşısında mecbur kalan Hazreti Sıddîk, devenin fiyatını söyledi.

¹⁰² Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, II, 309.

Hazreti Ebû Bekr, Abdullah bin Üreykıt isminde, kılavuzluğu ile meşhûr olan zâtı çağırıp, yol göstermesi için ücretle tuttu ve develeri üç gün sonra Sevr dağındaki mağaraya getirmesini emretti. Safer ayının 27'sinde Perşembe günü, Peygamber efendimiz ve Ebû Bekr-i Sıddîk yanlarına bir miktar yiyecek alarak yola çıktılar. Hazreti Ebû Bekr, Resûlullah'ın çevresinde, bâzan sola, bâzan sağa, öne, arkaya gidiyordu. Peygamberimiz niçin böyle yaptığını sorunca; “Etraftan gelecek bir tehlikeyi önlemek için. Eğer bir zarar gelirse önce bana gelsin. Canım yüksek zâtınıza fedâ olsun yâ Resûlallah!” dedi. Server-i âlem efendimiz buyurdular ki: “Ya Ebâ Bekr! Başıma gelecek bir musîbetin, benim yerime, senin başına gelmiş olmasını ister misin?” Hazreti Sıddîk; “Evet yâ Resûlallah! Seni hak dinle, hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, gelecek bir musîbetin, senin yerine, benim başıma gelmesini isterim” dedi.¹⁰³

Sevgili Peygamberimizin nâlini dar olduğundan, yolda parçalandı ve mübârek ayakları yaralandı, yürüyecek hali kalmamıştı. Güçlkle dağa çıkıp mağaraya ulaştılar. Kapı önüne geldiklerinde, Hazreti Ebû Bekr; “Allah için yâ Resûlallah, içeri girmeyin! Ben gireyim, orada zararlı bir şey varsa, bana gelsin, mübarek zâtınıza bir keder, bir elem değmesin” dedi ve içeri girdi. İçeriye süpürüp temizledi. Sağında, solunda irili ufaklı bir çok delikler vardı. Hırkasını parçalayıp, delikleri kapadı, fakat biri açık kaldı. Onu da ökçesi ile kapayıp, Resûlullah'ı içeri dâvet eyledi.

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem içeri girdi ve mübarek başını Ebû Bekr'in kucağına koyup uyudu. O zaman, Hazreti Sıddîk'in ayağını yılan soktu. Resûlullah'ın uyanmaması için sabredip, hiç hareket etmedi. Fakat gözyaşı Resûlullah'ın mübarek yüzüne damlayınca; “Ne oldu yâ Ebâ Bekr?” buyurdular.

Hazreti Ebû Bekr; “Ayağım ile kapattığım delikten bir yılan ayağımı soktu” dedi. Resûlullah efendimiz, Ebû Bekr'in yarasına, iyi olması için mübarek ağzının yaşından sürünce, acısı hemen dindi, şifâ buldu.

Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem ve Ebû Bekr-i Sıddîk içerde iken, müşrikler, iz tâkib ede ede mağaranın önüne geldiler. Ağzını bir örümceğin ördüğünü ve iki güvercinin de yuva yaptığını gördüler. İz sürücü Kürz bin Alkame; “İşte burada iz kesildi” dedi. Kâfirler; “Eğer, onlar buraya girmiş olsalardı, kapının üzerindeki örümcek ağının yırtılmış olması lâzım gelirdi” dediler.

Bâzıları; “Buraya kadar geldik, mağaraya biriniz girsin, baksın!..” deyince, Ümeyye bin Halef kâfiri; “Sizin hiç aklınız yok mu? Üzerinde kat kat örümcek ağı bulunan şu mağarada ne işiniz var? Yemîn ederim ki, bu örümcek, ağını, Muhammed doğmadan önce örmüştür” dedi. Müşrikler kapı önünde münakaşa ederlerken, içerde Hazreti Ebû Bekr endişeye kapıldı ve; “Yâ Resûlallah! Vallahi kendim için tasalanmıyorum. Fakat yüksek zâtınıza bir şey gelmesinden korkuyorum. Ben

¹⁰³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 230; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, XXX, 78.

öldürülürsem bir tek kişiyim, hiçbir şey değişmez. Lâkin size bir zarar gelirse, bütün ümmet helâk olur, din yıkılır” dedi. Kâinâtın sultânı efendimiz; “Yâ Ebâ Bekr! Üzülme!.. Şüphesiz Allahü teâlâ bizimledir” buyurdu.

Ebû Bekr-i Sıddîk; “Yâ Resûlallah! Canım sana fedâ olsun! Onlardan biri, başını eğip baksa bizi görür!” deyince, Efendimiz; “Yâ Ebâ Bekr! İki kişi ki, üçüncüsü Allahü teâlâdır. Üzülme!.. Hak teâlâ bizimledir” buyurdu. Müşrikler içeri bakmadan geri döndüler.¹⁰⁴

Allahü teâlâ bu hâli Kur’ân-ı kerîmde meâlen şöyle buyuruyor: “Eğer siz, O’na (Habîbime) yardım etmezseniz, (hatırlayın o vakti ki) kâfirler O’nu (Mekke’den) ikinin ikincisi olarak (Hazreti Ebû Bekr ile) çıkardıklarında, (Sevr dağının tepesindeki) mağarada iken, Allahü teâlâ O’na (Resûlullah’a) yardım etmişti. Ozaman arkadaşına (Ebû Bekr-i Sıddîk’a); “Üzülme Allahü teâlânın yardımı, nusreti muhakkak bizimledir” demişti. Allahü teâlâ, O’nun üzerine sekînetini indirmiş O’nu (Habîbini) görmediğiniz (mânevi) ordularla kuvvetlendirmiş, kâfirlerin (küfür) kelimesini alçaltmıştı. Allahü teâlânın (tevhîd) kelimesi ise, çok yücedir. Allahü teâlâ mutlak gâliptir. Yegâne hüküm ve hikmet sâhibidir.”¹⁰⁵

Sevgili Peygamberimiz ile Hazreti Ebû Bekr, bu mağarada geceli gündüzlü üç gün kaldılar. Hazreti Ebû Bekr’in oğlu Abdullah, Mekke’de duyduklarını, geceleyin mağaraya gelip haber veriyor, âzâdlı kölesi ve sürülerinin çobanı Âmir bin Führeyre ise, geceleri süt getirip izleri siliyordu.

Sevr mağarasından dördüncü günü ayrılan sevgili Peygamberimiz, Kusvâ adlı devesine bindi. Bir rivâyete göre terkisine Hazreti Ebû Bekr’i bindirdi. Diğer deveye de Âmir bin Führeyre hazretleri ile yolları iyi bilen Abdullah bin Üreykî bindiler.

Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, Allahü teâlânın medhettiği, beldelerin en kıymetlisi olan Mekke-i mükerremeden, vatanından ayrılıyordu. Devesini Harem-i şerîfe doğru döndürüp, mahzûn bir hâlde; “Vallahi! Sen, Allahü teâlânın yarattığı yerlerin en hayırlı, Rabbim katında en sevgili olanısın! Senden çıkarılmamış olsa idim, çıkmazdım. Bana, senden daha güzel, daha sevgili yurt yoktur. Kavmim beni, senden çıkarmamış olsalardı, çıkmaz, senden başka bir yerde yurt, yuva tutmazdım” buyurdular.

O anda Cebrâil aleyhisselâm inip, “Yâ Resûlallah! Vatanına müştâk mısın, özledin mi?” dedi. Efendimiz de; “Evet, müştâkım!” buyurdular. Cebrâil aleyhisselâm, sonunda Mekke’ye döneceğini müjdeleyen, Kasas sûresi 85. Âyet-i kerîmesini okuyup, mübârek hatırını tesellî eyledi.

Yolculuk sâkin geçiyordu. Müşrikler, her yeri aramalarına rağmen bulamıyorlar, Cenâb-ı Hak, Habîbini onların şerrinden muhâfaza ediyordu. Resûlullah efendimiz, Kudeyd denilen yere

¹⁰⁴ Muslim, “Fezâilü’s-Sahâbe”, 1; Tirmizî, “Tefsîrü’l-Kur’an”10; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 228; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VII, 471; VIII, 459.

¹⁰⁵ et-Tevbe 9/40.

geldiklerinde, Ümmü Ma'bed isminde cömertliğiyle meşhur, akıllı, iffetli bir hanımın çadırı önünde durdular. Ücretiyle yiyecek, hurma ve et almak istediler. Ümmü Ma'bed; “Eğer olsa idi, para ile değil, ziyâfet çeker, ikramda bulunurdum. Kıtlık ve geçim sıkıntısı sebebiyle elimizde bir şey kalmadı” dedi. “Süt var mı?” diye sorduklarında; “Yoktur. Davarlar kısırdır” diye cevap verdi. Kâinâtın sultânı sallallahü aleyhi ve sellem, çadırın yanında duran zayıf bir koyunu işâret ederek buyurdular ki: “Ey Ümmü Ma'bed! Bu koyun niçin burada bağlı duruyor?” O da; “Gâyet hasta ve zayıf olduğundan sürüden kaldı. Dermanı olmadığı için gidemedi” dedi. “Hiç sütü var mıdır? Bu koyunu sağmama izin verir misiniz?” buyurunca; “Anam-babam sana fedâ olsun, sütü yoktur, fakat onu sağmanıza hiç bir şey mâni değildir” dedi. Resûlullah efendimiz, koyunun yanına gelip, Allahü teâlânın ismini zikrettiler. Bereket ile duâ ettikten sonra, mübârek elini koyunun memesine sürdüler. O anda meme, süt ile doldu ve akmağa başladı. Hemen kap getirip doldurdular. Önce Ümmü Ma'bed'e verdiler. O içtikten sonra, Hazreti Ebû Bekr'e ve diğerlerine verip doyuncaya kadar içmelerini sağladı. En sonunda kendisi içti. Bir daha mübârek elini koyunun memesine dokunup sığadılar ve çadırda bulunan en büyük kabı istediler. Onu da doldurup Ümmü Ma'bed'e teslîm ettiler.

Oradan ayrıldıktan sonra, Ümmü Ma'bed'in kocası geldi ve sütü gördü. Sevinerek; “Bu süt nereden geldi?” diye sorunca, Ümmü Ma'bed; “Bir mübârek kimse gelip, hânemizi şereflendirdi. Gördüklerin, onun himmeti ve bereketidir.” Dedi. “Tarif eder misin? Sıfatı ve cemâli nasıldır?” diye sordu.

Ümmü Ma'bed ; “Gördüğüm o Mübârek zât, pek biçimli ve güler yüzlü idi. Gözlerinde bir miktar kırmızılık, sesinde nâziklik vardı. Mübârek kirpikleri uzun idi. Gözünün akı pek beyaz, karası da çok siyah olup, kudretten sürmeli idi. Saçları siyah, sakalı sık idi. Sustuğunda, üzerinde bir vekar ve ağırbaşlılık vardı. Konuşurken tebessüm ediyor, sözleri, sanki dizilmiş birer inci gibi ağzından tatlı tatlı dökülüyordu. Uzaktan çok heybetli görünüyor, yakına gelince, çok tatlı ve cazip bir hal alıyordu. Yanında bulunanlar, emrini yerine getirmek için canla başla koşuyorlardı” diyerek, daha pek çok hasletlerini saydı. Bunları hayretle dinleyen kocası; “Yemin ederim ki, bu zât, Kureyş'in aradığı kimsedir. Eğer ben O'na rastlasaydım, hizmetiyle şereflenir, yanından ayrılmazdım.” Dedi. Rivâyete göre, o koyun onsekiz sene yaşadı. Fahr-i âlem efendimizin, bereketi ile sabah akşam onunla geçinirdi. Ümmü Ma'bed'in kocası, Resûlullah efendimizin ardı sıra gidip, Rîm vâdisinde yetişti ve müslüman oldu. Ümmü Ma'bed de müslüman oldu.¹⁰⁶

Süraka bin Mâlik

¹⁰⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 230.

Müşrikler, Medîne'ye doğru yola çıkan Muhammed aleyhisselâmi ve Hazreti Ebû Bekr'i devamlı arıyorlardı. Bulamadıkları takdirde kendileri için pek büyük bir tehlike baş gösterecekti. Çünkü, müslümanların bir "İslâm Devleti" kurup, kısa zamanda kendilerini ortadan kaldıracabileceklerini düşünüyorlardı. Bu sebeple müşrikler, her şeylerini ortaya koydular. Peygamber efendimizle Hazreti Ebû Bekr'i öldürene veya esir edene; yüz devenin yanı sıra sayısız mal ve para vereceklerini vâd ettiler. Bu haber, Sürâka bin Mâlik'in mensubu olduğu Müdlicoğulları arasında da yayıldı. Sürâka bin Mâlik, iyi iz sürerdi. Bu yüzden olup bitenlerle yakından ilgilendi.

Müdlicoğulları bir Salı günü, Sürâka bin Mâlik'in oturduğu bölge olan Kudeyd'de, toplanmışlardı. Toplantıda Sürâka bin Mâlik de vardı. O sırada Kureyş'in adamlarından biri gelip, Sürâka'ya; "Ey Sürâka! Vallahi ben az önce, sahile doğru giden üç kişilik bir kabile gördüm. Onlar herhalde Muhammed ile Eshâbıdır" dedi. Sürâka, durumu anladı. Fakat, ortaya çok fazla mükâfat konulduğu için, bunu tek başına elde etmek istiyordu. Bu sebeple başkasının haberdâr olmasını arzu etmiyordu. "Hayır, o senin gördüğün kimseler, filân kişilerdir. Biraz önce geçmişlerdi. Onları biz de gördük" diyerek, önemli bir şey yokmuş gibi konuştu.

Sürâka bin Mâlik, biraz daha bekledi. Dikkat çekmeden evine geldi. Hizmetçisine, atını ve silâhını alıp vâdinin arkasında kendisini beklemesini söyledi. Kendisi de kargısını almış, parlaklığının dikkati çekmemesi için ucunu aşağıya çevirmişti. Atını koşturmaya başladı. Yoluna devam ederek, nihâyet izlerini buldu. Yaklaşınca birbirlerini iyice görebiliyorlardı. Hattâ Sürâka, Peygamber efendimizin okuduğu Kur'ân-ı kerîmi bile işitiyordu. Fakat, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem arkalarına hiç bakmıyorlardı. Hazreti Ebû Bekr geriye bakınca, Sürâka'yı görüp, telâşa kapıldı. Peygamber efendimiz ona, mağaradaki gibi; "Üzülme, Allahü teâlâ bizimle beraberdir" buyurdu.

Buhârî hazretlerinin rivâyetine göre, bu sırada Hazreti Ebû Bekr, bir atının kendilerine yettiğini Resûl-i ekreme arz edince, Peygamber efendimiz; "Yâ Rabbî! Onu düşür" diye duâ buyurdular. Başka bir rivâyette, Sürâka yanlarına kadar gelince, Hazreti Ebû Bekr, ağlamaya başladı. Resûl-i ekrem efendimiz niçin ağladığını sorunca; "Vallahi kendim için ağlamıyorum. Sana bir zarar gelmesinden korktuğum için ağlıyorum" dedi.

Sürâka, Peygamber efendimize saldırabilecek kadar yaklaştı. "Yâ Muhammed! Seni, bugün benden kim koruyacak!" dedi. Server-i âlem efendimiz de; "Beni, Cebbar ve Kahhar olan Allahü teâlâ korur" cevâbını verdi. O sırada Sürâka'nın atı, iki ön ayaklarıyla dizlerine kadar yere battı. Bundan kurtulup, tekrar saldırmaya teşebbüs edince, atının ayakları yine yere saplandı. Sürâka, atını ne kadar zorladıysa da, onu bir türlü kurtaramadı. Başka yapacağı hiç bir şey yoktu. Çaresiz kalınca, şefkat ve merhamet sahibi olan Resûlullah efendimize yalvarmaya başladı. Bütün olgunlukları ve iyi ahlâkı kendisinde toplayan, üstün ahlâk ve yaratılış üzere olan Peygamberimiz onun bu dileğini kabul etti. Sürâka; "Yâ Muhammed! Muhafaza olunduğunu anladım. Duâ et de kurtulayım. Bundan sonra sana asla zarar

vermem. Senin peşine düşenlere de senden hiç bahsetmiyeceğim” diyordu. Kâinatın efendisi; “Yâ Rabbî! Eğer o sözünde doğru ve samîmi ise, atını kurtar” diye duâ edince, Allahü teâlâ bu duâyı kabul buyurdu.

Sürâka bin Mâlik’in atı, ancak bu duâdan sonra çukurdan kurtulabilmişti. Bu sırada atın ayağının battığı yerden, göğe doğru duman gibi bir şey yükseliyordu. Sürâka, hayretler içerisinde kaldı ve bütün bu olup bitenlerden, Muhammed aleyhisselâmın dâima korunmakta olduğunu anladı. Pek çok şeye şâhid olmuştu. Sonunda; “Yâ Muhammed! Ben Sürâka bin Mâlik’im! Benden asla şüpheniz olmasın. Size söz veriyorum. Bundan sonra beğenmediğiniz hiç bir işi yapmıyacağım. Kavmin, seni ve arkadaşlarını yakalayana çok mükâfat vereceğini vâdetti” dedi ve Kureyş müşriklerinin yapmak istediklerini birer birer anlattı, Hattâ, onlara yol azığı ve binmek için deve vermek istediye de, sevgili Peygamberimiz kabul etmedi ve ona: “Ey Sürâka! Sen islâm dînini kabul etmedikçe, ben de senin deveni ve sığırını arzu etmem, istemem. Sen bizi gördüğünü gizli tut, yeter” buyurdu.

İbn-i Sa’d da şöyle nakleder: Sürâka, Peygamber efendimize, bana, istediğini emret deyince, Resûlullah efendimiz; “Yurdunda dur. Hiç kimsenin bize yetişmesine meydan verme” buyurmuştur.

Allahü teâlâ dileyince her şey oluyordu. O’na hâlis bir şekilde güvenip, rızâsı yolunda yürüyünce, akıl almaz hâdiseler meydana geliyordu. Resûlullah efendimizi öldürüp, büyük mükâfatlara kavuşma hırsıyla, kükreyen bir aslan tavrıyla yola çıkan Sürâka, artık; munis, uysal, bir çocuk gibiydi. Her şeye kadir olan Allahü teâlâ, Habîbine zarar vermemesi için, Sürâka’nın kalbini iyiliğe doğru çevirmişti. Elbette, Allahü teâlâ Habîbini sallallahü aleyhi ve sellem yalnız bırakmayacaktı. Çünkü O, insanlara merhamet için, onların dünyâda ve âhirette ebedî saadet ve mutluluğa kavuşması için gönderdiği sevgili Peygamberiydi.

Sürâka bundan sonra izi üzerine geri döndü. Başından geçenleri karşılaştığı kimselere de anlatmadı.¹⁰⁷

Müjde! Müjde! Kâinatın sultânı geliyor!..

Peygamber efendimiz, Hazreti Ebû Bekr, Âmir bin Führeyre ve kılavuzları Abdullah bin Üreykıt, “Hicret’in birinci senesi Rebî’ul-evvel ayının sekizinde Pazartesi günü (Mîlâdî 622 yılı Eylül ayının 20. günü) kuşluk vakti “Kubâ” köyüne ulaştılar. Bugün, müslümanların Hicrî Şemsî yılının sene başı oldu. Külsüm bin Hidm isminde bir müslümanın evinde kaldılar. Burada ilk mescidi yaptılar. Kubâ

¹⁰⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 489; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, IV, 424.

vâdisinde ilk Cumâ namazını kıldılar ve ilk hutbeyi îrâd ettiler. Kubâ mescidi, âyet-i kerîmede meâlen; “...Temeli takva üzerine kurulan mescid”¹⁰⁸ diye buyrularak medh edildi.

Bu arada Mekke’de kalan Hazreti Ali, Resûlullah efendimizin Kâbe-i şerifte devamlı buldukları makama oturdu. “Resûl-i ekremde kimin nesi var ise, gelsin alsın!” diye nidâ ettirdi. Herkes gelip, nişanını söyleyerek emânetini aldı. Böylece emânetler sahiplerine teslîm edildi.

Mekke-i mükerrermede kalan Eshâb-ı güzîn, Hazreti Ali’nin kanadı altına sığındılar. Resûlullah’ın saâdethâneleri Mekke’de olduğu müddetçe, Hazreti Ali de orada kaldı. Bir zaman sonra Resûl-i ekrem efendimiz, evinin Medîne-i münevvereye getirilmesini emir buyurdular.

Allah’ın aslanı Hazreti Ali, Kureyş kâfirlerinin toplandıkları yere gitti. “İnşâallahü teâlâ yarın Medîne-i münevvereye gidiyorum. Bir diyeceğiniz var mı? Ben burada iken söyleyin” buyurdu. Hepsi başlarını eğip, hiç bir şey söylemediler. Sabah olunca, Hazreti Ali, Resûl-i ekrem efendimizin eşyalarını toplayıp, Resûlullah efendimizin Ehl-i Beyti ve kendi akrabaları ile beraber yola koyuldu. Resûlullah efendimize, şişmiş olan ayaklarından kanlar akar vaziyette, Kubâ’da yetişti. Gündüzleri saklanıp, geceleri yaya olarak yürüdüğü bu yolculuğun sonunda, Peygamberimizin huzûruna gidemiyecek bir hâle gelmişti. Resûl-i ekrem efendimiz bunu haber alınca, bizzat kendisi teşrif etmiş, Hazreti Ali’yi görünce hâline acımış, sevgili, fedâkâr amcazâdesini kucaklamış, mübârek elleriyle o hak yolunda binlerce meşakkate katlanmış olan nârin, nâzik ayaklarını okşamış, kendisine afiyeti için duâ buyurmuştu. Hattâ Hazreti Ali’nin bu fedâkârlığı üzerine; “İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allahü teâlânın rızâsı için nefsinin fedâ eder”¹⁰⁹ âyet-i celîlesinin nâzil olduğu rivâyet edilir.

Medîne’ye daha önce hicret eden Eshâb-ı kirâm ile Medîneli müslümanlar, Kâinatın sultânının Mekke’den hicret için hareket ettiğini duyunca, teşrifini hararetle ve heyecanla bekliyorlardı. Bu sebeple Medîne-i münevverenin dış semtlerine gözcüler koyup, şehirlerini şereflelendirecekleri anda, Efendimizi karşılamak için can atıyorlardı. O’nun muhabbetiyle yananlar, kızgın çölün suya olan hasreti gibi gözlerini ufka dikerek günlerce beklediler. Nihâyet birden; “Geliyorlar! Geliyorlar!...” diye bir ses işitildi. Sesi duyanlar, sıcak çölün ortalarına doğru göz gezdirmeğe başladılar. Evet!... Evet!... Onlar da kızgın çölde, güneşin yakıcı sıcaklığına rağmen, büyük bir heybetle kendilerine doğru ilerlediklerini görmüşlerdi. Sevinçle birbirlerine; “Müjde!... Müjde!... Resûlullah geliyor!... Peygamberimiz geliyor!... Sevinin ey Medîneliler. Bayram edin! Habîbullah geliyor!... Baş tacımız geliyor!...” diyerek bağırmağa başladılar. Bu haber bir anda Medîne-i münevvere sokaklarını doldurdu. Yedisinden yetmişine, yaşlısından hastasına kadar herkes, bu eşi görülmedik sevinçli haberi bekliyorlardı. Bütün Medîneliler en güzel elbiselerini giyinerek, sür’atle Âlemlerin efendisini karşılamak için koşular. Tekbir sedaları semâyı çınlatıyor, sevinçten gözyaşları sel gibi akıyordu.

¹⁰⁸ et-Tevbe 9/108.

¹⁰⁹ el-Bakara 2/207.

Hüzün ve mutluluk dolu bir hava esiyor ve Medîne, târihinde en güzel gününü yaşıyordu. Bir tarafta, herkesin “Emîn” lakabıyla tanıdığı, Allahü tealânın Habîbini öldürmek için üzerine mükâfat koyanlar; diğer tarafta ise O’nu ve arkadaşlarını korumak, bağırklarına basmak ve bu uğurda canlarını fedâ etmek isteyenler vardı.

Medîneliler biran önce sevgili Peygamberimizin nûrlu cemâlini görmek istiyorlardı. Medîne, Medîne olalı böyle sevinçli, böyle Mübârek bir an görmemişti. Bu, o güne kadar yaşanmamış bir bayramdı.

Benzeri görülmemiş ve görülmeyecek olan bu bayramda, çocuklar ve kadınlar şöyle şiirler terennüm ediyorlardı:

*“Tale ’al-bedrü aleynâ,
Min seniyyât-il-vedâ’,
Veceb-eş-şükrü aleynâ,
Mâ de’allahü dâi.
Eyyüh-el-meb’ûsu fînâ,
Ci’te bil-emr-ilmuta!...”*

Seniyyet-ül-vedâ’dan, Bedr doğdu üstümüze.

Hakka dâvet ettikçe, şükr vâcib oldu bize.

Sen bize gönderildin, emrullâhı getirdin,

Medîne’ye hoş geldin, şeref verir dâvetin.

İzzet ikramla dolduk, eskilerden kurtulduk,

Mecde kavuştuk doyduk, ziyandaydık kâr bulduk.

Zulmet gideren ay der, “selâm ehline deyin,

Muhammed’e (aleyhisselâm) uyana, asla zulüm etmeyin.”

Hep birlikte söz verdik, yemîn edilen günde,

Doğruluk yolumuzdur, hainlik olmaz dinde.

Vallahi ben unutmam, elemsiz gün hiç yoktu,

Şâhidsin Emn yıldızı, vefân sevgin pek çoktu.

“Hoş geldin yâ Resûlallah.” “Bize buyurun yâ Resûlallah” şeklindeki istekler ortalığı çınlatıyordu. Medine’nin ileri gelen kimselerinden bâzıları Kusvâ’nın yularından tutup; “Yâ Resûlallah! Bize buyurun...” diyerek istirhamda bulundular. Onlara; “Devemin yularını bırakınız, O me’murdur. Kimin evinin önünde çökerse orada misâfir olurum!” buyurdular. Herkeste büyük bir heyecan ve merak başladı. Acaba Kusvâ nereye çökecekti? Medine içine doğru Kusvâ ilerliyor, her kapının önünden geçerken ev sahipleri; “Yâ Resûlallah! Bizi teşrif ediniz, bizi teşrif ediniz!” diye yalvarıyorlardı. Peygamber efendimiz onlara tebessüm buyurarak; “Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği ona buyrulmuştur” diyordu. Kusvâ, nihâyet Peygamber efendimizin bugünkü mescid-i şerifinin kapısının bulunduğu yere çöktü. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem devesinden inmediler. Hayvan tekrar ayağa kalktı, yürümeğe başladı. Eski yere çöktü ve bir daha kalkmadı. Bunun üzerine efendimiz, Kusvâ’nın üzerinden inip; “İnşâallah. menzilimiz burasıdır” ve “Burası kimindir?” buyuranca; “Yâ Resûlallah! Amr’ın oğulları Süheyl ve Sehl’indir” diye cevap verdiler. Bu çocuklar yetim idi. Peygamberimiz; “Akrabâlarımızdan hangisinin evi buraya daha yakındır?” buyurdular. Zirâ Resûlullah efendimizin dedesi Abdülmuttalib’in annesi, Neccâroğullarından idi. Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensâri hazretleri sevinçle; “Yâ Resûlallah! Benim evim daha yakındır. İşte şu evim, şu da kapısı” diyerek heyecanla gösterdi. Kusvâ’nın yükünü indirip, Resûlullah efendimizi buyur etti.

Medineli müslümanlar ve Muhâcirler, Efendimizin hicretine pek ziyâde sevindiler.

Rûhun bir nokta-i nûr-ı Hudâdır yâ resûlallah

Cemâlin hâlet-efzâ dîlgüşâdır yâ resûlallah

Vücûd-ı rahmet-âsârın tulû’u zulmet-iküfri

Giderdi cümle îmân âşinâdır yâ resûlallah

Gülistân-ı risâlet içre zât-ı gülbünün ancak

Hudâyı bir nihâl-i müntehâdır yâ resûlallah

Kerem kıl ey Hudâvendâ şerifi hüccet-i Mevlâ

Necîb’in derdine feyzin devâdır yâ resûlallah

SULTAN III. AHMED (NECÍB)

MEDİNE-İ MÜNEVVERE DEVRİ

Sevgili Peygamberimizin, bi'setin on üçüncü yılı 12 Rebî'ulevvel'inde, mîlâdî 622 senesinde Medîne'ye hicreti ile on sene sürecek olan Medîne devri başladı.

Peygamber efendimiz, Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretlerinin evini teşrif edince, alt katta oturmayı tercih ettiler ve buraya yerleştiler. Böylece Kâinatın efendisini ağırlama ve evinde bulundurma şerefi bu Mübârek zâta nasîb oldu.

Hazreti Hâlid şöyle anlattı: “Resûlullah, evimi şerefliendirdiğinde, alt katta oturmayı tercih etmişlerdi. Biz de üst katta oturuyor ve bu hâle çok üzülüyorduk. Bir gün; “Anam-babam size fedâ olsun yâ Resûlallah! Benim yukarda oturmama, sizin de alt katta bulunmanıza gönlüm razı olmuyor, hoş görmüyorum. Bu bana çok ağır geliyor. Ne olur zâtı âlinizin yukarıda, bizim de alt katta oturmamıza müsaade buyurunuz” dedim. Bunun üzerine; “Yâ Ebâ Eyyûb! Evin alt katında bulunmamız bize daha münâsip ve elverişlidir” buyurdular. Gelen ziyâretçilerle daha rahat görüşme düşüncesiyle, alt katta kalmayı uygun gördüler. Biz de evin üst katında bulunduk.

Bir gün su testimiz kırıldı. Dökülen suların Resûlullah'ın üzerine damlayıp rahatsız olmasından korkarak, hanımımınla, örtüneceğimiz tek kadife yorganımızı hemen suyun üzerine bastırdık,”

Ebû Eyyûb-i Ensârî, üst katta olmaktan son derece sıkılıyordu. Sonunda kendisi alt kata inip, Resûlullah efendimizi yukarı çıkardı. Ebû Eyyûb hazretleri buyurdu ki: “Resûlullah efendimize dâima akşam yemeği yapıp, gönderirdik. Kalanını bize gönderdiği zaman, ben ve hanımım Ümmü Eyyûb, Resûlullah'ın elinin değdiği yerleri araştırarak, oralardan yer ve bununla bereketlenirdik. Yine bir gece, yapıp gönderdiğimiz soğanlı veya sarımsaklı yemeği Resûlullah geri çevirmişti. Onda izini göremeyince, feryâd ederek yanına gittim. “Yâ Resûlallah! Babam-anam sana fedâ olsun! Siz akşam yemeğini geri çevirdiniz. Fakat onda mübârek izini göremedim. Hâlbuki ben ve Ümmü Eyyûb, geri çevirdiğin yemekte elinin değdiği yerleri araştırmakta ve bununla bereketlenmekteydik” dedim. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

“Bu sebze de bir koku hissettim. Ondan yemedim. Ben, melekle konuşan bir kişiyim.” “O yemek haram mıdır?” diye sordum. “Hayır! Fakat ben kokusundan dolayı ondan hoşlanmadım” buyurunca; “Sizin hoşlanmadığınız şeyden ben de hoşlanmam!” dedim. Peygamberimiz; “Siz onu yiyiniz” buyurdular. Bunun üzerine biz de ondan yedik ve bir daha o sebzedeki Resûlullah’a yemek yapmadık.

Yine bir defasında Resûlullah efendimizle Ebû Bekr’e yetecek kadar yemek hazırlayıp, huzurlarına götürdüm. Resûlullah; “Yâ Ebâ Eyyûb! Ensâr’ın eşrafından otuz kişiyi dâvet et” buyurdu. Ben, yemeğin azlığını ve belki Resûl-i ekrem bu yemeği çok zannettiler diye düşünürken, tekrar; “Yâ Ebâ Eyyûb! Ensârın eşrafından otuz kişiyi dâvet et” buyurdular. Binlerce düşünce içinde Ensâr’dan otuz kişi dâvet ettim, geldiler. O yemekten yediler, doydular. Bir mûcize olduğunu anlayıp, gelenlerin îmânları kuvvetlendi ve bir daha bîat ettiler. Gittiler.

Sonra; “Altmış kişi dâvet et” buyurdular. Ben, mûcize olarak yemeğin azalmadığını gördüğümünden, daha ziyâde sevinerek altmış kişiyi Resûlullah’ın huzûruna dâvet ettim. Geldiler, o yemeklerden yediler.

Hepsi Resûlullah’ın mûcizesini tasdik ederek döndüler. Ardından; “Ensârdan doksan kişi çağır” buyurdular. Çağırdım, geldiler. Resûlullah’ın emri üzerine onar onar sofraya oturup, yediler; hepsi de bu büyük mûcizeyi görüp, gittiler. Böylece yüz seksen kişi yemek yedi. Yemek ise benim götürdüğüm kadardı ve hiç el sürülmemiş gibi duruyordu.”¹¹⁰

Ensar ile Muhacirlerin kardeş olması

Peygamber efendimiz, Medîne-i münevverede daha sıkı bir bağlılığın te’sisi için, hicret eden Muhâcirleri ve onları evlerinde barındıran Ensârı birbirlerine kardeş yaptılar. Hazreti Ali en sona kalınca, unutuldu sanarak; “Yâ Resûlallah! Beni unuttunuz mu?” diye sormuştu, O zaman Âlemlerin efendisi; “Sen, dünyâda ve âhirette benim kardeşimsin” buyurmuştu. Bu kardeşlik maddî ve manevî yardımlaşma esâsına dayanıyordu. Böylece yurtlarından, yuvalarından ve akrabâlarından ayrı kalmanın mahzunluğu bir mikdar da olsa giderilmiş olacaktı. Zâten Medîneli müslümanlar, Allahü teâlânın dînini yaşayabilmek ve yayabilmek için memleketlerini terk eden Muhâcir kardeşlerine bağırılarını açmışlar, evlerine buyur etmişler, onlara her türlü yardımı yapmak için canla başla çalışmışlardı. Bu kardeşlik te’sisi ile birbirlerine daha candan sarıldılar. Resûlullah efendimiz, her Muhâciri, mîzâcına uygun olan bir Ensâr ile kardeş yapmıştı. Öyle ki bu kardeşlik, babalarından kalan malı paylaşacak seviyede idi.¹¹¹

¹¹⁰ Kadî İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 289.

¹¹¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 238; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 226-229.

Her Medîneli; arazisini, bağını, bahçesini, evini, mallarını... nesi varsa ikiye ayırıyor, böylece yarısını Muhacir kardeşine seve seve veriyordu. Muhacirlerden Abdurrahmân bin Avf hazretleri şöyle anlattı: “Biz, Medîne-i münevvereye hicret ettiğimizde, Resûlullah efendimiz beni Sa’d bin Rebî ile kardeş yaptı. Bunun üzerine kardeşim Sa’d, bana; “Ey kardeşim Abdurrahmân! Ben, mal bakımından Medîneli müslümanların en zenginiyim. Malımı ikiye ayırdım, yarısı senindir” dedi. Ben de; “Allahü teâlâ malını sana mübârek ve hayırlı eylesin. Benim, mala ihtiyâcım yok. Yalnız beni, alışveriş yaptığımız çarşınıza bir götürüver, kâfi” dedim.

Böyle bir fedâkârlık, ancak İslâm kardeşliğiyle mümkün oluyordu. Âdem aleyhisselâmdan bu zamana kadar pek çok göç olmuştu. Fakat böylesine manâli ve yüce bir hicret; dışardan gelenler ile yerli halk arasında bu kadar muhabbetli bir kaynaşma ve samimî bir kucaklaşma olmamıştı. Nitekim Allahü teâlâ meâlen; “Mü’minler ancak kardeşirler” buyurdu.¹¹² Bununla, gerçek sevgi ve samimiyetin maddî menfaatle değil, îmân ve inançla olabileceğine işâret buyruluyordu. Eshâb-ı kirâmdaki bu hâl, Resûlullah efendimizin bir sohbetiyle ele geçiyordu. Sevgili Peygamberimizin, mübârek kalbinden fişkırarak deryâlar misâli feyz ve bereketler, Eshâb-ı kirâmın kalblerine akıyor, bunun netîcesinde, görülmemiş bir fedâkarlıkla birbirlerini seviyorlar ve kardeşlerini kendilerine tercih ediyorlardı.

Ensâr ve Muhâcirin, bu yeni İslâm merkezinde el ele, gönül gönüle vererek İslâm dîninini kuvvetlenmesi için her fedâkârlığa katlanmak ve sonunda şehâdet mertebesine kavuşmak üzere söz verdiler. Bu şekilde, Resûlullah’ın etrafında toplanıp, İslâm dîninini esaslarına uyarak, yeni bir nizam ve mes’ud bir hayat kuruyorlardı. Artık İslâmiyet, hicret hâdisesi ile; “Devlet” olma yolunda ilk adımını atmıştı. Medîne-i münevvere ise İslâm dîninini beşiği ve merkezi hâline geliyordu.

Medîne’de; Eshâb-ı kirâmdan başka, Hıristiyanlar, Yahudiler ve puta tapan müşrikler de vardı. Yahudiler; Benî Kaynukâ, Benî Kureyzâ ve Benî Nadr olmak üzere üç kabîleden meydana geliyordu. Bunlar, İslâm’a ve bilhassa sevgili Peygamberimize ziyâdesiyle düşman idiler.

Bu arada Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimizin Medîne’de, Eshâbını birbirlerine kardeş yapmak sûretiyle kaynaştırmasını, kendileri için büyük bir tehlike görmüşlerdi. Kısa zamanda bu işin üstesinden gelemelerse, müslümanlar güçlenip Mekke’ye saldırabilir, bıraktıkları arazilerini, evlerini, yurtlarını ellerinden alabilirlerdi... Bu düşünceler içinde bulunan Mekkeli müşriklerden, Medîneli müslümanlara tehdit mektupları geliyordu. Bu mektupların birinde; “Şüphesiz ki, aramızda düşmanlık bulunan hiç bir Arab kabîlesinde, bizi, sizler kadar öfkeliendiren olmamıştır. Çünkü, bizden olan bir adamı bize teslîm etmeniz gerekirken, O’na yardımcı olup, kucak açarak korudunuz. Bu, sizin için çok büyük bir kusurdur. Lütfen, O’nunla bizim aramızdan çıkınız ve O’nu bize bırakınız. Eğer,

¹¹² el-Hücurât 49/10.

O'nun gidişâtı iyi olursa, buna en çok sevinecek olan biziz. Aksi olursa, O'nu çekip çevirmek de yine bize düşer!..." deniliyordu.

Bu mektuba, Hazreti Ka'b bin Mâlik, Peygamberimizi medh eden çok güzel bir cevap yazdı.

Mekkeli müşrikler, Medîneli müşriklere de aynı şekilde tehdit mektupları yazdılar. Onlara da; "Eğer bizim adamımızı şehrinizden çıkarmaz veya öldürmezseniz, üzerinize yürür, sizleri öldürür, kadınlarınızı hizmetimize alırız!..." diyerek tehditlerde bulundular.

Bunun üzerine Medîneli müşrikler, Abdullah bin Übey münâfiğının etrafında toplanıp, fırsatını buldukları an Resûlullah efendimize zarar yapmak üzere karar aldılar.

Müslümanlar bu durumu öğrenince; sevgili Peygamberimizi korumak için ellerinden gelen bütün gayreti gösterip, O'nun etrafında kenetlendiler. Geceleri sokağa çıkamaz, evlerinde uyuyamaz hâle geldiler. Übey bin Ka'b anlattı ki: "Resûlullah efendimiz ile Eshâbı, Medîne-i münevvereyi teşrif ettiklerinde müslümanlar, müşrik Arab kabîlelerinin düşmanlıklarına hedef oldular. Eshâb, silâhli olarak sabahlara kadar nöbet bekledi."

Eshâb-ı kirâm yekvücûd olmuşlar, tehlikeli hâllerde bütün güçleri ile müslüman kardeşlerine yardıma koşuyorlardı. Bunların başında sevgili Peygamberimiz geliyordu. Resûlullah efendimiz, her güzel haslette önde olduğu gibi, cesârette de Eshâbının en önünde yer alırdı. Gecenin hangi saatinde olursa olsun, bir feryâd işitilince, Peygamberimiz, hiç kimse varmadan atı ile oraya yıldırım gibi yetişir, korkulacak bir şeyin olmadığını Eshâb'ına bildirir ve onları teskîn ederdi.

Mescid-i Nebî

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem Medîne'yi teşrif ettiklerinde ilk iş olarak Eshâbını yetiştirecek, cemâatla namaz kılacak bir mescidin yapılmasını arzu ediyorlardı. Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm gelip; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ sana, kendisi için taştan ve kerpiçten bir beyt (mescid) yapmanı emrediyor" dedi. Habîb-i ekrem efendimiz, hemen devesi Kusvâ'nın Medîne'ye geldiklerinde çöktüğü yeri sahiplerinden satın almak istediler. Sahipleri; "Yâ Resûlallah! Biz, onun bedelini ancak cenâb-ı Hak'tan bekleriz. Orayı size, Allah rızâsı için hediye ederiz" diyerek bağışlamayı çok arzu ettiler. Buna rağmen Efendimiz kabul buyurmayıp, fazlasıyla ücretini ödediler.¹¹³

Bir taraftan arsanın tesviyesi yapılıp düzeltilirken, diğer yandan kerpiçler kesiliyor ve taşlar çekiliyordu. Nihâyet her hazırlık yapıldıktan sonra temel atılmak üzere toplanıldı. Temele ilk taşı, Muhammed Mustafâ sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem efendimiz, Mübârek elleriyle koydular. Sonra

¹¹³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 239.

sıra ile; “Ebû Bekr, taşını, benim, taşımın yanına koysun! Ömer, taşını Ebû Bekr’in taşının yanına koysun! Osman, taşını, Ömer’in taşının yanına koysun! Ali, taşını Osman’ın taşının yanına koysun” buyurdular. Emirleri yerine geldikten sonra oradaki Eshâb-ı kirâmına; “Siz de taşlarınızı koyunuz” buyurdular. Onlar da koymaya başladılar.

Mescidin yapılmasında, başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere bütün Eshâb-ı kirâm durmadan dinlenmeden çalıştılar. Mübârek sırtlarında taş ve kerpiç taşıdılar. Taş ile temeli bir buçuk metre yükseltip, üzerini kerpiçle ördüler. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz bir gün, kerpiç yüklenmiş götürüyordu. Eshâbından biri huzûr-ı şerifine varıp, fevkalâde bir edeble; “Yâ Resûlallah! Kerpici benim taşımama müsaade eder misiniz?” dedi. Hâtem-ül-enbiyâ efendimiz, ona, daha büyük bir nezâketle, kendisinin sevâb kazanmaya daha çok muhtaç olduğunu bildirip kerpici vermediler. Onun da gidip taş getirmesini tavsiye buyurdular.

Mescid-i Nebî’nin inşâsında en çok çalışanlardan biri de Resûlullah efendimizdi. En ağır kayaları yüklenerek, mübârek göğüsleri darala darala ustaların yanına götürürlerdi. Bu taşları ve kerpiçleri taşırken yapılan işin kıymetini, kavuşulacak nîmetleri müjdeleyerek Eshâbını gayrete getirirdi.

Efendimizin bu gayretini gören müslümanlar, büyük bir aşkla çalışıyorlardı. Hattâ Ammâr bin Yâser, herkes birer kerpiç taşırken, o; birini Peygamber efendimiz, birini de kendisi için olmak üzere iki kerpiç götürürdü. Bu hâli Resûlullah efendimiz gördüklerinde, yanına vardılar. Mübârek elleri ile Hazreti Ammâr’ın arkasını sığayıp; “Ey Sümeyye’nin oğlu! Senin iki, başkalarının bir ecri var” buyurdular. Mescidin duvarları kısa zamanda bitirildi ve üzeri örtüldü. Ayrıca mescide bitişik, Resûlullah efendimiz için kerpiçten iki oda yapıldı. Bunların üzerleri de hurma kütüğü ve dalları ile örtüldü. (Bu odalar zamanla dokuza kadar çoğaltıldı.) Mescidin inşâsı bittikten sonra. Peygamber efendimiz, Hazreti Hâlid bin Zeyd’in evinden, kendisi için yapılan eve taşındılar.

Hurma kütüğünün inlemesi

Peygamber efendimiz, Cumâ günleri mesciddeki Hannâne isminde bir hurma kütüğüne dayanarak, hutbe îrâd ederlerdi. Sonradan üç basamaklı bir minber yaptırıldılar. Resûlullah efendimiz ve Eshâb-ı kirâm bir Cumâ günü Mescid-i Nebî’de toplanmışlardı. Efendimiz, hutbe için yeni minbere çıktıklarında, eskiden dayandığı kuru hurma kütüğü, herkesin duyacağı kadar, hâmile deve ağlayışını andıran bir sesle ağlamaya ve inlemeye başladı. Bütün Eshâb-ı kirâm, hayret ederek bu sesi dinlediler. Fakat, ses bir türlü kesilmiyordu. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi minberden indiler ve mübârek elleri ile kütüğü okşadılar O anda, ağlama ve inleme kesildi. Kuru hurma kütüğünün, Peygamberimize olan bu muhabbetini ve aşkını gören Sahâbîler, gözyaşlarını tutamadılar.

Bu hâdise ile ilgili Hazreti Enes bin Mâlik; “Mescid bile onun sesinden sarsıldı” İbn-i Ebî Vedâ’da; “Hurma kütüğü, çatlayıp yerinden oynadı. Resûlullah efendimiz gelip Mübârek elini üzerine koydu da ondan sonra sustu” demişlerdir.

Peygamber efendimiz; “Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, eğer onu okşamasaydım, bana karşı hasret ve hüznünden dolayı kıyamete kadar böyle ağlayacaktı” buyurdular. Sonra Resûlullah’ın emri ile hurma kütüğü gömüldü.

Başka bir rivâyette şöyle bildirildi: Resûl aleyhisselâm kuru hurma kütüğüne dönüp; “İstersen seni bulunduğun bahçeye vereyim. Tekrar dal budak sal ve eski hâline gel. İstersen seni Cennet’e dikeyim de Allahü teâlânın dostları meyvenden yesin” buyurdu. Resûlullah efendimiz, ona kulak verip şöyle dediğini duydular: “Beni Cennet’e dik ve benden Allahü teâlânın dostları yesin ve eskiyip çürümeyeceğim bir yerde olayım.” Ağacın bu konuşmasını, Peygamber efendimizin yanında bulunanlar da duydu. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, ona; “İstediyini yapacağım” diye mukabelede bulundu. Sonra Eshâbına dönüp; “Dâr-ı bekayı dâr-ı fenaya (bu dünyâyâ) tercih etti” buyurdular.

Hazreti Âişe ile evlenmesi

Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz ile Hazreti Ebû Bekr, hicret ettiklerinde çocuklarını Mekke’de bırakmışlardı. Hazreti Hadîce vâlidemizin vefâtından bir sene sonra Hazreti Âişe ile Mekke’de nişanlanmışlardı. İmâm-ı Buhârî’nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Hazreti Âişe buyurdu ki; Resûlullah efendimiz bana; “Ey Âişe! Sen, bana iki kere rüyamda gösterilmiştin. Galiba ben, yeşil ipekli bir kumaş parçasında senin resmini görmüştüm de bana; “Bu resmin sahibi müstakbel zevcedir” denilmişti” buyurdu. Bu rüyâdan sonra Peygamber efendimizle Hazreti Âişe vâlidemiz nişanlanmışlardı. Fakat, düğün hemen yapılmamıştı. Bunu, Hazreti Âişe vâlidemiz şöyle anlattılar:

“Resûlullah Medîne’ye hicret ettiği zaman, bizi ve kızlarını Mekke’de bırakmıştı. Medine’yi şerefendirince, âzâdlı kölesi Zeyd bin Hârise ile Ebû Râfi’i, iki deve ve ihtiyaçları olabilecek şeyleri satın almak üzere 500 dirhem harçlıkla bize gönderdi. Babam da, Abdullah bin Üreykıt’ı iki-üç deve ile onların yanına katıp, annemi, beni ve kız kardeşim Esmâ’yı develere bindirerek göndermesini, kardeşim Abdullah’a mektup yazarak emretti. Ben, annem Ümmü Rûmân ve Resûlullah’ın kerîmelerinden Hazreti Zeyneb, hep birlikte yola çıktık. Kubeyd mevkiine vardığımızda, Zeyd, 500 dirhemle üç deve daha satın aldı. Kafiye Talha bin Ubeydullah da katıldı. Minâ mevkiinden Beyd denilen yere ulaştığımız zaman, benim devem kaçtı. Ben, mahmilin içindeydim. Annem de yanımdaydı. Annem; “Eyvah kızcağızım, eyvah gelinciğim!” diyerek çırpınıyordu. Allahü teâlâ, devemize sükûnet

verdi ve bizi kurtardı. Nihâyet Medîne'ye geldik. Ben, babamın ev halkı ile birlikte indim. “Resûlullah efendimizin ev halkı, odalarının önünde indi. Hazreti Aîşe vâlidemiz, babası Hazreti Ebû Bekr'in evinde bir müddet ikâmet buyurdular. Hazreti Ebû Bekr, bir gün Server-i âlem efendimize; “Yâ Resûlallah! Ehlinle evlenmekten seni alıkoyan nedir?” diye sordu. Resûlullah; “Mehirdir” buyurdu. Hazreti Ebû Bekr, Resûlullah'a mehr parası gönderdi.¹¹⁴

Bunun üzerine Hazreti Âişe vâlidemizin düğünü oldu. O zaman Peygamber efendimiz elli beş yaşında idiler. Hazreti Aîşe vâlidemiz, çok zekî ve kabiliyetli olup, hâdiseleri ânında şiir hâlinde söyleyebilirlerdi. Öğrendiği ve ezberlediği bir şeyi kat'iyen unutmazdı. Çok akıllı, zekî, âlime, edibe, affî ve sâliha idi. Hâfızası pek kuvvetli olduğu için, Eshâb-ı kirâm, bir çok şeyleri ondan sorup öğrenirdi. Âyet-i kerîme ile medh edildi.

Ezân-ı Muhammedî

Mescid-i Nebî inşâ edildikten sonra, namaz vakitlerinde, vaktin girdiğini belirtecek ve müslümanları câmiye dâvet edecek bir usûl yoktu. Sâdece; “Essalâtü Câmi'a” denilirdi.

Resûlullah efendimiz, bir gün Eshâbıyla istişare ederek, namaz vakitlerinde, mü'minlerin câmiye nasıl dâvet edilmesi gerektiğini sordular. Kimisi, namaz vakitlerini bildirmek için, Nasârâ gibi, nâkûs yâni çan çalalım; kimisi, Yahudiler gibi boru çalınsın dediler. Kimisi de; “Namaz vakti ateş yakıp yukarı kaldıralım” diye fikirlerini söylediler. Resûlullah efendimiz, hiç birini kabul etmedi.¹¹⁵

Abdullah bin Zeyd bin Sa'lebe ve Hazreti Ömer, rüyâda ezân okunmasını gördüler. Hazreti Abdullah, sevgili Peygamberimize gelip rüyasını şöyle anlattı:

“Yeşil bir şal ve peştemal bağlamış, eline çan almış bir kişi gördüm. Ona; “Elindeki çanı satar mısın?” diye sordum. Bana; “Ne yapacaksın?” dedi. “Namaz vakitlerini bildirmek için çalacağım” deyince, o zât; “Ben sana daha hayırlısını öğreteyim” dedi ve kıbleye dönerek yüksek sesle; “Allahü ekber, Allahü ekber...” diye okumaya başladı. Bitirdikten sonra da; “Namaza kalkacağın zaman da” deyip, ezânı tekrar etti ve sonuna doğru, “Kad kâmetis-salâtü” cümlesini ilâve etti.”

Bunun üzerine, Resûlullah efendimiz; “Rüyâ haktr. O kelimeleri Bilâl'e öğret, okusun!” buyurdular. Buna ezan ismi verildi.¹¹⁶

Hazreti Bilâl de, Mescid-i şerîfin yakınında bulunan yüksek bir dama çıkarak, ilk ezânı, öğretilen kelimelerle okudu.

¹¹⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 239; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 300-301.

¹¹⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 247.

¹¹⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 247.

Hazreti Ömer, ezân sesini işitince, koşa koşa Resûlullah efendimizin huzûruna geldi. Hazreti Bilâl'in söylediği kelimeleri aynen rüyâsında gördüğünü arz etti. O gece, Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı da aynı rüyâyı görmüşlerdi. İşte bu sırada, Cumâ sûresi 9. âyet-i kerîmesi nâzil olup, vahy ile de bildirilmiş oldu.

Bilâl-i Habeşî, bir gün sabah namazı vaktinde sevgili Peygamberimizin kapısı önünde; “Es-salâtü hayrun minennevm” diye iki defa seslenmişti. Bunu Peygamber efendimiz beğendi. “Bilâl, bu ne güzel söz! Sabah ezanını okurken bunu da söyle” buyurdular. Böylece sabah ezanında bu söz de söylenmeye başlandı.

Peygamberimizin vefâtına kadar müezzinlik yapan Bilâl-i Habeşî'nin; sesi gür, çok güzel ve pek te'sirliydi. O, ezân okumaya başlayınca, herkes büyük bir aşk ve vecd içinde dinleyip, kendinden geçirdi. Ezân okurken herkesi ağlatırdı. Eshâb-ı kirâmın, birbirlerini namaz vakitlerinde camiye ezân-ı şerîf ile dâvet etmeleri, Medîneli müşrikler ile Yahudilerin pek tuhafına gitti. Ezân okunurken alay ve eğlenceye alırlardı. Onların bu maskaralıklarına karşı, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen; “Onlar, namaza ezân ile dâvette bulunduğunuz zaman, onu oyun ve eğlence edinirler. Bu da, onların akli ermez bir kavim olmalarındandır” buyurdu.¹¹⁷

Eshâb-ı kirâmın eğitimi

Fahr-i kâinat sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Eshâb-ı kirâmını yetiştirmek, olgunlaştırmak için, Mescid-i Nebî'de eşi benzeri bulunmayan sohbetler eder, Allahü teâlânın kendisine ihsan ettiği feyz ve bereketleri, onların kalblerine akıttırdı. Peygamber efendimizin sohbetine katılmak şerefine nail olanlar, daha ilk sohbetinde büyük bir değişiklik hisseder ve pek yüksek ilâhî mârifetlere kavuşurlardı. Bu sohbetlerin bereketiyle Eshâb-ı kirâm, başta sevgili Peygamberimiz olmak üzere, bütün sahâbe arkadaşlarını canlarından çok sever hâle gelirlerdi. Allahü teâlâ onları, âyet-i kerîmelerle medhetmiştir. Onlar, Resûlullah efendimizin huzûr-ı şeriflerinde; sanki başlarına kuş konmuş da, hareket edince uçacakmış gibi pek edebli ve çok dikkatli dururlardı. Böylece, Eshâb-ı kirâm peygamberlerden ve büyük meleklerden sonra mahlûkâtın en efdali ve en üstünü oldular.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen; “Siz ümmetlerin en iyisi, en hayırlısı oldunuz, insanların iyiliği için yaratıldınız. İyilik yapılmasını emreder, kötülükten nehy edersiniz...”¹¹⁸

“Önce müslüman olanlardan, Muhâcirlerin ve Ensârın önce gelenlerinden ve bunların yolunda gidenlerden Allahü teâlâ razıdır ve bunlar da, Allahü teâlâdan razıdırlar. Allahü teâlâ bunlar için,

¹¹⁷ el-Mâide 5/58.

¹¹⁸ Ali İmrân 3/110.

Cennetler hazırladı. Bu Cennetlerin altından nehirler akmaktadır. Bunlar Cennetlerde sonsuz olarak kalacaklardır.”¹¹⁹

“Muhammed (sallallahü aleyhi ve sellem), Allahü teâlânın peygamberidir ve O’nunla birlikte bulunanların, (yâni Eshâb-ı kirâmın) hepsi kâfirlere karşı şiddetlidirler. Fakat, birbirlerine karşı merhametli, yumuşaktırlar. Bunları çok zaman rükûda ve secdede görürsünüz. Herkese dünyâda ve âhirette her iyiliği üstünlüğü, Allahü teâlâdan isterler. Rıdvânı, Allahü teâlânın kendilerini beğenmesini de isterler. Çok secde ettikleri, yüzlerinden belli olur. Onların hâlleri, şerefleri böylece Tevrât’da ve İncil’de bildirilmiştir, İncil’de de bildirildiği gibi, onlar, ekine benzer, ince bir filiz yerden çıkıp kalınlaştığı, yükseldiği gibi, az ve kuvvetsiz oldukları hâlde, az zamanda etrafa yayıldılar. Her tarafı îmân nûru ile doldurdular. Herkes filizin hâlini görüp, az zamanda nasıl büyüdü diyerek, şaşırdıkları gibi, hâl ve şanları dünyâya yayılıp, görenler hayret etti ve kâfirler kızdılar.”¹²⁰ buyurdu.

Peygamber efendimiz de hadîs-i şeriflerinde, Eshâb-ı kirâmın büyüklüğünü, derecelerinin yüksekliğini izâh için; “Eshâbımın hiç birine dil uzatmayınız. Onların şanlarına yakışmayan bir şey söylemeyiniz! Nefsim elinde olan Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, sizin biriniz Uhud dağı kadar altın sadaka verse, Eshâbımdan birinin bir müd¹²¹ arpası kadar sevâb alamaz” ve “Eshâbım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız kurtulursunuz” buyurdular.

Eshâb-ı suffe

Peygamber efendimiz, Mescid-i Nebî’nin kuzey duvarına hurma dallarıyla bir gölgelik yaptırdı. Burada Mekke’den hicret eden, malı-mülkü bulunmayan bekâr sahâbîlerin yatıp kalkmalarını emir buyurdu. Sayıları on ile dört yüz arasında değişen bu sahâbîler,¹²² Resûlullah efendimizin yanlarından hiç ayrılmaz ve sohbetlerinden hiç geri kalmazdı. Gece-gündüz Kur’ân-ı kerîm okurlar, ilim öğrenirler, hadîs-i şerîfleri hıfz ederlerdi. Günlerinin çoğunu oruç tutarak geçirirler; ibâdet ve tâattan bir an ayrılmazlardı.

Burada yetişenler, yeni müslüman olan kabîlelere gönderilirler, onlara Kur’ân-ı kerîmi ve sünnet-i şerîfleri, yâni dîn-i İslâm’ı öğretirlerdi. Pek ziyâde fazîletlere sâhîb olan bu mübârek sahâbîler, büyük bir irfan ordusu idiler. Peygamber efendimiz, onları çok sever, onlarla oturup sohbet ederler ve beraber yemek yerlerdi. Burada kalanlara Eshâb-ı suffe denirdi.

¹¹⁹ et-Tevbe 9/100.

¹²⁰ el-Feth 48/29.

¹²¹ Muhammed peygamber zamanında bir ölçü. İslamiyetin ilk senelerinde 1 mud 4 saya (1 sa 3, 24 kg) denk gelirdi. Bak: Walter Hinz, *İslam’da Ölçü Sistemleri*, s. 56.

¹²² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 235; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 255.

Resûlullah efendimiz bir gün Eshâb-ı suffeye bakıp, son derece fakir olduklarını düşündüler. Böyle oldukları hâlde gönül rahatlığı ve parlaklığı ile ibâdet ediyorlardı. Peygamber efendimiz merhamet buyurup, onlara; “Ey Suffe eshâbı! Size müjdeler olsun. Eğer ümmetinden, sizin içinde bulunduğunuz bu zor şartlara razı bir kimse kalmış olursa, o, elbette benim arkadaş larımdandır” buyurdular.

Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem, her şeyden önce bu seçkin Eshâbının ihtiyaçlarını te'min eder, sonra Ehl-i beytininkini gidermeye çalışırlardı. Ebû Hüreyre şöyle anlattı: “Kendisinden başka ilâh olmayan Allahü tealâya yemîn ederim ki, ben bâzan açlıktan karnımı yere dayar, bâzan da yerden aldığım bir taşı karnıma bastırırdım. Yine böyle bir hâlde idim. O gün Resûlullah'ın mescide geçtiği yolun üstünde oturmuştum. O sırada âlemlere rahmet olarak gönderilen iki cihanın süsü, nûr saçarak yanıma geldiler. Hâlimi anlayıp gülümsediler ve; “Yâ Ebâ Hüreyre!” buyurdular. “Canım sana fedâ olsun, buyur yâ Resûlallah!” deyince; “Benimle gel” buyurdular. Hemen peşlerinden yürüdüm. Hâne-i saâdetlerine girdiler. Evde bir bardak süt vardı. “Haydi, Ehl-i suffeye git. Onları bana çağır” buyurdular. Onları çağırmak için giderken kendi kendime; “Bütün suffe ehline bir bardak süt nasıl yeter? Bana da bir yudum düşer mi ki?...” diye düşünüyordum. Onları çağırdım, saâdethâneye geldik, izin isteyip içeri girdik, uygun yerlere oturduktan sonra, Resûlullah efendimiz; “Yâ Ebâ Hüreyre! Şu süt bardağını al, onlara ver!” buyurdular. Ben de bardağı alıp, sıra ile arkadaşlarıma veriyordum. Her biri bardağı alıyor doyuncaya kadar içiyor, bana iade ediyordu. Herkesten aldığımda, bardağın hiç eksilmediğini, öylece sütle dolu olduğunu görüyordum. Bu şekilde, gelen bütün arkadaşlarıma takdim ettim. Hepsi içip doydular. Sonra Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem bardağı alıp, bana gülümsediler ve; “Yâ Ebâ Hüreyre! Süt içmeyen bir ben kaldım, bir de sen. Haydi sen de otur, iç!” buyurdular. Oturup içtim. “Yine iç!” buyurdular, içtim. Efendimiz, bir kaç defa “iç!” buyurdular. Ben de her defasında içtim. Nihâyet; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Artık içemiyeceğim. Seni hak din ile gönderen Allahü tealâya yemîn ederim ki, iyice doydum” dedim. “Öyleyse bardağı bana ver” buyurdular. Verdim. Allahü tealâya hamd ve senâ ettikten sonra, Besmele çekerek sütü içtiler.”

Mescidde Resûlullah efendimizin hiç bir sohbetini kaçırmadan ilim öğrenen bu mümtaz Eshâba karşı, Medîneli sahâbîler, benzeri görülmemiş şekilde muhabbet beslerlerdi. Bir akşam, açlıktan dermanı kalmayan Suffe'den bir sahâbî, Resûlullah efendimizin huzûr-ı şeriflerine gelip, hâlini arz etti. Peygamber efendimiz, hâne-i saâdetlerine, yiyecek bir şeyin olup olmadığını sordular. “Şu anda evde yiyecek olarak sudan başka bir şey yok” cevâbını alınca, orada hazır bulunan Eshâbına; “Kim şu aç misafir eder?” buyurdular. Eshâb-ı kirâmdan Medîneli biri, herkesten önce davranıp; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onu ben ağırlarım”dedi.

Misâfirıyla evine gidip hanımına; “Resûlullah efendimizin misafirini ağırlayacak bir şeyler hazırla” dedi. Hanımı; “Şu anda evimizde çocukların yiyeceğinden başka bir şey yok” diye cevap verdi, “önce

çocukları uyut. Sonra o yemeği getir” diyen sahâbî, ancak bir kişiye yetecek kadar olan yemeği alıp misâfrin odasına girdi. Sofrayı koyup buyur etti. Yemeğe beraber başladıktan sonra kalktı, lâmbayı düzeltiyormuş gibi yapıp söndürdü. Tekrar karanlıkta sofranın başına oturdu. Yiyormuş gibi hareketler yaparak, misâfirin doymasını bekledi. Misâfir doyduktan sonra sofrayı kaldırdı. O gece, çocukları ile aç olarak sabahladılar. Sabahleyin Peygamber efendimizin huzûr-ı şeriflerine gittiklerinde; “Allahü teâlâ bu geceki hareketinizden hoşnûd oldu” buyurdular. Bunun üzerine Allahü teâlâ, Haşr sûresinin 9. âyet-i kerîmesini göndererek meâlen, “Onlar (Ensâr), kendilerinde yoksulluk ve muhtaçlık olsa bile, (Muhâcirleri) kendi canlarından üstün tutarlar,” buyurdu.

Cibrîl hadîsi

Resûlullah efendimiz, Eshâbına, dînimizin emir ve yasaklarını inceden inceye anlatıyor, öğretiyorlardı, îmânın, İslâm’ın şartları, namaz, oruç, hac, zekâta âit bütün hükümler; âyet-i kerîmelerin tefsîrleri; haram ve helâl olan yiyecekler, giyecekler; yemin, adak, keffâretler, alış-veriş bilgileri; yeme-içme, giyinme, görüşme-konuşma, selâmlaşma âdâbı, komşuluk, akrabâlık ve dostluk münâsebetleri; evlenme, nafaka, verâset ve mîras hükümleri; dâvalar, cezalar, anlaşma ve ortaklıklar; sağlık, sıhhat bilgileri; düşmanla çarpışma, harp hukuku... gibi bütün “Dîn-i İslâm”ı herkesin anlayacağı şekilde anlatır, önemli gördükleri bir hususu, üç defa tekrar ederlerdi.¹²³ Kadınlara ait bilgileri de, Mübârek zevceleri vasıtasıyla öğretirlerdi.

Müslümanların kahraman imâmı, Eshâb-ı kirâmın yükseklerinden, hep doğru söyleyici olmakla meşhûr, sevgili büyüğümüz Ömer bin Hattâb radiyallahü anh buyuruyor ki:

“Öyle bir gün idi ki, Eshâb-ı kirâmdan bir kaçımız, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin huzûrunda ve hizmetinde bulunuyorduk. O gün, o saat, öyle şerefli, öyle kıymetli ve hiç ele geçmez bir gün idi. O gün, Resûlullah’ın sohbetinde, yanında bulunmakla şereflenmek, rûhlara gıdâ olan, canlara zevk ve safâ veren cemâlini görmek nasîb olmuştu. (Bu günün şerefini, kıymetini anlatabilmek için; “öyle bir gün idi ki...” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâmi insan şeklinde görmek, onun sesini işitmek, kulların muhtâc olduğu bilgiyi, gâyet güzel ve açık olarak, Resûlullah’ın mübârek ağzından işitmek nasîb olan bir gün gibi, şerefli ve kıymetli bir vakit bulunabilir mi?)

O vakit, ay doğar gibi bir zât yanımıza geldi. Elbisesi çok beyaz, saçları pek siyah idi. Üzerinde; toz, toprak, ter gibi yolculuk alâmetleri görünmüyordu. Resûlullah’ın Eshâbı olan bizlerden, hiç birimiz onu tanımıyorduk. Yâni, görüp bildiğimiz kimselerden değildi. Resûlullah’ın huzûrunda oturdu. Dizlerini, mübârek dizlerine yanaştırdı. (Bu gelen, Cebrâil idi. İnsan şekline girmişti. Cebrâil

¹²³ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 240.

aleyhisselâmın böyle oturması, mühim bir şeyi bildirmek için idi. Yâni, din bilgisi öğrenmek için utanmanın doğru olmadığını ve üstâda gurur, kibir yakışmayacağını göstermektedir. Herkesin, dinde öğrenmek istediklerini, muallimlere serbestçe ve sıkılmadan sorması lâzım geldiğini, Cebrâil aleyhisselâm, Eshâb-ı kirâma, bu hâli ile anlatmaktadır. Çünkü, din öğrenmekte utanmak ve Allahü teâlânın hakkını ödemekte ve öğretmekte ve öğrenmekte sıkılmak doğru olmaz.)

O zât-ı şerîf, ellerini Resûl-i ekrem efendimizin mübârek dizleri üzerine koydu ve; “Yâ Resûlallah! Bana İslâmiyet’i, müslümanlığı anlat” dedi.

Resûl-i ekrem buyurdu ki: “İslâm’ın şartlarından birincisi, “Kelime-i şehâdet” getirmektir. (Kelime-i şehâdet getirmek demek, “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh” söylemektir. Yâni akıl ve bâliğ olan ve konuşabilen kimsenin; “Yerde ve gökte, O’ndan başka, ibâdet edilmeye ve tapılmaya lâyık hiç bir şey ve hiç bir kimse yoktur. Hakîkî mâbud, ancak Allahü teâlâdır. O, vâcibü’l-vücûddur. Her üstünlük O’ndadır. O’nda hiç bir kusur yoktur. O’nun ismi Allah’dır” demesi ve buna kalb ile kesin olarak inanmasıdır. Ve yine; “O, gül renkli, beyaz kırmızı, parlak, sevimli yüzlü, kara kaşlı ve kara gözlü, mübârek alnı açık, güzel huylu, gölgesi yere düşmez ve tatlı sözlü, Arabistan’da Mekke’de doğduğu için Arab denilen, Hâşimî evlâdından Abdullah’ın oğlu Muhammed adındaki zât-ı âlî, Allahü teâlânın kulu ve resûlü yâni peygamberidir” demesidir.)

“Vakti gelince namaz kılmaktır. Malın zekâtını vermektir. Ramazân-ı şerîfde her gün oruç tutmaktır. Gücü yetenin ömründe bir kerre hac etmesidir,”

O zât, Resûlullah’dan bu cevapları işitince; “Doğru söyledin yâ Resûlallah!” dedi. Biz dinleyiciler; “Hem soruyor, hem de onu tasdik ediyor!” diye onun bu sözüne şaşık.

Bu zât yine; “Yâ Resûlallah! İmânın ne olduğunu da bana bildir” dedi.

(Bu hadîs-i şerîfde, imânın lügat mânâsını düşünmemelidir. Çünkü lügat mânâsı, tasdik ve inanmak demek olduğundan, Arab câhillerinden, bu mânâyı bilmeyen kimse yoktur. Nerde kaldı ki, Eshâb-ı kirâm radiyallahü teâlâ anhüm ecmaîn bilmemiş olsunlar. Cebrâil aleyhisselâm, imânın mânâsını Eshâb-ı kirâma öğretmek istiyordu. Burada İslâmiyet’te neye imân denildiği sorulmaktadır.) Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem de, imânın belli altı şeye inanmak olduğunu şöyle bildirdi:

“Önce, Allahü teâlâyâ, meleklerine kitaplarına, resûllerine, âhîret gününe, kadere, hayır ve serlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır.” O zât, yine; “Doğru söyledin” diyerek tasdik etti... Sonra tekrar; “Yâ Resûlallah! İhsânın ne olduğunu da bana bildir” dedi. Resûlullah efendimiz; “Allahü teâlâyâ; “O’nu görüyormuşsun gibi ibâdet etmendir. Çünkü her ne kadar sen O’nu görmüyorsan da, O seni muhakkak görür” buyurdu. O zât tekrar; “Yâ Resûlallah! Bana kıyametten haber ver!” dedi. Resûl aleyhisselâm; “Bu mes’elede sorulan sorandan daha âlim değildir” buyurdular. O zât tekrar; “O hâlde onun alâmetlerini bildir” dedi. Resûlullah efendimiz, “Cariyelerin efendilerini doğurması, yalın ayak,

çıplak, yoksul çobanların (zengin olarak) yüksek bina yapmakta birbirleriyle yarış ettiklerini görmendir” buyurdu. Bundan sonra dönüp gitti.

Resûlullah, bana dönüp; “Ey Ömer! Soran kişinin kim olduğunu biliyor musun?” diye sordular. “Allahü teâlâ ve Resûlü daha iyi bilir” dedim. Resûlullah; “O Cibril (Cebrâil) idi. Sizlere dîninizi öğretmek için geldi” buyurdular.¹²⁴

Peygamber efendimiz, Eshâbına, dindeki derecelerine göre, anlayacakları şekilde anlatırlardı. Eshâb-ı kirâmın en yükseklerinden olan Hazreti Ömer, bir gün geçerken, Resûlullah efendimizin Ebû Bekr-i Sıddîk’a bir şey anlattığını gördü. Yanlarına gidip dinledi. Bunu başkaları da gördü, fakat, gelip dinlemekten çekindiler. Ertesi gün, Hazreti Ömer’i görünce; “Yâ Ömer! Resûlullah dün size bir şey anlatıyordu. Söyle, biz de öğrenelim” dediler. Çünkü Resûlullah efendimiz dâima; “Benden duyduklarınızı, din kardeşlerinize de anlatınız! Birbirinize duyurunuz!” buyururdu. Hazreti Ömer; “Dün Hazreti Ebû Bekr, Kur’ân-ı kerîmden anlayamadığı bir âyet-i kerîmenin mânâsını sormuş, Resûlullah ona anlatıyordu. Bir saat dinledim, bir şey anlayamadım” dedi. Çünkü, Hazreti Ebû Bekr’in yüksek derecesine göre anlatıyordu. Hazreti Ömer, o kadar yüksek idi ki, Resûlullah efendimiz; “Ben peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. “Eğer, benden sonra peygamber gelseydi Ömer olurdu” buyurdu. Böyle yüksek olduğu ve ana dili olan Arabîyi çok iyi bildiği hâlde, Kur’ân-ı kerîmin Hazreti Ebû Bekr’e anlatılan tefsîrini anlayamadı. Ebû Bekr’in derecesi, ondan çok daha yüksekti. Hazreti Ebû Bekr, hattâ Cebrâil aleyhisselâm bile, Kur’ân-ı Kerîmin mânâsını, esrarını, Resûlullah’a sorardı. Resûlullah, Kur’ânı kerîmin hepsinin tefsîrini Eshâbına bildirmiştir. Sevgili Peygamberimiz, bu şekilde Eshâbına dîni öğrettiği gibi, dâvalara bakıyor, şahitlerini dinleyip, en güç anlaşmazlıkları netîceye bağlayarak hâll ediyordu.

Selmân-ı Fârisî’nin müslüman olması

Gün geçtikçe İslâm’ın nûru yayılmaya, Resûlullah efendimizin mübârek ismi işitilince kalblerde yer tutmaya başladı. O’nun gelmesini hasretle bekleyen ilim ehli kimseler, arayış içinde ve heyecanla Medîne’ye koşarak, îmân etmekle şerefleniyorlardı. Bunlardan birisi de Selmân-ı Fârisî hazretleri idi. O, müslüman olmasını şöyle anlatmıştır:

“Ben Fâris’in (İran), İsfahan şehrinin Cey köyündenim. Babam köyün en zengini olup, arazimiz ve malımız çoktu. Evin yegâne çocuğu ve babamın tek sevgilisi idim. Bunun için beni kız gibi yetiştirirdi. Evden çıkmama izin vermezdi. Mecûsî olduğu için, bana mecûsîliği istediği şekilde eksiksiz olarak

¹²⁴ Buhârî, “İmân”, 32; Müslim, “İmân”, 1; Ebu Dâvûd, “Sünnet”, 17; Nesâî, “İmân”, 5; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 27, 51.

öğretti. Evde devamlı bir ateş yanar, biz de ona tapar, secde ederdik. Babamın malı ve mülkü çok olduğu için, beni bir ara dışarıya çıkardı ve; “Yavrum! Ben öldüğüm zaman bu malların sahibi sen olacaksın, onun için, git mallarını ve arazilerini tanı” dedi. Ben de “Peki” deyip bahçelerimizi dolaştım.

Bir gün tarlalara bakmaya gittiğimde, bir kiliseye rastladım. Hıristiyanların seslerini işittim, yanlarına gidince içerde ibâdet ettiklerini gördüm. Ben, daha önce öyle bir şey görmediğimden, hayrette kaldım. Çünkü bizim ibâdetimiz ateş yakıp, ona secde etmekten başka bir şey değildi. Onlar ise, görünmeyen bir Allah’a ibâdet ediyorlardı. Kendi kendime; “Vallahi bunların dîni haktır ve bizimki bâtıldır” dedim. Akşama kadar onları merakla seyrettim. Tarlalarımıza gitmeden karanlık basmaya başladı. Onlara; “Bu dînin aslı nerededir?” deyince; “Şam’dadır” dediler. Sonra; “Şam’a gitsem beni de kabul ederler mi?” diye sorduğumda; “Evet kabul ederler” diye cevap verdiler. “Sizlerden, yakında Şam’a gidecek kimseler var mıdır?” diye sorunca; bir müddet sonra bir kervanın gideceğinden bahsettiler. Konuştuğum kimseler az olup, Şam’dan İsfahan’a gelmişlerdi.

Ben bunlarla meşgûl iken eve gitmekte geciktim. Benim dönmediğimi gören babam, beni aramaya başlamış ve adam göndermiş. Aramışlar bulamamışlar. Onlar telâş içinde iken eve döndüm. Babam; “Bu zamana kadar nerede idin? Seni aramadığımız yer kalmadı” dedi. Ben de; “Babacığım! Ben bu gün tarlaları dolaşmaya çıkmıştım. Fakat yolda bir Hıristiyan kilisesine rastladım. İçeri girdim. Baktım ki; görmedikleri ve her şeye hâkim ve kadir olan bir Allah’a îmân ediyorlar. Onların ibâdetlerine şaşım kaldım. Akşama kadar onları seyrettim. Onların dîninin hak olduğunu anladım” dedim. Bunu duyan babam; “Ey oğlum! Yanlış düşünüyorsun, babalarının ve dedelerinin dîni, onların dîninden daha doğrudur. Onların dîni bozuktur. Sakın aldanma ve inanma!” dedi. Ben de; “Hayır, onların dîni bizimkinden daha hayırlıdır ve onlarınki hak, bizimki bâtıldır” dedim. Babam, buna çok kızdı ve beni el ve ayaklarımdan bağlayıp eve hapsetti.

Bu durumda iken, devamlı Şam’a gidecek kervandan haber beklerdim. Nihâyet Hıristiyan râhiplerin, kervanı hazırladıklarını öğrendim. İplerimi çözüp kaçtım ve kervanın bulunduğu kiliseye gittim. Buralarda duramayacağımı anlattım ve kervana katılarak Şam’ın yolunu tuttum. Şam’da Hıristiyan dîninin en büyük âlimini sordum. Bana birini târif ettiler, onun yanına gidip hâlimi anlattım. Yanında kalmak istediğimi, kendisine hizmet edeceğimi söyleyip, Hıristiyanlığı öğretmesini, Allahü teâlâyı tanıtmasını rica ettim. Kabul etmişti. Artık ona hizmet etmeye, kilisenin işlerini yapmaya başlamıştım. O da bana Hıristiyanlığı öğretiyordu.

Fakat sonradan onun kötü kimse olduğunu anladım. Çünkü Hıristiyanların, fakirlere vermek için getirdikleri sadaka, altın ve gümüşleri saklar, muhtaçlara vermezdi. Tam yedi küp altın ve gümüş biriktirmişti. Bunu benden başka bilen yoktu. Bir müddet sonra vefât etti. Hıristiyanlar defn için toplandılar. Onlara; “Neden buna bu kadar hürmet ediyorsunuz, o hürmete lâayık bir insan değildir!”

dedim. “Sen bunu nereden çıkarıyorsun?” dediler ve bana inanmadılar. Ben de biriktirdiği altınların yerini gösterdim. Yedi küp altını ve gümüşü çıkardılar, sonra; “Bu, defne ve teçhize lâayık bir kimse değildir” diyerek bir yere atıp üzerini taşla örttüler. Yerine başka birisi geçti.¹²⁵

Bu zât gerçekten ilim sahibi zâhid bir kimse olup, dünyâyâ hiç ehemmiyet vermezdi. Âhirete tâlib bir kimse idi ve hep âhiret için çalışır, gece-gün-düz dâima ibâdet ederdi. Onu çok sevdim ve uzun zaman yanında kaldım. Hizmetini severek yapardım. Birlikte ibâdet ederdik.

Bir gün ona; “Ey benim efendim! Uzun zamandan beri yanınızdayım ve sizi çok sevdim. Çünkü Allahü teâlânın emirlerine itâat ediyor ve men ettiklerinden kaçırıyorsunuz. Vefât ettiğiniz zaman, ben ne yapayım bana ne tavsiye edersiniz?” diye sordum. Cevap olarak; “Oğlum, Şam’da insanları ıslâh edecek bir kimse kalmadı. Kime gitsen seni ifsâd eder. Fakat Musul’da bir zât vardır, Onu bulmanı tavsiye ederim” dedi.

Vefât edince, Musul’a geçtim, târif ettiği zâtı buldum ve başımdan geçenleri anlattım. Hizmetine kabul etti. O da, diğer zât gibi çok kıymetli, dünyâyâ düşkün olmayan ve devamlı ibâdet eden bir kimse idi. Ona da uzun zaman hizmet ettim. Fakat bir gün hastalandı. Vefât zamanı, aynı soruları ona da sordum. Bana Nusaybin’de bir zâtı tavsiye etti. Vefâtı üzerine derhal Nusaybin’e gittim. Söylediği kimseyi bulup, yanında kalmak istediğimi bildirdim. Kabul etti, bir müddet de onun hizmetinde buldum. Hastalanınca, beni başka birine göndermesini söyledim. Bu sefer bana Amuriye adlı Rum şehrinde bulunan başka bir zâtı tarif etti. Vefâtından sonra Amuriye’nin yolunu tuttum. Söylediği bu şahsı da bulup, hizmetine girdim ve uzun zaman kaldım.

Onun da vefâtı yaklaştı. Beni birine havale etmesini rica edince; “Vallahi şimdi böyle bir kimse bilmiyorum. Fakat âhir zaman peygamberinin gelmesi yaklaştı. O, Arablar arasından çıkacak, vatanından hicret edip, taşlık içinde hurması çok bir şehre yerleşecek. Hediye kabul eder sadakayı kabul etmez. İki omuzu arasında nübüvvet mührü vardır” diyerek alâmetlerini saydı. Bu zât da vefât edince, söylediklerine uyarak Arab diyarına gitmeye karar verdim.

Amuriye’de çalışıp, bir kaç öküz ile bir mikdâr koyun sahibi olmuştum. Benî Kelb kabîlesinden bir kâfile, Arab beldesine gidecekti. Onlara; “Bu sığır ve koyunlar sizin olsun, beni Arab vilâyetine götürün!” deyince, teklifimi kabul edip yanlarına aldılar. Vâdiyül-Kurâ denilen yere gelince, ihanet edip, köledir diyerek beni bir Yahudiye sattılar. Yahudinin bulunduğu yerde hurma bahçeleri gördüm. “Âhir zaman peygamberinin hicret edeceği yer herhalde burasıdır” diye düşündüm. Fakat bir türlü ısınmadım. Bu Yahudi-ye bir müddet hizmet ettim. Sonra beni amcasının oğluna sattı. O da alıp Medîne’ye getirdi. Medîne’ye varınca, burasını önceden görmüş gibi ısındım. Artık günlerim

¹²⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 441.

Medîne’de geçiyor, beni satın alan Yahudinin bağında bahçesinde çalışıp, hizmetini görüyordum. Bir taraftan da asıl maksadıma kavuşmanın sabırsızlığı içinde idim.

Bir gün, bir hurma ağacına çıkmış çalışıyordum. Sahibim, biri ile bir ağacın altında konuşuyordu. Bir ara; “Evs ve Hazrec kabîleleri helâk olsunlar. Mekke’den bir kimse Kuba’ya geldi. Peygamber olduğunu söylüyor. Bu kabîleler de O’nu kabûl edip dînine giriyorlar...” diye konuştular. Ben bu sözleri işitince, kendimden geçer gibi oldum. Derhal aşağı inip, o şahsa; “Ne diyorsun?” dedim. Sahibim bana; “Neyine lâzım, neden soruyorsun, sen işine bak!” diyerek bir tokat vurdu. O gün akşam olunca, bir miktar hurma alıp, hemen Kuba’ya vardım. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin yanına girip; “Sen sâlih bir kimsesin, yanında da fakirler vardır. Bu hurmaları sadaka getirdim” dedim.

Resûlullah, yanında bulunan Eshâba; “Geliniz hurma yiyiniz” buyurdu. Onlar yediler. Fakat kendisi hiç yemedi. Kendi kendime; “İşte alâmetin biri budur. Sadaka kabul etmiyor” dedim. Resûlullah efendimiz Medîne’yi teşrif ettikten sonra bir miktar hurma daha alıp, Resûlullah’a getirdim. “Bu, hediyedir” dedim. Bu defa yanındaki Eshâb ile birlikte yediler. “İşte ikinci alâmet de çıktı” dedim. Göttürdüğüm hurma yirmi beş civarında idi. Hâlbuki yenen hurma çekirdekleri bin kadardı. Resûlullah efendimizin mucizesiyle hurma artmıştı. Kendi kendime; “Bir alâmet daha gördüm” dedim. Resûlullah’ın yanına tekrar gitmiştim. Cenaze defnediyorlardı. Nübüvvet mührünü görmeyi arzu ettiğim için iyice yaklaştım. Benim muradımı anlayıp, gömleğini kaldırdı. Mübârek sırtı açılınca, nübüvvet mührünü gördüm; hemen öptüm ve ağladım. O anda Kelime-i şehâdeti söyleyerek müslüman oldum.

Sonra da Resûlullah’a, başımdan geçen hâdiseleri bir bir anlattım. Hâlîme taaccüb edip, bunu Eshâb-ı kirâma da anlatmamı emir buyurdular. Eshâb-ı kirâm toplandı, ben de başımdan geçenleri en ince teferruatına kadar anlattım...”¹²⁶

Selmân-ı Fârisî îmân ettiği zaman, Arab lisânını bilmediği için, tercüman istemişti. Gelen Yahudi tercüman, onun sevgili Peygamberimizi medhetmesini aksi şekilde söylüyordu. O esnada Cebrâil aleyhisselâm gelip, Hazreti Selmân’ın sözlerini doğru olarak Resûlullah’a bildirdi. Yahudi durumu anlayınca, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.

Selmân-ı Fârisî, müslüman olduktan sonra, köleliğe bir müddet daha devam etti. Sevgili Peygamberimizin; “Kendini kölelikten kurtar yâ Selmân” buyurması üzerine, sâhibine gidip, âzâd olmak istediğini söyledi. Buna zorla razı olan Yahudi, üç yüz hurma fidanı dikerek yetiştirip, hurma verir hâle getirmesi ve kırk rukye altın (o zamanki ölçüye göre bir miktar altın) vermesi şartıyla kabul etti.

¹²⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 441.

Bunu, Resûlullah efendimize haber verdi. O da, Eshâbı'na; "Kardeşinize yardım ediniz" buyurdu. Onun için üç yüz hurma fidanı topladılar. Resûlullah efendimiz; "Bunların çukurlarını hazır edip, tamam olunca bana haber ver" buyurdu. Çukurları hazırlayıp, haber verince, teşrif edip fidanları kendi mübârek elleriyle dikti. Bir tanesini de Hazreti Ömer dikmişti. Hazreti Ömer'in diktiği hâriç, hepsi Allahü teâlânın izni ile, o sene hurma verdi. Resûlullah efendimiz o bir taneyi de söküp, kendi mübarek eli ile yeniden dikti ve diktiği anda hurma verdi.

Selmân-ı Fârisî hazretleri anlattı ki: "Bir gün, bir zât beni arıyor ve; "Selmân-ı Fârisî Mükâteb-i fakîr (efendisi ile hürriyetine kavuşmak için belli bir miktarda anlaşılan köle) nerededir?" diye soruyordu. Beni buldu ve elinde bulunan yumurta büyüklüğündeki altını verdi. Bunu alıp Peygamberimize gittim ve durumu arzettim.

Resûlullah altını tekrar bana verip; "Bu altını al borcunu öde!" buyurdu. Ben; "Yâ Resûlallah! Bu altın Yahudinin istediği ağırlıkta değil" deyince, Resûlullah efendimiz o altını alıp, mübârek dilinin üzerine sürdü. "Al bunu! Allahü teâlâ bununla senin borcunu eda eder" buyurdu. Allah hakkı için o altını tarttım, istenilen kadardı. Onu da götürüp verdim. Böylece kölelikten kurtuldum."¹²⁷

Selmân-ı Fârisî bu günden sonra, Eshâb-ı suffe arasına katıldı.

Melekler, dinlemek için gelirdi

Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem Kur'ân-ı kerîmi öyle güzel, öyle tatlı ve te'sirli okurdu ki, O'nu dinleyen gayr-i müslimler de hayran kalırlardı. O'nu dinleyerek müslüman olanların sayısı çoktu. Hazreti Berâ bin Âzib anlattı ki: "Bir yatsı namazından sonra Resûlullah efendimizi, Tîn sûresini okurken dinlemiştim, öyle güzel okuyordu ki, sesi ve okuyuşu O'ndan daha mükemmel olan bir kimse dinlemiş değildim."

Eshâb-ı kirâm arasında sesi çok güzel olan, Kur'ân-ı kerîmi okurken ağlayan ve ağlatanlar pek çoktu. Bunlardan birisi, Üseyd bin Hudayr idi. Bir gece, atını yanına bağlayıp, Bekara sûresini okumaya başladı. Okurken at birden bire ürktü. Hazreti Üseyd sustu, at sâkinleşti. Okumaya başladı, at yine ürktü. Susunca sâkinleşti. Tekrar okumaya başlayınca, yine ürktü. Üseyd bin Hudayr'ın oğlu Yahya, ata yakın bir yerde yatıyordu. Atın, çocuğa bir zarar vermesinden endişe ederek, okumayı bıraktı. Gökyüzüne baktığında, beyaz bulut gölgesine benzeyen bir sisin içinde, kandil gibi parıldayan şeyler farketti. Okumayı kesince, o parıldayan şeylerin semaya doğru yükselerek gittiğini gördü. Sabah olunca, sevgili Peygamberimizin huzûr-ı şeriflerine gidip, başından geçenleri anlattı. Resûlullah efendimiz; "Onların ne olduğunu biliyor musun?" diye sorunca, Hazreti Üseyd; "Anam-babam sana

¹²⁷ Buhârî, "Fezâilü's-Sahâbe", 81.

fedâ olsun yâ Resûlallah! Bilmiyorum” diye cevap verdi. Peygamber efendimiz buyurdu ki: “Onlar melekler idi. Senin sesine yaklaştımlardı. Eğer okumaya devam etseydin, sabaha kadar seni dinlerler, insanlar da onları görür ve seyrederdiler. Onlar, halkın gözlerinden gizlenmezlerdi.”

Kur’ân-ı kerîmi pek yanık okuyanlardan biri de Hazreti Ebû Bekr-i Sıd-dîk idi. Namaz kılarken okumaya başlayınca, kendini tutamaz, mübârek gözlerinden yaşlar boşanırdı. Görenler bu hâline hayran olurlardı. Bir gün müşrikler toplanıp; “Bu kimse, peygamberin getirdiklerini yanık yanık okuyarak ağlıyor. Çocuklarımız ve kadınlarımızın onun bu hâline meftun olup, müslüman olmalarından korkuyoruz” demişlerdi.

Sevgili Peygamberimizin mübârek cemâlini görerak, O’na âşık olanlardan, mübârek sözlerini ve okuduğu Kur’ân-ı kerîmi dinleyince, hayran kalıp müslüman olanlardan biri de Abdullah bin Selâm hazretleridir.

Tevrât ve İncîl’i iyi bilen Abdullah bin Selâm, îmân etmeden önce bir Yahudi âlimi idi. Kendisi, müslüman oluşunu şöyle anlatır: “Ben Tevrât’ı ve izahlarını babamdan okuyup öğrenmişim. Bir gün babam, âhir zamanda gelecek olan peygamberin sıfatları, alâmetleri ve yapacağı işleri bana anlattı ve; “Eğer O, Hârûn evlâdından gelecek olursa, O’na tâbi olurum; yoksa tâbi olmam!” dedi ve Resûlullah’ın Medîne’ye gelişinden önce öldü.

Resûlullah’ın Mekke’de nübüvvetini îlân ettiğini işittiğim vakit, O’nun sıfatlarını, ismini ve geleceği vakti biliyordum. Bu sebeple, O’nu gözleyip durdum. Resûlullah’ın Medîne yakınında Kuba denilen yerdeki Amr bin Avf oğullarının evinde misâfir olduğunu birinden öğreninceye kadar bu hâlimi Yahudilerden saklayıp sustum.

Bir gün bahçemde hurma ağacından yaş hurma toplarken, Nâdir oğullarından birisi, “Bu gün, Arabların adamı geldi” diye bağırdı. Beni bir titreme almıştı. Hemen; “Allahü ekber” diyerek tekbir getirdim. O anda halam Hâlîde binti Hâris, ağacın altında oturuyordu. Çok yaşlı bir kadındı. Tekbirimi işitince; “Allah elini boşa çıkarsın ve seni umduğuna kavuşturmasın. Vallahi sen, Musa bin İmrân’ın geleceğini işitseydin bundan fazla sevinmezdin!” diyerek bana çıkıştı. Ona; “Ey hala! O, vallahi Mûsa bin İmrân’ın kardeşidir ve O’nun gibi bir peygamberdir. O’nun yolundadır ve O’nun gönderildiği tevhd ile gönderilmiştir” dedim.

Bunun üzerine bana; “Ey kardeşimin oğlu! Yoksa O, kıyamete yakın gönderileceği bize bildirilen peygamber midir?” dedi. “Evet” dedim, “öyleyse haklısın” dedi.

Resûlullah Medîne’ye hicret ettiği zaman, O’nu görmek için hemen halkın arasına karıştım. Mübârek cemâlini, nûrlu yüzünü görür görmez; “O’nun yüzü yalancı bir yüz olamaz!” dedim. Resûlullah, toplanan insanlara İslâmiyet’i anlatıyor, nasihatler veriyordu. Burada Resûlullah’dan işittiğim ilk hadîs-i şerîf şudur:

“Selâmı aranızda yayınız, aç kimseleri doyurunuz, sıla-i rahm yapınız (yakın akrabâları ziyâret ediniz), insanlar uykuda iken namaz kılınız. Böylece Cennet’e selâmetle girersiniz.”

Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem, beni nübüvvet nûru ile tanıyıp; “Sen, Medîne âlimi İbn-i Selâm mısın?” buyurdu, ben de; “Evet” deyince, sevgili Peygamberimiz; “Yaklaş” buyurarak, şu suâli sordu: “Ey Abdullah! Allahü tealâ için söyle! Tevrat’ta benim vasıflarımı okuyup öğrenmedin mi?” Ben de; “Allahü tealânın sıfatları nelerdir, söyler misiniz?” dedim. Bu suâle karşılık, Resûlullah biraz bekledi ve Cebrâil aleyhisselâm İhlâs sûresini indirdi: Resûlullah efendimizin okuduğu bu sûreyi işitince, Peygamberimize hemen: “Evet yâ Resûlallah! Doğru söylüyorsun, şehâdet ederim ki, Allahü tealâdan başka ilâh yoktur. Sen O’nun kulu ve Resûlüsün” diyerek Kelime-i şehâdet getirip müslüman oldum.”

Sonra; “Yâ Resûlallah! Yahudiler; insanı hayrete düşürecek kadar yalan söyleyen, asılsız isnâd ve iftirâlarda bulunan zâlim bir millettir. Eğer sen benim seciye ve her hâlîmi onlardan sorup öğrenmeden önce, onlar benim müslüman olduğumu duyup öğrenirlerse, muhakkak sizin yanınızda bana, akla gelmeyen iftirâlarda bulunurlar. Siz, önce beni onlardan sorunuz!” dedim ve evin bir tarafına saklandım. Benim peşimden Yahudilerin ileri gelenlerinden bir grup içeri girdi. Resûlullah efendimiz, Yahudilere; “Aranızdaki Abdullah bin Selâm, nasıl bir kimsedir?” diye sordu. Yahudiler de; “O bizim en yüksek âlimimiz ve en büyük âlimimizin de oğludur! İbn-i Selâm bizim en hayırlımız ve en hayırlımızın da oğludur!” dediler. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, Yahudilere; “Eğer o müslüman olduysa, siz buna ne dersiniz?” diye sordu. Yahudiler; “Allah onu böyle bir şeyden korusun!” diye karşılık verdiler.

O sırada saklandığım yerden çıkıp; “Ey Yahudi topluluğu! Allahü tealâdan korkunuz! Size geleni kabul ediniz. Allahü tealâyâ yemîn ederim, siz de bilirsiniz ki; elinizdeki Tevrât’ta isminin ve sıfatlarının yazılı olduğunu gördüğünüz Allahü tealânın resûlü budur. Ben şehâdet ederim ki, Allahü tealâdan başka ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki, Muhammed aleyhisselâm O’nun kulu ve resûlüdür” diyerek O’nu tasdik ettim. Bunun üzerine Yahudiler; “O bizim en kötümüzdür ve en kötümüzün de oğludur!” diyerek çeşitli kusurlar ve iftirâlarda bulunup beni kötilediler. Ben; “Zâten korktuğum bu idi. Yâ Resûlallah! Ben onların zâlim, yalancı, kötülükten çekinmeyen, iftiracı bir millet olduğunu size haber vermemiş miydim? İşte hepsi ortaya çıktı!” dedim. Resûlullah Yahudilere; “Birinci şehâdetiniz bize kâfidir, ikincisi ise lüzumsuzdur” buyurdu. Bunun üzerine hemen evime döndüm. Ailemi ve akrabâlarımı İslâmiyet’e dâvet ettim. Halam da dâhil hepsi müslüman oldular.

Benim îmân etmem, Yahudileri çok kızdırdı. Bunun için beni sıkıştırmaya başladılar. Hattâ Yahudi âlimlerden bâzıları; “Arablardan peygamber çıkmaz, senin adamın hükümdardır” diyerek, beni İslâmiyet’ten vazgeçirmeğe kalkıştılar, fakat muvaffak olamadılar.”

Kendisi ile birlikte; Sa'lebe bin Sa'ye, Üseyd bin Sa'ye, Esed bin Übeyd ve bâzı Yahudiler samimî olarak müslüman oldular. Fakat bâzı Yahudi âlimleri; “Muhammed’e yalnız bizim şerhlerimiz inandı. Eğer onlar hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dînini bırakmazlardı” dediler. Bunun üzerine Allahü teâlâ, onlara cevap olarak âyet-i kerîme indirip, meâlen buyurdu ki: “Onların (ehl-i kitâbın) hepsi bir değildir. Ehl-i kitâbın içinde ibâdet ve tâatte bulunan bir cemâat vardır ki, onlar gece vakitlerinde secdeye kapanarak Allahü teâlâ’nın âyetlerini okurlar.”¹²⁸

Hicretin birinci senesinde vukû bulan diğer bâzı olaylar

Hicretin birinci senesinde, Ensâr’dan Es’ad bin Zürâre, Berâ bin Ma’rûr, Külsüm bin Hidm, Muhâcirlerden Osman bin Maz’ûn vefât etti. Kâfirlerle savaşa izin verildi. Ayrıca, Medîne’nin hava ve suyunun te’sirine dayanamayan Hazreti Ebû Bekr ile Bilâl-i Habeşî radyallahü anh sıtma hastalığına tutuldular. Bunun üzerine Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem; “Yâ Rabbî! Mekke’yi sevdirdiğin gibi Medîne’yi de bize sevdir ve burada bize bereket ve rızık bolluğu ver” diye duâ ettiler. Cenâb-ı Hak da duâsını kabul buyurup, Muhâcirlerle Medîne’yi sevdirdi.

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem bizzat iştirâk ettikleri Ebvâ, Veddân gazâları bu senede yapılmıştır. İkinci yılın başlarında; Buvât, Safevân, Zülüşeyre gazâları bunları tâkib etmiş ve bu gazâlarda savaş vukû bulmamıştır.

İlk yazılı andlaşma

Mekkeli müşrikler boş durmuyor, Resûlullah efendimize, Mekke’de yapamadıklarını Medîne’de yapmaya kalkışıyorlardı. Medîneli müşriklere tehdit mektupları gönderdikleri gibi, Medîne’deki Yahudi kabîlelerine de tehditlerle dolu mektuplar, ve haberler gönderiyorlardı. Onların bu tehditleri, Yahudilerin, Resûlullah efendimize yaklaşmalarına sebep oldu.

Bu sırada Yahudiler, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; “Sizinle sulh yapmaya geldik. Bir andlaşma yapalım da birbirimize zararımız olmasın” dediler. Peygamberimiz de onlarla elli beş maddelik bir andlaşma yaptı ki, alınan bu kararların bâzıları şöyledir:

1- Bu andlaşma; Resûlullah Muhammed aleyhisselâm tarafından Mekkeli ve Medîneli müslümanlarla, onlara tâbi olanlar ve sonradan iltihâk edenler ve onlarla beraber savaşanlar arasında yazılan bir belgedir.

2- Şüphesiz ki, bunlar diğer insanlardan ayrı bir cemâattir.

¹²⁸ Ali İmrân 3/113.

3- Her kabîle, esirlerinin kurtulmalık akçelerini (müslümanlar arasındaki adalete göre) ortaklaşa ödeyeceklerdir.

4- Müslümanlar, kendi aralarında karışıklık çıkaran kimselere, evlatları bile olsa, karşı cephe alacaklardır.

5- Yahudilerden müslümanlara tâbi olanlar, her hangi bir zulme uğramayacakları gibi, onlara yardım da edilecektir.

6- Yahudiler, müslümanlarla berâber bir grup teşkil edecek, herkes kendi dîninin îcâblarını yerine getirecektir.

7- Yahudilerden hiç birisi, Muhammed aleyhisselâmın izni olmadan askerî bir sefere çıkamayacaktır.

8- Hiç bir kimse, anlaştığı kimseye kötülük etmeyecek, zulme uğrayana mutlaka yardım edilecektir.

9- Medîne vâdisi, bu andlaşmayı yapanlar için dokunulmaz, haram bölgedir.

10- Mekkeli müşrikler ve onlara yardım edenler hiç bir surette himâye edilmeyeceklerdir.

11- Medîne'ye hücum edecek kimselere karşı, müslümanlar ile Yahudiler aralarında yardımlaşacaklardır.

Yahudiler, bu andlaşma ile (görünüşte) müslümanlarla dostluk yapacaklar, onlara kin tutmayacak ve düşmanlıkta bulunmayacaklardı.¹²⁹

Ey Habîbîm! Mahzûn olma!..

Resûlullah efendimizin hicretinden önce, Medîne'de bulunan Hazrec kabîlesinin reisi Abdullah bin Übey, Medîne'ye hükümdar seçilecekti. Akabe bî'atları, daha sonra da hicret hâdisesiyle Evs ve Hazrec kabîlelerinin çoğu müslüman olunca, Abdullah bin Übey'in hükümdarlığı gerçekleşmedi. Bu sebeple Abdullah bin Übey, başta Peygamber efendimize ve Muhâcir olan Eshâb-ı kirâma, sonra Medîneli sahâbeye diş biliyor, fakat düşmanlığını açıkça gösteremiyordu. Kendisi gibi bir kaç kimse ile, münâfiklar zümresini teşekkül ettirdi. Bunlar, müslümanların yanında İslâm dînine girdiklerini söylüyor, fakat arkalarından alay ediyorlardı. Gizliden gizliye nifak tohumları ekmeye ve fitne çıkarmaya başladılar. Bunda öyle ileri gittiler ki, Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin mübârek sözlerini tersine nakletmeye ve değiştirmeye kalktılar.

Düşmanlıklarını içinde saklıyan Yahudiler, Peygamber efendimizle bir andlaşma imzaladılar. Peygamber efendimize gruplar hâlinde geldiler. Kendilerince çok zor olan sorular sordular. Aldıkları cevaplardan O'nun, hak peygamber olduğunu anladılar. Fakat inâd ve kıskançlıklarından îmân etme-

¹²⁹ Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. IV, 289.

diler. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; “Bana Yahudi âlimlerinden on kişi îmân etmiş olsaydı, Yahudilerin hepsi îmân ederlerdi” buyurdular. Resûlullah efendimizin böyle mahzûn olmasını, Allahü teâlâ şu âyet-i kerîmesiyle tesellî eyledi: “(Ey Habîbim!) Ey şanlı Resûl! Kalbleriyle inanmadıkları hâlde, ağızlarıyla inandık diyenlerle (münâfıklarla) Yahudilerden küfür içinde koşuşanlar, seni mahzûn etmesin. Onlar, durmadan yalan dinleyenler ve senin huzûruna gelmeyen başka bir kavim (Hayber Yahudileri) için, (Kureyzâoğullarından) casusluk edenlerdir. Kelimeleri (Allahü teâlâ tarafından) yerlerine konduktan sonra değiştirirler. “Eğer size şu (fetvâ) verilirse onu kabûl edin, verilmezse sakının” derler. Allahü teâlâ, kimin fitneye düşmesini dilerse, artık sen, Allahü teâlânın irâdesini önlemeye hiç bir surette muktedir olamazsın. Onlar öyle kimselerdir ki, Allahü teâlâ, (onların) kalblerini temizlemek dilememiştir. Onlara, dünyâda hakîr ve perişânlük; âhirette de pek büyük bir azâb vardır.”¹³⁰

Yapılan andlaşma sebebiyle, sahâbeden bâzıları, komşuları olan Yahudilerle dostluk kurmuşlardı. Allahü teâlâ, onları da bundan men ederek buyurdu ki: “Ey îmân edenler! Din kardeşerinizden başkasını (kâfir ve münâfıkları) dost edinmeyin. Onlar size fenalık yapmakta, fesat çıkarmakta kusur etmezler ve sıkıntıya girmenizi arzu ederler. Onların size karşı olan kin ve düşmanlıkları, ağızlarından dışarı dökülmüştür. Kalblerinde gizledikleri düşmanlık ise daha büyüktür. Onların düşmanlıklarına dâir âyetleri açıkladık, eğer düşünür anlarsanız...”

Mekkeli müşrikler, Medîne’deki müşrikleri, münâfıkları, Yahudileri ve Medîne’nin çevresindeki kabîleleri durmadan tahrik ve tehdide devam ediyorlardı. Bir an önce İslâm’ın nurunu söndürmeye çalışıyorlar, sevgili Peygamberimizin mübârek vücûdunu ortadan kaldırmannın yollarını arıyorlardı.

Münâfıkların ve müşriklerin bu şekildeki hareketlerine karşı, Resûlullah efendimiz hep sulh yoluna gidiyordu. Eshâb-ı kirâmdan bâzıları, artık düşmana karşı çıkmannın lâzım geldiğine inanıyor ve; “Yâ Rabbî! Bizim için, senin yolunda, şu müşriklerle mücâdele etmekten daha kıymetli birşey yoktur.

Bu Kureyşli müşrikler ki, Habîbinin peygamberliğini yalanladılar ve Mekke’den çıkmaya mecbûr ettiler. Allah’ım! Her hâlde onlarla harp etmemize müsaade edersin!..” diye duâ ediyorlardı.

Resûlullah efendimiz ise, bu yolda Allahü teâlânın emrini bekliyor, ne buyurulursa ona göre hareket ediyordu. Artık zamanı gelmişti. Cebrâil aleyhisselâmın getirdiği vahiyde buyruluyordu ki: “Size karşı harb açanlarla, siz de Allahü teâlânın yolunda çarpışın. Fakat haddi tecâvüz edip, aşırı gitmeyin. (Sizinle savaşmayanlara dokunmayın. Savaştıkları sûrette de kadınları, çocukları, ihtiyarları öldürmeyin. İşkence yapmayın.) Muhakkak ki, Allahü tealâ aşırı gidenleri sevmez. Onları (kâfirleri) nerede bulursanız öldürün. Onlar sizi (Mekke’ den) çıkardıkları gibi, siz de onları çıkarın. Onların şirk fitneleri, adam öldürmekten daha kötüdür. Onlar Mescid-i Haram’da sizinle

¹³⁰ el-Mâide 5/41.

çarpışmadıkça, siz de orada, kendileriyle harb etmeyin. Fakat, onlar sizi orada öldürürlerse, siz de onları orada öldürün. Kâfirlerin cezası böyledir. Eğer onlar, Allahü teâlâyı inkârdan ve muharebeden vazgeçerlerse, (siz de bırakın. Zirâ) muhakkak ki, Allahü teâlâ pek çok mağfiret ve merhamet edicidir.”¹³¹

Daha sonra gönderilen bir âyet-i kerîmede de buyruldu ki: “Şirk ftnesinden eser kalmayınca ve din de yalnız Allahü teâlânın oluncaya (yalnız Allahü teâlâyâ ibâdet edilinceye) kadar, o müşriklerle harb edin. (Şirkden) vaz geçerlerse, (onlara zulüm yoktur.) Artık düşmanlık (cezâ) ancak zâlimler üzerinedir.”¹³²

İlk seriyyeler

Fahr-i kâinat sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Medîne'nin asâyişini korumak, düşmanların durumunu kontrol etmek için seriyyeler yâni küçük askeri birlikler tertipledi. Bu seriyyelere katılanların sayısı, beş ile dört yüz arasında değişirdi. Peygamber efendimizin katıldığı ve bizzat idare ettiği savaşlara da gazâ denirdi. Sevgili Peygamberimiz, düşmanın anî saldırılarını önlemek için, Medîne' de nöbet tutma usûlünü koyarak, gerekli emniyet tedbiri aldı.

Müşrikleri, ticârî ve iktisadî yönden zayıf düşürmek ve yola getirmek lâzımdı. Bunun için Suriye ticâret yollarını kesmeleri icâbediyordu. Bu sırada, bir müşrik kervanının Medîne yakınlarından geçmekte olduğu işitildi. Sevgili Peygamberimiz, derhal sefer hazırlığı yapılmasını emredip, otuz süvârinin başına Hazreti Hamza'yı kumandan tâyin etti. Kendisine, Allahü teâlâdan korkmayı, emri altında bulunanlara iyi davranmayı tavsiye buyurduktan sonra; “Allahü teâlânın yolunda, Allahü teâlânın ismini anarak gazâyâ çıkınız! Allahü teâlâyı tanımayanlarla çarpışınız...” buyurdular. Hazreti Hamza'ya, beyaz bir bayrak vererek uğurladılar.

Hazreti Hamza, emrindeki süvâriyle, üç yüz süvârinin koruduğu müşrik kervanına doğru harekete geçti. Kervan; Şam'dan Mekke'ye gitmek üzere Sîfrül-Bahr denilen yere gelince, mücâhidlerle karşılaştılar. Şanlı sahâbîler, derhal savaş düzenine girerek çarpışmaya hazırlandılar. O sırada, orada bulunan Mecdî bin Amr el-Cühenî, yetişip araya girdi. Mecdî bin Amr el-Cühenî, iki tarafın da müttefiki idi. Müslümanların sayıca çok az, müşriklerin pek fazla olduklarını görüp, müslümanların yenilebileceklerini düşündü. Müslüman devletinin ilelebet devamını umarak arabuluculuk edip, iki tarafı çarpışmaktan vazgeçirdi. Sonra, Hazreti Hamza ve arkadaşları Medîne'ye geri döndüler.

¹³¹ Ali İmrân 3/118.

¹³² el-Bakara 2/190-192.

Mecdinin hareketi, Peygamber efendimize arzedilince, memnuniyetini bildirerek; “Mübârek, iyi ve doğru bir iş yapmıştır” buyurdular.¹³³

Bundan sonra seriyyelerin arkası kesilmedi. Ubeyde bin Hâris hazretlerinin emrine altmış veya seksen kadar mücâhid verilerek, Rabig’e gönderildi. Müşrikler, müslümanlardan korkarak selâmeti kaçmakta buldular.¹³⁴

Peygamber efendimiz bir gün, Kureyş müşriklerini gözetlemek üzere, Nahle’ye seriyye tertip etmek istediler. Gönderilecek askerlere de Ebû Ubeyde bin Cerrah hazretlerini kumandan yapmayı istediler. Ebû Ubeyde bin Cerrah, bu emri alınca, Peygamberimizden uzak kalmanın acısıyla ağlamaya başladı. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem onun yerine Abdullah bin Cahş hazretlerini emir tâyin ettiler.¹³⁵

Abdullah bin Cahş, İslâmiyet’i heyecanla yaşayan zâtlardandı. Müslüman olduğu zaman, kâfirler kendisine akla gelmedik işkence yapmalarına rağmen, onlara îmân gücü ile karşı koymuş, ezâ ve cefâlarına metanetle katlanmıştı. Bu sebeple Peygamber efendimiz, onun için Eshâbına; “...Açlığa ve susuzluğa en çok dayanan ve katlananınızdır” buyurmuştu. Abdullah bin Cahş, Resûlullah efendimizin şehîdler için verdiği müjdeleri duyarak, hep şehâdete can atmıştı. Harplerde en önde kahramanca çarpışırdı.

Hazreti Abdullah bin Cahş der ki: “O gün, Resûl aleyhisselâm, yatsı namazını kılınca, beni yanına çağırdı. “Sabah erkenden yanıma gel. Silâhın da yanında olsun. Seni bir tarafa göndereceğim” buyurdu.

Sabah olunca, mescide gittim. Kılıcım, yayım, ok ve çantam üzerimde, kalkanım da yanımda idi. Resûl aleyhisselâm, sabah namazını kıldırdıktan sonra evine döndüler. Ben daha önce geldiğim için kapının önünde bekliyordum. Muhâcirlerden benimle gidecek bir kaç kişi buldu. “Seni bu kişilerin üzerine kumandan tâyin ettim” buyurarak, bir mektup verdi. “Git! iki gece yol aldıktan sonra mektubu aç. Onda buyrulana göre hareket et” buyurdu. “Yâ Resûlallah! Hangi tarafa gideyim?” diye sordum. “Necdiye yolunu tut. Rekiye’ye, kuyuya yönel!” buyurdu.

Abdullah bin Cahş, Nahle seferine me’mur edildiği zaman, kendisine ilk defa, Emîrül mü’mînîn sıfatı verildi. İslâm’da ilk defa bu isimle anılan emir, o oldu. Sekiz veya on iki kişilik bir birlik ile, iki gün sonra Melel mevkiine vardıklarında, açtığı mektupta;

“Bismillâhirrahmânirrahîm. Bu mektubu gözden geçirdiğin zaman, Mekke ile Tâif arasındaki Nahle vâdisine ininceye kadar, Allahü teâlânın ismi ve bereketiyle yürüyüp gidersin. Arkadaşlarından

¹³³ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 9; el-Kilaî, *el-İktifa*, II, 6.

¹³⁴ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 10; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 7; el-Kilaî, *el-İktifa*, II, 3-4.

¹³⁵ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 601; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 2; el-Kilaî, *el-İktifa*, II, 9-10.

hiç birini, seninle birlikte gitmeye zorlamayasın! Nahle vâdisindeki Kureyşîleri, Kureyşîlerin kervanını gözetleyip denetleyesin. Onların haberlerini bize bildiresin” yazılıydı.

Emirül mü'minîn Hazreti Abdullah bin Cahş, mektubu okuduktan sonra; “Bizler Allahü teâlânın kullarıyız ve hep O'na döneceğiz. İştittim ve itâat ettim. Allahü teâlânın ve sevgili Resûlünün emrini yerine getireceğim” diyerek mektubu öpüp, başına koydu. Sonra arkadaşlarına dönerek; “Hanginiz şehîd olmaya can atıyorsa benimle gelsin. Gelmek istemeyen dönüp gidebilir. Hiç birinizi zorlayıcı değilim. Gelmezseniz, ben tek başıma gidip, Resûl aleyhisselâmın emrini yerine getireceğim” dedi. Arkadaşları hep birden; “Biz Peygamber efendimizin emirlerini işittik. Allahü teâlâyâ, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem ve sana itâat edicileriz. Nereye istersen, Allahü teâlânın bereketi üzere yürü” diye cevap verdiler.

Sa'd bin Ebî Vakkas hazretlerinin de bulunduğu bu küçük ordu, Hicaz'a doğru yol aldı ve Nahle'ye geldi. Bir yere gizlenerek oradan gelip geçen Kureyşîleri gözetlemeye başladı. Bu sırada, bir Kureyş kâfilesi geçti. Develeri yüklü idi. Mücâhidler, kâfileye yaklaşarak onları İslâm'a dâvet ettiler, Kabul etmeyince çarpışmağa başladılar. Birisini öldürüp ikisini esir aldılar, birisi atlı olduğu için yetişemediler. Kâfirlerin bütün malı mücâhidlere kaldı. Abdullah bin Cahş, bu ganîmet mallarının beşte birini Resûlullah efendimize ayırdı. Bu, müslümanların aldıkları ilk ganîmetti.¹³⁶

Mescid-i Kibleteyn

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, Medîne-i münevvereye hicret edeli on yedi ay geçmişti. Şimdiye kadar hep Kudüs-i şerîfdeki Beyt-i Makdis'e dönerek namazlarını kılarlardı. Bu sırada Yahudilerin; “Ne acâib iştir! Dîni bizden ayrı, fakat kıblesi bizim gibi!” diye söyledikleri, Resûlullah efendimize kadar geldi. Bu söylentilerden, kalbi şerifleri incindi. Bir gün Cebrâil aleyhisselâm geldiğinde, ona buyurdular ki: “Ey Cebrâil! Allahü teâlânın, yüzümü, Yahudilerin kıblesinden Kâbe'ye çevirmesini arzu ediyorum.” Cebrâil aleyhisselâm da; “Ben, ancak bir kulum. Bunu, Allahü teâlâdan niyaz et!” diye cevap verdi. Bundan sonra Bekara sûresinin 144. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Buyruldu ki: “(Ey Habîbim! Vahyin gelmesi için) yüzünün semâyâ doğru çevrilip durduğunu muhakkak görüyoruz. Bunun için, biz seni, razı olacağın bir kibleye çevireceğiz. Şimdi yüzünü Mescid-i Haram tarafına (Kâbe'ye) döndür. (Ey mü'minler!) Siz de, her nerede olursanız yüzünüzü namazlarda o tarafa çeviriniz. Şüphe yok ki, kendilerine kitap verilenler, bu kible çevrilişinin, Rableri tarafından hak olduğunu elbette bilirler. Allahü teâlâ ise, onların yapacaklarından gâfil değildir.”

¹³⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 601; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 13; el-Kilaî, *el-İktifa*, II, 9-10.

Bu âyet-i kerîme nâzil olduğunda, Resûlullah efendimiz eshâbına öğle namazını kıldırıyordu. Namazın yarısına gelmişlerdi. Vahyi alır almaz yönlerini Kâbe-i muazzamaya çevirdiler. Eshâb-ı kirâm da Habîb-i ekrem efendimize uyarak, O tarafa döndüler. Bu mescide Mescid-i Kibleteyn yâni iki kibleli mescid ismi verildi. Resûlullah efendimiz, Kuba'ya da gidip, ilk yapılan mescidin mihrabını Mübârek elleriyle yeniden yaptı ve mescidin duvarlarını değiştirdi.¹³⁷

Kemâl-i zâtının nâ'tı anılmaz yâ resûlallah

Kalır levh u kalem mislin yazılmaz yâ resûlallah

Senin medhinde şirket eylesem Mevlâ'ya ma'dûmum

Bu babda cürm ü isyâna bakılmaz yâ resûlallah

Ne hâkim ben ki nâ-şüste kalam deryâyı cûdunda

Habâb-ı Nûn felak hiçe sayılmaz yâ resûlallah

Şafak-veş her ki dâğ-ı âteşin'i aşkını açmaz

Gül-i maksûd billâhi açılmaz yâ resûlallah

Gubâr-ı âsitânın pertevinden âb olan hâtır

Fürûğ-i pençe-i mihre kapılmaz yâ resûlallah

Ümîd oldur ki Gâlib çâker-i evlâd ü âlindir

Gürûh-i ehl-i hüsrâna katılmaz yâ resûlallah.

ŞEYH GÂLİB

¹³⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 549.

BEDR GAZÂSI

Yapılan seriyyelerde, Eshâb-ı kirâmın başarılı olması, kâfirleri korkutmaya başladı. Artık kervanları kabileler hâlinde ve yanlarında askerlerle sefere çıkıyordu. Hicretin ikinci yılında, Mekkeli müşrikler her aileden sermâye alıp, bin develik bir kervanı Şam'a gönderdiler. Başlarında Mekke'nin ileri gelenlerinden Ebû Süfyân vardı ve henüz müslüman olmamıştı.¹³⁸ Kervanı korumak için kırk kadar da muhafız vazifelendirilmişti!. Mallar satıldıktan sonra, paranın tamâmiyle silâh satın alacaklar ve bunlar, müslümanlarla savaşta kullanılacaktı.

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem müşriklerin büyük bir kervanı ticâret için Şam'a gönderdiklerini haber alınca, durumlarını keşif için, Muhâcirlerden bir kaç kimseyi vazifelendirdi. Zül'aşîre denilen yere vardıklarında, kervanın geçtiğini öğrenip, Medîne'ye döndüler. Küfür ehlinin, silâh ve malları ellerinden alınırca, ehl-i İslâm'a zararları dokunmaz ve mukavemetleri kırılırdı. Bu sebeple Resûlullah efendimiz, Talha bin Abdullah ile Sa'îd bin Zeyd hazretlerini, kervanın dönüşünü öğrenmek üzere keşif kolu olarak gönderdiler.¹³⁹

Fırsat kaçırılacak gibi değildi. Peygamber efendimiz hemen hazırlık yapıp, Medîne'de yerine namaz kıldırmak üzere Abdullah ibni Ümmi Mektûm'u bıraktılar.¹⁴⁰ Hanımı rahatsız olan Hazreti Osman ve onun gibi altı kişiye vazife verip, Medîne'de kalmalarını emir buyurdular. Yanlarına Muhâcirlerden ve Ensâr'dan üç yüz beş sahâbî alarak, Ramazân-ı şerîfin on ikinci günü Bedr mevkiine doğru yürüdüler. Sayıları, vazifeli ve Medîne'de kalanlarla birlikte 313 kişiyi buluyordu.¹⁴¹ Bedr; Mekke, Medîne ve Suriye'ye giden yolların birleştiği bir yerd.

Bu sefere çıkmak için yeni yetişen gençler, hattâ kadınlar bile Peygamber efendimize yalvarıyorlardı. Ümmü Varaka'nın, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; "Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Müsaade ederseniz, sizinle gelmek istiyorum. Yaralıların yaralarını sarar, hastaların hizmetini görürüm. Belki, Allahü teâlâ bana da şehîdlik nasîb eder!" demesi üzerine; Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem; "Sen, evinde otur, Kur'ân-ı kerîm oku. Şüphesiz ki, Allahü teâlâ sana şehidliği nasîb eder" buyurmuştu.

¹³⁸ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 27.

¹³⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 11.

¹⁴⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 216, 382.

¹⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 248; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 68.

Sa'd bin Ebî Vakkâs anlattı ki: “Resûlullah efendimiz, bizimle gazâyâ gitmek isteyen çocukları geri çevirmek istediklerinde, kardeşim Umeyr’in bir tarafa saklanmaya, göze görünmemeye çalıştığını gördüm. O zaman on altı yaşında idi. “Sana ne oldu ki, böyle gizleniyorsun?” dedim. “Resûlullah efendimizin beni de küçük görüp geri çevirmesinden korkuyorum! Hâlbuki, gazâyâ katılıp, Allahü teâlânın bana şehîdlik nasîb etmesini arzu ediyorum” dedi. Bu sırada onu, Resûlullah efendimize bildirdiklerinde, kardeşime; “Sen geri dön” buyurdular. O zaman, kardeşim Umeyr ağlamaya başladı. Merhamet deryası Habîb-i ekrem efendimiz, onun gözyaşına dayanamayıp, müsaade ettiler. Hâlbuki, kardeşimin kılıcını, kendisi kuşanamadığı için beline ben takmışım.”¹⁴²

Âlemlerin efendisi olan sevgili Peygamberimizin, sancağını Mus’ab bin Umeyr, Sa’d bin Mu’âz ve Hazreti Ali taşıyorlardı.¹⁴³ Eshâb-ı kirâmın yanlarında sâdece iki at ve yetmiş deve vardı. Bunlara da nöbetleşerek biniyorlardı. Resûlullah efendimiz, Hazreti Ali, Ebû Lübâbe, bir de Mersed bin Ebî Mersed ile nöbetleşerek biniyorlardı. Fakat hepsi, Resûl aleyhisselâmın yürümeyip hep deve üzerinde gitmesi için; “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Siz deveden inmeyiniz. Yüksek zâtınızın yerine biz yürürüz” diyerek yalvarıyorlardı. Fakat Kâinatın sultânı, kendisini onlardan farklı görmeyip; “Siz, yürümekte benden daha kuvvetli olmadığınız gibi, ecir ve mükâfat hususunda da ben sizden müstagni ve ihtiyaçsız değilim” buyurdular. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz ve yüce Eshâbı, çölde kavurucu bir sıcak altında yürüyorlardı. Ayrıca oruçluydular. Eshâb-ı kirâm, İslâmiyet’i yaymak için, pek çok sıkıntılara katlanarak Peygamber efendimizin peşinden aşk ve şevkle gidiyorlardı. Çünkü sonunda, Allahü teâlânın ve Resûlünün rızâsı vardı, ziyâdesiyle arzu ettikleri şehîdlik ve Cennet vardı... Sevgili Peygamberimiz, Eshâbının hâllerine bakıp; “Allah’ım! Onlar, yayadırlar. Sen, onlara binit ver! Allah’ım! Onlar açık ve çıplaktırlar. Sen, onları giydirdi! Allah’ım! Onlar açdırlar, onları doyur: Fakirdirler, fadl-ı kereminle onları zengin eyle!” diye duâ buyurdular.

Peygamber efendimiz ve mübârek ordusu, bu şiddetli sıcaklar altında Bedr’e doğru ilerlerken, müşriklerin Şam’dan gelen kervanları da Bedr’e yaklaşmıştı. Peygamber efendimizin, kervandan haber almak üzere gönderdiği iki sahâbî, kervanın bir-iki gün içinde Bedr’e gelebileceğini öğrenip, sür’atle geri döndüler. Kervandakiler, onların haberi öğrendiği köye geldiklerinde, köylülere; “Müslümanların casuslarından haberiniz var mıdır?” diye sordular. Onlar; “Bilmiyoruz. Fakat iki kişi gelip, şurada biraz oturdular, sonra da kalkıp gittiler” dediler.

Ebû Süfyân, tarif edilen yere gidip tetkik ettiğinde, yerdeki deve pisliklerini ezdi ve içinde yem çekirdekleri gördü ve; “Bunlar Medîne yemleridir, öyle zan ederim ki, o iki adam Muhammed’in (aleyhisselâm) casuslarıdır” dedi. Müslümanların çok yakınlarda olduğunu tahmin ederek, büyük bir korkuya kapıldı. Kervanın âkıbetinden endişeye düşerek, gece-gündüz yürüyüp, vakit kaybetmeden

¹⁴² İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III, 150; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 208.

¹⁴³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 612; el-Kilâî, *el-İktifa*, II, 18.

Kızıldeniz sahilinden Mekke'ye sür'atle gitmeye karar verdi. Ayrıca, Damdam bin Amr Gıfârî isminde birini, durumu bildirmek üzere Mekke'ye haberci olarak gönderdi.¹⁴⁴

Bu kimse, Mekke'ye gelince gömleğini önünden ve arkasından yırttı. Devesinin palanını ters çevirdi. Acâib bir vaziyette; “İmdâat! İmdat!... Ey Kureyşliler! Yetişin!... Kervanınıza, Ebû Süfyân'ın yanındaki mallarınıza, Muhammed ve Eshâbı saldırdılar. Eğer yetişebilirsiniz kervanınızı kurtarabilirsiniz!...” diye feryâdu figân edip bağırmaya başladı.

Bunu duyan Mekkeliler, derhal toparlanıp, hazırlıklarını yaptılar. Yedi yüz develi, yüz atlı süvâri ve yüz elli piyade topladılar. Ebû Leheb'e; “Haydi sen de katıl!” dediklerinde, korkusundan hastalığını bahane etti. Yerine, As bin Hişâm'ı bedel olarak gönderdi. Ümeyye bin Halef adındaki müşrik, harbe hazırlanmakta gâyet gevşek davranıyordu. Zîrâ, Peygamber efendimizin; “Benim Eshâbım, Ümeyye'yi katleder” buyurduğunu duymuştu. O'nun, hiç bir zaman doğruluktan ayrılmadığını bildiği için korkuyordu. Bu sebeple, Ebû Cehl'in ısrarlarına karşı yaşlı ve çok şişman olduğunu ileri sürdü. Fakat Ebû Cehl'in korkaklıkla itham etmesi üzerine gitmek mecburiyetinde kaldı.

Müşrik ordusunun çoğu zırhlı idi. Yanlarında güzel sesli kadınlar vardı. Çalgı âletlerini ve içki almayı da ihmâl etmemişlerdi. Bu kadar güçlü bir ordu ile, değil üç yüz kişiye, bin kişilik bir orduya bile ânında galip geliriz zannında idiler. Yola çıkmadan öldürecekleri kimseleri, alacakları ganîmetleri hesâb edenler bile vardı. Fakat hepsinin en büyük emeli; İslâm'ı ortadan kaldırmaktı. Bu azgın müşrik sürüsü, kadınların çaldığı defler ve söylediği şarkılarla yola çıktı.

Bu sırada Ebû Süfyân, Bedr'den epeyce uzaklaşmış, Mekke'ye doğru bir hayli yol almıştı. Tehlikenin kalktığından emîn olunca, Kays bin İmriül-Kays ismindeki adamını Kureyş'e gönderip; “Ey Kureyş cemâati! Siz kervanınızı, adamlarınızı ve mallarınızı muhâfaza etmek için Mekke'den yola çıkmıştınız. Biz tehlikeden kurtulduk. Artık geri dönünüz!...” dedi. Ayrıca; “Müslümanlarla çarpışmak üzere Medîne'ye gitmekten sakının!” diye tavsiyede bulundu.

Kays, müşrik ordusuna haberi getirdiğinde, Ebû Cehl; “Yemîn ederim ki, Bedr'e varıp üç gün üç gece şenlik yapıp, develer boğazlar, şarab içeriz. Etraftaki kabîleler bizi seyrederek, hâlimize imrenirler ve hiç kimseden korkmadığımızı görürler. Bundan sonra, heybetimizden, kimse bize saldırmaya cesaret edemez. Ey yenilmez Kureyş ordusu! Yürüyün...” dedi.

Kays, Ebû Cehl'in söz dinleyecek hâlde olmadığını görüp, geri döndü ve durumu Ebû Süfyân'a bildirdi. İleriye gören ve tedbirli bir kimse olan Ebû Süfyân; “Eyvah! Yazık oldu Kureyş'e!... Bu Amr bin Hişâm'ın (Ebû Cehl'in) bir plânıdır. Bu işi mutlaka insanlara baş olma sevdâsıyla yaptı. Hâlbuki böyle azgınlık, her zaman büyük bir eksiklik ve uğursuzluktur. Eğer müslümanlar, onlara rastlarsa

¹⁴⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, V, 116.

Kureyş'in vay hâline!.." demekten kendini alamadı. Kervanı sür'atle Mekke'ye ulaştırıp, orduya yetişti.

Bu sırada, Server-i kâinat sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Eshâbıy-la Bedr'e yaklaşıyorlardı. Bir ara, Medîneli müşriklerden Hubeyb bin Yesâf ile Kays bin Muharris'i İslâm ordusunun arasında gördüler.

Hubeyb'in başında demir tolgası olduğu hâlde tanıdılar ve Hazreti Sa'd bin Mu'âz'a; "Bu, Hubeyb değil midir?" buyurdular. O da; "Evet, yâ Resûlallah!" dedi. Hubeyb harp san'atını bilen, yiğit bir pehlivandı. Kays ile Resûlullah efendimizin huzûr-ı şerifine geldiler. Peygamberimiz onlara; "Siz, bizimle niçin geliyorsunuz?" buyurdular. Onlar da; "Sen, bizim kızkardeşimizin oğlusun ve komşumuzsun. Biz de kavmimizle birlikte ganîmet toplamak üzere geliyoruz!" dediler. Efendimiz, Hubeyb'e; "Sen Allahü teâlâya ve Resûlüne îmân ettin mi?" buyurunca; "Hayır" dedi. Resûl aleyhisselâm; "Öyle ise geri dön! Bizim dînimizde olmayan, bizimle beraber olamaz" buyurdu.

Hubeyb; "Benim yiğitliğimi, kahramanlığımı ve düşmanın bağrında yaralar açan bir pehlivan olduğumu herkes bilir. Ganîmet için senin yanında, düşmanına karşı harb ederim" dedi. Peygamber efendimiz, onun yardımını kabul buyurmadı.

Bir müddet gidince Hubeyb, isteğini tekrarladı, fakat Peygamberimiz, müslüman olmadıkça arzusunun kabul edilemeyeceğini bildirdi. Revha mevkiine geldiklerinde Hubeyb, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin huzûruna gelip; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın, âlemlerin Rabbi olduğuna ve senin peygamberliğine inandım, îmân ettim" deyince; Server-i kâinat efendimiz çok sevindiler. Kays da, Medîne'ye döndükten sonra îmânla şereflendi (radiyallahü anh).

İslâm ordusu, Safra vâdisine geldiğinde, Mekkelilerin bir ordu kurup, kervanlarını kurtarmak için Bedr'e doğru yürüdüklerini haber aldı. Peygamber efendimiz Eshâbını toplayıp, onlarla bu durumu istişare ettiler. Zîrâ, Medîneli müslümanlar, Resûlullah efendimize Akabe'de bî'at ettiklerinde; "Yâ Resûlallah! Sen, bizim şehrimize gel. Seni orada, düşmanına karşı canımız pahasına da olsa, koruyacağız ve sana tâbi olacağız" diye söz vermişlerdi. Hâlbuki şimdi, Medîne'den dışarı çıkmışlardı. Karşılarında ise kendilerinden sayı, silâh ve malca kat kat fazla büyük bir düşman ordusu vardı. Resûlullah efendimiz, Eshâbına, fikirlerini sorunca, Muhâcirlerden Ebû Bekr-i Sıddîk ve Ömerül Fâruk ayrı ayrı kalkıp, düşman ordusuyla çarpışmak lâzım olduğunu bildirdiler. Yine Muhâcirlerden Mikdâd bin Esved kalktı; "Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın emri ne ise, onu yerine getir. O'nun fermânıyla yürü. Her an seninle berâberiz, bir an yanından ayrılmayız. Biz, İsrâiloğullarının Mûsâ aleyhisselâma dedikleri gibi; "Yâ Mûsâ! Cebbârlar, zâlimler kavmi o bölgede buldukları müddetçe biz oraya gidecek ve o beldeye girecek değiliz. Artık sen ve Rabbin beraber gidin de, ikiniz

onlarla muharebe edin, çarpışın. Biz burada kalıp oturucularız...”¹⁴⁵ şeklinde bir söz de söylemeyiz. Canımızı ve başımızı Allahü teâlânın ve Resûlünün yolunda fedâ ederiz. Seni, hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemîn ederiz ki, deniz ötesi Habeşistan’a göndersen, yine gideriz. Sana asla en küçük bir muhalefette bulunmayız. Her arzunuzu yerine getirmek için hazırız. Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah...” dedi. Mikdâd’ın bu konuşması, sevgili Peygamberimizi ziyâdesiyle memnun etti. Ona hayır duâlarda bulundu.¹⁴⁶

Burada Medîneli müslümanların reyleri çok önemliydi. Çünkü, hem sayıca fazlaydılar, hem de Resûlullah’ı Medîne’de korumak üzere söz vermişlerdi. Medîne dışında çarpışmak üzere bir vaadleri yoktu. Bu düşünce anlaşılınca, Ensâr’dan Sa’d bin Mu’âz ayağa kalktı ve; “Yâ Resûlallah! Eğer izin verirseniz, Ensâr nâmına konuşayım” dedi. İzin verilince; “Yâ Resûlallah! Biz, sana îmân ettik, peygamberliğini tasdik ettik. Her ne getirdin ise hakdır, doğrudur. Bu hususta, dinlemek ve itaat etmek üzere sana kesin söz verip yemîn ettik. Biz, o sözümüzden asla dönmeyiz ve her nereyi teşrif ederseniz emrinizdeyiz. Emrinizi başımızın üzerinde tutarız. Canımızı ve başımızı, yoluna fedâ ederiz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemîn ederiz ki, denize dalsan peşinden biz de dalarız. Hiç birimiz bundan bir adım geri kalmayız. Hâtır-ı şerifinizde ne var ise, emreyle tutarız. Malımız da, canımızla beraber fedâ olsun. Düşmandan asla yüz döndürmeyiz. Cenkte sabırlıyız. Ümidimiz seni sevindirip rızâna kavuşmaktır. Allahü teâlânın rahmeti üzerinize olsun...” dedi. Bu sözleri dinleyen Eshâb-ı kirâm, çok heyecanlandılar. Hepsi bu sözlere, cân-ü gönülden katıldıklarını bildirdiler. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz çok memnun kaldılar. Hazreti Sa’d’a ve Eshâbına duâ buyurdular.

Artık bütün tereddüdler ortadan kalkmıştı.. Düşman ne kadar çok, ne kadar güçlü olursa olsun, şanlı Eshâb, sevgili Peygamberimizin peşinden gözlerini kırpmadan şehâdete yürüyecekler, Allahü teâlânın ve Resûlünün rızâsını kazanacaklardı. Başlarında Kâinatın efendisi oldukça gidilmeyecek yer yoktu... Fahr-i âlem efendimiz, Eshâbının kendisine olan bağlılığını ve heyecanını görünce, onlara; “Haydi, yürüyünüz! Allahü teâlânın lütfu ile şad olunuz. Vallahi, şimdi ben, sanki Kureyş kavminin harp meydanında vurulup düşecekleri yerlere bakıyor, onları görüyorum!” buyurarak, müjde verdi. Bu müjde üzerine, Eshâb-ı kirâm aşk ile Resûlullah efendimizin peşinden yürüdüler.

Meleklerin yardıma gelmesi

¹⁴⁵ el-Mâide 5/24.

¹⁴⁶ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 14.

Bedr'in çevresine ulaştıklarında Cumâ gecesi idi. Sevgili Peygamberimiz, Eshâbına; "Şu küçük tepenin yanındaki kuyu başından, birtakım bilgiler elde edebileceğinizi umarım" buyurdular. Allahü teâlânın aslanı Hazreti Ali, Sa'd bin Ebî Vakkâs, Zübeyr bin Avvâm ve bâzı Eshâbını oraya gönderdiler.

Hazreti Ali ve arkadaşları derhâl kuyunun başına gittiler. Orada Kureyş'in devecilerini ve sucularını gördüler. Onlar müslümanları görünce kaçtılar. Fakat içlerinden ikisi yakalandı. Bunların biri Haccâcoğullarının kölesi Eşlem, diğeri de As bin Sa'îdoğullarının kölesi Arîz Ebû Yesâr idi. Peygamber efendimizin huzûruna getirdiklerinde, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem onlara; "Kureyş nerededir?" buyurdu. Onlar da; "Şu görünen kum tepesinin arkasına kondular" cevâbını verdiler. Efendimiz; "Kureyş kaç kişidir?" buyurdular. "Bilmeyiz" dediler. "Günde kaç deve kesiyorlar?" suâlüne de; "Bir gün dokuz, bir gün on" diye cevap alınca, Peygamber efendimiz; "Binden az, dokuz yüzden fazladırlar" buyurdu. Tekrar; "Kureyş eşrafından kimler var?" diye sordular. Onlar; "Utbe, Şeybe, Hâris bin Amr, Ebü'l-Bühterî, Hâkim bin Huzâm, Ebû Cehl, Ümeyye bin Halef..." deyince, Resûlullah efendimiz, Eshâbına dönüp; "Mekke ehli, ciğerpârelerini size fedâ etti" buyurdular. Sonra o iki kimseye; "Gelirken Kureyş'ten geri dönen oldu mu?" buyurunca; "Evet. Benî Zühre'den Ahnes bin Ebî Şerik geri döndü" diye cevap verdiler. Efendimiz de; "O, doğru yolda değilken; âhiret, Allahü teâlâ ve kitap bilmezken; Benî Zührelere doğru yolu göstermiştir... Onlardan başka geri dönen oldu mu?" buyurunca; "Adî bin Ka'b oğulları döndü" diye cevâb aldılar.¹⁴⁷

Peygamber efendimiz, Hazreti Ömer'i, son bir defa îkaz için, Kureyşlilere andlaşmaya gönderdi. Ömer bin Hattâb onlara; "Ey inatçı kavim! Resûl aleyhisselâm buyurur ki: "Herkes bu işten vazgeçsin. Selâmetle geri dönsün. Zîrâ sizden başkası ile çarpışmak, bana, sizinle çarpışmaktan daha makbuldür!..." dedi.

Bu teklif karşısında Kureyş müşriklerinden Hâkim bin Huzâm ileri çıkıp; "Ey Kureyş cemâati! Muhammed size çok insaflı davrandı. İsteddiğini derhal kabul ediniz. Eğer, dediğini yapmazsanız, yemîn ederim ki, bundan sonra size hiç insaf etmez!..." dedi. Ebû Cehl, Hâkim'in bu sözüne kızarak; "Bunu asla kabûl etmeyiz ve müslümanlardan intikam almadıkça, geri dönmeyiz. Tâ ki, bir daha kimse, kervanımıza taarruz edemesin!" dedi ve sulh yollarını kapadı. Hazreti Ömer geri döndü.

O gece, Peygamber efendimiz ve şanlı Eshâbı, Bedr'e müşriklerden önce gelip, kuyulara yakın bir yere indiler. Peygamber efendimiz, Eshâbıyla istişare edip, karargâhın nerede kurulması gerektiği hakkında reylerini sordu. İçlerinden, henüz otuz üç yaşında bulunan Habbâb bin Münzir, ayağa kalkarak söz istedi. Kabul buyurulunca; "Yâ Resûlallah! Burası, Allahü teâlânın size karargâh kurulması için emrettiği ve mutlaka kalınması gereken bir yer midir? Yoksa şahsî bir görüş neticesi ve

¹⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 117; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 616; Vâkîdî, *el-Megazî*, I, 52; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 15.

bir harp tedbiri olarak mı seçildi?” diye suâl eyledi. Peygamber efendimiz; “Hayır! Bir harp tedbiri icâbı burası seçildi” buyurdu.

Bunun üzerine Hazreti Habbâb; “Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Biz harpci kimseleriz. Buraları da iyi biliriz. Şu Kureyşlilerin konacağı yerin yakınındaki kuyuda tatlı ve bol su var. Müsaadeniz olursa oraya konalım. Etraftaki kuyuların hepsini kapatalım. Sonra bir havuz yapıp, içini su ile dolduralım. Düşmanla çarpışırken, susadıkça havuzumuzdan gelip su içeriz. Düşman ise su bulamaz ve perişân olur” dedi.¹⁴⁸

O anda Cebrâil aleyhisselâm, bu fikrin doğru olduğunu bildiren vahyi getirdi. Peygamber efendimiz; “Ey Habbâb! Doğru olan görüş senin işaret ettiğindir” buyurdular ve ayağa kalktılar. Hep birlikte belirtilen kuyunun başına geldiler. Tatlı suyu olan kuyudan başka bütün kuyuları kapatıp, büyük bir havuz yaptılar. İçini su ile doldurup içmek için kaplar koydular.

Bu sırada Hazreti Sa’d bin Mu’âz, Peygamber efendimizin huzûr-ı şerîflerine gelip; “Yâ Resûlallah! Biz sana, hurma dallarından, içinde oturacağın bir gölgelik yapalım mı?” diye teklifte bulundu. Fahr-i âlem efendimiz, Sa’d’ın bu düşüncesine memnun oldular ve duâ buyurdular. Derhal bir gölgelik yapıldı.

Peygamberlerin Sultânı, şerefli Eshâbıyla harp sahasını gezip incelediler. Zaman zaman durup; “İnsâallah, yarın sabah filânın vurulup düşeceği yer şurasıdır! İnsâallah yarın sabah filânın vurulup düşeceği yer şurasıdır! İşte şurasıdır! Şurasıdır...” buyurarak Mübârek elleriyle Kureyşli müşriklerin öldürüleceği yerleri birer birer gösterdiler.

Sonradan, Hazreti Ömer bunu; “Onlardan her birinin, Resûl-i ekremin mübârek elini koyduğu yerlerin tam üzerinde vurulup öldürüldüğünü gördüm. Ne birazcık ileride, ne de geride idiler” şeklinde haber vermiştir.

Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem Eshâb-ı kirâmı, üç gruba ayırdı. Muhâcirlerin sancağını Mus’ab bin Umeyr’e. Evslilerinkini Sa’d bin Mu’âz’a, Hazreclilerinkini de Habbâb bin Münzir’e verdiler.¹⁴⁹ Herbiri sancaklarının altında toplandılar. Efendimiz, orduyu saf hâline geçirip, nizâma soktu.

Orduyu intizama koyarken, saftan ileri çıkan Sevâd bin Gazîyye’nin göğsüne, mübârek elindeki çubuk ile dokundular ve; “Hizâyâ gel, yâ Sevâd!” buyurdular. Sevâd; “Yâ Resûlallah! Elinizdeki çubuk canımı acıttı. Seni, hak din ile, Kitâb ve adaletle gönderen Allahü teâlâ hakkı için, ben de size çubukla öyle dokunmak isterim” dedi. Onun bu sözüne bütün Eshâb-ı kirâm hayret ettiler. Kâinatın efendisinden kisas istemek olur mu idi? Böyle şey yapılabilir mi idi? Resûlullah efendimiz, mübârek gömleklerinin önünü açtılar ve; “Haydi, kisas et ve hakkını al” buyurdular.

¹⁴⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 482.

¹⁴⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 58; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 373.

Hazreti Sevâd, Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin mübârek göğsünü büyük bir sevinç ve muhabbetle öptü. Herkes kısas beklerken, gördükleri manzara karşısında, kardeşleri Sevâd'a hayran olup, onun hâline imrendiler. Sevgili Peygamberimiz; "Niçin böyle yaptın!" diye sorduklarında; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bu gün, Allahü teâlânın emriyle ecelimin geldiğini görüyor, yüksek zâtınızdan ayrılmaktan korkuyorum. Bu sebeple, aramızda geçen bu son dakikalarda, mübârek vücûdunuza dudaklarımın değmesini arzu ettim. Bunu, kıyamet gününde bana şefaet etmenize, böylece azâbdan kurtulmama vesile etmek istedim" dedi. Onun bu muhabbeti karşısında Peygamber efendimiz de çok duygulandılar ve Hazreti Sevâd'a duâ buyurdular.

Mübârek İslâm ordusunun sağ kanadına kahraman mücâhid Zübeyr bin Avvâm, sol kanadına da Mikdâd bin Esved kumanda edecekti.

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, şerefli Eshâbıyla, savaşa nasıl başlanacağı hakkında istişare etmek istediler; "Nasıl çarpışacaksınız?" buyurdular. Asım bin Sabit ayağa kalkıp, elinde yayı ve oku olduğu hâlde; "Yâ Resûlallah! Kureyşliler bize yüz metre kadar yaklaştıklarında, onları ok atışına tutalım. Sonra elimizle taş atımı mesafesine geldiklerinde, taş atalım. Mızrak erişecek kadar yaklaştıklarında da, kırılıncaya kadar mızraklarımızla mücâdele edelim. Sonra da kılıçlarımızı sıyırıp çarpışalım!" diyerek reyini bildirdi. Bu taktik, Peygamber efendimizin hoşuna gitti. Eshâbına şu tâlimatı verdi:

"Hatlarınızı bırakıp ayrılmayınız. Bir yere kıvıldamadan yerlerinizde sebât ediniz. Ben emir vermedikçe harbe başlamayınız. Oklarınızı, düşman size yaklaşmadan kullanıp isrâf etmeyiniz. Düşman, kalkanını açtığı zaman okunuzu atınız. Düşman iyice sokulunca, elinizle taş atınız. Yaklaştıklarında da mızraklarınızı kullanınız. Düşmanla göğüs göğüse gelindiği zaman da kılıçlarınızla çarpışınız.."

Sonra nöbetçiler bırakılarak Eshâb-ı kirâmaistirâhat verildi. Onlar, Allahü teâlânın hikmeti, öyle derin bir uykuya daldılar ki, göz kapaklarını kaldıracak hâlde değildiler. Peygamber efendimiz de, hurma dallarıyla yapılan gölgeliğe çekildiklerinde, Hazreti Ebû Bekr, sonra Sa'd bin Mu'âz kılıçlarını sıyırıp gölgeliğin kapısında nöbet tuttular. Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem mübârek ellerini kaldırıp, büyük bir hüzün içinde Allahü teâlâyâ; "Yâ Rabbi! Sen şu bir avuç cemâati helâk edersen, artık sana yer yüzünde hiç ibâdet olunmaz.." diyerek yalvarmaya başladı ve bu hazîn duâ sabaha kadar devam etti.

Mübârek İslâm ordusunun karargâh kurduğu yer, kumluktu. Bu yüzden yürümede güçlük çekiliyor ve ayaklar kuma gömülüyordu. Allahü teâlânın ihsânı, Resûlullah efendimizin duâsı bereketiyle, o gece gittikçe hızlanan bir yağmur yağmaya başladı, derelerde taşacak kadar sel gidiyordu. Su kapları dolduruldu, zemîn, ayaklar batmayacak kadar sertleşti.

Müşrikler ise çamur ve sel içinde kaldılar. Fecrden sonra, Resûlullah efendimiz Eshâbını namaza kaldırdılar. Sabah namazını kıldırdıktan sonra, düşmanla cihâd etmenin ve şehîdliğin fazîletinden bahsederek, onları çarpışmaya teşvik eylediler. Buyurdular ki; “Muhakkak ki, Allahü teâlâ, hak ve gerçek olanı emreder. Hiç kimsenin Allahü teâlânın rızâsı için yapılmayan amelini kabul etmez... Rabbimizin bu yerlerde, size rahmetini ve magfiretini vaad ettiği emrini yerine getirmeye çalışınız ve imtihanı kazanınız! Çünkü, O’nun vaadi hak, sözü gerçek, cezası da şiddetlidir. Ben ve siz, Hayy ve Kayyûm olan Allahü teâlâyâ bağlıyız. O’na sığındık, O’na tutunduk, O’na dayandık. En son dönüşümüz de O’nadır. Allahü teâlâ, beni ve bütün müslümanları bağışlasın!...”

Ramazân-ı şerifin on yedisinde Cumâ gününün güneşi doğdu. Biraz sonra târihin en amansız, en nisbetsiz, en mühim, en büyük savaşı başlayacaktı... Bir tarafta Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem ve canlarını fedâ etmekten zerre kadar çekinmeyen bir avuç şerefli Eshâbı; diğer tarafta ise, İslâm’ı, bir kaşık suda boğmak, Allahü teâlânın habîbi olmakla şereflenen bir peygamberi yok etmek için toplanan azgın ve taşkın bir kâfir güruhu vardı. Ne yazık ki, bunların içinde Resûl-i ekremın akrabaları da bulunuyordu. Onlar da sevgili yeğenleri ile çarpışmak için Bedr’e gelmişlerdi.

Peygamber efendimiz, ordusunun intizâmını yeniden gözden geçirip, verdiği tâlimatları tekrarladılar. Bu sırada, Kureyş müşrikleri karargâhlarından çıkıp, Bedr vâdisine doğru akmaya başladılar çoğunun üzeri zırhlarla kaplı idi. Büyük bir gurur ve kibir içinde İslâm ordusuna hücumla geçmişlerdi. Resûlullah efendimiz, müşriklerin bu hâlini görünce, Hazreti Ebû Bekr ile çadıra girdi ve mübârek ellerini kaldırarak cenâb-ı Hakk’a yalvarmaya başladı; “Yâ Rabbi işte, Kureyş müşrikleri bütün gurur ve kibirleri ile geliyor!... Sana meydan okuyor, Peygamberini yalanlıyorlar. Ey Allah’ım! Bana yapmış olduğun yardım ve zafer vaadini yerine getirmeni senden istiyorum!... Allah’ım! Eğer şu bir avuç müslümanın helâkini diliyorsan, sonra sana ibâdet eden bulunmayacaktır!...”

Bu şekilde, durmadan, tekrar tekrar yardım dileyerek Allahü teâlâyâ yalvarıyordu. Peygamber efendimizin, bu fevkalâde hazîn, içleri parçalayan yalvarışı, kendinden geçerek ridâsının mübârek omuzundan düşmesine kadar devam etti. Bu içli yakarışa dayanamayan Hazreti Ebû Bekr, mübârek ridâyı büyük bir hürmetle yerden kaldırıp, efendimizin mübârek omuzuna koyarken; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bu kadar yalvarmanız yetişir!... Rabbine karşı duâda ısrar buyurdunuz! Muhakkak ki, Allahü teâlâ, sana vaad ettiği zaferi yakında verecektir” diye tesellî eyledi. O anda, Âlemlerin efendisi şu âyet-i kerîmeleri okuyarak çadırdan çıktılar. Meâlen;

“(Bedr’deki) bu topluluk, yakında muhakkak bozulup hezimete uğrayacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar. Daha doğrusu onların asıl azâb vakti, kıyamettir. O vaktin azabı daha müthiş, daha acıdır” buyuruluyordu.¹⁵⁰

¹⁵⁰ el-Kamer 54/45-46.

Sevgili Peygamberimiz, ordusunun başına geldi. Şanlı Eshâbına, şu âyeti kerîmeleri okudular: “Ey îmân edenler! Siz, bir düşman topluluğu ile karşılaştığınız zaman, sebât edin ve Allahü teâlâyı çok zikredin ki kurtulasınız... Sabır ve sebât gösteriniz. Çünkü, Allahü teâlâ sabredenlerle beraberdir”¹⁵¹ Toplu olarak düşman ile yapılan ilk savaş bu olacaktı. Savaş başlamak üzereydi. Heyecan son haddine gelmişti. Bütün Eshâb-ı kirâm, Resûl-i ekrem efendimizin; “Allahü teâlâyı çok zikredin...” meâlindeki âyeti kerîmeyi okuması üzerine, hep birlikte “Allahü ekber!... Allahü ekber!...” demeye ve zafer ihsân etmesi için cenâb-ı Hakk’a yalvarmaya başladılar. Artık Peygamber efendimizin bir işâretini bekliyordular.

O zamanki âdetlere göre, iki ordu karşılaşmadan önce, her iki taraftan yiğitler meydana çıkar, karşılıklı çarpıştırlardı. Bu vuruşmada, her iki tarafın savaşıma hiddeti ve arzusu çoğalır, savaşıma ısınır alıştırlardı. Müşriklerden Âmir bin Hadramî bu kâideye uymayarak ve çiğneyerek, İslâm ordusuna bir ok attı. Ok, Muhâcirlerden Mihcâ’ya isabet etti ve şehîd olup, mübârek ruhu Cennet’e yükseldi. Peygamberlerin efendisi, bu ilk şehîd için; “Mnhcâ, şehîdlerin efendisidir” buyurarak müjde verdi. Eshâb-ı kirâm yerinde duramaz hâle gelmişlerdi. Fakat, Efendimizden bir emir gelmeden küçük bir harekette bulunamıyorlardı. Her birinin içleri birer volkan gibi kaynamaya başladı!...

Bu sırada, müşrik ordusundan üç kişinin ileri atıldığı görüldü. Bunlar; Rebîaoğullarından azılı İslâm düşmanları Utbe, kardeşi Şeybe ve oğlu Velîd idi. Mücâhidlere doğru; “İçinizde bizimle çarpışabilecek kimse var mıdır?” diye bağırdılar. Eshâb-ı kirâmdan, en önce Hazreti Ebû Huzeyfe, babası Utbe’ye karşı çarpışmak için ilerleyince, Âlemlerin sultânı, ona; “Sen dur!” buyurdular. Medîneli mücâhidlerden Afra Hâtun’un oğulları; Mu’âz ve Mu’avvez, Abdullah bin Revâha ileri yürüdüler. Utbe, Şeybe ve Velîd’in karşılarına dikildiler. Elllerinde kılıç, hazır bekliyordular.

Müşrikler; “Siz kimsiniz” diyerek kendilerini tanıtmalarını istediler. Onlar da; “Medîneli müslümanlardanız” deyince, müşrikler; “Bizim sizlerle işimiz yok! Bize Abdülmuttaliboğulları lâzım. Onlarla çarpışmak isteriz” dediler ve İslâm ordusuna dönüp; “Yâ Muhammed! Bizim karşımıza, kendi kavmimizden dengimiz olanları çıkar!” diye bağırdılar.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, meydandaki bu üç yiğit Eshâbına duâ buyurduktan sonra, yerlerine dönmelerini emretti. Sonra Eshâbı arasına göz gezdirip; “Ey Hâşimoğulları! Kalkınız! Allahü teâlânın nurunu, bâtil dinleriyle söndürmek için gelenlere karşı, Hak yolunda çarpışınız ki, Allahü teâlâ zâten Peygamberinizi de bunun için göndermiş bulunuyor. Kalk, yâ Ubeyde! Kalk, yâ Hamza! Kalk, yâ Ali!” buyurdular.

Allahü teâlânın aslanları Hazreti Hamza, Hazreti Ali ve Hazreti Ubeyde miğferlerini giyip meydana yürüdüler. Onların karşılarına geçtiklerinde, müşrikler; “Siz kimsiniz? Eğer bizim dengimiz iseniz

¹⁵¹ el-Enfâl 8/45-46.

sizinle çarpışırız” dediler. Onlar da; “Ben Hamza’yım! Ben Ali’yim! Ben Ubeyde’yim!” diye cevap verince, müşrikler; “Sizler de bizim gibi şerefli kimselersiniz. Sizinle çarpışmayı kabul ettik” dediler. Kahraman İslâm mücâhidleri, müşrikleri, önce îmâna dâvet ettilerse de, kabul etmediler. Bunun üzerine üçü birden kılıçlarını sıyırıp müşriklerin üzerine saldırdılar. Hazreti Hamza ve Hazreti Ali, Utbe ve Velîd kâfirlerini bir hamlede öldürdüler. Hazreti Ubeyde, Şeybe’yi yaraladı. Şeybe de, Ubeyde’yi yaraladı. Hazreti Hamza ve Hazreti Ali, Ubeyde’nin yardımına yetişip, Şeybe’yi orada öldürdüler. Hazreti Ubeyde’yi kucaklayıp, Resûlullah efendimizin huzûruna getirdiler.¹⁵²

Hazreti Ubeyde bin Hâris’in mübârek ayak bileğinden, kanlar ve ilik akıyordu. O, bu hâline hiç aldırmış etmediği hâlde; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ben bu hâlimle ölürsem şehîd değil miyim?” diye suâl etti. Peygamber efendimiz de; “Evet, sen şehîdsin” buyurarak cennetlik olduğunu müjdelediler. (Hazreti Ubeyde, harp dönüşü Safra mevkiinde vefât etti.)

Bu vuruşmada üç mühim adamını kaybeden müşrikler, şaşkına döndüler. Buna rağmen Ebû Cehl, ordusunun moralini düzeltmek için; “Siz Utbe’nin, Şeybe’nin, Velîd’in ölmelerine bakmayın, onlar çarpışmada acele edip, boş yere öldüler! Yemîn ederim ki, müslümanları tutup iplere bağlamadıkça geri dönmeyeceğiz!...” diyerek tesellî vermeye çalışıyordu.

Kahraman Eshâb-ı kirâm ise, bir an önce bu müşrik güruhunu kılıçlarıyla cezalandırmak için sabırsızlanıyordu. Peygamber efendimiz de sallallahü aleyhi ve sellem mübârek dilinden düşürmediği şu duâyı tekrarlıyorlardı; “Allah’ım! Bana yaptığın vaadini yerine getir!.. Allah’ım! Şu bir avuç İslâm cemâatini helâk edersen artık sana yeryüzünde ibâdet edecek kimse kalmaz!...”

Bu sırada müşrik saflarından, Kureş’in en cesaretli ve keskin ok atıcılarından Hazreti Ebû Bekr’in henüz müslüman olmayan oğlu Abdurrahmân meydana yürüyüp, er diledi. Mücâhidlerin saflarından da bir kimsenin, derhal kılıcına davranıp ileri yürüdüğü görüldü. Bu kimse, ilk müslüman olmakla ve Sıddîk’lık makâmıyla şereflenen, peygamberlerden sonra en üstün insan, kahraman Hazreti Ebû Bekr’di... Oğluna karşı çarpışmak için ileri atılmıştı. Fakat Âlemlerin efendisi ona; “Yâ Ebâ Bekr! Bilmez misin ki, sen benim, gören gözüm, işiten kulağım yerindesin...” buyurarak çarpışmaktan men etti. Ebû Bekr Sıddîk, oğluna; “Ey habîs! Bana olan münâsebetin nerede kaldı?” demekten kendini alamadı.

Sonra peygamberlerin sultânı Habîb-i ekrem efendimizin yere eğilip bir avuç kum aldığı görüldü. Bu kumları düşman üzerine savurarak; “Kara olsun yüzleri!.. Allah’ım! Kalblerine korku sal, ayaklarına titreme ver!” buyurdu ve Eshâbına dönüp; “Hücûma kalkınız!.. Saldırınız.” emrini verdiler. Bir işaret bekleyen şanlı Eshâb, önceden verilen tâlimat üzere hareket etmeye başladı. “Allahü ekber!.. Allahü ekber!...” nidâları arasında oklar vınlamaya, taşlar hedeflerini bulmaya, mızraklar

¹⁵² İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 708; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 17.

zırhlara çarpmaya başladı... Allahü teâlânın aslanları Hazreti Hamza iki eline aldığı iki kılıçla çarpıyor; Hazreti Ali, Hazreti Ömer, Zübeyr bin Avvâm, Sa'd bin Ebî Vakkas, Ebû Dücâne, Abdullah bin Cahş müşrik saflarının bir ucundan girip bir ucundan çıkıyorlar, kâfirleri şaşkına çeviriyorlardı. Herbiri geçilmez birer kale olmuştu. “Allahü ekber!... Allahü ekber!...” sadâları âlemi dolduruyor, Allahü teâlânın sâninin büyüklüğü, kâfirlerin beyinlerine balyoz gibi indiriliyordu. Peygamber efendimiz; “Yâ Hayyu! Yâ Kayyûm!” diye, Allahü teâlâyâ yalvarıyordu. Hazreti Ali; “Bedr’de hepimizin en cesâretlisi, en kahramanı Resûl aleyhisselâmdı. Müşrik saflarına en yakın olan da O idi. Sıkıştığımız zaman O’na sığınırđık” demiştir.

Müşrikler, reisleri olan Ebû Cehl’i ortalarına aldılar. İçlerinden birini Ebû Cehl gibi giydirip ona benzettiler. Bu nasipsizin adı Abdullah bin Münzir’di. Hazreti Ali, Abdullah’ın üzerine saldırdı. Ebû Cehl’in gözleri önünde, Abdullah’ın kafasını kesti. Ebû Kays’ı giydirdiler. Onu da Hazreti Hamza öldürdü.

Hazreti Ali, bir müşrikle çarpışıyor. Müşrik, kılıcını Hazreti Ali’ye sallamış, kılıç kalkana saplanıp kalmıştı. Hazreti Ali Zülfkârını, müşrikin zırhlı vücûduna sallayınca, omuzundan göğsüne doğru zırhıyla birlikte biçtiğı sırada başı üzerinden bir kılıcın parladığını gördü. Sür’atle başını eğdi. Kılıcı parlatan; “Al! Bu da Hamza bin Abdülmuttalib’den” derken, müşrikin kellesi miğferiyle beraber yere düştü. Hazreti Ali dönüp baktığında amcası Hazreti Hamza’yı iki kılıçla çarpışır gördü. Peygamberimiz, Eshâbının böyle yiğitçe çarpışdığını gördükçe; “Onlar, Allahü teâlânın yeryüzündeki aslanlarıdır” buyurarak, onları takdîr ediyordu.

Bir ara, Resûlullah efendimizin yanbaşlarında çarpışan Hazreti Ukâşe’nin kılıcı kırıldı. Bu hâli gören sevgili Peygamberimiz, yerde gördüğü bir sopayı alıp ona uzattı ve; “Yâ Ukâşe! Bununla vuruş!..” buyurdular, Ukâşe sopayı alır almaz, sopa, Peygamberimizin bir mûcizesi olarak; uzun parlak, sırtının ortası kuvvetli ve keskin bir kılıç oluverdi. Harbin sonuna kadar bu kılıçla bir çok müşriki öldürdü.

Âlemlerin efendisi Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem bir taraftan çarpışıyor, bir taraftan da Eshâbını heyecana sürükleyen şu mübârek hadîs-i şerifini söylüyordu: “Varlığım kudret elinde bulunan Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, bugün cenâb-ı Hâkk’ın rızâsını umarak, sabır ve sebât göstererek çarpışanları, arkalarına dönmeden ilerlerken öldürülenleri, Hak teâlâ, muhakkak Cennet’ine koyacaktır.” Bu mübârek sözü işiten Umeyr bin Hümâm; “Ne güzel! Ne güzel! Demek, Cennet’e girebilmem için şehîd olmamdan başka birşey lâzım değilmiş” diyerek, hücumlarını daha da sıklaştırdı. Bir taraftan düşmanla vuruşuyor, bir taraftan da; “Allahü teâlâyâ maddî azıklarla değil, ancak Hak teâlânın korkusu, âhiret ameli, cihâda sabır ve sebât göstererek gidilir. Bunun dışındaki bütün azıklar şüphesiz biter, tükenir!...” diyordu. Böylece, şehîd oluncaya kadar çarpıştı.

Muharebe iyice şiddetlenmişti!... Bir sahâbenin üzerine en az üç müşrik birden saldırıyordu. Her birine ayrı kılıç yetiştirmeye çalışan şanlı Eshâb-ı kirâmı, hiç bir şey yıldırıyordu. “Allahü ekber! Allahü ekber!..” dedikçe yeniden güçleniyor, tekrar tekrar saldırmaktan usanmıyorlardı. Bir ara müşriklerin hücumu şiddetlendi. Eshâb-ı kirâm güç duruma düştüler.

O sırada Resûlullah efendimiz, Hazreti Ebû Bekr ile hurma dallarından yapılmış çadırına girdiler. Peygamberimiz, yine Allahü teâlâyâ münâcâta başladı. “Yâ Rabbî! Bana vâdettiğin yardımı lütfet!...” diye yalvarıyordu. O anda vahiy geldi. Meâlen buyruluyordu ki: “O vakit Rabbinizden yardım ve zafer istiyordunuz da, O size; “Gerçekten ben arka arkaya bin melâike ile imdâd ediyorum” diye duânızı kabûl buyurmuştu.”¹⁵³ Peygamber efendimiz, hemen ayağa kalktılar ve; “Müjde yâ Ebâ Bekr! Sana, Allahü teâlânın yardımı yetiştirdi! İşte şu Cebrâil’dir. Kum tepeleri üzerinde, atının dizginini tutmuş, silâhlanmış, emir bekliyor” buyurdu.

Enfâl sûresinde bildirildiği üzere cenâb-ı Hak, meleklerle meâlen buyurmuştu ki: “Hani Rabbin meleklerle; (Müslümanlara nusret ve yardım husûsunda) sizinle berâberim diye vahyeyledi. Haydi mü’minlere (nusret müjdesiyle kalblerine) sebât ilhâm ediniz. Ben şimdi kâfirlerin gönüllerine dehşet ve korku salıvereceğim. Vurun hemen onların boyunlarının üstüne, vurun her bir parmaklarına (mafsallarının hepsine)!.. Çünkü onlar, Allahü teâlâyâ ve Resûlüne karşı geldiler. Kim Allahü teâlâ ve Resûlüne karşı gelirse, Allahü teâlânın (azâbına uğrar) cezâsı çok çetindir!”¹⁵⁴

Bu emir üzerine Cebrâil, Mikâil ve İsrâfil aleyhimüsselâm, yanlarına biner melek olarak sevgili Peygamberimizin sıra ile; yanında, sağında ve solunda yerlerini aldılar.¹⁵⁵

Cebrâil aleyhisselâm, başına sarı bir sarık sarmıştı. Diğer meleklerin başlarında ise beyaz sarıklar vardı. Sarıkların uçlarını arkalarına sarkıtmışlar, beyaz atlara binmişlerdi. Server-i âlem efendimiz, Eshâbına; “Melekler, âlâmetli ve nişanlıdırlar. Siz de kendinize birer alâmet ve nişan yapınız!” buyurdular. Zübeyr bin Avvâm, başına sarı, Ebû Dücâne, kırmızı bir bezi sarık şeklinde sardılar. Hazreti Ali, beyaz bir tuğ, Hazreti Hamza da, göğsüne deve kuşu kanadı taktı.

Meleklerin harbe girmeleri ile durum bir anda değişti. Eshâbı kirâm önündeki kâfre daha kılıcını sallamadan, onun başı, gövdesinden ayrılıp yere düşüyordu. Peygamber efendimizin sağında-solunda, önünde ve arkasında tanınmayan kimselerin müşriklerle çarpıştığı görülüyordu.

Hazreti Sehl anlattı ki: “Bedr gazâsında, her birimiz bir müşrikin başına kılıcımızı salladığımız zaman, daha kılıç hedefine varmadan, kellesinin bedeninden ayrılıp yere yuvarlandığını görüyorduk!...”

¹⁵³ el-Enfâl 8/9.

¹⁵⁴ el-Enfâl 8/12-13.

¹⁵⁵ Vâkîdî, *el-Megazî*, I, 57; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 16; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 72.

Ebû Cehl'in öldürülmesi...

Müşriklerin sancaktarı Ebû Azîz bin Umeyr esir edildi. Kumandanları Ebû Cehl ise, Kureyşlileri cesâretlendirmek için durmadan şiirler söyleyerek, askerinin moralini düzeltmeye çalışıyordu. Genç bir delikanlı gibi saldırıyor; “Anam beni bu günler için doğurdu!...” diyerek öğünüyor, gençleri teşvik ediyordu.

Müşriklerden Ubeyde bin Sa'îd, baştan ayağa kadar zırh giyinmişti. Sâdece gözleri görünüyordu. Atının üzerinde bir o tarafa, bir bu tarafa dönüp; “Ben, Ebû Zâtülkeriş'im! Ben Ebû Zâtülkeriş'im!” yâni ben büyük karınlıyım, karın babasıyım diyerek kendince meydan okuyordu. Kahraman mücâhid Hazreti Zübeyr bin Avvâm, yanına yaklaşp, mızrağını tam gözüne nişanladı ve; “Allahü ekber!” deyip savurdu. Hedefini bulan mızrak, onu atından yere düşürdü. Hazreti Zübeyr, koşarak yanına vardığında, Ubeyde ölmüştü. Ayağını, yanağına basıp, olanca kuvvetiyle çektiği hâlde mızrağı zor çıktı, eğikti.

Hazreti Zübeyr'in, Bedr harbinde gösterdiği kahramanlık çok büyüktü. Vücûdunda yaralanmadık yer kalmamıştı. Bu durumu oğlu Urve; “Babam, önemli üç kılıç darbesi almıştı. Bunlardan biri boynunda idi. Yara o kadar derin bir iz bırakmıştı ki, içine parmağımı sokabiliyordum” diye anlatmıştı.

Abdurrahmân bin Avf; da kıyasıya Kureyşlilerle çarpışıyor, aldığı yaralardan akan kanlara aldırmadan, önüne geleni deviriyordu. Hazreti Abdurrahmân şâhid olduğu bir hâdiseyi şöyle anlattı:

“Bir ara önümde kimse kalmamıştı. Sağıma-soluma baktığım zaman, Ensâr'dan iki delikanlı gözüme ilişti. Bunlardan en kuvvetli ve vurucu olanı ile bulunmak istedim. Bu iki gençten biri, beni gözü ile süzdü, sonra bana dönerek; “Ey amca! Ebû Cehl'i tanır mısın!” diye sordu. Ben de; “Evet tanırım” dedim ve; “Ey kardeşimin oğlu, Ebû Cehl'i ne yapacaksın?” diye sorunca; “Bana haber verildiğine göre Resûlullah'a sövermiş. Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, onu bir görürsem, öldürünceye veya kendim ölünceye kadar aslâ ondan ayrılmayacağım” dedi. Bir gencin heyecan hâlinde söylediği bu kat'î ve kararlı söze doğrusu hayret ettim.”

Bu iki gençten diğeri de beni gözden geçirerek ötekinin söylediği gibi söyledi. Bu sırada, Ebû Cehl'i görmüştüm! O, Kureyş askeri içinde hiç durmadan ileri geri dönüp duruyordu. Ben; “Ey gençler! Öteye beriye telaşla giden şu şahıs, Ebû Cehl'dir” deyince, hemen kılıçlarına sarıldılar ve Ebû Cehl'in yanına yaklaşarak çarpışmaya başladılar. Bu gençler, Afra Hâtun'un çocukları Mu'âz ve, Mu'avvez kardeşlerdi.

Bu sırada Eshâb-ı kirâmın kahramanlarından Mu'âz bin Amr, Ebû Cehl'in yanına sokulmak fırsatını buldu, Uzun kuyruklu bir at üzerinde bulunan Ebû Cehl'in üzerine saldırıp, bacağına olanca şiddetiyle kılıcını çaldı. Ebû Cehl'in bacağı yere düştü. O sırada babasının imdâdına yetişen ve daha müslüman olmayan İkrime, Hazreti Mu'âz bin Amr ile çarpışmaya başladı.

O anda Mu'âz ve Mu'avvez kardeşler, bir şâhin gibi ileri atıldılar. Önlerine geleni devirerek Ebû Cehl'e ulaştılar. Kılıçlarıyla öldü zannedinceye kadar vurdular.

Hazreti Mu'âz bin Amr ise; İkrime ile yaptığı çarpışmada elinden ve kolundan yaralanmıştı. Mübârek eli bileğinden kesilmiş, eli deride sallanıp kalmıştı. Çarpışmaya kendini kaptıran Mu'âz bin Amr'ın eliyle oyalanacak, onu tedâvî için saracak zamânı yoktu. Kesik eli deride sallanırken bile kahramanca çarpışıyordu. “Allahü ekber!...” Bu ne kuvvetli îmân!... Bu ne görülecek manzara idi!... Hazreti Mu'âz bir müddet böyle vuruştuktan sonra, hareket kâbiliyetinin azaldığını gördü. Buna sebep, kesik eli idi. Onu derhâl ayağının altına alarak koparıp attı...¹⁵⁶

Azılı İslâm düşmanlarından Nevfel bin Hüveylid, Kureş'in en gözde pehlivanlarındandı. Durmadan bağırıyor, müşrik sürüsünü heyecana ve galeyana getirmeye çabalıyordu. Peygamber efendimiz, onun bu hâlini görünce; “Allah'ım! Nevfel bin Hüveylid'e karşı bana yardımcı ol. Onun hakkından gel” buyurarak duâ etmişti. Allahü teâlânın aslanı Hazreti Ali, Nevfel müşrikini görünce, derhâl üzerine atıldı. Şiddetle kılıcını indirdi, öyle vurmuştu ki, bacakları zırhlarla kaplı olduğu hâlde ikisi birden kesildi. Sonra kılıcını boynuna çalıp, başını gövdesinden kopardı.¹⁵⁷

Bilâl-i Habeşî'yi kızgın kumlara yatırıp, göğsüne kocaman kayaları koyan Ümeyye bin Halef, müşriklerin en azılılarındandı. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimize işkence yapmak için her fırsatı değerlendiren bu büyük İslâm düşmanı da, Bedr vâdisinde, müşrikleri toparlamaya çalışıyor, İslâm'ın nûrunu söndürmek için çabalıyordu. Onun bu hâlini gören Hazreti Bilâl, yalın kılıç yanına yaklaşarak karşısına dikildi ve; “Ey küfrün başı olan Ümeyye bin Halef!... Sen kurtulursan ben kurtulmayayım!” deyip saldırdı. Bir taraftan da; “Ey Ensârî kardeşler! Yetişin, küfrün başı burada!” der demez, Eshâb-ı kirâm, Ümeyye'nin etrafını sarıp, hemen öldürdüler.¹⁵⁸

Müşrik ordusunda, artık baş kalmamıştı. Her biri ne yapacaklarını bilmiyor, rastgele kaçmaya çalışıyorlardı. Küfrün kalesi yıkılmıştı. Şanlı Eshâb tâkibe devâm etti. Müşriklerden bir kısmı yakalanarak esir alındı. Peygamber efendimizin amcası Abbâs da esirler arasındaydı.¹⁵⁹

Zafer inananlarındı...

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, şanlı Eshâbına; “Nevfel bin Hüveylid hakkında bilgisi olan var mı?” buyurdular. Hazreti Ali İleri çıkıp; “Yâ Resûlallah! Onu ben öldürdüm” dedi. Bu

¹⁵⁶ Buhârî, “Megâzi”, 8; Müslim, “Cihâd ve Siyer”, 147; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 634.

¹⁵⁷ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 92.

¹⁵⁸ Buhârî, “Vekâlet”, 2; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 631.

¹⁵⁹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 715.

habere çok sevinen sevgili Peygamberimiz; “Allahü ekber!” diyerek tekbir getirdiler ve; “Allahü teâlâ, onun hakkındaki duâını kabûl eyledi” buyurdular.

Ümeyye bin Halefin öldürüldüğünü söylediklerinde de çok sevindiler ve; “Elhamdülillah! Allahü teâlâyâ şükürler olsun. Rabbim kulunu tasdik etti, dînini üstün kıldı” buyurdular.

Resûl-i ekrem efendimiz, Ebû Cehl için; “Acabâ Ebû Cehl ne yaptı, ne oldu, kim gidip bir bakar?” buyurarak, ölümler arasında onun araştırılmasını emretti. Aradılar bulamadılar. Peygamber efendimiz; “Arayınız, onun hakkında sözüm var. Eğer onu tanıyamazsanız dizindeki yara izine bakınız. Bir gün ben ve o, Abdullah bin Cüd’ân’ın ziyâfetinde idik. İkimiz de gençtik. Ben ondan biraz büyükçe idim. Sıkışınca onu ittim. Dizleri üzerine düştü. Dizlerinden birisi yaralandı ve bu yaranın izi dizinden kaybolmadı” buyurdu.

Bunun üzerine Abdullah ibni Mes’ûd, Ebû Cehl’i aramaya gitti. Onu yaralı olarak buldu ve tanıdı. “Ebû Cehl sen misin?” dedi. Boynuna ayağını bastı. Sakalından tutup çekti ve; “Ey Allahü teâlânın düşmanı! Allahü teâlâ nihâyet seni hor ve hakîr etti mi?” dedi. Ebû Cehl; “Ne diye beni hor ve hakîr edecek! Ey koyun çobanı! Allah seni hor ve hakîr etsin. Sen çıkılması pek sarp bir yere çıkmışsın! Sen bana bugün zafer ve galebenin hangi tarafta olduğunu haber ver” dedi. İbn-i Mes’ûd hazretleri; “Zafer, Allah ve Resûlünün tarafındadır” dedi. Ebû Cehl’in miğferini kafasından çıkarırken; “Ey Ebû Cehl! Seni öldüreceğim” dedi. Ebû Cehl; “Sen kavminin ulusunu öldürenlerin ilki değilsin. Fakat doğrusu, senin beni öldürmen bana çok ağır gelecek. Hiç olmazsa boynumu göğsüme yakın kes de başım heybetli görünsün!” diyerek küfrünün, gurur ve kibrinin ne dereceye çıkmış olduğunu gösterdi.

İbn-i Mes’ûd, Ebû Cehl’in başını kendi kılıcıyla kesemeyince, Ebû Cehl’in kılıcıyla kesti ve silâhını, zırhını, miğferini, başını getirip, Peygamber efendimizin önüne koydu. “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bu, Allahü teâlânın düşmanı Ebû Cehl’in başıdır” dedi. Sevgili Peygamberimiz; “O Allah ki, O’ndan başka ilâh yoktur” buyurdu. Sonra kalkıp Eshâbıyla birlikte Ebû Cehl’in ölüsünün yanına kadar gittiler. Orada; “Allahü teâlâyâ hamd olsun ki, seni zelîl ve hakîr kıldı. Ey Allah düşmanı! Sen bu ümmetin fir’avn’ı idin” buyurdu. Sonra da; “Yâ Rabbi! Bana olan vaadini yerine getirdin” diyerek Allahü teâlâyâ şükrettiler.

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, yaralı Eshâb-ı kirâmın yaralarını sardırđı. Şehîd olanları tesbit ettirdi. Muhâcirlerden altı, Ensârdan sekiz olmak üzere on dört şehîd verilmişti. Hepsinin de mübârek rûhları Cennet’e uçarken, islâm’ın nûrunu söndürmeye uğraşan müşriklerden, yetmiş kişi öldürüldü ve bir o kadarı da esir alındı.

Resûlullah efendimiz, zaferi müjdelemek üzere Abdullah bir Revâha ve Zeyd bin Hârise’yi Medîne’ye gönderdi.

Peygamber efendimiz, şehîdlerin cenâze namazını kıldırarak kabirlerine defnettirdiler.

Müşriklerin cesedlerinden yirmi dört tânesini kör bir kuyuya, diğerlerini topluca çukurlara atıp, üzerlerini doldurdular.

Âlemlerin efendisi, şerefli Eshâbıyla kuyunun başına gelip; “Ey kuyuya atılanlar!” buyurduktan sonra, öldürülen müşriklerin isimlerini, babalarının ismiyle berâber sayıp; “Ey Utbe bin Rebîa! Ey Ümeyye bin Halef! Ey Ebû Cehl bin HişâmL. Sizler, Peygamberinize karşı ne kötü bir kavim idiniz. Siz, beni yalanladınız, başkaları ise beni tasdik edip doğruladılar. Siz, beni şehrimden, diyârımdan çıkardınız. Başkaları ise bana kapılarını açıp bağırlarına bastılar. Siz, benimle harb ettiniz, başkaları ise bana yardım ettiler. Rabbimin, vâdettiğine kavuştunuz mu? Ben, Rabbimin vâdettiği zafere kavuşdum” buyurdular.

Hazreti Ömer; “Yâ Resûlallah! Leş olmuş kimselere mi söylüyorsunuz?” diye suâl ettiler. Bunun üzerine Resûl-i ekrem efendimiz; “Beni hak peygamber olarak gönderen Rabbim hakkı için söylüyorum ki, siz beni onlardan daha çok iştmiyorsunuz. Fakat cevap veremezler” buyurdular.

Müşrikler, harb meydanından canlarını kurtarmak için hızla kaçarken, getirdikleri hiç bir şeyi alıp götürmemişlerdi. Hepsi müslümânların eline geçti. Peygamber efendimiz, ganîmet mallarını Bedr harbine katılan ve vazifeli olan bütün Eshâbına paylaştırdı.

Bu sırada müjdecî olarak gönderilen Abdullah bin Revâha ve Zeyd bin Hârise, Medîne’ye yaklaşmışlardı. Pazar günü kuşluk vakti, Akik mevkiine gelince, ayrıldılar. Abdullah bin Revâha bir taraftan, Zeyd bin Hârise de başka bir yönden Medîne’ye girdiler. Ev ev dolaşıp zaferi bildiriyorlardı. Resûlullah efendimizin şâiri olan Abdullah bin Revâha;

*“Ey Ensâr cemâati! Size müjdelerim ki,
Sağ ve selâmettedir, Allah ’ın Peygamberi.*

*Müşrikler öldürüldü ve esir edildiler,
Var esirler içinde, çok şöhretli kişiler.*

*Rebîa ve Haccâc ’ın oğulları bittamâm,
Öldürüldü hem Bedr ’de, Ebû Cehl Amr bin Hişâm ”*

diyerek yüksek sesle zaferi müjdeliyordu. Hazreti Asım bin Adiy; “Ey İbn-i Revâha! Söylediğin gerçek mi?” diye sordu. Abdullah bin Revâha; “Evet, vallahi gerçektir! İnşâallah, yarın Resûlullah da, ellerinden bağlanmış esirlerle birlikte gelecektir!” buyurdu.

O gün, sevgili Peygamberimizin kızı Hazreti Rukayye vefât etmişti. Efendisi Hazreti Osman, cenâze namazını kıldırmişti. Bu üzüntü üzerine gelen zafer haberi, onları biraz ferahlatmıştı.

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem Eshâbıyla Bedr zaferini kendisine ihsân eden Allahü teâlâyâ hamd edip, şükür secdesine kapandıktan sonra, Medîne-i münevvereye doğru esirlerle birlikte yola çıktılar.

Daha önce müjdeyi veren Abdullah bin Revâha ile Zeyd bin Harise, Bedr gazâsında olanları ve kimlerin şehîd olduğunu anlatmışlardı. Medîne’de kalan çocuklar, kadınlar, vazifeliler zafer için çok sevinmişlerdi. Peygamber efendimizi karşılamaya çıktılar. Şehîd olanların içinde Hârise bin Sürâka da vardı. Hazreti Hârise’nin annesi Rebî, oğlunun havuzdan su içerken, bir düşman okuyla vurulup şehîd olduğunu öğrenmişti. Rebî vâlidemiz, bu haberi işittiğinde; “Resûl aleyhisselâm gelmedikçe oğlum için ağlamam. Saâdetle Medîne’yi teşrif ettiklerinde, kendisine suâl ederim. Eğer oğlum Cennet’te ise hiç ağlamam. Yok eğer Cehennem’de ise, gözlerimden yaş yerine kanlar dökerim” demişti.

Sevgili Peygamberimiz, mübârek Eshâb-ı kirâmıyla Medîne’yi teşrif ettiklerinde, Rebî, huzûrlarına varıp; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Oğlum Hârise’ ye olan muhabbetimi bilirsin. Acaba şehîd olup Cennet’e girmiş midir? Eğer böyle ise, sabredeyim. Yok öyle değilse, gözümden kanlı yaşlar dökeyim” dedi. Habîb-i ekrem efendimiz ona; “Ey Ümmü Hârise! Senin oğlun bir değil, birden çok Cennet’tedir. Onun yeri Firdevs’tir” buyurarak müjde verdiler. Bunun üzerine Rebî; “Artık oğlum için ağlamam” dedi. Kâinatın sultânı, bir kap ile su istediler. Merhamet buyurup mübârek elini suya sokup çıkardılar. Bu suyu Hazreti Hârise’nin annesi ve kız kardeşine içirdiler. Ayrıca bu suyu, onların başlarına ve yüzlerine sürdüler. O günden sonra Rebî ve kızının yüzleri pek nûrlu idi. Ömürleri de çok uzun oldu.

Hâce-i kâinât aleyhi efdalüssalevât efendimiz, Medîne’ye getirilen yetmiş esiri, Eshâbı arasında paylaştırarak iyi muâmele yapılmasını emir buyurdular. Esirlerin âkıbeti hakkında, Allahü teâlâdan henüz bir vahiy gelmemişti. Resûlullah efendimiz, Eshâbıyla istişare ettikten sonra esirlerin, fidye karşılığında serbest bırakılması kararına vardılar. Her esirin mal varlığına göre, fidye mikdârı tesbit edildi. Parası olmayanlardan okuma yazma bilenler, Medîne’de okuma yazma bilmeyen on kişiye okuma ve yazmayı öğretecek, ondan sonra Mekke’ye gidebileceklerdi. Esirler arasında, Peygamber efendimizin amcası Abbâs da vardı. Efendimiz ona; “Ey Abbâs! Kendin, kardeşinin oğlu Ukayl (Akîl) bin Ebî Tâlib, Nevfel bin Hâris için kurtulmalık akçesi ödeyiniz. Çünkü sen, zenginsin” buyurdu. Hazreti Abbâs da; “Yâ Resûlallah! Ben müslümanım. Kureyşliler beni zorla Bedr’e getirdiler” dedi. Resûlullah; “Senin müslümanlığını Allahü teâlâ bilir. Doğru söylüyorsan, Allahü teâlâ sana elbette onun ecrini verir. Fakat sen, görünüş itibariyle aleyhimizdesin. Bunun için, kurtulmalık akçeni ödemen lâzımdır” buyurdu. Abbâs; “Yâ Resûlallah! Yanımda ganîmet olarak aldığınız 800 dirhemden başka servetim yok” deyince, Peygamber efendimiz; “Yâ Abbâs! Ya o altınları niçin söylemiyorsun?” buyurdu. O da; “Hangi altınları?” dedi, Sevgili Peygamberimiz; “Hani sen Mekke’den çıkacağın gün, hanımın Haris’in kızı Ümmül-Fadl’a verdiği altınlar! Onları verirken yanınızda sizden başka kimse

yoktu. Sen, Ümmül-Fadl'a; "Bu seferde başıma ne geleceğini bilemiyorum. Eğer bir felâkete duçar olup da dönemezsem, şu kadarı senindir, şu kadarı Fadl içindir, şu kadarı Abdullah için, şu kadarı Ubeydullah için, şu kadarı Kusem içindir" dediğin dúnlar" buyurunca, Hazreti Abbâs şaşırıldı ve; "Yemîn ederim ki, ben bu altınları hanımına verirken yanımızda kimse yoktu. Bunu nereden biliyorsunuz?" dedi. Peygamber efendimiz; "Allahü teâlâ haber verdi" buyurduğunda, Abbâs; "Senin, Allahü teâlânın resûlü olduğuna ve doğru söylediğine şehâdet ederim" deyip Kelime-i şehâdet getirdi. Müslüman olunca, Peygamber efendimiz Hazreti Abbâs'ı Mekke'de vazifelendirdi. Oradaki müslümanları korumasını, İslâmiyet'e düşman olanlarla ilgili haberleri göndermesini emir buyurdular.

Bedr gazâsında hezimete uğrayan Kureyş'e haber gönderilip, fidye karşılığında esirlerini alabilecekleri bildirildi. Ancak, hicretten önce Peygamberlerin efendisine pek çok eziyet ve işkencelerde bulunan Nadr bin Hâris'in boynu vuruldu. Bir de, Resûl aleyhisselâm Kâbe'de namaz kılariken mübârek sırtına deve işkembesi koymak bedbahtlığını gösteren alçak Ukbe bin Ebî Mu'ayt öldürüldü. Bu azılı İslâm düşmanının başı gövdesinden ayrılınca, Resûlullah efendimiz, Allahü teâlâyâ hamd ettiler. Yanına varıp; "Vallahi Allahü teâlâyı, resûlünü ve Kur'ân-ı kerîmi inkâr eden, peygamberini işkenceden işkenceye uğratan senin kadar kötü bir kimse bilmiyorum" buyurdular.

Esirler, sahipleri tarafından fidye karşılığı alınıncaya kadar, Eshâb-ı kirâmın aleyhimürıdvân yanında kaldılar. Sahâbenin hepsi de esirlere çok iyi muâmele edip, onları yiyeceklerine ortak ettiler. Mus'ab bin Umeyr'in kardeşi Ebû Aziz esirler arasında idi. O anlattı: "Ben de Medîneli bir müslümanın evinde esir idim. Bana çok iyi davranıyorlar, sabah ve akşam yiyecekleri ekmeği bana veriyorlar, kendileri sâdece hurma yemek mecburiyetinde kalıyorlardı. Onlardan birinin eline bir ekmeğin parçası geçse, doğruca bana getirip verirdi. Utandığımdan ekmeği, getirene geri verirdim. Fakat o, ekmeği tekrar bana iade ederdi."

Yine esirlerden Yezid isimindeki Kureyşli şöyle anlattı; "Müslümanlar Bedr'den Medîne'ye gelirken, biz esirleri hayvanlara bindirdiler, kendileri ise yaya olarak yürüdüler."

Müşriklerin Bedr'de hezimete uğrayıp, perişân bir vaziyette harp meydanından kaçmaları, Mekke'de büyük bir şaşkınlık meydana getirdi. Hiç beklemedikleri, hattâ hiç akıllarından geçmeyen bir netîce ortaya çıkmıştı. Haberi ilk getirenin sözlerine, Ebû Leheb ve diğer müşrikler inanmadılar. Harp meydanından kaçan Ebû Süfyân Mekke'ye geldiğinde, onu hemen yanlarına çağırıldılar. Ebû Leheb ona; "Ey kardeşimin oğlu! Anlat bakalım, nasıl oldu?" diye sordu. Ebû Süfyân orada, bir yere oturdu. Bir çok kimse de ayakta dinliyorlardı. Ebû Süfyân şöyle anlattı;

"Hiç sorma, müslümanlarla karşılaşınca, sanki elimiz kolumuz bağlı idi. İstedikleri gibi hareket ettiler. Bir kısmımızı öldürdüler, bir kısmımızı esir ettiler. Yemîn ederim ki, ben, bizimkilerden kimseyi kınayıp, ayıplamıyorum. Çünkü, o sırada yer ile gök arasında kıratlar üzerinde beyazlara bürünmüş kimselerle karşılaştık. Onlara ne bir şey dayanabiliyor, ne de bir kimse karşı durabiliyordu."

İslâm'ın ilk zamanlarında müslüman olmasına rağmen, müşriklerin şerrinden çekindiği için müslümanlığını açığa vurmayan Abbâs'ın kölesi Ebû Râfi' hazretleri orada idi. Sessizce onları dinlemekte olan Ebû Râfi', sevincinden her şeyi unuttu ve; "Vallahi onlar meleklerdir" deyiverdi. Ebû Leheb, ona şiddetli bir tokat vurdu ve kaldırıp yere çarptı. Bir hayli de dövdü, Bunun üzerine, orada bulunan Hazreti Abbâs'ın hanımı Ümmü Fadl dayanamadı. Çünkü kendisi de önceden müslüman olmuştu. Ümmü Fadl, odadaki direklerden birini alıp; "Kimsesi yok diye onu güçsüz gördün değil mi?" diyerek, şiddetle Ebû Leheb'e vurdu, Ebû Leheb'in başı yarıldı. Kanlar akarak zelîl, hakîr ve horlanmış bir vaziyette dönüp gitti. Yedi gün sonra, Allahü tealâ ona, kara kızıl denen bir hastalık verdi. Bu hastalıktan öldü. Oğulları iki veya üç gece defnetmeden bıraktılar. Nihâyet kokmaya başladı. Herkes, Ebû Leheb'in yakalandığı hastalıktan, tâ'ûndan kaçır gibi kaçıyor ve iğreniyordu. Bunun üzerine Kureyş'ten biri, Ebû Leheb'in oğullarına; "Yazık size, utanmıyor musunuz? Babanızı, kokuncaya kadar evde bıraktınız. Hiç olmazsa onu bir yere gömüp kaybedin" dedi. Oğulları o şahsa; "Biz ondaki hastalıktan korkuyoruz!" diye cevap verdiler. Bu defa adam onlara; "Siz gidiniz, ben geliyorum, size yardımcı olacağım" dedi. Sonra, üçü bir araya geldiler. Yüklenip, ücrâ bir yere bıraktılar. Görünmeyinceye kadar, üzerine taş attılar. Ebû Leheb böylece ebediyen azâb ve âteşler içerisinde kalacağı yurduna, karanlık ve Cehennem çukuru olan kabrine girdi.

Bedr'de esir edilen Kureyşliler arasında Velîd bin Velîd de vardı. Onu Abdullah bin Cahş esir almıştı. Velîd'in kardeşleri Hişâm ile henüz müslüman olmayan Hâlid bin Velîd Medîne'ye geldiler. Abdullah bin Cahş fidye-i necat yâni kurtuluş akçesi verilmedikçe bırakmak istemedi. Kardeşlerinden Hâlid razı olduysa da, babası bir annesi ayrı kardeşi Hişâm kabul etmedi. Resûlullah efendimiz, babalarının silâh ve teçhîzâtının verilmesini teklif etti. Buna Hişâm razı olduysa da Hâlid kabul etmedi. Fakat sonunda babalarının yüz dinâr kıymetindeki kılıcı, zırhı ve miğferi, karşılığında anlaştılar. Velîd'i esaretten kurtarıp, Mekke'ye yola çıktılar. Fakat Velîd, Mekke yolu üzerinde Medîne'ye dört mil mesafedeki Zü'l-Huleyfe'de onlardan ayrılıp, Peygamber efendimizin yanına geldi, îmân edip, Eshâb-ı kirâmdan oldu. Müslüman olduktan bir müddet sonra, Mekke'ye kardeşlerinin yanına gitti. O zaman Hâlid bin Velîd; "Madem, müslüman olacaktın, kurtuluş fidyesi ödemedi olsaydın? Babamızdan kalan hâtırayı elimizden çıkardın. Niçin böyle yaptın?" diye sorunca; "Kureyşlilerin; "Esarete dayanamadı ve Muhammed aleyhisselâma tâbi oldu" demelerinden korktum" cevâbını verdi.

Bu cevâba çok sinirlenen kardeşleri onu, Manzum oğullarından bâzı müslümanlarla, İyâş bin Ebî Rebîa ve Seleme bin Hişâm'ın yanına haps ettiler. Velîd bin Velîd, îmân ettiği için senelerce hapis yattı. İslâmiyet'in azılı düşmanlarından amcası Hişâm ile müşrik akrabâlarından çok zulüm ve işkence gördü. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, müşriklerin zulmüne uğrayan İyâş bin Ebî Rebîa ile Ebû Seleme bin Hişâm ve Velîd için şöyle duâ ettiler: "Îlâhî! Velîd bin Velîd'i, Seleme bin

Hişâm'ı, İyâş bin Rebîa'yı (küffâr elinde bunalıp) zayıf (ve âciz) görülen diğer mü'minleri kurtar, ilâhî, Mudar'ı (Kureş'i) daha beter (çok kötü) çiğne. Bu yıllan (onlara) Yûsuf'un yıllarına benzet." Velîd, Resûlullah efendimizin duâsı bereketiyle bir fırsatını bulup, bağı bulunduğuy yerden kaçtı. Medîne-i münevvereye gelip, sevgili Peygamberimize kavuştu. Habîbullah efendimiz, İyâş bin Rebîa ile Seleme bin Hişâm'ın hâlini sorunca, onların ayaklarından birbirlerine bağı olduklarını, şiddetli azâb ve işkenceler altında kıvrandıklarını haber verdi.

Kâinatın sultânı, onların hâline çok üzülp, kurtarılma çârelerini aradı. Kimin kurtarabileceğini sorunca, senelerce işkence altında kalmasına rağmen, Velîd, büyük bir cesaret ve aşkla; "Yâ Resûlallah! Onları ben kurtarırım, sana getiririm" diye cevap verdi. Tekrar Mekke'ye gelip, işkence gören müslümanların yerini, onlara yiyecek götüren bir kadını tâkib ederek öğrendi. İki de tavansız bir binada hapisti. Velîd gece, ölümü göze alarak büyük bir cesaretle duvardan inip, arkadaşlarının yanına vardı. İmân etmekten gayrı bir suçları olmayan iki mazlum, müşriklerce bir taşba bağlanıp; Arabistan'ın çöl havasındaki yakıcı sıcaklığında, her türlü zulme uğratılıyordu. Velîd, bu mübârek kardeşlerini kurtarıp, devesine bindirdi. Kendisi de yayan, yalın ayak Medîne-i münevvereye, çok sevdiği Resûlullah'ın yanına bir an önce varmak için yola çıktı. Onu çölün kavurucu sıcaklığı değil, Âlemlerin efendisine kavuşmak aşkı yakıyordu.

Medîne'ye aç, susuz, yalın ayak, üç günde geldi. Parmakları, taşların tahribatından param parça olmuştu. Velîd bin Velîd, kan revân içinde çok sevdiği Habîbullah'a kavuştu.

(Şevk-i haddin nârına her can ki yansa nûr olur.

Aşk derdiyle harâb olan gönül ma'mûr olur.)

Bedr zaferi, müslümanları büyük bir sevince garketti. Müşrikler ise büyük bir üzüntü ve hüsrâna düşmüşlerdi. Habeşistan meliki Necâşî de Resûlullah efendimizin muzaffer olduğunu işitince, hemen ülkesindeki Eshâb-ı kirâmın yanına gidip; "Allahü teâlâyâ hamd olsun ki, Resûlünü Bedr'de muzaffer edip, zafer İhsân eyledi" diyerek müjde verdi.

Hazreti Ali ile Hazreti Fâtıma'nın evlenmesi

Hicretin ikinci senesi idi. Fahr-i kâinat sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin kızı Hazreti Fâtıma, on beş yaşına gelmişti.

Bir gün Hazreti Fâtıma, bir hizmet için Resûl-i ekrem efendimizin huzûruna girmişti. Resûlullah efendimiz, kerîmelerinin evlenme çağına eriştiğini müşahede ettiler. O günden sonra, Fâtımatüz-Zehrâ

vâlidemizi pek çok kimse istedi. Resûl aleyhisselâm, bunlara iltifat etmeyip; “Onun işi, Hak teâlânın emrine bağlıdır” buyurdu.

Bir gün Ebû Bekr, Ömer ve Sa’d bin Mu’âz mescidde oturup; “Hazreti Fâtîma’yı, Hazreti Ali’den gayri herkes istedi. Kimseye iltifat olunmadı” diye konuştular. Hazreti Sıddîk; “Zannederim ki, Ali’ye nasîb olur. Gelin ziyâretine gidelim ve bu mes’eleyle açalım. Eğer fakirliği ileri sürerse yardımında bulunalım” dedi. Sa’d da; “Yâ Ebâ Bekr! Sen, hep hayır yaparsın. Kalk, biz de sana arkadaş olalım” dedi. Üçü birden mescidden çıkıp, Hazreti Ali’nin evine gittiler. Hazreti Ali, devesini alıp gitmiş, Ensârdan birinin hurmalığına su veriyordu. Onları görünce, karşılayıp hâl ve hatırlarını sordu. Hazreti Ebû Bekr; “Yâ Ali! Her hayırlı işte sen öndersin ve Resûl-i ekrem katında hiç kimseye nasîb olmamış bir mertebedesin. Hazreti Fâtîma’yı herkes taleb etti. Hiç kimseye iltifât olunmadı. Sana nasîb olacağını zannediyoruz. Niçin teşebbüs etmezsin?” diye sordu.

Hazreti Ali bunu işitince, mübârek gözleri yaşla doldu ve; “Yâ Ebâ Bekr! Beni ziyâdesiyle yaktın. Ona benden başka râğbet eden yoktur. Lâkin elimin darlığı buna mânidir” dedi. Hazreti Ebû Bekr; “Böyle söyleme. Allahü teâlâ ve Resûlünün yanında, dünyâ bir şey değildir. Buna fakirlik mâni olamaz. Var, taleb eyle” dedi.

Hazreti Ali buyuruyor ki; “Resûlullah’ın huzûruna utanarak ve sıkılarak girdim. Resûlullah’ın bütün heybet ve vakârı üzerinde idi. Huzûrunda oturdum ve konuşmaya kâdir olamadım. Resûlullah efendimiz; “Niçin geldin, bir ihtiyâcın mı var?” buyurdu. Sustum. “Her hâlde Fâtîma’yı istemeye geldin” buyurunca; “Evet” diyebildim. (Peygamber efendimiz, Hazreti Fâtîma’ya Hazreti Ali’nin kendisini istediğini duyurdu. O da sustu.) Peygamber efendimiz; “Fâtîma’ya mihr olarak verecek neyin var?” buyurdular. “Yanımda ona verilecek bir şeyim yok yâ Resûlallah” dedim. “Sana vermiş olduğum Hutamî zırlı gömleğin nerededir, ne oldu?” buyurdular. “Yanımdadır” deyince; “Onu sat ve parasını bana getir. Mihr olarak o kâfdir” buyurdular. Başka bir rivâyette de; “Resûlullah efendimiz, Hazreti Ali’ye; “Yanımda neyin var” buyurduğunda; “Atım ve zırlı gömleğim var” diye cevap vermiş, Resûlullah efendimiz de; “Atın sana lâzım olur, fakat zırlını sat” buyurmuştu. Başka bir rivâyette de; “Yâ Ali git kendine bir ev kirala” buyurdu.

Hazreti Ali, evleninceye kadar Peygamber efendimizle beraber oturuyordu. Peygamber efendimizin emirleri üzerine, Mescid-i Nebevî yakınında, Hazreti Aîşe’nin odasının karşısında bulunan Hârîse bin Nu’mân’ın evini kiraladı. Zırlını da, Hazreti Osman efendimize 480 dirheme sattı. Hazreti Osman, zırlı satın aldıktan sonra, hediye olarak geri verdi.

Hazreti Ali, zırl ve dirhemlerle Peygamberimizin yanına gelince, Peygamber efendimiz, Hazreti Osman’a çok hayr duâ ettiler ve; “Osman, Cennet’te benim refikindir” buyurdular. Sonra Bilâl-i Habeşî’yi çağırdı ve paranın bir kısmını vererek; “Bu parayı al, çarşıya çık! Biraz gül suyu, geri kalan para ile de bal al ve Mescid’in bir kenarında temiz bir kab içinde su ile eziniz. Bal şerbeti yapınız ki,

nikâh kıyıldıktan sonra içelim. Ensâr ve Muhâcirlerden mevcut bulunan Eshâbımı mescide dâvet et ve Fatma ile Ali'nin nikâhlarının kılacağına halka ilân et” diye emretti.

Bilâl-i Habeşî, dışarı çıkıp Hazreti Ali ile Hazreti Fâtîma'nın nikâhlarının kılacağına halka ilân etti. Eshâb-ı kirâm, Mescid-i Nebevî'ye gelerek, içini dışını doldurdular. Peygamber efendimiz ayağa kalkarak şu hutbeyi okudular: “Bütün hamd ve şükür, âlemlerin Rabbine mahsustur. O, verdiği nimetlerle öğülen, sonsuz kudretinden ve kuvvetinden dolayı ibâdet edilen, azâb ve hesâbından korkulan, hüküm ve fermânı yeryüzünde ve göklerde hâkim olandır. Mahlûkâtı kudretiyle yaratan, adaletli hükümleriyle bunları birbirinden ayıran, insanları (İslâm) dîni ve peygamberi Muhammed (aleyhisselâm) ile şereflendiren O'dur...

Allahü teâlâ bana, kızım Fâtîma'yı Ali bin Ebî Tâlib'e nikâhlamamı emretti. Şimdi sizi şâhid tutuyorum ki, (Allahü teâlânın emriyle) 400 miskâl gümüş mihr ile Fâtîma'yı, Ali bin Ebî Tâlib'e nikâhladım. Rabbimkendilerinin varlıklarını bir araya getirsin ve bunu kendilerine mübârek kılsın. Nesillerini temiz ve rahmete anahtar, hikmete mâden, ümmet-i Muhammed'e emin kılsın. Söyleyeceğim bundan ibarettir. Rabbimden kendim ve sizin için mağfiret dilerim.”

Hazreti Ali de kalkarak şu kısa hutbeyi okudu: “...Huzûrunda bulunduğumuz Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm ederim ki, mübârek kerîmeleri Fâtîma'yı 400 miskâl gümüş mihrle bana nikâhlamıştır. Ey din kardeşlerim! Şüphesiz Peygamber efendimizin buyurdıklarını işittiniz ve şâhid oldunuz. Ben de buna şâhid ve râzıyım. Aynen kabul ediyorum. Allahü teâlâ hepimizin sözlerine şâhiddir, hepimize vekildir.”¹⁶⁰

Nikâh akdi bittikten sonra, Peygamber efendimiz tâze hurma getirttiler ve; “Haydi bu hurmadan alınız, yiyiniz” buyurdular. Herkes alıp yediler. Sonra Hazreti Bilâl bal şerbeti dağıttı, onu da içtiler ve bütün sahâbîler; “Bârekellâhü fi kumâ ve aleykumâ ve ceme'a şemlekumâ” diye duâ ettiler.

Hazreti Fâtîma, nikâhtan sonra ağlıyordu. Peygamber efendimiz onun yanına geldi ve; “Ey Fâtîma! Sana ne oldu ki ağlıyorsun? Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, seni, isteyenlerin en âlimine, hilim ve akıllılıkta en üstününe ve ilk müslüman olanına nikâhladım” buyurdu. Hazreti Fâtîma; “Babacığım! Evlenen her kızın mihrî altın ve gümüşle takdir ve tâyin ediliyor. Benim de mihrim böyle takdir edilirse, seninle diğerleri arasında ne fark olur. Kıyamet günü sen, mü'minlerin günahkârlarından ne kadar kimseye şefâatte bulunursan, ben de onların hanımlarına şefâatte bulunmak istiyorum. Murâdım budur” dedi.

Allahü teâlâ, Hazreti Fâtîma'nın bu dileğinin kabûl edildiğini bildirince, Resûlullah efendimiz; “Yâ Fâtîma, peygamber çocuğu olduğunu belli ettin” buyurdular.

¹⁶⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 24; İbn Asâkir, *Tarihu Dimâşk*, LII, 445.

Hazreti Ali buyurdu ki: “Bu işlerin üzerinden bir ay geçmişti. Bu hususta mecliste hiç söz olmadı. Ben de hicâbımdan yâni utandığımдан ağzımı açamadım. Ama Resûlullah efendimiz, bâzan beni tenhâda gördükleri zaman; “Senin hâtûnun ne iyi hanımdır. Sana müjdeler olsun ki, o, âlemdeki hâtûnlann seyyidesidir” buyururlardı. Bir ay sonra Ali’nin kardeşi Hazreti Ukayl; “Yâ Ali! Bu akd-i izdivâc ile mesrûr olduk. Lâkin murâdım odur ki, bu iki mes’ûd birbirine yakın olalar” deyince, Hazreti Ali; “Benim de muradım odur, lâkin hicâb ediyorum” dedi. Hazreti Ukayl, Ali’nin elini tutup, Peygamber efendimizin hânesine varınca, Resûlullah’ın câriyesi Ümmü Eymen’e rastladılar. Durumu ona söylediler. Ümmü Eymen de; “Bu husus için sizin gelmeniz lâzım değildir. Biz ezvâc-ı tâhirât ile ittifak edip, size haber veririz. Zîrâ bu hususta hâtûnların sözü dinlenir” dedi. Ümmü Eymen, bu hâli Resûlullah’ın hanımlarına söyledi. Diğer ezvâc-ı tâhirât, Hazreti Aîşe’nin hânesine geldiler. Hazreti Hadîce’yi anarak; “Eğer o hayatta olsaydı, bize bir endişe olmaz idi” dediler. Resûlullah efendimiz ağladı ve buyurdu ki: “Hadîce gibi hâtûn hani? Halk beni yalanlarken o tasdik etti ve bütün malını benim yoluma sarf etti. Dîn-i İslâm’a çok yardım etti. Hayâtında, Hak teâlâ bana emretti ki, Hadîce’ye müjde ver: Cennet’te onun için zümrütten bir köşk yapılmıştır.”

Resûlullah efendimizin zevceleri, Hazreti Ali’nin murâdını arz ettiler. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, Ümmü Eymen’e, Hazreti Ali’yi dâvet etmesini emretti. Ali gelince, meclisteki hanımlar kalkıp gittiler. Hazreti Ali başını önüne eğip oturdu. Resûlullah; “Zevcenî ister misin yâ Ali?” buyurdu.

Ali radiyallahü anh; “Evet yâ Resûlallah! Anam ve babam sana fedâ olsun” dedi. Resûl-i ekrem efendimiz, Esmâ binti Umeys’e; “Git, Fâtma’nın evini hazırla” buyurdu. Esmâ, Hazreti Fâtma’nın gelin gideceği eve gitti. Bir minder yeni meşinden, bir minder yamalı meşinden, bir minder de hasırdan yapıp, içlerini hurma lifi ile doldurdu. Resûlullah efendimiz yatsı namazından sonra Fâtma’nın evine gelip yapılanları gözden geçirdi.

Peygamberimiz, Hazreti Ali’nin getirdiği paranın üçte ikisiyle yiyecek, süs ve koku gibi şeyler; üçte biriyle de giyecek alınmasını emrettiler ve ev eşyasını tamamlattılar. Hazreti Fâtma’nın çeyizi ve ev eşyasında şunlar vardı: Esmâ binti Umeys’in hazırladığı üç minder, saçaklı bir halı, içi hurma lifi ile doldurulmuş bir yüz yastığı, iki tane el değirmeni, bir su kırbası, topraktan yapılmış bir su testisi, meşinden yapılmış bir su bardağı, bir havlu, bir etek, dabağlanmış bir koç postu, eskiyip tüyü dökülmüş alacalı bir Yemen halısı, hurma yaprağından örülmüş bir sedir. Yemen işi iki alacalı elbise, bir kadife yorgan. Bundan sonra Resûlullah efendimiz, Hazreti Ali’ye bir mikdar para verip, hurma ve yağ almasını söylediler. Hazreti Ali bundan sonrasını şöyle anlattı:

“Beş dirhemle hurma, dört dirhemle yağ aldım. Resûlullah’ın huzûruna getirdim. Deriden bir sofrâ istedi. Hurma, un, yağ ve yoğurdu mübârek eli ile kanştırıp, bir çeşit yemek yaptı ve; “Yâ Ali! Var,

kimi bulursan getir” buyurdu. Ben dışarı çıktım, pek çok insan gördüm, hepsini dâvet ettim ve içeri girip; “Yâ Resûlallah Halk çoktur” diyerek arz eyledim.

Alemlerin efendisi Fahr-i kâinat efendimiz; “Onları onar onar içeri getir, taam (yemek) yesinler” buyurdu, öyle yaptım. Hesâb ettiler, erkek ve kadından yedi yüz kimse yemek yemişler ve doymuşlar idi.”

Hazreti Ali'nin ve Fâtıma'nın velîmesi yenildikten sonra, Ümmü Eymen'in bildirdiğine göre, Peygamber efendimiz Hazreti Ali'ye “Yâ Ali, kızım Fâtıma gelin olarak evinize gitti. Ben de akşam namazından sonra gelip duâ edeceğim. Beni bekleyin.” buyurdu. Hazreti Ali eve gelince, bir köşeye oturdu. Hazreti Fâtıma da evin diğer bir köşesine oturdu. Sonra Resûlullah efendimiz gelip kapıyı çaldı. Ümmü Eymen kapıyı açtı. Resûlullah; “Kardeşim burada mı?” buyurdu. Ümmü Eymen; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Kardeşiniz kimdir?” dedi. Resûlullah efendimiz; “Ali bin Ebi Tâlib'dir” deyince, Ümmü Eymen; “Kerîmenizi kardeşinizle mi evlendirdiniz?” dedi. Resûlullah efendimiz; “Evet” buyurdular. Ümmü Eymen, Resûlullah'ın; “Kardeşim burada mı?” buyurmasından, nikâhın caiz olmayacağını sandı. Resûlullah efendimiz de “Evet” buyurmakla, evlenmeye mâni olanın aynı anadan doğmak olduğuna işaret ettiler.

Bundan sonra Resûlullah efendimiz Ümmü Eymen'e; “Esmâ binti Umeys de burada mı?” buyurdular. “Evet” diye cevap verince; “Demek Resûlullah'ın kerîmesine hizmete geldi” buyurdular. Ümmü Eymen; “Evet” deyince; “Hayra kavuşsun” buyurup duâ ettiler.

Bundan sonra bir kabla su getirttiler. Mübârek ellerini yıkadılar. Suyun içine de bir mikdar misk döktüler. Sonra Hazreti Fâtıma'yı çağırdılar. Hazreti Fâtıma utancından elbisesine bakıyordu. Resûlullah efendimiz sudan bir mikdar alıp, Fâtıma'nın göğsüne, başına ve sırtına serpti ve; “Allahümme innî e'îzuhâ bike ve zürriyetihâ min-eş-şeytânir racîm (yâ Rabbî Onun ve zürriyetinin racîm olan, taşlanan şeytanın şerrinden muhâfazası için sana sığınırım)” diye duâ ettiler. Sonra Hazreti Ali'ye de aynısını yapıp; “Allahümme bârik fihimâ ve bârik aleyhimâ ve bârik lehümâ fî neslihimâ” diye duâ ettiler. İhlâs ve Mu'avvizeteyn sûrelerini okuyup; “Allahü teâlânın ismi ve bereketi ile ehlinin yanına gir” buyurdular. Sonra mübârek elleriyle kapının iki kanadını tutup, bereket ile duâ ettiler ve oradan ayrıldılar.¹⁶¹

Hazreti Ali buyurdu ki: “Düğünümüzden dört gün sonra, Resûlullah efendimiz, hânemizi teşrif eyledi. Gönülleri alan, hikmet dolu sözleri ile bize nasîhat ettiler ve buyurdular ki: “Yâ Ali! Su getir!” Kalktım su getirdim. Bir âyet-i kerîme okudu ve; “Bu sudan biraz iç. Bir mikdar kalsın” buyurdu. Öyle yaptım. Kalan suyu, başıma ve göğsüme serpti. Tekrar; “Su getir” buyurdu. Yine su getirdim. Bana yaptığı gibi, Fâtıma'ya da yaptı. Sonra beni dışarı gönderdi.”

¹⁶¹ Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V, 485.

O dışarı çıktıktan sonra kızına, Hazreti Ali hakkında, suâl eyledi. Fâtıma dedi ki: “Babacığım, bütün kemâl sıfatlar kendisinde mevcuttur. Lâkin, bâzı Kureyş hâtûnları bana; “Senin erin fakirdir” diyorlar” deyince, Resûlullah efendimiz buyurdu ki: “Ey kızım! Senin baban ve helâlin fakir değildir. Bütün yer ve gök hazîne ve definelerini bana arz ettiler. Kabul etmedim. Allahü teâlânın katında makbûl olanı kabûl ettim. Ey kızcağızım! Eğer benim bildiğimi, sen bilseydin, dünyâ senin nazarında hor ve aşağı olurdu. Allahü teâlânın hakkı için, erin, sahâbenin evvelidir. İslâmın da büyüğüdür, ilim bakımından en derinidir. Ey kızım! Allahü teâlâ Ehl-i beytten iki kimse ihtiyâr etti. Biri baban ve biri helâlindir. Zinhâr ona isyân eyleme ve emrine muhalefet etme.”

Fahr-i kâinat aleyhi efdalüs-salevât efendimiz, kızına nasîhat ettikten sonra, Hazreti Ali’ yi dâvet etti. Ona da Fâtıma’yı ısmarladı; “Yâ Ali! Fâtıma’nın hatırına riâyet eyle. O benden bir parçadır. Onu hoş tut. Eğer onu üzersen, beni üzmüş olursun” buyurdu. İkisini de Allahü teâlâyâ ısmarladı. Sonra kalkıp gitmeye azîmet etmişti ki, Hazreti Fâtıma; “Yâ Resûlallah! İçerinin hizmetini ben görürüm. Dışarisının hizmetini de Ali görür. Bana bir câriye ihsan ederseniz, bâzı işlerimde yardımcı olur. Beni memnun edersiniz” dedi. Resûlullah efendimiz buyurdu ki: “Ey Fâtıma! Sana hizmetçiden daha iyi bir şey mi, yoksa hizmetçi mi ihsan edeyim?”

Fâtıma vâlidemiz; “Hizmetçiden iyisini ihsân eyle” dedi. Resûlullah efendimiz; “Her gün yatarken otuz üç kere Sübhânallah, otuz üç kere Elhamdülillah, otuz üç kere Allahü ekber, bir kere de Lâ ilâhe illallahü vahdehû lâ şerike leh. Lehül mülkü ve lehül hamdü ve hüve alâ külli şey’in kadîr, söyle. Hepsi yüz kelimedir. Kıyamette bin hasene (iyilik) bulursun. Mîzânda hasenâtn ağır gelir” buyurdu. Sonra Peygamber efendimiz, kerîmelerinin evinden ayrılıp, hâne-i saâdetlerine gittiler.

Hazreti Ali ile Hazreti Fâtıma’nın nikâhları hicretten beş ay sonra, düğünleri ise Bedr gazvesinden sonra olmuştur.¹⁶²

Ka’b bin Eşrefin öldürülmesi

Bedr gâlibiyeti ile Medîne’de bulunan Yahudi ve putperest müşriklerin kalblerine korku düştü. Bâzı Yahudiler, insafa gelip; “Sıfatlarını kitaplarımızda okuduğumuz zât mutlaka budur. Artık O’na karşı durmak mümkün olmaz. Zîrâ O, hep gâlip gelecektir” diyerek müslüman oldular. Bâzıları da; “Muhammed, harpten anlamayan Kureyşlilerle savaştı. Onun için gâlib geldi. Eğer bizimle cenk etseydi, O’na, harp nasıl yapılır, zafer nasıl kazanılır gösterirdik” dediler.

Ka’b bin Eşref ismindeki bir Yahudi de, Bedr’de İslâm ordusunun gâlibiyetini duyunca, müslümanlara olan kininden Mekke’ye gitti. Oradaki müşrikleri toplayıp, Medîne’ye saldırmaları için

¹⁶² İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 230-231; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V; 485.

şiiirler söyledi, onları teşvik ve tahrik etti. Peygamber efendimiz ile çarpışmak üzere onlarla anlaştı. Hattâ, sevgili Peygamberimize sû-i kast düzenledi. Allahü teâlâ bu durumu, Resûlullah efendimize bildirdi ve meâlen buyurdu ki; “Onlar, Allahü teâlânın kendilerine lânet ettiği (rahmetinden uzaklaştırdığı) kimselerdir...”¹⁶³

Bunun üzerine Resûl-i ekrem efendimiz, şerefli Eshâbına; “Ka’b bin Eşrefi kim öldürür? Çünkü o, Allahü teâlâ ve Resûlüne eza etmiştir” buyurdu. Muhammed bin Mesleme; “Yâ Resûlallah! İster misin, ben onu öldüreyim diye suâl eyledi. Resûlullah efendimiz de; “Evet, isterim” buyurdu. Muhammed bin Mesleme, bir kaç gün bu iş üzerinde durup, plânlar kurdu. Arkadaşlarından Ebû Nâile, Abbâs bin Bişr, Hâris bin Evs, Ebû Abs ibni Cebr’in yanına gidip, mes’eleyi onlara açtı. Hepsi uygun görüp; “Beraber öldürürüz” dediler. Birlikte Peygamber efendimize geldiler. “Yâ Resûlallah! İzin buyurursanız, biz onunla konuşurken, sizinle ilgili, Ka’b’ın hoşuna gidecek bâzı sözler söyleyebilir miyiz?” dediler. Peygamber efendimiz, onlara istediklerini söylemeye müsâde buyurdular.

Bunun üzerine, Muhammed bin Mesleme, arkadaşlarıyla Ka’b bin Eşrefin yanına gitti. “Şu Muhammed, bizden sadaka istedi. Bize çok vergi yükledi. Onun için senden ödünç bir şey almak için geldim” dedi. Ka’b sevinerek, Muhammed bin Mesleme’nin kendisi gibi düşündüğünü sandı ve; “O sizi daha da bıktıracak” dedi. Muhammed bin Mesleme; “İşte O’na bir defa uymuş bulduk. O’na tâbi olmakta devam edeceğiz. Bakalım sonu ne olacak? Şimdi sen bize biraz ödünç hurma ver” dedi. Ka’b; “Evet vereyim, fakat, bana bir şeyi rehin vermelisiniz!” dedi. Muhammed bin Mesleme ile yanındakiler; “Ne istersin” dediler. Ka’b; “Kadınlarınızı rehin isterim” deyince rızâ göstermediler. Ka’b; “O zaman oğullarınızı rehin verin” dedi. “Onları da rehin veremeyiz. Onlardan birine, biriki deve yükü hurmaya karşılık rehin olundu diye söylenir ki, bu da bizim için unutamıyacağımız bir leke olur. Fakat sana silâhımızı ve zırhımızı rehin verebiliriz” dediler. Ka’b bu teklifi kabul etti. Onlara ne zaman geleceklerini de bildirdi.¹⁶⁴

Muhammed bin Mesleme, bir gece Ka’b’ın yanına geldi. Ebû Nâile de beraber idi. Ka’b onları kaleye çağırdı. Kendisi de onları karşılamak için aşağı indi. Ka’b’ın karısı; “Bu saatte nereye çıkıyorsun” dedi. Ka’b; “Gelenler, Muhammed bin Mesleme ile kardeşim Ebû Nâile’dir” dedi. Karısı; “İşittiğim bu ses bana pek iyi gelmiyor. Sanki ondan, kan damlıyor” dedi. Ka’b; “Yok, onlar Muhammed bin Mesleme ile süt kardeşim Ebû Nâile’dir. O iyi bir gençtir. Geceleyin, kılıç vuruşmasına bile çağırılrsa, hiç tereddüt etmeden gelir. Böyle birisidir” dedi. Muhammed bin Mesleme kendisiyle beraber iki kişiyi, bir rivâyete göre de üç kişiyi kaleye soktu. Bunlar, Ebû Abs bin Cebr, Haris bin Evs, Abbâd bin Bişr idi.¹⁶⁵ Muhammed bin Mesleme hazretleri, arkadaşlarına; “Ka’b

¹⁶³ en-Nisa 4/52.

¹⁶⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 33-34.

¹⁶⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 32.

gelince, ona saçını koklayacağımı söyler, başını tutup koklarım. Siz benim, Ka'b'ın başını iyice yakaladığımı gördüğünüz zaman, kılıçlarınızla vurunuz” dedi. Ka'b bin Eşref güzel giyinmiş olarak, güzel koku saçarak, onların yanına geldi. İbn-i Mesleme; “Şimdiye kadar böyle güzel koku koklamadım” diyerek Ka'b'ın yanına vardı. Ka'b; “Arab'ın en güzel kokulu kadınları benim yanımda” diyerek övündü. Muhammed bin Mesleme; “Başını koklamama izin verir misiniz” dedi. Ka'b, müsâde ettiğini söyledi. Mesleme onu kokladı. Arkadaşlarına da koklattı. Sonra, tekrar koklamak istediğini söyledi. Bu defa, Muhammed bin Mesleme başını yakalayıp, arkadaşlarına, kılıçlarıyla vurmalarını işaret etti. İlk kılıç vurulduğunda Ka'b şiddetle bağırdı fakat ölmedi. Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme, hançeri ile onu öldürdü. Ka'b'ı öldüren mücâhidler derhal orayı terkedip, Medîne' ye ulaştılar. Resûlullah efendimize müjdeyi verdiklerinde, Peygamberimiz, Allahü teâlâyâ hamd etti ve mücâhidlere duâ buyurdu.

Ka'b bin Eşref kâfirinin öldürülmesi, Yahudileri büyük bir korkuya düşürdü. Çünkü, Ka'b gibi ileri gelen bir lider öldürüldükten sonra, kendilerinin öldürülmesi an mes'elesi idi. Sabahleyin toplanıp, Peygamber efendimizin huzûruna geldiler. Gece olan hâdiseden şikâyetçi oldular. Resûl-i ekrem efendimiz; “O, bizi hep rahatsız eder, aleyhimizde şiirler söylerdi. Eğer, sizden her kim böyle yaparsa, bilsin ki, cezâsı kılıçtır” buyurdular. Bu tehdit üzerine Yahudiler, korkularından Resûlullah efendimizle yeniden bir andlaşma yaptılar...¹⁶⁶

Benî Kaynukâ Yahudileri

Bir gün Benî Kaynukâ Yahudileri, bir müslüman hanımla alay etmek istemiş, bunu gören sahâbeden biri, derhal kılıcını çekip, o Yahudiyi öldürmüştü. Yahudiler de toplanıp, o mübârek sahâbîyi şehîd ettiler. Hâdis, Peygamber efendimize bildirildi. Resûl-i ekrem efendimiz, onları, Kaynukâ pazar yerinde toplayıp; “Ey Yahudi topluluğu! Siz, Allahü teâlânın Kureys'e verdiği azâb gibi bir azaba yakalanmaktan korkunuz ve müslüman olunuz. Benim, Allahü teâlâ tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğumu iyi bilirsiniz. Bunu da, Allahü teâlânın size olan ahdini de kitabınızdan okumuş bulunuyorsunuz...” buyurdu.

Bu merhamete rağmen, yaptıkları andlaşmayı bozan Yahudiler, Âlemlerin sultânına; “Ey Muhammed! Harb etmesini bilmeyen bir kavmi hezimete uğratman seni aldatmasın! Yemîn ederiz ki, biz cengâver kimseleriz! Sen, ancak bizimle çarpışmaya başladığın zaman, nasıl bahadırlar olduğumuzu anlarsın!...” diyerek meydan okudular.

¹⁶⁶ Buhârî, “Megâzi”, 15; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 182; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 31; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, LV, 271.

Böylece, önceki andlaşmayı bozarak meydan okuduklarını açığa vurdular..Bunun üzerine Cebrâil aleyhisselâm vahiy getirdi ki, meâlen şöyle buyruluyordu; “(Ey Habîbim!) Eğer (seninle) andlaşma yapan bir kavmin, bir hainliğinde (sözleşmeye aykırı hareket ettiğinde) endişeye düşersen, (savaş açmadan önce) hak ve adalet üzere ahidlerini reddettiğini doğruca kendilerine bildir. Çünkü, Allahü teâlâ hâinleri sevmez.”¹⁶⁷

Başka bir âyet-i kerîmede de meâlen buyruldu ki: “Ey Resûlüm! O kâfir olan Yahudilere de ki: “Siz muhakkak mağlûb olacaksınız ve toplanıp Cehennem’e sürükleneceksiniz, O Cehennem, ne kötü bir karargâhtır.”¹⁶⁸

Habîb-i ekrem efendimiz, derhal, bir ordu kurup Kaynukâ Yahudilerinin bulunduğu kaleye yürüdüler. Beyaz sancağı, Hazreti Hamza taşıyordu ve Medîne’ye vekil olarak Ebû Lübâbe bırakılmıştı.¹⁶⁹ Mübârek ordu, Kaynukâ kalesini muhasara etti. “Biz ne cengâver bahadırlarız” diyen Yahudiler, değil karşı koymak, kalelerinden bir ok bile atmaya cesaret edemediler. Resûlullah efendimiz, giriş ve çıkışları kontrol altına aldı. Kimse dışarı çıkamadı. Bu hâl on beş gün devam etti.¹⁷⁰ Yahudiler korkuya kapılıp, teslim oldular. Herbirinin öldürülmeleri lâzım gelirken, âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz, merhamet buyurup, Kaynukâ Yahudilerinin Şam’a gitmelerine izin verdiler. Böylece Medîne topraklarından çıkardılar.¹⁷¹

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, Medîne’de hem Yahudilerle, hem de Abdullah bir Übey gibi müslüman görünen münâfıklarla, bir de müşriklerle mücâdele ediyordu. Ayrıca Medîne dışındaki müşrik kabîleleri İslâm’a dâvet ediyor, müslüman olmakla şereflenmeleri için uğraşıyordu. Sevîk, Gatafân, Karde, Bahran... gibi gazâlar hep Bedr gazâsından sonra yapıldı.

Bu arada zekâtın farz edilmesi, sadaka-i fitrın verilmesi, bayram namazlarının kılınması ve kurban kesmek emri geldi. Resûlullah efendimiz, kızı Ümmü Gülsüm’ü Hazreti Osman ile evlendirdi. Zeyneb binti Cahş ve Hazreti Ömer’in kızı Hafsa’yı kendi nikâhlarına aldı. Hazreti Ali’nin oğlu Hazreti Hasen dünyâya geldi.

¹⁶⁷ el-Enfâl 8/58.

¹⁶⁸ Ali İmrân 3/12.

¹⁶⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 29.

¹⁷⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 29.

¹⁷¹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 176-180; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 29.

UHUD GAZÂSI

Mekkeli müşrikler, Bedr gazâsında uğradıkları bozgunundan ders almadıkları gibi, bunun acısını da bir türlü unutamıyorlardı. Kureyş, ileri gelenlerinden bir çoğunu bu savaşta kaybetmişti. Ayrıca, Şam ticâret yolunun, müslümanların kontrolüne geçmesi, çileden çıkmalarına sebep oluyordu.

Ebû Süfyân'ın başkanlığındaki ticâret kervanı, Mekke'ye yüzde yüz kârla dönmüştü. Sermâyeye iştirak edenlerin çoğu, Bedr gazâsında öldüğünden, kervanın kârı Dârün-Nedve denilen, müşriklerin karar almak için toplandıkları binâda muhâfaza ediliyordu.

Saffân bin Ümeyye, İkrime bin Ebî Cehl, Abdullah bin Rebîa gibi babalarını, kardeşlerini, kocalarını, oğullarını Bedr'de kaybedenler; "Müslümanlar, bizim büyüklerimizi öldürdü. Bizleri perişân etti. Artık onlardan intikam almak zamanı geldi. Kervanın kârıyla, bir ordu hazırlıyalım. Medîne'yi basalım, intikamımızı alalım" diye Ebû Süfyân'a başvurdular.

Ebû Cehl, Utbe, Şeybe gibi azılı kâfirler daha önce öldürüldüğü için, müşriklerin başında, henüz müslüman olmayan Ebû Süfyân bulunuyordu. Şam ticâretinde yüz bin altın elde edilmişti. Bunun yarısı sermâye, yarısı da kâr idi. Sermâye, sahiplerine hemen dağıtılıp, kâr da ikiye ayrılarak yarısı ile silâh diğer yarısı ile de asker toplandı. Ayrıca şâir ve hatiplere de verildi. Hatipler ve şâirler halkı galeyana getirip, savaşa teşvik etmek için şiirler, mersiyeler okuyorlar; kadınlar def, dümbelek çalarak onlara iştirak ediyorlardı. Müslümanları Medîne'den çıkarmak, sevgili Peygamberimizi ortadan kaldırmak ve İslâmiyet'i yok etmek gayesinde olan müşrikler, civar kabîleleri de dolaşarak asker topladılar.

Nihâyet Mekke'de, 3000 kişilik büyük bir ordu hazırlandı. Bunların 700'ü zırhlı, 200'ü atlı olup, 3000 de develeri vardı. Çalgıcıların ve kadınların da iştirak ettiği bu büyük orduya Ebû Süfyân komuta ediyordu. Hanımı Hind de kadınların başında olup, müşrikleri savaşa teşvikte pek ileri gidiyordu. Çünkü Bedr gazâsında babasını ve iki kardeşini kaybetmişti. Bunun acısını unutamıyor, kadınların harbe katılmamasını isteyenlere karşı; "Bedr harbini hatırlayın! Kadınlarınıza, çocuklarınıza kavuşmak için Bedr'den kaçtınız!... Bundan sonra kaçmak isteyenler, karşılarında bizleri bulacaklardır!..." diyerek onları susturuyordu. Bu şekilde Kureyşlileri tahrik ederek bütün gücüyle onları savaşa teşvik etti.

Müşriklerden Cübeyr bin Mut'im'in mızrak atmakta çok usta, pek mâhir olan Vahşî adlı bir kölesi vardı. Attığını vuran keskin bir nişancı idi. Hind, babası Utbe'yi, Cübeyr de amcası Tuayma'yı Bedr'de öldürdüğü için, Hazreti Hamza'ya karşı müthiş bir intikam ateşi ile yanıp tutuşuyorlardı.

Cübeyr, kölesi Vahşî'ye; "Eğer Hamza'yı öldürürsen, seni âzâd eder, serbest bırakırım!" dedi. Hind de; "Onu öldürürsen sana pek çok altın ve mücevherler vereceğim!" diyerek vaadlerde bulundu.¹⁷²

Bütün hazırlıklarını tamamlayan Kureyş ordusu, sancaklarını açarak; birini Talha bin Ebî Talha'ya, birini Ehâbîş'ten birine, birini Üveyf oğlu Süfyân'a verdiler.

Mekke'de hazırlıklar tamamlanmıştı. Hazreti Abbâs; müşriklerin üç bin kişilik bir ordu kurduklarını, bunların yedi yüzünün zırhlı, iki yüzünün atlı olduğunu, üç bin develerinin ve sayısız silâhlarının bulunduğunu bildiren ve yola çıkmak üzere olduklarını haber veren, buna göre tedbir alınmasını isteyen bir mektubu, güvendiği bir kimseyle hemen Medîne'ye gönderdi.

Bunun üzerine Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, durumu incelemek üzere bir kaç arkadaşına vazife verdi. Bu sahâbîler, Mekke'ye doğru yol aldılar. Yolda müşrik ordusunun geldiğini haber alarak araştırmaya koyuldular. Kısa zamanda işlerini bitirerek sür'atle Medîne'ye döndüler. Gördükleri ve elde ettikleri bilgiler ile gelen mektup birbirine uyuyordu.

Âlemlerin efendisi, derhal hazırlığa başladı. Ayrıca anî bir baskına uğramamak için, Medîne'nin çevresine nöbetçiler koyarak, tedbir aldı. Eshâb-ı kirâm, kısa zamanda toparlanarak, hazırlıklarını bitirdi. Evde kalanlarla vedâlaşıp helâllaşarak, Sultân-ı enbiyâ efendimizin etrafında toplandılar.

O gün Cumâ idi. Peygamber efendimiz, Eshâbına Cumâ namazını kıldırdı. Hutbede Allahü teâlânın dînini yaymak için cihâd etmenin, fi-sebî-lillah çarpışmanın ehemmiyeti üzerinde durdular. Bu uğurda ölenlerin şehîd olup, Cennet'e gideceğini müjdelediler. Düşman karşısında sebât edenlere, güçlülere karşı göğüs gerenlere, Allahü teâlânın yardım edeceğini haber verdiler.

Resûl-i ekrem efendimiz, Eshâb-ı kirâmıyla harbin nerede yapılması gerektiği üzerinde istişare etmek istediğini ve o gece gördüğü bir rüyayı anlattılar. Buyurdular ki: "Rüyamda, kendimi sağlam bir zırh içinde gördüm. Kılıcım Zülfkâr'ın ağzında bir gedik açıldığını, boğazlanmış bir sığırı, arkasından da bir koçun getirildiğini gördüm." Eshâb-ı kirâm; "Yâ Resûlallah! Bu rüyayı nasıl yordunuz?" diye sorduklarında ise; "Sağlam zırh giymek, Medîne'ye, Medîne'de kalmaya işarettir. Orada kalınız... Kılıcımın ağzında bir gedik açıldığını görmem, bir zarara uğrayacağıma işarettir. Boğazlanmış sığır, Eshâbımdan bâzılarının şehîd düşeceğine işarettir. Onun arkasından bir koçun getirilmesine gelince, koç, askerî bir birliğe işarettir ki, inşaallah onları cenâb-ı Hak öldürecektir" buyurdu.

Başka bir rivâyette de; "Rüyamda kılıcımı yere çarptım, ağzı kırıldı. Bu Uhud günü Eshâbımdan bâzılarının şehîd düşeceklerine işarettir. Kılıcımı tekrar yere çarptım, eski düzgün hâline döndü. Bu da, Allahü teâlâdan bir feth geleceğine, mü'minlerin toplanacağına işarettir" buyruldu.

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem kendisine vahiyle bildirilmeyen hususlarda, Eshâbıyla istişare yapar, ona göre hareket ederdi. Düşmanı nerede karşılamak lâzım geldiği üzerinde, Eshâbdan

¹⁷² Buhârî, "Megâzi", 23; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 69.

bâzıları; “Medîne’de kalarak müdâfaa savaşı yapalım” dediler. Bu teklif, Peygamber efendimizin arzularına da uygundu. Hazreti Ebû Bekr, Ömer, Sa’d bin Mu’âz (radıyallahü anhüm) gibi Eshâbın büyükleri, Peygamber efendimiz gibi düşünüyorlardı.

Ancak Bedr gazâsında bulunamayan kahraman ve genç sahâbiler; Bedr gazâsına katılan sahâbilerin kazandığı ecir ve sevabı, Bedr şehîdlerinin ulaştığı yüksek dereceleri Peygamber efendimizden işittikçe, o harpte bulunamadıklarına son derece üzölmüşlerdi. Bunun için düşmanı Medîne dışında karşılamak ve göğüs göğüse çarpışmak istiyorlardı. Hazreti Hamza, Nu’mân bin Mâlik, Sa’d bin Ubâde bunlardan idi. Hazreti Hayseme izin alarak; “Yâ Resûlallah! Kureyşli müşrikler, çeşitli Arab kabîlelerinden asker topladılar. Develerine, atlarına binip topraklarımıza girdiler. Bizi evlerimizde ve kalelerimizde kuşatacak, sonra da dönüp gidecekler. Arkamızdan pek çok lâflar edecekler. Bu hâl onların cesaretlerinin artmasına sebep olacak, yeni baskınlar düzenleyeceklerdir. Şimdi onların karşısına çıkmazsak, diğer Arab kabîleleri bize göz dikecekler. Allahü teâlânın bize, müşriklerin karşısında zafer ihsân edeceğini umarım.

Şâyet ikincisi olursa ki şehîdliktir; Bedr beni ondan mahrum eyledi. Hâlbuki ben onu pek özlemiştim. Oğlum Bedr gazâsına katılmayı istediğimi işittiğinde, benimle kur’a çekmişti. O benden daha tâlihli imiş, şehîdlik şerefine ulaştı.

Yâ Resûlallah! Şehidliği çok özledim. Dün gece rüyâda oğlumu güzel bir surette gördüm. Cennet bahçeleri ve ırmakları arasında dolaşüyor ve bana; “Cennet Eshâbına katıl! Ben, Allahü teâlânın vaad ettiği gerçeğe kavuştum!” diyordu.

Yâ Resûlallah! Vallahi, sabahleyin, oğluma Cennet arkadaşı olmayı ziyâdesiyle arzu etmeğe başladım. Artık yaşım da ilerledi. Rabbime kavuşmaktan başka murâdım kalmadı.

Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Şehîd olup, oğluma Cennet’te arkadaş olmakla şereflenebilmem için, Allahü teâlâyâ duâ et!...” diyerek yalvardı. Onun bu isteğini, kırmadılar ve şehîd olması için duâ buyurdular.

Çoğunluğun bu fikirde olduğunu gören sevgili Peygamberimiz, düşmanı Medîne dışında karşılamak üzere karar verdiler. Sonra; “(Ey Eshâbım!) Sabır ve sebât ederseniz, bu sefer de cenâb-ı Hak, size yardımını ihsân eder. Bize düşen, azm ve gayret göstermektir!” buyurdular.

İkinci namazını kıldıran Kâinatın sultânı, saâdetli ve mübârek evine vardılar. Arkalarından Hazreti Ebû Bekr ve Ömer, izin alarak girdiler. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin sarığını sarmasına, zırhını giymesine yardım ettiler. Efendimiz, kılıcını kuşandı, kalkanını sırtına yerleştirdi.

Bu sırada dışarda Eshâb-ı kirâm toplanmış, Peygamber efendimizi bekliyorlardı. Medîne’de kalmak ve müdâfaa savaşı yapmak isteyenler, diğerlerine; “Resûlullah, Medîne dışına çıkmak fikrinde değildi. Sizin sözünüzle bunu kabul etti. Hâlbuki Resûlullah, emri Allahü teâlâdan alır. Siz, bu işi O’na bırakınız. O’nun emrettiği şeyi işleyiniz” dediler. Diğerleri de yaptıklarına pişman oldular ve; “Resûl-i

ekreme muhalefet etmiş olmayalım” diyerek, bu fikirlerinden vaz geçtiler. Sevgili Peygamberimiz, saâdethânelerinden çıkınca, huzûr-ı şerîfine varıp; “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sen nasıl istiyorsan öyle yap. Medîne’de kalmak istiyorsan, kalalım. Biz senin emrine muhalefet etmekten cenâb-ı Hakk’a sığınırız” diye özür dilediler. Habîb-i ekrem efendimiz de; “Bir peygamber, giymiş olduğu zırhını harbetmeden çıkarmaz. Tâ ki, cenâb-ı Allah onunla düşmanı arasında hükmedinceye kadar. Size nasihatim şudur ki, emrettiğim şeyleri yapar, Allahü teâlânın ismini anarak sabredip sebât gösterirseniz, Allahü teâlâ size yardım edecektir...” buyurdular.

Bu sırada Amr bin Cemûh hazretleri, evinde dört oğluna; “Evlâdlarım! Beni de bu gazâyâ götürünüz!” diyor, oğulları da; “Babacığım! Ayağının arızalı olması sebebiyle, Allahü teâlâ seni mâzeretli saydı. Resûlullah, senin sefere gitmene müsaade etmedi. Cihâda çıkmakla mükellef değilsin. Senin yerine biz gidiyoruz!” diyerek babalarını iknâya çalışıyorlardı. Fakat Hazreti Amr; “Yazıklar olsun sizin gibi evlâda! Bedr gazâsında da böyle diyerek, Cennet’i kazanmaktan beni alıkoymuştunuz. Bu seferden de mi mahrum edeceksiniz?...” dedi. Sonra sevgili Peygamberimizin huzûruna çıktı ve; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Oğullarım, bâzı özürler ileri sürerek, beni bu gazâdan mahrum etmek istiyorlar. Vallahi ben, seninle beraber sefere çıkıp, Cennet’e girmekle şereflemek istiyorum. Yâ Resûlallah! Sen, benim Allah yolunda çarpışmamı ve şehîd düşerek şu topal ayaklarımla Cennet’te gezmemi uygun görmez misin?” dedi. Fahr-i âlem efendimiz de; “Evet, uygun görürüm” buyurdular. Buna çok sevinen Amr bin Cemûh hazretleri, hazırlanarak orduya katıldı.¹⁷³

Medîne’de namaz kıldırmak üzere, Abdullah bin Ümmi Mektûm bırakıldı.¹⁷⁴

Resûllerin sultânı, üç sancak bağladılar. Birini Habbâb bin Münzir’e, birini Üseyd bin Hudayr’a diğerini de Mus’ab bin Ümeyr’e verdiler. Bin kişi civarında olan orduda; iki atlı, yüz de zırhlı bulunuyordu.¹⁷⁵

Zırhlarını giyen Sa’d bin Ubâde ile Sa’d bin Mu’âz hazretleri önde, sağda Muhâcirîn, solda Ensâr olmak üzere yola çıkan sevgili Peygamberimiz, Cumâ günü ikindiden sonra; “Allahü ekber!” tekbir sesleri arasında bayrama gider gibi, Uhud’a doğru yola çıktılar.

Yolda, Yahudilerden meydana gelen altı yüz kişilik askerî bir birlikle karşılaştılar. Bunlar, münâfikların başı Abdullah bin Übey bin Selûl’un müttetikleri olup, İslâm ordusuna katılmak istiyorlardı. Peygamber efendimiz, “Onlar, müslüman olmuşlar mıdır?” diye sordular. “Hayır, yâ Resûlallah” diyerek cevap verdiler. Efendimiz bu defa; “Onlara gidip söyleyiniz, geri dönsünler. Çünkü biz müşriklere karşı, kâfirlerin yardımını istemeyiz” buyurdular.

¹⁷³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 90; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 265.

¹⁷⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, IV, 209.

¹⁷⁵ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 215, 240; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, LV, 267.

Nebî-i muhterem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Medîne ile Uhud arasındaki Şeyhayn denilen yere geldiler. Burada, geceyi geçirmek üzere konakladılar. Henüz güneş batmamıştı. Ordu içinde, düşmanla çarpışmak ve şehîdlik mertebesine kavuşmak isteyen çocuk yaşta sahâbîler de vardı. Sevgili Peygamberimiz, burada orduyu teftiş edince, on yedi kadar çocuğun bulunduğunu gördüler. İçlerinden Râfi bin Hadîc, ayaklarının ucuna basarak yüksek görünmeye çalışıyordu. Hazreti Züheyr'in; "Yâ Resûlallah! Râfi' iyi ok atar" sözü üzerine, onu orduya aldılar. Bunu gören Semüre bin Cündüp; "Ben, güreşte Râfi' i yenebilirim. Onun için ben de gazâda bulunmak isterim" dedi. Peygamber efendimiz tebessüm buyurup, ikisini güreştirdi. Hazreti Semüre, Râfi' i yenince, onu da mücâhidler arasına aldılar. Diğer çocuklar, Medîne'ye, orada bulunanları korumak üzere gönderildiler.¹⁷⁶

Akşam ve yatsı ezânını, Bilâl-i Habeşî yanık sesiyle okudu. Sevgili Peygamberimiz, namazı kıldırdıktan sonra, Muhammed bin Mesleme'yi elli kişilik bir birliğin başına verdiler ve sabaha kadar nöbet tutmalarını emir buyurdular. Eshâb-ı kirâm istirâhata çekildi. O gece, Peygamber efendimizin başucunda nöbet tutma şerefi Hazreti Zekvân'a nasîb olmuştu.

Bu arada düşman ordusu, İslâm ordusunun Şeyhayn'da istirâhata çekildiğini öğrenip, İkrime kumandasında bir süvâri birliğini devriye kolu olarak vazifelendirdi. Henüz müslüman olmayan İkrime, birliğiyle Harre mevkiine kadar İslâm ordusuna sokulduysa da mücâhid devriyesinden korkarak, geri çekildi.

Fecirden sonra Âlemlerin efendisi, Eshâbını uyandırdı. Uhud dağına geldiler. Burada iki ordu birbirini görebiliyordu. Bilâl-i Habeşî, ruhları coşturan, içleri eriten yanık sesiyle sabah ezânını okudu. Mücâhidler, silâhlı olarak sevgili Peygamberimizin arkasında namazlarını kıldılar, duâlarını yaptılar. Kâinatın sultânı, üzerlerine ikinci bir zırh ve mübârek başlarına da miğferini giydiler.

Bu sırada, münâfikların başı Abdullah bin Übey; "Biz, buraya kendimizi öldürtmeye mi geldik? Bunu baştan niye anlayamadık" diyerek, 300 kadar münâfikla birlikte İslâm ordusunu terk ederek Medîne'ye geri döndü.

İnanan, gönül birliği yapan, canlarını, başlarını bu yola koyan ve gözünü kırpmayan, şehâdet rütbesine ulaşmak için can atanların sayısı yedi yüz kadardı. Hepsi de, sevgili Peygamberimizi, kanlarının son damlasına kadar korumak üzere söz verdiler.

Peygamberlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, mücâhidleri nizâma soktu.

Orduyu, arkası Uhud dağına, önleri Medîne'ye gelecek şekilde yerleştirdi. Sağ kanada Ukâşe bin Mihsan'ı, sol kanada Ebû Seleme bin Abdülesed'i kumandan tâyin etti. Sa'd bin Ebî Vakkâs ile Ebû Ubeyde bin Cerrâh önde, okçu birliklerinin başında yer aldılar. Zırhlı kuvvetlerin başına Zübeyr bin

¹⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 66; Vâkîdî, *el-Megazî*, I, 215 Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. V, 419.

Avvâm, öndeki zırhsız kuvvetlerin başına Hazreti Hamza geçtiler. Mikdâd bin Amr'a, arkadaki kuvvetlerin başında vazife verildi.

İslâm ordusunun sol tarafında Ayneyn tepesi vardı. Bu tepede dar bir geçit bulunuyordu. Resûl-i ekrem efendimiz, bu geçide Abdullah bin Cübeyr kumandasında, elli okçu koydu. Okçular geçitte yerlerini aldılar. Sevgili Peygamberimiz, yanlarına gelerek şu kesin emrini verdi; “Bizi arkamızdan koruyunuz. Yerinizde durunuz ve buradan hiç ayrılmayınız. Düşmanı yendiğimizi görseniz de size haber vermedikçe, adam göndermedikçe yerlerinizden asla ayrılmayınız. Düşmanın bizi öldüreceklerini, öldürdüklerini görseniz de, gelip bize yardımcı olmayınız. Onlardan bizi korumaya çalışmayınız. Size yöneldikçe, düşman süvârilerini oka tutunuz. Çünkü süvâri, atılan oklara doğru gelemeler. Allah'ım! Bunları onlara tebliğ ettiğime seni şâhid tutarım!”

Bu emirlerini bir kaç defâ tekrarlayan sevgili Peygamberimiz; “Kuşların, cesedlerimizi kapıştıklarını görseniz dahî, ben size adam göndermedikçe kesinlikle yerinizden ayrılmayınız.¹⁷⁷ Eğer bizim, kâfirleri kırıp, ayaklarımız altında çiğnediğimizi görseniz bile, yine ben size haber göndermedikçe aslâ yerinizi terk etmeyiniz!...” buyurdular. Sonra oradan ayrılıp, ordunun başına geçtiler.

Sancağı Mus'ab bin Ümeyr'e verdiler. Hazreti Mus'ab, elinde sancak olduğu hâlde Peygamber efendimizin önünde yerini aldı.¹⁷⁸

Bu sırada yeni evlenen Hazreti Hanzala, Medine'den sür'atle Uhud'a gelip, mücâhid saflarına katıldı.

Uhud'a üç gün önce gelen müşrik ordusuna Ebû Süfyân kumanda ediyordu. Onlar Medine'yi arkalarına alacak şekilde yerleştiler. Sağ kanattaki süvarilere Hâlid bin Velid, sol kanattaki süvarilere de İkrime kumanda edecekti. Saffân bin Ümeyye'nin de süvâri birliklerinin başında vazife aldığı rivâyet edilmiştir. Müşrik sancağını Talha bin Ebi Talha taşıyordu.

İki ordu arasındaki güç dengesi çok farklıydı. Kureyş ordusu; sayı, silâh ve techizat yönünden, İslâm ordusunun dört mislinden fazlaydı.

Kureyş ordusunda; gürültü ve şamatadan geçilmiyor, intikam hırslarıyla gözleri deönen kadınlar def, dümbelek çalıyor, şarkılar söyleyerek askeri savaşa teşvik ediyor, taptıkları putlardan yardım istiyorlardı.

Mücâhidlerin tarafında ise, duâlar ediliyor; “Allahü ekber! Allahü ekber!...” diye tekbirler getiriliyor, “Dîn-i İslâm”ın korunması ve yayılması için Allahü teâlâdan yardım talep ediliyordu. Sevgili Peygamberimiz de, kahraman Eshâbını, cihâda, cenâb-ı Hakk'ın yolunda çarpışmaya teşvik

¹⁷⁷ Buhârî, “Cihâd”, 164; “Megâzi”, 10, 20; Ebu Dâvûd, “Cihâd”, 116; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 293; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 65; Vâkîdî, *el-Megâzi*, I, 160, 220, 224; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, II, 47; III, 476.

¹⁷⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 73.

ediyor, bu uğurda kazanacakları sevâbları anlatarak; “Ey Eshâbım! Sayıları az olan kişilere, düşmanla çarpışmak güç gelir. Eğer onlar, sebât ve gayret gösterirlerse, Allahü teâlâ onları ferahlığa erdirir. Çünkü Allahü teâlâ, kendisine itâat edenlerle berâberdir... Allahü teâlânın size vaad ettiği mükâfâtı isteyiniz...” buyuruyordu. Uhud gazâsıyla ilgili âyet-i kerimelerde de meâlen; “(Ey mü’minler!) Allahü teâlâyâ ve Resûlüne (emrettiklerine) itâat edin ki, merhamet olunabilirsiniz. Rabbinizden mağfîret istemeye ve Cennet’e girmeye koşunuz. Bunun için çalışınız! Cennet’in büyüklüğü, gökler ve yer küresi kadardır. Cennet, Allahü teâlâdan korkanlar için hazırlandı. Bunlar, az bulunsa da, çok bulunsa da, mallarını Allah yolunda verirler. Öfkelerini belli etmezler. Herkesi affederler. Allahü teâlâ ihsân edenleri sever.”¹⁷⁹

“İşte onların mükâfâtı, Rablerinden bir mağfîret ve ağaçları altından ırmaklar akan Cennet’lerdir. Onlar, orada ebediyyen kalacaklardır. Böyle yapanların, Allahü teâlâyâ ve Resûlüne itâat edenlerin mükâfâtı ne güzeldir!” buyuruluyordu.¹⁸⁰

Gönülleri imânla dolu, gözlerinden cesâret kıvılcımları sıçrayan, şehid olmak arzusuyla yanan Eshâb-ı kirâm yerlerinde duramıyor, bir an önce düşmana atılmak için emir bekliyordu. Bedr gazâsında olduğu gibi Hazreti Ali beyaz, Zübeyr bin Avvâm sarı, Ebû Dücânede kırmızı renkteki sarıklarını başlarına bağladılar. Hazreti Hamza da deve kuşu kanadından yapılmış tuğunu taktı.

İki ordu birbirlerine iyice yaklaştı. Artık heyecan son noktasına gelmişti. Biraz sonra, bir tarafta, Allahü teâlânın dînini yaymak için en yakınları ile savaşmaktan hiç tereddüt etmeyen İslâm mücâhidleri; diğer tarafta, bâtil yollarında ısrar eden İslâm düşmanları arasında büyük bir meydan savaşı başlayacaktı.

Bir ok atımı yaklaştıklarında, düşman saflarından devesini ileri süren zırhlı bir müşrik, mücâhidlerden, çarpışmak üzere er talebinde bulundu. Herkesin kendisinden çekindiğini zannederek, dileğini üç defâ tekrarladı. Bunun üzerine İslâm ordusundan, uzun boylu, sarı sarıklı bir kahraman mücâhidin, yaya olarak meydana yürüdüğü görüldü. Bu, Peygamber efendimizin halasının oğlu Zübeyr bin Avvâm idi. İslâm ordusundan; “Allahü ekber!...” nidâları yükseliyor, Hazreti Zübeyr’in muzaffer olması için duâ ediliyordu. Zübeyr bin Avvâm’ın, müşrike yaklaşır yaklaşmaz, devesi üzerine sıçradığı görüldü. Deve üzerinde müthiş bir mücâdele başladı. Bu sırada sevgili Peygamberimizin; “Onu yere düşür!” buyurduğu işitildi. Hazreti Zübeyr, bu emri alır almaz, râkibini aşağı itti. Arkasından kendi de atlayıp, kılıcını boynuna çaldı. Müşrikin tolgalı başı zırhlı gövdesinden ayrıldı. Efendimiz, Zübeyr hazretlerine duâ ettiler.

Sonra, müşriklerin sancakdârı Talha bin Ebî Talha meydana fırladı; “İçinizde karşıma çıkacak bir kimse var mıdır?” diye bağırdı. Karşısına Allahü teâlânın aslanı Hazreti Ali çıktı. Bir vuruşta, baştan

¹⁷⁹ Ali İmrân 3/132-134.

¹⁸⁰ Ali İmrân 3/136.

ayağa zırlara bürünmüş müşrik sancakdârının başını çenesine kadar yardı. Bunu gören sevgili Peygamberimiz; “Allahü ekber!... Allahü ekber!...” diye tekbir getirdi. Buna Eshâb-ı kirâm da katılınca, tekbir sadâları yeri göğü inletti.¹⁸¹

Müşrik sancağının yere düştüğünü gören Talha'nın kardeşi Osman bin Ebî Talha, meydana koştu. Sancaklarını kaldırıp, er diledi. Ona da Hazreti Hamza çıktı; “Yâ Allah!” diyerek Osman'ın omuzuna öyle bir kılıç indirdi ki, sancak tutan kolu kopan müşrik yere düşüp can verdi.¹⁸²

Yine müşriklerden, Ebû Sa'd bin Ebî Talha yaya olarak meydana yürüdü. O da baştan ayağa zırlı idi. Küfür sancağını yerden kaldırdı ve İslâm ordusuna dönüp; “Ben, Kusam'ın babasıyım. Benim karşıma kim çıkabilir?” diyerek bağırıma başladı. Peygamber efendimiz, onun karşısına yine Hazreti Ali'yi çıkardı. Hazreti Ali, o müşriki de öldürüp sancaklarını yere düşürdükten sonra, mücâhidlerin safları arasında yerini aldı.

Bundan sonra pek çok müşrik sıra ile meydana çıkıp yere düşen sancaklarını kaldırarak, mücâhidlerden, karşılarına çıkacak yiğit taleb ettiler. Fakat, her defasında kahraman sahâbîler, Allahü teâlânın izniyle gâlip geldi. Her sancakdâr öldürüldüğünde, İslâm askerinden tekbir sadâları yükseliyor, düşman saflarına büyük bir üzüntü ve yeis çöküyordu. Hattâ şamataları ayyuka çıkan müşrik kadınlar bile; “Yazıklar olsun size!...” diyerek, kendi askerlerine bir taraftan hakâret ediyorlar, bir taraftan da; “Daha ne duruyorsunuz?...” diyerek savaşa teşvik ediyorlardı.

Her iki tarafın yerinde duramadığı bir anda, sevgili Peygamberimizin, elinde tuttuğu ve üzerinde; “Korkaklıkta ar, ilerlemekte şeref ve îtibâr var.

İnsan korkmakla kaderden kurtulmaz” beyti yazılı olan kılıcını göstererek; “Bu kılıcı benden kim alır?” buyurduğu işitildi. Bunu duyan Eshâb-ı kirâmdan birçokları hep birden almak için, ellerini uzattılar. Peygamberimiz tekrar; “Bunun hakkını vermek üzere kim alır?” deyince, Eshâb-ı kirâm sustular ve geri durdular. Kılıcı harâretle isteyenlerden Zübeyr bin Avvâm; “Ben alırım yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz kılıcı Hazreti Zübeyr'e vermedi. Ebû Bekr, Ömer, Ali'nin istekleri de Peygamberimiz tarafından kabûl edilmedi.

Ebû Dücâne; “Yâ Resûlallah! Bu kılıcın hakkı nedir?” diye sordu. Sevgili Peygamberimiz; “Onun hakkı; eğilip bükülünceye kadar, onu düşmana vurmaktır. Onun hakkı, müslüman öldürmemen, onunla kâfirlerin önünden kaçmamandır. Onunla Allahü teâlâ sana zafer yahut şehîdlik nasîb edinceye kadar, Allah yolunda çarpışmandır” buyurunca, Ebû Dücâne; “Yâ Resûlallah! Ben onun hakkını yerine getirmek üzere alıyorum” dedi. Peygamberimiz de elindeki kılıcı ona teslîm etti.¹⁸³ Ebû Dücâne

¹⁸¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 151; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 224, 308; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 40.

¹⁸² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 74; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 227; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 41.

¹⁸³ Buhârî, “Cihâd”, 157; Müslim, “Cihâd”, 29; Ebu Dâvûd, “Cihâd”, 101; Tirmizî, “Cihâd”, 5; İbn Mace, “Cihâd”, 28.

çok cesâretli, kahraman olduğu hâlde, harp meydanlarında çok kurnaz davranır; “Harp hiledir”¹⁸⁴ hadîs-i şerîfine eksiksiz riâyet ederdi. Ebû Dücâne hazretleri kılıcı alınca, harp meydanına doğru çalımli, vakârlı ve gururlu bir şekilde, beytler söyleyerek yürümeye başladı. Üzerinde, bir gömleği ve başında kırmızı sarığından başka bir şeyi yoktu.

Ebû Dücâne hazretlerinin bu yürüyüşü, Eshâb-ı kirâm arasında pek hoş karşılanmadı. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; “Bu bir yürüyüştür ki, bu yerler (harp meydanları) dışında Allahü teâlânın gadabına sebeptir” buyurarak, yalnız düşmana karşı çalımli yürümenin câiz olduğunu bildirdiler.

Daha fazla bekleyemeyen müşrik saflarından Hâlid bin Velîd, emrindeki kuvvetlerle hücûma kalktı. Yerinde duramayan Eshâb-ı kirâma, sevgili Peygamberimiz de hücûm emrini verdiler. Bir anda; “Allahü ekber” sadâları harp meydanını doldurmuştu. En önde Hazreti Hamza ellerindeki kılıçlarıyla, zırhsız kuvvetlerin başında olduğu hâlde her gelen kâfire kılıç sallamaya başladı. Büyük bir hırsla gelen Hâlid bin Velîd’in kuvvetleri, derhal geriye püskürtüldü. Hâlid bin Velîd, bu defâ dağ geçidindeki yerden dolaşıp, arkadan vurmaya üzere geniş bir kavis çizerek Ayneyn tepesine vardı. Fakat Hazreti Abdullah bin Cübeyr ve emrindeki elli yiğit, onları şiddetli bir ok atışıyla püskürttü.

Artık savaş kızışmıştı. Her iki taraf, olanca güçleriyle çarpıştıyordu. Bir sahâbî, en az dört müşrik ile mücâdele ederek, ilerlemeye çalışıyorlardı. Hazreti Hamza, bir taraftan; “Allahü ekber! Allahü ekber!” nidâlarıyla sesleniyor, bir taraftan da; “Ben, Allahü teâlânın aslanıyım!” diyor ve düşmanı kıra kıra, ilerliyordu. Safvân bin Ümeyye, etrâfindakilere; “Hamza nerededir? Bana gösteriniz” diyor, savaş meydanını araştırıyordu. Bir ara gözleri, iki kılıç ile vuruşan birini gördü ve; “Bu çarpışan kim?” diye sordu. Çevresindekiler; “Aradığın kimse! Hamza!” dediler. Safvân; “Ben bu güne kadar kavmini öldürmek için saldıran, onun gibi hırslı ve gözü pek başka bir kimse görmedim” dedi.

Harbin iyice kızıştığı sırada Muhâcirînden Zübeyr bin Avvâm, kılıcın kendisine verilmemesinden dolayı üzgün olduğundan, kendi kendine; “Ben, Resûlullah’tan kılıcı istedim, lâkin Ebû Dücâne’ye verdi. Hâlbuki, ben, halası Safyye’nin oğluyum. Üstelik de Kureyşliyim. Hâlbuki önce ben istemiştim. Gidip bakayım Ebû Dücâne benden fazla ne yapacak?” dedi. Daha sonra Ebû Dücâne’yi tâkibe başladı. Ebû Dücâne hazretleri; “Allahü ekber!” diyerek tekbir, alıyor, müşriklerden kime rastlarsa, onu vurup öldürüyordu. Müşriklerin en azılılarından, iri cüsseli, her tarafı zırhlarla kaplı sâdece gözleri görünen biri, Ebû Dücâne ile karşılaştı. Evvelâ kendisi, Ebû Dücâne hazretlerine hücûm etti. Ebû Dücâne, onun darbesinden kalkarıyla korundu. Müşrikin kılıcı Ebû Dücâne’nin kalkanına gömüldü. Kılıcına asıldı, fakat çıkaramadı. Sıra Ebû Dücâne’ye gelmişti. Bir kılıç darbesiyle râkibini öldürdü.

¹⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 123; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 66; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 259.

Bundan sora Ebû Dücâne, her önüne çıkan î mânâsız devirerek, dağın eteğinde defleriyle müşrikleri kışkırtan kadınların yanına kadar geldi. Fakat kılıcını kaldırdığı hâlde, Ebû Süfyân'ın hanımı Hind'i öldürmekten vaz geçti.¹⁸⁵ Bunu gören Zübeyr bin Avvâm kendi kendine; “Kılıcın kime verileceğini Allah ve Resûlü benden daha iyi bilir” diye söylendi. “Vallahi ben ondan daha üstün çarpışan, vuruşan bir kimse görmedim” buyurdu.

Mikdâd bin Esved, Zübeyr bin Avvâm, Hazreti Ali, Hazreti Ömer, Talha bin Ubeydullah, Mus'ab bin Ümeyr hepsi de geçilmez bir kale idiler. Peygamber efendimizin düşmana çok yakın çarpıştığını, tekrar tekrar hücum ettiğini gören şanlı Eshâb, yerinde duramıyordu. Resûlullah'a bir zarar erişebilir diyerek, etrafına toplanıyorlar, zırlara bürünmüş düşmana göz açtırmıyorlardı. Bu sırada, Abdullah bin Amr hazretlerinin şehîd olduğu görüldü.

Bu, Uhud'un ilk şehidiydi. Onun şehîd olduğunu gören arkadaşları aslan kesilerek, Allahü teâlânın rızası için düşmanın ortalarına dalmışlardı.

Savaşın çok kızıştığı bir anda yiğitliğin sembolü Hazreti Abdullah bin Cahş ile okçuların pîri Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri karşılaştılar. Çeşitli yerlerinden yaralanmışlardı. Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri diyor ki: “Uhud'da, savaşın şiddetli bir ânıydı. Birdenbire Abdullah bin Cahş yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti. Bana; “Şimdi burada sen duâ et, ben “âmîn” diyeyim. Ben duâ edeyim, sen de “âmîn” de!” dedi. Ben de; “Peki” dedim. Ben şöyle duâ ettim: “Allah'ım, bana çok kuvvetli ve çetin düşmanları gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gâzi olarak, geri döneyim.” Benim yaptığım bu duâyaya bütün kalbiyle; “Âmîn” dedi.

Sonra kendisi duâ etmeye başladı; “Allah'ım, bana zorlu düşmanlar gönder kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihâdın hakkını vereyim. Hepsini öldüreyim. Sonunda biri beni şehîd etsin. Sonra dudaklarımı, burnumu, kulaklarımı kessin. Kanlar içinde senin huzûruna geleyim. Sen; “Abdullah! Dudaklarını, burnunu, kulaklarını ne yaptın?” diye sorduğunda; “Allah'ım, ben onlarla çok kusur işledim, yerinde kullanamadım. Huzûruna getirmeye utandım. Sevgili Peygamberimin bulunduğu bir savaşta, toza toprağa bulandım, öyle geldim” diyeyim” dedi. Gönlüm böyle bir duâyaya “âmîn” demeyi arzu etmiyordu. Fakat o istediği ve önceden söz verdiğim için, istemeyerek; “Âmîn” dedim.

Daha sonra, kılıçlarımızı çekerek, savaşa devam ettik. İkimiz de önümüze geleni öldürüyorduk. O, son derece bahâdırâne saldırıyor ve düşman saflarını darmadağın ediyordu. Düşmana tekrar tekrar vuruyor, şehîd olmak için tükenmez bir arzu ile yeniden saldırıyordu. “Allahü ekber! Allahü ekber!...” diye çarpışırken kılıcı kırıldı. O anda sevgili Peygamberimiz ona bir hurma dalı uzatarak, savaşa devam etmesini buyurdu. Bu dal bir mucize olarak kılıç oldu ve önüne gelenle vuruşmaya devâm etti. Pek çok düşman öldürdü. Savaşın sonuna doğru Ebü'l-Hakem isminde bir müşrikin attığı oklarla arzu

¹⁸⁵ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 68; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, V, 456.

ettiği şehâdete kavuştu. Şehîd olunca, kâfirler cesedine hücum ederek; burnunu, dudaklarını ve kulaklarını kestiler. Her tarafı kana boyandı.”

Mücâhidler safında, kılıcının kınını kırıp; “Ölmek, kaçıktan çok daha iyidir!” diyerek, müşriklerin arasına yalın kılıç dalan Kuzman, nice yiğitlikler, kahramanlıklar gösterdi. Tek başına yedi-sekiz kâfir öldürdü. Sonunda yaralanıp yere düştü. Eshâb-ı kirâm, onun bu kahramanlığına şaşırıp, Peygamber efendimize bildirince; “O cehennemliktir” buyurdular. Katâde bin Nu’mân hazretleri, Kuzman’ın yanına varıp; “Ey Kuzman! Şehâdet sana mübârek olsun!” deyince, Kuzman; “Ben din gayreti için değil; Kureyşlilerin Medîne’ye gelip, hurmalığımı harâb etmemeleri için döğüşüm!” dedi. Sonra ok ile bilek damarlarını delip, intihâr etti. Peygamber efendimizin; “O cehennemliktir!” buyurmasının hikmeti anlaşıldı.

Savaşın başındanberi, başta âlemlerin efendisi sevgili Peygamberimiz olmak üzere, bütün Eshâb-ı kirâm büyük bir mücâdele verdiler. Şiddetli taarruzlar ile müşrik ordusunu geriye püskürttüler. Taştan, ağaçtan yaptıkları ve “Lât, Uzzâ, Hübel!” diye taptıkları putlardan fayda ve yardım isteyen müşrik gürûhu, mücâhidlerin bu kahramanlıkları karşısında bozulup kaçmaya başladı. Onları harbe teşvik etmek için gelen kadınlar, feryâtlar kopararak, kaçan askerlere yetişmeye çalışıyorlardı.

Kureyşli müşrikler, harp meydanını terk edip yanlarında getirdikleri malları bırakıp Mekke’ye doğru kaçmaya başlayınca, İslâm askerleri sevinerek, Allahü teâlânın kendilerine vaad ettiği zafere kavuştukları için hamdettiler. Sayı ve kuvvetçe kat kat üstünlüklerine rağmen müşrikler, müslümanlar karşısında perişân olmuşlardı. Birbirlerini çiğneyerek kaçarlar, şanlı Eshâb da kovalıyor, yetiştiklerini vurarak öldürüyordu. Bu hengâmede yeni evlenen Hanzala bin Ebû Âmir hazretleri, atı ile kaçmaya çalışan müşrik ordusunun baş kumandanı Ebû Süfyân’a yetişti. Atının bacaklarına kılıç vurarak atı yere çöktürdü. Yere düşen Ebû Süfyân, bütün gücüyle; “Ey Kureyşliler!... Yetişin!... Ben Ebû Süfyân’ım! Hanzala beni kılıçla doğramak istiyor!...” diye feryâda başladı. Onunla birlikte kaçmaya çalışan müşrikler, bu hâli gördükleri hâlde can derdine düşmüşler, kumandanları ile ilgilenmemişlerdi.

Ancak, o anda Hazreti Hanzala’nın hemen arkasında bulunan Şeddâd bin Esved müşriki, mızrağını Hanzala’nın arkasına sapladı. Hazreti Hanzala; “Allahü ekber!” diyerek bir hamle yapmak istediye de yere yıkılıp şehîd oldu ve mübârek rûhu Cennet’e uçtu. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; “Ben, Hanzala’yı, meleklerin, gökle yer arasında, gümüş bir tepsi içinde yağmur suyu ile yıkadıklarını gördüm” buyurdu. Ebû Üseydî şöyle anlattı: “Resûlullah’ın bu sözünü işitince, Hanzala’nın yanına vardım. Başından yağmur suyu damlıyordu. Dönüp bunu Resûl-i ekreme haber verdim.” Hazreti Hanzala’ya, Gasîlûlmelâike¹⁸⁶ dediler.”¹⁸⁷

¹⁸⁶ Meleklerin yıkadığı kimse.

Müşriklerin kaçtığını gören Ayneyn geçidindeki okçuların bâzıları, harbin bittiğini zannederek yerlerini terk ettiler. Kumandanları Abdullah bin Cübeyr ve on iki kişi yerlerinde kaldılar.¹⁸⁸

Hazreti Ali'nin kahramanlığı

Bu esnâda tetikte bekleyen, her fırsatı değerlendirmeye çalışan Kureyş okçu birlik kumandanı Hâlid bin Velîd, geçitteki mücâhidlerin azaldığını görünce, emrindeki süvârileri harekete geçirdi. İkrime bin Ebî Cehl'le birlikte bir anda Ayneyn geçidine geldiler. Abdullah bin Cübeyr hazretleri ile vefâkar, sâdik arkadaşları saf hâlinde dizilip açıldılar. Sadaklarındaki oklar bitinceye kadar düşmana ok yağdırdılar. Sonra mızraklarıyla, göğüs göğüse gelince de; “Allahü ekber! Allahü ekber!” diye diye kılıçlarıyla nice kahramanlıklar gösterdiler, îmânlı ile îmânsızlar arasında, bire yirmibeş gibi çok nisbetsiz bir durum vardı. Şanlı Eshâb-ı kirâm, Peygamberlerinin emrini yerine getirmek için, kanlarının son damlasına kadar çarpıştılar. Birbiri arkasından şehâdet şerbetini içip, mübârek vücûdları toprağa düştü ve ruhları Cennet'e uçtu (radıyallahü anhüm).

Müşrikler, kinlerinden Hazreti Abdullah'ın elbisesini soyarak, mübârek vücûdunu mızraklarla delik deşik ettiler. Karnını yarıp, iç organlarını dışarı çıkardılar.

Hâlid bin Velîd ve İkrime, geçitteki mücâhidleri şehîd edince, sür'atle İslâm ordusunun arkasından saldırdılar. Eshâb-ı kirâm, bir anda arkalarında, peydâ olan düşmanı görünce, toparlanmaya fırsat bulamadı. Çünkü bir çoğu silâhlarını bile bırakmıştı. Her şey birden bire değişti. Önde kaçan Kureyşli müşrikler, Hâlid bin Velîd'in arkadan hücûma geçtiğini görünce, tekrar döndüler. Mücâhidler, iki ateş arasında kalmıştı. Düşman önden ve arkadan hücûma geçerek mücâhidleri sıkıştırmaya başladı. Sahâbenin birbirleriyle irtibatları kesildi. Dağılmak mecbûriyetinde kaldılar.¹⁸⁹

Hazreti Ali şöyle anlattı: “Aralarında İkrime bin Ebî Cehl'in de bulunduğu bir müşrik birliğinin ortasına daldım. Etrâfını sardılar, çoğunu kılıçtan geçirdim. Başka bir birliğin içine daldım, onlardan da pek çoğunu saf dışı ettim. Ecelim gelmediği için bana bir şey olmamıştı. Bir ara Resûlullah'ı göremedim. Kendi kendime; “Yemîn ederim ki, O, harp meydanını bırakıp gidecek bir kimse değildir. Her hâlde Allahü teâlâ yaptığımız uygunsuz hareketlerden dolayı O'nu aramızdan çekip, kaldırmıştır! Artık benim için çarpışa çarpışa ölmekten başka yol kalmamıştır” dedim ve kılıcımın kınını kırdım. Müşriklerin üzerine hücûm edip, onları dağıttığımda, Resûlullah'ın onların arasında kaldığını gördüm. Anladım ki, Resûlullah'ı, Allahü teâlâ melekleriyle koruyordu.”

¹⁸⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 74; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 273-274; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, V, 436.

¹⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 293; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 47.

¹⁸⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 232, 301.

Düşman askerleri, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin yanına kadar yaklaşmışlardı. Durum çok tehlikeliydi. Sevgili Peygamberimiz, tıpkı askerî bir birlik gibi sebât ediyor, yerinden ayrılmıyordu. Bir taraftan düşmanla çarpışıyor, diğer taraftan da dağılan Eshâbını toparlamaya çalışarak; “Ey filân, bana doğru gel! Ey filân, bana doğru gel! Ben Resûlullah’ım. Bana dönüp gelene Cennet var” buyuruyordu. Hazreti Ebû Bekr, Abdurrahmân bin Avf, Talha bin Ubeydullah, Ali bin Ebî Tâlib, Zübeyr bin Avvâm, Ebû Dücâne, Ebû Ubeyde bin Cerrâh, Sa’d bin Mu’âz, Sa’d bin Ebî Vakkâs, Habbâb bin Münzir, Üseyd bin Hudayr, Sehl bin Hanîf, Âsim bin Sâbit, Hâris bin Simme bir anda sevgili Peygamberimizin etrâfında halkalanıp O’nu korumak için canlı bir kale duvarı meydana getirdiler.

Bu sırada Abbâs bin Ubâde hazretlerinin, dağılan Eshâb-ı kirâmın toparlanması için; “Ey kardeşlerim! Bu uğradığımız musîbet, Peygamberimizin emrini yerine getirmeyişimizin bir neticesidir. Dağılmayınız! Peygamberimizin etrâfına geliniz! Eğer bizler, koruyucuların yanında yer almaz da, Resûlullah’a bir zarar gelmesine sebep olursak, artık Rabbimizin katında bizim için ileri sürülecek bir mâzeret bulunmaz” diye bağırdığı duyuldu. Hazreti Abbâs bin Ubâde, yanında Hârice bin Zeyd ve Evs bin Erkam olduğu hâlde, düşmanın içine “Allahü ekber!” nidâları ile yalın kılıç daldılar. Resûlullah’ın uğrunda, O’nu korumak için kahramanca çarpıştılar. Hârice bin Zeyd, on dokuz yerinden yara almıştı. Diğerlerinininki de ondan az değildi. Nitekim üçü de çok özledikleri şehîdlik mertebesine ulaştılar.

Eshâb-ı kirâm, bu çok tehlikeli anda, Peygamber efendimizin etrâfında yavaş yavaş toplanmaya başladı. Müşrikler, sevgili Peygamberimizi ve O’na gövdelerini siper eden şanlı Eshâbını çember içine aldılar. Her taraftan birlik hâlinde ilerleyerek çemberi daraltıyorlardı. Kureyşlilerden bir grubun ileri atıldığını gören Âlemlerin efendisi, yanında bulunan ve canlarını fedâ etmeye hazır olan Eshâbına; “Şu birliği kim karşılar?” buyurunca. Vehb bin Kâbus hazretlerinin; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ben karşılarım” deyip, ileri fırladığı görüldü. Allahü teâlânın şerefli ismini dilinden düşürmeyen bu kahraman, yalın kılıç müşriklerin arasına daldı. Peygamber efendimiz; “Seni Cennet’le müjdelerim” buyurdu. Onun düşman karşısında gösterdiği sebât ve gayretini görünce de; “Allah’ım! Ona rahmet eyle! Ona acı.” buyurdular.

Müşriklerin Hazreti Vehb’i ortalarına alıp mızrakla şehîd ettiklerini gören Sa’d bin Ebî Vakkas, ona yardım etmek için ileri atıldı, düşmanın ortasına girip, görülmemiş kahramanlıklar gösterdi. Bir çok kâfiri saf dışı etti. Diğerlerini de geri püskürterek, sevgili Peygamberinin yanına geldi. Resûl-i ekrem efendimiz, Hazreti Vehb için; “Ben senden râzıyım. Allahü teâlâ da râzı olsun” buyurdular.

Habîb-i ekrem efendimiz, mücâhidlerin çemberini yarıp, kendisine doğru bir müşrik bölüğünün ilerlediğini görünce, Hazreti Ali’ye; “Onlara hücum et” buyurdular. Hazreti Ali, hücum edip, Amr bin Abdullah’ı öldürüp, diğerlerini kaçırdı. Kılıcı kırılınca, Peygamberimiz, Zülfikâr’ı ona verdi. Başka

bir grup gelirken, Peygamber efendimiz; “Yâ Ali! Bunların şerrini benden def eyle” buyurdular. Canını Resûlullah’a fedâ eden Allahü teâlânın aslanı, derhal hücûma geçti. Şeybe bin Mâlik’i öldürüp, diğerlerini geri püskürttü. O anda Cebrâil aleyhisselâm gelip, Peygamber efendimize; “Yâ Resûlallah! Bu iş, Ali’den zuhûr eden fevkalâde bir civan mertliktir” deyince, Resûlullah efendimiz; “O benden, ben de ondanım” buyurdular Cebrâil aleyhisselâm da. “Ben de ikinizdenim” dedi. O esnâda bir ses; “Ali gibi yiğit, Zülfikâr gibi kılıç bulunmaz” diyordu.

Müşrikler, sevgili Peygamberimizin yanına yaklaşamayacaklarını anlayınca, ok atmaya başladılar. Atılan oklar, ya üzerinden geçiyor, ya önüne, ya sağına, veya soluna düşüyordu. Düşmanı geriye püskürtmek için canlarını dişine takarak çarpışan Eshâb-ı kirâm, bu hâli görür görmez. Âlemlerin efendisinin etrâfına toplanarak, gelen oklara mübârek vücûdlarını siper etmeye başladılar. Peygamber efendimiz Eshâbına, okla mukâbele etmesini emir buyurunca, sahâbiler de düşmana ok atmaya başladılar. Sevgili Peygamberimiz, Sa’d bin Ebi Vakkâs hazretlerini önüne oturtular. Çok keskin nişancı olan Hazreti Sa’d süratle, peş peşe düşmana ok yağdırmaya başladı. Sadağından yâni ok çantasından her ok çekişte; “Yâ Rabbi! Bu senin okundur. Onunla düşmanı vur!” diyor, Peygamber efendimiz de; “Allah’ım! Sa’d’ın duâsını kabûl et! Allah’ım! Sa’d’ın okunu doğrult!... Devâm et, Sa’d! Devam et! Anam-babam sana fedâ olsun!” buyuruyordu. Bu şekilde her ok atışta, Peygamber efendimiz aynı duâlarını tekrar ediyorlardı.

Hazreti Sa’d’ın oku bitince, sevgili Peygamberimiz, kendi oklarını ona verip attırdı. Sa’d bin Ebi Vakkâs hazretlerinin her oku ya bir düşmana, veya bindiği hayvana isâbet ediyordu.

Müşriklerin ok atışlarında, Ebû Talha hazretleri, sevgili Peygamberimizin önüne gerilerek, gelecek her oka kendi vücûdu ve kalkanı ile siper oluyor, arada bir düşmanı şaşkına çeviren nâralar atıyordu. Peygamber efendimiz; “Asker içinde Ebû Talha’nın sesi, yüz kişiden hayırlıdır” buyurdu. Ebû Talha fırsat buldukça, müşriklere ok atmaktan geri durmuyor, sert ve çok seri ok atıyor, attığı boşa gitmiyordu. Attığı okları Resûl-i ekrem efendimiz, merâk edip, mübârek başını yukarı kaldırdıkça, Ebû Talha, Resûlullah’a bir ok isabet eder korkusuyla; “Anam-babam canım sana fedâ olsun yâ ResûlAllah! Mübârek başınızı kaldırmayınız. Size bir düşman oku isabet edip zarar vermesin! Vücûdum, mübârek vücûduna siper ve sana fedâdır! Beni boğazlamadıkça, sana ulaşamazlar! Ben ölmedikçe, size bir şey olmaz!...” diyerek sevgili Peygamberimizi kendi nefesine tercih ederdi.

Uhud meydanının her tarafında amansız, müthiş bir çarpışma bütün şiddetiyle devâm ediyor, bâzıları atlı, bâzıları da yaya olarak imân-küfür mücâdelesini sürdürüyorlardı. Eshâb-ı kirâm daha toparlanamamıştı. Peygamber efendimizin etrâfında ancak otuz kadar sahâbî, pervâne gibi dönüyor; gelen oklara, mızraklara, kılıçlara kendi vücûdlarını kalkan ediyorlardı. Tek arzuları; Peygamber efendimizin emrini yerine getirmek ve O’na gelecek her türlü zararı uzaklaştırmaktı. Yiğitlerin serdârı Hazreti Hamza, o hengâmede Peygamber efendimizden ayrı düşmüş, bir kalabalığın ortasında iki

elinde iki kılıç ile çarpışıyor; “Allahü ekber!...” nidâlarıyla düşmanın kalbine korku salıyordu. Şimdiye kadar, tek başına tam otuz bir müşrik öldürmüş, pek çoğunu da ya kolundan veya bacağundan etmişti. Ortasına düştüğü müşrik sürüsünü dağıttığı bir sırada, Sibâ’ bin Ümmü Enmâr; “Bana karşı koyabilecek bir yiğit var mı?” diyerek Hazreti Hamza’ya meydan okudu. Hazreti Hamza; “Yanıma gel ey sünnetçi kadının oğlu! Demek sen Allah’a ve Resûlüne meydan okuyorsun öyle mi?” deyip, onu göz açtırmadan bacaklarından tutup yere serdi.¹⁹⁰ Üzerine çöküp, kafasını gövdesinden ayırdıktan sonra, karşı kayanın arkasında Vahşî’nin elinde mızrak ile kendisine nişan aldığını gördü. Derhâl üzerine yürüdü, önündeki sellerin açtığı çukura gelince, ayağı kaydı ve arkası üstü düştü. O anda karnından zırhı açılmıştı. Fırsatı yakalayan Vahşî, mızrağını fırlattı!... Mızrak, uçarak Hazreti Hamza’nın mübârek vücûduna saplandı ve diğer taraftan çıktı. Kahramanların büyüğü; “Allah’ım!” diyerek oraya çöktü. Şehîd olmuş, özlediği makâma kavuşmuştu. Allahü teâlânın yolunda, sevgili Peygamberinin uğrunda canını fedâ etmişti (radiyallahü anh).

Bu sırada, düşman saflarında birisi; “Ey Kureyş cemâati! Akrabâlık haklarını gözetmeyen, kavminizi bölen Muhammed ile çarpışmaktan geri durmayınız. Eğer Muhammed kurtulursa, ben kurtulmayayım!...” diyerek müşrikleri Kâinâtın efendisine sallallahü aleyhi ve sellem saldırmaya teşvik ediyordu. Bu ses, Âsım bin Ebî Avfın idi. Ebû Dücâne hazretleri bu sesi işitmişti. Çarpışa çarpışa, Âsım bin Ebî Avfi buldu ve hemen öldürdü. Fakat arkasındaki müşrik Ma’bed, bütün gücüyle kılıcını Hazreti Ebû Dücâne’ye salladı. Allahü teâlânın bir ihsânı olarak anî ve çok çabuk bir hareketle yere çöken Ebû Dücâne, öldürücü darbeden kurtuldu. Derhâl kalkıp, kılıcını Ma’bed’e vurarak öldürdü.

Kureyşli müşriklerin hedefleri, Âlemlerin efendisi idi. O’na yaklaşabilmek için bütün güçlerini harcıyorlardı. Fakat, etrâfında pervâne gibi dönen, bir zarar olur korkusu ile canlarını fedâ etmekten zerre kadar kaçınmayan şanlı, şerefli Eshâbı bir türlü geçemiyorlardı. Bu kahraman otuz yiğit, Resûlullah efendimizin önünde; “Yâ Resûlallah! Yanından hiç ayrılmamak üzere yüzümüz, mübârek yüzünün önünde siper ve kalkan; vücûdumuz, mübârek vücûduna fedâdır; yeter ki sen selâmette ol” dediler. Müşrikler, gruplar hâlinde hücûm ediyorlardı. Fahr-i âlem efendimiz, yanında bulunan ve vücûdlarını kendisine siper eden kahraman Eshâbına, bir grubu göstererek; “Allahü teâlânın yolunda vücûdunu bize kim fedâ eder?” buyurunca, Medîneli beş sahâbî ileri fırlamıştı. Resûlullah efendimizin mübârek gözleri önünde; tekbirler alarak, döne döne çarpıştılar. Nihâyet bunlardan dördü şehîd oldu. Beşincisi on dört yerinden yaralanıp yere düşünce, Âlemlerin efendisi; “Onu, benim yanıma yaklaştınız” buyurdu. Vücûdunun her yerinden kanlar akıyordu. Sevgili Peygamberimiz oturarak,

¹⁹⁰ Buhârî, “Megâzi”, 23; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 501; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III, 164.

mübârek ayaklarını başına yastık yaptılar. O hâlde şehîd olmak şerefine kavuşan bu mutlu sahâbî, Umâre bin Yezîd hazretliydi.

Talha bin Ubeydullah'ın kahramanlığı

Müşriklerin iyice yaklaştıkları bir sırada, Peygamberimiz; “Şunları kim karşılar, kim durdurur?” buyurdu. Talha bin Ubeydullah hazretleri; “Ben! Yâ Resûlallah!” deyip, ileri atılmak istedi. Peygamber efendimiz; “Senin gibi daha kim var?” buyurdular. Medîneli sahâbîlerden biri; “Yâ Resûlallah! Ben!” diyerek izin istedi. Sevgili Peygamberimiz; “Haydi, sen karşıla” buyurunca, ileri fırladı ve müşriklerin üzerine atıldı. Eşine rastlanmadık kahramanlıklar gösterdi. Bir kaç îmânsızı öldürdükten sonra şehâdet şerbetini içti.

Resûl-i ekrem efendimiz, yine; “Şunlara kim karşı koyar?” buyurdular. Herkesten önce, yine Talha hazretleri çıktı. Peygamber efendimiz; “Senin gibi daha kim var?” diye sorunca, Ensârdan bir mübârek; “Ben karşılarım yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz; “Haydi onları sen karşıla” buyurdular. O da müşriklerle çarpışa çarpışa şehîd oldu. Bu şekilde Peygamber efendimizin o anda yanında bulunan bütün sahâbîler, vuruşa vuruşa şehâdete erdiler. Kâinâtın sultânı efendimizin o anda yanında Talha bin Ubeydullah hazretlerinden başka kimse kalmamıştı. Hazreti Talha, Resûlullah'a bir zarar erişir diye endişe ediyor, dört bir tarafa koşuyor, kâfirlerle kıyasıya çarpışıyordu onun bu kadar serî kılıç sallaması, bir anda Resûlullah'ın her tarafındaki düşmana karşılık vermesi, ok, mızrak ve kılıç darbelerine vücûdunu kalkan yapması eşine rastlanmayacak bir hâdiseydi. Hazreti Talha, pervâne gibi dönüyor, kendisine degen kılıçlara hiç aldırılmıyordu. Dileği, Kâinâtın sultânını korumak, bu uğurda diğer kardeşleri gibi şehîd olmaktı. Vücûdunda yara almayan yer kalmamıştı, elbisesinde kandan başka bir şey görünmez olmuştu. Fakat o buna rağmen dört tarafa birden yetişiyordu. O sırada Hazreti Ebû Bekr ve Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri, Resûl-i ekrem efendimizin yanına yetiştiler.

Yiğitlerin efendisi Hazreti Talha da bu arada kan kaybından sıcak toprağa düşüp bayıldı. Her yeri kılıç, mızrak ve ok darbeleriyle delik deşikti. Altmış altı büyük, sayılamayacak kadar da küçük yarası vardı. Sevgili Peygamberimiz, Hazreti Ebû Bekr'e, hemen Hazreti Talha'ya yardıma koşmasını emrettiler. Ebû Bekr-i Sıddîk, Hazreti Talha'nın ayılması için mübârek yüzüne su serpti. Talha bin Ubeydullah hazretleri ayılır ayılmaz; “Yâ Ebâ Bekr! Resûlullah ne yapıyor?” diyerek, sevgi ve bağlılığın en güzelini gösterdi. Resûl-i ekremi sevmek, canını, O'nun mübârek vücûduna fedâ etmek ancak bu kadar olurdu. Hazreti Ebû Bekr; “Resûlullah iyidir. Beni O gönderdi” deyince, Talha rahat bir nefes alıp; “Allahü teâlâyâ sonsuz şükürler olsun. O sağ olduktan sonra her musîbet hiçtir” dedi. O sırada bir kaç sahâbe daha yetişmişlerdi.

Âlemlerin efendisi, Muhammed Mustafâ sallallahü teâlâ aleyhi ve sel-lem, Hazreti Talha'nın yanına teşrif ettiler. Yaralı mücâhid, Resûlullah'ı sağ olarak görünce, sevincinden ağladı. Peygamber efendimiz, onun vücûdunu mesh ettikten sonra, ellerini açıp; "Allah'ım! Ona şifâ ver, kuvvet ihsân eyle" diye duâ buyurdular. Resûl-i ekrem efendimizin bir mucizesi olarak, Hazreti Talha sapa sağlam ayağa kalktı ve tekrar düşmanla harbetmeye başladı. Sevgili Peygamberimiz onun için; "Uhud günü, yer yüzünde sağımda Cebrâil'den, solumda da Talha bin Ubeydullah 'dan başka bana yakın bir kimsenin bulunmadığını gördüm."¹⁹¹ "Yeryüzünde gezen cennetlik bir kimseye bakmak isteyen, Talha bin Ubeydullah'a baksın" buyurdular.

Bütün cephede çarpışma, olanca şiddeti ile devam ediyordu. Peygamber efendimizin etrâfında Ebû Dücâne, sancakdâr Mus'ab bin Umeyr, Talha bin Ubeydullah, Peygamberimizi korumak için arka saflardan koşup yetişen Nesîbe Hâtûn ve bir kaç sahâbî vardı. Müşriklere karşı, Resûlullah efendimizle birlikte çarpışıyorlardı. Tepeden tırnağa silâhli ve zırhlar içerisinde olan ve miğferi bulunan azılı müşrik Abdullah bin Hüneyd, sevgili Peygamberimizi görünce, atını mahmuzladı. "Ben Züheyr'in oğluyum. Bana Muhammed'i gösteriniz. Ya ben O'nu öldürürüm, yâhud O'nun yanında ölürüm!" diye bağıırıyordu. Atını, Peygamber efendimizin üzerine doğru sürerken, Ebû Dücâne hazretleri önüne gerildi ve; "Gel bakalım! Ben vücûdumla, Muhammed aleyhisselâmın mübârek vücûdunu koruyan bir kişiyim. Beni çiğnemedikçe, O'na ulaşamazsın!" dedi. Atın ayaklarına kılıcını vurup, Abdullah bin Hüneyd'i yere düşürdü ve kılıcını kaldırarak; "Al, bu da Hareşe'nin oğlundan!" deyip, bir vuruşta yere serdi. Hâdiseyi seyreden Âlemlerin efendisi; "Allah'ım! Hareşe'nin oğlundan (Ebû Dücâne'den) ben nasıl râzı isem, sen de öyle râzı ol" diyerek duâ buyurdu.

Müşriklerden çok keskin bir nişancı ve her attığını vuran bir okçu olan Mâlik bin Züheyr, her yerde Peygamber efendimizi arıyor, bir fırsatını bulup ok ile vurmak istiyordu. Resûlullah efendimizin yakınlarına gelip, yayını gerdi ve sevgili Peygamberimizin mübârek başını hedef alarak okunu fırlattı. Göz açıp kapayınca kadar zaman yoktu. Hazreti Talha ânında elini açarak hedef oldu. Ok, Hazreti Talha'nın avucuna saplandı ve elini parçaladı. Parmaklarının bütün sinirleri kesildi, elinin kemikleri kırıldı. Olanları Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz de görmüş ve: "Eğer (beni korumak için elini oka uzatırken) Bismillah deseydin, insanlar sana bakışırken, melekler seni göklere yükseltirdi" buyurmuşlardı.¹⁹²

Mekkeli müşriklerden; Abdullah bin Kamia, Übey bin Halef, Utbe bin Ebi Vakkâs, Abdullah bin Şihâb-ı Zühri ismindeki dört müşrik, Resûl-i-ekrem efendimizin hayâtına son vermek için anlaşıp, yemin etmişlerdi. Bu sıkışık anda Resûlullah efendimiz, yanında bir kaç sahâbî olduğu hâlde düşmanla kıyasıya mücâdele ediyorlardı. Peygamber efendimizin önünde, sancakdâr Mus'ab bin Umeyr

¹⁹¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 426; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 52; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. VI, 9.

¹⁹² Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 254; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 217; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 220; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 416.

hazretleri vardı. Hazreti Mus'ab, vücûduna giydiği zırhdan dolayı, sevgili Peygamberimize çok benziyordu. O da sağ elinde İslâm sancağı olduğu hâlde müşriklerle müthiş bir mücâdeleye girişmişti. Bu sırada zırhlara bürünmüş olan İbn-i Kamia, atlı olarak oraya yaklaştı. Âvâzı çıktığı kadar; “Bana Muhammed’i gösteriniz. O kurtulursa ben kurtulmayayım!” diye bağırarak, Peygamber efendimize doğru atını mahmuzladı. Hazreti Mus'ab ile Nesibe Hâtun karşı koyup, vücûdlarını Peygamber efendimize siper yaparak çarpışmaya başladılar. Bu kâfire ne kadar kılıç vurdularsa, zırhından dolayı te'sir etmedi. İbn-i Kamia, Nesibe Hâtun’a bir kılıç vurarak omuzunu parçaladı. Sonra Hazreti Mus'ab’ın sancak tutan sağ eline kılıcını indirdi. Sağ eli kesilen Mus'ab bin Umeyr, canından üstün tuttuğu mübârek İslâm sancağını yere düşürmeden sol eline aldı. O esnada; “Muhammed (aleyhisselâm) Resûldür. Ondan önce de Resûller gelmiştir” meâlindeki¹⁹³ âyet-i kerimeyi okuyordu. İbn-i Kamia, bu defâ kılıcını Hazreti Mus'ab’ın sol eline indirdi. Sol eli de kesilen şanlı sancakdâr, İslâm sancağını yere düşürmüyordu. Kahraman sahâbi, sancağı kolları ile tutup gövdesine bastırarak dalgalandırmaya devâm etti. İbn-i Kamia, bu defâ mızrağını şanlı sahâbinin vücûduna sapladı. O da, diğer arkadaşları gibi şehid olarak âhirete göçmüştü.

Hazreti Mus'ab yere düşerken, şanlı İslâm sancağı yere düşürülmemiş, onu hemen Mus'ab’ın sûretine giren bir melek kapmıştı. Sevgili Peygamberimiz; “İleri yâ Mus'ab! İleri!” buyurduğunda, sancağı tutan melek; “Ben Mus'ab değilim” dedi. O zaman, Kâinâtın sultânı efendimiz onun melek olduğunu anlayıp, sancağı Hazreti Ali’ye verdi.¹⁹⁴

İbn-i Kamia ise, Hazreti Mus'ab’ı, Peygamber efendimiz zannettiği için, acele müşriklerin arasına vardı ve; “Muhammed’i öldürdüm!” diyerek bağırmaya başladı. Bunu işiten müşrikler, hedeflerine ulaşmanın verdiği haz ile daha da azgınlaştılar. Hâdisenin aslını bilemeyen Eshâb-ı kirâmın ise, eli ayağı tutmaz olmuştu. Ortalıkta mâtem havası esiyordu. Hazreti Ömer’in bile elleri iki yana düşmüş, arkadaşlarıyla olduğu yere oturakalmışlardı. Enes bin Nadr onları o hâlde görünce; “Niçin oturuyorsunuz?” diye sordu.

Onlar da; “Resûlullah şehîd edilmiş!...” diye cevap verdiler. Hazreti Enes de; “Resûlullah şehîd edildiyse, O’nun Rabbi (Allahü teâlâ) bâkîdir. Resûlullah’dan sonra biz sağ kalıp da ne yapacağız! Haydi kalkınız! Peygamberimizin çarpışarak mübârek canını fedâ ettiği şey için, biz de canımızı fedâ edelim” dedi ve kılıcının kınını kırıp; “Allahü ekber!...” nidâlarıyla yalın kılıç düşmanın ortasına daldı. Küffârdan bir çoklarını kırdı ve şehîd oldu. Sâdece yüzünde yetmiş yara vardı. Vücûdunda sayısız yara olduğu için, onu kız kardeşinden başkası tanıyamamıştı.

Eshâb-ı kirâmın pek çoğu dağılmış, bir kısmı da şehâdete ermişti. Onların bu dağınlığından istifâde eden müşrikler, Resûl-i ekrem efendimizin etâfına toplanmışlardı. Taşla, kılıçla iki cihânın

¹⁹³ Ali İmrân 3/144.

¹⁹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 73; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 300; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 42.

sultânını şehîd etmeye çalışıyorlardı. Üzerinde iki zırhı olduğu için, darbeler, te'sir etmiyordu. Utbe bin Ebî Vakkâs'ın attığı taşlar, sevgili Peygamberimizin mübârek yüzüne değdi ve alt dudağı yaralandı. Alt çenesindeki mübârek sağ rebâiyye yâni kesici dişi kırıldı. O sırada İbn-i Kamîa denilen müşrik de geldi ve kılıcını Âlemlerin efendisinin mübârek başına vurdu. Sevgili Peygamberimizin miğferi parçalandı, iki halkası da mübârek şakaklarına battı. Yine İbn-i Kamîa'nın vurduğu bir kılıç ile mübârek omuzundan yaralandılar ve müslümanları düşürmek için Ebû Âmir'in kazdığı derin çukura yanı üzere düştüler. Sevgili Peygamberimiz, hâin İbn-i Kamîa için; "Allahü teâlâ seni zelil ve perişân etsin!" diye duâ ettiler. İbn-i Kamîa pek ziyâde sevinip; "Muhammed'i öldürdüm! Muhammed'i öldürdüm!..." diye bağırarak, Ebû Süfyân'ın yanına gitti. Müşrikler hedeflerine ulaşmışlardı! Artık Peygamberimizle ilgilenmiyorlardı. Peygamber efendimizin bulunduğu çukurun etrâfindan çekilmişler, Eshâb-ı kirâm ile çarpışmaya koyulmuşlardı.¹⁹⁵

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, çukura düştüğünde, mübârek yanakları kanıyordu. Mübârek ellerini yüzüne sürünce, ellerinin ve sakal-ı şerîfinin kana boyandığını gördüler. Bir damla yere düşmeden Cebrâil aleyhisselâm yetişip, o mübârek kanı kaptı ve dedi ki: "Yâ Habîballah! Allahü teâlânın hakkı için, eğer bu kandan bir damla yere düşse, kıyâmete kadar yerde ot bitmezdi." Fahri âlem efendimiz de; "Eğer benden bir damla kan yere düşerse, gökten azâb nâzil olur. Yâ Rabbî! Kavmimi affet! Çünkü onlar bilmiyorlar" buyurarak, kendisini öldürmeğe kalkan, mübârek vücûduna kılıç vurup, mübârek dişlerini kıran ve mübârek yüzünü kana boyayan kimselerin hidâyete gelmesi için duâ ediyorlardı.

Bu esnada, Ka'b bin Mâlik hazretleri; "Ey müslümanlar! Müjde! İşte Resûlullah burada!..." diye yüksek sesle bağırıyordu. Bu sesi işiten şanlı Eshâb yeniden hayat bulmuş gibi sevinçle oraya koştu. Hazreti Ali ile Talha bin Ubeydullah derhâl oraya gelerek çukurdan çıkardılar. Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrâh, sevgili Peygamberimizin mübârek şakaklarına batan miğferin halkalarını dişleriyle çekerek çıkardı. Bu demir parçalarını çıkarırken iki ön dişi de çıktı. Eshâb-ı kirâmdan Mâlik bin Sinân hazretleri, Resûlullah efendimizin mübârek yüzlerinden sızan kanı emdiler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; "Kanım kanına karışan kimseye Cehennem ateşi dokunmaz" buyurdular.

Müşrikler, tekrar üstlerine gelmeye başladılar. Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimize yeniden kavuşmanın sevinci ile biranda Resûlullah efendimizin etrâfında halka olup; hiç bir müşrik bırakmadılar. Peygamber efendimize artık birşey yapamayacaklarını anlayan müşrikler, dağın tepesine çıkmaya başladılar. İki cihânın sultânı, yanında bulunan Sa'd bin Ebi Vakkâs hazretlerine; "Onları geri çevir" buyurdu. Hazreti Sa'd; "Yâ Resûlallah! Yanımda sâdece bir okum var. Bununla nasıl geri çevireyim?" diye suâl eyleyince, Resûl-i ekrem efendimiz, tekrar aynı emri verdiler. Bunun

¹⁹⁵ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 79.

üzerine okçuların piri Sa'd bin Ebi Vakkâs hazretleri, elini çantasına götürüp, okunu attı. Hedefini bulan ok bir müşriki devirdi. Elini tekrar ok çantasına uzattığında, bir ok daha olduğunu gördü. Dikkat etti, bu ok, biraz önceki oktu. Bir müşrik daha öldü. Bu hâl, defâlarca sürdü. Sevgili Peygamberimizin bir mucizesi olarak, Hazreti Sa'd, her defâsında ok çantasında bir evvelki attığı oku bulmuştu. Peş peşe adamlarının öldürüldüğünü gören Kureyşliler, dağa çıkmaktan vazgeçtiler. Aşağı inip geriye çekildiler.

İçlerinden Übeyy bin Halef, atını, Peygamber efendimize doğru sürerek; “Nerededir, o peygamber olduğunu iddia eden kişi? Karşıma çıksın da, benimle çarpışsın!” diye bağırmaya başladı. Eshâb-ı kirâm, ona karşı çıkmak istediye de, sevgili Peygamberimiz müsâde etmedi. Haris bin Simme hazretlerinin mızrağını alıp ileri çıktılar. Übeyy alçağı atını mahmuzlayıp; “Ey Muhammed! Sen kurtulursan, ben kurtulmayayım!” diyerek yaklaştı. Tepeden turnağa zırhlara bürünmüştü. Âlemlerin efendisi, elindeki mızrağı Übeyy’in boynuna fırlattı. Mızrak uçarak, miğferi ile zırh yakası arasından boynuna saplandı. Übeyy, sığır gibi böğürerek atından yere yuvarlandı. Kaburga kemikleri kırıldı. Müşrikler, onu kaldırıp, götürdüler. Yolda; “Muhammed beni öldürdü!...” diyerek bağıra bağıra cân verdi. Resûlullah efendimiz, yanındaki Eshâbı ile Uhud kayalıklarına doğru çıkmaya başladılar. Kayaların yanına varınca, yukarı çıkmak istediler. Ziyâdesiyle yorulduğu, üst üste iki zırh giydiği ve mübârek vücûduna yetmişden ziyâde kılıç vurulduğu için tâkat getiremediler. Bunun üzerine Talha, Peygamber efendimizi sırtına alarak kayaların üzerine çıkardı. Sevgili Peygamberimiz; “Talha, Resûlullah’a yardım ettiği zaman Cennet ona vâcib oldu” buyurdular. Hiç mecâlleri kalmadığından, ögle namazını oturarak eda ettiler.

Dağın eteklerinde sahâbîler, her biri bir aslan kesilmiş, müşriklerin üzerine atılıyorlardı. Peygamberimize kılıç vuranlara, dünyâyı zindan yapmışlardı. Bir ara Hâtib bin Beltea, sevgili Peygamberimizin yanına geldi ve; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sana bunu kim yaptı!” diye suâl eyledi. Efendimiz; “Utbe bin Ebî Vakkâs, bana taş atıp yüzüme vurdu ve rebâiyye dişimi kırdı” buyurunca, Hazreti Hâtib; “Yâ Resûlallah! O, ne tarafa gitti!” diye tekrar sordu. Peygamber efendimiz, işâretle gittiği tarafı gösterdiler. Hazreti Hâtib, derhal o tarafa koştu. Araya araya Utbe’yi buldu. Atından düşürüp, bir vuruşta başını kesti ve Resûlullah’ın huzûruna getirip müjde verdi. Peygamber efendimiz de; “Allahü teâlâ senden râzı olsun. Allahü teâlâ senden râzı olsun” buyurarak, ona duâ ettiler.

Müşrikler, derlenip toparlanan ve yeniden hücumâ geçen Eshâb-ı kirâm karşısında tutunamadılar. Yetmiş ölü vererek, harp meydanını terk edip Mekke’ye doğru yola koyuldular. Peygamber efendimizin şehîd olduğu şâyiası Medîne’ye ulaşmıştı. Hazreti Fâtıma, Hazreti Aişe, Ümmü Süleym, Ümmü Eymen, Hamne binti Cahş, Küaybe gibi hanımlar Uhud’a koştular. Hazreti Fâtıma, babası Peygamber efendimizi yaralı görünce ağladı. Resûlullah efendimiz, onu tesellî ettiler. Hazreti Ali

kalkanı ile su getirdi. Fâtıma vâlidemiz, o su ile Peygamber efendimizin mübârek yüzünü ve kanları yıkadı. Fakat yüzünün kanı dinmiyordu. Hazreti Fâtıma bir hasır parçasını yakıp, külünü yaraya basınca, kan durdu.¹⁹⁶

Sonra harp meydanına indiler. Önce yaralılar tesbit edilerek, yaraları sarıldı. Müşrikler, bâzı şehîdleri tanınmaz hâle getirmişlerdi. Kulak, burun ve diğer âzâlarını kesmiş, karınlarını yanmışlardı. Abdullah bin Cahş hazretleri bunlar arasında idi. Bu hâli gören sevgili Peygamberimiz ve Eshâbı çok üzüldüler. En güzîde sahâbîleri şehâdet şerbetini içmiş, Uhud topraklarını kanlarıyla sulayarak Cennet'e uçmuşlardı. Fakat şehîdlere yapılan bu muâmele, dayanılacak gibi değildi. Peygamber efendimizin yanı sıra bütün sahâbîlerin hüznüyle içleri burkuluyordu. Bu manzara karşısında, Âlemlerin efendisi ağladı. Mübârek gözlerinden yaşlar aktığı hâlde; “Ben, şu şehîdlerin, Allahü teâlânın yolunda canlarını fedâ ettiklerine, kıyâmet günü şâhidlik edeceğim. Onları kanlarıyla gömünüz. Vallahi, kıyâmet günü mahşere yaraları kanayarak gelecekler. Kanlarının rengi kan rengi, kokuları da misk kokusu olacaktır.” buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz; “Hamza'yı göremiyorum. Onun hâli nice oldu” buyurdular. Hazreti Ali, arayıp buldu. Peygamberimiz oraya varıp akla gelmedik bir manzara ile karşılaşınca, dayanamadılar. Hazreti Hamza'nın kulakları, burnu ve sâir âzâları kesilmiş, yüzü tanınmaz hâle getirilmiş, karnı yarılmış, ciğerleri çıkarılmıştı. Peygamber efendimiz mübârek gözlerinden yaşlar aktığı hâlde Hazreti Hamza'ya hitâben; “Ey Hamza! Hiç bir zaman, hiçbir kimse, senin kadar musibete uğramamış ve uğramayacaktır. Ey Resûlullah'ın amcası! Ey Allahü teâlânın ve Resûlünün aslanı Hamza! Ey hayırlar işleyen Hamza! Ey Resûlullah'a koruyucu olan Hamza! Allahü teâlâ sana râhmet eylesin!...” buyurdu.

Bu sırada, karşıdan telaş içinde gelen bir kadın görüldü. Bu, sevgili Peygamberimizin halası Hazreti Safiyye vâlidemizdi. O da, diğer hanımlar gibi, Resûlullah efendimizin şehid olduğu şayiasını işitince, herşeyi unutmuş, koşa koşa Uhud'a gelmişti. Resûl-i ekrem efendimiz, halasını görünce, şehidlerin hâline dayanamaz düşüncesi ile, oğlu Zübeyr bin Avvâm hazretlerine; “Anneni geri çevir, kardeşinin cesedini görmesin” buyurdu. Hazreti Zübeyr, koşarak annesinin yanına vardı. Mübârek Hâtun heyecanla; “Oğlum! Resûlullah'dan haber ver!...” dedi. Yanlarına Hazreti Ali de gelmişti. O; “Resûlullah hamdolsun iyidir” deyince, ferâhladı, fakat; “O'nu bana gösterin” demekten kendini alamadı. Hazreti Ali, Âlemlerinin efendisini işaretle gösterdi. Hazreti Safiyye vâlidemiz, iki cihânın güneşini sağ olarak görünce, çok sevindi ve Allahü teâlâyâ hâmd eyledi. Bu defâ, kardeşi Hazreti Hamza'nın durumunu görmek için ileri yürümek istedi. Oğlu Zübeyr; “Anneciğim! Resûlullah, geri dönmenizi emrediyor” deyince, Hazreti Safiyye; “Eğer ona yapılanı bana göstermemek için geri döneceksem, zâten ben kardeşimin cesedinin kesilip biçildiğini öğrenmiş bulunuyorum. O, bu hâle

¹⁹⁶ İbn Mace, “Tıb”, 15; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 250; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 80.

Allahü teâlâ yolunda uğramış bulunuyor. Biz, bu yolda daha beterlerine de râzıyız. Sevâbını Allahü teâlâdan bekleyeceğiz. İnşâallah sabredip, katlanacağız” dedi. Zübeyr bin Avvâm hazretleri gelip bunu bildirince, Peygamber efendimiz; “Öyle ise bırak görsün” buyurdu.

Hazreti Safiyye, Hazreti Hamza’nın cesedinin yanına oturdu ve sessizce ağladı.

Hazreti Safiyye gelirken yanında iki hırka getirmişti. Onları çıkarıp; “Bunları kardeşim Hamza için getirdim, ona sarınız” dedi. Seyyidüş-Şühedâ yâni şehidlerin efendisi olan Hazreti Hamza’yı bu hırkalardan biri ile kefenlediler.¹⁹⁷

Habibullah efendimiz, sancakdâr Mus’ab bin Umeyr’in baş ucuna geldiler, Hazreti Mus’ab’ın elleri kesilmiş, pek çok yerinden yara almıştı. Etrâfı kan gölü halindeydi. Peygamber efendimiz, burada da çok hüznüldüler ve bu aziz şehidlere hitâben, Ahzâb sûresinden 23. âyet-i kerimeyi okudular. Meâlen; “Mü’minlerden öyle yiğitler vardır ki, Onlar Allahü teâlâyâ verdikleri sözde sadâkat gösterdiler. Onlardan bâzıları şehîd oluncaya kadar çarpışacağına dâir verdiği sözü yerine getirdi (şehîd oldu). Kimisi de şehîd olmayı bekliyor. Onlar verdikleri sözü aslâ değiştirmediler” buyruluyordu. Peygamber efendimiz, bundan sonra da şöyle buyurdu; “Allahü teâlânın Resûlü de şâhiddir ki, siz kıyâmet günü Allahü teâlânın huzûrunda şehîd olarak haşrolunacaksınız.”

Daha sonra, yanındakilere dönüp; “Bunları ziyâret ediniz. Kendilerine selâm veriniz. Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, kim bunlara bu dünyâda selâm verirse, kyâmette bu azîz şehîdler kendilerine mukâbil selâm vereceklerdir.”

Mus’ab bin Umeyr hazretlerine kefen olacak bir şey bulamadılar. Kendi kaftanı mübârek vücûdunu tam örtmüyordu. Baş tarafına örtseler ayakları, ayak tarafına örtseler başı açıkta kalıyordu. Habîb-i ekrem efendimiz; “Baş tarafını kaftanla, ayaklarını ise ızhır¹⁹⁸ otu ile örtünüz” buyurdular. Hayâtını İslâm’a hizmetle geçiren ve bu uğurda şehîdlik mertebesine kavuşan bu mutlu sahâbî, dünyâdan yarım kefen ile ayrıldı.¹⁹⁹

Diğer şehîdler, namazları kılınıp, kanlı elbiseleri ile ikişer üçer bir kabre konarak defnedildiler (radıyallahü anhüm). Uhud gazâsında yetmiş şehîd verilmişti. Bunlardan altmış dördü Ensârdan, altısı Muhâcirlerden idi.

Eshâb-ı kirâmın çoğunun akrabaları şehîd olmuştu. Bu sebeple, gönülleri yaralı idi. Kalanları tesellî için, Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz buyurdular ki: “Vallahi, Eshâbımla birlikte ben de şehîd olup, Uhud dağının bağrında gecelemeği ne kadar isterdim. Kardeşleriniz şehîd oldukları zaman, Allahü teâlâ onların rûhlarını yeşil kuşların kursaklarına koydu. Onlar, Cennet’in ırmaklarına gelir, sularından içerler. Meyvelerinden yerler. Cennet’in dört bir bucağını seyrederek.

¹⁹⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III, 14.

¹⁹⁸ Bölgede biten bir çeşit bitgi.

¹⁹⁹ Buhârî, “Cenâiz”, 27; Ebu Dâvûd, “Vesâyâ”, 11; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III, 121.

Gülistanlarında uçarlar. Daha sonra Arş-ı âlâ altına asılan, altun kandillerin içine girip akşamlarlar. Onlar, böyle yiyecek ve içeceklerin hoşluğunu, güzelliğini görünce; “Keşke, Allahü teâlânın, bize neler ikram ettiğini kardeşlerimiz bilselerdi de, cihâddan çekinmeseler, çarpışmaktan korkup, düşmandan yüz çevirmeselerdi” derler. Allahü teâlâ da; “Ben sizin ahvâlinizi onlara bildiririm” buyurdu. (Ve âyet-i kerîme indirip meâlen şöyle buyurdu:) “Sakin Allahü teâlânın yolunda şehîd olanları ölümler sanmayınız! Doğrusu onlar, Rableri katında diridirler. Öyle ki, Allahü teâlânın kendilerine verdiği, ihsân ettiği şehîdlik mertebesiyle, hepsi de sevinerek, Cennet nimetleriyle rızıklanırlar. Arkalarından şehîdlikle henüz kendilerine katılamayanlar hakkında da; “Onlara hiç bir korku yoktur ve onlar mahzûn da olmayacaklardır” diye müjde vermek isterler. Onlar, Allahü teâlâdan gelen bir nîmetle, hattâ daha fazlasıyla sevinirler. Allahü teâlânın, mü’minlere olan mükâfâtını zâyî etmeyeceği müjdesi ile neş’elenirler.”²⁰⁰ ...Allahü teâlâ, onlara görünüp; “Ey kullarım! Canınız neyi çekiyorsa, söyleyiniz, size onu fazlasıyla tattırırım” buyurur. Onlar da; “Ey Rabbimiz! Senin bize ihsân ettiğin nîmetlerden daha üstün bir nîmet yok ki, onu isteyelim. Biz, Cennet’te istediğimiz şeylerden yeyip duruyoruz. Ancak biz istesek; rûhlarımızın cesedlerimize geri çevrilip dünyâya döndürülmemizi ve senin yolunda çarpışarak tekrar öldürülmemizi isteriz” derler.”

Artık burada yapılacak bir şey kalmamıştı. Derlenip toparlandılar. Cihâd-ı fi sebîlillah yâni Allahü teâlânın dînini yaymak için geldikleri Uhud’da, târihin eşsiz bir gazâsı yapılmıştı. Gözlerin göremeyeceği, hayâlleri aşan Eshâb-ı kirâmın nice kahramanlıklarına şâhid olunmuş, küffâra bir ders daha verilmişti.

Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, mübârek Eshâbıyla nûrlu Medîne’ye doğru hareket ettiler. Harre mevkiine geldiklerinde, Eshâbını saf hâline geçirip, mübârek ellerini kaldırarak, Allahü teâlâyâ yalvarmaya ve şöyle duâ etmeye başladılar “Allah’ım! Hamd ve sena en çok sanadır. Allah’ım! Senin dalâlette bıraktığımı hidâyete erdirecek, hidâyete erdirdiğini de saptıracak yoktur... Allah’ım! Bize îmânı sevdin. Kalblerimizi îmân ile süsle. Bizi, küfür, azgınlık ve taşkınlıktan nefret ettir. Din ve dünyâmıza zararlı olan şeyleri bilenlerden, doğru yola erenlerden eyle. Allah’ım! Bizleri; müslüman olarak yaşat ve müslüman olarak öldür. Bizi, sâlihler ve iyiler zümresine ilhâk eyle. Çünkü onlar, ne şeref ve haysiyetlerini kaybedenlerdir, ne de dinlerinden dönenlerdir. Allah’ım! Senin Resûlünü yalanlayan, senin yolundan yüz çeviren, Peygamberinle harbeden kâfirlerin de cezâlarını ver! Onlara hak ve hakikat olan azâbını indir!... Âmîn!” Eshâb-ı kirâm da, “Âmîn! Âmîn” diyerek bu duâyâ iştirak ettiler.

Sevgili Peygamberimiz, Eshâbıyla Medîne’ye yaklaşmışlardı. Medîne’de kalan kadınlar, çocuklar yollara dökülmüş, merâk ve hüznün ile, gelen ordunun içinde Kâinâtın efendisini görmeye

²⁰⁰ Ali İmrân 3/169-171.

çalışıyorlardı. O'nun, cihânı aydınlatan nûrlu yüzünü görünce, Allahü teâlâyâ hamd ediyorlardı. Sonra, gözler orduya takılıyor, babalar, efendiler, oğullar, dayı ve amcalar aranıyordu. Göremezlerse... gözyaşlarını tutamıyorlardı. Eshâbının bu hüznü hâlini gören merhâmet deryâsı Resûl-i ekrem efendimiz de, çok üzüyor, mübârek gözlerinden yaş akıtıyorlardı.

Bir ara Sa'd bin Mu'âz hazretlerinin annesi Kebşe hâtunun, Peygamber efendimize yaklaştığı görüldü. Uhud'da, oğlu Amr şehîd olmuştu. Huzûr-ı saâdete geldiğinde; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Elhamdülillah ki seni sağ sâlim olarak gördüm. Sen selâmette olduktan sonra, bütün felâketler bana hiç gelir!" dedi. Ciğerpâresi oğlunu sormadı. Sevgili Peygamberimiz ona, oğlu Amr için baş sağlığı diledikten sonra; "Ey Sa'd'ın annesi! Sana ve onun ev halkına müjdeler olsun ki, onlardan şehîd düşenlerin hepsi de Cennet'te toplandılar ve birbirlerine arkadaş oldular. Onlar, ev halkına da şefâat edeceklerdir" buyurdu. Kebşe hâtûn; "Allahü teâlâdan gelen her şeye râzıyız yâ Resûlallah! Bu müjdelerden sonra artık onlar için kim ağlar! Siz, geride kalanlar için duâ buyurunuz" dedi. Âlemlerin efendisi de; "Allah'ım! Onların kalblerinde bulunan üzüntüleri gider! Arkada kalanlarını da, geride kalmışların en hayırlısı eyle!" diye duâ buyurdular.

Peygamber efendimiz, Eshâbına, bedenî isteklerle mücâdeleyi kasederek; "(Ey Eshâbım! Şimdi) küçük cihâddan döndük, büyük cihâda başlayacağız" buyurdular. Sonra, herkesin evlerinde istirahat çekilmelerini ve yaralıların yaralarını tedavi etmelerini tavsiye ettiler. Kendileri de yaralı idi. Doğruca, saâdethânelerine gittiler.

Hamrau'l Esed seferi

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem, Medîne'ye döndüğünde, müşriklerin her an geri dönüp Medîne'yi basabilecekleri ihtimâli olduğundan, tedbir aldı. Ertesi gün, yaralı oldukları hâlde, müslümanların dünkü harpten dolayı zayıf düşmediğini bildirmek, düşmana göz dağı vererek Medîne'ye tekrar dönmelerini önlemek için, Bilâl-i Habeşî'ye; "Resûlullah, size düşmanı takip etmeyi emrediyor! Dün, Uhud'da bizimle beraber çarpışmayanlar gelmeyecek, sâdece çarpışmaya katılanlar geleceklerdir, de!" buyurdu. O da, Eshâba bu emri duyurunca, çoğu yaralı oldukları hâlde derhal hazırlandılar. Hattâ ağır yaralı olan Abdullah ile Râfi isimli kardeşler, Resûl-i ekrem efendimizin bu dâvetini iştir iştirmez, bütün ağrı ve sızılarına rağmen, "Resûlullah ile gazâyâ çıkma fırsatını kaçırarak mıyız yoksa?!" diyerek, mücâhidlerin saflarına koştular.

Sevgili Peygamberimiz, şanlı Eshâbıyla, müşrikleri takibe başladılar. Revha denilen mevkîde, müşriklerin toplanarak, Medîne'ye baskın yapmak ve müslümanları yok etmek için karar aldıklarını öğrendiler. Bu tedbirin de, Peygamber efendimizin bir mûcizesi olduğu ortaya çıktı.

Müşrikler, Resûl-i ekrem efendimizin üzerlerine doğru geldiğini duyunca, korkarak, buldukları yeri terk edip, Mekke'ye döndüler.²⁰¹

Peygamber efendimiz, onları Hamrâ-ül Esed denilen yere kadar tâkib ettiler. Müşriklerden iki kişi yakalandı. Burada üç gün kaldılar, sonra Medîne'ye geri döndüler.

Allahü teâlâ, Hamrâ-ül Esed'e giden bu şerefli Eshâbı, âyet-i kerîmesinde meâlen şöyle medhetti: “Yaralandıktan sonra, yine Allahü teâlânın ve Peygamberinin dâvetine koşanlar ve hele onlardan iyilik edip fenâlıktan sakınanlar için, çok büyük bir mükâfât vardır”.²⁰²

Uhud'da, sevgili Peygamberimizi öldürmeye yemîn edenlerden İbn-i Kamîa, Mekke'ye döndüğünde, bir gün koyunlarına bakmak için dağa çıkmıştı. Dağın tepesinde koyunlarını buldu. İçlerinden bir koç, sür'atle koşarak İbn-i Kamîa'ya toslamağa başladı. Vura vura İbn-i Kamîa'yı parçalayarak öldürdü.

Abdullah Şihâb-ı Zührî'yi de, Mekke'ye giderken, beyaz benekli bir yılan ısırarak öldürdü. Peygamber efendimize kasedenlerin hepsi bir sene içinde cezâlarını görüp öldüler.

Reci' vak'ası

Uhud gazâsının has okçularından Âsım bin Sâbit hazretleri, bu gazâda müşriklerden Mûsâf bin Talha ile kardeşi Hâris'i öldürmüştü. Anneleri çok kin gütmekle meşhur olan Sülâfe binti Sa'd, oğullarının ikisini öldüren Âsım bin Sâbit hazretlerinin başını getirene, yüz deve vereceğini vaad etti. Hazreti Âsım'ın kafatasında şarab içmeye and içti. Ayrıca Resûlullah efendimizin gönderdiği bir seriyyede, Abdullah bin Üneys'in, Lihyânoğullarından Hâlid bin Süfyân'ı öldürmesi sebebiyle, Lihyânoğulları, Adel ve Kare kabîleleriyle anlaştı.

Medîne civârında bulunan bu iki kabîle bir plan yapıp, elçiler hazırladılar. Onlara; “Müslüman olduğunuzu söylersiniz. “Zekât vereceğiz, bunu almak ve bize İslâm'ı öğretmek üzere muallim istiyoruz” dersiniz. Gelenlerin bir kısmını öldürür, öcümüzü alırız. Bir kısmını da Mekke'ye götürüp Kureş'e satarız” dediler.

Hicretin dördüncü yılının Safer ayında, bu iki kabîleden altı veya yedi kişilik bir hey'et, Peygamber efendimize gelerek; “Müslüman olduk, bize Kur'ân-ı kerîmi ve dîni öğretecek muallimler gönder” dediler. Bu sırada sevgili Peygamberimiz, Mekkeli müşriklerin savaş hazırlığı içinde olup olmadıklarını kontrol etmek üzere, on kişiden meydana gelen bir seriyye hazırlamıştı. Adel ve Kare kabîlesinden de böyle bir heyetin gelip muallim istemeleri üzerine, durumu araştırmak, inceleyip,

²⁰¹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 4; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 48.

²⁰² Ali İmrân 3/172.

bildirmek üzere bu on kişilik keşif kolunu gelenlerle birlikte gönderdi. Eshâb-ı kirâmdan kurulan bu seriyyede; Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bükeyr, Âsım bin Sâbit, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Târik, Mu'attib (Mugir) bin Ubeyd ve isimleri bilinmeyen üç sahâbî daha vardı.

Bu keşif kolu, gündüzleri gizlenip, geceleri yürümek sûretiyle bir seher vakti Recî' suyunun başına geldiler. Orada bir müddet dinlenip, Acve denilen iyi cins Medîne hurmasından yediler. Sonra oradan ayrılarak, yakınlarındaki bir dağa çıkıp gizlendiler. Huzeyl kabîlesinden koyun güden bir kadın da Recî' suyunun başına gelmişti. Hurma çekirdeklerini görüp, Medîne hurması yendiğini anladı. "Buraya Medîne'den gelenler olmuş" diye bağırarak, kabîlesine haber verdi. Bu sırada Eshâb-ı kirâmdan bu on kişilik seriyyenin yanında bulunan Adel ve Kare kabîlesinin hey'etinden biri, bir bahâne ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lihyânoğullarına gidip, haber verdi.

Lihyânoğulları bu haber üzerine harekete geçtiler. Yüzü okçu olmak üzere, iki yüz kişilik bir kuvveti bu küçük seriyyenin üzerine gönderdiler. Gelen bu müşrik sürüsü, Hazreti Âsım bin Sâbit ve arkadaşlarını dağın tepesinde bularak kuşattı. Bu arada, on sahâbînin ahvâlini, müşriklere haber veren kişi de onlara katıldı. Eshâb-ı kirâm, o anda aldatıldıklarını anladılar ve harbe karar vererek, kılıçlarını çektiler. Bunu anlayan müşrikler, onları kandırmaya çalışıp; "Eğer yanımıza inerseniz, hiç birinizi öldürmeyeceğiz. Kesin söz veriyoruz. Vallahi sizleri öldürmek istemiyoruz. Fakat size karşı Mekkelilerden fidye koparmak istiyoruz" dediler.

Âsım bin Sâbit, Mersed bin Ebî Mersed ve Hâlid bin Ebî Bükeyr; "Müşriklerin sözlerini ve ahidlerini hiç bir zaman kabûl etmeyiz" diyerek bütün tekliflerini reddettiler. Âsım bin Sâbit hazretleri; "Hiç bir zaman müşriklerin himâyelerine kabûl etmemeye yemîn ettim. Vallahi onların himâyelerine ve sözlerine kanarak aşağı inip de teslîm olmam" dedi. Ellerini açtı; "Allah'ım! Peygamberini durumumuzdan haberdâr et" diyerek duâ etti. Allahü teâlâ, Hazreti Âsım'ın duâsını kabûl buyurdu ve Resûlullah efendimizi, onlardan haberdâr etti.

Hazreti Âsım, müşriklere; "Biz ölmekten korkmayız. Çünkü, dînimizde basîretliyiz (ölünce şehîd olur Cennet'e gideriz)" buyurdu. Müşriklerin reîsi; "Ey Âsım! Kendini ve arkadaşlarını zâyi etme, teslîm ol!" deyince; Âsım bin Sâbit, okla karşılık verdi. Ok atarken;

"Ben güçlüyüm hiç eksiğim yok. Yayımın kalın teli gerilmiştir.

Ölüm hak, hayat boş ve geçicidir.

Mukadderâtın hepsi başa gelicidir.

İnsanlar ergeç Allah'a rücû' edicidir.

Eğer ben sizinle çarpışmazsam;

Anam, (üzüntüsünden) aklını kaybeder."

mısralarını okuyordu. Âsım'ın sadağında yedi ok vardı. Attığı her ok ile bir müşriki öldürdü. Oku bitince, bir çoğunu da mızrağıyla delik deşik etti. Fakat mızrağı da kırıldı. Hemen kılıcını sıyırıp, kınını kırıp attı. (Bu; ölünceye kadar döğüşeceğim, teslim olmayacağım mânâsına gelirdi.) Sonra da; “Ey Allah'ım! Ben bugüne kadar senin dînini hıfz ettim. Senden, bu günün sonunda benim vücûdumu koruyup, hıfzetmeni niyâz ediyorum” diye duâ etti. Hazreti Âsım bin Sâbit'in ve diğer sahâbîlerin; “Allahü ekber!” nidâları, dağları inletiyordu. İki yüz kişiye karşı on mücâhid ölesiye çarpışıyor, yanlarına yaklaşanlar, yaptıklarının cezasını görüyorlardı. Âsım (r.anh), en sonunda iki ayağından yaralanıp yere düştü. Kâfirler, ondan çok korktukları için, yere düşünce bile yanına yaklaşamadılar ve uzaktan ok atarak şehîd ettiler. O gün oradaki on sahâbîden yedisi şehîd, üçü de esir edildi.

Lıhyânoğulları, Sülâfe binti Sa'd'a satmak için, Âsım bin Sâbit' in mübârek başını kesmek istediler. Fakat Allahü teâlâ, Hazreti Âsım bin Sâbit'in duâsını kabûl buyurduğundan, bir arı sürüsü gönderdi. Bulut gibi Âsım bin Sâbit'in üzerinde durdular. Müşrikler yanına yaklaşamadı. Sonunda; “Bırakın, akşam olunca arılar dağılır, biz de başını kesip götürürüz” dediler.

Akşamleyin Allahü teâlâ şiddetli bir yağmur yağdırdı. Derelerden seller aktı ve Âsım bin Sâbit hazretlerinin mübârek cesedini alıp, bilinmeyen bir yere götürdü. Ne kadar aradılsa da bulamadılar. Bunun için müşrikler, Âsım bin Sâbit hazretlerinin hiç bir yerini kesmeye muvaffak olamadılar. Arıların, Hazreti Âsım'ı korudukları hâdisesi zikredildiği zaman, Hazreti Ömer; “Allahü teâlâ elbette mü'min kulunu muhâfaza eder. Âsım bin Sâbit, sağlığında müşriklerden nasıl korundu ise, Allahü teâlâ da ölümünden sonra cesedini muhâfaza edip, müşriklere dokundurmadı” buyurdu. Bunun için Âsım bin Sâbit yâd edilirken; “Arıların koruduğu kimse” diye anılırdı.²⁰³

Lıhyânoğulları, başta Âsım bin Sâbit olmak üzere yedi sahâbîyi şehîd ettiler. Üç sahâbîyi de esir aldılar. Esir edilen üç sahâbî; Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne ve Abdullah bin Târik idi. Lıhyânoğulları, üçünü de yayların kirişleri ile bağladılar. İçlerinden Abdullah bin Târik, Mekkeli müşriklere götürülmeye râzı olmadı. Gitmemek için karşı koydu. “Şehîd edilen arkadaşlarım Cennet'le şereflendiler” diyerek haykırdı. Ellerinin bağını kopardı, fakat Lıhyânoğulları, taşa tutarak onu da şehîd ettiler. Hubeyb bin Adiy ve Zeyd bin Desinne hazretleri; “Resûlullah'ın verdiği keşif vazifesini yapmaya belki imkân buluruz” düşüncesi ile sabrettiler.

Lıhyânoğulları, her ikisini de Mekke'ye götürdüler. Bedr ve Uhud savaşlarında yakınları öldürülen müşrikler, kin ve intikam hırsı ile tutuşuyorlar ve fırsat arıyorlardı. Hubeyb'i, müşriklerden Huceyr bin Ebî İhâb-ı Temîmî, Bedr savaşında öldürülen kardeşinin; Zeyd bin Desinne'yi de, Safvân bin Ümeyye, Bedr savaşında öldürülen babası Ümeyye bin Halefin intikâmını almak üzere satın aldılar. Müşriklerin niyeti her ikisini de öldürmekti. Fakat savaş yapmayı yasak saydıkları aylarda bulduklarından,

²⁰³ Buhârî, “Megâzi” 28; Vâkıdî, *el-Megazi*, I, 354; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V, 354.

hapsetmek sûretiyle zamânın geçmesini bekletiler. Ayrı ayrı yerlerde haps ettiler. Her iki sahâbî de bu esâret karşısında büyük bir sabır, tâkat ve asâlet gösterdiler.

Hubeyb bin Adiy'in hapsedildiği evde bulunan ve âzâdlı bir câriye olan Mâviye (bu hanım, daha sonra müslüman olmuştur) şöyle anlatmıştır:

“Hubeyb, benim bulunduğum evde bir hücreye hapsedilmişti. Ben, ondan daha hayırlı bir esir görmedim. Bir gün baktım, elinde ibrik gibi kocaman bir üzüm salkımı vardı. Ondan yiyordu. Her gün böyle üzüm salkımı elinde görülürdü. O mevsimde, hem de Mekke’de üzüm bulmak aslâ mümkün değildi. Allahü teâlâ, ona rızık veriyordu. Hapsolunduğu hücrede namaz kılar, Kur’ân-ı kerîm okurdu. Okuduğu Kur’ân-ı kerîmi dinleyen kadınlar ağlaşırlar ve ona acırlardı. Bâzan; “Bir isteğin var mı?” diye sorduğumda; “Bana tatlı su ver, putlar için kesilen hayvanların etinden getirme, bir de, beni öldürecekleri zaman önceden haber ver, başka bir şey istemem” derdi. Öldürüleceği gün kararlaştırılınca, gidip kendisine söyledim. Bunu öğrenince, en ufak bir değişiklik ve zerre kadar üzüntü eseri göstermedi. O gün yaklaşınca, ölmeden önce vücut temizliği yapmak istediğini söyledi ve bir ustura istedi. Ben de çocuğumun eline bir ustura verip gönderdim. Çocuk yanına gidince birden korktum. “Eyvah! Bu adam, çocuğu ustura ile keser. O nasıl olsa öldürülecek” dedim. Koşup çocuğa baktım.

Hubeyb, gönderdiğim usturayı çocuğun elinden alıp, çocuğu sevmek için dizine oturtmuştu. Ben bu durumu görünce çok korkup, feryâd etmeye başladım. Durumu anlayınca; “Bu çocuğu öldüreceğimi mi zannediyorsun? Bizim dînimizde böyle şey yok. Haksız yere cana kıymak bizim hâl ve sânimizden değildir” dedi.

Hubeyb bin Adiy’i ve Zeyd bin Desinne’yi öldürmek için müşriklerin kararlaştırdığı gün gelmişti. O gün sabah erkenden zincirlerini çözüp, Mekke dışında Temîm denilen yere götürdüler. Mekke halkı ve müşriklerin ileri gelenleri, bunların îdâmını seyretmek üzere toplanmıştı. Etrâfta büyük bir kalabalık vardı.

Müşrikler, esirleri îdâm edecekleri yerde iki darağacı kurmuşlardı. Hubeyb’i darağacına kaldırıp bağlamak istedikleri sırada; “Beni bırakınız, iki rekat namaz kılayım” dedi Bıraktılar; “Kıl orada” dediler. Hubeyb hemen namaza durup, huşû ile iki rekat namaz kıldı. Toplanan müşrikler, kadınlar, çocuklar heyecanla onu seyrediyorlardı. Namazını bitirdikten sonra; “Vallahi eğer ölümden korkarak namazı uzattığımı zannetmeyecek olsaydınız, namazı uzatırdım ve daha çok kılardım” dedi. Böyle îdâm edilirken iki rekat namazı ilk kılan, âdet ve sünnet olmasına sebep olan Hazreti Hubeyb bin Adiy’dir. Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, onun îdâm edilirken iki rekat namaz kıldığını işitince, bu hareketini yerinde ve uygun bulmuştur.²⁰⁴

²⁰⁴ Buhârî, “Megâzi” 28; Vâkıdî, *el-Megazi*, I, 354.

Hubeyb'i, namazını kıldıktan sonra, darağacına kaldırarak bağladılar. Yüzünü, kıbleden Medîne'ye doğru çevirdiler. Sonra; "Haydi dîninden dön! Seni serbest bırakalım" dediler. Şöyle cevap verdi: "Vallahi dönmem! Bütün dünyâ benim olsa, bana verilse, yine İslâmiyet'ten dönmem!" Bu cevâbı alan müşrikler; "Şimdi senin yerine Muhammed'in olmasını, onun öldürülmesini ister misin? Evet dersen, kurtulur, evinde rahat rahat oturursun!" dediler. Hubeyb; "Ben, Muhammed aleyhisselâmın ayağına bir dikenin batmasına bile asla râzı olmam!" dedi. Müşrikler alay edip, gülüşerek; "Ey Hubeyb! İslâm dîninden dön! Eğer dönmezsen, seni muhakkak öldüreceğiz!" dediler. Hubeyb; "Allahü teâlâ yolunda olduktan sonra, benim için öldürülmenin hiç ehemmiyeti yoktur" diye karşılık verdi.

Bundan sonra Hubeyb; "Allah'ım! Şuracıkta düşman yüzünden başka yüz görmüyorum. Allah'ım! Benden, Resûlüne selâm ulaştır. Bize yapılan bu işi Resûlüne bildir!" diyerek duâ etti ve; "Esselâmü aleyke yâ Resûlallah" dedi. Hubeyb bu duâyı yaptığı sırada, sevgili Peygamberimiz, Eshâb-ı kirâmla oturuyordu. Zeyd bin Hârise şöyle anlatmıştır: "Bir gün Resûlullah, Eshâbıyla otururken; "Ve aleyhisselâm" dedi. Eshâb-ı kirâm; "Yâ Resûlallah! Bu kimin selâmına karşılıktır" dediler. "Kardeşimiz Hubeyb'in selâmına karşılık. Cebrâil (aleyhisselâm) Hubeyb'in selâmını bana ulaştırdı" buyurdu.

Hubeyb'in etrâfında toplanan Kureyş müşrikleri; "İşte, babalarınızı öldüren bu adamdır" diyerek gençleri üzerine mızraklarıyla saldırtılar ve mübârek vücûdunu yaralamaya başladılar. Bu sırada, Hubeyb'in yüzü Kâbe'ye doğru döndü. Müşrikler, Medîne'ye doğru döndürdüler. Hubeyb; "Allah'ım! Eğer ben senin katında makbûl bir kul isem, yüzümü kıbleye çevir" diyerek duâ etti. Yüzü yine kıbleye döndü. Müşriklerden hiç biri, onun yüzünü Kâbe'den başka bir tarafa çeviremedi. Bu esnâda Hubeyb, darağacı üzerinde, düşman arasında garip bir hâlde şehîd edilmekte olduğunu dile getiren bir şiir söyledi. Müşrikler, ellerindeki mızrakları vücûduna saplayarak, işkence yapmaya başlayınca; "Vallahi ben müslüman olarak öldürülecek olduktan sonra, vurulup, hangi yanım üstüne düşersem düşeyim gam yemem! Bunların hepsi Allahü teâlânın yolundadır" dedi.

Hubeyb, bundan sonra müşriklere şöyle bedduâ etti: "Allah'ım! Kureyş müşriklerinin hepsini mahvet! Topluluklarını dağıt! Birer birer canlarını al, onları sağ bırakma!" Müşrikler bu bedduâyı duyunca çok korkup, bir kısmı oradan kaçıp uzaklaştılar. Kalanlardan bir kısmı mızraklarını peşpeşe saplamaya başladılar, içlerinden biri göğsüne mızrağı sapladı, mızrak sırtından çıktı. Hubeyb, vücûdundan kanlar fışkırırken ve darağacında sallanarak son nefesini verirken; "Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" diyerek şehîd oldu.²⁰⁵

Hubeyb bin Adiy'in cenâzesi, kırk gün darağacında asılı kaldı. Bedeni çürüyüp kokmadı. Hep taze kan aktı. Sevgili Peygamberimiz, onun cenazesini getirmek üzere Eshâb-ı kirâmdan Zübeyr bin

²⁰⁵ Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V, 354.

Avvâm ve Mikdâd bin Esved'i gönderdi. Gece, gizlice Mekke'ye girdiler. Hubeyb'i asıldığı darağacından indirip, deveye yükleyerek Medîne'ye doğru yola çıktılar. Durumu öğrenen müşrikler, büyük bir kalabalık hâlinde üzerlerine yürüdüler. Her iki sahâbî kendilerini savunmak için, cenazeyi yere koydular. Biraz sonra cenazeyi bıraktıkları yerin yarılarak cesedi içeri alıp, kapandığını gördüler ve Medîne'nin yolunu tuttular.

Zeyd bin Desinne'yi de diktikleri ağaca bağladılar. Dîninden döndürmek için zorladılar. Fakat Zeyd'in îmânını kuvvetlendirmekten başka bir şey elde edemediler. Bunun üzerine Zeyd'i ok yağmuruna tuttular. Sonunda Safvân bin Ümeyye'nin âzâdlı kölesi Nistâs tarafından şehîd edildi.

Bi'r-i Maûne vak'ası

Yine aynı yılın Safer ayında, Arabistan'ın Necd bölgesinde Âmiroğullarının reîsi Ebû Berâ Âmir bin Mâlik, Medîne'ye geldi. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizi ziyâret etti. Peygamber efendimiz de, ona İslâmiyet'i anlatıp, müslüman olmasını tavsiye etti. Ebû Berâ müslüman olmadı, fakat İslâm'ın, güzel ve şerefli bir din olduğunu bildirdi. Ayrıca, Necd'de İslâm'ın yayılması için, Eshâb-ı kirâmdan bir kaç tanesini oraya göndermesini istedi. Sevgili Peygamberimiz; "Göndereceğim kimseler hakkında, Necd halkından emin değilim!" buyurdular. Âmir; "Onları ben himâyeme alırım, O zaman onlara kimse zarar veremez" dedi.

Âlemlerin efendisi, bu kesin taahhüdü kabûl buyurup, Eshâb-ı Suffa'dan yetmiş kişilik bir hey'et hazırladı ve Münzir bin Amr hazretlerinin kumandasında yola çıkardı.

Kendi kabîlesinin İslâmiyet'le şereflenmesini isteyen Ebû Berâ, Eshâb-ı Suffa'dan önce yola çıkıp, kabîlesine; gelerek hey'eti himâyesine aldığını, onlara hiç kimsenin dokunmamasını tenbih etti. Yeğeni Âmir bin Tufeyl'den başka herkes, onlara dokunmamayı kabûl etti. Ebû Berâ'nın yeğeni Âmir bin Tufeyl, üç kabîlenin adamlarını silâhlandırarak başlarına geçti ve Bi'r-i Maûne'ye gelen Eshâb-ı kirâmı kuşattı. Dört tarafı sarılan sahâbîler, kılıçlarına sarılıp biri hâriç hepsi de sehîd oluncaya kadar kahramanca savaştılar.

Bu mübârek Eshâbın son sözleri; "Yâ Rabbî! Şu anda Resûlullah'a durumumuzu haber verecek senden başkası yoktur. O'na selâmımızı bildir!" dediler. O anda Cebrâil aleyhisselâm son derece üzgün bir hâlde, Peygamber efendimize gelip, selâmlarını ulaştırdı ve; "Onlar, Allahü teâlâya kavuştular. Allahü teâlâ

onlardan râzı oldu, onlar da Allahü teâlâdan râzı oldu" dedi. Sevgili Peygamberimiz de; "Aleyhimüsselâm" diye cevap verdikten sonra, çok üzüntülü olarak Eshâb-ı kirâma döndüler;

“Kardeşleriniz müşriklerle karşılaştılar. Müşrikler, onları kesip biçtiler, mızraklarla delik deşik ettiler..” buyurarak, durumu haber verdiler.

Bu hâdisede düşmanla çarpışırken, Âmir bin Führeyre hazretlerinin sırtına, Cebbâr adlı biri mızrağını saplamıştı: O anda Hazreti Âmir; “Vallahi, Cennet’i kazandım!” demiş, Cebbâr’ın ve diğer müşriklerin gözleri önünde gökyüzüne doğru çekilmişti. Bu hâle herkes hayret etmiş, fakat içlerinden sâdece onu şehîd eden Cebbâr müslüman olmuştu.

Peygamber efendimiz, Reci’ ve Bi’r-i Maüne hâdiselerine çok üzüldüler. Bu elim hâdiseyi yapan kabîlelere, belâ için bir ay her namazdan sonra duâ ettiler. Allahü teâlâ, Resûlünün duâsını kabûl buyurdu. O kabîlelere müthiş bir kuraklık ve kıtlık verdi. Sonra bulaşıcı bir hastalıkla yedi yüz kişi öldü.²⁰⁶

Benî Nâdir Yahudileri

Uhud gazâsından sonra, hicretin dördüncü senesinde, Nâdiroğulları ismindeki Yahudi kabîlesi, sevgili Peygamberimize suikast tertip ettiler. Bunu, Cebrâil aleyhisselâm Peygamber efendimize haber verdi, suikast netîcesiz kaldı. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, andlaşmayı bozan bu Yahudi kabîlesine, Muhammed bin Mesleme’yi gönderdi ve; “Nâdiroğulları Yahudilerine git! Onlara Resûlullah beni size; yurdundan çıkıp gidiniz! Burada benimle birlikte oturmayınız! Siz, bana bir suikast planı kurdunuz. Size on gün süre tanıyorum. Bu müddetten sonra buralarda sizden kim görülürse boynu vurulacak, emrini bildirmek üzere gönderdi, de!” buyurdu.

Muhammed bin Mesleme hazretleri bu emri bildirince, korkularından yol hazırlığına başladılar. Fakat münâfikların başı Abdullah bin Übeyy, onlara; “Sakın kalenizden çıkmayınız. Mallarınızı ve yurduvuzunuzu terkedip gitmeyiniz. Adamlarımdan iki bin kişi ile size yardıma geliyoruz.” diyerek haber gönderdi. Bunun üzerine Kâinâtın sultânı efendimiz, Eshâb-ı kirâmıyla, Me-dîne’ye dört km. uzaklıkta bulunan Nâdiroğulları kalesine yürüdüler. Sancağı Hazreti Ali taşıyordu. Kale kuşatılıp, muhâsara başladı. Daha önce Eshâb-ı kirâma meydan okuyan Yahudiler, kaleden çıkmaya cesaret edemediler. Münâfikların yardımı da ulaşmadı. Eshâb-ı kirâm, kaleyi kontrol altına alıp kuş uçurtmuyordu. Yirmi günden ziyâde süren muhâsara sonunda, Yahudiler teslîm bayrağını çektiler. Bütün silâhlarını, altın ve gümüşlerini müslümânlara terk ederek bir kısmı Şam’a, bir kısmı da Hayber’e sürüldü. Böylece Medîne’de Yahudilerden sâdece Kureyzâoğulları kaldı.²⁰⁷

²⁰⁶ Buharî, “Megazi”, 28; Müslim, “İmâre”, 147; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 183; Vâkîdî, *el-Megazî*, I, 346-352; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 51-54.

²⁰⁷ Vâkîdî, *el-Megazî*, I, 441; Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, VI, 282.

Fâtıma Binti Esed'in vefâtı

İçki içmeyi haram kılan âyet-i kerîme de, hicretin dördüncü yılında indi. Uhud gazâsında yaralanıp sonra vefât eden Hazreti Ümmü Seleme'nin kocası, geriye bir kaç tane çocuk bırakmıştı. Ümmü Seleme vâlidemiz, yaşlı hâli ile güç durumda kalmıştı. Sevgili Peygamberimiz, ona çok acıyıp merhâmet buyurarak nikâhına almakla şereflendirdi.²⁰⁸

Yine bu yılda Zâtürrika' gazâsı yapılarak, etrâftaki müşrik kabîleler sindirildi.²⁰⁹

Hazreti Osman'ın, Peygamber efendimizin kızı Hazreti Rukayye'den olma altı yaşındaki oğlu Abdullah, vefât etti. Âlemlerin efendisi, torununun namazını kıldırdı ve bizzât kabre koydu. Çok üzölmüşlerdi, mübârek gözyaşları kabre dököldü. Mezâr taşını, mübârek elleriyle diktiler ve; “Allahü teâlâ, kullarından merhametli ve yufka yürekli olanlara rahmet eder” buyurdular.²¹⁰

Hazreti Ali'nin annesi Fâtıma binti Esed de bu yılda vefât etti. Buna, sevgili Peygamberimiz çok üzölüp; “Bugün annem vefât etti!” buyurdu. Sevgili Peygamberimiz, dedesi Abdölmuttalib'in vefâtından sonra, onun yanında büyümuştu. Peygamberliğini bildirdiğinde ise hemen müslüman olmakla şereflenmişti. Bu sebeple, Kâinâtın sultânı, onu anne yerinde tutar, çok hürmet gösterirdi. Ona olan merhametinden, üzerindeki mübârek gömleğini çıkarıp kefen olarak sarılmasını emretti. Cenâze namazını kıldırdıktan sonra, yetmiş bin meleğin namazda hazır olduğunu bildirdi. Kabre kadar gidip içine indiler. Kabir hayâtının rahat ve hoş olması için, kabrin köşelerine doğru genişletir gibi işâret yaptıktan sonra kabre uzandılar.

Kabirden çıktığında, mübârek gözleri yaşla dolmuş ve mübârek gözyaşları kabre dökölmüştu. Aman yâ Rabbî! Bu ne merhametti?... Ve bu ne kadar tâlihli bir hanımefendi idi? ... Hazreti Ömer dahî dayanamamış; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Hiç bir kimseye yapmadığımızı, bu hanıma yaptınız!” diye suâl edince, vefâlîların en vefâlîsı olan sevgili Peygamberimiz; “Ebû Tâlib'den sonra bu hanımcağız kadar bana iyiliği dokunan bir kimse olmamıştır. O benim annemdi. Kendi çocukları aç dururken en önce benim karnımı doyururdu. Kendi çocuklarının üstleri başları tozlu topraklı dururken, o, en önce benim saçımı tarar ve gül yağları ile yağlardı. O, benim annemdi! Ona, Cennet elbiselerinden giydirilmesi için, gömleğimi kefen olarak giydirdim. Kabir hayâtının kendisine mülâyim ve kolay gelmesi için kabirde yanına uzandım. Cebrâil, Allahü teâlâ tarafından; “Bu hanım cennetliktir” diyerek bana haber verdi” buyurdular. Bundan sonra Fâtıma binti Esed vâlidemiz için, şöyle duâ ettiler: “Allahü teâlâ seni mağfiret etsin, bağışlasın, seni mükâfatlandırсын. Ey annem! Allahü teâlâ sana rahmet eylesin. Kendin aç iken beni doyurdun. Kendin giyemez, bana giydirir, yemez,

²⁰⁸ Tirmizî, “Nikâh”, 40.

²⁰⁹ Buhârî, “Vuzu”, 34; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 343; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 203; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 396; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 61.

²¹⁰ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 51.

bana yedirirdin. Dirilten de, öldüren de Allahü teâlâdır. O dâimâ diridir. O ölmez. Allah'ım! Annem Fâtıma binti Esed'i affeyle, bağışla! Ona hüccetini bildir. Kabrini genişlet. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ım! Ben peygamberin ve geçmiş peygamberlerin hakkı için, bu duâmı kabûl buyur.”

Bunların arkasından, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin mübârek hanımefendilerinden Hazreti Zeyneb binti Huzeyme otuz yaşında olduğu hâlde vefât etti. Yine bu sene Hazreti Ali ile Hazreti Fâtıma'nın ikinci çocukları Hazreti Hüseyin doğdu.²¹¹

Yine bu yılda, Mekkeli müşrikler, Ebû Süfyân kumandasında iki bin askerle, İslâm'ın yayılmasını önlemek için Bedr'e hareket etti. Âlemlerin efendisi, bin beş yüz kahraman Eshâbıyla, onlardan önce Bedr'e geldiler. Mücâhidlerin kendilerinden önce Bedr'e geldiğini öğrenen müşriklerin kalblerine korku düştü. Ancak Merrazzahrân'a kadar ilerleyebildiler. Kahraman İslâm askeri ile karşılaşmaya cesaret edemediler, geri Mekke'ye döndüler. Resûl-i ekrem efendimiz, şanlı Eshâbıyla, müşrikleri sekiz gün Bedr'de beklediler. Sonra Medîne'ye hareket ettiler.

Benî Mustalık gazâsı

Hicretin beşinci senesinde, Mustalıkoğullarının reîsi Haris bin Ebî Dirâr, Peygamber efendimizle çarpışmak için pek çok adam toplamıştı. Onları silâhlandırarak, Medîne üzerine yürüyecekti. Bu haber, sevgili Peygamberimize ulaştınca, hemen yedi yüz kişilik bir birlik ile Mustalıkoğullarına karşı sefere çıkıldı. Müreysî kuyusu başında karargâh kuruldu, önce Mustalıkoğulları İslâm'a dâvet edildi. Kabûl etmeyerek, ok atıp savaşı başlattılar. Resûlullah efendimizin; “Hep birlikte aniden hücûma geçiniz” emrini yerine getiren Eshâb-ı kirâm, Mustalıkoğullarından on kişiyi öldürdü. Kabîle reîsi kaçarak canını kurtarmış, fakat, kızı Berre ve kabîlesinden 600 kişi esir düşmüştü. Ganîmetler paylaştırıldı. Berre, Peygamber efendimizin huzûruna çıkıp; “Hissesine düştüğüm sahibimle, dokuz altın karşılığında hürriyete kavuşmam için anlaştım. Bana yardım ediniz!” dedi. Peygamber efendimiz, merhamet buyurarak, onun bu arzusunu yerine getirip satın aldı. Sonra âzâd edip, hürriyetine kavuşturdu. Sevgili Peygamberimizin, İslâm'ı tebliği ile müslüman oldu. Onun müslüman olmasına son derece sevinen Âlemlerin efendisi, mükâfat olarak nikâhıyla şereflendirdi. Bunu gören Eshâb-ı kirâmın hepsi de; “Biz, Resûlullah'ın ailesi olan annemizin, akrabâsını hizmetçi olarak kullanmaktan hayâ ederiz” dediler ve esirlerini âzâd ettiler. Bu nikâh yüzlerce esirin âzâd olmasına sebep oldu. Sevgili Peygamberimiz, mübârek zevcesinin Berre İsmi, Cüveyriyye olarak değiştirdi.

²¹¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 392; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, IV, 68.

Hazreti Cüveyriyye vâlidemiz için, Hazreti Âişe vâlidemiz; “Ben, Cüveyriyye’den daha hayırlı, daha bereketli bir kadın görmedim” derdi.²¹²

İslâm ordusu zaferle, nûrlu Medîne’nin yolunu tutarken, etrâftaki müşrik kabîlelerinin gözleri korkmuş, müslümanlara saldırmaya cesaret etmenin ne kadar tehlikeli olduğunu anlamışlardı.

Sen âlemlere tabîb, ben kalbi gâyet hasta,

Şifâ bulmak ümidi ile sana getirdim.

Sırtında günâh dağı ve yüzüm saman gibi

Ümidliyim buraya zevâl için getirdim.

Âlimlerin serveri, sana âşık hayranım;

Senin ayrılığından gece gündüz ağlarım.

Senin büyük rahmetin âb-ı hayât, ben susuz;

Bir damlası olmazsa ölürüm, cân veririm.

Akil onu övmekte çok sıkıntıya düştü,

Maâzallah mümkün mü, o bu kadar anlıyor.

O’nu hulkuyla övmek, boşuna uğraşmaktır.

O’nu sözle anlatmak bundan da zor geliyor.

Affedici ve kerîm ve o kadar cömerttir.

Sudan inci, taştan cevher, dikenden gül geliyor.

Güneş nûr saçıyorsa, onun nûrlarındandır,

Güldeki ter damlası gül yüzünden geliyor.

Onu vasfetmek bundan daha yüksektir amma,

Daha yüksek söylersen, ağıyâr inkâr ediyor.

²¹² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 294; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 413; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 74.

Âlemi bir zerreye sığdırmak mümkün olur,

O'nu sözle anlatmak bundan da zor geliyor.

MEVLÂNÂ HÂLİD-İ BAĞDÂDÎ

HENDEK GAZÂSI

Hicretin beşinci yılı idi. Medîne-i münevvereden sürülen fitne ve fesat kaynağı Yahudi Nâdiroğulları, gruplara ayrılmış, bir kısmı Şam'a, bir kısmı da Hayber'e gitmişlerdi. Fakat, İslâm'a ve Peygamber efendimize olan kin ve intikam duyguları kalblerini bürümüşü. Reisleri Huyey, kavminin ileri gelenlerinden yanına topladığı yirmi adamı ile Mekke'ye gitti. Ebû Süfyân ile görüşüp, sevgili Peygamberimizin mübârek vücûdunu ortadan kaldırmak üzere anlaşmaya oturdular. "Bu işi bitirinceye kadar hiç ayrılmadan yanınızda bulunacağız!" dediler. Ebû Süfyân; "Bizim düşmanımıza düşman olanlar, bizim katımızda makbûldür. Fakat, size güvenebilmemiz için, putlarımıza tapmanız lazım. Ancak bundan sonra samîmi olduğunuzu kabûl edip, emin olabiliriz" dedi. Gayelerine kavuşmak için dinlerini dahî veren hâin Yahudiler, putların önünde yerlere kapandılar... Kitaplı kâfir iken, kitapsız oldular. Sevgili Peygamberimizi ortadan kaldırmak ve dîn-i İslâm'ı yıkmak için yemîn ettiler.

Müşrikler, derhal savaş hazırlığına başladılar. Komşu müşrik kabîlelere de adamlar gönderdiler. Yahudiler de çeşitli kabîleleri iknâ etmek için harekete geçtiler. Bâzı kabîlelere para ve hurma vâd ederek silâhlandirdılar. Müşrikler, Mekke civarından dört bin kişilik büyük bir kuvvet çıkarmıştı. Ebû Süfyân, Dârün-Nedve'de sancak bağlayıp, Osman bin Ebî Talha'ya verdi. Orduda üç yüz at, bol sayıda silâh ve bin beş yüz deve vardı.

Dört bin kişilik müşrik ordusu, Merrazzahrân'a geldiklerinde; Süleymanoğulları, Fezâreoğulları, Gatafanlılar, Mürreoğulları, Esedoğulları gibi pek çok kabîleler, altı bin kişilik yardımla müşrik ordusunun sayısını on bine çıkarmıştı. Bu, o zamana göre pek büyük bir kuvvet idi.

Öteden beri Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz ile dost geçinen Huzâa kabîlesi, derhâl Medîne'ye haber uçurmuş, on günlük yolu dört günde alan bir süvâri, Peygamber efendimize, müşriklerin durumunu teferruatıyla haber vermişti.

İşlerini, Eshâb-ı kirâmla istişare ederek yapan sevgili Peygamberimiz, derhal sahâbîlerini toplayıp, durumu müzâkere ettiler. Savaşın, nerede ve nasıl yapılması husûsunda, her sahâbî teklifini bildirdi. Bu heyet içinde bu

lunan Selmân-ı Fârisî hazretleri söz alıp; “Yâ Resûlallah! Bizde bir harb usûlü vardır. Düşmanın, baskın yapma ihtimâlinde korktuğumuz zaman, etrâfımıza hendek kazarak savunma yapardık” dedi. Bu usûl, Peygamber efendimiz ve Eshâb-ı kirâmın hoşuna gitti ve bu şekilde düşmanla çarpışmağa karar verildi.²¹³

Peygamber efendimiz derhal, Eshâbından bâzılarını alıp, hendeğin nereye kazılması lâzım geldiğini keşfettiler. Medîne'nin güney tarafı bahçelik olup, sık ağaçlarla kaplı idi. Müşriklerin buradan toplu hücumla geçmeleri ihtimâli zayıftı. Sonra buranın müdâfâsını az bir kuvvet başarabilirdi. Doğuda ise andlaşma yapılan Benî Kureyzâ adlı Yahudi kabîlesi bulunuyordu. Bu sebeple müşrikler, ancak batı ve kuzey taraftaki açık araziden hücumla kalkabilirlerdi. Bu taraflardan hendek kazılacak yerler tesbit edildi. Eshâb-ı kirâmın herbirine üç metre kadar yer düşüyordu. Herkes hissesine düşen yeri iki adam boyunda (3,5 metre kadar) kazacak, hendek sür'atle koşan bir atın atlayamayacağı kadar geniş olacaktı. Zaman azdı, Düşman, Mekke'den çıkmış, Medîne'ye doğru yürümüştü. Hendeğin en kısa zamanda kazılması lâzımdı.

Sevgili Peygamberimiz, başta bizzat kendisi olmak üzere, kahraman eshâbıyla “Bîsmillâhirrahmânirrahîm” diyerek, ilk kazmayı vurdular. Herkes, bütün gayretiyle bir an önce hendeği kazmaya çalışıyordu. Hattâ buna, çocuklar bile iştirâk ediyorlardı. Resûlullah efendimize, Zübâb tepesi üzerinde bir çadır hazırlandı. Hendeğin çıkarılan topraklar zenbillerle bu tepenin etrâfına dökülüyor, gelirken de düşmana atmak için Sel' dağından taşlar çekiliyordu. Zenbil bulamayanlar, eteklerinde toprak taşıyordu. Sevgili Peygamberimiz de yoruluncaya kadar çalışıyordu. Bu hâli gören Eshâb-ı kirâm, gayrete geliyor ve; “Canımız sâna fedâ olsun yâ Resûlallah. Bizim çalışmamız yeter. Sen çalışma, istirahat buyur” demelerine rağmen; “Ben de çalışarak kazandığınızı sevaba ortak olmak istiyorum” buyurarak cevap veriyorlardı.

O günlerde hava çok soğuktu. Ayrıca o sene kuraklık yüzünden kıtlık hüküm sürüyordu. Yiyecek bulmak da hayli güçtü. Âlemlerin efendisi dâhil olmak üzere, bütün Eshâb-ı kirâm müthiş bir açlık içinde bulunuyorlardı. Kendilerini güçlü hissetmeleri için, açlıktan karınlarına taş bağlıyorlar, midelerini sıkıştırarak yemek ihtiyâcını gidermeye çalışıyorlardı.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimiz, kendi açlığını düşünmüyor, Eshâbının bu soğukta aç olarak çalışmasına ve çektiği zahmetlere çok üzülüyor, onlara acıyor ve; “Allah'ım! Âhîret hayâtından başka (istenecek) bir hayat yoktur. Yâ Rabbî! Ensâr ile Muhâcirlere mağfîret eyle!” diyerek duâ buyuruyorlardı. Onlar da canlarından çok sevdikleri Habîb-i ekrem efendimize; “Hayâtımızın sonuna kadar Allahü teâlânın yolunda, dîn-i İslâm'ı yaymak için Resûlullah efendimize

²¹³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 220; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 441; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 65-74.

tâbi olduk” diyerek cevap veriyorlardı. Bu karşılıklı muhabbet; açlık, susuzluk gibi nice meşakkatleri kökünden söküp götürüyordu.

Hendek kazmak, her gün sabah erkenden başlıyor, akşama kadar sürüyordu. Bir gün kazı esnasında, Ali bin Hakem hazretleri ayağından yaralandı. Ata bindirerek Peygamber efendimizin huzuruna getirdiler. Âlemlerin efendisi; “Bismillâhirrahmânirrahîm” diyerek, onun ayağını sığadı. Efendimizin bir mûcizesi olarak, bir anda ayağının kanı durdu ve ağrısı kesildi.

Hendek kazmaya devam ediliyordu. Eshâb bir ara çok sert bir yerle karşılaştılar. Kazmak mümkün olmuyordu. Resûl-i ekrem efendimize gelip, durumu bildirdiler. Teşrif buyurarak hendeğe indiler. Bir kapla su istediler. Bir yudum alıp, tekrar kaba boşalttılar. Sonra suyu sert yere serptiler. Balyozu alıp, o yeri bir vuruşta kum gibi dağıttılar. Orası kolayca kazılır olmuştu. Bu vuruş esnasında, sevgili Peygamberimizin mübârek karnı açılınca, oradakiler, efendimizin açlıktan midesi üzerine taş bağladığını gördüler. Resûlullah efendimizin bu hâlini gören Câbir bin Abdullah hazretleri, huzûra varıp; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! İzin verirseniz eve kadar bir gidip geleyim” diyerek müsaade istedi. İzin aldıktan sonrasını Hazreti Câbir şöyle anlattı:

“İzin verilince eve gelip hanımına; “Resûl aleyhisselâmda öyle bir açlık hâli gördüm ki, dayanılır gibi değil. Evde yiyecek bir şeyler var mı?” diye sordum. O da; “Şu oğlaktan ve bir kaç avuç arpadan başka bir şey yoktur” dedi. Hemen oğlağı kestim, zevcem de arpayı el değirmeninde öğütüp un hâline getirdi. Sonra onu hamur yaptı. Eti çömleğe koyup, tandırda pişirmeğe başladı. Bundan sonra Resûlullah efendimizin yanına vardım ve; “Yâ Resûlallah! Çok az bir yemeğim var. Yanınıza bir iki kişi alıp bize yemeğe buyurun!” dedim.

Resûlullah; “Yemeğiniz ne kadardır?” buyurdular. Söyledim. Bunun üzerine; “Hem çok hem de güzel yemektir. Hanımına söyle, ben gelinceye kadar tandırdan ne et çömleğini ne de ekmeği çıkarsın” buyurdu. Sonra mücâhidlere dönüp; “Ey hendek halkı! Kalkınız! Câbir’in ziyâfetine gideceğiz!” buyurdu. Bu emir üzerine Eshâb-ı kirâm toplanarak Peygamberimizin arkasından yürümeğe başladılar. Ben hemen eve dönüp olanları hanımına anlattım ve; “Şimdi ne yaparız?” deyince, bana; “Resûl aleyhisselâm, yemeğin ne kadar olduğunu sormadı mı?” dedi. Ben de; “Sordu ve söyledim” dedim. Hanımım; “Eshâb-ı kirâmı sen mi, yoksa Resûlullah efendimiz mi dâvet etti?” diye sordu. “Resûlullah dâvet etti” deyince; “Resûl aleyhisselâm daha iyi bilir” diyerek beni tesellî eyledî.

Biraz sonra, Peygamber efendimizin nûrlu cemâli kapımızda göründü.

Kalabalık olan sahâbîlere; “Birbirinizi sıkıştırmadan içeri giriniz” buyurdular... Sahâbî kardeşlerim, onar kişilik gruplar hâlinde oturdular. Nebiyyi muhterem, ekmeğin ve etin bereketlenmesi için duâ buyurdu. Sonra, çömleği tandırdan çıkarmadan kepçe ile içindekileri, aldığı ekmeklerin üzerine koyarak, Eshâbına ikrâm ettiler. Bütün Eshâb doyuncaya kadar, böyle devam ettiler. Yemin ederim ki,

yemek yiyen bin kişiden çok olduğu hâlde, ekmek ve et aynen duruyordu. Biz de yedikten sonra komşularımıza dağıttık.”²¹⁴

Selmân-ı Fârisî hazretleri çok iyi hendek kazardı. Tek başına on kişinin yaptığı işi yapardı. O da arkadaşları ile kendisine ayrılan yeri kazarlarken, çok sert ve büyük, beyaz bir kaya ile karşılaştılar. Kırmak için çok uğraştılar. Fakat bütün emekleri boşa gitti. Üstelik balyozları, kazma ve kürekleri de kırılmıştı. Hazreti Selmân, sevgili Peygamberimizin huzûruna varıp; “Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Hendeği kazarken sert bir kayaya rastladık. Demirden yapılmış bütün âletlerimiz kırıldığı hâlde, yerinden bile oynatamadık” diyerek, durumu arzetti. Habîb-i-ekrem sallAllahü aleyhi ve sellem efendimiz, saadetle oraya gelip balyoz istediler. Orada bulunan Eshâb-ı kirâm da netîceyi merakla bekliyorlardı.

Nebîlerin sultânı efendimiz, aşağı indiler. “Bismillâhirrahmânirrahim” diyerek, balyozu kaldırıp, kayaya öyle bir vurdular ki, bu çarpmadan, Medîne’yi aydınlatan bir şimşek çaktı ve kayadan bir parça koptu. Resûl-i ekrem efendimiz; “Allahü ekber!” diyerek tekbir getirdiler. Bunu işiten Eshâb da tekbir getirdi. Sonra ikinci defâ balyozu vurdular. Yine her tarafı aydınlatan bir şimşek!... Ve kayadan kopan parçalar... Sevgili peygamberimiz yine; “Allahü ekber!” diyerek tekbir getirdiler. Bunu Eshâb-ı kirâm tâkip etti. Balyoz üçüncü defâ indiğinde, her tarafı aydınlatan bir şimşek daha çakmış ve kaya parça parça olmuştu. Âlemlerin efendisi yine; “Allahü ekber!” diyerek tekbir getirdi. Şerefli Eshâbı da O’na uydu.

Hazreti Selmân, elini uzattı. Sevgili Peygamberimiz yukarı çıktılar. Selmân-ı Fârisî; “Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ömrümde hiç görmediğim bir şeyi şimdi gördüm. Bunun hikmeti nedir?” deyince, Peygamber efendimiz, Eshâbına dönüp; “Selmân’ın gördüğünü sizler de gördünüz mü?” buyurdular. Onlar da; “Evet yâ Resûlallah! Balyozu kayaya vurduğunuz zaman, şiddetli bir şimşegın çaktığını gördük. Siz tekbir getirince biz de tekbir getirdik” dediler. Peygamber efendimiz de; “Önceki darbenin ışığında Kisrânın (Medâyin’deki) köşkleri bana göründü. Cebrâil (aleyhisselâm) gelip; “Ümmetin, o beldelere sâhib olurlar” diye haber verdi. İkinci darbeye Rum vilâyetinin (Şam’ın) kızıl köşkleri göründü. Cebrâil (aleyhisselâm) gelip; “Ümmetin, o diyara da sâhib olur” dedi. Üçüncüsünde, San’a’nın (Yemen’in) köşkleri göründü. Cebrâil (aleyhisselâm); “O yere de ümmetin mâlik olur” diye haber verdi” buyurdu.

Sonra Kâinâtın sultânı, Acem kisrâsının Medâyin’deki sarayını tarif edince, oralı olan Hazreti Selmân; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Seni, hak din ve Kitâb’la gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, o köşkler aynen anlattığınız gibidir. Senin, Allahü teâlânın Resûlü olduğuna şehâdet ederim” dedi. Peygamber efendimiz; “Ey Selmân! Şam, muhakkak feth edilecektir. Herakliyüs,

²¹⁴ Buhârî, “Megâzi”, 27; Darimî, “Mukaddime”, 7; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VII, 425.

memleketinin en ücrâ yerine kaçacaktır. Siz, Şam'ın her tarafına hâkim olacaksınız. Size, hiç kimse karşı koyamayacaktır. Yemen, muhakkak feth edilecektir. Şu “Diyâr-ı Meşrik” de muhakkak feth edilecek ve Kısra öldürülecektir. Allahü teâlâ bu fetihleri benden sonra size nasîb edecektir” buyurdular.²¹⁵

Selmân-ı Fârisî hazretleri; “Resûlullah efendimizin, bu müjdelerinin hepsinin gerçekleştiğini gördüm” diye haber verdi.

Düşman artık gelmek üzereydi. Hendek son sür'atle kazılıyor ve bir an önce bitirilmeye çalışılıyordu. Mücâhidler zaruret hâlinde, Peygamber efendimizden izin alarak işi bırakıyorlar, ihtiyâç giderildikten sonra yeniden işlerinin başına koşuyorlardı.

Münâfıklar gâyet gevşek davranıyor, istedikleri zaman işe geliyor, istedikleri zaman izin almadan bırakıp gidiyorlardı. Ayrıca Eshâbın bu şekildeki çalışması ile alay ediyorlar, Peygamber efendimizin verdiği müjdelere bile; “Biz, düşman korkusundan hendeklere sığınıyoruz. O ise bize Yemen, Rum ve Fars ülkelerinin köşklerini vaad ediyor. Sizin bu hâlinize şaşıyoruz!...” diyorlardı.

Bunun üzerine, mücâhidler için inen âyet-i kerîmede, meâlen buyruldu ki: “Gerçek mü'minler, ancak o kimselerdir ki, (ihlâs ile) Allahü teâlâyâ ve Resûlüne îmân edenler ve (cihâd, cihâda ait tedbirler, Cumâ ve bayram toplanmaları gibi) toplu bir iş için, O'nun (Resûlullah'ın) maiyyetinde buldukları vakit, O'ndan izin almadıkça, bırakıp gitmeyenlerdir. O hâlde (ey Habîbim!) Senden izin isteyenler, Allahü teâlâyâ ve Resûlüne îmân edenlerdir. Bu mü'min kimseler bâzı işleri için senden izin istedikleri vakit, sen de onlardan dilediğin kimseye izin ver ve kendileri için Allahü teâlâdan mağfîret dile. Şüphesiz ki, Allahü teâlâ, Gafûrur-Rahîm'dir, çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.”²¹⁶

Münâfıklar için inen âyet-i kerîmelerde de meâlen buyruldu ki: “Allahü teâlânın Resûlünün dâvetini, kendi aranızda birbirinizi (bâzan icâbet edip, bâzan etmediğiniz) dâvetsiz gibi tutmayın (dâvetine hemen koşun ve izinsiz ayrılmayın)! İçinizden, birbirinizi siper ederek gizlice kaçanlarınızı, Allahü teâlâ muhakkak biliyor. O'nun emrinden uzaklaşıp gidenler, dünyâda fitneye, âhirette de elem verici bir azâba uğramaktan sakınsınlar! Dikkat ediniz! Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi de Allahü teâlânındır. O, sizin, hangi inanç üzerinde (mü'min veya münâfık) olduğunuzu ve (münâfık ve kâfirlerin) kendisine döndürülecekleri kıyâmet gününü de biliyor. Allahü teâlâ onların dünyâda yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allahü teâlâ her şeyi bilir.”²¹⁷

²¹⁵ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 450.

²¹⁶ en-Nûr 24/62.

²¹⁷ en-Nûr 24/63-64.

Hendeği kazma işine başlayalı altı gün olmuştu. Herkes işini, lâyıkıyla bitirmişti. Ancak bir yer, zaman yetmediği için geniş ve derin kazılamamıştı. Peygamber efendimiz burası için endişelerini belirttiler; “Müşrikler, buradan başka bir yerden geçemezler” buyurdular. Buraya nöbetçiler koydular.

Müşrik ordusunun Medîne’ye çok yaklaştığı sırada, Yahudi Nâdiroğullarının reîsi Huyey, Kureyş ordu kumandanına; “Medîne’deki Kureyzâ Yahudilerinin müslümanlarla andlaşma hâlinde olduklarını, ancak onların reîsi Ka’b bin Esed’i aldatıp, kendi saflarına çekebileceğini bildirdi. Kumandan da; “Ey Huyey! Hemen Ka’b bin Esed’e git. Müslümanlar ile yaptıkları antlaşmayı bozup bize yardım etsinler” dedi. Bu andlaşmanın maddelerinden biri, “Medîne’ye bir düşman ordusu taarruz ederse, Müslümanlarla birlik olup, düşmana karşı koymak” idi.

Yahudi Huyey, müşrik ordusundan ayrılıp, gece, Benî Kureyzâ reîsi Ka’b’ın evine geldi. Kapıyı çalıp kendisini tanıttı ve; “Ey Ka’b! Kureyş’in bütün ordusunu, Kinâne ve Gatafanoğulları gibi nice kabîleleri on bin kişilik bir ordu hâlinde getirmiş bulunuyorum. Artık Muhammed ve Eshâbı kurtulamayacaktır. Onları tamamen imhâ edinceye kadar, Kureyşlilerle buradan ayrılmamağa yemîn ettik!...” dedi. Ka’b; “Muhammed ve Eshâbı öldürülemez de, Kureyş ve Gatafanlar ülkelerine dönüp gider ise, burada yalnız kalırız. Sonunda hepimizi öldürürler diye korkuyorum!...” diye endişesini belirtince, Huyey; “Bu korkunun gitmesi için Kureyş ve Gatafanlardan yetmiş kişi rehin istersin. Bu rehinelere sende olduğu müddetçe, onlar buradan gidemezler. Şâyet yenilip giderlerse, ben sizin yanınızdan ayrılmam. Size gelen felâket bana gelmiş olur” diyerek, Ka’b’ı sonra da diğer Yahudileri aldattı. Müslümanlarla olan muahedeyi yırttırdı. Böylece andlaşma bozulmuş oldu.

Huyey, müşrik ordusuna dönüp durumu anlattı. Benî Kureyzâ’nın, Müslümanları arkadan vuracaklarını bildirdi.

Yedinci gün, müşrikler on bin kişilik büyük bir ordu ile Medîne’nin batı ve kuzey tarafına gelip, ordugâhlarını kurdular. Bu ordugâh, hendeğin kazıldığı yerde idi. Müşriklerin düşünceleri; bu büyük ordu ile Medîne’yi baştan başa yakıp yıkmak, Peygamber efendimizi ve Eshâbını ortadan kaldırıp, İslâmiyet’i yok etmektir. Bu, görünüşte karşı konması güç, pek büyük bir ordu idi.

Müşrikler, hayâllerinden geçirmedikleri hendek engelini görünce, şaşkına döndüler, moralleri bozuldu. Çünkü, hendek iyi bir atın süratle koşarak atlayamayacağı genişlikte idi. İçine düşen bir kimse de kolayca çıkamazdı. Hele zırhlı bir kimsenin yukarı tırmanarak çıkması çok zordu.

Müşriklerin geldiğini haber alan sevgili Peygamberimiz, derhâl altı gündür durmadan çalışarak yorgun düşen Eshâbını toplayıp, hendeğin bu tarafında Sel dağı eteklerine karargâhını kurdu. Arkalarında Sel dağı ve Medîne bulunuyordu, önünde hendek ve ötesinde düşman... Yine İbn-i Ümmi Mektûm, Medîne’de Peygamber efendimizin vekili olarak bırakıldı. Kadınlar ve çocuklar hisarlara yerleştirildi. Üç bin kişilik İslâm ordusunun otuz altı süvârisi vardı. Sancakları, Zeyd bin Harise ile

Sa'd bin Ubâde hazretleri taşıyordu.²¹⁸ Resûlullah efendimizin deriden yapılmış çadırı, Sel dağının eteğinde kuruldu.

Yine nice kahramanlıklar gösterecek olan Eshâb-ı kirâm, dikkatle düşmanın hareketlerini takip etmeğe başladı. Bu sırada, sevgili Peygamberimizin huzûruna Hazreti Ömer'in geldiği görüldü. "Yâ Resûlallah! İşittiğime göre, Kureyzâ Yahudileri aramızdaki antlaşmayı bozmuşlar ve bize karşı harbe hazırlanıyorlarmış!" dedi. Beklenilmeyen bu habere, Âlemlerin efendisi; "Hasbünallahü ve ni'mel vekîl-Allahü teâlâ bize yeter. O ne güzel vekildir" diyerek mukabelede bulundular. Çok müteessir olmuşlardı. Şimdi İslam ordusu, iki ateş arasında kalmıştı. Kuzey ve batıda müşrik orduları, güney doğuda Yahudiler bulunuyordu.

Resûlullah efendimiz, Zübeyr bin Avvâm hazretlerini Kureyzâ oğullarının kalesine gönderdi. Hazreti Zübeyr gidip, durumu öğrendi. Gelince; "Yâ Resûlallah! Onları, kalelerini tamir, harp tâlimleri ve manevraları yaparken gördüm. Ayrıca hayvanlarını da derleyip toparlıyorlardı" diyerek, gördüklerini anlattı. Bunun üzerine Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; Sa'd bin Mu'âz, Sa'd bin Ubâde, Havvât bin Cübeyr, Amr bin Avf, Abdullah bin Revâha'yı, Kureyzâ oğullarına nasihat edip antlaşmayı yenilemeleri için gönderdi.²¹⁹

Vazife verilen bu beş sahâbî, Kureyzâ Yahudilerinin kalesine gidip, onlara nasihat ettiler. Fakat, nasihat kâr etmiyordu. Ayrıca hakâret etmeye de başlamışlardı. Son söz olarak; "Kardeşlerimiz Nâdiroğullarını, yurtlarından sürüp çıkarmakla, bizim, kolumuzu kanadımızı kırdınız. Muhammed de kim oluyormuş! O'nunla aramızda hiç bir söz ve antlaşma yoktur. Peygamberinizin üzerine hep birden saldırıp, öldürmek için and içmiş bulunuyoruz. Kardeşlerimize muhakkak arka çıkıp, yardımcı olacağız!..." dediler.

Sa'd bin Mu'âz hazretleri ve arkadaşları, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip, herkesin anlayamayacağı şekilde kapalı olarak durumu anlattılar. Peygamber efendimiz; "Haberinizi gizli tutun. Ancak bilene açıklayın. Çünkü harp, tedbir ve aldatmadan ibarettir"²²⁰ buyurdular.

Eshâb-ı kirâm, hendeğin bu tarafında Peygamber efendimizi bekliyor, nasıl hareket edeceklerini merak ediyorlardı. Biraz sonra Kâinatın sultânı, kahraman Eshâbının yanına teşrif etti ve; "Allahü ekber! Allahü ekber!" diyerek tekbir getirdi. Bunu işiten şanlı sahâbîler, hep bir ağızdan tekbir getirerek, cenâb-ı Hakk'ın ism-i şerîfnin yüceliğini bildirip, hendeğin ötesinde kum gibi kaynayan küffârın kalbine korku saldılar. Müşrikler, tekbirleri işitince; "Muhammed ve Eshâbına, herhalde sevindirici bir haber geldi" dediler.

²¹⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 67.

²¹⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 460.

²²⁰ Buhârî, "Cihâd", 157; Ebu Dâvûd, "Cihâd", 101; Tirmizî, "Cihâd", 5; İbn Mace, "Cihâd", 28; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 126.

Peygamber efendimiz, Eshâbına; “Ey Müslüman cemâati! Allahü teâlânın fetih ve yardımı ile sevininiz!” buyurarak, muzaffer olacaklarının müjdesini verdi. Şanlı Eshâb, şimdiye kadar birçok seriyelerde bulunmuşlar, Bedr ve Uhud gazâlarına katılmışlardı. Sayıca ve kuvvetçe çok olan müşrikleri, Allahü teâlânın izni ve Resûl-i Ekrem efendimizin duâsı bereketiyle her defasında hezimete uğratmışlardı. Başlarında, varlıkların “Baş tâcı” olduktan sonra, yapamayacakları iş, katlanamayacakları sıkıntı olamazdı. Hava soğuk, kıtlık şiddetli, açlık ziyâde idi... Peygamber efendimiz dâhil, bir çokları mübârek karınlarına taş bağlamışlardı. Karşıda düşman, kum gibi kaynıyordu!... Fakat şanlı Eshâb için, düşmanın çokluğu ve çekilen sıkıntıların ehemmiyeti yoktu. Allahü teâlâ en güzel vekildi... O’na bağlanmışlar, O’na dayanmışlar, O’na sığınmışlardı.

Kureyş’in önde gelen kumandanları ve Kureyş’le beraber gelen diğer kabîlelerin liderleri umûmî taarruza geçmek için bir karar vermeden önce, hendeğin etrafında, geçebilecekleri bir yer araştırmaya başladılar. Hendeği bir baştan öbür başa kadar dolaştılar. Nihâyet aceleden yarım kalan dar yerde durup, buradan hücum etmenin uygun olacağına karar kıldılar. Müşrik askerleri de kumandanlarının peşinden hareket ediyorlar, bir hendeğe, bir de şanlı Es-hâba bakıp şaşırıyorlardı. “Yemîn ederiz ki, bu, Arabların başvurduğu bir usûl değildir. Muhakkak bunu, o Farslı adam tavsiye etmiştir!” diyorlardı.

Kureyşli kumandanlar, askerlerine hendeğin dar yerini göstererek; “Buradan kim atlayıp, karşıya geçebilir?” deyince, içlerinden beş süvâri ayrıldı. Bunlar teke tek vuruşmak üzere hendeğin diğer tarafına geçeceklerdi. Şanlı Eshâb-ı kirâm ve müşrik askerleri merakla bu beş atlının hareketlerini tâkib etmeye başladılar. Süvârieler hız almak için geriye çekildiler. Sonra atlarının başını hendeğin en dar yerine çevirip, hızlandırdılar. Dört nala koşan beş cins at, bir sıçramada hendeğin diğer tarafına geçmeyi başardılar. Onu pek çok süvâri tâkib etmek istedi ise de başaramayıp, hendeğin öbür tarafında kaldılar. Bu geçenler içinde Amr bin Abd adında çok güçlü bir kimse vardı. Tepeden tırnağa kadar zırh giymiş, heybetli bir görünüşü vardı. Görünüşte kalblere korku salan bu adam, mücahitlere karşı; “Benimle çarpışabilecek bir kimse varsa meydana çıksın?...” diye bağırdı.

Bu sırada Hazreti Ali’nin, sevgili Peygamberimizin huzûruna çıkarak: “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onunla ben çarpışayım” diyerek izin istediği gürüldü. Üzerinde zırhı dahi yoktu. Eshâb-ı kirâm, ona gıpta ile bakıyordu. Sevgili Peygamberimiz, kendi mübârek zırhını çıkarıp, Hazreti Ali’yi giydirdiler. Kılıcını ona kuşattılar. Mübârek başlarından sarığını çıkarıp, onun başına bizzat kendi elleriyle sardılar. Sonra da; “Allah’ım! Bedr gazâsında amcam oğlu Ubeyde, Uhud gazâsında amcam Hamza şehîd oldular. Yanımda kardeşim ve amcam oğlu olan Ali kaldı. Sen onu muhafaza eyle. Ona yardımını ihsân eyle. Beni yalnız başıma bırakma!” diyerek duâ etti. Eshâb-ı kirâm; “Âmîn!” dediler.

Duâlar ve tekbirler arasında yaya olarak ilerleyen Allahü teâlânın aslanı, atının üzerinde, bir heyûlâ gibi duran Amr bin Abd’ın karşısına dikildi. Gözlerinden başka her tarafı zırhlarla kaplı olan Amr, bu

kahramanı tanıyamadı ve kim olduğunu sordu. O da; “Ben, Ali bin Ebî Tâlib'im” diyerek kendini tanıttı, Amr; “Ey kardeşimin oğlu! Baban, benim dostumdur. Bu sebeple senin kanını dökmek istemem. Benim karşıma çıkacak amcalarından biri yok mu?” diyerek güyâ ona acıdı. Hazreti Ali ise; “Ey Amr! Vallahi, ben senin kanını dökmek isterim. Yalnız, ikimizin de eşit durumda olması lâzım gelmez mi? Yiğitliğin sânına da bu yakışmaz mı? Hâlbuki, ben yayayım, sen ise atlısın!...” diyerek onu tahrik etti.

Bunu işiten Amr'ın, yiğitlik damarı kabarıp derhâl atından indi ve atının bacaklarını kılıçla doğradıktan sonra, hiddetle Hazreti Ali'nin karşısına geçti. Hamle yapmak üzere iken, Allahü teâlânın aslanı; “Ey Amr! İşittim ki, sen, Kureyş'den bir kimse ile karşılaştığında, onun iki dileğinden birini yerine getireceğine yemîn etmişsin. Bu doğru mu?” diye sordu. O da; “Evet, doğrudur” diye cevap verince, bu defa; “O hâlde, birinci isteğim; senin, Allahü tealâ ve Resûlüne îmân edip, Müslüman olmandır!” diyerek îmâna dâvet etti. Bunu duyan Amr, kızdı ve; “Geç bunu! Bu bana lâzım değil!” dedi. Hazreti Ali; “İkinci isteğim, çarpışmayı bırakıp, Mekke'ye dönmendir. Zîrâ Resûl aleyhisselâm, düşmana gâlip gelirse, sen bu hareketinle O'na yardım etmiş olursun!...” dedi. Amr; “Bunu da geç! Ben intikam almadıkça, koku sürünmeyeceğime yemîn ettim. Başka bir dileğin varsa onu söyle!” deyince, Hazreti Ali; “Ey Allahü teâlânın düşmanı! Artık seninle çarpışmaktan başka bir şey kalmadı!” dedi.

Amr, bu sözlere gülüp; “Hayret doğrusu! Arab diyarında karşıma çıkabilecek bir yiğidin olduğu, hatırımdan geçmezdi! Ey kardeşimin oğlu! Yemîn ederim ki, ben seni öldürmek istemem. Zîrâ, baban, benim dostumdu. Ben karşıma, Kureyş eşrafından Ebû Bekr gibi, Ömer gibi bir kimse isterdim” dedi. Hazreti Ali; “öyle olsa da, ben seni öldürmek için buraya çıktım” deyince, Amr'ın kanı başına sıçradı. Kılıcını kaldırması ile indirmesi bir oldu. Böyle bir şeyi bekleyen Allahü teâlânın aslanı, şimşek gibi yana sıçrayıp, hamleyi kalkarıyla karşıladı. Fakat Amr, bunun gibi nice kalkanlar parçalamıştı. Onun vuruşuna en güçlü kalkanlar bile dayanamazdı. Nitekim, şimdi de öyle oldu. Hazreti Ali'nin kalkanı parçalandı, ayrıca kılıç, başını sıyırıp yaraladı. Hamle sırası Hazreti Ali'ye gelmişti; “Yâ Allah!” diyerek Zülfkâr'ı, Amr'ın boynuna indirdi. İndirmesi ile İslâm ordusunda; “Allahü ekber! Allahü ekber!” sedâları yeri göğü inletmeye, küffâr ordusunda feryâdlar yükselmeğe başladı. Evet, Nebîlerin sultânı varlıkların baş tâcının duâsı kabul olmuştu. İnsan azmanı Amr, yere serilmiş, gövdesinden oluk gibi kan boşanırken, kafası miğferiyle birlikte uçmuştu. En çok güvendikleri Amr'ın yere serildiğini gören arkadaşları, derhâl Hazreti Ali'ye saldırdılar. Bunu gören Eshâb-ı kirâm, oraya koşular. Zübeyr bin Avvâm, Nevfel bin Abdullah'ı yaralayıp atıyla birlikte hendeğe düşürdü. Hazreti Ali, hendeğe inip Nevfel'i iki parçaya ayırdı. Diğerleri hendeği zor geçip geriye kaçtılar. Müşrik ordusu baş kumandanı ise, daha harbin başında büyük bir ümitsizliğe düşmüştü.

Artık harbin şekli tâyin olmuştu. Hendek, göğüs göğüse çarpışmayı engelliyordu. Ok atışlarıyla birbirlerine zayıt vermeğe uğraştılar. Bu hareket, neticeyi uzatmaktan başka bir işe yaramıyordu. Müşrikler, bu şekilde galip gelemeyeceklerini anlayıp, hendeğin her tarafından hücûma geçmenin en uygun bir yol olacağına karar verdiler ve saldırıya geçtiler. On bin kişilik koca düşman ordusu, hendeği geçmek için uğraşiyor, üç bin kişilik şanlı İslâm ordusu ise, okla, taşla onları hendekten geçirmemeğe gayret ediyordu. Müthiş bir mücâdele başlamıştı. Bu mücâdele akşama kadar sürdü.

Resûl-i Ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, gece, hendeğin çeşitli yerlerine nöbetçiler yerleştirdi. Kendisi de dar olan yerde nöbet tutmağa başladı. Medîne'ye beş yüz kişilik bir devriye kuvveti göndererek, sokaklarda yüksek sesle tekbir getirmelerini emretti. Böylece Yahudilerden veya Kureyş müşriklerinden gelecek bir tehlike zamanında önlenecek, kadınlar ve çocuklar korunacaktı.

Kureyzâ Yahudileri ise, Huyey bin Ahtab'ı müşriklere gönderip, gece baskınları yapmak üzere iki bin kişilik bir kuvvet istediler. Geceleri, savunmasız kalan kadın ve çocuklara saldıracaklardı. Fakat mücâhitlerin sabahlara kadar devriye gezmeleri; "Allahü ekber!" nidâlarıyla tekbir getirmeleri, kalblerine büyük bir korku salmıştı. Kalelerine çekilip, fırsat beklemeğe başladılar. Zaman zaman küçük gruplar hâlinde Medîne'ye girmeğe çalıştılar.

Bir gece Kureyzâoğullarının ileri gelenlerinden Gazzâl, yanına aldığı on kişilik bir birlik ile, Peygamber efendimizin halası Safiyye vâlidemizin bulunduğu köşke kadar gelmeyi başardı, içerde kadınlar ve çocuklar vardı. Kendilerini koruyacak bir tek silâhları bile yoktu. Yahudiler, önce köşke ok atmaya, sonra da içeri girmeye çalıştılar. İçlerinden biri, iç avluya geçmeyi başardı ve içeri girmek için etrafı kontrol etmeye başladı. Bu sırada sevgili Peygamberimizin kahraman halası, yanındakilere hiç ses çıkarmamalarını tenbih ettikten sonra, aşağı inip, kapının yanına geldi. Bir tülbent ile başını sıkıca sarıp, bir erkek görünümüne girdikten sonra, eline bir sırık alıp, beline bir bıçak yerleştirdi. Yavaşça kapıyı açıp o Yahudinin arkasına yaklaştı ve elindeki sırığı şiddetle başına indirdi. Hiç vakit kaybetmeden yere düşen Yahudiyi öldürdü. Sonra öldürülen Yahudinin başını dışarıda ok atmakla meşgûl olan Yahudilere fırlattı. Arkadaşlarının kesik başını ayakları altında gören Yahudiler, büyük bir korkuya kapılıp, kaçmağa başladılar. Bir taraftan da; "Bize, Müslümanlar evlerinde hiç bir erkek bırakmaksızın, hepsini harbe göndermişler, şeklinde haber verilmişti!..." diye söyleniyorlardı.²²¹

Harp, sabahleyin yine aynı şiddetle devam etti. Oklar havada vınlıyarak uçuşuyordu. Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, şanlı Eshâbına; "Varlığım yed-i kudretinde bulunan Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, karşılaştığımız sıkıntılar, üzerinizden muhakkak kaldırılacak ve sizler ferâha, çıkarılacaksınız" buyurarak, onlara sabretmelerini tavsiye etti ve zaferin, inananlara âit olacağını müjdeledi. Bu müjdeyi alan kahraman sahâbîler, açlık, kıtlık gibi sıkıntıları unutup canla, başla

²²¹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 463.

çalıştılar. Hendekten bir müşrikin bile geçmesine meydan vermediler. Eshâb-ı kirâmın önde gelenlerinden Sa'd bin Mu'âz hazretleri, büyük bir kahramanlık göstererek savaşıyordu. Savaş sırasında, Hibbân bin Kays bin Araka adlı bir müşrikin attığı ok ile kolundan yaralandı. Ok, atar damara isabet edip, çok kan kaybına sebep oldu. Hazreti Sa'd, yaralı bir hâlde, etrâfındakilerin kanı durdurmak için uğraştıklarını görerek, durumunun ciddî olduğunu anladı ve; “Yâ Rabbî! Kureyş harbe devam edecekse, bana ömür ihsan eyle. Çünkü senin Resûlüne eziyet eden, O'nu yalanlayan bu müşriklerle savaşmaktan hoşlandığım kadar, başka hiç bir şeyden hoşlanmıyorum. Eğer aramızdaki harb sona eriyorsa, beni şehîdlik mertebesine yükselt. Fakat, Benî Kureyzâ'nın âkıbetini görmeden ruhumu kabzetme” diyerek duâ etti. Duâsı kabul olunup, kanı kesildi.

Eshâb-ı kirâm arasında çarpışıyor görünen Abdullah bin Übey gibi münâfıklar ise, gâyet ağırdan alıyor, ileri hatlara yaklaşmıyorlardı. Ayrıca, mücâhitlerin morallerini bozmak için ellerinden geleni yapıyor; “Muhammed size, Kayser ve Kisrâ'nın hazînelerini vaad edip duruyor. Hâlbuki, şu anda hendek içinde hapsolmuşuz. Korkumuzdan abdest bozmağa bile gidemiyoruz. Allah ve Resûlü, bizi aldatmaktan başka bir şey yapmıyor, vâdetmiyor!...” diyerek fitne çıkarmaya çalışıyordu. Sıkıştıkları zaman, evlerine düşmanın saldırabileceğini bahane edip vazife yerlerini terk ediyorlardı. Münâfıkların bu hareketleri de ayrı bir dert ve ayrı bir sıkıntı oluyordu.

Müşrik ordusu, bir an önce netîceye varmak için bütün gücünü harcıyor, fakat şerefli sahâbîlerin kahramanca müdâfâaları karşısında, hiç bir varlık gösteremiyordu. En çok saldırdıkları yer, dar geçit idi. Sevgili Peygamberimiz, buradan ayrılmıyor, Eshâbını savaşa teşvik ediyordu. Peygamber efendimizin yanı başında harb etmek şerefne kavuşmak isteyen Eshâb-ı kirâm, gazâ meydanında görülmemiş kahramanlıklar gösteriyorlardı. Bir ara müşriklerin, şiddetli bir ok atışına başladıkları görüldü. Bütün hedef, Kâinatın sultânının bulunduğu çadır idi.

Sevgili Peygamberimizin mübârek vücutlarını bir zırh örtüyordu. Mübârek başlarında ise miğferleri vardı. Çadırın önünde dimdik duruyorlar, harbin seyrine göre Eshâbına emirler veriyorlardı. Müşrikler, bâzan en zayıf görünen yere birden yükleniyorlar, mübârek sahâbîler oraya koşup, din düşmanlarını püskürtünceye kadar, aşk ile çarpışıyorlardı. Bu görülmemiş mücâdele pek şiddetli oluyor, kahraman sahâbîler, çarpışmaktan, yan tarafa bakacak zaman bulamıyorlardı. O gün, sabahla başlayan bu mücâdele, geç saatlere kadar devam etti. Namaz vakitleri geldikçe, şanlı sahâbîler; “Yâ Resûlallah! Namazımızı kılamadık” diyorlar, âlemlerin efendisi, Kâinatın sultânı, büyük bir üzüntü içinde; “Vallahi ben de kılamadım” buyuruyorlardı. Yatsı sıralarında, ibâdetlerini yaptırmayan müşrik sürüsünü, pek şiddetli bir saldırı ile geriye püskürtüp, dağıttılar. Bu dağılıktan kurtulamayan Kureyşliler ve Gatafanlar, geceyi geçirmek üzere karargâhlarına çekildiler. Mücahidler de sevgili Peygamberimizin çadırına doğru yürüdüler. O zaman, âlemlere rahmet olarak gönderilen Fahr-i âlem

sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, bedduâ etmek âdet-i şerifleri değil iken, namaz için dayanamamışlar; “Onlar, nasıl güneş batıncaya kadar uğraştırıp bizi namazımızdan alıkoydular ise, Allahü teâlâ da onların evlerine, karınlarına ve kabirlerine ateş doldursun!” buyurarak, müşriklere bedduâda bulundular. Kazaya kalan öğle, ikindi ve akşam namazlarını kıldıktan sonra, yatsı namazını kıldırdılar. Müşrikler, İslâm’ı tamamen ortadan kaldırmak için yaptıkları bu mücâdelelerinden sonra, Müslümanların gündüz mağlûb edilemeyeceğini anladılar. Onlara göre tek çâre aynı şiddetle gece baskınları tertiplemekti. Müslümanlar ancak bu şekilde yenilebilirdi. Bu kararlarını hemen tatbîkate koyup, Yahudi Kureyzâ oğullarıyla birlikte gece baskınları yapmaya başladılar. Askerlerini gruplara ayıran müşrikler, nöbet ve sıra ile hücumla geçiyorlardı. Bu hâl günlerce devam etti. Başta sevgili Peygamberimiz ve kahraman Eshâb-ı kirâm; aç, uykusuz, yorgun oldukları hâlde müdâfaaya devam ettiler. Hiç bir düşman askerini hendekten bu tarafa geçinmediler. Canla başla yapılan bu savunma, daha önce yapılan bütün gazâlardan daha korkulu, daha şiddetli, daha sıkıntılı ve daha zahmetli idi.

Günlerdir çarpışmakta olan müşriklerde, yiyecek sıkıntısı baş göstermeye başladı. At ve develeri de, yerde bir tutam kuru ot bulamadıkları için, ölmeğe başlamıştı. Bu sebeple müşriklerin kumandanı, Dırâr bin Hattâb kumandasında bir birliği, Kureyzâ Yahudilerine erzak te’mini için göndermişti. Küffâra her şeylerini fedâ eden Yahudiler, derhâl yirmi deve yükü buğday, arpa, hurma ve hayvanlar için saman yükleyip teslim ettiler. Dırâr, askerleri ile sevinç içinde dönerken, Kuba yakınlarında bir grup sahâbî ile karşılaştılar. Kahraman Eshâb, derhâl hücum etti. Kanlı bir çarpışmadan sonra, müşrikleri kaçırarak yüklü develeri Peygamber efendimize teslim ettiler ve çok duâya mazhar oldular.²²²

Kâinatın sultânı sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, bir aya yakın devam eden bu şiddetli çarpışmada, pek güç durumlarda kalan kahraman Eshâbına acıyor, onlara, babalarından kat kat fazla şefkât gösteriyordu. Şanlı Eshâbının gösterdiği bu insan üstü gayretlere karşı, kendisi mübârek alnını toprağa koyuyor, onlar için Allahü teâlâyâ şöyle yalvarıyordu: “Ey darda kalanların imdatlarına yetişen! Ey muhtaç ve çâresiz kalmışların duâsına icâbet eden Allah’ım! Benim ve Eshâbımın hâllerini muhakkak görüyor ve biliyorsun. Yâ Rabbî! Sen küffârı münhezim kıl, (hezîmete uğrat), içlerine tefrika düşür ve onlara karşı bize nusret ver, zafer ihsân eyle!..”

Sevgili Peygamberimiz, bu duâsını, son günlerde sık sık tekrarlıyordu.

Müşrikler, kıtlığın da verdiği ızdıraplardan dolayı, bir an önce müslümanları ortadan kaldırmak için, bütün güçlerini harcıyorlardı. Böyle çarpıştıkları bir akşam, müşrik ordusundan, kalbine İslâm’ın sevgisi düşmüş bir kimse. Peygamber efendimizin huzûruna geldi. Bu, Gatafan kabîlesinden Nu’aym bin Mes’ûd idi. Sevgili Peygamberimize; “Yâ Resûlallah! Ben, Allahü teâlânın bir olduğunu ve senin

²²² Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 467.

hak peygamber olduğunu tasdik etmek için geldim. Hamd olsun Müslüman olmakla şereflendim. Şimdiye kadar size karşı çarpışmışım. Bundan sonra da küffâra karşı çarpışacağım. Bana ne emrederseniz yapmağa hazırım! Yâ Resûlallah! Benim müslüman olduğumu kavmim dahî bilmiyor” dedi. Resûl-i ekrem efendimiz; “Bu küffârın arasına girip, tefrika sokarak birbirlerinden ayırmağa çalışabilir misin?” buyurdular. O da; “Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın yardımı ile onları birbirinden ayırabilirim. Yalnız, her ne dilersem söylemeğe izin var mı?” diye suâl etti. Efendimiz de; “Harp hiledir, istediğini söyleyebilirsin” buyurdular.

Nu’aym bin Mes’ûd hazretleri, önce Kureyzâ Yahudilerinin yanına varıp; “Benim size karşı olan sevgimi bilirsiniz. Yalnız bu konuşacaklarımız aramızda kalsın, hiç kimse bilmesin!” dedi. Yahudiler de; “Hiç kimse bilmeyecektir?” diyerek yemîn ettiler. Bunun üzerine Hazreti Nu’aym; “Şu adamın (Peygamber efendimizin) işi, muhakkak bir belâdır. O’nun, Nâdir ve Kaynukâ oğullarına yaptığını biliyorsunuz. Onları, yurtlarından yuvalarından sürüp çıkardığını, hepimiz de gördünüz. Şimdi, Kureyşliler ve Gatafanlar gelip Müslümanlarla çarpışmaktalar, siz de onlara yardım etmektesiniz. Günlerce çarpıştığımız hâlde, daha bir netîceye varamadık. Böyle devam ederse, muhasara uzayacağına benzemektedir. Kureyşliler ve Gatafanların malları, mülkleri, yurtları, çocukları, sizin gibi burada değildir. Bu harpte eğer fırsat bulur da gâlib gelirlerse ganîmetleri toplar giderler. Şâyet mağlûb olurlarsa çekip giderler, sizi, onlarla başbaşa bırakırlar. Hâlbuki, sizin Müslümanlarla başa çıkacak ne gücünüz, ne de kuvvetiniz var. Harbin şu andaki durumu ise, Müslümanların zafere kavuşacağını göstermektedir. Tahmin ettiğim gibi olursa, Müslümanlar sizi kılıçtan geçirmeden bırakmazlar. Onun için acele bir tedbir almamız lâzımdır!...” dedi.²²³

Bu sözleri büyük bir heyecan ve korku ile dinleyen Yahudiler, Hazreti Nu’aym’ın, kendilerini bu derece düşünmesinden dolayı çok memnun kaldılar ve; “Sen bize dostluğunu lâyıkiyle gösterdin. Bize, nasıl bir tedbir almak lâzım geldiğini de söyle” dediler. Bunu bekleyen Nu’aym bin Mes’ûd; “Doğrusu şudur ki; Kureyş ve Gatafan eşrâfından bâzılarını rehin almadıkça, müslümanlarla aslâ harbe girmeyin! Rehineler sizin yanınızda olduğu müddetçe, harbden kaçıp gidemezler!” dedi. Bunun da pek güzel bir tedbir olduğunu kabul eden Yahudiler, ona, teşekkür edip, izzet ikrâmında bulundular.

Hazreti Nu’aym, Yahudilerden ayrılıp doğruca Kureyş karargâhına vardı. Kumandanlarına; “Benim Muhammed’e olan düşmanlığımı ve sizleri de ne kadar çok sevdiğimi bilirsiniz, öğrendiğim bir şeyi, dostluğumuzun îcâbı, size ulaştırmayı büyük bir vazife bildim. Yalnız, bu söyleyeceklerimi hiç kimseye duyurmayacağınıza söz verip yemîn etmelisiniz!” dedi. Onlar da yemîn edip merakla; “Söyle, seni dinliyoruz” dediler. “Haberiniz olsun ki, Kureyzâ Yahudileri, sizinle ittifak ettiklerine pişman olmuşlar ve Muhammed’e haber göndermişler: “Kureyşten ve Gatafanların ileri gelenlerinden

²²³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 228; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 481; Kettanî, *et-Teratîbü’l-İdâriyye*, I, 543.

boyunlarını vurmak üzere rehineler alıp sana teslim edelim. Sonra seninle birlik olup müşriklerin kökünü kazıyuncaya kadar çarpışalım! Yalnız, kardeşlerimiz Nâdir oğullarını affedip yurtlarını bağışlamalısın!” demişler. Muhammed de, Yahudilerin bu isteklerini kabul etmiş! Eğer Yahudiler, sizden rehine isterse, sakın kabul etmeyin, hepsini öldürecekler! Sakın bu söylediklerimi kimse duymasın!...” dedi. Kureyşliler, bu mühim haberden dolayı Hazreti Nu’aym’a çok teşekkür edip iltifat gösterdiler.

Nu’aym bin Mes’ûd oradan ayrılıp, Gatafanların yanına geldi. Kureyşlilere anlattıklarını onlara da söyledi.

Bir gün sonra Kureyş kumandanı, Kureyzâ oğullarına; “Artık burada durmak bizim için çok güçleşti. Zîrâ hava soğuk, hayvanlarımız açlıktan kırılıp gitmektedir. Bu gece iyi bir hazırlık yapıp, yarın hep birlikte şiddetli bir hücumla geçelim” diye haber gönderdi. Yahudiler de; “Biz, hem Cumartesi günü harp etmeyiz hem de sizinle beraber savaşmaya katılabilmemiz için, ileri gelenlerinizden bir çok kimseyi bize rehin olarak vermeniz lâzım. Eğer muhâsara müddeti uzar ve siz âciz kalıp memleketinize giderseniz, bizi Muhammed’e teslim etmiş olursunuz. Şâyet, rehin verirseniz, bizi bırakıp gitmezsiniz!...” dediler. Bu haber, Kureyş kumandanına ulaştığı zaman; “Nu’aym bin Mes’ûd’un sözü doğru imiş!” dedi ve Yahudilere tekrar haber gönderip; “Biz size, bir tek adamımızı bile rehin olarak vermeyiz. Eğer, yarın gelip bizimle beraber harb ederseniz ne âlâ, yoksa biz yurdumuza gideriz. Siz de Muhammed ve Eshâbı ile başbaşa kalırsınız!...” dediler.

Bunu işiten Kureyzâ Yahudileri, Nu’aym’ın sözünün doğru çıktığını düşünüp; “Bu durumda, biz de sizinle birlik olup Müslümanlara karşı savaşmayız...” dediler. Böylece her iki tarafın da kalblerine korku düştü.²²⁴

Peygamber efendimize, Cebrâil aleyhisselâm gelip; Allahü teâlânın, müşrikleri kasırga ile perişân edeceğini müjdeledi. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, mübârek dizleri üzerine gelip, mübârek ellerini uzatarak; “Allah’ım! Bana ve Eshâbıma acıdığından dolayı sana şükrederim” diyerek, Allahü teâlâyâ şükranlarını arz ettiler. Sonra kahraman Eshâbına müjdeyi bildirdiler.

O gece Cumartesi gecesi idi. Ortalığı müthiş bir karanlık kaplamış, göz gözü görmüyordu. Derken şiddetli bir ayaz ve arkasından çok kuvvetli bir rüzgâr esmeye başladı. Bu geceyi, Huzeyfetübnü Yemân hazretleri şöyle anlattı:

“Öyle bir gecede bulunuyorduk ki, o zamana kadar ondan daha karanlık bir gece görmemiştik. Bu şiddetli karanlıkla birlikte, gök gürültüsünü andıran bir gürültüyle korkunç bir rüzgâr da esmeye başlamıştı. Bu sırada, müşrik ordusunun telâşa ve korkuya kapılıp, kendi aralarında anlaşmazlığa

²²⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 228; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 481.

düştüklerini Peygamber efendimiz bize haber verdi. Biz, şiddetli soğuktan, açlıktan ve gecenin dehşetinden ayağa kalkamıyor, olduğumuz yerde üzerimize bir şeyler örterek bekliyorduk.

Resûlullah namaza durdu ve gecenin bir kısmını namaz kılarak geçirdikten sonra, bize doğru dönerek şöyle buyurdu: “İçinizden, müşrik ordusunun yanına gidip, durumlarını inceleyerek, bana haber getirecek olan var mıdır? Bu haberi getirenin Cennette bana arkadaş olmasını Allahü teâlâdan dileyeyim.” Orada bulunanlar şiddetli açlık ve soğuktan ayağa kalkamadı. Sonra Resûlullah efendimiz, benim yanıma geldi. Soğuktan ve açlıktan iki dizim üzerine çöküp büzülerek oturuyordum. Resûlullah efendimiz bana dokunarak; “Sen kimsin?” buyurdu. “Ben Huzeyfe’yim yâ Resûlallah” dedim. Resûlullah efendimiz; “Git şu kavim ne yapıyor bir bak! Yanıma dönüp gelinceye kadar onlara, ok ve taş atma, mızrak ve kılıç vurma. Sen benim yanıma dönüp gelinceye kadar, ne soğuktan, ne sıcaktan zarar görmeyeceksin, esir edilip, işkenceye de uğramayacaksın” buyurdu.

Kılıcımı ve yayımı aldım, gitmek üzere hazırlandım. Resûlullah efendimiz, benim için; “Allah’ım, onu önündenardından, sağmdan-solundan, üstünden-altından koru” diyerek duâ buyurdu.

Müşriklere doğru yürümeye başladım. Sanki hamamda yürüyor gibiydim. Vallahi içimde ne bir korku, ne bir üşüme, ne de bir ürperti vardı. Nihâyet müşriklerin ordugâhına vardım. Kumandanları ve ileri gelenleri bir siperde ateş yakmışlar, ısınıyorlardı. Ebû Süfyân; “Buradan çekip gitmeli” diyordu. Hemen aklıma, onu orada öldürmek geldi. Ok çantamdan bir ok çıkarıp, yayıma yerleştirdim. Ateşin ışığından faydalanarak onu vurmak istedim. Tam atacağım sırada, Resûlullah’ın; “Benim yanıma dönüp gelinceye kadar, bir hâdise çıkartmayacaksın” buyurduğunu hatırladım ve öldürmekten vazgeçtim. Bundan sonra, kendimde kuvvetli bir cesaret buldum. Müşriklerin yanına sokulup ateşin başına oturdum. Görülmemiş derecedeki şiddetli rüzgâr ve Allahü teâlânın görülmeyen ordusu (melekler), onlara yapacağını yapıyordu. Rüzgârda, kapkacakları devriliyor, ateşleri ve ışıkları söniyor, çadırları başlarına yıkılıyordu. Bir ara, müşrik ordusunun kumandanı Ebû Süfyân ayağa kalkıp; “İçinizde gözcüler ve casuslar bulunabilir, dikkat ediniz, herkes yanındakinin kim olduğuna baksın! Herkes yanında oturanın elini tutsun” dedi. Ebû Süfyân, aralarına bir yabancının girdiğini sezer gibi olmuştu. Hemen ellerimi uzatıp, sağımda ve solumda bulunan iki kişinin ellerinden tutup, onlardan önce isimlerini sordum. Böylece tanınmamı engelledim.

Nihâyet Ebû Süfyân, ordusuna şöyle hitâb etti: “Ey Kureyşliler! Siz durulacak bir yerde değilsiniz. Atlar, develer kırılmağa başladı. Kıtılık her tarafı sardı. Rüzgârdan başımıza gelenleri görüyorsunuz. Hemen göç edip gidiniz! İşte ben gidiyorum!” diyerek devesine bindi. Müşrik ordusu perişân bir hâlde toplanıp, Mekke’ye doğru hareket etti. Üzerlerine kum ve çakıl yağıyordu.²²⁵

²²⁵ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 489.

Müşrik ordusu çekip gidince, ben de Resûlullah efendimizin yanına doğru yürüdüm. Yolun yarısına geldiğimde karşıma yirmi kadar beyaz sarıklı süvâri (melekler) çıktı. Bana; “Resûlullah’a haber ver. Allahü teâlâ düşmanı perişân etti...” dediler. Resûlullah efendimizin yanına döndüğümde, bir kilim üzerinde namaz kılıyordu. Fakat ben döner dönmez, gitmeden önceki üşüme ve titreme hâlim tekrar başlamıştı. Resûlullah efendimiz, namazdan sonra, ne haber getirdiğimi sordu. Ben de, müşriklerin içine düştükleri perişân hâli ve çekip gittiklerini haber verdim. Resûlullah bu habere çok sevindiler ve gülümsediler. Günlerdir uykusuzduk. Peygamberimiz, beni de yanına alıp, üzerindeki kilimin bir ucunu üzerime örttü. O gece bu şekilde sabahladık. Seher vaktinde Resûlullah beni uyandırdı. Sabah olunca, müşrik ordusundan eser kalmamıştı. Onlar, Mekke’ye yaklaşıncaya kadar peşlerinden şiddetli bir rüzgâr esti ve arkalarından da hep tekbir sesleri işittiler.

Kureyş müşrikleri, karargâhlarını terkedip kaçınca, onlara uyup gelen diğer müşrik kabîleler de Medîne’yi terkettiler. Unutamayacakları çok büyük bir mağlûbiyetin keder ve üzüntüsüne boğuldular. Onlar bu hezîmete uğrarken, Kâinatın efendisi sallallahü aleyhi ve sellem ve şanlı Eshâbı radiyAllahü anhüm, Allahü teâlâyâ şükür secdesine kapanıyorlar, hamd edip, şükranlarını arz ediyorlardı. Mücâhitler; “Allahü ekber! Allahü ekber!...” sadâları arasında, nûrlu Medîne’nin yolunu tuttular. Medîne sokakları, bir anda çocukların istilâsına uğramış, Kâinatın sultânını ve mübârek babalarını, amcalarını, dayılarını, ağabeylerini karşılamaya çıkmışlardı. Peygamber efendimiz de, tebessüm buyurarak onlara karşılık veriyordu...

Hendek gazâsında altı şehîd verilmişti... Bu gazâ hakkında Allahü teâlâ, âyet-i kerîmelerde meâlen buyuruyor ki: “Allahü teâlâ (Hendek savaşındaki) o kâfirleri, hiç bir hayra, zafere kavuşamadıkları hâlde, öfkeleriyle geri çevirdi. Böylece Allahü teâlâ, (melekler ve rüzgâr ile) muharebede (muvaffak olmaları için), müminlere kâfi oldu. Allahü teâlânın her şeye gücü yeter. O, her şeye gâliptir.”²²⁶

“Ey îmân edenler! Allahü teâlânın üzerinizdeki nîmetlerini hatırlayınız. Hani size (Hendek savaşında) ordular saldırmıştı da, biz onların üzerine bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz (meleklerden) ordular göndermiştik...”²²⁷

Bu savaştan sonra sevgili Peygamberimiz; “Artık nöbet sizindir. Bundan sonra Kureyş sizin üzerinize gelemez” buyurdular.

Benî Kureyâ Yahudileri

²²⁶ el-Ahzâb 33/25.

²²⁷ el-Ahzâb 33/9.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Medîne-i münevve-reye dönünce, Hazreti Aişe validemizin evine geldi. Silâhlarını ve zırhını çıkardı. Mübârek vücûdu tozlanmıştı. Yıkandı. O anda Hazreti Dıhye suretinde, üzerinde zırhı ve silâhları olduğu hâlde bir süvâri geldi. Bu Cebrâil aleyhisselâmdı. Peygamber efendimiz yanına vardığında; “Ey Allahü teâlânın Resûlü! Cenâb-ı Hak, Kureyzâ oğullarının üzerine hemen yürümeni sana emrediyor!” diyerek emri tebliğ etti. Kâinatın sultânı, Hazreti Bilâl’i çağırarak, Eshâb-ı kirâma duyurmak üzere şu emrini verdi: “Ey Eshâbım! Kalkınız, atlarınıza,, develerinize bininiz! ttâat edenler, ikinci namazını Kureyza oğullarının yurdunda kılsınlar!”

Habîb-i Ekrem efendimiz, hemen zırhını giyip kılıcını kuşandı. Miğferini mübârek başlarına geçirip, kalkanını sırtına, mızrağını eline aldı. Sonra atına bindi. Eshâbının arasına varıp, Hazreti Ali’ye İslâm sancağını vererek, öncü kuvvet olarak Kureyzâ Yahudilerinin kalesine gönderdiler. Her zaman olduğu gibi Abdullah ibni Ümmi Mektûm’u Medîne’de vekil bıraktılar.²²⁸

Şanlı Eshâb, sevgili Peygamberimizi ortalarına alarak, Medîne’den; “Allahü ekber! Allahü ekber!” tekbirleri arasında ayrıldılar. Yolda Ganmoğulları ile karşılaştılar. Silâhlarını kuşanmış olarak, Resûlullah efendimizi bekliyorlardı. Peygamber efendimiz onlara; “Size kimse rastladı mı?” buyurdu. Onlar da; “Yâ Resûlallah! Bize Dıhye-i Kelbî rastladı. Eğerli beyaz bir katır üzerine binmişti. O katırın üzerinde atlastan bir kadife vardı” dediler. Sevgili Peygamberimiz, onlara; “Bu Cebrâil’dir. Benî Kureyzâ’ya gönderildi. Onların kalelerini sarssın ve kalblerine korku atsın diye...” buyurdular. Kureyzâ Yahudilerinin kalesine varıncaya kadar, İslâm ordusunun sayısı üç bini bulmuştu.

Hazreti Ali, İslâm sancağını Kureyzâ Yahudilerinin kalesi önüne dikti. Bunu gören Yahudiler, Peygamber efendimiz aleyhinde sözler sarfettiler. Hazreti Ali gidip durumu efendimize anlattı. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem üç bin asker ile orayı teşrif ettikten sonra, merhametlerinden onları İslâm’a dâvet ettiler. Yahudiler, bu güzel teklifi kabul etmediler. Sevgili Peygamberimizin; “Öyle ise, Allahü teâlâ ve Resûlünün emrine boyun eğerek kaleden inip teslim olunuz” emr-i şerifimi de reddettiler, Bunun üzerine Alemlerin efendisi, okçuların üstâdı Sa’d bin Ebî Vakkâs hazretlerine; “Ey Sa’d! İlerle ve onları oka tut!” buyurdu. Hazreti Sa’d ve diğer okçular, sadaklarındaki okları, tekbir sadâları arasında Yahudi kalesine atmaya başladılar. Onlar da ok ve taş atışlarıyla cevap vererek, çarpışmayı başlattılar.

Müslümanların zayıf durumlarında, arkadan vuran ve hasedlerinden Muhammed aleyhisselâmın peygamberliğini kabul etmeyen bu Yahudi gürûhunun kale kapısını açıp da meydana çıkacak cesaretleri yoktu.

²²⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 234; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 497; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 74; Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, III, 436.

Harp, muhâsara hâlinde devam ediyordu, İslâm askeri arasında bulunan münâfıklar da kaleye gizlice haber göndererek; “Sakin teslim olmayınız! Medîne’den gitmenizi isterlerse bile kabul etmeyiniz! Eğer çarpışmaya devam edecek olursanız, biz size bütün gücümüzle yardım eder, hiç bir şeyimizi sizden esirgemeyiz. Şâyet sizi Medîne’den çıkarırlarsa, biz de sizinle beraber çıkıp gideriz!...” diyorlardı. Bu haber ile münâfıkların yardımını bekleyen Yahudiler, müdâfaaya yeni bir azim ve ümidle devam ettiler. Muhâsara uzadı, bir aya yaklaştığı hâlde münâfıklardan yardım gelmedi. Kalblerine korku düşüp, andlaşma istediklerini bildirdiler.

Andlaşmayı yapmak üzere, Nebbâş bin Kays isimdeki Yahudi, Resûlullah efendimizin huzûruna gelip; “Yâ Muhammed! Nâdiroğullarına gösterdiğiniz merhameti bize de gösteriniz. Malımız ve silâhlarımız senin olsun! Yeter ki kanımızı dökmeyiniz. Çocuklarımız ve kadınlarımızla beraber yurdumuzdan çıkmamıza müsaade ediniz. Silâh hâricinde her aile için bir deve yükü götürmemize de izin veriniz!...” dedi. Âlemlerin efendisi; “Hayır, Bu teklifi kabul edemem!” buyurdular. Bu defa da; “Malı götürmekten vaz geçtik. Kanımızı dökmeyin! Kadınları ve çocuklarımızı götürmeye izin verin!” dedi. Sevgili Peygamberimiz; “Hayır! Kayıtsız ve şartsız hükmüme boyun eğmekten, itâat edip teslim olmaktan başka çâreniz yoktur!” buyurdu. Nebbâş Yahudisi, perişân bir hâlde kaleye dönüp konuşmaları nakletti. Kureyzâoğulları, bu defa büyük bir ye’s ve üzüntüye gark oldular.²²⁹

Liderlerinden Ka’b bin Esed, insafa gelip kavmine şu itirafta ve teklifte bulundu: “Ey kavmim! Gördüğünüz gibi, başımıza büyük bir felâket gelip çatmış bulunuyor. Bu durumda size, üç nasihatim olacak. Bunlardan istediğinizi seçip, ona göre hareket edebilirsiniz! Birincisi; Şu Zât’a tâbi olup, peygamberliğini kabul edelim! Vallahi O’nun, Allah tarafından gönderilen ve kitaplarımızda vasıflarını gördüğümüz peygamber olduğunu hepimiz biliyoruz. Eğer O’na îmân edecek olursak, kanlarımız, çocuklarımız, kadınlarımız ve mallarımız kurtulmuş olur. Bizim O’na tâbi olmamızın tek sebebi, Arablara karşı duyduğumuz kıskançlık ve O’nun İsrâiloğullarından olmayışıdır. Hâlbuki, bu Allah’ın bileceği bir iştir. Geliniz, O’na tâbi olalım!...” Yahudiler hep birden karşı çıktılar ve; “Hayır! Biz, bunu kabul etmeyiz ve bizden başkasına tâbi olmayız!” dediler.

Bu sefer Ka’b, ikinci teklifini yaptı: “Hepimiz çocuklarımızı ve hanımlarımızı öldürüp arkamızda düşüneneğimiz bir kimse kalmayınca, Müslümanların üzerine yürüyelim, ölünceye kadar çarpışalım!...” Yahudiler, bunu da reddettiler.

Ka’b, üçüncü teklifinde; “Bu gece, Cumartesi gecesidir. Müslümanlar, bizim bu gecede çarpışmayacağımızı bildikleri için, emîn ve gafil olabilirler. Kılıçlarımızı sıyırıp, kapıdan hep birlikte çıkalım. Böyle bir baskın ile belki galip gelebiliriz!...” dedi. Yahudiler; “Biz, Cumartesi günü, çalışma yasağını kaldıramayız!” diyerek, bu teklifi de reddettiler. Sâdece, içlerinden Esîd ve Sa’lebe kardeşler,

²²⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 460.

bir de amcalarının oğlu Esed, ilk teklifi kabul edip, Müslüman olmakla şereflendiler. Kaleden çıkıp Eshâb-ı kirâmın arasına girdiler.²³⁰

Yahudiler, kendi aralarında uzun süre münâkaşa ettiler. Neticede teslîm bayrağını çekerek, Peygamber efendimizden haklarında hüküm vermek üzere bir kimseyi hakem tâyin etmesini istediler. Resûlullah efendimiz de; “Eshâbımdan istediğiniz kimseyi hakem seçiniz” buyurdu. Onlar da; “Biz, Sa’d bin Mu’âz’ın vereceği hükme razı oluruz” dediler. Peygamber efendimiz, kabûl buyurup Sa’d bin Mu’âz hazretlerinin getirilmesini emrettiler.

Sa’d bin Mu’âz, Hendek gazâsında ağır yaralanmıştı. Resûlullah efendimiz, onu, Mescîd-i Nebîde bir çadır içinde tedavi ettiriyordu. Hakem seçilince, sedye ile Hazreti Sa’d’ı, Kureyzâ kalesine götürdüler. Yolda Hazreti Sa’d kendi kendine; “Vallahi, Allahü teâlânın yolunda hiç bir kınayıcının kınamasına kulak asmayacağım!” diyordu. Resûlullah efendimizin huzûrunda sedyeden indirdiler. Peygamber efendimiz; “Ey Sa’d! Şunlar, senin hükmüne göre teslîm olmayı kabûl ettiler. Haydi, onlar hakkındaki hükmünü bana bildir” buyurdu. Sa’d bin Mu’âz ise; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Muhakkak ki, hüküm vermeğe Allahü teâlâ ve Resûlü daha lâyıktır” dedi. Resûlullah efendimiz de; “Bunlar hakkında hüküm vermeyi Allahü teâlâ sana emretmiştir” buyurdu. Hazreti Sa’d, Yahudilerden, hükmüne razı olacaklarına dâir kesin söz aldı. Her iki taraf da verilecek hükmü merakla beklemeye başladılar. Bunun üzerine Hazreti Sa’d, üstünlüğünü gösteren, ilikleri donduran, sânına lâyük olan şu muazzam hükmü açıkladı:

“Benim hükmüm odur ki, âkil ve baliğ olan bütün erkeklerin boynu vurulsun! Kadınları, çocukları esir alınsın, malları da Müslümanlar arasında taksim edilsin!...”

Bu kesin hüküm karşısında, Yahudiler donup kaldılar. Çünkü, kendi kitaplarında, böyle azgınlık yapanlara verilecek ceza aynen böyle idi ki; “Şehrin birine harb etmek için vardığında onları sulha dâvet et. Bunu kabul edip, kapılarını açarlarsa, içindekilerin hepsi, sana haraç versinler ve hizmet etsinler. Şâyet, harb etmeğe karar verirlerse, onları muhasara et. Allahü teâlânın ihsanı ile, onlara gâlib geldiğin zaman, erkeklerinin hepsini kılıçtan geçir. Kadınlarını, çocuklarını ve mallarını ganîmet olarak al!...” diye yazıyordu.

Sa’d bin Mu’âz hazretlerinin verdiği hükmün ilâhî hükme uygun gelmesinden dolayı, âlemlerin efendisi, sevgili Peygamberimiz, onu tebrik edip; “Sen, onlar hakkında Allahü teâlânın, yedi kat gökler üstünde, Levh-i mahfuzdaki hükmüne uygun hüküm verdin!” buyurarak takdirlerini bildirdiler.

Yahudiler, kendi kitaplarında belirtilen bu hükme îtirâz edemediler. Akil-bâliğ olan bütün erkekleri toplanıp bağlandı ve hüküm yerine getirildi. Çocuklar, kadınlar ve mallar Eshâb-ı kirâm arasında pay edildi.²³¹

²³⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 235; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 501; Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, III, 439.

Böylece, Müslümanların en sıkışık zamanlarında arkadan vuran, yapılan bütün andlaşmaları bozan, Peygamber efendimizi, çocukluğundan bu yaşına kadar gördükçe mübârek vücûd-i şerîfini ortadan kaldırmaya uğraşan bu kavim, Medîne'den temizlenmiş oldu.

Eshâb-ı kirâm saâdetle, huzûr ve sevinç içinde nûrlu Medîne'nin yolunu tuttular...

Esirler arasında bir kadın, Müslüman olmak saâdetine kavuştu. Onun bu hareketine ziyâde sevinen sevgili Peygamberimiz, onun da sevinmesi, Cennet'te derecesinin çok yüksek olması için, merhamet buyurarak onu zevceliğe kabûl eyledi. Bu, Hazreti Reyhâne vâlidemizdi.²³²

Sa'd bin Mu'âz'ın şehâdeti

Sa'd bin Mu'âz, Benî Kureyzâ Yahudileri hakkındaki hükmü verdikten sonra, tekrar çadırına götürüldü. Yarası ağırlaşmış, durumu şiddetlenmişti. Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, yanına gelip, onu kucakladı ve; “Allah'ım! Sa'd, senin rızân için, senin yolunda cihâd etti. Resûlünü de tasdik etti. Ona kolaylık ihsân eyle...” buyurarak duâ etti. Sa'd bin Mu'âz hazretleri, sevgili Peygamberimizin bu mübârek sözlerini duyunca, gözlerini açıp, “Yâ Resûlallah! Sana selâm ve hürmetler ederim. Senin, Allahü teâlânın peygamberi olduğuna şehâdet ederim” diye fısıldadı. Bundan sonra Sa'd bin Mu'âz'ın yakınları, onu, kaldığı çadırdan Abdüleşhel oğullarının evine götürdüler. O gece durumu çok ağırlaşmıştı. Cebrâil aleyhisselâm, Peygamber efendimize gelip; “Yâ Resûlallah! Bu gece senin ümmetinden vefât edip de, vefâtı melekler arasında müjdelenen kimdir?” dedi. Bunun üzerine Kâinatın sultânı, hemen Sa'd bin Mu'âz'ın hâlini sordu. Evine götürüldüğünü söylediler. Peygamber efendimiz, yanında Eshâb-ı kirâmdan bâzıları olduğu hâlde Sa'd bin Mu'âz'ın yanına gitti. Yolda çok süratli gitmeleri sebebiyle, Eshâb-ı kirâm; “Yorulduk yâ Resûlallah!” dediler. Peygamber efendimiz de; “Melekler, Hanzala'nın cenazesinde bizden önce buldukları gibi, Sa'd'ın da cenazesinde bizden önce bulunacaklar. Biz önce yetişemeyeceğiz” buyurarak, hızlı gitmelerinin sebebini açıkladı. Peygamber efendimiz, Sa'd bin Mu'âz'ın yanına gelince, onu vefât etmiş buldu. Baş ucuna durup, Sa'd bin Mu'âz'ın künyesini söyleyerek; “Ey Ebû Amr! Sen reislerin en iyisi idin. Allahü teâlâ sana saâdet bereket ve en hayırlı mükâfatı versin! Allahü teâlâyâ verdiğin sözü yerine getirdin. Allahü teâlâ da sana vâdettiğini verecektir!” buyurdu. Bu sırada, Sa'd bin Mu'âz'ın annesi ağlayarak şu beyti okudu.²³³

“Nasıl dayanabilir, vah yazık annesine!

²³¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 75; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. VI, 294.

²³² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 245; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 519; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 75.

²³³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 250.

Tahammül ister, ağlarım başıma gelene!...”

Eslem bin Hâris de şöyle anlatmıştır: “Resûlullah, Sa’d bin Mu’âz’ın evine geldi. Biz kapıda bekliyorduk. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem içeri girdi, adımlarını gâyet geniş açarak yürüyordu. Biz de peşinden yürüdük. Resûlullah durmamızı işaret edince durduk ve geriye döndük. İçerde Sa’d’ın cenazesinden başka kimse yoktu. Resûlullah, içerde bir müddet durduktan sonra dışarı çıktı. Merak etmiştim; “Yâ Resûlallah! Adımlarınızı geniş açarak yürümenizin hikmeti nedir?” diye suâl eyledim. Bunun üzerine; “Böylesine kalabalık bir mecliste bulunmadım. (Melekler dolmuştu.) Meleğin biri beni kanadı üzerine aldı da ancak Öyle oturabildim” buyurdu. Sonra; “Sa’d bin Mu’âz’ın künyesini söyleyerek; “Sana afiyet olsun yâ Ebâ Amr! Sana afiyet olsun yâ Ebâ Amr! Sana afiyet olsun yâ Ebâ Amr” buyurdu.

Onun vefâtı, Resûlullah ve Eshâb-ı kirâmı çok üzdü, gözyaşı döküp ağladılar. Cenazesinde bütün Eshâb-ı kirâm toplandı. Sevgili Peygamberimiz, cenâze namazını kıldırdı, cenâzesini taşıdı. Eshâb-ı kirâm, Sa’d bin Mu’âz’ın cenâzesini taşıırken; Yâ Resûlallah! Biz, böyle kolay taşınan cenâze görmedik!” dediler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; “Melekler indi, onu taşıyorlar!” buyurdu.

Cenâzesi giderken, münâfiklar da kötölemek için; “Ne kadar da hafif!” dediklerinde, sevgili Peygamberimiz; “Sa’d’ın cenâzesine yetmiş bin melek indi. Şimdiye kadar yeryüzüne bu kadar kalabalık hâlde inmemişlerdi” buyurdu.

Ebû Sa’îd-il Hudrî, dedesinin şöyle dediğini nakletmiştir: “Sa’d Bin Mu’âz’ın kabrini kazanlardan biri de bendim. Ona kabir kazmaya başlayınca, etrafa kabirden misk kokusu yayıldı!” Şürahbil Bin Hasene de şöyle demiştir; “Sa’d bin Mu’âz defnedilirken, birisi kabrinden bir avuç toprak almıştı. Sonra onu evine götürünce, o toprak misk oldu. Cenazesini kabre indirilirken, Peygamberimiz kabri başında oturup, mübârek gözleri yaşardı ve mübârek sakalını eliyle tutup çok üzüldü. “Sa’d bin Mu’âz’ın ölümünden dolayı Arş titredi” buyurdu.

Bir defasında, Peygamberimize çok kıymetli bir elbise hediye edilmişti. Eshâb-ı kirâm ne kadar güzel dediklerinde; “Sa’d bin Mu’âz’ın Cennet’teki mendilleri, bundan daha güzeldir” buyurmuştu.

Hicretin beşinci senesinin bâzı mühim olayları da şunlardır: Resûlullah efendimiz, Dûmet-ül-Cendel’de yaşayan ve Şam’a gidip gelen yolcuları rahatsız ve Medîne-i münevvereyi tehdideden kabileler üzerine bin kişilik bir ordu ile sefere çıktı. İslâm ordusunun geldiğini haber alan düşman kabileleri kaçtılar. Burada birkaç gün kalındıktan sonra Medîne’ye dönüldü.²³⁴

²³⁴ Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 403; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 62.

Resûl-i Ekrem efendimiz, Zilkâde ayında Zeyneb Binti Cahş ile evlendiler.²³⁵ Bu sene hicâb âyet-i kerîmeleri geldi ve müslüman hanımlara tesettür emredildi.²³⁶ Ayrıca münâfıklar, Hazreti Âişe vâlidemize iftirâda bulundular. Bâzı müslümanlar da bu iftirâlara aldanmıştı. Ayet-i kerîmeler gelerek münâfıkların iftirâları ortaya çıkarıldı ve Hazreti Âişe medhedildi.²³⁷ Medîne-i münevvere yakınlarında yaşayan Müzeyne kabîlesi hey'et göndererek Müslüman oldu ve muhâcirlerden sayıldı.²³⁸ Yine bu sene zelzele ve Ay tutulması vukû buldu. Ayrıca hac da bu sene farz kılındı.

*Gönül hûn oldu şevkinden boyandım yâ Resûlallâh
Nasil bilmem bu nîrâna dayandım yâ Resûlallâh
Ezel bezminde bir dinmez figândım yâ Resûlallâh
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh*

*Yanan kalbe devâsın sen, bulunmaz bir şifâsın sen
Muazzam bir sehâsın sen, dilersen reh-nümâsın sen
Habîb-i Kibriyâsın sen, Muhammed Mustafâ'sın sen
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh*

*Gül açmaz, çağlayan akmaz, İlâhî nûrun olmazsa
Söner âlem, nefes kalmaz, felek manzûrun olmazsa
Firâk ağlar, visâl ağlar, ezel mestûrun olmazsa
Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh*

YAMAN DEDE

²³⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 42.

²³⁶ Buhârî, "Tevhîd", 22; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 106.

²³⁷ Buhârî, "Megâzi", 34; Müslim, "Tövbe", 68; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 194; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 431.

²³⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 291.

HUDEYBİYE SULHNÂMESİ

Hendek gazâsından sonra, İslâm Devleti'nin gücünü çevredeki kabîlelerin bir kısmı kabûl ettiler. Artık müslümanlarla dost geçinmenin, hattâ müslüman olmanın en isâbetli yol olacağını düşünmeye başladılar. Bâzıları, Peygamber efendimizin huzûruna gelip, müslüman olmakla şereflendiler.

Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, dîn-i İslâm'ın yayılması için, Eshâbından birlikler teşkil ederek, çevre kabîleleri İslâm'a dâvete gönderdi. Bâzi kabîlelere bizzat kendileri gittiler. Dûmet-ül-Cendel halkı gibi kabîleler, yapılan nasîhatleri kabul edip müslüman oldular. Gatafanlılar, Lihyânoğulları gibi kabîleler de İslâm askeriyle karşılaşmaktan korkup kaçtılar. Böylece civar kabîlelere gözdağı verilmiş oldu.

Hicretin altıncı senesinde, müthiş bir kıtlık olmuş, gökten tek damla düşmemişti. Bu sebeple yerde ot bitmemiş, insanlar ve hayvanlar açlık sıkıntısına düşmüşlerdi. Ramazân-ı şerîf ayının bir Cumâ günü sevgili Peygamberimize; “Yâ Resûlallah! Duâ buyursanız da, Allahü teâlâ yağmur ihsân eylese!...” diyerek, murâdlarını bildirdiler. Peygamber efendimiz, Eshâbıyla sahraya çıkıp, ezân okunmadan ve kâmet getirmeden iki rekat namaz kıldılar. Peygamber efendimiz, mübârek ridâsını ters çevirip tekbir getirdiler. Sonra mübârek ellerini, yenlerinin arasından mübârek koltuk altları görününceye kadar kaldırıp; “Ey Allah'ım! Bize yağmur ihsân eyle!...” diye duâ etmeye başladılar. Eshâb-ı kirâm da; “Amîn! Amîn!” diyordu.

O anda gökyüzü gâyet berrak olup, bir bulut yoktu. Resûl-i ekrem efendimiz duâ ederken, bir rüzgâr esmeye başladı ve gökyüzünü bulutların kapladığı görüldü. Sonra ince ince bir yağmur başladı. Âlemlerin efendisi bu defâ; “Allah'ım! Bu yağmuru bardaktan boşanırcasına yağdır ve hakkımızda hayırlı eyle!” diyerek duâ ettiler. O anda bardaktan boşanırcasına, yağmur yağmaya başladı.

Peygamber efendimiz ve Eshâb-ı kirâmın elbiselerinde, ıslanmadık yer kalmadı. Eve varıncaya kadar, sular her tarafı göl hâline getirdi. Herkes, sulara dalarak yürüyordu. Yağmur devâm ediyordu. O gün, ertesi gün... Ertesi gün... bir sonraki Cumâ vaktinde Eshâb-ı kirâm; “Yâ Resûlallah! Evlerimiz yağmur sularından yıkılmaya, hayvanlarımız da boğulmaya başladı. Allahü teâlâyâ duâ eyleseniz de yağmur kesilse!...” dediler. Sevgili Peygamberimiz, gülümsediler ve mübârek ellerini kaldırıp; “Yâ Rabbî! Bu yağmuru mezrâlara, ağaç biten yerlere, vâdilere gönder!” diyerek duâ ettiler. O anda, bir hafta müddetle yağın yağmur durdu ve duâ edilen yerler ıslanmaya başladı.

Hicretin altıncı senesinin Zilkâde ayı idi. Bir gece Nebiyyi muhterem sAllallahü aleyhi ve sellem efendimiz rüyâsında, Eshâb-ı kirâm ile Mekke-i mükerremeye gidip Kâbe-i muazzamayı tavâf ettiklerini, bir kısmının saçlarını kısalttıklarını, bir kısmının da kazıttıklarını gördü. Resûlullah

efendimiz, bu rüyasını Eshâbına anlattığında, onlar pek ziyâde heyecanlandılar. Hicretten bu yana, doğup büyüdüleri, acı tatlı hâtıralarla dolu, o güzel yurtları olan Mekke'ye gideceklerdi. Beş vakit namazda yönlerini döndükleri ve hasretini çektikleri mukaddes Kâbe'yi ziyâret edip tavâfta bulunacaklardı. Bu ne güzel bir müjde idi... Eshâb-ı kirâm, sevgili Peygamberimizin; "Siz muhakkak Mescid-i Harâm'a gireceksiniz!" müjdesini alır almaz, hemen hazırlıklara başladı.

Habîb-i ekrem efendimiz, hazırlıklarını bitirdikten sonra, Abdullah bin Ümm-i Mektûm'u, Medîne'de vekil bıraktı. Zilkâde ayının birinci Pazartesi günü, Kusvâ ismindeki devesine bindi. Hazırlanan bin dört yüz Eshâbı ile birlikte, Medîne'de kalanlarla vedâlaştılar. Umreye niyet ederek, Mukaddes belde Mekke'ye doğru yürüdüler. Yanlarına yolcu silâhı olan kılıçlarını ve kesmek üzere de yetmiş deve almışlardı. Kafileyeye iki yüz atlı ve dört hanım sahâbî katılmıştı. Hanımlardan biri, sevgili Peygamberimizin mübârek, mutahhar zevcesi Hazreti Ümmü Seleme idi.

Zü'l-Huleyfe denilen mîkât yerine geldiklerinde, ihrâma girdiler, öğle namazını kıldılar. Sonra, kesilecek develerin kulaklarını işaretleyip, boyunlarına ip bağladılar. Nâciyet-übnü Cündüb Eslemîye, yardımcıları verilerek, develerin başında vazifelendirildi. Abbâd bin Bişr, yirmi kişilik bir süvâri birliğine kumandan tâyin edilerek ileri keşfe gönderildi. Büşr bin Süfyân, Mekke'ye haberci gönderildi.²³⁹

Ihrâm elbisesini giyen sevgili Peygamberimiz ve kahraman Eshâb, beyazlara bürünmüş bir hâlde, Allahü teâlâyâ hamd ve sâninin yüceliğini tasdik etmeye ve yalvarmaya başladılar; "Lebbeyk! Allâhümme Lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerike leke Lebbeyk! İnnel hamde venni'mete leke vel-mülke lâ şerike lek!" Bu mübârek telbiye ile yer gök inliyor, Zü'l-Huleyfe, nûrânî bir havaya bürünüyordu. Herkes heyecanlanmış, bir an önce Mekke'ye varmak için Zü'l-Huleyfe'den ayrılmışlardı.

Yolda, Hazreti Ömer ile Sa'd bin Ubâde hazretleri, Habîb-i ekrem efendimize yaklaşp; "Yâ Resûlallah! Seninle harp hâlinde bulunan kimselerin üzerine silâhsız olarak mı gideceğiz? Kureyşlilerin size saldırıp, mübârek vücûdunuza bir zarar eriştirmelerinden korkarız!..." diyerek, endişelerini belirttiler. İki cihânın serveri, onlara; "Ben, umreye niyet ettim. Bu hâlde iken silâh taşımak istemem" buyurdular.

Yolculuk sakin geçiyordu. Yol üzerindeki çeşitli kabîlelere uğranıyor, Peygamber efendimiz, onları İslâm'a dâvet ediyordu. Bir kısmı kabûl etmekten çekiniyor, bir kısmı hediyeler gönderiyorlardı. Bu şekilde yolun yarısını geçmişler, Usfân'ın arkasında Gadîrül-Eştât denilen mevkie gelmişlerdi. Burada, daha önce Mekkelilere haber gönderilmek üzere vazifelendirilen Büşr bin Süfyân hazretleri, Kureyşlilerle görüşüp geri dönmüştü. Peygamber efendimize, gördüklerini şöyle anlattı: "Yâ Resûlallah! Kureyşliler, senin geldiğini haber almışlar. Korkularından etraftaki kabîlelere ziyâfetler

²³⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 574; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 95.

çekerek, onların yardımlarını istemişler, iki yüz kişilik bir süvâri birliğini keşf için size doğru yola çıkardılar. Etraftaki kabîleler, bu isteği kabûl edip Beldah mevkiinde birleştiler. Pek çok askerî yığınak yaptılar ve sizi Mekke'ye sokmamak üzere yemîn ettiler.”

Bu habere, Âlemlerin efendisi çok müteessir oldular ve; “Kureyş helâk oldu. Zâten harb onları yiyip bitirmiştir... Kureyş müşrikleri, kendilerinde bir kuvvet mi var zannediyor? Vallahi Allahü teâlânın, yaymak için beni gönderdiği bu dîni, hâkim ve üstün kalıncaya, başım gövdemden ayrılıncaya kadar onlarla, çarpışmaktan asla geri durmayacağım!” buyurdu.

Sonra kahraman Eshâbına dönerek, bu konudaki rey ve görüşlerini sordu. Bütün benliği ile Resûlullah'a kendilerini adanmış olan şanlı Eshâb; “Allahü teâlâ ve Resûlü daha iyi bilir. Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Biz, Beytullah'ı tavâf etmek niyetiyle yola çıkmış bulunuyoruz. Ne bir kimseyi öldürmek, ne de çarpışmak için geldik. Ancak, Kâbe'yi ziyâret etmemizi engellemek isterlerse, muhakkak onlarla çarpışır, hedefimize ulaşıyoruz!...” dediler.

Eshâb-ı kirâmın bu kararlı hâli, sevgili Peygamberimizin hoşuna gitti. Buyurdular ki; “Haydi, öyle ise Allahü teâlânın ism-i şerifi ile yürüyünüz!...” Sahâbîler, Peygamber efendimizin etrafında; “Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk!...” diyerek telbiye ve; “Allahü ekber! Allahü ekber!...” diyerek tekbir getirerek Mekke'ye doğru ilerlemeye başladılar.

Bir öğle vaktinde Bilâl-i Habeşî, sesinin bütün güzelliği ile ezân-ı şerifi okuyarak, namaz vaktinin girdiğini bildirmişti. Bu sırada, iki yüz kişilik Kureyş süvâri birliği oraya yetişmiş, Mekke ile sahâbîlerin arasına girerek, hücûma hazır vaziyette durmuştu. Buna rağmen, Âlemlerin efendisi yüce Eshâbı ile saf olup namaza durdular. Sevgili Peygamberimizin arkasında bin beş yüz civarındaki Eshâbının saf hâlinde hareketsiz kıyamda duruşları, rükûya eğilmeleri, görülmeye değer bir manzara idi. Hele, hep birlikte secdeye gitmeleri, heybetli bir dağın eğilip, doğrulmasına benziyordu.

Onların, Allahü teâlânın huzurunda şerefli alınlarını toprağa sürerek tevazu göstermeleri, Kureyş süvârilerinden bâzılarının kalblerine İslâm'ın muhabbetini düşürdü. Eshâb-ı kiram, selâm verip namazdan çıktıklarında, Kureyş süvâri komutanının; “Müslümanların bu hâllerinden istifâde ederek baskın yapsaydık, onların çoğunu öldürürdük!... Onlar namazda iken niçin saldırmadık?” diye hayıflandığı, sonra da; “Merak etmeyiniz. Nasıl olsa, canlarından ve çocuklarından da sevgili olan bir namaza daha duracaklardır!...” diyerek, bu defâ fırsatı kaçırmayacaklarını arkadaşlarına bildirdi.

Onların bu sözlerini Allahü teâlâ, Cebrâil aleyhisselâm ile vahiy göndererek Peygamber efendimize bildirdi.

Gelen âyet-i kerîmede buyruluyordu ki: “(Ey Habîbim!) Sen de içlerinde bulunup, (düşman karşısında) onlara (Eshâbına) namaz kıldıracağın zaman (onları iki kısma ayır), bir kısmı seninle birlikte (namazda, diğeri de düşman karşısında) dursun. Silâhlarını yanlarına alsınlar. Seninle namazda

olup, bir rekat kılanlar (namazı bozacak amellerden sakınarak) düşman karşısına gitsinler. Bundan sonra, henüz namazını kılmamış olan diğer kısmı gelip, ikinci rekatı seninle kılsınlar ve onlar da zırhlarını, koruyucu âletlerini ve silâhlarını yanlarına alsınlar. (Teşehhüdü seninle okusunlar. Sen selâm verince, onlar selâm vermeden düşman karşısına gitsinler, önce bir rekat kılmış olanlar geri gelip, kendi başlarına bir rekat daha kılarak selâm versinler. İkinci rekatı imâmla kılmış olanlar da tekrar gelip, bir rekat daha kılarak namazı tamamlayıp selâm versinler.) Kâfirler arzu ederler ki, silâh ve eşyâlarınızdan gâfil bulunmanız da size ansızın bir baskın yapalar... Eğer size, yağmurdan bir eziyet olursa, yahut hasta bulunursanız, silâhlarınızı koymanızda üzerinize bir vebâl yoktur. Fakat yine, bütün ihtiyât tedbirlerini alın. Şüphe yok ki, Allahü teâlâ kâfirlere, hor ve hakîr edici bir azâb hazırlamıştır.²⁴⁰

İkinci vaktinde, Hazreti Bilâl ezân okuduğunda, Kureyş süvârieleri yine Mekke ile Eshâb-ı kirâmın arasında hücumla hazır olarak durdular. Peygamber efendimiz, Eshâbına âyet-i kerîmede belirtildiği gibi namazlarını kıldırdı.

Müslümanların bu tedbirli namaz kılışlarına, müşrikler hayret ettiler. Allahü teâlâ, onların kalblerine korku verdi. Herhangi bir harekette bulunmaya cesâret edemediler. Mekke'ye haber götürmek üzere oradan ayrıldılar. Peygamber efendimiz ve Eshâbı da buradan Hudeybiye denilen mevkiye doğru harekete geçtiler.

Mukaddes Mekke hududuna geldiklerinde, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin devesi Kusvâ, zahirî hiç bir sebep yok iken çöküverdi. Kaldırmak için çok uğraştılar fakat kalkmadı. Bunun üzerine, Kâinatın sultânı, efendimiz buyurdular ki: “Onun böyle bir çökme huyu yoktur. Fakat, bir zamanlar (Ebrehe'nin) fili(ni) Mekke'ye girmekten tutup alıkoyan Allahü teâlâ, şimdi de Kusvâ'yı tutup alıkoydu. Varlığım yed-i kudretinde olan Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, Kureyş, Allahü teâlânın, Harem dâhilinde yapılmasını haram ettiği (çarpmayı ve kan akıtmayı terk etmek gibi) şeylerden hangisini benden isterlerse istesinler, onların bu isteklerini muhakkak yerine getireceğim!”

Bundan sonra Kusvâ'yı kaldırmak istediler. Deve sıçrayıp kalktı. Harem hududlarından içeri girmedi, tam hudud üzerinde bulunan Hudeybiye mevkiinde durdu. Peygamber efendimiz Eshâb-ı kirâmla, suyu az olan bu yerde konakladılar.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem, çadırını mübârek Mekke hududunun dışına kurdu. Eshâbıyla burada beklemeye başladılar. Vakit girince, namazları, Mekke-i mükerreme hududu içinde kılıyorlardı. Kuyularda içecek ve kullanacak su kalmamıştı. Sâdece Peygamber efendimizin ibriğinde vardı. Güç durumunda kalan sahâbîler; “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Yanımızda, yalnız sizin ibriğinizde su var. Mahvolduk.” dediler.

²⁴⁰ en-Nisa 4/102.

Âlemlerin efendisi; “Ben, sizin aranızda iken, siz mahvolmazsınız” buyurdular. Sonra “Bismillah” diyerek, mübârek elini ibriğin üzerine koydular. Sonra kaldırıp; “Alınız!...” buyurduğunda, mübârek parmaklarının arasından, çeşme gibi, sular akmaya başladı. Eshâb-ı kirâm; kana kana su içtiler, abdest aldılar, bütün kırbalarını doldurdular at ve develerini suladılar. Eshâbını gülümseyerek seyreden merhamet deryâsı sevgili Peygamberimiz, Allahü teâlâyâ hamd ettiler.

O gün, orada hazır bulunan Hazreti Câbir bin Abdullah; “Biz, bin beş yüz kişi idik. Eğer yüz bin kişi dahî olsaydık, o su, hepimize yeterdi” buyurdu.

*(Hayret ilen barmağın dişler kim etse istimâ Barmağından verdiği şiddet günü
Ensâra su.)*

Bî’at-ı Rıdvan

Resûl-i ekrem efendimiz, Hudeybiye’de iken öteden beri Müslümanlarla dost olan Huzâa kabîlesinin reîsi Büdeyl, huzûra gelip, Kureyş ordusunun çevre kabîlelerinin de katılmasıyla Hudeybiye’de olduklarını, orduları dağılıncaya kadar çarpışmaya yemîn ettiklerini bildirdi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; “Biz, buraya hiç kimse ile çarpışmak için gelmiş değiliz. Ancak Umre yapmak, Kâbe-i muazzamayı tavâf ve zyâret etmek için gelmiş bulunuyoruz. Buna rağmen bizi, kim Beytullah’ı ziyâretten alıkoymaya kalkarsa, onunla çarpışırız. Şüphesiz ki, harpler Kureyş’i ziyâdesiyle yıpratmış, güçsüz hâle getirmiş ve pek çok zararlara uğratmıştır. Şâyet onlar arzu ederlerse, kendilerine bir mütâreke müddeti tâyin edeyim. Bu müddet içinde, benim tarafımdan emniyet içinde bulunsunlar. Onlar, benimle diğer kabîleler arasına girmesinler. Beni, onlarla başbaşa bıraksınlar. Eğer ben, o kabîlelere gâlip gelir de, cenâb-ı Hak da onlara hidâyet ihsân edip müslüman olurlarsa, Kureyş müşrikleri isterlerse, onlar gibi müslüman olabilirler. Şâyet ben, zannettikleri gibi, diğer topluluklara gâlip gelemesem, o zaman kendileri de rahata kavuşmuş, kuvvet kazanmış olurlar. Eğer, Kureyş müşrikleri bunları kabul etmez de benimle çarpışmaya kalkarlarsa, varlığım yed-i kudretinde olan Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, yaymaya çalıştığım bu din uğrunda, başım gövdemden ayrılıncaya kadar onlarla çarpışacağım. O zaman Allahü teâlâ da, bana yardım edeceği hakkındaki vaadini şüphesiz yerine getirecektir!” buyurdu.

Huzâa kabîlesinin reîsi Büdeyl, Peygamber efendimizin buyurduklarını Kureyş ordugâhına ulaştırmak üzere yola çıktı. Müşrikler, Büdeyl’den, Resûlullah efendimizin buyurduklarını dinledikten sonra, ileri gelen adamlarından Urve bin Mes’ûd’u, görüşmek üzere Peygamber efendimize gönderdiler. Urve, Kureyş’in hiç kimseyi Mekke’ye sokmamak üzere kesin kararlı olduğunu bildirince,

Habîb-i ekrem efendimiz; “Ey Urve! Allah için söyle! Şu kurbanlık develerin kurban edilmelerine, şu Kâbe-i muazzamayı ziyâret ve tavâfa mâni olunur mu?” buyurduktan sonra, Huzâa kabîle reîsine söylediklerini Urve’ye de anlattılar.

Urve, bir taraftan Peygamber efendimizi dinlerken, bir taraftan da Eshâb-ı kirâmın hâl ve hareketlerine, birbirlerine ve Âlemlerin efendisine olan davranışlarına, saygı ve hürmetlerine dikkat ediyordu. Sevgili Peygamberimizin teklifini dinledikten sonra kalktı, Kureyşîlere bunu anlatmak üzere yürüdü. Onların yanına varıp; “Ey Kureyş topluluğu! Benim Kayser, Necâşî, Kısra gibi bir çok hükümdarların huzûrlarına elçi olarak gittiğimi bilirsiniz. Yemin ederim ki, ben, şimdiye kadar, müslümanların, Muhammed’e gösterdikleri hürmet ve saygının hiç bir hükümdâra yapıldığını görmedim. Sahâbîlerinden hiç biri, ondan izin almadıkça konuşmuyor, başından bir kıl düşse, kapıp bereketlenmek için koyunlarında saklıyorlar. Yanında konuşurlarken, seslerini duyulmayacak kadar kısıyorlar. O’na olan hürmetlerinden, yüzüne bakamıyor ve gözlerini önlerine indiriyorlar, O, Eshâbına bir işaret verse veya bir emirde bulunsa, canı pahâsına da olsa, yerine getirmeye çalışıyorlar.

Ey Kureyş cemâati! Elinizi ne kadar kılıçlarınıza atsanız, bütün çârelere başvursanız onlar, Peygamberlerinin bir kılımı bile size teslîm etmezler. Hattâ her hangi bir zararın erişmesine ve O’na kimsenin el sürmesine bile meydan vermezler. Durum budur. Bundan sonrasını iyi düşünün! Hâl böyle iken, Muhammed bize iyi bir mütâreke teklif ediyor, bundan faydalanın!” dedi.

Kureyşli müşrikler, bu sözleri kabûl etmeyip, Urve’ye kaba davrandılar ve onu darılttılar.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Kureyş karargâhından bir haber gelmeyince, Hırâş bin Ümeyye’yi, tekliflerini tekrar etmek üzere elçi olarak gönderdiler. Müşrikler, İslâm elçisine çok kaba davrandılar. Devesini kesip yediler, kendisini öldürmek için üzerine yürüdüler. Ellerinden zor kurtulan Hırâş bin Ümeyye, Peygamber efendimizin huzûruna gelip durumu anlatınca, elçisine yapılan bu hakârete çok üzüldüler.

Bu sırada müşrik karargâhından Ahâbiş kabîlesinin reîsi Huleys göründü. Peygamber efendimize doğru geliyordu. Müşrikler, elçi olarak onu görevlendirmişlerdi. Sevgili Peygamberimiz Huleys’in geldiğini görünce; “Bu gelen, kurbanı saygı gösteren, Allahü teâlânın emirlerini yerine getirmeye ve ibâdet yapmaya özenen bir kavimdendir. (Ey Eshâbım!) Kurbanlık develeri ona doğru sürünüz de görsün!” buyurdu. Eshâb-ı kirâm, kurbanlık develeri ona doğru salıverdiler ve; “Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk!” diye telbiye getirdiler.

Huleys, boyunları bağlı, kulakları işaretli olan kurbanlıkları görünce, uzun uzun baktı. Gözleri doluktu ve; “Müslümanların, Kâbe’yi tavaf ve ziyâretten başka hiç bir niyetleri yok. Onları, bundan men etmek ne kadar kötü bir harekettir! Kâbe’nin Rabbine yemîn ederim ki, Kureyşîliler, bu yanlış hareketlerinden dolayı helâk olacaklardır!” demekten kendini alamadı. Bu sözleri işiten Âlemlerin efendisi; “Evet öyledir, ey Kinâneoğullarına mensûb olan kardeş” buyurdu. Huleys, utancından

Resûlullah efendimizin huzûruna gelemediği gibi, mübârek yüzüne dahî bakamadı. Geri Kureyş karargâhına döndü. Gördüklerini anlatıp; “Sizin, O’nu, Kâbe’yi ziyâretten men etmenizi doğru bulmuyorum” diye fikrini açıkça söyledi. Kureyş müşrikleri çok sinirlendiler ve Huleys’i câhillikle suçladılar.

Müşrikler, bu defa gaddarlığı ile nam salmış Mikrez bin Hafs’ı elçi gönderdiler. O da cevâbını alarak geri döndü. Mikrez’in elçiliğinden sonra müşrikler, müslümanların âni bir baskın yapmasından korkuya kapıldılar.

Peygamber efendimiz, işi yarıda bırakmak istemiyor ve Kureyşlilerce îtibârlı olan bir Eshâbını göndermek istiyordu. Neticede Hazreti Osman’ın gönderilmesine karar verildi. Sevgili Peygamberimiz, Osman bin Affân’a; “Biz buraya, hiç kimse ile çarpışmak için gelmedik. Sâdece Kâbe-i muazzamayı tavâf ve ziyâret etmek için gelmiş bulunuyoruz. Yanımızdaki kurbanlık develeri kesip döneceğiz, diye söyle, ve Onları İslâm’a dâvet et!” buyurdular. Ayrıca, Mekke’de bulunan Müslümanlara, Mekke’nin yakın bir zamanda fethedileceğini müjdelemesini de tenbih ettiler.²⁴¹

Hazreti Osman, müşriklerin yanına gidip, Peygamber efendimizin buyurduklarını aynen anlattı. Onlar, Hazreti Osman’ın teklifine de olumsuz cevap verdiler. İsteddiği takdirde sâdece kendisinin Beytullah’ı tavâf edebileceğini söylediler. Hazreti Osman ise; “Resûl aleyhisselâm, Beytullah’ı tavaf etmedikçe, ben de etmem!” buyurdu.

Buna çok kızan müşrikler, onu alıkoydular. Bu haber, Eshâba; “Osman şehîd edildi!” şeklinde ulaştı. Durumu Peygamber efendimize bildirdiklerinde çok üzüldüler ve; “Bu haber doğru ise, bu kavimle çarpışmadıkça buradan ayrılmayacağız” buyurdular. Sonra orada bulunan Semûre isimindeki ağacın altına oturup; “Allahü teâlâ, bana bîat etmenizi emretti” buyurarak, Eshâbını bîate dâvet etti.

Kahraman Eshâb, elini, Peygamber efendimizin mübârek eli üzerine koyarak; “Allahü teâlâ, sana zafer ihsân edinceye kadar, önünde çarpışa çarpışa fethi gerçekleştirmek, veya bu uğurda şehîd olmak üzere bîat ettik!” diye söz verdiler. Peygamber efendimiz, bir elini, diğer elinin üzerine koyarak orada bulunmayan Hazreti Osman nâmına kendi kendine bîat etti. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Eshâbının bu bî’atına çok memnun olup; “Ağaç altında, gerçekten bî’at edenlerden hiç biri, Cehenneme girmeyecektir” buyurdu. Bu bî’ate, Bî’at-ı Rıdvân denildi.²⁴²

Eshâb-ı kirâm radiyallahü anhüm, artık kılıçlarını çekmiş yerlerinde duramıyor, Resûl aleyhisselâmın bir işaretini bekliyordu.

Bu sırada İslâm karargâhını gözetleyen Kureyş casusları, mücahitlerin, sevgili Peygamberimize, bu uğurda şehîdlik şerbetini içinceye kadar çarpışmak üzere bî’at ettiklerini ve hazırlık yaptıklarını görmüşlerdi. Derhâl Kureyş karargâhına varıp, olup bitenleri anlattılar.

²⁴¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 97.

²⁴² Buhârî, “Megâzi”, 19; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 59; Vâkîdî, *el-Megâzi*, I, 279; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 97.

Peygamber efendimiz, her ihtimâle karşı geceleri, Eshâbını korumak üzere nöbetçiler bırakıyordu. Hazreti Osman'ın tutuklandığı günlerden bir gece, Mikrez yönetiminde elli kişilik bir müşrik gürûhu, İslâm askerlerini uykuda bastırmak üzere saldırdılar. O gece, Muhammed bin Mesleme ve arkadaşları nöbet tutuyorlardı. Gelen küffârı kısa bir mücâdeleden sonra kısıkıvrak yakaladılar. Sâdece Mikrez kaçabildi. Esirleri, Resûlullah efendimizin huzûruna getirdiler. Bir kısmı hapsedilip, bir kısmı da affedildiler. Müşrikler, ertesi gece de baskın yapmak istediler fakat yine yakalandılar. Peygamber efendimiz, onları da affedip salıverdi.

Kurtar beni yâ Resûlallah!..

İslâm ordusunun, gecegündüz savaşa hazır durumda beklediğini ve her an saldırabileceklerini anlayan küffâr ordusunun kalbine korku düştü. Andlaşmaktan başka çıkar yol olmadığını görerek, acele bir elçi hey'eti seçtiler. Süheyl bin Amr başkanlığında seçilen bu hey'ete; "Bu sene Mekke'ye girmemeleri şartıyla andlaşma yapın" denildi.

Sevgili Peygamberimiz, Kureyş elçilerini kabûl buyurdu. Elçilerin ilk istekleri, hapsedilmiş adamlarının bırakılması oldu. Âlemlerin efendisi de; "Mekke'de tutukladığınız Eshâbımı bırakmadığınız müddetçe, bu adamlarınızı salıvermem!" buyurdular. Süheyl; "Doğrusu bize, çok adâletli ve insafli davrandınız" diyerek, Mekke'de tutuklanan Hazreti Osman'ı ve daha önce hapsedtikleri on kadar Eshâbın serbest bırakılmasını sağladı. Bundan sonra, baskın sırasında yakalanıp hapsedilen müşrikler serbest bırakıldı.

Uzun konuşmalardan sonra, andlaşmaya varıldı. Sıra yazılmasına gelmişti. Hazreti Ali kâtip olarak seçildi. Sulhnâmeyi yazmak üzere kâğıt, divit hazırlandı.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Habîbullah efendimiz Hazreti Ali'ye; "Yaz" buyurdu. "Bismillâhirrahmânirrahîm!" Buna Süheyl derhal îtirâz edip; "Yemîn ederim ki, ben Rahmân sözünün ne demek olduğunu bilmiyorum. Böyle yazma; Bismike Allahümme diye yaz! Yoksa barışa yanaşmam!" dedi. Peygamber efendimiz, barışın yapılmasında çok büyük hikmetler görüyordu. Bu sebeple; "Bismike Allahümme de güzeldir" buyurdular ve Hazreti Ali'ye böyle yazmasını emrettiler. Yazıldıktan sonra, Peygamber efendimiz; "Bu, Muhammed Resûlullah'ın, Süheyl bin Amr ile üzerinde anlaştıkları ve sulh oldukları, şartlarını taraflarca yerine getirmek üzere imzâladığı maddelerdir" buyurduğunda, Süheyl'in, Hazreti Ali'nin elini tuttuğu görüldü ve Peygamber efendimize dönüp; "Yemîn ederiz ki, biz senin Resûlullah olduğunu kabul etseydik, sana karşı gelmez, Kâbe'yi ziyâret etmene engel olmazdık. Bu sebeple, Resûlullah yerine, Abdullah'ın oğlu Muhammed yaz!" dedi.

Peygamber efendimiz, onu da kabûl buyurarak; “Vallahi siz, beni yalan-hasanız da, ben yine hiç şüphesiz Allahü teâlânın Resûlüyüm. İsmimi ve babamın ismini yazdırmak, benim peygamberliğimi gidermez ki. Yâ Ali! Onu sil, Muhammed bin Abdullah yaz” buyurdular.

Resûlullah kelimesinin silinmesine, Eshâb-ı kirâmdan hiç birinin gönlü râzı olmadı. Bir anda her şeyi unutup; “Yâ Ali! Muhammed Resûlullah yaz, aksi hâlde, bu müşriklerle aramızı ancak kılıç hâllerde!...” dediler. Peygamber efendimiz, Eshâbının bu gayretlerine memnun oldular, fakat mübârek elleriyle susmalarını işâret buyurdular. Hazreti Ali’ye, silinmesini emir buyurunca, o; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Senin bu mübârek sıfatını silmeye elim varmıyor!...” diyerek özür diledi. Sevgili Peygamberimiz orayı göstermesini istedi. Gösterince elinden alıp, kendi mübârek parmağı ile silerek Abdullah’ın oğlu yazdırdı.

Sonra, maddeler yazılmaya başlandı.

1- Andlaşma on yıl geçerli olacak, bu zaman içinde iki taraf birbiriyle harb etmeyecek.

2- Müslümanlar bu sene Kâbe’yi ziyâret etmeyecek. Ancak bir sene sonra ziyâret edebilecekler.

3- Kâbe’yi ziyârete gelen Müslümanlar, üç gün kalacaklar ve yanlarında yolcu silâhından başka silâh bulundurmayacaklar.

4- Müslümanlar Kâbe’yi tavaf ederken, Mekkeli müşrikler Kâbe’den dışarı çıkıp onların serbestçe tavâf yapmalarını sağlayacaklar.

5- Kureyşlilerden Müslüman olan bir kimse, velîsinden izinsiz Medîne’ye giderse, iâde edilecek, Müslümanlardan biri Kureyş tarafına geçerek, Mekke’ye giderse iâde edilmeyecektir. Hazreti Ömer bu madde için; “Yâ Resûlallah! Bu şartı da kabul edecek misin?” diye sorunca; sevgili Peygamberimiz gülümseyerek; “Evet. Bizden onlara gidecek olanları Allahü teâlâ bizden uzak etsin!” buyurdular.

6- Eshâbdan biri, hac veya umre yapmak niyetiyle Mekke’ye gelse, canı ve malı emniyette olacak.

7- Müşriklerden biri, Şam’a, Mısır’a veya başka yere giderken Medîne’ye uğrarsa, onun da canı, malı emniyette olacak.

8- Diğer Arab kabîleleri, istedikleri tarafın himâyesine girebilecekler. Müslümanlar veya müşriklerle birleşmekte serbest olacaklardı.²⁴³

Sıra andlaşmanın imzalanmasına gelmişti. O sırada ayaklarındaki zincirleri sürükleye sürükleye İslâm ordusuna doğru bir kimsenin gelmekte olduğu görüldü. Yaklaştı, yaklaştı; “Beni kurtarın!...” diyerek bağırdı. Bu sesi işiten Kureyş hey’eti reîsi, derhal yerinden fırladı. Eline aldığı dikenli ağaç dalını, onun başına yüzüne vurmaya başladı. O, bütün gayretini toplayarak kendini ‘Resûlullah efendimizin mübârek dizleri dibine attı ve; “Kurtar beni yâ Resûlallah!” diye yalvardı. Bu, Mekke’de müslümanlıkla şereflendiği için, babası tarafından zincire vurulmuş bir müslümandı. Her gün ağır

²⁴³ Buhârî, “Megâzi”, 35; Ebu Dâvûd, “Cihâd”, 168; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 323; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 307; Vâkîdî, *el-Megâzi*, II, 608; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 97-98.

işkenceler edilir, putlara tapmaya zorlanırdı. Müşriklerin, Hudeybiye'ye gitmesinden faydalanarak, zincirlerini koparmış, kimseye görünmeden Mekke'den çıkıp, müslümanların arasına kendini atmıştı. Hidâyete eren bu mübârek kimse, müşrik hey'etinin reîsi Süheyl'in oğlu Ebû Cendel hazretleriydi. Süheyl, Peygamber efendimize, oğlu Ebû Cendel'i göstererek; "Biraz önce yazdığımız andlaşma gereğince, bana iâde edeceğin ilk adam budur!" dedi.

Peygamber efendimiz ve sahâbîler çok müteessir olmuşlardı. Herkes, Resûlullah efendimizin ne cevap vereceğini merakla bekliyorlardı. Bir tarafta sulhnâme, bir tarafta işkence altında bulunan bir sahâbî... Âlemlerin efendisi, Süheyl'e; "Biz, bu sulhnâmeyi daha imzalamadık!" buyurdu. Süheyl; "Yâ Muhammed! Andlaşmanın maddelerini, oğlum daha buraya gelmeden önce yazıp bitirmiştik. Eğer oğlumu iâde etmezsen, ben de hiç bir zaman sulhnâmenin altını imzalamam!" diye inâd etti.

Peygamber efendimiz; "Onu benim hâtırım için andlaşmanın dışında tut" buyurdu ise de müşrikler bunu kabûl etmediler. Süheyl bin Amr, oğlunu çeke çeke götürürken, Ebû Cendel; "Yâ Resûlallah! Ey Müslüman kardeşlerim!... Müslüman olmakla şereflenip size ilticâ ettiğim hâlde, beni müşriklere mi teslîm ediyorsunuz. Bana her gün dayanılmaz işkencelerin yapılmasını mı revâ görüyorsunuz? Yâ Resûlallah! Dînimden döndürsünler diye mi beni iâde ediyorsunuz?!..." diye feryâd ediyordu.

Bu işler acısı yalvarışa dayanmak çok zordu. Gönülleri yaralanan sahâbîler, ağlamaya başladılar. Merhamet deryâsı, sevgili Peygamberimizin de mübârek gözleri dolmuştu. Süheyl'in yanına varıp; "Gel etme! Onu bana bağışla!" diye ricâ etti. Fakat Süheyl; "İmkansız bağışlamam!" diye cevap verdi.

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; "Ey Ebû Cendel! Biraz daha sabret! Sana yapılanlara katlan! Bunların mükâfatını Allahü teâlâdan dile. Allahü teâlâ, sana ve senin gibi zayıf ve kimsesiz müslümanlara muhakkak bir genişlik, bir çıkar yol ihsân edecektir" buyurarak tesellî eyledi ve; "Verdiğimiz sözde durmamak bize yaraşmaz" buyurdu.

Bu işler acısı hâdiseye, heyetteki müşrikler bile dayanamamış ve; "Ey Muhammed! Ebû Cendel'i senin hâtırın için biz himâyemize alıyoruz. Ona, Süheyl'in işkence yapmasına meydan vermeyeceğiz!" demişlerdi. Bundan sonra Resûlullah efendimiz ve Eshâb-ı kirâm biraz rahatladılar. (Süheyl bin Amr, Mekke'nin fethinden sonra müslüman olup Eshâb-ı kirâmdan oldu.)

Sulhnâme iki suret yazılıp, taraflarca imzalandı. Müşrikler karargâhlarına döndüler.²⁴⁴

Müslümanların aleyhlerinde gibi görünen bu maddeler için, Kureyş hey'eti çok sevinçli idi. Aksine bu sulhnâme büyük bir zaferdi ve bu maddeler müslümanların lehine idi. Her şeyden önce, müslümanların bir devlet olduğunu kabul ediyorlardı. Mekke'den bir müşrik, ticâret veya başka bir şey için Şam'a, Mısır'a giderken Medîne'ye uğrasa, canı malı emniyette olacaktı. Böylece müşrikler Müslümanların yaşayışlarını yakından görecekti, İslâm'ın adaleti, Eshâbın birbirlerine olan güzel

²⁴⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 321; Vâkıdî, *el-Megazi*, II, 608; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 405.

davranışları karşısında hayran kalacak ve İslâmiyet’i seveceklerdi. Neticede müslüman olup sahâbîlerin safları arasına katılacaklardı.

On sene devam etmesi gereken bu andlaşma ile, Müslümanlar çoğalacaklar, güçleneceklerdi. İslâmiyet her tarafa yayılacaktı.

Ancak; “Kureyşlilerden biri, müslüman olup Medîne’ye sığınmak isterse, iade olunacak” maddesi için, Peygamber efendimiz müteessir olmuşlar ve; “Allahü teâlâ, onlar için, elbette bir genişlik, bir çıkar yol yaratacaktır” buyurmuşlardı...

Artık müşriklerle yapılacak bir iş kalmamıştı. Resûl-i ekrem; sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Eshâb-ı kirâma; “Kalkınız! Kurbanlarınızı kesiniz. Başlarınızı tıraş ettikten sonra ihrâmdan çıkınız” buyurdular. Peygamber efendimiz, herkesten önce kurbanını kesti. Sonra kendisini berberi Hırâş bin Ümeyye hazretleri tıraş etti. Eshâb-ı kirâm, o mübârek saçları daha yere düşmeden havada kapıştılar ve bereketlenmek için sakladılar. Sahâbîler de kurbanlarını kesip, bir kısmı saçlarını kazıttı, bir kısmı kısalttırdı.²⁴⁵

Hudeybiye’de yirmi gün kadar kalınmıştı. Peygamber efendimiz arkadaşları ile birlikte Medîne’ye dönmek üzere hareket ettiler. Yolda Allahü teâlâ, Peygamber efendimize Fetih sûresini vahyederek, nîmetini ve yardımlarını tamamlayacağını müjdeledi.

Kâinatın sultânı sallallahü aleyhi vesellem, muzaffer olarak nûrlu Medîne’yi teşrif ettiği günlerde, Kureyş’in Sakîf kabîlesinden Ebû Basîr, Müslüman olmakla şereflenmişti. Müşriklerin arasında yaşayamayacağını anlayan Ebû Basîr, yaya olarak Medîne’ye geldi. Hudeybiye andlaşmasının gereği olarak da Medîne’den ayrılıp, Kızıldeniz sahilindeki Îs denilen yere yerleşti.²⁴⁶

Burası, Kureyş müşriklerinin Şam’a gittikleri ticâret yolu üzerinde bulunuyordu. Bundan sonra, Kureyş’ten müslüman olanlar Mekke’yi terkedip, Medîne’ye değil, Îs’e, Ebû Basîr’in yanına gittiler. Bunlardan ilki Ebû Cendel hazretleriydi. Artık bunun arkası devâm etti. Elli kişi, yüz kişi, iki yüz, üç yüz kişi oldular. Kureyş kervanı Şam’a giderken buradan geçmek mecbûriyetinde kalıyorlardı. Ebû Basîr hazretleri yanındaki müslümanlarla, buradan geçen müşrikleri yakalıyor ve müslüman olmalarını istiyorlardı. Müslüman olmayanlarla çarpışıp, onları güç durumda bırakıyorlardı.

Mekkeli müşrikler, artık Şam ticâret yollarının kesildiğini görüp, Medîne’ye bir hey’et gönderdiler. Hudeybiye sulhnâmesinin, “Kureyşlilerden müslüman olan bir kimse velîsinden izinsiz Medîne’ye giderse iâde edilecek!...” maddesinin kaldırılması için yalvardılar. Peygamber efendimiz merhamet buyurup, onların bu isteklerini kabûl ettiler. Böylece Kureyşlilerin Şam ticâret yolları açılmış oldu. Müslümanlar da sabretmelerinin karşılığında Medîne’ye Peygamber efendimizin yanına geldiler.

²⁴⁵ Buhârî, “Şurut”, 15; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, IV, 323.

²⁴⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 324; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 625.

Kudümün rahmet-i zevk u safâdır yâ Resûlallâh

Zuhûrrun derd-i uşşâka devâdır yâ Resûlallâh

Nebî idin dahi Âdem dururken mâ ü tîn içre

Îmâm-ı enbiyâ olsan revâdır yâ Resûlallâh

Kemâl-i zümre-i kümmel senin nûrunla olmuştur.

Vücûdun mazhar-ı tâm-ı Hudâdır yâ Resûlallâh

Seninle erdiler zâta dahi envâ-ı lezzâta

İşin erbâb-ı hâcâta atâdır yâ Resûlallâh

Hüdâyîye şefaât kıl eğer zâhir eğer bâtın

Kapına intisâb etmiş gedâdır yâ Resûlallâh!

AZİZ MAHMÛD HÛDÂYÎ

DÂVET MEKTUPLARI

Hükümdarlara gönderilen mektuplar

Nebiyi-i muhterem sallallahü aleyhi ve sellem, Hudeybiye'den döndükten sonra, İslâm'ın bütün dünyaya yayılmasını, insanların Cehennem azâbından kurtulup, hakîkî saâdete kavuşmasını arzu ediyordu. Zîrâ O, bütün âleme, rahmet olarak gönderilmişti. Bu sebeple, çevredeki hükümdârlara elçiler gönderip, İslâm'a dâvet etmeyi düşündüler. Dıhye-i Kelbî'yi, Rum; Amr bin Ümeyye'yi, Habeş; Hâtib bin Ebî Beltea'yı, Mısır hükümdârına sefir olarak vazifelendirdi. Ayrıca aynı vazife ile Salî bin Amr'ı, Yemâme'ye; Şücâ' bin Vehb'i, Gassân'a; Abdullah bin Huzâfe'yi, İran hükümdârına gönderdiler.²⁴⁷

Bu elçiler, Eshâb-ı kirâmın en güzîdeleriydi. Sûretleri ve sözleri en güzel olanlarıydı. Her bir hükümdâra, ayrı ayrı İslâm'a dâvet mektupları yazıldı. Sevgili Peygamberimiz mektupların altını, gümüş yüzüğünün kaşında üç satır hâlinde yazılı olan, "Allahü teâlânın Resûlü Muhammed aleyhisselâm" mührü ile mühürledi. Hükümdârlara gönderilecek elçiler, sabah Peygamber efendimizin bir mucizesi olarak, gidecekleri devletin lisânını öğrenmiş olarak kalktılar.²⁴⁸

Habeşistan'a gidecek olan Amr bin Ümeyye hazretleri, Necâşi Esha-me'den, daha önce oraya hicret etmiş bulunan Eshâb-ı kirâmın, Medîne'ye gönderilmesini de isteyecekti.

Amr bin Ümeyye, kısa zamânda Habeşistan'a varıp, melik Necâşi Eshame'nin huzûruna çıktı. Necâşi, tahtından aşağı indi; mektubu pek büyük bir hürmet ve muhabbetle aldı. Öptü, yüzüne ve gözüne sürdükten sonra açıp okutturdu:

Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın resûlü Muhammed aleyhisselâmdan, Habeş melîki Necâşi Eshame'ye!...

Hidâyete tâbi olana selâm olsun!... Ey Hükümdâr! Selâmette olmanı diler, sana olan nîmetlerinden dolayı, Allahü teâlâyâ hamd ederim. Ondan başka ilâh yoktur. O Melik'tir (bütün kâinatta tasarruf sâhibi yalnız O'dur.) Kuddûs'tür (her türlü ayıp ve kusurlardan berîdir). Selâm'dır (kullarını bütün tehlikelerden selâmette buldurucudur). Mü'min'dir (emniyet verendir). Müheymin'dir (her şeyi gözetip koruyandır).

²⁴⁷ Buhârî, "Tefsîr", 4; "Megâzi", 77, 82, 84; "İlim", 7; Muslim, "Cihâd", 109; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 262; III, 441; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 43, 353; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 259; Huzaî, *et-Tahrîç*, s. 183-184; Kettânî, *et-Teraîbü'l-İdâriyye*, I, 345-346.

²⁴⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 15.

Ben şehâdet ederim ki, İsa (aleyhisselâm), Allahü teâlânın, çok temiz, iffet sâhibi, her türlü dünyâ hayâtından tamâmiyle çekilmiş bulunan Meryem'e ilkâ ettiği, rûhu ve kelimesidir. Böylece o, İsa'ya hâmile kaldı. Allahü teâlâ, Âdem'i, kudreti ile nasıl yarattı ise, İsa'yı da öyle yaratmıştır.

Ey hükümdâr! Ben, seni, eşi ortağı olmayan Allahü teâlâyâ îmâna, O'na ibâdet etmeye ve bana tâbi olmaya, Allahü teâlânın bana gönderdiklerine inanmaya dâvet ediyorum. Çünkü, ben, Allahü teâlânın bunları tebliğ etmeye me'mûr resûlüyüm.

Şimdi ben, sana lâzım olan tebliğâtı yapmış, dünyâ ve âhiret saâdetini sağlayacak nasîhati etmiş bulunuyorum. Nasîhatimi kabûl ediniz! Hidâyete eren, doğru yola kavuşanlara selâm olsun.”

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin mektubunu, büyük bir edeb ve tevâzû ile dinleyen hükümdâr Eshame, derhal; “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh” diyerek Kelime-i şehâdet getirdi ve müslüman oldu. Sonra; “Yemîn ederim ki, O, kitap ehli olan Yahudi ve hıristiyanların gelmesini beklediği, önceki peygamberlerin geleceğini müjdelediği peygamberdir.

Eğer yanına gitmeye imkânım olsaydı, muhakkak gider, hizmetiyle şereflenirdim!” dedi. Mektubu, hürmetle güzel bir kutuya koyup; “Bu mektuplar, burada olduğu müddetçe, Habeş'ten hayır ve bereket gitmez” dedi.²⁴⁹

Resûlullah efendimiz Necâşi'ye iki mektup göndermişti. Necâşi Eshame, diğer mektupta bildirilen emirleri yerine getirip, sevgili Peygamberimizin mübârek zevcesi Ümmü Habîbe vâlidemizi ve orada bulunan Eshâb-ı kirâmı gemilere bindirip, pek çok hediyelerle Medîne'ye gönderdi. Gönderdiği mektupta îmân ettiğini bildiriyordu.

Hazreti Dıhye-i Kelbî de, Rum imparatorunu İslâm'a dâvet etmek için vazifelendirilmişti. Mektubu, Busra'daki Gassân hükümdârı Hâris'e verecek, o da Rum imparatoru Heraklius'a gönderecekti.

Peygamber efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem dâvet mektubunu büyük bir hürmetle alan Hazreti Dıhye, sür'atle Busra'ya geldi. Hâris ile görüşüp durumu anlattı. Hâris, Dıhye'nin yanına, henüz müslüman olmayan Adiy bin Hâtem'i vererek, o sırada Kudüs'de bulunan Heraklius'a gönderdi. İkisi birlikte Kudüs'e gelip, imparatorla görüşmek üzere temaslarda bulundular. İmparatorun adamları, kendisine; “Kayser'in huzûruna çıktığın zamân, başını eğip yürüyecek, yaklaşınca da yere kapanıp secde edeceksin. Secdeden kalkmana izin vermedikçe aslâ yerden başını kaldırmayacaksın” dediler.

Bu sözler, Hazreti Dıhye'ye ağır geldi ve onlara; “Biz müslümanlar, Allahü teâlâdan başka hiç bir kimseye secde etmeyiz. Hem insanın insana secde etmesi onun yaratılışına terstir” buyurdu. Bunun

²⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 198; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 223; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 79; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 207-208.

üzerine Kayser'in adamları; "O hâlde Kayser, getirdiğin mektubu hiç bir zamân kabûl etmez ve seni huzûrundan kovar"⁴ dediler. Hazreti Dıhye; "Bizim peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, başkasının, kendisine, değil secde etmesine, önünde hafif eğilmesine bile müsaade etmez. Kendisiyle görüşmek isteyen, köle bile olsa, ona ilgi gösterir. Huzûruna kabûl buyurur, derdini dinler, sıkıntısını giderir, gönlünü alır. Bunun için O'na tâbi olanların hepsi hürdür, şereflidir" buyurdu.

Bu sözleri dinleyenlerden biri; "Mâdem ki Kayser'e secde etmeyeceksin, o hâlde üzerine aldığı vazifeyi yerine getirebilmen için, sana başka yol göstereyim. Kayser'in, sarayın önünde, dinlendiği bir yer var. Her gün öğleden sonra bu avluya çıkar, oralarda dolaşır. Orada bir minber vardır. Onun üzerinde herhangi bir yazı varsa önce onu alır okur, sonra istirahat eder. Sen de şimdi git, mektubu o minbere koy ve dışarda bekle. Mektubu görünce seni çağırır. O zamân vazifeni yerine getirirsin" dedi.

Bunun üzerine Hazreti Dıhye, mektubu söylenilen yere bıraktı. Heraklius mektubu aldı ve Arapça bilen bir tercüman istedi. Tercüman, Resûlullah efendimizin mektubunu okumaya başladı. Mektubun en üstünde; "Bismillâhirrahmânirrahîm! Allahü teâlânın Resûlü Muhammed'den (aleyhisselâm) Rumların büyüğü Herakl'e" diye yazıyordu. Heraklius'un kardeşinin oğlu Yennak, mektubun böyle başlamasına çok kızdı ve tercümanın göğsüne şiddetli bir yumruk vurdu. Tercüman, yumruğun şiddeti ile yere yıkıldı ve mübârek mektup elinden düştü. Heraklius, Yennak'a; "Niçin böyle yaptın!" diye sorunca, o da; "Mektubu görmüyor musun? Mektuba, hem senin isminden önce kendi ismi ile başlamış, hem de senin hükümdâr olduğunu söylemeyip; "Rumların büyüğü Herakl'e" demiş. Niçin; "Rumların hükümdârı" diye yazmamış ve önce senin isminle başlamamış? O'nun mektubu bu gün okunmaz" dedi.

Bunun üzerine Heraklius: "Vallahi sen ya çok akılsızsın veya koca bir delisin. Senin böyle olduğunu bilmiyordum. Ben daha mektubun içinde ne olduğuna bakmadan, yırtıp atmak mı istiyorsun? Hayâtıma yemîn ederim ki; eğer O, söylediği gibi Resûlullah ise, mektubuna benim isimden önce kendi ismini yazmakta ve beni Rumların büyüğü diye anmakta haklıdır. Ben, ancak onların sâhibiyim. Hükümdârları değilim" dedi ve Yennak'ı huzûrundan kovdu.

Sonra Hıristiyanların en âlimi, reîsi ve kendisinin müşâviri olan Uskûf adındaki kimseyi çağırtdı. Mektubu okuttu. Mektubun devâmında şöyle buyruluyordu: "Allahü teâlânın hidâyetine tâbi olanlara, doğru yola kavuşanlara selâm olsun!" Bundan sonra; (Ey Rumların büyüğü!) Seni İslâm'a dâvet ediyorum. İslâm'ı kabûl et ki, selâmet bulasın. Müslüman ol ki, Allahü teâlâ sana iki kat ecir versin. Eğer yüz çevirirsen, bütün Hıristiyanların vebâli senin üzerindedir! "De ki: "Ey ehl-i kitab (olan Yahudi ve Hıristiyanlar) Aramızda ortak olan kelimeye geliniz. O da Allahü teâlâdan başka hiç bir şeye

tapınmayız ve O'na hiç bir şeyi ortak etmeyiz. Allahü teâlâyı bırakıp, içimizden hiç kimseyi yaratıcı Rab tanımayız. Eğer bu sözden yüz çevirirlerse; “Şâhid olunuz. Biz müslümanız” deyiniz.”²⁵⁰

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin mektubu okunurken, Heraklius'un alnından ter taneleri dökülüyordu. Mektup bitince; “Süleymân aleyhisselâmdan sonra, ben böyle; “Bismillâhirrahmânirrahîm” diye başlayan bir mektup görmemiştim” dedi. Heraklius, Uskûfa bu mes'eledeki fikrini sorunca; “Vallahi, O, Mûsâ ve İsâ'nın (aleyhimüsselâm), bize geleceğini müjdelediği peygamberdir. Zâten biz, O'nun gelmesini bekliyorduk” dedi.

Heraklius; “Sen bu hususta ne yapmamı tavsiye edersin, neyi uygun görürsün?” diye sordu. Uskûf; “O'na tâbi olmanı uygun görürüm” diye cevap verdi. Heraklius; “Ben, senin dediğin şeyi çok iyi biliyorum. Fakat O'na tâbi olup, müslüman olmaya gücüm yetmez. Çünkü hem hükümdârlığım gider, hem de beni öldürürler” dedi. Bunun üzerine Hazreti Dıhye'yi ve Adî bin Hâtem'i çağırttı. Adî; “Ey hükümdâr! Davar ve develer sâhibi Arablardan olan şu yanımdaki zât, memleketinde vukû bulan şaşılacak bir hâdiseden bahsediyor” dedi. Heraklius; “Memleketinizdeki hâdise nedir?” diye sorunca, Hazreti Dıhye; “Aramızda bir zât zuhur etti. Peygamber olduğunu beyân etti. Halkın bir kısmı O'na tâbi olmakta, bir kısmı da karşı koymaktadır. Biz inananlarla, inanmayanlar arasında çarpışmalar olmaktadır” dedi.

Bundan sonra Heraklius, Peygamber efendimiz hakkında araştırmaya başladı. Şam vâlisine emir verip Resûl-i ekrem efendimizle aynı soydan bir kişiyi bulmalarını emretti. Bu arada kendisinin dostu olan ve İbrânîce bilen Roma'daki bir âlime de mektup yazıp, bu mes'eleyi sordu. Roma'daki dostundan, bahsettiği zâtın, âhir zamân peygamberi olduğunu bildiren bir mektup geldi. Şam vâlisi de ticâret için giden bir Kureyş kervanı ile karşılaştı. Bunların içinde, henüz müslüman olmayan Kureyş'in reîsi, Ebû Süfyân da vardı.

Ebû Süfyân diyor ki: “Biz Gazze'de bulunduğumuz sırada, Heraklius'un Şam vâlisi, üzerimize saldırır gibi geldi ve; “Siz, şu Hicâz'daki zâtın kavminden misiniz?” diye sordu. “Evet” dedik. “Haydi, bizimle berâber imparatorun yanına gideceksiniz?” dedi.” Ebû Süfyân'la yanındakileri Şam'a götürdü. Şam vâlisi, Ebû Süfyân'ı ve yanındakileri Heraklius'un yanına çıkardı. Bu sırada, Heraklius Kudüs'te bir kilisede bulunuyordu. Vezîriyle berâber oturmuş ve başına tâcını giymişti. Heraklius, Ebû Süfyân ve yanındaki otuz kadar Mekkeliyi burada kabûl etti.

Tercüman çağırdı ve onlara; “İçinizde, peygamber olduğunu söyleyen zâta, soyca en yakın hanginizdir?” diye sordu. Ebû Süfyân; “O'na, soyca en yakın olan benim” diye cevap verdi. Heraklius; “Akrabâlık dereceniz nedir?” diye sorunca; “Amcamın oğludur” dedi. Heraklius, Ebû Süfyân'ın kendisine yakın getirilmesini istedi ve diğerlerinin de Ebû Süfyân'ın arkasında durmasını söyledi. Ebû

²⁵⁰ Ali İmrân 3/64.

Süfyân, ilk önceleri yalan söyledi ise de, hükümdârın tehdidi ile korktu ve yalan söyleyemedi. Sonra aralarında şu konuşma geçti. Heraklius;

- Peygamber olduğunu söyleyen zâtın, aranızdaki soyu nasıldır? -O, zamânın en iyi soylusudur. Soy bakımından en seçkinimizdir.

- İçinizde ondan önce peygamberlik iddiâsında bulunan kimse oldu mu?

- -Olmadı.

-O'nun ataları içinde hiç bir hükümdâr gelmiş midir?

-Hayır.

-O'na halkın eşrâfi mı yoksa fakir ve zayıfları mı tâbi oluyolarlar.

-O'na tâbi olanlar fakirler, zayıflar, gençler ve kadınlardır. Kavminin yaşlılarından ve eşrâfindan tâbi olan pek yoktur.

- O'na tâbi olanlar artıyor mu, azalıyor mu?

-Artıyor.

-O'nun dînine girdikten sonra beğenmeyerek veya kızarak dönen kimse var mı?

-Yoktur.

-Peygamber olduğunu söylemeden, O'nun hiç yalan söylediği görülmüş müdür?

-Hayır.

-O peygamberin hiç ahdini bozduğu, sözünde durmadığı oldu mu?

-Hayır olmadı. Ancak biz şimdi, onunla bir müddet için çarpışmayı bırakarak andlaşma yapmış bulunuyoruz. Bu müddet içinde kendisinin ne yapacağını bilemiyoruz.

-O size neyi emrediyor?

-Yalnız bir olan Allah'a ibâdet etmeyi, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamayı emrediyor. Atalarımızın taptığı şeylere (putlara) tapmaktan bizi men ediyor. Namaz kılmayı, doğru olmayı, fakirlere yardım etmeyi, haramlardan sakınmayı, ahde vefâyı, emânete hıyânet etmemeyi ve akrabâyı ziyâreti emrediyor.

Kilisede bu konuşmalar olmuş, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem'in mübârek mektubu okunmuştu. Heraklius mektubu öpüp, gözlerine sürdü ve başına koyunca, Rumlar arasında gürültüler çoğaldı. Kayser, Ebû Süfyân ve yanındaki Kureşlilerin dışarı çıkarılmasını emretti. Daha müslüman olmayan Ebû Süfyân, burada yeminle, sevgili Peygamberimizin dâvâsının başarıyla sonuçlanacağına inandığını söylemişti.

Hazreti Dihye, Heraklius'un karşısına geçip mübârek güzel yüzü ve tatlı sesi ile; "Ey Kayser! Beni sana Busra'dan bir kimse (Hâris) gönderdi ki, o, senden hayırlıdır. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, beni, ona gönderen zât (Resûlullah) ise, hem ondan, hem senden daha hayırlıdır. Sen, benim sözlerimi

alçak gönüllülükle dinleyip, verilen nasihatleri kabûl etmelisin! Çünkü, alçak gönüllülük edersen, nasihatleri anlarsın. Nasihatleri kabûl etmezsen, insafli olamazsın!” dedi.

Heraklius; “Devâm et” deyince, Hazreti Dıhye; “Öyleyse, ben seni İsâ aleyhisselâmın kendisine namaz kılmış olduğu Allahü teâlâyâ îmân etmeye dâvet ediyorum. Ben seni, önceden Mûsâ aleyhisselâmın, ondan sonra İsâ aleyhisselâmın, geleceğini müjdeleyip haber verdiği şu ümmî Peygambere îmâna dâvet ediyorum. Eğer, bu hususta bir şey biliyor, dünyâ ve âhiret saâdetini kazanmak istiyorsan, onları gözlerinin önüne getir. Yoksa âhiret saâdetini elden geçirir, küfür ve şirk içinde kalırsın. Şunu da iyi bil ki, senin Rabbin olan Allahü teâlâ, zâlimleri helâk edici ve nîmetleri değiştiricidir” dedi.

Heraklius; “Ben, elime geçen bir yazıyı okumadan, yanıma gelen bir âlimden bilmediklerimi sorup öğrenmeden bırakmam. Bundan ancak hayır ve iyilik görürüm. Sen bana düşünüp hakîkati buluncaya kadar mühlet ver” dedi. Heraklius, daha sonra Hazreti Dıhye’yi yanına çağırıp, baş başa konuştu. Kalbindekini, şöyle açıkladı: “Ben biliyorum ki, seni gönderen zât, kitaplarda geleceği müjdelenen ve gelmesi beklenen âhir zamân peygamberidir. Yalnız, O’na uyarsam; Rumların beni öldürmesinden korkuyorum. Seni, onların içinde en büyük âlimleri ve benden ziyâde îtibâr gösterdikleri bir kimse olan Dagatır’a göndereyim. Bütün Hıristiyanlar ona tâbidir. Eğer o îmân ederse, Rumların hepsi îmân ederler. Ben de o zamân kalbimde olanı ve îtikâdımı açığa vururum.”

Bundan sonra Heraklius, bir mektup yazarak Hazreti Dıhye’ye verip, Dagatır’a gönderdi.

Resûlullah efendimiz, Dagatır’a da mektup göndermişti. Dagatır, mektupları okuyup, Peygamber efendimizin vasıflarını işitince, O’nun, Hazreti Mûsâ’nın ve Hazreti İsâ’nın geleceğini haber verdikleri âhir zamân peygamberi olduğunda hiç şüphe olmadığını söyledi ve îmân etti. Evine gitti, kapandı ve her pazar yaptığı vaazlara üç hafta çıkmadı. Hıristiyanlar; “Dagatır’a ne oluyor ki, o Arabla görüştüğünden beri dışarı çıkmıyor? O’nu istiyoruz!” diye bağırıyorlar.

Dagatır, üzerindeki siyah papaz elbisesini çıkardı. Beyaz elbise giydi, elinde âsâsı ile kiliseye geldi. Beldenin ahâlisini topladıktan sonra ayağa kalkarak; “Ey Hıristiyanlar! Biliniz ki, bize Ahmed’den (aleyhisselâm) mektup geldi. Bizi hak dîne dâvet etmiş. Ben açıkça biliyor ve inanıyorum ki, O, Allahü teâlânın hak resûlüdür” dedi. Hıristiyanlar bunu işitince, Dagatır’ın üstüne yürüdüler ve döverek şehîd ettiler. Hazreti Dıhye gelip, durumu Heraklius’a haber verdi.

Heraklius; “Ben sana söylemedim mi? Dagatır, Hıristiyanlar katında benden daha sevgili ve azîzdir. Eğer duysalar beni de onun gibi katl ederler” dedi.

Buhârî’nin Sahih’inde zikrettiği ve Zühri’ nin rivâyet ettiği haberde ise; “Heraklius, Humus’daki köşkünde Rumların büyüklerini çağırıp kapıların kapatılmasını emretti. Sonra yüksek bir yere çıktı ve; “Ey Rum cemâati! Sizler saâdete, huzûra kavuşmayı ve hâkimiyetinizin temelli kalmasını, Hazreti

İsâ'nın söylediğine uymayı ister misiniz?" dedi. Rumlar; "Ey bizim hükümdârımız! Bunları elde etmek için ne yapalım?" diye sordular. Heraklius; "Ey Rum cemâati! Ben, sizleri hayırlı bir iş için topladım. Bana, Hazreti Muhammed'in mektubu geldi. Beni, İslâm dînine dâvet ediyor. Vallahi O, gelmesini bekleyip durduğumuz, kitaplarımızda kendisini yazılı bulduğumuz ve alâmetlerini bildiğimiz peygamberdir. Geliniz, O'na tâbi olup dünyâda ve âhirette selâmet bulalım" dedi. Bunun üzerine herkes kötü sözler söyleyip, homurdanarak dışarı kaçmak için kapılara koştular. Fakat kapılar kapalı olduğundan, çıkamadılar Heraklius, Rumların bu hareketlerini görüp, İslâmiyet'ten böyle kaçındıklarını anlayınca, canından korktu ve; "Ey Rum cemâati! Benim söylediğim sözler, sizlerin, dîninize olan bağlılığınızı ölçmek içindi. Dîninize bağlılığınızı ve beni sevindiren davranışınızı gözlerimle gördüm" dedi. Bunun üzerine Rumlar, Heraklius'a secde ettiler ve köşkün kapıları açılınca çıkıp gittiler.²⁵¹

Heraklius, Hazreti Dıhye'yi çağırdı, olanları anlattı. Birbirinden kıymetli hediyeler verdi. Ayrıca Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve selleme bir mektup yazdı. Mektubunu, hazırlattığı hediyeleri, Hazreti Dıhye ile sevgili Peygamberimize gönderdi. Heraklius müslüman olmak istemiş, fakat makam ve ölüm korkusundan îmân etmemişti. Peygamber efendimize yazdığı mektupta, "Hazreti İsâ'nın müjdelediği Allah'ın Resûlü Muhammed'e, Rum hükümdarı Kayser'den! Elçin mektubunla birlikte bana geldi. Ben şehâdet ederim ki, sen Allah'ın hak resulüsün. Zâten biz, seni, İncîl'de yazılı bulduk ve Hazreti İsâ, seni bize müjdelemişti. Rumları sana îmân etmeye dâvet ettimse de buna yanaşmadılar. Beni dinleselerdi muhakkak ki, bu onlar için hayırlı olurdu. Ben senin yanında bulunup sana hizmet etmeyi ve ayaklarını yıkamayı çok arzu ediyorum" deniyordu.

Hazreti Dıhye, Heraklius'tan ayrılıp Hismâ'ya geldi. Yolda Cüzâm vâdilerinden Şenâr vâdisinde, Huneyd bin Us, oğlu ve adamları Hazreti Dıhye'yi soydular. Eski elbiselerinden başka nesi varsa aldılar. Bu mevkîde, Dübeyb bin Rifâe bin Zeyd ve kavmi İslâmiyet'i kabûl etmişlerdi. Dıhye bunlara gelip olanları anlatınca bunlar, Huneyd bin Us ve kabîlesinin üzerine yürüyüp, eşyâların hepsini geri aldılar. Daha sonra Resûlullah efendimiz, Zeyd bin Hâris'i Huneyd bin Us ve adamlarının üzerine gönderdi. O beldede olanların hepsi îmân etti. Hazreti Dıhye, Medîne'ye gelince, evine uğramadan doğru Habîb-i ekrem efendimizin kapısına gitti. Kapıyı çaldı. Peygamberimiz; "Kim o?" diye sordu. Dıhye; "Dıhyetül Kelbî" dedi. Âlemlerin efendisi; "İçeri gir" buyurdular. Hazreti Dıhye içeri girdi ve olanları bütün teferruâtı ile anlattı. Peygamber efendimize, Heraklius'un mektubunu okudu: "Onun için, bir müddet daha (saltanatta) kalmak vardır. Mektubum yanlarında buldukça, onların saltanatı devâm edecektir" buyurdu.²⁵²

²⁵¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 259.

²⁵² Buhârî, "Tefsîr", 4; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 441; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 353; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 259.

Heraklius, mektubunda Peygamberimize î mân ettiğini yazmış ise de, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; “Yalan söylüyor. Dîninden dönme niştir” buyurdular. Heraklius, sevgili Peygamberimizin mektubunu ipekten bir atlasa sarıp, altın yuvarlak bir kutunun içerisinde muhâfaza etti. Heraklius âilesi bu mektubu saklamışlar ve bunu da herkesten gizli tutmuşlardır. Bu mektup ellerinde bulunduğu müddetçe, saltanatlarının devâm edeceğini söyler ve buna inanırlardı. Hakîkaten de öyle olmuştur.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Hâtib bin Ebî Beltea’yı, Mısır hükümdârına göndermeden önce; “Ey Eshâbım! Mükâfâtı Allahü teâlâdan beklemek üzere şu mektubu, Mısır hükümdârına hanginiz götürür?” diye sorunca, Hazreti Hâtib, yerinden fırlayıp ayağa kalktı ve; “Yâ Resûlallah! Ben götürürüm!” dedi. Peygamberimiz de; “Ey Hâtib! Bu vazifeni, Allahü teâlâ senin hakkında mübârek eylesin?” buyurdu.

Hâtib bin Ebî Beltea hazretleri, mektubu sevgili Peygamberimizden aldı. Vedâ edip, evine gitti. Hayvanını hazırladı. Âilesi ile de vedâlaştıktan sonra, yola çıktı. Mısır hükümdârı Mukavkıs’ın İskenderiyye’de olduğunu öğrendi ve sarayına ulaştı. İçeriye almadan önce, maksadını öğrenen kapıcı, Hazreti Hâtib’e çok hürmet etti. Onu hiç bekletmedi. Mukavkıs, o sırada deniz üzerinde bir gemide adamlarıyla konuşuyordu. Hazreti Hâtib, bir sandala binip, Mukavkıs’ın bulunduğu yere geldi. Peygamberimizin mektubunu verdi. Mektubu Hâtib’den alan Mukavkıs, okumaya başladı: “Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın kulu ve resûlü Muhammed’den, Kıbt’ın (eski Mısır halkının) büyüğü Mukavkıs’a! Selâm, hidâyete uyanların üzerine olsun. Seni, selâmet bulman için İslâm’a dâvet ederim. Müslüman ol ki, selâmet bulasın

ve Allahü teâlânın iki kat ecrine nâil olasın. Eğer yüz çevirirsen bütün Kıbt’ın günahı senin üzerinedir. Ey Ehl-i kitab olan (Yahudi ve hristiyanlar)! Aramızda ortak olan kelimeye geliniz. O da, Allahü teâlâdan başka hiç bir şeye tapınmayız ve O’na hiç bir şeyi ortak etmeyiz. Allahü teâlâyı bırakıp, içimizden hiç kimseyi yaratıcı Rab tanımıyoruz. Eğer bu sözden yüz çevirirlerse; “Şâhit olunuz. Biz müslümanız” deyiniz!”²⁵³

Kâinatın sultânının mektubu okununca, Mukavkıs, Hazreti Hâtib’e; “Hayırlısı olsun!” dedi. Mısır hükümdârı, kumandanlarını, devlet adamlarını toplayıp, Hâtib ile konuşmaya başladı. Dedi ki:

“Anlamak istediğim bâzı şeyleri soracak, bu hususta seninle konuşacağım.” Hazreti Hâtib; “Buyur, konuşalım!” deyince, Mukavkıs;

-Sizi gönderen zâttan bana haber veriniz. O bir peygamber midir? Biraz bahset!

-Evet, O bir peygamberdir.

²⁵³ Ali İmrân 3/64.

-O, böyle gerçekten peygamber ise, niçin kendisini öz yurdundan çıkarıp başka bir yere sığınmak zorunda bırakan kavminin aleyhinde bedduâ etmedi?

-Sen, İsâ bin Meryem aleyhisselâmın peygamber olduğuna inanıyorsun değil mi? O, kavmi kendisini yakalayıp, öldürmek istediğinde, buna rağmen onlara bedduâ etmedi ve cenâb-ı Hak, onu, dünyâ semâsına kaldırdı. Mükâfatlandırdı. Hâlbuki, kavminin helâkı için Allahü teâlâyâ bedduâ etmesi gerekmez mi idi? O böyle yapmadı.

-Çok güzel cevap verdin. Gerçekten sen, hikmet sâhibi zâtın yanından gelen bir hakîmsin. Bu gece yanımızda kal, yarın sana cevâbımı vereyim.

Hazreti Hâtib Hazreti Mûsâ zamânındaki Fir'avn'ı kasederek Mukavkıs'a dedi ki:

-Senden önce, burada bir hükümdâr vardı. O halkına karşı; "En büyük ilâh benim!" diyerek Rab olduğunu iddiâ etmişti. Allahü teâlâ da, onu, dünyâ ve âhîret azâblarıyla cezâlandırdı ve ondan intikam aldı. Sen bundan ibret al da, başkasına ibret olma!

-Bizim için bir din vardır. Biz bu dinimizi, ondan daha hayırlısı olmadıkça bırakmayız.

-Senin bağlı olduğun ve daha hayırlısı olmadıkça bırakmayacağını söylediğin dîninden, daha hayırlı olan din, hiç şüphesiz İslâmiyet'tir. Biz, seni Allahü teâlânın bu son dînine, İslâmiyet'e dâvet ediyoruz. Allahü teâlâ dînini O'nunla tamamlamış, O'nu insanlara yeterli kılmıştır ve bu kat'îdir. Bu Peygamber yalnız seni değil, bütün insanları İslâm dînine dâvet etti. O zamân Kureyş, O'na, insanların en fazla tepki gösterip, kaba davrananı; Yahudiler, en çok düşmanlık edenleri; Hıristiyanlar da en yakın olanları oldu. Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, Mûsâ aleyhisselâmın, İsâ aleyhisselâmı müjdelemesi, ancak İsâ aleyhisselâmın Muhammed aleyhisselâmı müjdelemesi gibidir. Binâenaleyh, bizim seni Kur'ân-ı kerîme dâvet etmemiz, senin Yahudileri İncîl'e dâvet etmen gibidir. Şüphesiz mâlûmundur ki, her peygamber kendisini anlayıp idrak edecek bir kavme gönderilmiştir. Ve o kavmin, bu peygambere itâat etmesi, üzerine vâcib olmuştur. İşte sen de bu peygambere yetişenlerden birisin. Biz seni bu yeni dîne dâvet ediyoruz.

Hazreti Hâtib'in bu sözleri üzerine, Mukavkıs;

-Ben bu peygamberin hâline baktım. Emirlerinde ve yasaklarında aslâ akla uygun olmayan bir şey bulamadım. Anladığım kadarıyla O, sihirbaz, kâhin ve bir yalancı değildir. Peygamberlik alâmetlerinden bâzı hâlleri kendinde buldum. Gizli olan şeyleri meydana çıkarmak, bu alâmetlerdendir. Bâzı sırlardan haber vermek, bu zâttan ortaya çıktı. Hele biraz düşüneyim! diyerek mühlet istedi.

Mukavkıs, gece Hâtib hazretlerini uyandırıp, Peygamber efendimiz hakkında bir çok sorular daha sormak istediğini bildirdi. Sonra aralarında şu konuşma geçti.

-O'nun hakkında soracağım şeylere doğru cevap verirsen, üç şey sormak istiyorum.

-İstediğini sor! Ben sana dâimâ doğruyu söyleyeceğim.

-Muhammed, insanları neye dâvet ediyor?

-Yalnız Allahü teâlâyâ ibâdet etmeye dâvet ediyor. Gece ve gündüzde beş vakit namazı kılmayı, Ramazân orucunu tutmayı, verilen sözde durmayı emrediyor. Ölmüş hayvan eti yemeyi men ediyor.

Bunun üzerin Mukavkıs:

-O'nun şekil ve şemâilini (fizîkî görünüşünü) bana târif et! diye sorunca da; kısaca târif etti. Bir çoğunu saymamıştı. Mukavkıs;

-Anlatmadığın daha bâzı şeyler kaldı, öyle ki, gözlerinde azıcık kırmızılık, arkasında peygamberlik mührü vardır. Kendisi merkebe biner, sof giyer, hurma ve az etli yemekle geçinir. Amcaları veya amcaoğulları tarafından korunur, dediğinde, Hazreti Hâtib;

-Bunlar da onun sıfatıdır, dedi.

Mukavkıs, Hâtib hazretlerine, Peygamberimiz hakkında tekrar sordu:

-Sürme kullanır mı?

-Evet! Aynaya bakar, saçını tarar, seferde, hazarda, aynayı, sürmedanlığı, tarağı, misvağı yanından ayırmaz!

-Ben, gelecek bir peygamber kaldığını biliyor ve Şam'dan çıkacağını sanıyordum. Çünkü daha önceki peygamberler hep oradan çıkmışlardı. Gerçi son peygamberin Arabistan'da, sertlik, darlık, yokluk ülkesinde çıkacağını da kitaplarda görmüştüm. Kitaplarda sıfatlarını yazılı bulduğumuz peygamberin ortaya çıkma zamânı da, şüphesiz bu zamândır. Biz, O'nun vasfını; iki kız kardeşi bir nikâh altında birleştirmez, hediyeyi kabûl eder, sadakayı kabûl etmez. Fakirlerle, yoksullarla oturur, kalkar! diye kitapta yazılı bulmuştuk. O'na uymak husûsunda Kıbtîler beni dinlemezler. Ben saltanatımdan da ayrılamayacağım. Bu hususta çok cimriyim. O peygamber, ülkelere hâkim olacak, kendisinden sonra da sahâbîleri, bu topraklarımıza kadar gelip konacaklar. En sonunda şuradakilere gâlib geleceklerdir. Ben Kıbtîlere bundan ne bir kelime anarım, ne de hiç bir kimseye, bu konuşmamı bildirmek isterim!

Bu konuşmadan sonra Mukavkıs, Arabca yazan kâtibini çağırdı. Peygamberimizin mektubuna şöyle cevap yazdı:

“Abdullah'ın oğlu Muhammed'e, Kıbtîlerin büyüğü Mukavkıs'tan!

Selâm, senin üzerine olsun. Gönderdiğin mektubunu okudum. Orada zikrettiğin şeyi ve yaptığın dâveti anladım. Ben de bir peygamberin geleceğini biliyordum. Ama onun Şam'dan çıkacağını zannediyordum. Elçine ikrâmında bulundum. Sana Kıbtîlerin yanında büyük değeri bulunan iki câriye ile giyecek elbise gönderdim. Bir de binmen için dişi bir katır hediye ettim.”

Mukavkıs, bundan başka bir şey yapmadı, müslüman da olmadı. Hazreti Hâtib'i, Mısır'da beş gün misâfr etti. Çok hürmet gösterip, ikrâmlarda bulundu. Sonra; “Hemen memleketine, sâhibinin yanına dön! O'nun için iki câriye, iki binek hayvanı, bin miskâl (Bir miskâl 4,8 gr.) altın, yirmi takım Mısır işi

ince elbise ve daha başka hediyeler gönderilmesini emrettim. Senin için de, yüz dinâr ve beş takım elbise verilmesini söyledim. Yanımdan ayrılıp git! Sakın, Kıbtîler, senin ağzından tek kelime bile işitmesinler!” dedi.

Mukavkıs, Peygamber efendimize, ayrıca billûr bir kadeh, kokulu bal, sarık, Mısır’a mahsûs keten kumaşı, öd, misk gibi güzel kokular, baston, bir kutu içinde sürmelik, gül yağı, tarak, makas, misvak, ayna, iğne ve iplik de hediye etti.

Mukavkıs, İslâm elçisi Hâtib bin Ebî Beltea hazretlerinin yanına, muhâfız askerler katarak gönderdi. Arabistan topraklarına ayak bastıklarında Medîne’ye giden bir kâfileye rastladılar. Hâtib, Mukavkıs’ın askerlerini geri çevirip, o kâfileye katıldı.

Hâtib bin Ebî Beltea, hediyelerle Medîne’ye gelip, Resûlullah’ın huzûruna çıktı. Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, Mukavkıs’ın hediyelerini kabûl etti. Hâtib, Mukavkıs’ın mektubunu verip, sözlerini nakledince, Peygamber efendimiz; “Ne kötü adam! Saltanatına kıyamadı. Hâlbuki î mân etmesine mâni olan saltanatı ise, kendisinde kalmayacak!” buyurdular.²⁵⁴

Mukavkıs’ın, Peygamberimize, hediye olarak gönderdiği iki câriye, Mâriye ve kardeşi Sîrîn’di. Hâtib bin Ebî Beltea, yolda bunlara müslüman olmalarını teklif edince, kabûl edip, müslüman olmuşlardı. Peygamber efendimiz, Hazreti Mâriye vâlidemizin müslüman olmasına çok sevinip, onu nikâhıyla şereflendirdiler. Ondan, İbrâhim isminde bir oğlu oldu. Sîrîn’i de Eshâbından Şâir-i Nebî olan Hassan bin Sâbit’e verdiler. En iyi cins ve beyaza çok yakın gri tüylü iki binek hayvanından, katıra Düldül, merkebe de Ufeyr veya Yâfûr adı takıldı. O güne kadar Arabistan’da ak tüylü katır görülmemişti. Müslümanların ilk gördüğü ak tüylü katır, Düldül oldu. Peygamber efendimiz, hediye edilen billûr kadehle su içti.

Mukavkıs, Peygamberimizin mektubuna çok hürmet gösterip, fildişinden yapılmış bir kutu içine koydu. Kutuyu mühürledi ve câriyelerinden birine teslim etti. (Adı geçen bu mektup 1267 (m.1850) senesinde, Mısır’ın Ahmin bölgesinde eski bir manastırdaki Kıbt kitapları arasında bulunmuş ve Osmanlı pâdişâhı 96. halîfe Sultan Abdülmecîd Hân tarafından satın alınarak, İstanbul Topkapı Sarayı, Mukaddes Emânetler Bölümüne konmuştur.

İran hükümdârına, Abdullah bin Huzâfe gönderilmişti. Hazreti Abdullah, kibirli İran Kısra’sına (şâhına), Âlemlerin efendisinin kıymetli mektubunu sunduğunda, okuması için kâtibine verdi.

“Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın resûlü Muhammed’den (aleyhisselâm) Farsların büyüğü Kısra’ya...” Kâtip, buraya kadar okumuştur ki, kibirli Şâh’ın kan beynine sıçradı, öfkelenmiş ve mektubu alıp yırttı. Mektuba, Peygamber efendimizin kendi ism-i şerîfi ile başlamış olmasına son derece hiddetlenmişti. İslâm elçisi

²⁵⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 260.

Abdullah bin Huzâfe hazretlerini de huzûrundan kovmak istediğinde, Hazreti Abdullah, Kısra ve yanında toplanmış bulunan ateşperestlere şöyle dedi: “Ey Acem halkı! Siz, peygamberlere inanmıyor, kitapları kabûl etmiyorsunuz. Üzerinde yaşadığınız şu topraklarda sayılı günlerinizi geçiriyor, bir düş hayâtı yaşıyorsunuz!...”

Ey Kısra! Senden önce nice hükümdârlar, bu tahta oturup, hüküm sürdüler. Allahü teâlânın emirlerini yapanlar, âhretlerini kazanmış olarak; yapmayanlar da ilâhî azâba uğramış bir hâlde bu dünyâdan göç ettiler!...

Ey Kısra! Getirip takdîm ettiğim bu mektup, aslında senin için büyük bir devlet idi. Bunu küçümsedin. Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, o küçümsediğin din, buraya gelince kaçacak yer arayacaksın!...”

Sonra Kısra'nın sarayını terkedip hayvanına bindi. Sür'atle oradan uzaklaştı. Medîne'ye gelip durumu Kâinatın sultânına anlattığında; “Allah'ım! O, benim mektubumu nasıl parçaladı ise, sen de onu ve onun mülkünü parçala!...” buyurdular.

Allahü teâlâ, Resûlünün duâsını kabûl etmiş, Kısra, oğlu tarafından bir gece hançerlenerek parça parça edilmişti. Hazreti Ömer zamânında da bütün İran toprakları zaptedilerek müslümanların eline geçti.²⁵⁵

Şücâ' bin Vehb hazretleri de, Gassân hükümdârı Haris bin Ebî Şimr'e gönderilmişti. Şücâ', önce hükümdârın kapıcısı ile görüştü. Onu, İslâm'a dâvet edince kabûl edip, Resûlullah efendimize hürmet ve selâmlarını arz etti. Hiç bekletmeden Hazreti Şücâ'ı hükümdârla görüşürdü. Haris bin Ebî Şimr, mektubu okuyunca, öfkelenip yere attı. Hazreti Şücâ', derhal Medîne-i münevvereye dönüp, durumu Allahü teâlânın Sevgilisine haber verdi. Sevgili Peygamberimiz, mektubunun yere atılmasına üzüldüler ve; “Saltanatı yok olsun!” buyurdular. Kısa bir süre sonra, Hâris bin Ebî Şimr ölüp devleti parçalandı.²⁵⁶

Salît bin Amr, Yemâme hükümdârı Hevze bin Ali'ye gönderilmişti. Hevze, Hıristiyandı. Peygamber efendimiz, mektubunda şöyle buyuruyordu: “Bismillâhirrahmânirrahîm!

Allahü teâlânın resûlü Muhammed'den (aleyhisselâm), Hevze bin Ali'ye!

Hidâyete eren, doğru yola kavuşanlara selâm olsun! (Ey Hevze!) Bilesin ki, İslâmiyet, develerin ve atların gidebileceği en uzak yerlere kadar yayılacak, bütün dinlere galip gelecektir. Sen de İslâm'ı kabûl et ki, selâmet bulasın. Müslüman olursan, hâkimiyetin altında bulunan yerlerin idâresini yine sana bırakırım...”

²⁵⁵ Buhârî, “Tefsîr”, 4; “Megâzi”, 77, 82, 84; “Elm”, 7; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 189, 259; Huzâî, *et-Tahrîç*, s. 184.

²⁵⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 261.

Yemâme hükümdârı Hevze, bu mübârek dâveti kabûl etmekten kaçındı. Saltanat sevdâsı, makam hırsı gözünü bürümüştü. Bu yüzden Kâinâtın sultânının duâsına kavuşmak gibi, yüce bir devletten mahrûm kaldı. İslâm elçisi Salît bin Amr hazretleri merhamet edip; “Ey Yemâme hükümdârı olan Hevze! Sen, bu kavmin büyüğüsün! Senin büyük zannettiğin kayserler ölüp toprak olmuşlardır.

Hakîkî büyükler ise, Allahü teâlânın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçınarak, Cennet’i hak eden kimselerdir. Bir topluluk, îmân etmekle şereflenmiş ise, onları kendi bozuk inanışınla, doğru yollarından saptırmaktan sakın!... Doğrusu ben, sana Allahü teâlânın emirlerini yapmanı, yasaklarından sakınmanı tavsiye ederim. Allahü teâlâyâ îmân edip, emirlerini yaparsan Cennet’e girersin. Şeytana uyarsan Cehennem’de kalırsın.

Eğer bu nasîhatlerimi kabûl edersen, korktuklarından emîn olur, umduklarına kavuşursun. Şâyet nasîhatlerimi reddedersen, artık size yapacağım bir şey kalmamıştır. Gerisini sen düşün!...” dedi.

Hevze, İslâm elçisinin bu güzel nasîhatlerini de dinlemedi. Salît bin Amr, artık Yemâme’de durmanın lüzumsuz olduğunu anlayıp, sür’atle Medîne’ye döndü. Sevgili Peygamberimize netîceyi bildirdi. Resûl-i Ekrem efendimiz, o’nun İslâm’a girme saâdetinden mahrum olmasına üzüldüler. Kısa bir zamân sonra Hevze’nin ölüm haberi geldi. Saltanat sevdâsı, makam hırsı, Cehennem çukuru olan kabrinde son buldu.²⁵⁷

Böylece altı İslâm elçisi vazifelerini yapmış, zamanın büyük devletlerine İslâmiyetin varlığını duyurmuşlardı. Onlara hakîkî saâdeti haber vermişler, kıyâmet gününde, “Biz duymamıştık” sözlerine yer bırakmamışlardı.

Habeş hükümdârı Eshame Müslüman olup, Eshâb-ı kirâmını görmekle, peygamber efendimizin mübârek duâsına kavuşmakla şereflenmişti. Rum imparatoru Heraklius ve Mısır sultanı Mukavkıs müslüman olmamışlar fakat gelen mektuplara çok hürmet edip yumuşak cevaplar vermişler, elçilere iyi davranmışlar ve Resûlullah efendimize hediyeler göndermişlerdi. Gassân ve İran hükümdarları elçilere iyi davranmamışlar, düşmanlıklarını açıkça belirtmişlerdi. Yemâme hükümdârı ise, İslâm elçisine mülâyim davranmıştı.

Erir cânlar o gül-bûy-ı revân-bahşın hevâsından

Güneş titrer, yanar didârının, bak, ihtirâsından

Perişân bir niyâz inler hayâtın müntehâsından

Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh

²⁵⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, IV, 203.

Susuz kalsam, yanan çöllerde cân versem elem duymam

Yanardağlar yanar bağrımda, ummanlardan nem duymam

Alevler yağsa göklerden ve ben messeylesem duymam

Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh

HAYBER'İN FETHİ

Nûrlu Medîne'de görünüşte Müslüman, hakîkate münâfık olan Yahudiler bulunuyordu. Bunların içlerinde sihir yapmakla meşhûr, münâfık Lebîd bin A'sam isminde biri vardı. Yahudiler ona altın vererek; "Muhammed'in, kavmimizi Medîne'den sürüp çıkardığını ve erkeklerimizi nasıl öldürdüğünü bilirsin. O'na sihir yapıp cezâlandırmamı istiyoruz!" dediler. O da bunu kabûl edip, sevgili Peygamberimizin mübârek saçlarından ve tarağının dişlerinden elde etmeye çalıştı. Bu arzusunu, Resûlullah efendimizin hizmetinde çalışan bir Yahudi çocuğu ile gerçekleştirdi.

Lebîd, Peygamber efendimizin mübârek saçlarına ve tarak dişlerine bir ip ile on bir düğüm bağlayıp üfledi. Kuyuda bir taşın altına bastırıp bıraktı. Bundan sonra, Peygamber efendimizin sıhhati bozuldu. Hastalanıp yatağa düştüler ve günlerce kalkamadılar. Eshâb-ı kirâm, sık sık ziyârete gelip, her geçen gün rahatsızlığın şiddetlendiğini gördükçe; ciğerleri dağlanır, gözlerinden yaş yerine kan dökerlerdi. Münâfıklar ise sevinçlerinden bayram yaparlardı.

Nihâyet bir gün Peygamber efendimiz, Hazreti Âişe vâlidemize buyurdu ki: "Ey Âişe! Bilir misin? Allahü teâlâ, bana kendisinde şifâm olan şeyi bildirdi ki bana iki kişi (Cebrâil ve Mikâil) gelip biri baş ucumda öbürü de ayak ucumda oturdu. Ve biri öbürüne; "Bu zâtın hastalığı nedir?" diye sordu. O da; "Sihir yapılmıştır" diye cevap verdi. "Kim sihir yapmıştır?" diye sorduğunda da öbür melek; "Lebîd bin A'sam" diye cevap verdi. Sonra; "Bu sihir ne ile yapılmıştır?" diye sordu. O da; "Bir tarakla saç döküntüsüne ve bir de erkek hurma tomurcuğunun içine" diye cevap verdi. "O nerededir" suâline de, "Zervân kuyusunda" diye cevap verdi."²⁵⁸

Zervân, Medîne'de Benî Züreyk kabîlesinin bahçesinde bulunan bir kuyu idi. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, o kuyuya Hazreti Ali, Zübeyr, Talhâ ve Ammâr'ı gönderdi. Kuyunun suyunu çekip dibindeki taşı kaldırdılar. Altından onbir düğüm ile düğümlemiş bir iplik buldular. Alıp, sevgili Peygamberimize getirdiler. Bir hayli uğraşmalarına rağmen düğümleri çözemediler. Cebrâil aleyhisselâm Felâk ve Nâs sûrelerini

²⁵⁸ Buhârî, "Bed'ül-Halk", 11; "Tıb", 47; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, IV, 63; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 341; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 196.

getirdi. Resûlullah efendimiz bu sûreleri yâni toplam onbir âyet-i kerîmeden her birini okudukça, düğümün biri çözüldü. Düğümler bitince, Kâinatın efendisi râhata ve sıhhate kavuştular.

Lebîd Yahudisi yakalanıp, Resûlullah efendimizin huzûruna getirildi. Peygamber efendimiz, ona; “Allahü teâlâ, bana, yaptığın sihri haber vererek yerini gösterdi. Sen, bunu niçin yaptın?” buyurdularında, “Altına olan muhabbetim!...” diye cevap verdi. Eshâb-ı kirâmdan bâzıları; “Yâ Resûlallah! izin verirsen, şu Yahudinin boynunu vuralım!” dediklerinde, şahsı için hiç kimseye cezâ vermeyen, sevgili Peygamberimiz “Onun, sonunda göreceği ilâhî azab daha şiddetlidir” buyurarak öldürülmesine izin vermediler.²⁵⁹

Yahudiler, Medîne’den sürülünce Arabistan’ın kuzey taraflarına gitmişlerdi. Bunlardan bir kısmı, Hayber’de kalıp yerleştiler. Bir kısmı ise kuzeyde bulunan Şam’a gittiler. Resûlullah efendimize suikast tertip etmeleri sebebiyle yurtlarından çıkarılmışlardı. Fakat müslümanlara karşı içlerindeki kin, hırs ve intikâm duyguları hiç bir zaman sönmedi. Hattâ günden güne şiddetlendi; Bir an önce kâinatın sultânı olan Allahü teâlânın Habîbinin hayâtına son vermek, dîn-i İslâm’ı ortadan kaldırmak istiyorlardı. İleri gelenlerinden bâzıları, “Gatafanlılara gidip yardım isteyelim, müslümanlara karşı onlarla birlikte çarpışalım!” dediler. Bâzıları da; “Fedek, Teymâ ve Vâd-il-Kurâ Yahudilerini de yardıma çağırıp, müslümanlar bizim üzerimize saldırmadan, biz onların şehrine hücum edelim, olmuş olacak bütün intikâmımızı alalım!...” dediler.

Hayber Yahudileri bu sözü kabûl edip, çevredeki Yahudi kabîlelerini ve Gatafanlıları yardıma çağırdılar. Sâdece Gatafanlılardan çok sayıda seçme savaşçı gelip, Hayber’de hazırlıklara başladı.

Onlar bu hazırlıkları yaparken, Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, Yahudilerin durumlarından haberdar oldu. Abdullah bin Revâha hazretlerinin yanına üç sahâbî verip, derhal Hayber’de olup bitenleri öğrenmek üzere gönderdi. Abdullah bin Revâha ve üç arkadaşı sür’atle Hayber’e geldiler. Burası, sekiz muhkem kalesi, verimli arâzileri, bol miktarda bağ ve bahçeleri bulunan zengin bir şehirdi. Hazreti Abdullah, arkadaşlarından birini Şıkk, birini Ketîbe, diğerini Natât kalesine gönderdi. Kendisi de başka bir kaleye girip, üç gün Yahudilerin durumlarını, harbe hazırlıklarını yakından incelediler. Üç günden sonra buluşma yerinde birleşip, sür’atle Medîne’ye varıp, yaptıkları hazırlıkları Peygamber efendimize tek tek anlattılar.

Sevgili Peygamberimiz, Eshâbının acele hazırlanmasını emretti. Yahudilerin, Medîne-i münevvereye saldırmalarını önlemek için, Hayber üzerine gitmeye karar verdiler. Bu kararı duyan Medîne’de bulunan Yahudiler telâşa düştüler. Müslümanların mâneviyâtlarını bozmak için; “Yemîn ederiz ki, eğer siz, Hayber’deki kaleleri, oraya birikmiş yiğit savaşçıları görmüş olsaydınız, hiç bir zamân oraya adım atmazdınız!... Dağların tepesindeki yüksek burçlu kaleleri, zırhlı yiğitler

²⁵⁹ Buhârî, “Tıb”, 47; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 63; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 198.

korumaktadır. Çevreden binlerce asker onlara yardıma gelmişlerdir!... Sizin, Hayber’i fethetmeniz mümkün müdür?!...” diyorlardı. Bunlara karşı kahraman sahâbîler; “Allahü teâlâ, Habîbine, Hayber’i fethedeceğini vaad buyurmuştur” diyerek, Yahudilerden hiç bir zamân korkmayacaklarını belirtiyorlardı. Eshâbın bu kararlı hâli, Yahudileri daha çok üzüyor, endişeye düşürüyordu.

Münâfıkların başı Abdullah bin Übeyy; “Muhammed, az bir kuvvetle üzerinize geliyor. Korkacak bir durum yok, fakat tedbirli olup, mallarınızı kalelerinize doldurun. Onları, kaleden çıkararak karşılayın!” diyerek, Hayber’e acele haber gönderdi.

Eshâb-ı kirâm hazırlıklarını tamamladı, evdekilerle helâllaşıp, Peygamber efendimizin etrâfında toplandı. İki yüz süvâri ve bin dört yüz piyâde olmuşlardı. Allahü teâlânın dînini yaymak, cihâd etmek ve şehîdlik mertebesine kavuşmak için sevgili Peygamberlerinin emrine hâzır oldular. Bu sırada bâzı kadınların, harpte, Eshâb-ı kirâmın yiyeceklerini hazırlamak, yaralıları sarmak ve daha başka yapabilecekleri işleri yapmak üzere, Peygamber efendimizden vazife istedikleri görüldü. Resûlullah efendimiz merhamet buyurup, onları bu sevâbtan mahrum etmediler. Böylece mücâhidlere, başta sevgili Peygamberimizin mübârek hanımı Ümmü Seleme hazretleri olmak üzere, yirmi hanım mücâhide de katılmış oldu.²⁶⁰

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem, Medîne’de yerine vekil olarak, Gıfâr kabîlesinden Sibâ’ hazretlerini bıraktılar ve Hayber’e hareket emrini verdiler. (Nümeyle bin Abdullah’ın bırakıldığı da bildirilmiştir.) Yolculuk tekbirlerle başladı. Mâzeretleri sebebiyle savaşa katılamayan, yaşları küçük olduğu için izin verilmeyen sahâbîler, Peygamber efendimize ve kahraman babalarına, dedelerine, amcalarına, dayılarına ve ağabeylerine gıptâ ile bakıyorlar, onları tekbir ve duâlar ile uğurluyorlardı.

Takvim, hicretin yedinci yılını gösteriyordu. Peygamber efendimizin mukaddes sancağını Hazreti Ali taşıyor; sağ kol kumandanlığını da Hazreti Ömer yapıyordu.²⁶¹ Yolculuk neş’eli bir şekilde geçiyordu. Şâirler, şiirleriyle, Allahü teâlâyâ, verdiği nîmetlerinden dolayı hamdediyorlar, sevgili Peygamberimize salevât söylüyor ve şanlı Eshâbı medhediyorlardı. Sahâbîler de, bayrama gider gibi hep birlikte; “Allâhü ekber!

YA RESÛLALLAH!

Yâ Resûlallah! Senin kapındaki kölenin,
Ayaklarına değen toprağı öpmeyenin,
Ve bu seâdet için can fedâ etmeyenin,

²⁶⁰ Ebu Dâvûd, “Cihâd”, 152; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 685.

²⁶¹ Buhârî, “Megâzi”, 40; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 653; Kilai, *el-İktifa*, II, 258.

Sana sevgisi yoktur; inanmam, sözü yalan.

Bastığın toprakları başıma tâc eylesem;
Öpsem, sürsem gözüme, kalbe ilâç eylesem;
Sırât-ı müstakîmi bulan sirâc eylesem;
Ve düşsem yollarına, sana âşık ve hayran.

Senin yönünden gelen her rüzgârı koklarım,
Güzel kokundan eser var mı, diye yoklarım;
Fedâ olsun uğruna ehlim ve çocuklarım;
Anam, babam, akrabâm ve daha binlerce can.

Diyor Mevlânâ Hâlid senin candan âşıkın,
Ey âlemin sultânı, ey cânânı cihânın!
Bir canım var sendendir, senin bana ihsânın, Diyemem fedâ için sana
getirdim bir cân.

Senin kölen mührünü vurmayanlar alınına,
Sevgi gerdanlığını takmayanlar boynuna;
Hedef olmayan eşsiz nazarının okuna,
Seviyorum demesin; eğer severse insan.

Binüçyüz bu kadar yıl, seni medhedenlerin,
Kalbi yanan, dilleri hep seni övenlerin,
Şefâat dileyerek kapına gelenlerin,
En kötüsü bu kulun, en âcizi bu kurbân.

Allahü ekber! Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber!” diyerek her tarafı inletiyorlardı. Her konak yerinde Kâinâtın sultânı; “Allah’ım! İstikbâle endişelenmekten, geçmişe tasa etmekten, güçsüzlük ve gevşeklikten, cimrilik, korkaklık ve bel büken borçtan, zâlim ve haksız kimselerin tasallutundan sana sığınırım!” diyerek duâ buyuruyordu. Hayber’e yaklaşıldığı zamân, sevgili Peygamberimizin, Eshâbını durdurduğu görüldü. El açarak; “Ey göklerin ve gölgelediklerinin Rabbi olan Allah’ım! Ey yerlerin ve üzerindeki Rabbinin Rabbi olan Allah’ım! Ey şeytanların ve sap-

Der ki, Hakkın mahbûbu sana doğru geleyim,

Unutayım herşeyi, yalnız seni bileyim.

Düşeyim sahrâlara, yanayım, eriyeyim;

Her an, hep sana doğru, sana âşık ve hayran.

Muhabbet ateşinle yanan dudaklarımı,

Kandırmak için öpsem, Ravda'nın tozlarını,

Öpsem, yüzüme sürsem temiz topraklarını,

Rûhuma şifâ etsem, hasta bedene dermân.

Huzûrunda ellerim açıp Hakka yalvarsam,

Saatlerce, günlerce, aylarca öyle kalsam,

Hep istiğfâr eylesem ve hep salât okusam,

İkrâr ediyorum ki, âcizim şükrânından.

İnleyerek ağlasam, gönlümü sana versem,

Ve yakıcı, muhabbet gözyaşlarımı döksem,

Yaşım bitse, kan gelse ve mum gibi erisem.

Arş'dan, yüksek Ravda'nın karşısında versem cân.

En güzel vâsita sen, en doğru rehber sensin;

Ebedî saâdeti yalnız sen gösterirsin;

Ve sana uyanlara ne müjdeler verirsin;

Ne îzâh eder kalem, ne ikrâr eder lisân.

Ne olursun bir kere, fakîre sultân gibi,

Ağlamaktan kör olan Ya'kûb'a Ken'ân gibi,

Bir karanlık gecede, bir mâh-ı tâbân gibi,

Görün; vîrâne gönlüm bir anda olsun ümrân.

tırdıklarının Rabbi olan Allah'ım! Ey rüzgârların ve savurdıklarının Rabbi olan Allah'ım! Biz senden, bu beldenin hayrını ve iyiliğini, bu beldede yaşayan insanların hayrını ve iyiliğini, yine bu beldede bulunan her şeyin hayrını ve iyiliğini dileriz. Bu beldenin şerrinden, insanların şerrinden ve içindeki her şeyin şerrinden de sana sığınırız!” diye münâ-câta başladılar. Sahâbelerin dudaklarından; “Âmîn, âmîn” sesleri dökülüyordu. Bundan sonra Eshâbına; “Bismillâhirrahmânirrahîm diyerek ilerleyiniz” buyurdular.

Eshâb-ı kirâm, Resûl-i ekrem efendimizin etrafında tekrar yürüyüşe geçtiler. Hayber'in en güçlü kalelerinden Natât kalesi yakınına gelip, karargâhlarını kurdular. Vakit akşamdı. Resûlullah efendimiz, âdet-i şerîfesi, sabah olmadıkça baskın yapmaz ve önce İslâm'a dâvet ederdi. Tekliflerini kabûl etmedikleri takdirde harbe başlardı. Bu sebeple Eshâb-ı kirâm sabahı beklediler. Yahudilerin hiç biri, İslâm ordusunun geldiğini anlamamıştı.

Kâinâtın efendisi, sabah namazını kıldırdıktan sonra hazırlıklarını bitirdi ve mücâhidleri harekete geçirdi. İki yüz süvâri ve bin dört yüz piyâde, düzenli hareketlerle Natât kalesi önlerine yaklaştılar. Bu sırada, bağ, bahçe, tarla işleriyle uğraşmak üzere kaleden çıkan Yahudiler, bir anda İslâm askerleriyle karşılaşınca şaşkına döndüler ve; “Yemîn ederiz ki, bunlar Muhammed ve düzenli ordusudur!...” diyerek, gerisin geri kaçmaya başladılar. Onların bu hâlini gören sevgili Peygamberimiz; “Allahü ekber! Allahü ekber! Hayber, harâb olup gitti” buyurdular ve bu mübârek sözünü üç defâ tekrar ettiler.

Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, Yahudilere; ya müslüman olmalarını, ya teslîm olup haraç ve cizye vermelerini, yoksa harb edilip kan döküleceğini bildirdiler. Yahudiler, ileri gelenlerinden Sellâm bin Mişken'e gidip, durumu bildirdiler. Sellâm; “Daha önce, Muhammed'in üzerine yürüyünüz demiştim, kabûl etmemiştiniz. Hiç olmazsa şimdi, onunla çarpışmakta gevşek davranmayınız. Müslümanlarla çarpışa çarpışa ölmeniz, hayatta kimsesiz kalmanızdan daha hayırlıdır!...” diyerek onları harbe teşvik etti. Yahudiler, sür'atle çocuk ve kadınlarını Ketîbe kalesine, erzaklarını Nâim'e, askerlerini de Natât kalesine yığdılar.

İslâm ordusunun Müslüman olma teklifine, Yahudiler ok atmakla karşılık verdiler. Mücâhidler, okları kalkanlarıyla karşıladılar. Sevgili Peygamberimizin emri ile yaylar gerildi, hep birden kale burçlarında bulunan Yahudilerin üzerine; “Allahü ekber!...” sadâları arasında oklar fırlatıldı. Artık harb başlamıştı. Bir tarafta Kâinâtın sultânı ve kahraman Eshâbı, İslâmiyet'i yaymak, onların müslüman olup Cehennem'den kurtulmalarına sebep olmak için çarpışıyorlardı. Diğer yanda ise, nasîhatten anlamayan, her fırsatta müslümanları arkadan vurmak isteyen hakîkati görmemekte direten Yahudiler vardı. Hâtemül enbiyânın (son Peygamberin), kendi kavimlerinden gelmediğini görünce, kıskançlıklarından, O'nu kabûl etmemişler, Peygamber efendimizi, çocukluğundan beri ortadan kaldırmak için, akıllarına gelen her kurnazlığa başvurmuşlar, fakat Allahü teâlânın koruması ile hiç bir

şey yapamamışlardı. Bin altı yüz şanlı mücâhidin üzerine, on binden ziyâde Yahudi askeri ok atıyordu. Eshâb-ı kirâm, peşpeşe gelen bu oklara karşı kalkanlarıyla korunuyorlar, fırsat buldukça da, yere düşen okları Yahudilerin üzerine fırlatıyorlardı. Fakat bâzı sahâbîler yaralanmışlardı.

Bir ara Habîbullah efendimizin huzuruna, Habbâb bin Münzir hazretlerinin büyük bir edeb ile yanaştığı görüldü ve; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Karargâhımızı, başka bir yere kursak olmaz mı?” diye suâl edince, Peygamber efendimiz; “İnşâallahü teâlâ akşam olunca değiştirelim!” buyurdular. Mücâhidler, ok menzili içine girmişlerdi. Yahudilerin kaleden attığı oklar, İslâm karargâhının arkalarına kadar ulaşabiliyordu.²⁶²

SANA GELDİM!

*Ey günahlılar sığınağı, sana sığınmağa geldim!
Çok kabâhatler işledim, sana yalvarmağa geldim!*

Karanlık yerlere sapdım, bataklıklara saplandım

Doğru yolu aydınlatan, ı ışık kaynağına geldim.

Çıkacak bir canım kaldı, ey bütün canların cânı!

Uygun olur mu söylemek, cânımı fedâyâ geldim.

Derdlilere tabîsin, ben ise gönül hastası.

Kalb yarama devâ için, kapını çalmağa geldim.

Cömerdlerin kapısına, birşey götürmek hatâdır,

Basmakla şeref verdiğin, toprağı öpmeğe geldim.

Günahlarım çok, dağ gibi, yüzüm kara, katran gibi

Bu yükden ve siyâhlıktan temâm kurtulmağa geldim.

Temizler elbet hepsini, ihsân deryândan bir damla

²⁶² Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 641.

Gerçi yüzüm gibi kara, amel defterimle geldim.

Kapına yüz sürebilsem, ey canımdan aziz canan

Su ile olmayan işler, hâsıl olur o toprakdan!

O gün akşama kadar, çarpışma ok ile devâm etti. Elli kadar sahâbî, atılan oklarla yaralanmışlardı. Akşam olunca, yeni bir karargâh keşfi için Muhammed bin Mesleme hazretlerine vazife verildi. O da, Recî' denilen mevkiin müsâid olduğunu belirtince, İslâm karargâhı, buraya nakledildi. Yaralılar da tedavi görmeye başladı.²⁶³

Ertesi gün Natât önlerine gelen kahraman Eshâb, akşama kadar çarpıştı. Üçüncü, dördüncü ve beşinci günlerde de kuşatma devâm etti. Yahudiler hep müdâfaada kaldılar. O günlerde sevgili Peygamberimiz, şiddetli bir baş ağrısına tutulduklarından, iki gün mücâhidlerin arasında bulunamadılar. İlk gün sancağı Hazreti Ebû Bekr'e, ikinci gün Hazreti Ömer'e verdiler. Her ikisi de, Eshâb-ı kirâmın başında, Yahudilere karşı pek şiddetli çarpıştılar, fakat kaleyi fethetmek mümkün olmadı.

Bu arada cesâretleri artan Yahudilerin, kale kapılarını açıp hücûma geçtikleri görüldü. Artık göğüs göğüse çarpışmaya başlamışlardı. Savaş pek ziyâde kızışmıştı. Peygamber efendimiz, Eshâbına; "Allahü ekber! Allahü ekber!... diyerek tekbir getiriniz" buyurdukça, tekbir sadâları arasında aşk ve sevk ile düşmana kılıç çalıyorlardı. Bir ara Muhammed bin Mesleme'nin kardeşi Mahmûd şehîd edildi. Çarpışmalar da, şiddetli bir şekilde, akşama kadar devâm etti.

Ertesi gün Hayber'in en ünlü kumandanlarından Merhab, zırhlara bürünmüş olduğu hâlde kaleden dışarı çıktı. Güçlü kuvvetli dev gibi bir adamdı. Şimdiye kadar, karşısına, bir pehlivan çıkmamıştı. Mücâhidlere dönüp; "Ben, cesâreti, kahramanlığı ile tanınmış Merhab'ım!" diyerek övünmeye başladı. Böyle övünürken, sahâbîlerin arasında bir mücâhidin ileri atıldığı görüldü. Merhab'a karşı; "Ben de, dehşetli ve şiddetli savaşların ortasına atılmaktan korkmayan Âmir'im." diye nâra attı ve derhal karşısına dikildi. Dev Merhab, üzerinde; "Kime değerse helâk eder!..." yazılı kılıcını, Hazreti Âmir'e olanca gücü ile vurdu. Kahraman Âmir ânında kalkanını kaldırdı. Enli kılıç, kalkana çarptığında şiddetli bir ses ortalığı cınlattı ve kalkana saplandı.

Hazreti Âmir, Yaradana sığınıp; "Yâ Allah!" diyerek kılıcını Merhab'ın zırhlı bacaklarına çaldı. Kılıç, çelik zırha değer değmez, geri tepti ve birden sahâbînin bacağına değiverdi. Kılıcın, şiddetli bir şekilde geri tepişini Hazreti Âmir'in bacağındaki atar damarının kesilmesine sebep oldu. Eshâb-ı kirâm,

²⁶³ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 641 Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. VI, 507.

koşarak Âmir'i kucakladılar ve tedâvi için karargâha götürdüler. Fakat Âmir orada şehâdete kavuştu.²⁶⁴

Çarpışmalar bütün şiddeti ile devâm ediyordu. Akşama doğru sevgili Peygamberimiz, Yahudilere dört bin askerle yardıma gelen ve harbe katılan müşrik Gatafanlılara, ayrılıp memleketlerine dönmelerini teklif etti. Bunu yaptıkları takdirde, Hayber'in bir senelik hurma mahsûlünü kendilerine vereceğini de vâdetti. Fakat Gatafanlılar, bu teklifi reddettiler. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, Eshâbına, Gatafanlıların bulunduğu kalenin etrafında sabahlamalarını emretti. Gatafanlılar, gece mücâhidlerin saldırmasından çok korktular, bir türlü uyuyamadılar. O gece, nereden geldiği belli olmayan bir ses; "Gatafan ülkesine baskın yapıldığını, çoluk-çocuklarının ve mallarının teslim alındığını" bildiriyordu. Bu ses, üç defâ tekrar edilmiş ve bunu bütün Gatafanlılar, büyük bir korku içinde dinlemişlerdi. Kumandanları Uyeyne de aynı sesi üç defâ duymuş, şafak sökmek üzereyken askerini alarak Hayber'den acele uzaklaşıp memleketlerinin yolunu tutmuştu. Sabahleyin Yahudiler, Gatafanlıların sebepsiz yere Hayber'i terketmelerine şaşırıldılar ve ümitsizliğe düştüler. Onları yardıma çağırdıklarına da çok pişmân oldular.

Hazreti Ali'nin kahramanlığı

O gün de Hayber önlerinde şiddetli çarpışmalar oldu. Fakat kale fethedilemedi. Akşam, Kâinatın sultanı; "Yarın sancağı öyle bir yiğide vereceğim ki, o, Allahü teâlâyı ve Resûlünü sever. Allahü teâlâ ve Resûlü de onu severler. Allahü teâlâ, onun eli ile fethi gerçekleştirecektir!" buyurarak müjde verdi. O gece Eshâb-ı kirâm, heyecanla sabahı bekledi. Her biri sancağın kendisine verilmesini umuyor, bu yolda, Allahü teâlâyâ duâlar ediyordu. Bilâl-i Habeşî hazretleri, sabah ezânını yanık ve güzel sesi ile okudu. Ezân okunurken herkeste ayrı bir heyecan, ayrı bir zevk hâsıl olur, o ilâhî zevkin tadına doyumazdı. Sevgili Peygamberimiz, Eshâbına sabah namazını kıldırdıktan sonra ayağa kalktılar. Mübârek İslâm sancağının getirilmesini emrettiler. Mukaddes sancak getirilirken, Eshâb-ı kirâm ayakta bekliyor, merakla, Resûl-i ekrem efendimizin mübârek dudaklarından çıkacak sözleri dinlemek için, dikkat kesiliyorlardı. Nihâyet Âlemlerin efendisi; "Muhammed'in zâtını peygamberlikle şerefliendiren Allahü teâlâyâ and olsun ki, ben, bu sancağı kaçmak nedir bilmeyen bir yiğide vereceğim" buyurduktan sonra, mübârek gözlerini Eshâbı arasında gezdirip; "Ali nerededir?" buyurdu. Sahâbîler; "Yâ Resûlallah! Onun gözleri ağrıyor" deyince, Efendimiz; "Onu bana çağırınız" buyurdu. O günlerde Hazreti Ali göz ağrısına tutulmuş ve

²⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 51; Vâkîdî, *el-Megazî*, II, 639; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 174; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 211.

gözlerini açamaz olmuştu. Yanına giderek, durumu bildirdiler ve mübârek koluna girip, Resûlullah efendimizin huzûruna getirdiler. Kâinatın sultânı, Hazreti Ali'nin şifâ bulması için, Allahü teâlâyâ duâ etti ve mübârek parmaklarını ağzında ıslatıp gözlerine sürdüler. O anda, Hazreti Ali'nin gözlerinde hiç bir ağrı kalmadı. Ayrıca; “Yâ Rabbî! Sıcakın ve soğukun sıkıntısını bundan gider” diyerek, onun için duâ buyurdular. Sonra Hazreti Ali'nin üzerine, mübârek elleriyle bir zırh giydirip beline kendi kılıcını kuşatarak, eline beyaz İslâm sancağını verdiler ve; “Allahü teâlâ, sana zafer nasîb edinceye kadar çarpış. Sakın arkana dönme!” buyurdular.

Hazreti Ali de; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onlarla, dîn-i İslâm'a girdikleri zamâna kadar çarpışacağım” dedi. Sevgili Peygamberimiz de; “Vallahi, senin sebebinle Allahü teâlânın, onlardan tek bir kişiyi hidâyete kavuşturması, senin için, bir çok kızıl develere sâhib olup, onları Allahü teâlânın yolunda sadaka vermenden daha hayırlıdır” buyurdu.²⁶⁵

Hazreti Ali, elinde sancak ile Yahudi kalesine ilerlerken, şanlı sahâbîler de peşinden yürüdüler. Kaleye iyice yaklaşp, sancağın bir taşın dibine dikildiği sırada, Natât kalesinin kapısının açıldığı görüldü. Yahudilerin hücum birlikleri dışarı çıktılar. Bunlar, Hayber'in en seçme kahramanları idi. Her biri, çift zırhlarla kaplı, demir muhafazalara bürünmüşlerdi. İçlerinden birinin, Hazreti Ali'ye doğru yürüyüp, çarpışmak için karşısına geçtiği görüldü. Bu, Merhab'ın cesaretle bir benzeri olmayan kardeşi Hâris idi. Sür'atle saldırdı... İki çeliğin çıkardığı ses meydana doldururken, Zülfkâr'ın şimşek gibi indiği ve Hâris'in başını gövdesinden ayırdığı görüldü. Bu anda, “Allahü ekber! Allahü ekber!” sesleri göklere yükseliyordu.

Kardeşinin öldürüldüğünü işiten Merhab, emrindeki askerlerle dolu dizgin meydana yürüdü. Hazreti Ali'nin karşısına dikildi. Onun da üzerinde çift zırh vardı. Çift kılıç kuşanmış olduğu hâlde, iri cüssesi ile sanki bir devi andırıyordu. Bütün hiddeti ile; “Ben ki, harplerin en şiddetli olduğu zamânlarda ortaya atılıp, kahramanca çarpışan Merhab'ım! Ben, kükreyen aslânları bile mızrak veya kılıcımla delik deşik ederim!...” diyerek, kendini övmeye başladı.

Hazreti Ali de; “Ben ki, anam bana Haydar (Aslan) ismi vermiştir. Ben, heybetli bir aslan gibiyimdir! Seni bir hamlede yere serecek bir yiğit kişiyimdir!” diyerek, karşılık verdi. Merhab, Hazreti Ali'den, Haydar kelimesini işitince, kalbine bir korku düştü. Çünkü gece rüyasında bir aslan kendisini parçalamıştı. Rüyada gördüğü aslan bu mu idi? Derken dev Merhab'ın hamle ettiği ve Hazreti Ali'nin onu kalkarıyla karşıladığı görüldü. Sonra Allahü teâlâyâ sığınp Zülfikâr'ı, kâfirin başına öyle bir indirdi ki; koca Merhab'ın, Zülfikâr'a karşı tuttuğu kalın çelik kalkarı ve çelikten yapılmış miğferini ikiye biçip, kafasını tepesinden ensesine kadar bölüp ayırdığı görüldü. Zülfikâr'ın çıkardığı korkunç ses, Hayber'in her tarafında işitilmişti.

²⁶⁵ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 653.

Peygamber efendimiz; “Sevininiz! Hayber’in fethi artık rahatlaştı, kolaylaştı” buyurdular. Eshâb-ı kirâm, Hazreti Ali’nin bu bahadırılığına hayran kalmışlar; “Allahü ekber!” nidalarıyla semâyı çınlatmışlardı. Çarpışma bütün şiddeti ile devâm ediyordu. Eshâb-ı kirâm, çarpışa çarpışa kale kapısının yanına geldikleri bir sırada, bir Yahudi, kılıcıyla Hazreti Ali’nin kalkanına vurdu. Kalkan yere düştü. Fakat eğilip alacak zamân yoktu. Fırsatı kaçırmak istemeyen Yahudi, kalkanı kapıldığı gibi geriye kaçtı. Buna çok üzülen Allahü teâlânın aslânı, Zülfikar ile etrafındaki düşmanları dağıttıktan sonra, kalenin kapısını kalkan yapmaya niyetlendi. “Bismillâhirrahmânirrahîm” diyerek, kocaman demir kapının halkalarına asıldı. Kancalarını duvarından sarstı çıkardı... Hazreti Ali kapıyı sökerken, kale yerinden sarsıldı. Sekiz on pehlivanın yerinden kıpırdatamayacağı bu kapıyı, tek eliyle kalkan yapıp, çarpışmağa başladı.

Karşısına peşpeşe, Yahudilerin en yiğit altı pehlivanı daha çıktı. Onları da Allahü teâlânın izni ile alt eden Hazreti Ali, kahraman arkadaşları ile kaleye girdiler. Artık kalenin içinde çarpışılıyordu. Kısa zamânda, karşılarına çıkacak kimse kalmadı. İslâm sancağını kaleye diktiler. Böylece en muhkem kaleleri olan Natât, fethedildi.

Sevgili Peygamberimiz, Hazreti Ali’nin gözlerinden öptükten sonra; “Gösterdiğin kahramanlıktan dolayı, Allahü teâlâ ve Resûlü senden râzı oldu” buyurdular. Bu mübârek kelâmı işiten Ali, sevincinden ağladı. Peygamber efendimiz; “Niçin ağlıyorsun?” buyurduğunda; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sevincimden ağlıyorum. Zîrâ Allahü teâlâ ve Resûlü benden râzı oldu” dedi. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz; “Yalnız ben değil, Cebrâil, Mikâil ve cümle melekler senden razı oldular” buyurdu.

Bu sırada Devs kabîlesinden dört yüz müslüman, Peygamber efendimize yardıma geldi.²⁶⁶ Bundan sonra, diğer kaleleri fethetmek için çarpışmalara şiddetli bir şekilde devâm edildi. Hayber’in geri kalan yedi kalesi teker teker düşürülünce, çaresiz kalan Yahudiler, hey’et göndererek sulh isteğinde bulundular. Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, bu teklifi kabûl ederek şu maddeler üzerinde anlaştilar:

1- Bu gazâda müslümanlarla çarpışan Yahudilerin kanları dökülmeyecek.

2- Hayber’i terkeden Yahudiler, yanlarında sâdece çocuklarını ve bir deve yükü lüzumlu ev eşyâsını götürebilecekler.

3- Geri kalan taşınan ve taşınmayan malların hepsi; zırh, kılıç, kalkan, yay, ok gibi bütün silâhlar, üzerlerindeki elbiseden başka giyeceklerin tamâmı; kumaşlar, altınlar ve ayrıca hazîneler, at, deve, koyun gibi bütün hayvanlar... ne varsa hepsi müslümanlara kalacak,

²⁶⁶ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 353. İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 353.

4- Müslümanlara bırakılması gereken herhangi bir şey, hiç bir sûretle gizlenmeyecek. Gizleyenler, Allahü teâlâ ve Resûlünün emânından ve himâyesinden dışarda bırakılacak...

Bu şartlara uymayan, hazînelerini tulumlarla toprağa gömen Kinâne bin Rebî cezâlandırıldı. Ele geçen ganîmetin, haddi hesabı yoktu. Hayber'in o verimli arazileri, hurmalıkları tamamen İslâm ordusuna bırakılmıştı.²⁶⁷

Bu sırada, memleketlerine dönen Gatafanlılar, Yahudilere yardım için geri Hayber'e dönmüşlerdi. Peygamber efendimizin Hayber'i fethedip Yahudileri teslim aldığı görüldükleri zamân; "Ey Muhammed! Sen, Hayber'i terkettiğimiz takdirde, bize Hayber'in bir senelik hurmasını vermeyi vaad etmiştin. Sözümüzde durduk. Haydi bize onları ver!" dediler. Efendimiz onlara; "Filanca dağ sizin olsun" buyurdular. Gatafanlılar da; "öyle ise biz, sizinle çarpışırız" diyerek tehdide yeltendiler. Resûl-i ekrem efendimiz de; "Çarpışma yerimiz Cenefa olsun" buyurdu. Cenefa, Gatafanlıların bir bölgesinin ismi idi. Gatafanlılar bunu duyunca korkularından çekilip gittiler.

Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem ve kahraman Eshâbı, Hayber'in fethi esnasında çok yorulmuşlardı. Bir taraftan yaralılar tedâvi ediliyor, diğer yandan dinleniyorlardı. Yahudilerin ileri gelenlerinden Sellâm bin Mişken'in karısı Zeynep, Peygamber efendimizi zehirleyerek öldürmek istedi. Bunun için, bir keçi kesip pişirdi ve ete bol miktarda zehir kattı. Sonra, Resûlullah efendimizin huzûruna çıkarak, hediye getirdiğini söyledi. Resûl-i ekrem efendimiz kabûl edip, Eshâbını çağırdılar. Hep birlikte yemek için oturdular.

Âlemlerin efendisi, keçinin kol kısmından bir parça koparıp; "Bismillâhirrahmânirrahîm" diyerek mübârek ağızlarına aldılar. Bir kaç defâ çiğnedikten sonra hemen mübârek ağızlarından çıkarıp; "Ey Eshâbım! Bu yemekten elinizi çekiniz! Zîrâ şu kürek eti, zehirlenmiş olduğunu bana haber verdi" buyurdular. Sahâbîler derhal ellerini yemekten çektiler. Fakat etten bir lokma yiyen Bişr bin Berâ hazretlerinin, hemen vücûdu morardı ve şehîd oldu. Sevgili Peygamberimize Cebrâil aleyhisselâm gelip, mübârek tükürüklerine karışan zehirin te'sirinden kurtulmak için, mübârek omuzları arasından hacamat yaptırarak kan aldırmasını söyledi. Öyle yapıldı. Sonra, zehirli kebab toprağa gömüldü. Bu işi yapan Zeynep, yakalanarak huzûra getirildi. Efendimiz ona; "Bu davar kebabını sen mi zehirledin?" buyurdular. O da, yaptığıni îtirâf ederek; "Evet! Ben zehirledim!" dedi. Peygamber efendimiz; "Bunu niçin yapmak istedin?" diye sorduklarında; "Sen, benim kocamı, babamı, amcamı öldürdün. Kendi kendime; "Eğer O, hakîkaten peygamber ise, Allah O'na bildirir. Değilse, bu zehir O'na te'sir eder ve ölür. Böylece kendisinden kurtulmuş oluruz" dedim. Eshâb-ı kirâm, bu hâdiseye çok üzülmüştü. "Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Bunu öldürelim mi?" diye sorduklarında, kendi şahsına

²⁶⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 336; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 672.

yapılan her hakâreti affeden Âlemlerin efendisi, bunu da affetti. Bu büyük merhameti gören Zeynep, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.”²⁶⁸

Hayber’de ele geçen ganîmetler ve esirler arasında, Huyey bin Ahtab’ın kızı Safiyye de vardı. Başkumandanlık hakkı olarak, Peygamber efendimizin hissesine düşmüştü. Âlemlerin efendisi, esirini âzâd etti. O da bu hâle çok duygulanıp, cân-u gönülden, Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Bu duruma çok sevinen sevgili Peygamberimiz, Hazreti Safiyye vâlidemizi nikahıyla şerefendirip sevindirdiler. Böylece Hazreti Safiyye, mü’minlerin annesi oldu. Sehbâ mevkiinde düğünü yapıp, kavun ve hurmadan velîme yâni düğün yemeği verildi.

Safiyye vâlidemizin, mübârek gözlerinde bir morluk görülüyordu. Sevgili Peygamberimiz; “Nedir bu iz?” buyurdularında, o; “Bir gece rüyamda ayın gökten inip koynuma girdiğini görmüştüm. Kocam Kenâne’ye anlatınca; “Sen şu üzerimize gelen Arab Meliki’nin hanımı olmaya göz dikmişsin!” diyerek, gözüme bir tokat vurdu ve gördüğünüz gibi morardı” dedi.²⁶⁹

Hayber fethedildikten sonra, Yahudiler, Peygamber efendimize; “Yâ Muhammed! Biz Hayber’den çekip gideceğiz. Fakat, biz zirâattan, tarla, bağ, bahçe bakımından iyi anlarız. İstersen, bu verimli arazileri bize kiraya ver. Bu mülkleri işleyelim ve çıkan mahsûlün yarısını sana verelim!” diye teklifte bulundular. Sevgili Peygamberimizin ve sahâbîlerin, tarla işleri ile uğraşacak zamânları yoktu. Onlar dîn-i İslâm’ı yaymak için uğraşıyor, cihâd-ı fî sebîlillah için gecelerini gündüzlerine katarak durmadan çalışıyorlardı. Bu teklife Peygamber efendimiz memnun oldular ve; “Sizi istediğimiz zamân çıkarmak şartı ile!” buyurdular. Yahudiler bunu kabûl ettiler ve Hayber arâzilerini işletmeye başladılar.²⁷⁰

Peygamber efendimiz, Eshâbı ile, muzaffer olarak Medîne’ye döndüler. Bu arada daha önce Habeşistan’a hicret eden Eshâbının, Ca’fer bin Ebî Tâlib başkanlığında geldiklerini görünce, çok sevindiler. Hazreti Ca’fer’in alnından öpüp, bağrına bastı ve; “Ben Hayber’in fethine mi, yoksa Ca’fer’in gelişine mi sevineyim bilemiyorum. Sizin hicretiniz iki defâdır. Siz, hem Habeş ülkesine, hem de yurduma hicret ettiniz” buyurdular.

Hayber’de elde edilen ganîmetler; Hudeybiye andlaşmasına katılan bütün Eshâb-ı kirâma, Hayber’e katılanlara, Habeşistan’dan hicret eden Eshâ-ba ve fethetme işbirlik eden Devs kabîlesine paylaştırıldı.²⁷¹

Hayber’in fethedilmesi ile, Arabistan’daki bütün Yahudiler, Peygamber efendimizin emri altına girmiş oluyorlardı. Artık müşriklere yardım etme imkânları kalmamıştı. Çevrede bulunan kabîleler ve devletler de, silâh ve asker bakımından fethedilmesi imkânsız gibi görünen Hayber kalesini zapteden

²⁶⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 337; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 678; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 202.

²⁶⁹ Buhârî, “Salât”, 12; “Cihâd”, 74; Ebu Dâvûd, “Harâç”, 21; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 101; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 330; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 669; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, VIII, 121.

²⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 157; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 641; Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, I, 205.

²⁷¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 353.

müslümanların, büyük bir güce sâhib olduğunu anladılar ve bu İslâm Devleti'nden çekinmeye başladılar. Mekkeli müşrikler, Hayber'in fethi ile büyük bir üzüntüye ve ye'se kapıldılar. Bu fetihden sonra, küçüklü büyüklü pek çok kabîleler, müslüman olmak için Medîne-i münevvereye geldiler ve Eshâb-ı kirâmdan olmakla şereflendiler, hattâ Gatafanlılar bile... Yola gelmeyen bâzı kabîleler ise kuvvet gönderilerek itaat altına alındılar.

UMRET-ÜL-KAZÂ SEFERİ

Hudeybiye sulhu üzerinden bir sene geçmişti. Kurban Bayramına bir ay kala, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Eshâb-ı kirâmına, umre için hazırlık yapmalarını emrettiler. Umre için Hudeybiye'ye gidip Bî'atür Rıdvân'a katılanlar, vefât edenler hâriç, hazır bulunacaklardı. Bu emir üzerine, iki bin sahâbî hazırlıklarını tamamladılar. Kurban edilmek üzere yetmiş deve alındı. Bunların Mekke'ye kadar otlatılarak götürülmesi için, Nâciye bin Cündüb'e ve dört arkadaşına vazife verildi. Ayrıca Muhammed bin Mesleme hazretlerinin emrine yüz süvâri verilerek; zırh, mızrak, kılıç gibi harpte kullanılacak silâhları götürmek üzere önden gönderildi. Müşriklere güvenilmezdi. Herhangi bir saldırı hâlinde, bu silâhlardan istifâde edilecekti. Eshâb-ı kirâmdan bâzıları; "Yâ Resûlallah! Hudeybiye sulhüne göre, umreye, kınına sokulmuş kılıçlardan başka silâh ile gelmiyecektik!" dediler. Âlemlerin efendisi; "Biz, bu silâhlan Harem'e, Kureyşlilerin yanına sokmayacağız. Ancak onlar, Kureyşlilerden bize yapılacak bir saldırı karşısında yakınımızda, elimizin altında bulundurulacaktır"²⁷² buyurdu.

Medîne-i münevvereye vekil olarak Ebû Zerr-il-Gıfârî bırakıldı.²⁷² Ebû Rühümül-Gıfârî'nin de bırakıldığı rivâyet edilmiştir. İki bin sahâbî, sevgili Peygamberimizle birlikte Mekke'ye doğru yola çıktılar. Eshâb-ı kirâm, çok heyecanlanmıştı. Senelerdir, Allahü teâlâ yolunda, sevgili Peygamberimiz uğrunda evlerini, ocaklarını, terk ettikleri yurtlarını görecektirdi... Beş vakit namazda yönlerini döndükleri Kâbe-i muazzamayı ziyâret edeceklerdi,.. Henüz müslüman olup da andlaşma gereği Medîne'ye gelemeyen akrabâlarına kavuşacaklardı. Senelerdir, kendilerine gözlerinden yaş yerine kan akıtan, zulüm altında inim inim inleyen, putlarına taptırmak için pek çok kardeşlerini şehîd eden Kureyşli müşriklere, İslâm'ın haysiyet ve şerefini göstereceklerdi. Belki bunu gören müşriklerin kalbine İslâm sevgisi düşer de, müslüman olurlardı!...

Medîne'de kalanlar, Vedâ yokuşuna kadar Âlemlerin efendisini tekbirlerle teşyî edip, uğurladıktan sonra geri döndüler...

Sevgili Peygamberimiz, Medîne'ye on kilometre kadar uzakta bulunan

²⁷² İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 434; II, 289; Vâkîdî, *el-Megazî*, I, 8; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 59; Kettanî, *et-Teratîbü'l-İdâriyye*, I, 484-486.

Zülhuleyfe'ye gelince, ihrâma girdiler. Şanlı Sahâbiler de O'na uydular. Herkes beyazlara bürünmüştü. Umre yapmak için Mekke-i mükerreme yolculuğu başlamıştı. Artık; “Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerike leke lebbeyk! İnnel hamde ven-ni'mete leke vel-mülke, lâ şerike lek.” sadâlarıyla yer gök inliyordu. Yolculuk, Allahü teâlâya hamd etmek ve yalvarmakla, O'nun mübârek ismini zikretmekle, çok zevkli geçiyordu.

Önden giden Muhammed bin Mesleme komutasındaki birlik Mekke'ye yaklaşınca, Kureyşli müşrikler tarafından görüldü. Korku ile yanlarına yaklaşıp, biz, bir sene önce böyle mi anlaşıştık dercesine; “Bu nedir?” diye sordular. Muhammed bin Mesleme, onlara iliklerini donduran şu cevâbı verdi: “Bunlar, Allahü teâlânın Resûlünün süvâriyledir... Allahü teâlâ izin verirse, yarın onlar da burayı teşrif edeceklerdir!...” Müşrikler, korka korka geri dönüp haberi Mekke'ye ulaştırdılar, Mekkeli müşrikler de; “Yemin ederiz ki, biz andlaşmaya bağlı kaldık. Muhammed bizimle niçin çarpışsın?...” diyorlardı. Derhal aralarından bir hey'eti, Peygamber efendimizle görüşmek üzere gönderdiler.

Bu sırada Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, Mekke'yi görebilecekleri Batn-ı Ye'cec denilen yere gelmişlerdi. Üzerlerindeki kılıçtan başka bütün silâhlarını burada bıraktılar. Silâhları beklemek üzere de iki yüz sahâbîyi nöbetçi koydular.

Bu hazırlıklar bitince, Kureyş hey'eti Peygamber efendimizle görüşmek ve huzûra kabûl edilmek için izin istedi. Kabûl edilince; “Yâ Muhammed! Hudeybiye andlaşmasından beri, size karşı herhangi bir ihânetimiz olmamıştır. Buna rağmen Mekke'ye, kavminin yanına bu silâhlarla mı gireceksin? Hâlbuki, andlaşmamıza göre; kınına sokulmuş kılıçlardan başkası yanınızda olmayacaktı!...” dediler. Buna, Âlemlerin efendisi; “Ben, çocukluğumdan bu güne kadar verdiğim sözde durmak ve vefâkârlığımla tanırım. Harem'e, kınlarında sokulu kılıçlarımızdan başkası ile girecek değiliz. Fakat, silâhların bana yakın bir yerde olmasını istiyorum” buyurarak cevap verdiler. Hey'et, kendilerine iletilen haberin değişik olduğunu anlayarak, rahatladılar ve; “Yâ Muhammed! Doğrusu senden hep vefâkârlık ve iyilik gördük. Sana yaraşan da odur” diyerek geri döndüler. Mekke'ye gelip, durumu Kureyşlilere bildirdiler. Onlar da rahatladılar.

Kureyş'in ileri gelenleri, kin ve kıskançlıklarından, Peygamber efendimizi ve Eshâbının bu mes'ûd anlarını görmemek için, Mekke'yi terk ederek dağlara çıktılar.

Sevgili Peygamberimiz, işâretli kurbanlık develeri Zîtuvâ mevkîine önden gönderdi. Sonra, Eshâbıyla hazırlıklarını tamamlayıp, mukaddes Mekke şehrine girmek üzere yürüdüler. Eshâb-ı kirâm, Âlemlerin efendisini ortalarına almışlardı. Kâinatın sultânı, devesi Kusvâ üzerinde, binlerce yıldızın varlığını örten bir güneş gibi, etrafına nûr saçıyordu. Aman yâ Rabbi! O ne güzellik! O, ne ihtişâmlı manzaraydı!... Dillerde; “Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerike leke Lebbeyk!...” sadâları, gönüllerde Allahü teâlâ ve Resûlünün muhabbeti vardı. Adım adım muazzam Kabe'ye doğru

ilerliyorlardı. Yaklaştıkça heyecanları bir kat daha artıyor, adetâ coşuyorlardı. Hep bir ağızdan söylenen telbiye nidâları Mekke'yi dolduruyor, müşrikler, bu muhteşem manzarayı gördükçe içleri eriyor, gönüllerine ılık ılık bir muhabbet şerbetinin aktığını hissediyorlardı. Bir çoklarının kalbine, İslâm'ın, sevgisi düşmüştü. Sonunda Muhammed aleyhisselâm gâlip gelmişti...

İşte, sevgili Peygamberimiz ve şanlı Eshâbı, bellerinde kılıçları olduğu hâlde Kâbe-i muazzamaya giriyorlardı. Peygamber efendimizin devesi Kusvâ'nın yularını Abdullah bin Revâha hazretleri tutarak ilerliyordu. Mekkeli bâzı müşrikler, kadınları ve çocukları Dârün-Nedve'de dizilmişler, sevgili Peygamberimizi ve kahraman Eshâbını seyrediyorlardı. Abdullah bin Revâ-

Ey kâfirler çekilin, Peygamberin yolundan,

Ki Allahü teâlâ, O'na gönderdi Kur'ân.

Her hayır ve iyilik vardır O'nun dîninde,

Bu din için ölmekdir, en hayırlı ölüm de.

Gerçek Resûlullah'dır, kabûl ettim yürekten,

Her sözüne inandım, kabûl ettim şimdi ben.

Ey kâfirler! Kur'ân'ın, Allahü teâlâdan,

İndiğini siz inkâr eylediğiniz zaman,

Nasıl indirdik ise, darbeleri âniden,

Ve nasıl ayırdıksa, başınızı gövdeden.

Onun mânâsına da, inanmazsanız eğer,

İner aynı şekilde başınıza darbeler.

Başlarım O Allah'ın, mübârek ismiyle ki,

Yoktur O'nun dîninden, başka dîn-i hakîkî.

Ve yine başlarım ki, ismiyle O Allah'ın,

Muhammed hem kulu ve hem resûlüdür O'nun.

ha ilerledikçe, Őu beytleri műűriklerin baŐına bir balyoz gibi vuruyor, tâ gönűllerine kadar indiriyordu.

Hazreti Őmer dayanamayıp; “Ey İbn-i Revâha! Sen, Resűlullah’ın önünde ve Harem-i Őerîfde nasıl Őiir okuyabiliyorsun?” diye İkâz etmek istemiŐ, fakat Peygamber efendimiz; “Yâ Őmer! Ona mâni olma. Allahű teâlâya yemin ederim ki, onun sözleri, bu KureyŐ műűriklerine ok yađdırmaktan daha çabuk, daha çok te’sirlidir. Ey İbn-i Revâha devam et” buyurdu. Peygamber efendimiz biraz sonra Abdullah bin Revâha hazretlerine;

“Allahű teâlâdan baŐka ilâh yoktur! Bir olan O’dur. Vâdini gerçekteŐiren O’dur! Bu kuluna yardım eden O’dur! Askerlerini güçlendiren O’dur! Toplanmış olan kabîleleri, bozguna uđratan da yalnız O’dur! de!” buyurdu. Abdullah Bin Revâha da;

“Allahű teâlâdan yoktur,

Başka bir ilâh!

Yoktur O’nun Őeriki,

Lâ ilâhe illallah!

O’dur müslűmanların, Askerine güç veren!

Ve O’dur kâfirleri,

Dađıtan, mađlűb eden!”

diye söylemeye baŐladı. Müslűmanlar da bu sözleri tekrar ediyorlardı.

Sevgili Peygamberimiz Beytullah’a girince, Mübârek sađ omuzunu açtılar. Mübârek tenlerinin güzelliđi gözleri alıyor, gönűlleri cezbediyordu. Sonra; “Bugűn, Őu Őirk ehline, kendisini güçlü ve zinde gösterecek yiđitleri,

Allahű teâlâ, rahmeti ile yarlıgasın!” buyurdular. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm sađ omuzlarını açıp, heybetli bir Őekilde hızlı hızlı yürüyerek Kâbe’yi üç defa tavâf ettiler. Ancak, Rűkn-i Yemâni ile Hacerűl-esved köŐesi arasında ağır ağır yürüdüler. Peygamber efendimiz ve Eshâbı, Hacerűl-esved’e yaklaŐıyor onu öpüyorlar veya geriden ellerini açıp Hacerűl-esved’e karŐı tutuyorlardı.

Műűrikler, gerilerden Eshâbı tâkip ediyor, onların bu heybetli ve gösteriŐli yürüyűŐlerine ŐaŐırıyorlardı. Çünkü onlara, Müslűmanların Medîne’ye gideliden beri zayıf ve hasta düŐtükleri anlatılmış ve buna benzer haberler yayılmıştı. Őimdi ise, tam tersi bir hâle Őâhit oluyorlardı ve hayretleri artıyordu.

Geri kalan dört tavâf ise yavaş yavaş, ağır ağır adımlarla yapılarak tamamlandı. Tavâftan sonra Makâm-ı İbrâhîm’de iki rekat namaz kıldılar. Daha sonra Safâ ile Merve tepeleri arasında yedi kerre sa’y yaptılar. Kurbanlar kesildikten sonra, Peygamber efendimiz mübârek başını kazıttılar. Mübârek saçları havada kapışılmıştı. Eshâb-ı kirâm da tıraş oldular. Böylece Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin tam bir sene önce gördüğü rüya gerçekleşti.

Umre ziyâreti tamamlanmış, öğle vakti girmişti. Âlemlerin efendisi, Hazreti Bilâl’e, Kâbe’de ezân okumasını emredince, Bilâl-i Habeşî derhal emri yerine getirdi. O, Kâbe’de ezân-ı şerîfi okurken, bütün Mekke çalkalanmaya başladı. Eshâb-ı kirâm büyük bir huşu içinde ezânı dinliyor, hafif bir sesle onu tekrar ediyorlardı. Bitince, Habîbullah efendimiz imâm oldular. Hep birlikte kılınan öğle namazının, müşriklerin kalbindeki te’sîri bir başka idi.

Sevgili Peygamberimize, Ebtah’da deriden bir çadır kurulmuştu. Sahâbîler de etrafındaki çadırlarda üç gün ikâmet ettiler. Namaz vakitlerinde Beytullah’da toplanıyor, cemâatle namazlarını kılıyorlardı. Diğer vakitlerde akrabâlarını ziyâret ediyorlar, İslâm’ın kendilerine bahşettiği güzel ahlâk ile onlara örnek oluyorlardı. Onlar da, Eshâbın bu güzel hâlleri karşısında adetâ eriyorlar, hayranlıklarını gizliyemiyorlardı. Bu üç gün zarfında, Mekke sanki içten fethedilmişti.

Üç gün dolmuştu... Artık ayrılık zamanı gelmişti. Akşama doğru Peygamber efendimiz; “(Umre için gelen) müslümanlardan hiç bir kimse, akşamı Mekke’de geçirmeyecek, yola çıkacaktır!” buyurunca, herkes derlenip toparlandı ve Medîne’ye doğru yola çıkıldı...

Ne devletdir yumup aşkınla göz, râhında cân vermek

Nasîb olmaz mı Sultânım haremgâhında cân vermek

Sönerken gözlerim âsân olur âhında cân vermek

Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh

Boyun büktüm, perîşânım, bu derdin sende tedbîri

Lebim kavruldu âteşden dönerpâyinde tezkîri

Ne dem gönüm murâd eylerse taltîf eyle Kitmîr’i

Cemâlinle ferah-nâk et ki yandım yâ Resûlallâh

MÛTE GAZÂSI

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz Mekke'ye umre için gittiklerinde, Eshâbından Velîd Bin Velîd hazretlerine; “Hâlid nerelerde? Onun gibi birinin İslamiyet’i tanımaması, bilmemesi olamaz. Keşke o, bütün gayret ve kahramanlıklarım müslümanların yanında, müşriklere karşı gösterseydi ne kadar hayırlı olurdu. Kendisini sever, üstün tutardık” buyurmuştu. Velîd Bin Velîd, daha önce de ağabeyine zaman zaman mektup yazar, müslüman olmasını teşvik ederdi. Peygamber efendimizin bu mübârek sözlerini de ulaştırdınca, İslâmiyet’e olan meyli gittikçe fazlalaştı. Umre ziyâretini yapan sahâbîler, Medîne’ye dönmüşlerdi. Aradan günler geçmiş, hicretin sekizinci yılına girilmişti. Hâlid Bin Velîd ise, artık yerinde duramıyor, bir an önce Medîne’ye ulaşmak, Âlemlerin efendisinin huzûrunda diz çöküp, müslüman olmakla şereflenmek için yanıp tutuşuyordu. Kendisi şöyle anlatmıştır:

“Allahü teâlâ bana Peygamber efendimizin muhabbetini ihsân etti. Kalbime İslâm’ın sevgisini yerleştirdi. Hayrı ve şerri ayıracak hâle getirdi. Kendi kendime; “Ben, Muhammed aleyhisselâma karşı bütün savaşlarda bulundum. Ama her savaş yerini terk ederken, bozuk ve yanlış bir hâl üzere olduğumu ve O’nun bir gün mutlaka bize gâlib geleceğini biliyor ve bu hislerle ayrılıyordum. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem, Hudeybiye’ye geldiği zaman da, düşman süvâriyelerinin komutanı idim. Usfân’da onlara yaklaşıp gözüktüm. Resûlullah, bizden emin bir şekilde, Eshâbına öğle namazı kıldırıyordu. Üzerlerine anî baskın yapmak istedik, ama mümkün olmadı. Böyle olması da hayırlı oldu. Resûlullah, kalbimizden geçenleri anlamış olmalı ki, ikindi namazını temkinli kıldılar.

Bu durum bana çok te’sir etti. Bu zât her hâlde, Allah tarafından korunuyor olmalı dedim. Birbirimizden ayrıldık. Ben, çeşitli düşünceler içindeyken, Muhammed aleyhisselâm umre için Mekke’ye gelince, O’na görünmedim. Kardeşim Velîd’le birlikte gelmişler ve beni bulamamışlardı. Kardeşim şöyle bir mektup bırakmıştı: “Bismillâhirrahmânirrahîm! Allahü teâlâyâ hamd-ü senâ ve Resûlullah’a salâtü selâmdan sonra derim ki, hakîkaten ben, senin İslâmiyet’ten yüz çevirip gitmen kadar şaşılacak bir şey bilmiyorum.

Hâlbuki, gittiğin yolun yanlış olduğunu anlamaktan âciz değilsin. Niye aklını kullanmıyorsun? İslâmiyet gibi bir dîni tanıyıp anlayamaman ne kadar tuhaf! Peygamber efendimiz, bana seni sordu. Senin, İslâmiyet’i tanıyıp, gayret ve kahramanlığını müslümanların arasında, müşriklere karşı kullanmanı arzu ediyorlar. Ey kardeşim! Çok fırsatları kaçırdın; artık daha fazla gecikme!”

Kardeşimin mektubu bana ulaşınca, müslüman olma arzusu bende çok kuvvetlendi. Gitmek için acele ediyordum. Resûlullah’ın söyledikleri beni çok sevindirmişti. O gece uyurken, rüyâmda sıkıntılı, dar ve çöl gibi susuz yerlerden, yemyeşil, geniş ve ferah bir yere çıkmıştım. Medîne’ye varınca, bu rüyâmı Hazreti Ebû Bekr’e anlatıp, tâbirini ondan sormaya karar verdim.

Ben, Resûlullah’a gitmek için toparlanırken; “Acaba, oraya giderken bana kim arkadaş olabilir?” diye düşünüyordum. O sıra Safvân Bin Ümeyye’ye rastladım. Vaziyeti ona anlattım. Teklifimi reddetti. Daha sonra ikrime Bin Ebû Cehl’e rastladım. O da reddedince evime gittim. Hayvanıma binip, Osman Bin Talhâ’nın yanına vardım. Ona da müslüman olmak üzere, Resûlullah’a gideceğimi ve bana arkadaşlık yapmasını söyledim. Tereddütsüz kabul etti ve ertesi günü seher vakti birlikte yola çıktık. Hadde denilen yere vardığımızda, Amr Bin Âs ile karşılaştık. O da müslüman olmak için Medîne’ye gidiyordu.

Medîne’ye vardık. Elbisemin en güzelini giyip, Resûlullah efendimizle görüşmeye hazırlandım. O sırada kardeşim Velîd geldi ve; “Acele et. Çünkü Peygamber efendimize sizin geldiğiniz haber verilmiş O da çok sevinmiştir. Şimdi sizi bekliyor” dedi. Acele ile, O yüce peygamberin huzûruna vardım. Gülümsüyordu. Selâm verdim; “Allahü teâlâdan başka ilâh olmadığına ve senin de Allahü teâlânın peygamberi olduğuna şehâdet ediyorum” dedim. “Seni hidâyete erdiren, doğru yolu gösteren Allahü teâlâyâ hamd olsun” buyurdu. Sonra günahlarımın affi için Allahü teâlâyâ duâ etmesini istedim. Benim için duâ etti ve; “İslâmiyet, kendisinden önce işlenmiş olan günahları kesip atar” buyurdu. Diğer iki arkadaşım da müslüman oldular.²⁷³

Böylece, Mekke’nin en bahadırlarından, gözünü budaktan esirgemeyen, gâyeleri uğruna canlarını vermekten zerre kadar çekinmeyen bu üç pehlivan, gönüllerinden coşan bir samimiyetle Resûl-i ekrem efendimizin huzûruna Eshâb-ı kirâmdan olmakla şereflenmişlerdi. Artık, bütün güçleriyle küfrü yok etmek için çalışacaklardı. Onların müslüman olmalarına, sahâbîler çok sevinmişler, sevinçlerini; “Allahü ekber!” diye tekbirlerle açığa vurmuşlardı.

Hicretin sekizinci yılında, âlemlere rahmet olan Server-i kâinat aleyhi efdalüs salevât efendimiz, İslâmiyet’in yayılması için yine çeşitli kabîlelere, devletlere elçiler gönderdiler. Bunların bâzılarından müsbet neticeler gelmiş, fakat Busrâ vâlisine gönderilen Haris Bin Ümeyr hazretleri, Şam’ın Belkâ na-

²⁷³ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XVI, 228.

hiyesinin Mûte köyünde Hıristiyan askerleri tarafından tutuklanmıştı. Şam vâlisi Şûrahbil Bin Amr'ın yanına götürülen Hazreti Haris, elçi olduğu hâlde, alçakça katledilip, şehîd edilmişti.²⁷⁴

Bu habere sevgili Peygamberimiz çok üzölmüşler ve derhâl kahraman Eshâbının toplanmasını emir buyurmuşlardı. Bu emri alan Sahâbîler, çocuklarıyla helâllaşıp acele Cürf ordugâhında toplandılar. Habîb-i ekrem efendimiz öğle namazını kıldırdıktan sonra; “Cihâda çıkacak olan şu insanlara, Zeyd Bin Hârise'yi kumandan tâyin ettim! Zeyd Bin Hârise şehîd olursa, yerine Ca'fer Bin Ebî Tâlib geçsin. Ca'fer Bin Ebî Tâlib şehîd olursa, Abdullah Bin Revâha geçsin. Abdullah Bin Revâha da şehîd olursa, müslümanlar aralarında münasib birini seçsin ve onu kendilerine kumandan yapsın!” buyurdu. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm, isimleri sayılan kahramanların şehîd olacağını anlayarak ağlamaya başladılar; “Yâ Resûlallah! Keşke sağ kalsalar da kendilerinden istifâde etseydik!...” dediler. Peygamber efendimiz onlara cevap vermeyip sustular.²⁷⁵

Bunları, orada bulunan Hazreti Zeyd, Ca'fer ve Abdullah da işitmişler ve büyük bir sevince gark olmuşlardı. Çünkü en büyük gayeleri Allahü teâlânın dînini yayarken şehîd olmaktı. Artık müjde verilmiş ve bunu bizzat kendi kulakları ile işitmişlerdi. Mücâhidler hazırlıklarını bitirmişler, kumandanlarını bekliyorlardı. Sevgili Peygamberimiz, beyaz İslâm sancağını Zeyd Bin Harise hazretlerine teslîm etti. Ona, Hârîs Bin Ümeyr'in şehîd edildiği yere kadar gitmesini ve İslâm'ı tebliğ etmesini emretti. Kabul etmezlerse düşmanla çarpışmasını emir buyurdular.

Abdullah Bin Revâha hazretleri, yanındaki kumandan arkadaşlarıyla birlikte vedâlaştıkları sırada, ağladı. Ona; “Ey Revâha'nın oğlu! Ne için ağlıyorsun?” diye sordular. Şâir olan Abdullah Bin Revâha;

*“Ağlamamın sebebi,
değil dünyâ sevgisi,
Ve değildir vallahi,
özleyeceğim sizi.*

*“Muhakkak biliniz ki,
sizlerin içinizden
Hiç bir kimse yoktur ki,
geçmesin Cehennem'den...”*

*Asıl sebep şudur ki,
Kur'ân-ı kerîminde,
Şöyle buyurmaktadır,
Rabbimiz bir âyette:*

*İşittim bu âyeti,
Resûlullah okurken,
Cehennem'e uğrarsam,
nasıl sabrederim ben!”*

dedi. Arkadaşları; “Allahü teâlâ seni, sevgili kulları zümresine ilhâk etsin, sâlihlerden olasın!” diye duâ ettiler. Sonra Abdullah Bin Revâha hazretleri; “Fakat ben, Allahü teâlâdan mağfiret olunmak diliyorum. Bir de, kanları fişkirtip köpürten bir kılıç darbesiyle veya ciğer ve bağırsaklarımı kasıp kavuran bir mızrak saplanmasıyla şehîd olmak istiyorum!...” dedi. Ordu gitmeye hazırlandığı sırada,

²⁷⁴ Vâkıdî, *el-Megâzî*, II, 756; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 128; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, XI, 464.

²⁷⁵ Buhârî, “Megâzî”, 46; Vâkıdî, *el-Megâzî*, II, 756-758; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 128-130.

Hazreti Abdullah Bin Revâha, Peygamber efendimizin yanına varıp vedâlaştıktan sonra; “Yâ Resûlallah! Bana ezberliyeceğim ve aklımdan hiç çıkarmayacağım bir şey tavsiye buyurur musunuz?” dedi. Peygamber efendimiz ona; “Sen, yarın Allahü teâlâyâ pek az secde edilen bir ülkeye varacaksın. Orada secdeleri, namazları çoğalt” buyurdu. Abdullah Bin Revâha; “Yâ Resûlallah! Bana, nasihatınızı çoğaltır mısınız?” deyince, sevgili Peygamberimiz; “Allahü teâlâyı dâima zikret. Çünkü, Allahü teâlâyı zikr, umduğuna ermende sana yardımcı olur” buyurdu.

Üç bin kişilik İslâm ordusu; “Allahü ekber! Allahü ekber!” nidaları arasında yürümeye başladı. Sevgili Peygamberimiz ve Medîne’de kalan sahâbîler, mücâhid gâzileri Vedâ yokuşuna kadar tâkib ettiler. Burada Âlemlerin efendisi, mübârek İslâm ordusuna şöyle hitâb ettiler: “Ben size, Allahü teâlânın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçınmanızı, yanınızdaki müslümanlara karşı hayırlı olmanızı ve onlara iyi davranmanızı tavsiye ederim. Allahü teâlânın yolunda, O’nun ismini söyleyerek harbediniz. Ganîmet alınan mallara hıyanet etmeyiniz. Ahde vefâsızlık göstermeyiniz. Çocukları öldürmeyiniz. Orada Hıristiyanların kiliselerinde, insanlardan ayrılıp kendilerini ibâdete vermiş bâzı kimseler bulacaksınız. Onlara dokunmaktan sakının! Onların dışında, başlarında şeytanların yuvalandıkları bâzı kimselere de rastlayacaksınız ki, onların başlarını kılıcınızla koparınız. Siz, kadınları, yaşlanmış pîr-i fânîleri öldürmeyiniz. Ağaçları yakmayınız ve kesmeyiniz. Evleri de yıkmayınız!”

Baş kumandan Zeyd Bin Hârise’ye de; “Müşriderden düşmanınla karşılaştığın zaman, onları üç husustan birine dâvet et!... (Eğer müslüman olurlarsa,) onları, Muhacirler yurdu olan Medîne’ye hicret etmeye dâvet et! Dâvetini kabul ederlerse, Muhâcirlerin sâhib oldukları haklara kendilerinin de sâhip olacaklarını ve onların mükellef oldukları vazifelerle kendilerinin de mükellef olacaklarını bildir. Şâyet müslüman olup ülkelerinde oturmayı tercih ederlerse, müslümanlardan göçebe Arablar gibi olacaklarını ve onlar hakkında uygulanan ilâhî hükmün, kendileri için de uygulanacağını, harp ganîmetlerinden kendilerine bir şey ayırlamayacağını ve ganîmetten ancak müslümanların yanında harbedenlerin faydalanacağını bildir!

Eğer İslâm’ı kabul etmezlerse, onları cizye vermeye dâvet et! İçlerinde bunu kabûl edenlere dokunma! Cizye vermeye de yanaşmazlarsa, Allahü teâlânın yardımına sığınarak onlarla harb et!...” buyurdular.

Bu nasîhatlerden sonra mücâhidlerle vedâlaştılar. İslâm ordusu, tekbîr sadâlarıyla ayrıldı. Geride kalanlar, gidenlere el sallayıp; “Allahü teâlâ sizi her türlü tehlikeden muhâfaza buyursun, yine sağ sâlim geri çevirsin...” diye duâ ediyorlardı. Ufuktan kayboluncaya kadar, yaşlı gözlerle arkalarından gıpta ile baktılar...

Zeyd Bin Hârise’nin elindeki mukaddes sancak dalgalanıyor, mücâhidler bilinmeyen uzun bir yolculuğa Allahü teâlânın dînine hizmet için gidiyorlardı. İslâm ordusu, hızla Suriye’ye doğru ilerliyordu. Yolculuk olaysız ve neş’eli geçiyordu. Mücâhidler, bir an önce düşmanla karşılaşmak için

sabırsızlanıyorlardı. Şehîdliği isteyenlerin içinde en arzulu olanlardan biri de Abdullah Bin Revâha hazretleriydi. Bunu Zeyd Bin Erkam şöyle anlattı:

“Ben Abdullah Bin Revâha’nın terbiyesi altında yetişmiş bir yetimdim. O, Mûte seferine çıktığında, beni de devesinin arkasına bindirmişti. Geceleyin bir müddet gidince, dudaklarından şu beytler dökülüyordu.

<i>“Ey devem! Kumluktaki, kuyuya eğer beni, Oradan da dört konak, götürürsen ileri.</i>	<i>Son konakta müminler, geçti beni hız ile, Ey Revâha’nın oğlu, en yakınların bile,</i>
<i>Çıkarmam artık seni, bundan başka sefere, Sâhipsiz kalacaksın, az sonra, ona göre.</i>	<i>Kardeşlik bağlarını, kopararak geçtiler, Seni Hak teâlâya bırakıp da gittiler.</i>
<i>Ben herhâlde evime, geri dönmeyeceğim, Umarım ki bu harpte, ben şehîd düşeceğim.</i>	<i>Artık düşünmüyorum, geride ne malım var?, Hiç umurumda değil, ağaçlarla hurmalar!”</i>

Bunları işitince, ağladım. Abdullah Bin Revâha bana kamçıyla dokunarak; “Ey yaramaz! Sana ne oluyor? Böyle söylememin sana, ne zararı var? Allahü teâlâ, bana şehîdlik nasîb ederse, sen de hayvan üzerinde geri dönüp, yerine ulaşırsın. Ben ise dünyânın bütün dertlerinden, tasa ve üzüntülerinden, hâdiselerinden kurtulur, râhata kavuşurum” dedi. İnip iki rekat namaz kıldı. Sonunda uzunca bir duâ yaptıktan sonra bana; “Ey çocuk!” diye seslendi. “Buyur” dediğimde; “Bu seferde insâallah şehîdlik nasîb olacaktır!” dedi.

Kahraman sahâbîler, Suriye’ye yaklaşırlarken Şam vâlisi Şürâhbil Bin Amr, İslâm ordusunun yaklaşmakta olduğunu çoktan haber almıştı. Hemen Bizans kayseri Heraklius’e durumu bildirip, büyük bir yardım alarak rahatlamıştı. Çünkü yaptığı istihbarata göre, müslümanlar ancak üç-beş bin kişiydi. Buna karşı kendi ordusu, yüz bini aşıyordu. Silâhların ise, haddi hesâbı yoktu.

Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân, Şam topraklarından Muân’a vardıkları sırada, Rumların yüz bin kişilik bir ordu ile üzerlerine geldiklerini öğrendiler. Orada konaklayıp iki gece kaldılar. Kumandan Zeyd bin Hârise hazretleri, arkadaşlarını toplayıp durumu bildirdi. Rum ordusuna karşı ne yapmak

lâzım geldiği hakkındaki görüşlerini sordu. Sahâbîlerden bâzıları; “Rum ordusuyla karşılaşmadan, ülkelerine anî baskınlar düzenleyelim. İnsanlarını esir alıp Medîne’ye dönelim”; bâzıları da; “Resûl aleyhisselâma mektup yazıp, düşmanın sayısını bildirelim. Bize acele asker göndermesini, veya ne yapmamız gerektiğini soralım” diyorlardı. İkinci görüşün daha uygun olduğuna karar verdikleri sırada, Abdullah Bin Revâha hazretleri söze karışarak;

“Ey Kavmim ne sebepten, tereddüt edersiniz?

Şehîd olmak kasdiyle, cenge gelmedik mi biz?

Silâhça, süvârice çokluk olduğumuzdan,

Dolayı savaşmadık, kâfirlerle hiç bir an.

Allahü teâlânın, bize ihsân ettiği,

Şu din kuvveti ile, savaşlık aslan gibi.

Gidiniz, çarpışınız, muhakkak iyilik var,

Bu işin netîcesi, ya şehâdet ya zafer.

Bedr günü vallahi, vardı iki atımız,

Uhud’da tek at ile, pek azdı silâhımız.

Bu cenkte gâlip gelmek, varsa eğer kaderde,

Zâten böyle vâdetti, Allah ve Peygamber de.

Hak teâlâ vâdinden, dönmez asla geriye,

Ey mü’minler öyleyse, yürüyün ileriye.

Şehîdlik varsa eğer, bizim kaderimizde,

Kavuşuruz Cennet’te, şehîd kardeşimize”

dedi. Hazreti Abdullah Bin Revâha’nın bu sözleri, mücâhidleri cesaretlendirmişti. “Vallahi Revâha’nın oğlu, doğru söylüyor” dediler.

Artık karar alınmıştı. Şehîd oluncaya kadar harbe devam edeceklerdi.

Şanlı sahâbîler, Mûte isimli köye geldiklerinde, yüz bin kişilik Rum ordusuyla karşılaştılar. Dağ taş düşman askeri ile dolmuştu. Bir tarafta, Allahü teâlânın dînini yaymak için tâ Medîne’den kalkıp Şam’a kadar gelen üç bin kişilik bir İslâm ordusu; öte yanda, İslâm’ı boğmak için toplanan yüz bin kişilik bir kâfir sürüsü bulunuyordu... Görünüşte, mukâyese kabul etmez bir kuvvet dengesi vardı. Buna göre, bir müslümanın otuzdan fazla Rum ile çarpışması icâbediyordu.

Her iki taraf da harp düzenine girdiler. Bu sırada, Peygamber efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem emri gereği, İslâm ordusundan bir hey’etin, Rum ordugâhına doğru ilerlediği görüldü. Bunlar Rum ordusuna, İslâm’a gelmelerini, yoksa cizye vermelerini teklif ettiler. Fakat onlar, bu dâveti reddettiler. Artık kaybedilecek zaman yoktu. Kumandan Zeyd Bin Hârise hazretleri, elinde mukaddes

İslâm sancağı olduğu hâlde, ordusuna hücum emrini verdi. Bu ânı bekleyen mücâhidler; “Allahü ekber!” nidâları ile ok gibi ileri fırladılar. Şimşek gibi kılıçlarını çekip, fırtına gibi düşmanın ortasına daldılar... At kişnemeleri, kılıç şakırtıları, tekbir sadâları ve vurulanların feryatları ayyuka çıkıyor, daha harbin başında, meydan, kan gölü hâline geliyordu. Şanlı sahâbîler her kılıç sallayışlarında ya bir baş, ya bir kol düşürüyorlardı.

Elinde Resûlullah'ın beyaz sancağı olan Hazreti Zeyd, düşmanın tâ ortalarında; “Allah Allah” diyerek vuruşuyordu. Salladığı kılıçlarla etrafını bir anda açıyor, düşmanı karşısına çıktığına pişmân ediyordu. Kumandanlarının kahramanca çarpışmasını gören şanlı sahâbîler, ondan geri kalmıyor, tek başına otuz düşmana kılıç yetiştirip onları tepelemeye çalışıyorlardı. Bir ara, bir kaç mızrağın birden, kumandan Hazreti Zeyd'in mübârek göğsüne saplandığı görüldü. Arkasından diğer mızraklar, onu tâkib etti. Şanlı sahâbînin vücûdu, delik deşik olmuştu. Derken Zeyd Bin Hârise'nin sıcak toprağa düştüğü ve çok özlediği şehâdet şerbetini içtiği görüldü.

Zeyd Bin Hârise'yi tâkib eden Hazreti Ca'fer, hemen sancağı kaptı. İslâm sancağının dalgalandığını gören mücâhidler, yeni bir aşk ile savaşa devam ediyorlardı. Hazreti Ca'fer de, Zeyd Bin Harise gibi kahramanca çarpışıyordu. Bir taraftan düşmana saldırıyor, diğer yandan da arkadaşlarına cesâret ve heyecan veriyordu. Yiğitçe çarpışan bu yeni kumandan, daha hızlı, daha seri hareketlerle kılıç sallıyor, düşmana göz açtırmıyordu. Hazreti Ca'fer, kendisinden geçmiş bir hâlde çarpışırken, arkadaşlarından bir hayli ileri gitmişti. Rumların ortasında tek başına dövüşüyor, her birine ayrı ayrı kılıç vuruyordu. Fakat bu gidişin, dönüşü olmadığını anlamakta gecikmedi. Kahraman kumandan; “Bana düşen, kâfirlerin her birine kılıcımla vurmaktır!” diyor, Allahü teâlânın mübârek ismini dilinden düşürmüyor ve bitmez bir güçle çarpışıyordu. Nihâyet bir düşman askeri, Hazreti Ca'fer'in sağ koluna bir kılıç vurdu. Sağ eli kesilen Hazreti Ca'fer, mukaddes İslâm sancağını sol eliyle yere düşmeden yakaladı. Kaldırıp yine dalgalandırdı. Derken bir kılıç darbesi daha... Sol eli de kesilmişti. Bu defa sancağı, kesik kollarının arasında göğsüne bastırarak dalgalandırmaya çalıştı. Fakat bir biri peşinden şiddetle inen düşman kılıçları ile çok özlediği şehâdet mertebesine kavuştu. Mübârek rûhu, Cennet'in en yüksek derecelerine uçmuştu... Bedeninde doksandan ziyâde kılıç ve mızrak yarası sayılmıştı.²⁷⁶

Kumandanlarının şehîd düştüğünü gören kahraman mücâhidler, yere düşen İslâm sancağını kaptıkları gibi, Abdullah Bin Revâha hazretlerine teslîm ettiler. O da, atının üzerinde sancağı dalgalandırarak düşmana şiddetle saldırdı. Bir taraftan önüne gelen düşmanı tepeliyor, bir taraftan da, şöyle diyordu:

²⁷⁶ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 756.

*“Ey nefsim, bana boyun eğeceksin
elbette.*

*Bugün şehîd olurum, yemîn ettim bu
harpte.*

*Ya sen kendiliğinden, râzı olursun
buna,*

*Ya kabûl ettiririm, bunu ben, zorla
sana.*

*Eğer öldürülmezsen, şâyet sen bu savaşta,
Hiç ölmeyecek misin, ey nefsim söyle
bana.*

*Ca’fer Bin Ebî Tâlib ve Zeyd Bin
Hârise’nin Yaptığını yaparsan, bil ki iyi
edersin.*

*Onlar şehîd oldular, ey nefsim durma geri,
Sonra bedbaht olursun, haydi atıl ileri.”*

Hazreti Abdullah da; “Allahü ekber!” nidâları arasında düşmanla amansız bir mücâdeleye tutuşmuştu. Bir ara bir kılıç darbesi parmağına isabet etti ve kesik parmak elinde sallanmaya başladı. Allahü teâlânın ve Resûlünün aşkıyla yanan bu mübârek kumandan, derhal atından yere atladı, çarpışmasına engel olan yaralı parmağını, ayağının altına alıp; “Sen sâdece, yaralı bir parmak değil misin? Zâten bu kazaya da Allahü teâlânın yolunda uğramış bulunuyorsun!” diyerek çekip kopardı. Şimşek gibi atına atlayıp, olanca gücü ile yine çarpışmaya başladı. Fakat bu kadar çarpışmasına rağmen, şehîdlik mertebesine kavuşamadığı için kendi kendini kınamaya başladı...Tekrar tekrar düşmana saldırdı. Sonunda bir mızrak darbesi ile yere düştü. Allahü teâlâ ve Resûlü yolunda çarpışırken şehîd olup, mübârek rûhu Cennet’e uçtu...

O anda Hazreti Abdullah’ın yanında çarpışan Ebû’l-Yüsr Ka’b Bin Umeyr, sancağı dalgalandırmaya çalıştı.

Gözlerini Eshâb arasında dolaştırarak kendisinden daha yaşlı ve olgun birini araştırdı. Sabit Bin Ekrem’i görünce, sancağı ona teslim etti. Hazreti Sabit, sancağı mücâhidlerin önüne dikdikten sonra; “Ey kardeşlerim! Acele içinizden birini kumandan seçiniz ve ona tâbi olunuz” dedi. Onlar; “Seni seçtik” dedilerse de, Hazreti Sabit bunu kabul etmedi. Gözleri Hâlid Bin Velîd hazretlerine takıldı. Ona; “Ey Ebû Süleymân! Sancağı sen al!” dedi. Müslümanlar arasına yeni katılan Hazreti Hâlid, edebinden mukaddes sancağı almak istemedi ve mübârek dudaklarından; “Ben bu sancağı senden alamam! Sen buna benden daha çok lâyıksın. Zîrâ daha yaşlısın ve Bedr gazâsında Resûlullah’ın yanında çarpışmakla şereflenmişsin!...” sözleri dökülmüştü.

Fakat zaman kıymetli idi. Etraflarındaki Eshâb-ı kirâm, düşmanla kıyasıya vuruşuyor, yüz bin kişilik düşmanı geriletmeye çalışıyordu. Hazreti Sabit, sözünü tekrarladı: “Ey Hâlid! Resûlullah’ın mukaddes sancağını çabuk al! Vallahi, bunu sana vermek için almıştım. Sen, harbin usûlünü benden

daha iyi bilirsin!” dedi ve etrafındaki mücâhidlere; “Ey kardeşlerim! Hâlid’in kumandan olmasındaki görüşünüz nedir?” diye sordu. Onlar da hep bir ağızdan; “Onu başımıza kumandan yaptık” dediler.

Bunun üzerine Hazreti Hâlid, Âlemlerin efendisinin mübârek eliyle teslim ettiği sancağı, büyük bir hürmet ve edeb ile alıp öptü. Atına atlayıp düşmana bütün haşmet ve heybetiyle saldırdı.²⁷⁷

Kahraman sahâbîler yeni kumandanlarının peşinde tekrar hücûma geçtiler. Hazreti Hâlid görülmemiş bir cesâret ve mahâretle çarpışıyordu. Önüne geleni devirip düşürüyordu. Bir ara Kutbe Bin Katâde hazretleri, düşman kumandanlarından Mâlik Bin Zâfile’nin başını gövdesinden ayırdı. Rumların mâneviyatları bozulmuştu. Fakat vakit daralmış, akşam olmuş ve hava kararmaya başlamıştı. Karanlıkta savaşmak oldukça tehlikeliydi. Çünkü yanlışlıkla kendi arkadaşlarını vurabilirdi...

Bu sebeple her iki taraf da karargâhlarına çekildi. Yaralılar tedavi altına alındı. Hazreti Hâlid, harp san’atında dâhi idi. Sabahleyin düşmanın karşısına yeni bir taktikle çıkmak ve onları şaşkırtmak istiyordu. O gece, askerlerin yerlerini değiştirdi. Sağ taraftakiler! sola, soldakileri sağa, öndekileri arkaya, arkadakileri de öne aldı.

Sabahleyin tekrar hücûma kalkan kahraman mücâhidler, “Allahü ekber” nidâları arasında çarpışmaya başladı. Düşman askerleri, kendilerine saldıran askerleri ilk defa görüyordu. Bunlar dünkü çarpıştıkları kimseler değildi.

Herhalde, müslümanlara yeni bir ordu yardıma gelmişti!... Bunları büyük bir korku içinde düşünen Rum askerlerinin mâneviyatları bozuldu. Paniğe kapıldılar. Bunu fırsat bilen Hazreti Hâlid ve kahraman sahâbîler, o gün çok daha güzel çarpışarak düşmana kılıç vurdular ve binlercesinin canını Cehennem’e gönderdiler. O gün Hâlid Bin Velîd hazretlerinin elinde dokuz kılıç kırılmıştı.²⁷⁸ Allahü teâlânın ihsânı, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin duâları bereketiyle üç bin mücâhid gâzi, yüz bin düşman askerini bozguna uğratmıştı. Bu büyük meydan muharebesinde on beş şehîd verilmişti. Böylece, Bizans İmparatorluğuna, haddi bildirilmiş, daha güneye akınlar düzenlemelerine engel olunmuştu...

Resûl-i ekrem ve Nebiyyi muhterem efendimiz, kendisine harp meydanından bir haber gelmeden önce, Mûte’de olanları bildirmek üzere Eshâbını mescide toplamıştı. Sevgili Peygamberimizin mübârek yüzlerinden çok üzüntülü olduğu anlaşılıyor, daha çok üzülür korkusu ile kimse bir şey soramıyordu. Nihâyet Eshâb-ı kirâmdan biri; “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Sizde olan üzüntüyü gördüğümüzden beri içimiz kan ağlıyor, üzüntümüzün derecesini ancak cenâb-ı Hak bilir!” dedi. Sevgili Peygamberimizin mübârek gözlerinden yaşlar boşandı ve buyurdular ki: “Bende gördüğünüz üzüntü, beni hüzün içinde bırakan şey, Eshâbımın şehîd olmaları idi. Bu hâl, onları,

²⁷⁷ Vâkıdî, *el-Megâzî*, II, 756; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 129; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, III, 390.

²⁷⁸ Buhârî, “Megâzî”, 42; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, IV, 253; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 44.

Cennet'te karşılıklı tahtlar üzerinde oturmuş kardeşler olarak görünceye kadar devam etti. Zeyd Bin Hârise, sancağı eline aldı. Nihâyet şehîd edildi. O şimdi Cennet'e girdi. Orada koşup duruyor. Sonra sancağı Ca'fer bin Ebî Tâlib aldı. Düşman ordularına saldırdı. Çarpıştı ve nihâyet o da şehîd oldu. O, şehîd olarak Cennet'e girdi ve yakuttan iki kanat ile dilediği gibi uçup duruyor. Ca'fer'den sonra sancağı, Abdullah bin Revâha aldı. Elinde sancak olduğu hâlde düşmanlarla çarpıştı ve şehîd oldu ve Cennet'e girdi. Onlar, Cennet'te altından tahtlar üzerinde bana gösterildi. Ey Allah'ım! Zeyd'i mağfiret eyle!... Ey Allah'ım! Ca'fer'i mağfiret eyle! Ey Allah'ım Abdullah Bin Revâha' yi mağfiret eyle!"

Âlemlerin efendisinin mübârek gözlerinden hâlâ yaşlar boşanıyordu. Göz yaşları arasında şöyle devam ettiler: "Abdullah bin Revâha'dan sonra sancağı Hâlid bin Velîd aldı. İşte şimdi harp şiddetlendi. Ey Allah'ım! O (Hâlid bin Velîd) senin kılıçlarından bir kılıçtır. Ona yardım eyle!..." buyurdular.²⁷⁹

Sevgili Peygamberimiz, Allahü teâlânın izni ile bin kilometreden daha uzak olan harp meydanındaki durumu, bir mûcize olarak görmüş ve Eshâbı-na bildirmişti. Ca'fer Bin Ebî Tâlib hazretlerinin şehîd düştüğü gün bu hâdiseyi anlattıktan sonra kalktılar, Hazreti Ca'fer'in evine gittiler. Hanımı Esmâ evinin işlerini bitirmiş, çocuklarını yıkayıp saçlarını taramıştı. Sevgili Peygamberimiz; "Ey Esmâ! Ca'fer'in oğulları nerede? Onları bana getir!" buyurdular. Esmâ Hâtûn çocukları getirince. Resûlullah efendimiz onları bağrına bastı ve doya doya öpüp kokladı. Mübârek kalbleri dayanamadı, mübârek gözlerinden yaşlar sicim gibi akmaya başladı. Bunu gören Hazreti Ca'fer'in hanımı; Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Niçin oğullarıma yetimlere yaptığınız merhameti gösteriyorsunuz? Yoksa Ca'fer ve arkadaşlarından acı bir haber mi aldınız?!" diye yalvararak sordu. Âlemlerin efendisi, çok müteessir olmuştu: "Evet!... Onlar, bugün şehîd oldular!..." buyurdu. Hazreti Esmâ vâlidemiz de yetim yavrularını bağrına basarak ağlamaya başladı. Bu manzaraya sevgili Peygamberimiz fazla dayanamamış, oradan ayrılmışlardı.²⁸⁰

Seâdethânelerine dönen Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, zevce-i mutahharalarına; "Ca'fer'in ailesi için yemek hazırlamayı ihmâl etmeyiniz!" buyurdu. Üç gün şehîd ailelerine yemekler gönderildi.

Aradan günler geçmişti ki, Medîne'ye müjde haberini Ya'lâ bin Ümeyye hazretleri ulaştırdı. Olup bitenleri daha söylemeden Resûl-i ekrem efendimiz, ona; "İstersen olanları sen haber ver, istersen ben sana söyleyeyim!" buyurarak harp meydanında olanları teferruatıyla anlattılar. Bunun üzerine Ya'lâ Bin Ümeyye; "Seni hak din ve Kitâb'la peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemin ederim ki,

²⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 299; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 395; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 150.

²⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, VI, 370; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 380; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 282; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 474; IV, 251; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, VI, 156.

mücâhidlerin başından geçen olaylardan anlatmadık bir tek hâdise bırakmadınız” dedi. Efendimiz de; “Allahû teâla, benim için aradaki mesafeyi kaldırdı da, harp meydanını gözlerimle gördüm” buyurdular.

Bir kaç gün sonra haberciler, İslâm ordusunun Medîne’ye yaklaştığını bildirdiler. Peygamber efendimiz, Eshâbı ile kalktılar, Medîne’nin dışına karşılamaya çıktılar. Uzaklardan bir toz bulutu kalkıyor, mukaddes İslâm sancağı dalgalanıyordu. Kılıç, kalkan parıltıları, etrafı ayna gibi ışılatıyordu... Herkeste, derin bir heyecan göze çarpıyordu. Biraz sonra başlarında Hâlid Bin Velîd hazretleri olduğu hâlde, mücâhid gâziler Medîne’ye girdiler...

MEKKE’NİN FETHİ

Hicretin sekizinci senesi idi. Hudeybiye sulhnâmesinin bir maddesi de; “Her iki tarafın dışında kalan Arap kabîleleri, istedikleri tarafın himayesine girebilecekler, müslümanlar veya müşriklerle birleşmekte serbest olacaklar” idi. Buna göre; peygamber efendimizin müttefiki olan Huzâa kabîlesi, müslümanlar; Benî Bekr kabîlesi de müşrikler tarafında yer almışlardır. Huzâa kabîlesi ile Benî Bekrler eskiden beri düşman olup, fırsat buldukça birbirlerine saldırırlardı. Hudeybiye sulhuna göre, onlar da bir müddet için saldırılarını durdurmuşlardı. Fakat, buna Benî Bekrler iki sene uyabilmişlerdi. Bekroğullarından biri, sevgili Peygamberimize hakaret eden bir şiir söylemiş, bunu işiten Huzâa kabîlesinden bir genç, dayanamamış ve başını yarmıştı. Bekroğulları, bunu fırsat bilip andlaşma gereği tehlikeden emin olan Huzâa kabîlesine saldırmışlardı. Bu saldırıya, Kureyşli müşrikler, silâh vererek ve gizli adam göndererek yardım etmişler, Harem-i şerîfde Huzâa kabîlesinden yirmiden fazla kimseyi öldürmüşlerdi. Çarpışma esnâsında Huzâa kabîlesinden bâzı müslümanlar, peygamber efendimizden yardım istemişlerdi. Huzâa kabîlesinden, gece yapılan bu baskınlarda, Bekroğulları arasında, Kureyşli müşriklerin de bulunduğunu görenler olmuştu.²⁸¹

O gece, Medîne’de, Hazreti Meymûne vâlidemizin evinde bulunan sevgili Peygamberimiz, namaz kılmak için kalkıp abdest alırken; Allahü teâlânın izni ile bir mûcize olarak, Mekke’deki müslümanların kendisinden yardım talep ettiklerini işitmişti. Onlara cevâb olarak; “Lebbeyk! = Dâvetinize icâbet ediyorum!” buyurdu. Meymûne vâlidemiz, Peygamber efendimizin yanında kimse olmadığı hâlde böyle konuştuğunu görünce; “Ya Resûlallah! yanınızda bir kimse mi var?” diye sordu.

Sevgili Peygamberimiz ona, Mekke’de meydana gelen hâdiseyi ve Kureyşlilerin bu işe ortak olduklarını haber verdi.

Kureyş müşrikleri Benî Bekrlere yardım ederek, Huzâa kabîlesine baskın yapıp onları öldürmekle, Hudeybiye sulhnâmesinin maddelerine aykırı hareket etmiş, böylece sulhnâmeyi bozmuş oluyorlardı. Fakat, bu hâdiseden, o sırada Şam’a ticâret için giden Kureyş lideri Ebû Süfyan’ın haberi olmamıştı. Şam’dan dönünce hâdiseyi ona anlattılar ve; “Bu, mutlaka düzeltilmesi lâzım olan bir iştir. Gizlenmesi mümkün değildir. Eğer düzeltilmezse, Muhammed bizi Mekke’den sürer!” dediler. Ebû Süfyan ise; Her ne kadar bu hâdiseden benim haberim olmadıysa da, yapılan kıtal haberi Medîne’ye ulaşmadan, sulhü yenileyip uzatmak üzere acele gitmem lâzım” dedi.

²⁸¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 389; Vâkîdî, *el-Megazî*, II, 786; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 134; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V, 374; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VIII, 531.

Hâlbuki, sevgili Peygamberimiz, haberi ânında öğrenmişti. Ayrıca hâdiseden üç gün sonra, Huzâa kabîlesinden Amr Bin Sâlim, yanında kırk süvâri ile gelip, durumu Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimize anlattı. Habîbullah efendimiz de; “Huzâa oğullarına yardım etmezsem, bana da yardım olunmasın!” buyurarak bir mektup yazdırdı. Kureyş müşriklerine gönderilen bu mektupta, sevgili Peygamberimiz; “... Siz, ya Bekr oğulları ile olan ittifâkınızdan vazgeçip geri durursunuz, yâhut da Huzâa oğullarından öldürülenlerin diyetlerini ödersiniz! Şâyet bu söylediklerimden birini yerine getirmeyecek olursanız, sizinle harbedeceğimi bildiririm!...” buyuruyorlardı.

Kureyşliler, bu merhameti dahi anlayamadılar. “Hem ittifâkımızı kesmeyiz, hem de diyeti ödemeyiz! Ancak harbedebiliriz” diye haber gönderdiler. Fakat, böyle yaptıklarına bin defâ pişmân olup, korkularından muâhedeyi yenilemek üzere Ebû Süfyân’ı Medîne’ye doğru hemen yola çıkardılar.²⁸²

Daha Ebû Süfyân Medîne’ye gelmeden, sevgili Peygamberimiz, onun geleceğini Eshâb-ı kirâmına bildirdi ve; “Şöyle anlarım ki, Ebû Süfyân, sulhü yenileyip, sulh müddetini de uzatmak üzere geliyor. Lâkin, murâdı hâsıl olmayıp geldiği gibi geri döner!...” buyurdu.

Henüz müslüman olmayan Ebû Süfyân, Medîne-i münevvereye geldi. Kızı ve Peygamber efendimizin mübârek hanımı, mü’minlerin annesi olan Ümmü Habîbe’nin evine gitti. Sevgili Peygamberimizin döşeği üzerine oturmak istedi. Hazreti Ümmü Habîbe vâlidemiz, oturmadan yetişip döşeği kaldırdı. Babası buna çok üzülüp; “Ey kızım! Bu döşeği benden mi esirgiyorsun?” diyerek hayretini belirtince, Resûlullah’ın muhabbetini her şeyin üzerinde tutan mü’minlerin annesi Hazreti Ümmü Habîbe, babasına; “Bu döşek, Allahü teâlânın Resûlünün döşeğidir. Ona müşrikler oturamaz! Sen, müşrik ve necissin! Bu döşek üzerine oturman, aslâ lâıyk değildir!” diye cevap verdi.

Babası; “Ey kızım! Evimden ayrılalı sana bir şeyler olmuş!” deyince, o da; “Elhamdülillah ki, Allahü teâlâ bana İslâmiyeti nasîb etti. Sen ise hâlâ, işitmeyen, görmeyen taştan yapılmış putlara tapıyorsun! Ey baba! Senin gibi Kureyş’in büyüğü ve yaşlısı olan bir kimse, nasıl olur da İslâm’a uzak kalır?...” dedi. Babası, çok hiddetlenip; “Bana bu kadar hürmetsizlik edip câhillikle suçluyorsun! Demek ben, atalarımın senelerdir taptıklarını bırakıp, Muhammed’in dinine mi gireceğim?!” diyerek oradan ayrıldı.

Sevgili Peygamberimizin huzûruna gelen Kureyş lideri; “Ben, Hudeybiye sulhnâmesini yenilemek ve müddetini de uzatmak için geldim. Haydi, aramızdaki bu muâhedeyi bir yazı ile yenileyelim!” dedi. Habîb-i ekrem Sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; “Biz, Hudeybiye sulhnâmesine aykırı bir davranışta bulunmayız ve onu değiştirmeyiz!” buyurdu. Kureyş lideri, tekrar tekrar; “Sulhnâmeyi değiştirelim! Yenileyelim!...” dediyse de, sevgili Peygamberimiz, ona hiçbir cevabda bulunmadı.

²⁸² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 395; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 783; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 134; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V, 374; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VIII, 531.

Kureyş lideri gösterdiği bütün çabaların hiçbir fayda vermediğini görünce, Mekke'ye dönüp, müşriklere durumu anlattı. Müşrikler; “Demek hiçbir şey yapamadan geri döndün öyle mi?!...” diyerek onu kınadılar. Artık onlar için beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Kim Mescid-i Harâm'a sığırsa...

Ebû Süfyân Medîne'den ayrılınca, Sevgili Peygamberimiz Mekke'yi fethetmeye karar verdi. Çünkü Kureyşliler, ahdlerinde durmamışlar ve anlaşmayı bozmuşlardı. Fakat bu sırrı gâyet gizli tutuyor, müşriklere hazırlanma fırsatı vermeden ve Harem-i şerîfte kan dökülmeden Mekke'yi teslim almak istiyordu. Bu bir harp tedbiri idi. Zirâ, Mekke fethedilince, kim bilir niceleri müslüman olmakla şereflenecekti.

Bu durumu, Hazreti Ebû Bekr'e ve eshâbının ileri gelenlerinden bir kaçına bildirdi. Eshâbına, sefer için hazırlık yapmalarını emredip, nereye gidileceğini bildirmedi. Eshâb-ı kirâm, cihâd için hazırlığa başladılar. Peygamber efendimiz, ayrıca çevredeki müslüman kabîlelerden Eslem, Eşca', Cüheyne, Husayn, Gıfâr, Müzeyne, Süleym, Damra ve Huzâaoğullarına haber gönderdi; “Allahü teâlâyâ ve âhiret gününe îmân edenler, ramazânı şerifin başında Medîne'de bulunsunlar” buyruluyor, harbe katılmaya dâvet ediliyordu.

Habîbullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem, bir tedbir olarak, Mekke'ye giden yolları tutup irtibatı kesmek üzere, Hazreti Ömer'e vazife verdi. Hazreti Ömer, derhal dağ yollarına, geçitlere ve diğer yol başlarına nöbetçiler dikip; “Mekke'ye gitmek isteyen herkesi geri çevireceksiniz!” emrini verdi.

Sevgili Peygamberimiz, bu işin gizlice yürütülmesi için; “Yâ Râbbi, Yurtlarına ansızın varıp, kavuşuncaya kadar, Kureyşlilerin câsus ve habercilerini tut, görmez ve işitmez eyle. Bizi ansızın görüp işitsinler” diyerek Allahü teâlâyâ duâ ediyordu.

Peygamber efendimiz, kuzeydeki müşrikler veya Bizanslılar üzerine yürünecek intibâmı vermek için de, Ebû Katâde hazretlerini askeri bir birlik ile kuzeye, İzâm vâdisine doğru gönderdi.

Bu arada Medîne'deki hazırlıkları, Mekkeli müşriklere bildirmek üzere gönderilen bir mektubu, Sevgili Peygamberimiz bir mûcize olarak haber verdi. Hazreti Ali'yi göndererek yakalattı.

Ramazân ayının ikinci gününe kadar, çevre kabîlelerden yardım gelmiş, Ebû İnebe kuyusu başındaki karargâhda toplanılmıştı. Eshâb-ı kirâmın sayısı on iki bine ulaşmıştı. Bunlardan dört bini Ensâr, yedi yüzü Muhâcir, geri kalanı da çevredeki müslüman kabîlelerdendi.²⁸³

²⁸³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 135.

Sevgili Peygamberimiz, Medîne'ye vekil olarak, Abdullah bin Ümmi Mektum hazretlerini bıraktı.²⁸⁴ Zübeyr bin Avvâm hazretlerini de iki yüz kişilik bir süvâri birliğinin başında keşif kolu olarak ileri gönderdi.

Âlemlerin efendisi, gönülleri Allahü teâlâ ve Resûlunun muhabbetiyle dolu olan on iki bin kişilik muazzam ordusunun başında, Allahü teâlânın ismi ile yola çıktılar. Bundan sekiz sene önce, işkence, zulüm yapılarak hicrete mecbur bırakıldıkları yurtlarına, Mekke'ye gidiyorlardı. Puthâne hâline çevrilen muazzam Kâbeyi putlardan temizlemeye gidiyorlardı... İnatlarından bir türlü vaz geçmek istemeyen müşriklere, hak, adâlet ve merhamet göstermeye gidiyorlardı... Allahü teâlânın dinini yaymaya, oradakilerin ebedî cehennem azâbından kurtulmalarına vesîle olmaya gidiyorlardı. Aman yâ Rabbi! Bu ne büyük merhametti! ...

İslâm ordusu Zü'l-huleyfe'ye geldiği sırada, Mekke'den âilesi ile birlikte hicret eden Peygamber efendimizin amcası Hazreti Abbâs ile karşılaştı. Sevgili Peygamberimiz, amcasının geldiğine çok sevindi ve; “Ey Abbâs! Ben peygamberlerin sonuncusu olduğum gibi, sen de, muhâcirlerin sonuncusun” buyurarak gönlünü aldı. Hazreti Abbâs'ın ağırlıklarını Medîne'ye gönderdi. Hazreti Abbâs, Peygamber efendimizin yanında kalıp, Mekke'nin fethine katıldı.²⁸⁵

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Mekke'nin yakınında bulunan Kudeyd'e geldiğinde, şanlı Eshâbına harp düzeni aldırıldı. Her bir kabîleye ayrı ayrı sancaklar ve bayraklar verdi. Onları, her kabîlenin bayrakdâr ve sancâkdarına teslim etti. Muhâcirlerin bayrağını, Hazreti Ali, Zübeyr bin Avvâm ve Sad bin Ebi Vakkâs taşıyordu. Ensârın on iki bayrakdârı, Eşcâların ve Süleymlerin bir bayrakdârı, Müzeynelerin üç, Eslemlerin iki, Huzâaoğullarının üç, Cüheynelerin dört sancakdârı vardı.²⁸⁶

Medîne'den ayrılalı on gün olmuştu. Akşam üzeri Mekke'ye iyice yaklaşmış, yatsı vaktinde Merruzzahrân'a gelmişti. Peygamber efendimiz, Eshâbına burada durmalarını emir buyurdu. Ayrıca Hazreti Ömer'e vazife verip, her mücâhidin ateş yakmasını da emir verdi.²⁸⁷ Bir anda on binden fazla ateş yanınca, Mekke aydınlığa boğuldu. Hiçbir şeyden haberi olmayan Mekkeli müşrikler, şaşkına döndüler. Ne olduğunu anlamak için Ebû Süfyân'ı görevlendirdiler. O da yanına birini alarak İslâm ordusuna doğru gizlene gizlene yaklaştı. Bu sırada sevgili Peygamberimiz, Eshâbından bâzılarına; “Ebû Süfyân'a göz kulak olunuz. Mutlaka onu bulursunuz!” buyurdu.

Kureyşliler, ilerledikçe hayretleri artıyor, dehşete düşüyorlardı. Mekke'nin çevresine ne kadar çok asker birikmişti ve ne kadar çok da ateş yakmışlardı... onlar, bunları konuşa konuşa, Irak isimli yere geldiler.

²⁸⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 135.

²⁸⁵ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XXVI, 297.

²⁸⁶ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 800.

²⁸⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 135.

Bu sırada Peygamber efendimiz, yine; “Ebû Süfyân, şu anda Erak’tadır” buyurdu. Hazreti Abbâs, onları tanıdı ve peygamber efendimizin huzûruna götürdü. Yolda Ebû Süfyân, Hazreti Abbâs’a; “Haberler nasıldır?” diye sordu. O da; “Ey Ebû Süfyân! Sana yazıklar olsun! Resûl aleyhisselâm, karşı koyamayacağınız bir ordu ile üzerinize geliyor. Yemin ederim ki, Kureyşlilerin hâli yaman olacak. Vay onların başına geleceklere!” dedi. Ebû Süfyân ve yanındakiler, korku ile mücâhidlerin arasından geçerek Sevgili Peygamberimizin huzûr-i şeriflerine geldiler. Kâinâtın sultânı, onları güzel karşıladı. Mekkeliler hakkında bilgi aldı. Geç vakitlere kadar konuştuktan sonra, onları İslâm’a dâvet eyledi. Hâkim bin Hizâm ile Büdeyl, derhal Kelîme-i şehâdet getirerek müslüman oldu. Fakat Ebû Süfyân’ın tereddütü devâm ediyordu.

Sabah olunca, merhamet deryâsı sevgili Peygamberimiz; “Ey Ebû Süfyân! Yazıklar olsun sana! Allahü teâlâdan başka ilâh bulunmadığını öğrenme zamânı hâlâ gelmedi mi?” buyurdu. O da; “Anam babam sana fedâ olsun! Yumuşak huylulukta ve şerefîlikte ve akrabâ hakkını gözetmekte üstüne yoktur. Sana ettiğimiz bu kadar cefâdan sonra, sen, hâlâ bizi hidâyet yoluna dâvet ediyorsun. Ne güzel kerem sahibisin. Allahdan başka ilâh olmadığına inandım... Eğer olsaydı bana bir faydası olurdu. Sen de Allahın Resûlüsün” diyerek Eshâbı kirâmdan olmakla şereflendi.²⁸⁸

Hazreti Abbâs; “Yâ resûllallah! Ebû Süfyân’a Mekkelilerce itibâr kazandıracak bir şey ihsân eder misiniz?” dedi. Peygamber efendimiz, bunu kabul edip; “Kim Ebû Süfyân’ın evine girer, sığınırsa, ona emân verilmiştir, öldürülmekten kurtulur” buyurdu. Ebû Süfyân hazretleri; “Yâ Resûlallah! Biraz daha genişletir misiniz? diye istirhamda bulununca, Sevgili Peygamberimiz; “Kim Mescidi Harama girer, sığınırsa ona emân verilmiştir! Kim kapısını kapayıp evinde oturursa, ona emân verilmiştir” buyurdu.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Ebû Süfyân’ın, İslâm ordusunun heybetini ve çokluğunu görüp, Mekkeli müşriklere bunu anlatması için Hazreti Abbâs’a; “Onu, vâdinin daraldığı, atların sıkışa sıkışa geçtiği dağ boğazına ilet. Müslümanların, Allahü teâlânın ordusunun ihtişamını görsün” buyurdu.

Ebû Süfyân görmeliydi ki, şâhid olduğu manzarayı müşriklere anlatsın ve karşı çıkan olmasın... Böylece, Haremi şerifte kan dökülmesin...

Hazreti Abbâs, Ebû Süfyân ile dağ geçidine giderken, mücâhidler harp düzenine girdi. Her kabîle, sancaklarını açmış olduğu hâlde geçitten geçmeye başladılar. Her birinin üzeri zırhlı ve silâhlı idi. Her grup geçerken tekbir getiriyorlardı. Ebû Süfyân hazretleri; “Bunlar kim?” diye soruyor, Hazreti Abbâs da; “Bunlar, Süleymoğulları! Kumandanları Hâlid bin Velid’dir!” “Bunlar Gıfâroğulları!” “Bunlar Kâboğulları!...” diyerek cevap veriyordu. Yeri göğü; “Allahü ekber! Allahü ekber!” nidâları dolduruyor, mücâhidlerin çokluğu ve silâhların parıltıları göz kamaştırıyordu.

²⁸⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 400; Vâkîdî, *el-Megazî*, II, 811.

Hazreti Ebû Süfyân'ın en çok merak ettiği, Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizdi. Onun çevresindeki askerlerin geçişini çok merak ediyor, diğerlerinden farklı olacağını tahmin ediyordu. Bu sebeple sık sık; “Bunlar Resûlullahın birliği midir?” diye sormaktan kendini alamıyordu... Nihâyet peygamberlerin sultânı, Âlemlerin efendisi güneş gibi, nûr saçarak devesi Kusvâ'nın üzerinde göründü. Etrafında Muhâcirler ve Ensâr bulunuyordu. Her biri tepeden tırnağa Dâvudi zırhlara bürünmüş, hindî kılıçlar kuşanmış, cins atlara ve develere binmiş olarak geliyorlardı.

Ebû Süfyân hazretleri onları görünce; kim bunlar yâ Abbâs diyerek merakla sordu. O da; “Oradaki Resûl aleyhisselâm. Etrâfindakiler de şehid olmak aşkı ile yanan Ensâr ve Muhâcirlerdir!...” dedi.

Sevgili peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem, onların yanından geçerken Ebû Süfyân hazretlerine; “Bugün, Allahü teâlânın, Kâbe'nin sâninin yücelteceği bir gündür. Bugün, Beytullaha örtü örtüleceği gündür! Bugün, merhamet günüdür... Bugün, Allahü teâlânın KureyşlUeri (İslâm) ile azîz edeceği bir gündür.” buyurdu.

Hazreti Ebû Süfyân, göreceğini görmüş, işiteceğini de işitmişti. “Ben, Kayserin de, Kısranın da saltanatını gördüm. Fakat böyle ihtişamlısını görmedim. Ben, hiçbir zaman bugünkü gibi bir ordu ve cemâat ile karşılaşmadım. Böyle bir orduya hiç kimse karşı koyamaz. Onlara güç yetiremez.” diyerek Mekke'nin yolunu tuttu...

Ebû Süfyân Mekke'ye gelip, kendisini merakla bekleyen müşriklere müslüman olduğunu açıkladıktan sonra, “Ey Kureyş cemâati! Muhammed aleyhisselâm karşısında dayanamayacağınız kadar büyük bir ordu ile yanı başınıza gelmiş bulunuyor. Boş yere kendi kendinizi aldatmayınız. Müslüman olunuz ki, kurtulasınız. Ben sizin görmediklerinizi gördüm. Sayısız bahadırlar, atlar ve silahlar gördüm. Hiç kimsenin onlara gücü yetmez. Kim, Ebû Süfyân'ın evine girerse, ona emân verilmiş, öldürülmekten kurtulmuştur. Kim Beytullah'a sığırsa, ona emân verilmiştir. Kim, evine girip kapısını kapatırsa, ona da emân verilmiştir.” dedi.²⁸⁹

Bunun üzerine müşriklerin azıllıklarından bâzıları, Ebû Süfyân hazretlerine karşı çıkararak, hakâret ettiler. Hattâ, İslâm ordusuna karşı çıkmak için, acele hazırlığa başladılar. Fakat bunların sayıları çok azdı. Diğerleri, bunlara iltifat etmeyip evlerine koştular. Bir kısmı da Mescid-i Harama sığındılar.

Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem ve şanlı sahâbiler, Zîtuvâ vâdisine gelip toplandılar. Âlemlerin efendisi, mübârek gözleriyle Eshâbı kirâmını şöyle bir süzdükten sonra, hâtırına, sekiz sene önce Mekke'den ayrılışı, hicreti geldi. O zaman saâdethânelerinin etrafını müşriklerin sardığını, Yâsin-i şeriften âyeti kerîmeler okuyarak çıktığını, Hazreti Ebû Bekr ile kimselere görünmeden Sevr mağarasına girdiklerini, Mekke hudutlarından ayrılmadan son bir defâ görüp, “(Ey Mekke) Vallahi, biliyorum ki sen, Allahü teâlânın yarattığı yerlerin içinde en hayırlısısın. Rabbim katında da benim

²⁸⁹ Ebu Dâvûd, “Harâç”, 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 292; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 401; Vâkîdî, *el-Megazî*, II, 817; Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, VII, 80.

yanımda da en sevgili olanısın. Senden zorla çıkarılmamış olsaydım, senden çıkmaz ayrılmazdım.” buyurduğunu, bu mahzûnluğu karşısında, Cebrâil aleyhisselâmın Kasas sûresi 85. âyeti kerîmesini okuyup, mübârek hâtırını tesellî ettiğini ve Mekke-i Mükerremeye döneceğini müjdelediğini, bir avuç Eshâbı ile Bedr’de, Uhud’da, Hendek’te, Hayber’de, Mûte’de düşmanlara nasıl gâlip geldiğini hatırladı. Şimdi, on iki bin eshâbı etrafında pervâne olmuş, Mekke’ye girmek için bir emrini bekliyorlardı. Server-i âlem efendimiz, bütün bunları ihsân eden Allahü teâlâyâ, en derin minnet ve şükran duygularıyla dolu olarak hamd etti. Tevâzu ile mübârek başını önüne eğdi.

Fahr-i kâinât efendimiz, kahraman Eshâbını dört gruba ayırdı. Sağ kol kumandanlığına Hâlid bin Velid hazretlerini, sol kol kumandanlığına Zübeyr bin Avvâm hazretlerini, piyâdelerin başına Ebû Übeyde bin Cerrâh hazretlerini, diğer gruba da Sa’d bin Ubâde hazretlerini tâyin eyledi. Hazreti Hâlid, Mekke’nin güneyinden girecek, müşriklerden kim karşı çıkarsa cezâlarını verecek, Safâ tepesinde, Fahr-i kâinât efendimizle birleşecekti. Hazreti Zübeyr, Mekke’nin kuzeyinden girecek, Hacun mevkiine bayrağını dikip Server-i âlem efendimizi bekleyecekti. Batıdan, Hazreti Sa’d bin Ubâde hazretleri ilerleyecekti.²⁹⁰

Resûl-i ekrem efendimiz, kumandanlarına, “Size saldırılmadıkça, aslâ, hiç kimseyle, çarpışmaya girmeyeceksiniz. Hiç kimseyi öldürmeyeceksiniz.” buyurdu. Ancak isimleri belirtilen on beş kişiden kim yakalanırsa, Kâbe’nin örtüsü altına bile gizlenseler, başları uçurulacaktı.

Hak geldi, bâtil zâil oldu...

Ramazânı şerifin on üçü, Cumâ günü idi. Mücâhidlerden en önce harekete geçen, Hâlid bin Velîd hazretleri oldu. Mekke’nin güneyinden, Handeme dağının, eteklerine geldiklerinde, azılı Kureyş müşriklerinin kendilerine ok yâğdırdıklarını gördü. İki mücâhid şehîd olmuştu. Hazreti Hâlid, savaş düzenindeki askerlerine, “Ancak bozguna uğrayıp kaçanlar öldürülmeyecektir.” emrini verdikten sonra, ileri atıldılar. Bir anda müşrikleri geriye püskürttüler. Çarpışma esnâsında yetmiş müşrik öldürüldü. Diğerleri, dağ başlarına, evlerine kaçtılar.

Mukaddes Mekke’ye diğer yönlerden giren şanlı sahâbiler, her hangi bir direnişle karşılaşmadılar. Öldürülmesi emredilenler içinde beş tânesi yakalanıp cezâları verildi. Diğerleri Mekke’den kaçtılar. Mücâhidler, büyük bir heyecanla, dalga dalga, “Allahü ekber! Allahü ekber!” tekbirleri arasında Mekkeye giriyorlardı. Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, devesi kusvânın üzerinde terkisinde Üsâme bin Zeyd olduğu halde büyük bir tevâzu içinde, doğduğu belde mukaddes Mekke’ye

²⁹⁰ Ebu Dâvûd, “Harâç”, 25; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, V, 377.

giriyordu. Kendisine bu günleri gösteren Allahü teâlâyâ hamdediyor, Mekke'nin fethini müjdeleyen, Fetih sûresini tilâvet buyuruyordu.

Fahr-i kâinât efendimiz, büyük bir sürûr içinde, muzaffer Eshâbının arasında Kâbe-i muazzamaya doğru yöneldiler. Sağında Hazreti Ebû Bekr, solunda Üseyd bin Hudayr hazretleri olduğu halde Kâbe-i muazzamaya yaklaştılar. Hacerül esvedi ziyâret ettikten sonra, telbiye ve tekbir getirdiler. Bunu sahâbîler tâkib etti ve “Allahü ekber! Allahü ekber!” sesleri ile Mekke-i mükerrerme semâları inlemeye başladı. Bu ulvî manzara karşısında Müslümanlar sevinç gözyaşları döküyor. Harem-i şerife sığınmış, evlerine kapanmış müşrikler, korku ile bekliyorlardı.

Sonra Âlemlerin efendisi ve şanlı Eshâbı tavâfa başladılar. Tavâfin yedinci devresini bitirdikten sonra, devesinden inen sevgili Peygamberimiz, makâm-ı İbrâhimde iki rekat namaz kıldı. Sonra Hazreti Abbâs'ın kuyudan çıkardığı zezemden içti. Zemzem ile abdest almayı arzu buyurdular. Fahr-i kâinât efendimiz abdest alırken, Eshâb-ı kirâm, sevgili Peygamberimizin mübârek vücûduna değen abdest suyunu yere düşürmeden havada kapışmaya başladılar. Bu durumu gören müşrikler, “Biz hayâtımızda böyle bir hükümdar ne gördük ne de işittik.” diyerek hayrete düştüler.

Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Kâbe'nin çevresine taştan ve tahtadan yapılmış bütün putların yıkılmasını murâd ettiler. “Hak gelince bâtil gider, bâtil her zaman gidicidir.”²⁹¹ meâlindeki âyeti kerîmeyi okuyarak, mübârek elindeki asâyı putlara doğru uzattılar. Âsânın değdiği her put, birer birer yüzü üzere yıkılıverdi. Üç yüz altmış put yerle bir edildi.²⁹²

Öğle vakti girdiğinde, Resûl-i ekrem efendimiz Hazreti Bilâl'e Kâbe'de ezânı şerîfi okumasını emir buyurdu. O da, derhâl bu mukâddes vazifeyi îfâ eyledi. Ezân okunurken, müminlerin kalbinde engin bir sürûr meydana geliyor, müşrikler ise ziyâde elem ve üzüntü içinde kahroluyorlardı.

Sevgili Peygamberimiz, Kâbe'nin anahtarını istedi. Getirdiler. İçerdeki resimleri ve yıkılan bütün putları temizlettikten sonra, yanında Hazreti Üsâme bin Zeyd, Hazreti Bilâl, Hazreti Osman bin Talhâ olduğu halde, Kâbe'ye girdiler. Peygamber efendimiz, içerde kapıyı arkasına alarak iki rekat namaz kıldı. Her köşede tekbir getirip duâ eyledi. Hâlid bin Velid hazretleri kapının önünde duruyor. Halkın oraya yığılmasına mâni olmaya çalışıyordu.

Kâinâtın sultânı, Kâbe'nin kapısının iki kanadından iki mübârek eliyle tutmuştu. Bütün Kureyşliler Mescid-i Harama dolmuşlar, korku ile karışık ümitle, sevgili Peygamberimize bakıyorlardı. Zirâ onlar, Peygamber efendimize ve eshâbına her türlü işkenceyi yapmışlardı. Boyunlarına ip bağlayıp, sürümüşlerdi. Ateşe atıp, yakmaya çalışmışlardı. Kızgın kayaları göğüslerine koyup, bayılıncaya kadar işkence yapmışlardı. Ateşte kızartılmış şişleri vücutlarına sokmuşlardı. Üç sene aç susuz bir mahalleye hapsedip, her şeyden mahrum bırakmışlardı. Ayaklarından develere bağlayıp, ayrı yönlerde çekmek

²⁹¹ el-İsra 17/81.

²⁹² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 416.

sûretiyle parçalamışlardı. Hepsinden öte yurtlarından çıkarmışlardı. Bu yetmiyormuş gibi, tamâmen ortadan kaldırmak için kaç defâ harbetmişlerdi.

Fakat bütün bunlara rağmen ümitli idiler. Çünkü karşılarında, âlemlere rahmet olarak gönderilen merhamet deryâsı vardı. Sevgili Peygamberimiz, bir müddet onlara baktıktan sonra, “Ey Kureyş cemaâti, şimdi hakkınızda benim ne yapacağımı zan ediyorsunuz.” buyurdular. Onlar da; “Biz senden hayır bekliyor, hayır ümîd ediyoruz. Çünkü sen, kerîm kardeşsin. Kerem ve iyilik sâhibi bir kardeşimizin oğlusun. Bize gâlip geldin. Senden iyilik umuyoruz” dediler.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem onlara tebessüm buyurdular ve “Benim hâlimle sizin hâliniz, Yûsuf (aleyhisselâmın) kardeşlerine söylediği gibi olacaktır. Onun gibi ben de; bugün (den sonra günâhınızı yüzlerinize vurmak sûretiyle benim tarafımdan) size, bir kınama ve ayıplama yoktur. Allahü teâlâ sizi mağfiret buyursun.²⁹³ diyorum. Gidiniz. Hürsünüz, serbestsiniz.” buyurdu.

Bu muazzam merhamet, katı kalpleri yumuşatmış, nefret hâlini muhabbete çevirmişti. Âlemlerin efendisi, onları İslâma dâvet edince, müslüman olmak için toplandılar. Sevgili Peygamberimiz, peygamberliğini, Kureyşlilere bildirip ilk İslâma dâvet ettiği Safâ tepesine çıktı. Yine orada, büyük küçük kadın erkek bütün Mekkelilerin bî’atını kabûl etti. Böylece Kureyşliler müslüman olarak Eshâbı kirâm arasına katılmakla şereflendiler.

Erkeklerle sözleştikten sonra kadınlardan da bâzı konularda söz alındı.²⁹⁴

Allahü teâlâyâ şirk koşmamak, Peygamber efendimize isyân etmemek, hırsızlık yapmamak, iffet ve nâmusunu korumak, kız çocuklarını öldürmemek bunlardandı. Müslüman olan kadınların içinde öldürülecek kimselerin listesinde ismi bulunan Hazreti Ebû Süfyân’ın hanımı Hind de vardı. Fakat Âlemlere rahmet olan sevgili Peygamberimiz onu da bağışlamıştı. Müslüman olan herkes evlerindeki bütün putları kırdılar. Çevre kabîlelere askerî birlikler gönderilerek oralardaki putlar da yerle bir edildi. Böylece hakkın gelmesi ile bâtılın kökü kazındı. Merhamete kavuşanlar arasında Ebû Cehl’in oğlu İkrime, Hazreti Hamza’yı şehîd eden Vahşi gibi kimseler de vardı. Bunlardan hazreti İkrime Yermük muharebesinde şehid düşmüştü. Hazreti Vahşi de Yemâme savaşında Müseylemetül-Kezzâb’ı öldürmüştü.²⁹⁵

Hemân Allâh için halkı severdi buğz ederdi hem

Ne dost olmuştu nefsiyün ne düşman ol kerem-kâni

Ne güldü kahkahayla ol ne sögdü nesneye hergiz

²⁹³ el-Yûsuf 12/92.

²⁹⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, VIII, 9.

²⁹⁵ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 863; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, LXII, 404.

Güzel sözlü güleç yüzlüydü her ân ol kerem-kânı

Hayâ vü hilm ile mevsûf idi hem lûtf u hürmetle

Gelip yalvaranı koymazdı giryân ol kerem-kânı

Kabul eylerdi özri suçlulardan afv ü lûtfuyla

Azîmül-hulk idi şefkatli hannân ol kerem-kânı

HUNEYN GAZÂSI

Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz Mekke'yi fethetmek niyetiyle Medîne'den çıktıkları zaman Mekke çevresinde oturan Hevâzin ve Sakîf ismindeki iki büyük kabîle müslümanlar bizim üzerimize yürüyecek zannı ile savaşmak için hazırlık yapmaya başladılar. Âlemlerin efendisinin Mekke'yi fethetmek için geldiğini öğrendiklerinde biraz rahatlamışlarsa da; “Kureyşlilerden sonra sıra muhakkak bize gelecektir.” düşüncesiyle hazırlıklarına hız verdiler. Ayrıca; “Yemin ederiz ki müslümanlar iyi çarpışan bir kavimle karşılaşmadılar. O, bizim üzerimize yürümeden biz O'nun üzerine yürüelim de harb etmek nasıl olurmuş gösterelim” dediler. Hevâzin reisi Mâlik bin Avf kumandasında yirmi bin kişilik çok güçlü bir orduyla harekete geçtiler. Askerlerinin cesâretini artırmak ve zoru görünce kaçmamaları için bütün kıymetli mallarını, kadın ve çocuklarını da berâber götürüyorlardı.

Bu haber kısa zamanda Mekke'de duyuldu. Fahri kâinât efendimiz haberin doğruluğunu anlamak için Abdullah bin Ebî Hadred'i Hevâzin kabîlesine gönderdi. Hazreti Abdullah kılık kıyâfetini değiştirerek düşmanın içine girdi. Fikirlerini ve hareket tarzlarını öğrenip durumu hemen sevgili Peygamberimize bildirdi.

Resûl-i ekrem efendimiz derhal şanlı Eshâbını topladı. Mekke'ye yirmi yaşındaki Attâb bin Esîd hazretlerini vâli yaparak süratle yola çıktı. On iki bin kişilik ordusu ile müşrik Hevâzin ve Sakîf kabîlelerini karargâhlarında bastırmak istiyorlardı. Mücâhidlerin sancağını Hazreti Ali taşıyordu.²⁹⁶ Öncü kuvvetlerin kumandanlığını da Hâlid bin Velîd hazretleri yapıyordu.²⁹⁷ Âlemlerin efendisi miğferini ve üst üste zırhını giymiş, Dûldül ismindeki katırına binmişti. Şevvâl ayının 11. günü Huneyn vâdisine varıldı. O gece Server-i âlem efendimiz ordusunu teftiş edip, harp düzenine soktu. Sabah namazını kıldırdıktan sonra, harekete geçti.

Müşriklerin kumandanı geceden istifâde Huneyn vâdisinin iki yamacına ordusunu yerleştirmiş pusukurmuştu. Önde, birlikleri ile giden Hâlid bin Velîd hazretleri pusudan habersiz geçide doğru atını sürmüştü. Sabahın alaca karanlığı düşmanı görmeyi engelliyordu. Bir anda binlerce ok mücâhidlerin üzerine yağmaya başladı. Bu beklenmedik ok yağmurundan kurtulmak için mücâhidler geri çekilmek mecburiyetinde kaldılar. Bu hızlı geri dönüş arkadan gelen askerlerin düzenini karıştırdı. Onlar da geri çekilmek için dönüş yaptığında yirmi bin kişilik düşman birliklerinin sel gibi vâdiye akmaya başladığı görüldü.

²⁹⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 357; Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, IV, 204.

²⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 350; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 428; Vâkîdî, *el-Megazî*, II, 912.

Sevgili Peygamberimiz tek başına, hücumla kalkan müşriklere doğru ileri atıldı. Yalnız Hazreti Abbâs, Hazreti Ebû Bekr ve yüz kadar kahraman sahâbî ölmeyi göze alıp Resûl-i ekrem efendimize yetiştiler. Vücûdlarını sevgili Peygamberimize kalkan yaptılar. Hazreti Abbâs, katırın dizgini, Süfyân bin Hâris hazretleri de üzengisini tutarak hızını kesmeye, Resûlullah efendimizin düşman birliklerinin arasına dalmasına mâni olmaya çalışıyorlardı. Âlemlerin efendisi Allahü teâlânın dîninin yok olacağına üzüldüğünden; “Yâ Abbâs! sen onlara “Ey Medîneliler! Ey Semüre ağacının altında bî’at eden sahâbîler” diyerek seslen!” buyurdu. Hazreti Abbâs iri yapılı ve heybetli idi. Bağırıldığı zaman sesi çok uzaklardan duyulurdu. Bütün gücü ile; “Ey Medîneliler! Ey Semüre ağacının altında Peygamberimize söz veren eshâb dağılmayınız. Buraya toplanınız.” diye bağırды. Bunu işiten Eshâb-ı kirâm geri dönmek istediler. Fakat hayvanlarının pek ziyâde ürkmesi geri dönmelerine mâni oluyordu. Nihâyet zırhını kılıcını mızrağını alıp hayvanlarından kendilerini atmak mecbûriyetinde kaldılar. Süratle Resûlullah efendimizin yanına yetişip düşmanla müthiş bir çarpışmaya girdiler. “Allahü ekber! Allahü ekber!” sadâları yeri göğü inletiyor düşmanı korkutup dehşete düşürüyorlardı. Bedr’de, Uhud’da, Hendek’de ve Hayber’de pek büyük kahramanlık gösteren Eshâb bilhassa Hazreti Ali, Ebû Dücâne, Zübeyr bin Avvâm döne döne çarpışıyor düşmanı saf dışı edip, geri püskürtüyorlardı.

Âlemlerin efendisi, Eshâbın canla başla yaptığı bu çarpışmayı tâkib ediyor mübârek dudaklarından; “Allahım bize yardımını indir. Şüphesiz sen onların bize gâlip gelmesini istemezsin.” duâları işitiliyordu. Sevgili Peygamberimiz Allahü teâlâyâ olan yalvarmaları arasında yerden bir avuç kum aldı; “Yüzleri kara olsun.” buyurarak müşriklerin üzerine savurdu. Sevgili Peygamberimizin bir mûcizesi olarak, düşman askerlerinden gözlerine kum dolmadık kimse kalmadı. Melekler de yardıma gelmişti. Peygamber efendimiz; “Allahü teâlâyâ and olsun ki onlar bozguna uğradılar.” buyurdular. Müşrikler, bozulmaya, geri dönüp kaçmaya başlamışlardı. Geri döndükçe peşlerinde şanlı sahâbîleri görüyorlar, harp meydanına getirdikleri hanımlarını çocuklarını ve mallarını bırakarak son sür’atle kaçıyorlardı.

Harp meydanında yetmiş ölü, altı bin esir ve hadsiz hesapsız mal bırakmışlardı. Kaçanların bir kısmı Tâif kalesine sığındı. Bir kısmı da Nahle’ye, Evtas’a gittiler. Kumandanları Mâlik bin Avf Tâife sığınanlar arasında idi. Eshâb-ı kirâm onları bir müddet tâkib etti. Evtas’ta yine şiddetli çarpışmalar oldu. Düşman yine bozguna uğradı.²⁹⁸

Bu gazâda Allahü teâlânın izni Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin himmeti bereketi ile zafer yine müslümanların olmuştu. Dört şehîd verilmiş, bâzı sahâbîler de yaralanmıştı. Hâlid bin Velîd hazretlerinin de yaralı olduğunu işiten sevgili Peygamberimiz, onun yanına varmış yarasını mübârek elleriyle sıvazlayınca yara ânında iyi olmuştu.

²⁹⁸ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 925.

*Cânım kurban olsun senin yoluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed,
fiefâat eylesin kemterkuluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed
Mü'min olanların çoktur cefâsı,
Âhirette olur zevk u sefâsı,
On sekiz bin âlemin Mustafâ'sı,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed
Yedi kat gökleri seyrân eyleyen
, Kürsünün üstünde cevlân eyleyen.
Mi'râcında ümmetini dileyen,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed
Yunus neyler iki cihâm sensiz,
Sen hak peygambersin seksiz, gümânsız
Sana uymayanlar gider imânsız,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed.*

TÂİF SEFERİ

Kâinâtın sultânı sallallahü aleyhi ve sellem Tâife kaçan düşmanın da üzerine yürüyerek kesin netîceyi almak istiyordu. Mekke'ye yakın olan bu kale, küfrün son, fakat en muhkem kalelerinden biriydi. Peygamber efendimiz hicretten önce Tâife gelip bir ay onlara nasîhat etmişti. Fakat Tâifliler, Âlemlerin efendisine görülmedik işkence ve zulümlerde bulunmuşlardı. Hattâ mübârek ayaklarını kan içinde bırakmışlardı. Efendimiz burada Zeyd bin Hârise hazretleriyle hayatının en acıklı ve en ızdıraplı günlerini yaşamıştı. Sevgili Peygamberimiz, Hâlid bin Velid hazretlerini önden gönderdi. Şanlı Eshâbıyla kendileri arkadan Tâif önlerine geldiler. Sakîf kabîlesi muhkem olan kalelerine önceden bol miktarda yiyecek depo etmişlerdi. Eshâb-ı kirâmın geldiğini görünce kapıları kapatıp savunmaya geçtiler. Kalenin yakınlarına kadar sokulan mücâhidlere ok atışları ile karşılık veriyorlardı. Ve savaş bu şekilde devâm ediyordu. Tâifliler bir türlü kaleden çıkıp da meydanda, göğüs- göğüse çarpışmaya cesâret edemiyorlardı.

Eshâb-ı kirâmdan bâzıları kalenin içine mancınıkla taş atılmasını teklif ettiler. Peygamber efendimiz, uygun görüp, mancınıklar yaptırdı. Onlarla müşriklere taş atılarak muhâsaraya devâm etti. Eshâb-ı kirâm canla başla uğraşiyor bir an önce kaleyi fethetmeye çalışıyorlardı. Bu arada on dört sahâbî şehâdet mertebesine kavuşmuştu. Fakat kalenin çok muhkem olması fethi engelliyordu.

Muhâsaranın yirminci gününe doğru bir gece, Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, rüyâsında kendisine hediye edilen bir kab dolusu tereyağının bir horoz tarafından gagalanıp yere döküldüğünü gördü. Bunu Tâif'in bu sene fethedilmeyeceğine yorarak muhâsarayı kaldırdı.

Merhamet deryâsı olan sevgili Peygamberimiz bundan 8 sene önce kendisine eziyet eden Tâifliler için; "İzin verirsen şu dağları başlarına çevireyim "diyen meleğe; "Ben âlemlere rahmet olarak gönderildim. İsteğim tek şey Allahü teâlânın bu müşriklerin zulmünden hak teâlâyâ hiçbir ortak koşmaksızın ibâdet edecek bir nesil ortaya çıkarılması." buyurmuştu. Şimdi de merhamet buyururup; "Yâ Rabbi! Sakîflilere doğru yolu göster! Onları bize getir." diye duâ ediyordu.

Habîb-i ekrem efendimiz Eshâbı ile Tâiften ayrılıp Hüneyn’de ele geçirilen esirler ile ganîmetlerin toplandığı Cirâne’ye geldi. Altı bin esirin yanı sıra yirmi binden ziyâde büyük, ve kırk binden ziyâde de küçük baş hayvan ile hesapsız zînet eşyâsı ganîmet alınmıştı. Onları, hak sahibi mücâhidlere paylaştırmıştı. O sırada Hevâzin kabîlesinden bir heyetin huzûra kabûl edilmek için istihâmda buldukları öğrenildi. Sevgili Peygamberimiz onları kabûl etti. Hey’et Hevâzin kabîlesinin toptan müslüman olduğunu bildirince Âlemlerin efendisi çok memnûn olmuşlardı. Bunun üzerine kendisine düşen esirleri derhal âzâd edip geri verdi. Eshâbı kirâm da aynı şekilde sevgili Peygamberimizi tâkib etti. Resûlullah efendimizin bir merhameti bir anda altı bin esirin hürriyetine kavuşmasına sebep olmuştu. Bu haber, Tâife sığınan Hevâzin kabîlesinin reisi Mâlik bin Avfa ulaştırıldığında, o da gelip müslüman olmuştur. Peygamber efendimiz, onu ihsânlarla boğmuştu.²⁹⁹

Artık, burada yapılacak iş kalmamıştı. Kâinâtın sultânı her zaman olduğu gibi muzaffer olarak Eshâbı ile Mekke’ye döndü. Attâb bin Esîd’i Mekke’ye vâli yaptı.³⁰⁰ Muâz bin Cebel hazretlerini de din işlerini öğretmek için bıraktı.³⁰¹ Kâbe-i muazzamayı tavâf edip umresini yaptıktan sonra şanlı Eshâbı ile tekrar Medîne’nin yolunu tuttular...

Bir sene sonra, Tâifliler, müslüman olmak için altı kişilik bir hey’eti, Medîne’ye sevgili Peygamberimizin huzûruna gönderdiler. Âlemlerin efendisi bir sene önce Tâiften ayrılırken; “Yâ rabbi Sakîflilere doğru yolu göster onları bize getir.” diye duâ etmişti. İşte şimdi Sakîfliler, müslüman olmak için gelmişlerdi. Resûl-i ekrem efendimiz, onların müslüman olmalarına çok sevinip, kendilerine bâzı imtiyazlar verip Tâife gönderdi. Başlarına Osman bin Ebi’l- Âs hazretlerini vâli tâyin eyledi.³⁰²

²⁹⁹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 452; Vâkıdî, *el-Megazî*, III, 925; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 312.

³⁰⁰ İbn Mace, “Ticarât” 20; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 440; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 687; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 498; II, 264; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 890, 960; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 137.

³⁰¹ Vâkıdî, *el-Megazî*, III, 959; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 137.

³⁰² Ebu Dâvûd, “Salât”, 12; İbn Mace, “Mesacid”, 3; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 21; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 541; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, V, 509.

TEBÛK SEFERİ

Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz Medîne-i münevvereyi teşrif ettikten sonra, çeşitli devletlere elçiler gönderip onları İslâma dâvet eyledi. Umman, Bahreyn hükümdarları tebeasıyla müslüman olmakla şereflendiler. Ayrıca birçok kabîlelerden hey'etler gelerek Âlemlerin efendisine tâbi olduklarını bildirdiler ve saâdete kavuştular.

Artık İslâmiyet büyük bir hızla yayılıyordu. Çevre kabîlelere, devletlere dinin esaslarını öğretmek üzere muallimler, onları idâre etmek için vâliler gönderiliyordu. Hicretin dokuzuncu senesinde Medîne müslüman olan hey'etlerin akınına uğradı.

Hicretin dokuzuncu senesinin Receb ayı idi. Bir gün Resûlullah efendimiz, Eshâbına; “Bugün sâlih bir kardeşiniz vefât eyledi. Kalkınız onun namazını kılınız.” buyurdu. Peygamber efendimiz imâm olup gâib cenaze namazını kıldırdı. Sonra buyurdular ki, “Kardeşiniz Necâşi Eshame için Allahü teâlâdan mağfiret talep ettik.”

Bir müddet sonra Habeşistan'dan gelen haberde Necâşi Eshame'nin vefât ettiği öğrenildi. Peygamber efendimizin cenâze namazını kıldırdığı güne rastlıyordu.³⁰³

İslâmiyet'in Arab yarım adasında hızla yayıldığı bu dokuzuncu senede “İslâm Devletini” kıskanan ve büyümesini engellemek isteyen Bizans imparatoru Heraklius'a Hıristiyan Arablar; “Şu peygamberlik dâvâsıyla ortaya çıkmış bulunan kişi vefât etti. Müslümanlar şimdi kıtlık ve yokluk içindeler. Eğer onları dînine çevirmek istiyorsan şimdi tam sırasıdır.” diye mektup yazdılar. Bu mektup üzerine Heraklius, kırk bin kişilik bir orduyu, Kubâd'ın kumandasında müslümanlarla savaşmak için yola çıkardı.

Bu durumu haber alan Fahri kâinât efendimiz, Eshâbını toplayarak harbe hazırlanmalarını emir buyurdu. O sene kuraklık olduğundan sahâbîler maddî yönden büyük bir darlık içinde bulunuyorlardı. Sâdece ticâret yapanların durumu, biraz iyiydi. Peygamber efendimiz, Eshâbının, harbe katılacak olan askerinin techizâtı için mâli yardımda bulunmalarını da arzu buyurmuşlardı. Efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem, bu arzuları sahâbîleri harekete geçirdi. Herkes elinde avucunda ne varsa getiriyor, malı ve canı ile cihâda hazırlanmaya çalışıyordu.

³⁰³ Buhârî, “Cenâiz”, 52; Nesaî, “Cenâiz”, 37.

Peygamber efendimizin mağara arkadaşı Hazreti Ebû Bekr, malının tamamını getirmişti. Resûl-i Ekrem efendimiz, “Âile efrâdına ne bıraktın yâ Ebâ Bekr?” buyurunca, o; “Allahü teâlâyı ve Resûlünü bıraktım.” diye cevap vermiştir. Hazreti Ömer malının yarısını yardım olarak getirmiş, Peygamber efendimiz ona da; “Âilene ne bıraktın yâ Ömer?” diye suâl edince, “Getirdiklerim kadar bıraktım” diye cevap vermiş. Peygamber efendimiz de; “İkinizin arasındaki fark sözleriniz arasındaki fark gibidir.” buyurmuştur. Bunun üzerine Hazreti Ömer “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Ebâ Bekr! Hayır yolundaki bütün yarışlarda beni geçiyorsun. Artık hiçbir şeyde seni geçemeyeceğimi iyice anladım” diyerek onu takdir etmişti.³⁰⁴

Eshâbı kirâm gücü yettiği kadar yardım etmeye çalışıyordu. Fakat münâfiklar; “Siz gösteriş için veriyorsunuz.” diye Eshâb-ı kirâmı alay ediyordu. Peygamber efendimiz; “Kim bugün bir sadaka verirse, sadakası kıyâmet günü Allahü teâlâ katında onun lehinde şahitlik yapacaktır.” buyurdu. Peygamber efendimizin, mübârek sözleri üzerine mü’minler daha fazla yardım etmeye başladılar. Hazreti Osman bin Affân, ordunun üçte birini techîz etti. Böylece müslümanların en fazla yardım edeni oldu. Hazreti Osman ordunun ihtiyaçlarını o şekilde karşılamıştı ki, su tulumlarını tâmir ederken kullanacakları çuvaldızı bile koymayı ihmâl etmemişti. O’nun bu yardımı üzerine Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, “Bugünden sonra, Osman’a günah yazılmaz.” buyurdu.³⁰⁵ Maddi durumu çok zayıf olan sahâbîlerden biri de, cihâda yardım sevabına kavuşmak için o gece sabaha kadar bir hurma bahçesinde su çekmiş, kazandığı hurmayı Peygamber efendimize getirmiş ve “Yâ Resûlallah! Rabbimin rızâsını kazanmak için elimde olanı getirdim. Kabûl buyurunuz.” demişti.

Müslüman erkekler, ellerinden geldiği kadar yardıma çalışırken, kadınlar da bu yolda kendilerine düşen vazifeyi hakkıyla yapıyorlardı.

Tebük seferine hazırlandıkları zaman, müslümanlar çok sıkıntılı bir zamanda idiler. Kıtlık öyle şiddetli idi ki, elinde avucunda bir şeyi kalmayan Eshâb-ı kirâmdan pek çok kimseler Resûlullah efendimizin, huzûruna gelip; “Yâ Resûlallah! Yaya kaldık! Yiyecek bir şeyimiz de yok! Bu gazâda sizden ayrılmayıp cihad sevâbına kavuşmak isteriz.” diyorlardı. Sevgili Peygamberimiz, onlara, kendilerini bindirecek bir şeyi kalmadığını üzümlere bildiriyorlardı. Bir defâsında Sâlim bin Umeyr, Abdullah bin Mugaffel, Ebû Leylâ Mâzînî, Ulbe bin Zeyd, Amr bin Hümâm, Heremî bin Abdullah, İrbâd bin Sâriye, sevgili Peygamberimizin huzûruna gelerek aynı dilekte bulunmuşlardı. Efendimiz de onlara büyük bir üzüntü içinde; “Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum.” Buyurunca, onlar, Peygamber efendimizden ayrı kalmak ve cihâda katılamamanın verdiği üzüntü ile ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Allahü teâlâ, şu âyeti kerîmeyi gönderdi. Meâlen; “Bir de o kimselere günah yoktur ki kendilerini bindirip savaşa sevkedesin diye sana geldikleri zaman onlara “sizi bindirecek bir hayvan

³⁰⁴ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 990; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, II, 34.

³⁰⁵ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 990.

bulamıyorum” demiştin. Bu uğurda sarf edecekleri şeyi bulamadıklarından dolayı kederlerinden, gözleri yaş döke döke döndüler.”³⁰⁶ buyuruluyordu. Sonunda onları da Hazreti Abbâs ile Hazreti Osman, gazâyâ hazırladılar.

Hazırlık tamamlanınca Peygamber efendimiz orduyu Seniyetü’l- Vedâ’da topladı. Gazâyâ katılmayan yok denecek kadar azdı. Resûl-i ekrem efendimiz, orduyu toplayıp harekete karar verince Muhammet bin Mesleme’yi Medîne’de kendi yerine bıraktı.³⁰⁷ Sefere başlayacağı sırada, Peygamber efendimiz; “Yanınıza fazla ayakkabı alınız. Yedek ayakkabınız bulunduğu müddetçe sıkıntı çekmezsiniz” buyurdu.

Ordu hareket ettiği zaman, münâfkların başı Abdullah bin Übeyy, müslümanları korkutmak için, olmayacak söz söyledi. Hattâ; “Yemîn ederim ki, sanki O’nu ve Eshâbını ikişer ikişer iplere bağlanmış hâlde görür gibi oluyorum...” diyordu. Fakat bu sözlere, Eshâb-ı kirâm hiç aldırış etmiyor, cihâda katılma aşkı gittikçe artıyordu. Bunu gören münâfıklar kahroluyorlardı.

Resûlullah efendimiz Seniyyetül-Vedâ’dan Tebük’e hareket edeceği zaman, ordunun bayraklarını ve sancaklarını açtırdı. En büyük sancağı Hazreti Ebû Bekr’e, en büyük bayrağı da Zübeyr bin Avvâm hazretlerine vermişti. Evs kabîlesinin bayrağını Üseyd bin Hudayr’a, Hazrec kabîlesinin sancağını Ebû Dücâne’ye verdi.³⁰⁸ Peygamber efendimizin kumandasındaki Eshâb-ı kirâmın sayısı, on bini süvâri olmak üzere, otuz bin kişi idi. Sağ kol kumandanlığına Hazreti Talha bin Ubeydullah, sol kola da Abdurrahmân bin Avf hazretleri tâyin edildi.³⁰⁹

Şanlı sahâbîler pek sıcak bir havada ve Peygamberlerinin kumandası altında harekete geçtiler. Başlarında Allahü teâlânın Habîbi olduktan sonra, yiyecek ve içeceklerinin olmaması onları yollarından döndüremez; gidecekleri yolun uzaklığı, düşman askerlerinin çokluğu da gözlerini korkutamazdı. Bu hâlde her yere gidilirdi.

Sevgili Peygamberimiz ve kahraman sahâbîler her konak yerinde bir müddetistirâhattan sonra tekrar yollarına devam ediyorlardı. Sekizci konak yerleri, Sâlih aleyhisselâmın kavminin helâk edildiği Hicr’di. Peygamberlerinin emrini dinlemedikleri için Allahü teâlâ, şiddetli bir sayha yâni ses ile onları helâk etmişti. Kâinâtın sultânı eshâbına; “Bu gece kuvvetli ve ters istikâmetten bir fırtına esecektir. Kimse yanında arkadaşı olmadıkça ayağa kalkmasın. Herkes devesinin dizini bağlasın. Burası azâb inen yerdir. Kimse bu sudan içmesin ve abdest almasın!..” buyurdular. Herkes bu emre uydu. Gece çıkan kuvvetli bir fırtına her tarafı alt-üst etmeğe başladı. Bu sırada devesini bağlamayı ihmâl eden biri, aramak için tek başına ayağa kalktığı anda fırtınaya kapılarak sürüklenip Tayy dağının

³⁰⁶ et-Tevbe 9/92.

³⁰⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 519; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 8; Huzaî, *et-Tahrîç*, s. 327; Kettanî, *et-Teratîbü’l-İdâriyye*, I, 485.

³⁰⁸ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 996; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, II, 36.

³⁰⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 1001; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, II, 36.

eteklerine atıldı. Birisi de çok sıkışmıştı. Abdest bozmak için gittiği yerde, Hunak denilen hastalığa yakalandı. Peygamber efendimizin duâ buyurması ile yeniden sıhhate kavuştu.

O sabah su kaplarında hiç su kalmamıştı. Susuzluktan herkes ölecek hâle gelmişti. Münâfklar bunu fırsat bilip; “Muhammed gerçekten peygamber olsaydı, duâ edip yağmur yağdırırdı.” Diye fitne çıkarmaya yeltendiler. Durum Âlemlerin efendisine arz edildiğinde, mübârek ellerini kaldırdılar ve Allahü teâlâyâ yağmur ihsân etmesi için yalvardılar. Sıcak ve bulutsuz bir havada derhal yağmur bulutları peydâ oldu. Şiddetli bir yağmur başladı. Herkes kaplarını doldurarak abdest alıp, hayvanları suladı. Yağmur durup bulutlar dağılınca yağmurun yalnız ordunun üzerine yağdığı görülmüştü. Sevgili Peygamberimiz ve sahâbîler tekbir getirdiler. Allahü teâlâyâ hamd ettiler. Münâfıklara da; “Artık bir özrünüz kalmadı. Allahü teâlâyâ ve Resûlüne îmân edin ve sâlih bir müslüman olun!...” dediler. Fakat hayâsız münâfklar; “Ne olmuş ki?... Bir bulut geçerken yağdı ve gitti!...” diye karşılık verdiler.

Açlık da son haddine gelmişti. Öyle ki, bir hurmayı iki kişi bölüşür vaziyete düşmüşlerdi. Şiddetli sıcağa, çekilen açlık ve susuzluğa rağmen, Tebük’e yaklaşılmıştı. Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; “Yarın ingâallah kuşluk vaktinde Tebük kaynağına varacaksınız. Ben gelinceye kadar o suya el uzatmayız” buyurdular. Ertesi gün oraya vardılar. Kaynağın suyu oldukça azdı. Sevgili Peygamberimiz, o sudan, bir kaba koydurdular ve içine mübârek elini sokup duâ ettiler. Sonra kaynağa döktüler. Sular bir anda kabarıp çoğaldı. Otuz bin kişilik İslâm ordusu içtiği hâlde hiç eksilmedi. Sonradan Fahr-i kâinât efendimizin bir mucizesi olan bu su ile her taraf sulandı. O bölge yemyeşil bir sahra olup, bereketlerle dolup taşı.

Resûl-i ekrem efendimiz, şanlı Eshâbı ile Tebük’e geldiklerinde, Bizanslılarla, Âmile, Lahm ve Cüzâm gibi Hıristiyanlaştırılmış Arab kabîlelerinden müteşekkil Rum ordularını karşılarında bulamadılar. Mûte’de üç bin mucâhide karşı yüz bin kişilik Rum ordusu mağlûb olmuştu. Şimdi ise, karşılarında otuz bin mucâhid vardı ve komutanları Kâinâtın efendisi idi. Rumlar sevgili Peygamberimizin kahraman Eshâbını toplayıp geldiğini duyunca, her biri kaçacak yer aramışlardı.

Resûlullah efendimiz, Eshâbıyla istişâre ederek Tebük’ten öte gitmediler. Bu sırada o bölgede oturan bâzı kabîleler ve devletler, İslâm ordusunun geldiğini işitmişlerdi. Korkularından Peygamber efendimize birer hey’et gönderip, cizye vermek üzere emân dilediler. Peygamber efendimiz, merhamet buyurup, tekliflerini kabûl eyledi ve herbiriyle ayrı ayrı andlaşma maddeleri yazılarak, emniyette oldukları söylendi.

Tuzak...

Server-i kâinât aleyhi efdalüssalevât efendimiz, yirmi güne yakın düşmanı bekledi. Tebük'te Eshâb-ı kirâmıyla nice sohbetler edip, gönüllerini nûr deryâsı ile yıkadı. Mübârek kalbinden fişkırان feyz ve bereketleri onların kalblerine akıttı. Yaptığı benzeri bulunmaz sohbetlerinden birinde buyurdu ki: “İnsanların en iyisini ve şerefisini size haber vereyim mi?” Eshâb-ı kirâm; “Veriniz, yâ Resûlallah!” dediler. Bunun üzerine; “İnsanların hayırlısı, atının veya devesinin sırtında, yâhut iki ayağının üzerinde son nefesine kadar Allahü teâlânın yolunda çalışan kimsedir. İnsanların kötüsü de, Allahü teâlânın Kitâbını okuyup ondan hiç faydalanamayan azgın kimsedir” buyurdu.

Şehîdlik hakkında soran bir kimseye de; “Varlığımı yed-i kudretinde bulunduran Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, şehîdler, kıyâmet günü, kılıçları boyunlarında asılı olarak gelecekler. Nûrdan minberlerin üzerine oturacaklardır” buyurdular.³¹⁰

Tebük'ten Medîne'ye dönmek için hazırlıklar yapıldığı bir sıra, açlıktan dayanılamayacak hâle gelen sahâbîler, durumlarını Peygamber efendimize arz ettiler. Resûlullah efendimiz onların arta kalan yemeklerini bir deri yaygı üzerine toplattı. Bunlar küçük bir tencereyi zor doldurdu. Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, abdestini tazeleyip iki rekat namaz kıldı. Mübârek ellerini açıp yiyeceklerin bereketli olması için duâ eylediler. Sonra Eshâbına, kablalarını getirmelerini emrettiler. Koca orduda hiç bir kab boş bırakılmayacak şekilde dolduruldu. Ayrıca, bütün mücâhidler doyuncuya kadar yedikleri hâlde, sofradaki yiyeceklerin hiç eksilmediği görüldü.

Mücâhidler, Tebük'ten ayrılıp Medine'nin yolunu tutmuşlardı. Bir gece münâfiklar, ilerdeki dar geçitte, sevgili Peygamberimize tuzak kurup öldürmek üzere aralarında anlaşdılar ve pusuda beklemeğe başladılar. Peygamber efendimizin devesinin yularını Ammâr bin Yâser hazretleri çekiyor, arkasında da Hazreti Huzeyfe bin Yemân geliyordu. Münâfikların anlaşıp, sû-i kast tertib ettiklerini Cebrâil aleyhisselâm, haber verdi. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz oraya yaklaşınca, bu münâfik grubu yüzlerini maskeleyerek hücûma geçtiler. Hazreti Huzeyfe; “Ey Allahü teâlânın düşmanları!” diyerek elindeki sopa ile münâfiklara ve hayvanlarına vurmaya başladı. Bu bağırıp çağırmadan korkan on iki münâfik, derhal askerlerin arasına karışdılar. Resûlullah efendimiz, onların isimlerini Hazreti Huzeyfe'ye bildirdi ve başkalarına söylememesini tenbih etti.

Hâdiseyi işiterek huzûra gelen Üseyd bin Hudayr hazretleri, Peygamber efendimize; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Onları bana bildir de başlarını size getireyim!” diyerek çok yalvardı. Fakat Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem müsaade etmedi.³¹¹

Mescid-i Dırâr

³¹⁰ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 1018.

³¹¹ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 1040.

Nihâyet sevgili Peygamberimiz ve kahraman Eshâbı, Bizanslıların gözünü korkutmuş, mukâvemetlerini kırmış olarak, nûrlu Medîne'ye yaklaşmışlardı. Kâinâtın sultânı, Medîne'ye çok yakın olan Zî-Evân denilen yerde, Eshâbına konaklamalarını emretti. Sahâbîler dinlenirken birkaç münâfık, sevgili Peygamberimize gelip, Mescid-i Dırâr'a teşrif etmesini istedi.

Mescid-i Dırâr, Kubâ'da bulunuyordu. Resûlullah efendimiz, Medîne'ye hicreti esnâsında Kubâ'da yaptırdığı ilk mescidin karşısına münâfıklar tarafından yapılmıştı. Sevgili Peygamberimiz, Eshâbıyla Tebük'e giderken, münâfıklar huzûra gelip; "Yâ Resûlallah! Yeni bir mescid yaptık, teşrif edip bize namaz kıldırır mısınız?" diyerek dâvet etmişler, fakat sefer hâlinde olan Âlemlerin efendisi, nasîb olursa Tebük'ten dönüşte uğrayabileceklerini buyurmuşlardı.

Münâfıkların maksadı; müslüman cemâati bölmek, kendi emellerine âlet etmek, fitne çıkararak onları birbirlerine düşürmekti. Hattâ, Bizans askerlerini Medîne'ye dâvet edip, bu mescide depo ettikleri silahlarla onlara yardım edeceklerdi. Peygamber efendimizin orada namaz kılmasını sağlamakla, Mescid-i Dırâr'ın mukaddes bir yer olduğu intibâi hâsıl olacaktı. Böylece müslümanlar orada namaz kılmak için birbirleriyle yarış edecek ve güyâ münâfıkların ağına düşeceklerdi!...

Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, münâfıkların bu dâvetini kabûl buyurmuş, gitmeğe karar vermişti. Allahü teâlâ Tevbe sûresinin 107-108. âyet-i kerîmelerini göndererek işin iç yüzünü bildirdi. Bunun üzerine Âlemlerin efendisi, Mâlik bin Duşşüm ile Âsım bin Adiy'e; "Şu, halkı zâlim olan mescide giriniz. Onu yıkınız, yakınız" buyurdular. Onlar akşam ile yatsı arasında gidip, binâyı ateşe verdiler. Sonra da yıkıp yerle bir ettiler. Müafıklardan hiç ses çıkmadı.³¹²

Peygamber efendimizin ve şanlı eshâbının gelmekte olduğunu işiten Medîne-liler, derhal toparlanıp büyük bir heyecanla karşılamaya çıktılar...

Sevgili Peygamberimizin Tebük seferi dönüşünden iki ay sonra, münâfıkların başı Abdullah bin Übeyy öldü. Bundan sonra münâfıkların birlikleri bozulup dağıldılar.

Böylece, sâdece münâfıkların değil, Arabistan'da müşriklerin ve Yahûdilerin de başları ezilmiş, İslâma karşı durma, engelleme faaliyetleri söndürülmüş oldu.

³¹² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 529; Vâkîdî, *el-Megazi*, II, 1040; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 466, 549.

VEDÂ HACCI

İslâm'ın beş şartından biri olan Hac da, hicretin dokuzuncu yılında farz kılındı. Nâzil olan âyet-i kerîmede buyuruluyordu ki: “Orada (Kâbe’de) apaçık alâmetler, İbrâhim’in makâmı vardır. Kim oraya girerse taarruzdan emîn olur. Ona bir yol bulabilenlerin (gücü yetenlerin) o Beyt’i hac (ve ziyâret) etmesi, Allahü teâlâ’nın insanlar üzerinde bir hakkıdır, farzıdır. Kim bu farzı inkâr ederse, şüphesiz ki, Allahü teâlâ bütün âlemlerden müstagnîdir.”³¹³

Fahri Âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Allahü teâlânın bu emrini Eshâbına bildirdi. O sene Hazreti Ebû Bekr’i üçyüz kişilik bir kâfileye hac emri tâyin etti. Bu kâfilede bulunan Eshâb-ı kirâm, Hazreti Ebû Bekr’in emirliğinde Mekke’ye gitti. Bu sırada “Berâe sûresinin ilk âyet-i kerîmeleri nâzil oldu. Burada muâhede hakkındaki bâzı hükümler bildirildi. Sevgili Peygamberimiz bunu bildirmek üzere Hazreti Ali’yi de Mekke’ye gönderdi.”³¹⁴

O zaman Araplar arasında yaygın olan bir geleneğe göre, bir anlaşma yapılır veya yapılmış bir antlaşma bozulursa, bunu bizzat yapan veya onun tâyîn ettiği bir akrabâsı îlân ederdi. Peygamber efendimiz, bu iş için Hazreti Ali’yi Hac kfilesinin ardından Mekke’ye gönderdi. Hazreti Ali kâfileye yetişip birlikte Mekke’ye girdiler.³¹⁵

Hazreti Ebû Bekr bir hutbe okudu ve hac ibâdetini anlattı. Eshâb-ı kîram aleyhimürrıdvân, öğretilen esaslara göre hac yaptılar. Hac ibâdeti edâ edilirken, Hazreti Ali de Minâ’da “Cemre-i Akabe” denilen yerde bir hutbe okudu. Bu hutbesinde;

“Ey insanlar! Beni size Resûlullah gönderdi” diyerek söze başladı ve Berâe sûresinin ilk Âyet-i kerîmesini okudu. Bundan sonra; “Ben size dört şeyi bildirmeye me’murûm” dedi. Bu dört husus şunlar idi.

- 1- Mü’minlerden başka hiç kimse Cennet’e giremez.
- 2- Bu seneden sonra hiçbir müşrik, Kâbe’ye yaklaşamayacak.
- 3- Hiçbir kimse Kâbe’yi çıplak tavâf etmeyecek. (o zaman müşrikler Kâbe’yi çıplak oldukları halde tavâf ederlerdi.)
- 4- Her kimin Resûlullah ile andlaşması varsa, müddeti bitinceye kadar müteber olacak. Bunun dışındakilere dört ay mühlet tanınmıştır. Bundan sonra hiçbir müşrik için ahd ve himâye yoktur.

³¹³ Ali İmrân 3/97.

³¹⁴ Kettanî, *et-Terâtîbü’l-İdâriyye*, I, 256.

³¹⁵ Buhârî, “Megâzi”, 68; “Cizye”, 16; İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 545-546; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 169; Kilai, *el-İktifa*, II, 409; Kettanî, *et-Terâtîbü’l-İdâriyye*, I, 256.

O günden sonra hiçbir müşrik, Kâbe'ye gelmedi ve hiç kimse çıplak olarak Kâbe'yi tavâf etmedi. Bu hususlar bildirildikten sonra, müşriklerden çoğu Müslüman oldu. Hac farîzası yerine getirildikten sonra, Hazreti Ebû Bekr ve Hazreti Ali, yanlarındaki Eshâb-ı kirâm ile Medîne'ye döndüler.³¹⁶

Hicretin onuncu yılında İslâmiyet bütün Arab yarımadasına yayıldı. Arabistan'ın her tarafından insanlar Medîne'ye geliyor; Müslüman olmakla şereflemek, ebedî saâdete kavuşmak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Artık Arabistan'da Müslümanlara karşı koyacak hiçbir kuvvet kalmamış, İslâmiyet her tarafa hâkim olmuştu. Sâdece bâzı Yahudi ve Hıristiyan kabîleleri Müslüman olmamıştı.

Sevgili Peygamberimiz hicretin onuncu yılında, Hâlid bin Velîd'i dört yüz mücâhid ile Yemen civârında bulunan Hâris bin Ka'boğullarını İslâma dâvet etmek üzere gönderdi. Halid bin Velîd hazretleri Resûlullah efendimizin emri üzerine bu kabîleyi üç gün üst üste İslâma dâvet etti. Onlar da dâvete icâbet ederek müslüman oldular. Yine bu yılda Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Necrânlı Hıristiyanlarla sulh andlaşması yaptı. Bunlardan bâzıları daha sonra kendiliklerinden müslüman oldu. Aynı yıl Hazreti Ali de, Eshâb-ı kirâmdan üç yüz kişi ile birlikte, Yemen'de bulunan Medlec kabîlesini İslâm'a dâvet etmek için gönderildi. Önce karşı çıkmalarına rağmen, daha sonra müslüman oldular. Peygamber efendimiz, bu sene, İslâm'ın yayıldığı bütün beldelere vâliler ve zekât toplamak üzere görevliler (âmil, sâi) gönderdi.

Hicretin onuncu senesinde Peygamber efendimiz, hac için hazırlanıp Medîne'deki müslümanlara da hac için hazırlanmalarını emir buyurdu. Medîne dışında bulunanlara da haber gönderdi. Bunun üzerine binlerce müslüman Medîne'de toplandı. Hazırlıklar tamamlanınca, sevgili Peygamberimiz Zilka'de ayının 25. günü kırk bin kişilik bir kabile ile öğle namazından sonra Medîne'den hareket etti. Server-i kâinât efendimiz; "Ey Allahım! Bunu bana, içinde riyâ, gösteriş ve şöhret bulunmayan mebrûr ve mâkbul bir hac kıl" diyerek duâ eyledi. İhrâma girip, Cebrâil aleyhisselâmın haber vermesi ile yüksek sesle, telbiye getirmeye başladı. Buna eshâb-ı kirâm da katılınca, yer gök telbiye nidâları ile inlemeye başladı. "Lebbeyk! Allahümme lebbeyk! Lebbeyk! Lâ şerîke leke lebbeyk! İnnel hamde venni'mete leke vel mülke lâ şerikelek!..." Sevgili Peygamberimiz, kesilmek üzere 100 kurbanlık deve götürdü. 10 gün süren yolculuktan sonra, Zilhicce'nin 4. günü Mekke'ye vardılar. Yemen'den ve diğer beldelerden hac yapmak üzere gelenlerin de katılmasıyla, müslümanların sayısı 124 bini aştı. Sevgili Peygamberimiz, zilhiccenin 8. günü Mina'ya, 9. (Arefe) günü Arafat'a gittiler. Arafat vâdisinin ortasında öğleden sonra, Kusvâ adındaki devesinin üstünde, Vedâ Hutbesini okuyup eshâb-ı kirâm ile vedâlaştılar.³¹⁷

³¹⁶ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 974; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 160; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, XVIII, 23.

³¹⁷ Buhârî, "Haç", 95; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 173.

VEDÂ HUTBESİ

...Ey insanlar! Sözümlü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada ebedî olarak bir daha birleşemeyeceğim.

İnsanlar! Bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübârek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namûslarınız da öyle mukaddestir. Her türlü tecâvülden korunmuştur.

Eshâbım! Yarın Rabbinize kavuşacaksınız ve bugünkü her hâl ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönüp de birbirinizin boynunu vurmayınız! Bu vasiyetimi burada bulunanlar bulunmayanlara bildirsın! Olabilir ki bildirilen kimse, burada bulunup işitenden daha iyi anlayarak muhâfaza etmiş olur.

Eshâbım! Kimin yanında bir emânet varsa onu sahibine versin! Fâizin her çeşidi kaldırılmıştır. Ayağımın altındadır. Lâkin borcunuzun aslını vermeniz gerekir. Ne zulm ediniz, ne de zulme uğrayınız. Allahü teâlânın emriyle, fâizcilik artık yasaktır. Câhiliyyetten kalma bu çirkin âdetin her türlü ayağımın altındadır. İlk kaldırdığım fâiz de Abdülmuttalip'in oğlu (amcam) Abbâs'ın fâizidir.

Eshâbım! Câhiliyyet devrinde güdülen kan dâvâları da tamâmen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan dâvâsı Abdülmuttalib'in torunu (amcamoğlu) Rebîa'nın kan dâvâsıdır.

Ey insanlar! Harb edebilmek için haram ayların yerlerini değiştirmek, şüphesiz ki, küfürde çok ileri gitmektir. Bu, kâfirlerin kendisi ile dalâlete düşürüldükleri bir şeydir. Bir sene, helâl olarak kabûl ettikleri (bir ayı), öbür sene haram olarak îlân ederler. Cenâb-ı Hakk'ın helâl ve haram kıldıklarının sayısına uydurmak için bunu yaparlar. Onlar, Allahü teâlânın haram kıldığını helâl, helâl kıldığını da haram ederler.

Hiç şüphe yok ki, zaman Allahü teâlânın yarattığı gündeki şekil ve nizâmına dönmüştür.

Ey insanlar! Bu gün şeytan, sizin şu topraklarınızda yeniden te'sir ve hâkimiyetini kurma gücünü ebedî sûrette kaybetmiştir. Fakat siz; bu kaldırdığım şeyler dışında, küçük gördüğünüz işlerde ona uyarsanız bu onu memnûn edecektir. Dîninizi korumak için bunlardan da sakınınız!

Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allahü tealâdan korkmanızı tavsiye ederim. Siz, kadınları, Allahü teâlânın emâneti olarak aldınız; onların nâmuslarını ve iffetlerini Allahü teâlâ adına söz vererek helâl edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız; onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız; onların, âile mahremiyetinizi, sizin hoşlanmadığınızı hiç bir kimseye çiğnetmemeleridir. Eğer râzı olmadığınız herhangi bir kimseyi âile yuvanıza alırlarsa,

onları hafifçe döğüp sakındırabilirsiniz. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşrû bir şekilde, her türlü yiyim ve giyimlerini te'min etmenizdir.

Ey mü'minler! Size bir emânet bırakıyorum ki, ona sıkı sarıldıkça, yolunuzu hiç şaşmazsınız. O emânet, Allahü teâlânın kitâbı Kur'ân-ı kerîmdir. (Başka rivâyetlerde; "Sünnetim" ve "Ehl-i beytim" diye de bildirilmiştir.)

Ey Mü'minler! Sözümlü iyi dinleyiniz ve iyi muhâfaza ediniz! Müslüman, müslümanın kardeşidir ve böylece bütün müslümanlar kardeşler. Din kardeşinize âid olan herhangi bir hakka tecâvüz, başkasına helâl değildir. Meğer ki gönül hoşluğuyla kendisi vermiş olsun.

Eshâbım! Nefsinize (kendinize) zulmetmeyiniz. Kendinizin de üzerinizde hakkı vardır.

Ey insanlar! Allahü teâlâ her hak sâhibine hakkını (Kur'ân-ı kerîmde) vermiştir. Vârise, vasiyete lüzum yoktur. Çocuk kimin döşğinde doğmuşsa, ona âittir. Zinâ eden için mahrûmiyet vardır. Babasından başkasına âit soy iddiâ eden soysuz, yâhud efendisinden başkasına intisâba kalkan nankör, Allahü teâlânın gazâbına, meleklerin ve bütün müslümanların lânetine uğrasın! Cenâb-ı Hak, bu gibi insanların ne tövbelerini, ne de adâlet ile şehâdetlerini kabûl eder.

Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir; hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Âdem ise topraktır. Allah katında en kıymetliniz, takvâsı çok olanınızdır. Arabın Arab olmayana bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvâ iledir.

Ey insanlar! Yarın beni sizden soracaklar, ne diyeceksiniz?!..."

Eshâb-ı kirâm; "Allahü teâlânın dînini tebliğ ettin. Vazifeni yerine getirdin. Bize vasiyet ve nasîhatte bulundun, diye şehâdet ederiz" dediler.

Bunun üzerine Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, mübârek şehâdet parmağını kaldırarak cemâat üzerine indirdiler ve; "Şâhid ol yâ Rab! Şâhid ol yâ Rab! Şâhid ol yâ Rab!" buyurdular.

Sevgili Peygamberimiz, Vedâ Hutbesi'ni okuduğu gün, Mâide sûresinin; "Bugün dîninizi sizin için ikmâl eyledim. Üzerinize olan nîmetimi tamamladım ve size din olarak islâmiyet'i vermekle râzı oldum..." meâlindeki 3. âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Peygamber efendimiz, bu âyet-i kerîmeyi, Eshâb-ı kirâma okuyunca Hazreti Ebû Bekr ağlamaya başladı. Eshâb-ı kirâm, ağlamasının sebebini sorunca; "Bu âyet-i kerîme, Resûlullah'ın vefâtının yakın olduğuna delâlet ediyor. Onun için ağlıyorum" buyurdu.³¹⁸

Resûlullah efendimiz Mekke'de 10 gün kalıp, Vedâ Haccını yaptı ve Vedâ tavâfını yaparak Medîne'ye döndü. Vedâ haccından sonra, Eshâb-ı kirâm geldikleri yerlere gidip, Resûlullah'ın bildirdiği ve emrettiği şeyleri oralarda anlattılar.

³¹⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 603.

Hicretin onuncu yılında vukû bulan bir hâdise de, Peygamberlik iddiâsında bulunan yalancılardan ortaya çıkmasıdır. Bunlardan birisi Yemen’de ortaya çıkan Esved-i Ansî’dir. Sevgili Peygamberimizin emri üzerine Esved-i Ansî, Yemen’deki Müslümanlar tarafından evinde öldürüldü.. (Diğeri Müseylemetül Kezzâb’dır. Peygamber efendimizin vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekr, Müseyleme üzerine Hâlid bin Velîd kumandasında bir ordu gönderdi. Müseyleme, Vahşi “radıyallahü anh” tarafından öldürüldü).³¹⁹

*Gınâyı sevmeyip fakrı severdi fahr ederdi hem
Kılıp miskinleri kendine ihvân ol kerem-kânı
Yamalıklar dikip esvâbına nalin giyip dahî
Varıp her hastaya eylerdi dermân ol kerem-kânı
Hem ehl-i beytinin hizmetlerin bizzat ederdi hoş
Kamu müşküleri eylerdi âsân ol kerem-kânı
Eğer hubz-i şair ü mercimek çorbası ekliyün
Olunsa davet olurdu o mihmân ol kerem-kânı
Binerdi geh deve geh at ve geh katır gehi merkeb
Yalın ayak yürüdü kâh o sultân ol kerem-kânı*

³¹⁹ Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 863; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, LXII, 404.

VEFÂTI

Hicretin onbirinci senesi idi. Cebrâil aleyhisselâm, bu sene geldiğinde sevgili Peygamberimize, Kur’ân-ı kerîmi iki defâ baştan sona okudu. Hâlbuki, daha önceki yıllarda Kur’ân-ı kerîmi bir defâ okumuştur. Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Cebrâil aleyhisselâmın, en son teblîğ ettiği “Allahü teâlânın yardımını ve zafer günü gelip, insanların, Allahü teâlânındînine (İslâmiyet’e) akın akın girdiklerini görünce, Rabbini hamd ile tesbîh et! O’ndan af dile! Çünkü O, tevbeleri dâimâ kabûl eder.” meâlindeki Nasr sûresini dinledikten sonra; “Yâ Cebrâil! İçimden, ölümümün yaklaştığını duyuyorum” buyurdu. Bunun üzerine Cebrâil aleyhisselâm, şu âyet-i kerîmeleri okudu, meâlen: “Âhıret, senin için dünyâdan daha hayırlıdır. Rabbin sana râzı oldum deyinceye kadar her istediğini verecek.”³²⁰

Sevgili Peygamberimiz, o gün Medîne’de bulunan bütün Eshâb-ı kirâmının, öğle namazında mescidde toplanmaları için haber gönderdi. Server-i âlem efendimiz, namazı kıldırıktan sonra, bir hutbe irâd ettiler. Bu öyle bir hutbe idi ki, dinleyen bütün kalbler ürpermiş, gözlerden yaşlar boşanmıştı. Daha sonra; “Ey insanlar! Sizin Peygamberiniz olarak beni nasıl buldunuz” buyurunca, Eshâb-ı kirâm ; “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ, sana bizim tarafımızdan bol bol hayırlar ihsân buyursun. Sen, bizim için çok şefkâtli bir baba, nasîhatte bulunan şefkâtli bir kardeş gibiydin. Allahü teâlânın sana lütfettiği Peygamberlik vazifesini yerine getirdin. Vahyedilenleri bize ulaştırdın. Rabbinin yoluna, İslâm’a hikmet ile, güzel nasîhat ile dâvet ettin, çağırдың. Allahü teâlâ sana en güzel ve en yüksek karşılıklar versin” dediler.

Peygamber efendimiz; “Ey mü’minler! Allah aşkına kimin bende hakkı varsa, kalsın gelsin, kıyâmetten önce burada alsın” buyurdular. Fakat, hakkını almak için kalkıp gelen olmadı. Resûlullah efendimiz, ikinci ve üçüncü defâlar da Allahü teâlânın adını anarak; “Hakkı olan gelsin alsın” buyurdu. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâmdan pîr-i fânî olan Hazreti Ukâşe kalktı. Resûlullah’ın huzûruna vardı. Sonra; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Tebük gazâsında seninle beraberdim. Tebük’ten ayrıldığımız sırada benim devemle, sizinki yan yana gelmişlerdi. Ben devemden indim. Sana yaklaştım. Maksudım senin mübârek vücûdunu öpmekti, o zaman kamçı ile sırtıma vurmuşsun. Niçin vurduğunu bilmiyorum” dedi.

Peygamber efendimiz; “Yâ Ukâşe! Allahü teâlâ seni, Resûlünün kasten vurmasından muhâfaza eylesin. Yâ Bilâl! Kızım Fâtıma’nın evine git. O kamçıyı bana getir” diye emretti. Hazreti Bilâl, mescidden çıktı. Elini başına koymuş, “Resûlullah kendisine kısas yaptıracak!” diye hayretler içerisinde

³²⁰ ed-Duha 93/4-5.

de kalmıştı. Eve varınca kapıyı çalıp; “Ey Resûlullah’ın kerîmesi! Bana Resûlullahın kamçısını ver!” deyince Hazreti Fâtıma vâlidemiz; “Yâ Bilâl! Şimdi ne hac zamânı, ne de gazâ! Babam kamçıyı ne yapacak?” diye sordu. Hazreti Bilâl: “Ey Fâtıma! haberin yokmu? Resûlullah’a onunla kısas yapılacak!” dedi.

Fâtıma vâlidemiz; “Yâ Bilâl! Resûlullah’tan kısas ile hakkını almaya kimin gönlü râzı olur? Mâdem ki, istedi vereyim. Fakat Hasan ve Hüseyin’e söyle, hakkını kim alacaksa, kısası kendilerine yaptırınsınlar. O zât, hakkını onlardan alsın. Sakın Resûlullah’a kısas yaptırmasınlar” diye Hazreti Bilâl’e sıkıca tenbih etti. Hazreti Bilâl mescide geldi ve kamçıyı Resûlullah efendimize, O da Hazreti Ukâşe’ye verdi.

Ebû Bekr ve Ömer bu durumu görünce; “Ey Ukâşe! İşte biz yanında hazırız, hakkını bizden al. Ne olur, Resûlullah’dan alma!” diye yalvardılar. Bunun üzerine Peygamber efendimiz Hazreti Ebû Bekr’e; “Ey Ebû Bekr! Sen bırak, çekil aradan. Ey Ömer! Haydi sen de çekil. Allahü tealâ, sizin yüksek derecenizi bilmektedir” buyurdu. Sonra Hazreti Ali kalktı; “Ey Ukâşe! Resûlullah’a vurmana, gönlüm razı olmuyor, işte sırtım ve karnım, Gel hakkını benden al, istersen yüz kerre vur. Fakat Resûlullah’a dokunma!” deyince, Peygamber efendimiz; “Ey Ali! Sen de otur. Allahü tealâ, senin de yüksek mertebeni, durumunu bilmektedir” buyurdu. Bu defa Hazreti Hasen ile Hüseyin kalktılar; “Ey Ukâşe! Sen de biliyorsun ki, biz Resûlullah’ın torunlarıyız. Onun için bize kısas, Resûlullah’a kısas demektir. Hakkını bizden al, ne olur Resûlullah’a vurma!” deyince, Peygamber efendimiz, onlara; “Siz de oturunuz, ey iki gözümün neş’eleri” buyurdular. Sonra; “Ey Ukâşe! Gel vur!” buyurdular.

Ukâşe; “Yâ Resûlallah! Sen bana vurduğun zaman benim vücûdum açıldı” deyince, sevgili Peygamberimiz Mübârek sırtını açtı. Bu sırada Eshâb-ı kirâmdan hıçkırıklar duyuldu; “Yâ Ukâşe! Resûlullah’ın Mübârek sırtına vuracak mısın?” dediler. Herkes üzüntü içerisinde bekleyiyordu. Hazreti Ukâşe, Resûlullah efendimizin mübârek sırtındaki Peygamberlik mührünü görünce, birden bire; “Anam-babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Hakkını almak için, senin o mübârek sırtına vurmaya, sana kısas yapmaya kimin gücü yeter, buna kim cesaret edebilir?” diyerek, Kâinatın sultânının mübârek mühr-i nübüvvetini öpüverdi. Bunun üzerine Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz ona; “Hayır, ya vuracaksın, yâhud affedeceksin” buyurunca, Ukâşe hazretleri; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Affettim. Acaba Allahü tealâ da beni kıyamet gününde affeder mi?” dedi.

Peygamber efendimiz; “Kim, benim Cennet’teki arkadaşımı görmek isterse, bu pîr-i fânîye (ihtiyara) baksın” buyurdular. Resûlullah efendimizin bu mübârek sözünü duyan Eshâb-ı kirâm, onun iki gözü arasından öpmeye başladı. Hepsisi; “Ne mutlu sana, ne mutlu sana! Ey Ukâşe! Resûlullah ile beraber olmanın hürmetine, Cennet’te yüksek derecelere kavuştun” diyorlardı.³²¹

³²¹ Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, VIII, 318.

Safer ayının son günleriydi. Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, kuzeydeki Bizans imparatorluğunun, müslümanlar için büyük bir tehlike olmadan önce, onları tekrar İslâm'a dâvet etmek, kabûl etmezlerse harbetmek ve İslâm Devleti'nin emrine sokmak istiyordu. Bu sebeple Rumlarla muharebe etmek üzere kahraman Eshâbının hazırlanmasını emir buyurdular. Eshâb-ı kirâm hazırlık yapmak için dağıldı. Resûl-i ekrem efendimiz, Hazreti Üsâme bin Zeyd'i çağırdılar; "Ey Üsâme! Şam'a, Belkâ sınırına, Filistin'deki Darum'a, babanın şehîd edildiği yere kadar, Allahü teâlânın ismiyle ve bereketiyle git. Onları atlara çığnet. Seni, bu orduya başkumandan tâyin ettim. Übnâlıların üzerine ansızın varıp, üzerlerine şimşek gibi saldır. Varacağın yere haber ulaşmayacak şekilde hızlı git. Yanına kılavuzları alıp, casus ve gözcüleri önünden ilerlet, Allahü teâlâ zafer ihsân ederse, onların arasında az kal" buyurdular. Cürfte karargâh kurmalarını emir buyurup, mübârek elleriyle sancağı bağlayarak teslîm ettiler.³²²

Mescidde minbere çıktılar; "Ey Eshâbım! Üsâme'nin babası Zeyd, kumandanlığa nasıl lâıyk ve benim katımda nasıl en sevgiliyse, ondan sonra, oğlu Üsâme de kumandanlığa öyle lâıyktır. Üsâme, benim katımda insanların en sevgililerindendir" buyurdu.

Hazreti Üsâme'nin kumandası altında, savaşa gideceklerin arasında; Hazreti Ebû Bekr, Hazreti Ömer, Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrah, Hazreti Sa'd bin Ebî Vakkâs gibi Eshâbın ileri gelenleri de vardı.

Fakat ertesi gün, Kâinatın sultânı aniden hastalandığı için, ordunun gitmesi Peygamber efendimizin âhirete irtihâlinden sonraya kalmıştı. Sevgili Peygamberimiz, şiddetli sıtmaya yakalanmışlardı. Gittikçe ateşi artıyor, hastalık şiddetleniyordu. Ağrılarının azaldığı bir gece yarısı, yatağından kalktılar. Giyinerek gitmeye hazırlandılar. Bunu gören Hazreti Âişe vâlidemiz; "Anam-babam, canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu; Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; "Bâkî kabristanlığında medfûn bulunanlar için istiğfar etmek üzere emir aldım. Oraya gidiyorum" buyurdu. Yanına Ebû Müveyhib ile Ebû Râfi'yi alarak gittiler. Mezarlıkta uzun uzun duâ edip, onların af ve mağfireti için Allahü teâlâyâ yalvardılar. Peygamber efendimizin bu ısrarlı yalvarması karşısında, yanında bulunan sahâbîler; "Biz de, şimdi burada medfûn bulunsaydık da, Resûlullah efendimizin bu duâsına mazhar olmakla şereflenseydik!" dediler. Sevgili Peygamberimiz, Ebû Müveyhib'e dönerek; "Ey Ebû Müveyhib! Ben, dünyâ hazîneleri ile âhîret nîmetlerini seçmede serbest bırakıldım. İstersen dünyâda bakî ol, sonra Cennet'e git, istersen Likâullah (Allahü teâlâyâ kavuşmak) hâsıl olup Cennet'e gir dediler. Ben, Likâullahı ve sonra Cennet'i seçtim" buyurdu.

Bir gün de, Uhud'da bulunan şehîdler için mağfiret dilemek üzere yola çıktılar. Onlar için, Allahü teâlâyâ uzun uzun yalvararak duâ eylediler. Sonra mescide gelip Eshâb-ı kirâma; "Ben, sizin Kevser

³²² Vâkıdî, *el-Megazî*, III, 1117; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, II, 46.

havuzuna en önce kavuşanınız, karşılayanınız olacağım. Sizinle buluşma yerimiz orasıdır... Ben, sizin için, benden sonra müşriklığe dönersiniz diye korkmam. Ancak dünyâya kapılır, onun için birbirinizi kıskanır, birbirinizi öldürürsünüz. Neticede sizden öncekilerin yok olup gittikleri gibi, siz de, yok olur gidirsiniz diye korkarım...” buyurdular. Sonra sâadethânelerini teşrif ettiler.

Hastalıkları ağırlaşmıştı. Mübârek hanımefendileri, sevgili Peygamberimizin, Hazreti Âişe vâlidemizin evinde kalmalarını, kendi haklarını ona tercih ettiklerini bildirdiler. Zevce-i mutahharalarının bu fedâkârlıklarına memnûn olup, hepsine duâ ettiler ve ondan sonraki günlerini Hazreti Âişe vâlidemizin evinde geçirmeye başladılar.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin, ateşi çok artmıştı. Ateşin şiddetinden yatağında, bir taraftan diğer tarafa dönmek mecburiyetinde kalıyordu. O hâlde iken, Eshâb-ı kirâm, ziyârete gidiyor, Efendimizin çektiği şiddetli sıkıntıya ziyâdesiyle üzüyorlardı. Ebû Sa’îd-i Hudrî anlattı ki: “Resûlullah’ın mübârek huzûruna gitmişim. Üzerinde kadife bir örtü bulunuyordu. Sıtmanın sıcaklığı örtüden dışarı çıkıyor, harâretten elimizi örtüye dokunduramıyorduk. Hayretimizi ve üzüntümüzü gören Resûlullah efendimiz;

“En şiddetli belâ, peygamberlere olur. Buna rağmen peygamberin belâlara sevinmesi, sizin, verilen ihşânlara sevinmenizden daha fazladır” buyurdu.

Ümmü Bişr bin Berâ anlattı: “Resûlullah’ın ziyâretine gitmişim. Mübârek vücûdu ateş gibi yanıyordu. “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ben, hiç bir zaman böyle şiddetli bir hastalık görmedim!...” dedim. Buyurdular ki: “Ey Ümmü Bişr! Sıtmanın şiddetli olması, sevabımın çok olması içindir. Bu hastalık, Hayber’de tatmış olduğum zehirli etin eseridir. O etin acısını her zaman duyardım. O gün yediğim zehir, şimdi ebherimi yâni aort damarımı koparmaktadır” buyurdu.³²³

Sevgili Peygamberimiz, Abdullah bin Mes’ûd hazretlerine de buyurdu ki: “Hastalığa tutulan hiç bir müslüman yoktur ki, Allahü teâlâ, onun hatâ ve günahlarını, ağacın yaprakları döküldüğü gibi dökmesin!”

Hastalık günden güne şiddetleniyordu. Eshâb-ı kirâm bu duruma çok üzüyor, evlerinde rahat edemiyorlardı. Mescide toplandılar. Peygamber efendimizin durumunu sormak üzere Hazreti Ali’yi huzûra gönderdiler. Âlemlerin efendisi, işaretle; “Eshâbım ne diyorlar?” diye sordular.

O da; “Resûlullah aramızdan giderse!... diye çok üzülop telâş ediyorlar” dedi. Eshâbına olan merhametleri çok daha fazla olan sevgili Peygamberimiz, hastalığının şiddetine katlanarak kalktılar, Hazreti Ali ve Hazreti Fadl bin Abbâs’a dayanarak mescide geldiler. Minbere çıkarak Allahü teâlâyâ hamd ve senâ ettikten sonra, Eshâb-ı kirâma; “Ey Eshâbım! Benim ölümümü düşünüp telaş ediyormuşsunuz. Hiç bir peygamber ümmeti arasında sonsuz, kaldı mı ki, ben de sizin aranızda sonsuz

³²³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 337; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 678.

kalayım? Biliniz ki, ben Rabbime kavuşacağım. Size nasihatim olsun ki, Muhâcirlerin büyüklerine saygı gösteriniz! Ey Muhâcirler! Size de vasiyetim şudur ki, Ensâra iyilik ediniz! Onlar size iyilik etti. Evlerinde barındırdı. Geçinmeleri sıkıntılı olduğu hâlde, sizi kendilerinden üstün tuttular. Mallarına sizi ortak ettiler. Her kim Ensâr üzerine hâkim olur ise, onları gözetsin, kusûr edenleri olursa affetsin” buyurdu. Sonra çok güzel te’sirli nasihatler edip; “Allahü teâlâ, bir kulunu dünyâda kalmak ile, Rabbine kavuşmak arasında serbest bıraktı. O kul, Rabbine kavuşmak istedi” buyurdu. Hazreti Ebû Bekr, Resûlullah efendimizin sözleriyle vefâtına işaret buyurduğunu anlayıp; “Canımız sana fedâ olsun yâ Resûlallah!” diyerek ağlamaya başladı. Merhamet deryâsı, sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi vesellem; “Ağlama yâ Ebâ Bekr!” buyurarak ona, sabr ve katlanmak lâzım geldiğini emretti. Mübârek gözlerinden yaş akıyordu. “Ey Eshâbım! Dîn-i İslâm yolunda sıdk ve ihlâs ile malını fedâ eden Ebû Bekr’den çok râzıyım. Âhiret yolunda arkadaş edinmek elde olsaydı, onu seçerdim” buyurdu ve; “Mescide açılan kapılardan Ebû Bekr’inki hâriç hepsini kapatınız” diye emrettiler.

Sonra, minberden inerek Hazreti Âişe vâlidemizin odasına döndüler. Eshâb-ı kirâm ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Hazreti Ali’nin ve Fadl bin Abbâs’ın kollarına girerek tekrar mescidi teşrif ettiler. Minberin alt basamağında durup, Eshâb-ı kirâma şöyle buyurdular: “Ey Muhâcirler ve ey Ensâr! Vakti belli olan bir şeye kavuşmak için acele etmenin faydası yoktur. Allahü teâlâ, hiç bir kulu için acele etmez. Bir kimse Allahü teâlânın kazâ ve kaderini değiştirmeye, irâdesinden üstün olmaya kalkışırsa, onu kahr ve perişân eder. Allahü teâlâyâ hîle etmek, O’nu aldatmak isteyen işleri bozulup, kendi aldanır. Biliniz ki, ben sizlere karşı raûf ve rahîmim. Siz de bana kavuşacaksınız. Kavuşacağınız yer Kevser havuzunun başıdır. Cennet’e girmek, bana kavuşmak isteyen, boş yere konuşmasın. Ey müslümanlar! Kâfir olmak, günah işlemek; nîmetin değişmesine, rızkın azalmasına sebep olur. İnsanlar, Allahü teâlânın emirlerine itaat ederse, hükümet başkanları, âmirleri, vâlileri onlara merhamet ve şefkat eder. Fısk, fücür, taşkınlık yapar, günah işlerlerse, merhametli başkanlara kavuşamazlar. Benim hayâtım, sizin için hayırlı olduğu gibi, ölümüm de hayırdır ve rahmettir. Eğer bir kimseyi haksız yere döğmüş veya fena bir söz söylemiş isem, bana aynı şeyi yaparak hakkını almasına, birinizden haksız bir şey almış isem, geri istemesine râzıyım ve helâlleşmeye hazırım. Çünkü, dünyâ cezâsı, âhiret cezasından pek hafiftir. Buna katlanmak daha kolaydır.” Daha önce Hazreti Ebû Bekr’den memnûniyetini ifâde ettikleri gibi, bu hutbede de Hazreti Ömer’den memnûniyetlerini bildirip; “Ömer benimledir, ben de onurdayım. Benden sonra hak Ömer’le beraberdir” buyurdular.

Resûlullah efendimiz bu hutbeden sonra minberden indi. Namazdan sonra tekrar minbere çıkıp, vasiyyet ve nasîhatten sonra; “Sizi Allahü teâlâyâ ısmarladım” buyurdular ve Eshâbdan ayrılıp odasını teşrif ettiler.

Âlemlerin efendisi sallallahü aleyhi ve sellem, şiddetli ağrılarının olduğu bir gün, Eshâb-ı kirâm ile helâllaşmak, âhirete kul haklarıyla gitmemek için Bilâl-i Habeşî hazretlerini çağırttı. Ona; “Halka seslen! Mescide toplansınlar. Onlara son vasiyetimi yapmak istiyorum!...” buyurdular.

Hazreti Bilâl, Eshâbı mescide topladı. Sevgili Peygamberimiz, Hazreti Ali ve Fadl’a dayanarak mescidi teşrif ettiler. Minbere oturup, Allahü teâlâyâ hamd ve senâdan sonra; “Ey Eshâbım! Bilmiş olunuz ki, aranızdan ayrılmam yaklaştı. Kimin bende hakkı varsa, benden istesin. Benim yanımda sevgili olan, benden hakkımı istesin veya helâl etsin ki, Rabbime ve rahmetine bunları ödemiş olarak kavuşayım” buyurdular. Sonra minberden inip, öğle namazını kıldırıldılar. Namazdan sonra, tekrar minbere çıkıp, namazdan önce buyurduğunu tekrar ettiler.

Sevgili Peygamberimizin, vefâtına üç gün kala, hastalığı ağırlaştı. Mescide çıkıp cemâate namaz kıldıramadılar. Cemaatla kılamadığı ilk namaz, yatsı namazı idi. Hazreti Bilâl her zamanki gibi, o vakitte kapıya gelip; “Es-salât, yâ Resûlallah!” dedi. Sevgili Peygamberimizin dermansızlıktan mescide gitmeye mecali yoktu. “Ebû Bekr’e söyleyiniz! Eshâbıma namazı kıldırın” buyurdu. Hazreti Âişe vâlidemiz; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Babam yumuşak kalbli ve çok üzüntülüdür. Zât-ı âlinizin makamına durup, orada sizi göremezse ağlamaktan okuyamaz. İmâmete Ömer’in geçmesini emreder misiniz?” diyerek suâl eyledi. Peygamber efendimiz tekrar; “Ebû Bekr’e söyleyiniz! Eshâbıma imâm olup namazı kıldırın” buyurdular. Hazreti Bilâl, Ebû Bekr-i Sıddîk’a durumu bildirdi. Hazreti Ebû Bekr, mihrâbda Resûlullah efendimizi göremeyince, kalbinden vurulmuşa döndü, aklı gideyazdı. Ağladı!... ağladı!... Eshâb-ı kirâm da ağlaşmaya başladılar. Habîbullah efendimiz, mescidden gelen bu feryâdın ne olduğunu sorunca, Hazreti Fâtıma vâlidemiz; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Eshâbın, ayrılığımıza dayanamadığı için ağlıyorlar!...” diye durumu arzetti.³²⁴

Merhamet deryâsı sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem çok müteessir olmuşlardı. Eshâbını tesellî eylemek için hastalığının bu kadar şiddetine rağmen, güçlkle kalktılar. Hazreti Ali ve Hazreti Abbâs’a dayanarak mescide geldiler. Namazdan sonra; “Ey Eshâbım! Siz, Allahü teâlânın hıfzındasınız ve sizi Allahü teâlâyâ emânet ettim! Takvâ üzere olun. Allahü teâlâdan korkun. Allahü teâlânın emrini tutun ve itâat edin. Ben, artık bu dünyâdan ayrılıyorum” buyurdular.

Hazreti Ebû Bekr, Eshâb-ı kirâma on yedi vakit namaz kıldırıldı. Bir defasında öğle namazı kıldırıyordu. O sırada Kâinatın sultânı, Mübârek vücûdlarında bir hafiflik hissetmişler, Hazreti Ali ve Hazreti Abbâs’a dayanarak mescide gelmişlerdi. Ebû Bekr-i Sıddîk, sevgili Peygamberimizin teşrif

³²⁴ Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. VII, 572; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 386-387.

ettiğini anlayıp, geriye çekilmek istedi. Efendimiz ona; “Yerinde dur!” anlamında işaret buyurdu. Peygamber efendimiz, Hazreti Ebû Bekr’in solunda, Eshâbına son defa namaz kıldırıldılar.³²⁵

Sevgili Peygamberimizin vefâtından üç gün evveldi. Cebrâil aleyhisselâm, Resûlullah efendimizi ziyârete gelip; “Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın sana selâmı var. Durumunuzu bildiği halde, nasıl olduğunuzu, kendinizi nasıl hissettiğinizi soruyor” dedi. Âlemlerin efendisi ise; “Mahzûnum!” buyurdular.

Cebrâil aleyhisselâm, Pazar günü de geldi ve aynı şeyleri söyledi. Peygamber efendimiz yine evvelki cevâbı verdiler. Cebrâil aleyhisselâm ayrıca; Yemen’de peygamber olduğunu söyleyen Esed-i Ansî’nin öldürüldüğünü haber verdi. Resûl-i ekrem de, Eshâbına bildirdi. Hastalıktan önce, kendilerine gelmiş olan birkaç altını fakirlere, bir kaçını da Hazreti Âişe’ye vermişlerdi. Pazar günü, Resûlullah’ın hastalığı ağırlaştı. Huzûruna gelen ordu kumandanı Hazreti Üsâme’ye bir şey söylemediler. Fakat Mübârek kollarını kaldırıp onun üzerine sürdüler. Ona duâ ettikleri anlaşıldı.

Sevgili Peygamberimizin dünyâyı şereflendirdiği ve âhirete irtihal buyurduğu gün Pazartesi idi. Hastalıklarının on üçüncü ve son günü... Eshâb-ı kirâm Mescid-i şerifte Ebû Bekr-i Sıddîk hazretlerinin arkasında sabah namazını kılarlar iken, âlemlerin efendisi, Mescid-i şerife geldiler. Ümmetinin saf saf olup ibâdet ettiklerini gördüler. Sevinerek tebessüm buyurdular. Kendileri de Hazreti Ebû Bekr’e uyup, arkasında namaz kıldılar. Eshâb-ı kirâm, Resûlullah’ı mescidde görünce, hastalık geçti sanarak sevindiler. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem ise Hazreti Âişe’nin odasını teşrif buyurup yattılar. “Allahü teâlânın huzûruna, dünyâ malı bırakmadan gitmek isterim, yanında kalan altınları da, fakirlere dağıt” buyurdular. Sonra ateşi arttı. Bir müddet sonra, tekrar gözlerini açıp, Hazreti Âişe’ye altınları dağıtıp dağıtmadığını sordular. Dağıtacağını söyledi. Bunların hemen dağıtılmasını tekrar tekrar emir buyurdular. Hemen dağıtılp bildirilince; “Şimdi rahat ettim” buyurdular.

Yataklarında bir müddet istirahat buyurduktan sonra, huzûr-i şeriflerine Hazreti Ali’yi çağırdılar. Mübârek başını onun kucağına koydular. Mübârek alnı terlemiş, Mübârek rengi değişmişti. Hazreti Fâtıma vâlidemiz, Mübârek babasının o hâlini görünce, bakmaya dayanamadı ve oğulları Hazreti Hasen ile Hazreti Hüseyin’in yanına gitti. Ellerinden tutup ağlamaya başladı. “Ey benim babam! Kızımı kim gözetir! Hasen ve Hüseyin’i kime emânet edersin? Vay babam! Canım sana fedâ olsun! Senden sonra benim hâlim nice olur! Gözüm, mübârek yüzünden sonra kime bakar!”

Resûlullah efendimiz kızının gönülleri yakan bu sözlerini işitince, mübârek gözlerini açtı ve onu yanına çağırdı “Yarabbi buna sabır ihsân eyle” diye duâ ettikten sonra “Ey Fâtıma! Ey gözümün nûru! Baban can çekişme hâlinededir!” buyurunca, içli iniltilemlerle ağlaması daha da arttı. Hazreti Ali; “Ey

³²⁵ Beyhakî, *es-Sünen*, II, 4.

Fâtıma! Ne olur sus, Resûlullah'ı daha fazla üzme!” deyince, sevgili Peygamberimiz; “İncitme yâ Ali! Bırak babası için gözleri yaş döksün!...” buyurduktan sonra, mübârek gözlerini yumarak kendinden geçer gibi oldu.

Sonra Hazreti Hasen, mübârek dedesinin huzûr-i şerifine gelip; “Ey benim mübârek dedem! Senin ayrılığına kim dayanabilir! Gönül perişânlığımızı kime arz ederiz! Senden sonra anneme, babama ve kardeşime kim şefkat eder? Ezvâcın ve Eshâbın, o güzel ahlâkınızı nerede bulurlar!...” diyerek ağlayınca, Peygamber efendimizin mübârek hanımefendilerinde dayanacak hâl kalmadı. Hep birlikte ağlamaya başladılar.

Dışarda pek müteessir bir hâlde bekleyen Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimizin rahatsızlıklarının çok arttığını işitince, gönülleri dağıldı. Ağlamaya başladılar. Son bir defâcık olsun, sevgili Peygamberlerinin mübârek cemâlini görmek için; “Ne olur, kapıyı açın! Resûl aleyhisselâmın mübârek yüzünü bir defa daha görelim!..” diyerek kapıda yalvarıyorlardı. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Allahü teâlânın habîbi, sevgilisi, Eshâbının bu yakarışlarını işitince, merhamet eyleyip; “Kapıyı açınız!” buyurdular. Eshâbın ileri gelenleri içeri girdiler.

Sevgili Peygamberimiz, onlara sabır tavsiye ettikten sonra; “Ey Eshâbım! Siz, insanların en üstünleri, en şerefliлерisiniz. Sizden sonra kim gelirse gelsin, siz hepsinden önce Cennet'e girersiniz. Dini ayakta tutmakta metîn olun ve Kur'ân-ı azîmi imâm (rehber) edinin. Dînin hükümlerinden gâfil olmayın” buyurdu. Sonra; “Yâ Rabbî! Tebliğ ettim mi?” deyip mübârek gözlerini kapadı. Mübârek yüzü terledi. Hazreti Ali, Eshâba işaretle çıkmalarını söyledi.

Onlar gittikten sonra, huzûra Hazreti Âişe vâlidemiz gelip, nasihat istedi. Peygamber efendimiz; “Ey Âişe! Evinin köşesine oturarak kendini muhâfaza eyle!” buyurduktan sonra, mübârek gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Kâinatın sultânı ağlıyordu... Oradakilerin gönülleri yaralandı, ciğerleri parçalandı. Hazreti Ümmü Seleme vâlidemiz; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Niçin ağlıyorsunuz?” diyerek suâl eylediğinde; “Ümmetime merhamet olunması için ağlıyorum” buyurdu.

Güneş tepeye doğru yükseliyordu. Vakit yaklaşmıştı... Sevgili Peygamberimizin mübârek başı, Hazreti Âişe vâlidemizin göğsüne yaslı bulunuyordu. Âlemlerin efendisi, artık son anlarını yaşıyor, Mübârek dudaklarından “Aman! Aman! Ellerinizdeki kölelerinize iyi davranınız! Onların üzerlerine elbise giydiniz, karınlarını doyurunuz. Onlara yumuşak konuşunuz. Namaza, namaza devâm ediniz. Kadınlarınız ve köleleriniz hakkında Allahü teâlâdan korkunuz!.. Ey Allah'ım! Beni yarlığa! Bana rahmetini ihsân eyle!... Beni Refik-i âlâ zümresine kavuştur!...” cümleleri dökülüyordu. Hazreti Fâtıma vâlidemizin gözyaşları sel gibi akıyor, iniltisi ciğerleri dağılıyordu. Sevgili Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem onu yanına oturtup; “Kızım, bir mikdar sabreyle, ağlama. Zirâ Hamele-i Arş (melekler) senin ağlaman üzerine ağlaşırlar” buyurdu. Hazreti Fâtıma vâlidemizin gözyaşını sildi. Tesellî verip, Allahü teâlâdan sabır diledi ve; “Ey kızım, benim rûhum kabz olacak. “İnnâlillahi ve

innâ ileyhi râcî'ûn” diyesin. Ey Fâtıma! Gelen her musîbete bir karşılık verilir” buyurdu. Bir müddet mübârek gözlerini kapayıp, sonra; “Bundan sonra babana üzüntü ve gussa (keder, tasa) olmaz. Zîrâ fâni âlemden ve mihnet yerinden kurtuluyor” buyurdu. Sonra Hazreti Ali'ye; “Yâ Ali! Zimmetimde filan Yahudinin şu kadar malı vardır. Asker hazırlamak için almıştım. Sakın onu ödemeyi unutma. Elbette zimmetimi kurtarırısın ve Kevser havza başında benimle görüşeceklerin birincisi sensin. Benden sonra sana çok zarar gelir, sabır edesin, insanlar dünyâyı istedikleri vakit sen âhireti seçesin” buyurdu.

Ûsâme tekrar geldi. Resûlullah efendimiz; “Allahü teâlâ yardımcın olsun! Haydi cenge git!” buyurdu. O da çıkıp ordusuna gitti. Hemen hareket emrini verdi.³²⁶

Âlemlerin efendisi, artık son nefeslerini veriyordu... Vakit iyice yaklaşmıştı... Allahü teâlâ, Azrâil aleyhisselâma; “Habîbime en güzel surette git! Eğer izin verirse rûhunu çok yumuşak ve hafif olarak al. İzin vermezse geri dön!” diye vahyetti. Azrail aleyhisselâm, en güzel sûrette, insan kıyâfetinde, sevgili Peygamberimizin sâadethânelerinin kapısına geldi ve; “Esselâmü aleyküm ey nübüvvet evinin sahibi! İçeri girmeğe izin verir misiniz? Allahü teâlâ size rahmet eylesin?” dedi.

Hazreti Âişe vâlidemiz, sevgili Peygamberimizin sallallahü aleyhi ve sellem yanibaşında oturan Hazreti Fâtıma'ya; “Bu gelene sen cevap ver” dedi. O da, kapıya varıp, çok üzüntülü bir ses ile; “Ey Allahü teâlânın kulu! Resûlullah şu anda, kendi hâliyle meşguldür” dedi. Azrâil aleyhisselâm, tekrar izin istedi. Aynı cevap verildi. Üçüncü defa selâmını tekrarlayıp, mutlaka girmesi gerektiğini yüksek sesle söyleyince, Peygamber efendimiz haberdâr oldular ve “Yâ Fâtıma! Kapıda kim var!” buyurdular.

Hazreti Fâtıma; “Yâ Resûlallah! Kapıda birisi girmek için izin ister. Bir kaç defa cevap verdim. Fakat üçüncü seslenişinde vücûdum ürperdi” dedi. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz; “Ey Fâtıma! Kapıdaki kimdir, biliyor musun? O; lezzetleri yıkan, toplulukları darmadağınık eden, kadınları dul, çocukları yetim bırakan, evleri harâb, kabirleri mâmûr eden, ölüm meleği Azrâil'dir. Ey Azrâil gir” buyurdu. O zaman Hazreti Fâtıma vâlidemiz, târif edilmez bir ızdırâba düştü ve mübârek ağızlarından şu cümleler döküldü; “Vah Medîne harâb oldun?”

Peygamberimiz, Hazreti Fâtımâ'nın elini tutup mübârek göğsüne koydular ve mübârek gözlerini kapadılar. Hazır olanlar, mübârek ruhunun kabzolduğunu sandılar. Hazreti Fâtıma vâlidemiz dayanamayıp, babasının mübârek kulağına doğru eğildi ve gönülleri yaralayan bir sesle; “Ey benim babacığım!...” diye seslendi. Hiç cevap gelmeyince bu sefer; “Canım sana fedâ olsun yâ Resûlallah! Ne olur mübârek gözlerini bir aç da bana bir şey söyle...” dedi. Âlemlerin efendisi, mübârek gözlerini açıp, kızının gözyaşlarını sildi ve onun kulağına vefât edeceğini bildirdi. Bunun üzerine Hazreti

³²⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 650; Süheylî, *er-Ravzül-Ünf*, VII, 542.

Fâtıma ağlamaya başladı. Bu defa kulağına; “Ehl-i beytimden, ilk önce, benim yanıma gelecek sensin,” buyurdular. O da bu müjdeye sevinip tesellî buldular.

Hazreti Fâtıma vâlidemiz; “Ey babacığım! Bugün ayrılık günü! Bir daha sana ne zaman kavuşurum?” diye sordu. Resûlullah efendimiz; “Ey kızım! Beni kıyâmet günü havzın kenarında bulursun. Ümmetinden, havza gelenlere su veririm” buyurdu Hazreti Fâtıma; “Eğer seni orada bulamazsam, ne yaparım?” diye sorunca, Peygamber efendimiz; “Mîzânın yanında bulursun. Orada, ben ümmetime şefâat ederim” buyurdu.

Hazreti Fâtıma vâlidemiz; “Orada da bulamazsam yâ Resûlallah!” deyince, Peygamber efendimiz; “Sırâtın yanında bulursun. Ben orada Rabbime; “Yâ Rabbî! Benim ümmetimi ateşten muhafaza eyle” diye yalvarırım” buyurdu.

Bundan sonra Hazreti Ali hüzünlü bir sesle; “Yâ Resûlallah! Siz rûhunuzu teslîm ettikten sonra, sizin gaslinizi kim yapacak, neye kefenleyeceğiz. Namazınızı kim kıldıracak, kabre kim koyacak?” diye sordu. Peygamber efendimiz;

“Ey Ali, beni sen yıka, Fadl bin Abbâs sana su döksün. Cebrâil sizin üçüncünüz olur. Gasl (yıkama) işimi bitirince, kefenimi yaparsınız. Cebrâil, Cennet’ten güzel koku getirir. Sonra beni mescide götürünüz ve çıkınız. Çünkü ilk önce Cebrâil sonra Mikâil, sonra İsrâfil, sonra melekler grup grup namazımı kılacaklar. Daha sonra siz giriniz, saf saf olunuz. Hiç kimse benden öne geçmesin” buyurdu.³²⁷

Sonra, beklemekte olan Azrail aleyhisselâma; “Ey Azrâil! Ziyâret için mi geldin, yoksa rûhumu kabzetmek için mi?” diye sorunca, Azrâil aleyhisselâm; “Hem misâfir, hem de vazifeli olarak geldim. Allahü teâlâ bana, senin huzûruna izinle girmemi emretti. Mübârek rûhunu ancak izinle alırım. Yâ Resûlallah! İzin buyurursan, emrinize uyar, rûhunuzu kabz ederim. Yoksa döner, Rabbime giderim” dedi.

Peygamber efendimiz; “Ey Azrâil! Cebrâil’i nerede bıraktın?” buyurdu. “Cebrâil’i dünyâ semâsında bıraktım. Melekler, onu senin vefâtın sebebiyle tâziye ediyorlar” dedi. Böyle konuşurlarken Cebrâil aleyhisselâm geldi. Resûlullah efendimiz; “Ey kardeşim Cebrâil! Artık dünyâdan göç vakti geldi. Allahü teâlânın katında benim için ne var? Bana onu müjdele de gönül rahatlığı ile emâneti sahibine teslîm edeyim” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm; “Ey Allahü teâlânın sevgilisi! Ben semânın kapısını açık bıraktım. Melekler saf saf olmuşlar, senin rûhunu sevgiyle beklerler” dedi. Peygamber efendimiz; “Hamd, Allahü teâlâyâ mahsustur. Sen bana müjde ver! Rabbimin nezdinde benim için ne var?” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm; “Yâ Resûlallah! Senin teşrifinden dolayı, Cennet kapıları açılmış, Cennet’in nehirleri akmış, Cennet’in ağaçları sarkmış, hûrîler süslenmiştir” dedi.

³²⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 258.

Peygamber efendimiz yine; “Hamd, Allahü teâlâyâ mahsustur. Sen bana başka müjde ver yâ Cebrâil!” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm; “Yâ Resûlallah! Sen kıyamet günü ilk şefâat eden ve ilk şefâati kabul olunansın” dedi. Sevgili Peygamberimiz tekrar; “Hamd Allahü teâlâyâ mahsustur. Yâ Cebrâil! Bana başka müjde ver” buyurunca, Cebrâil aleyhisselâm; “Yâ Resûlallah! Sen neyi soruyorsun?” dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz; “Benim bütün endişem, üzüntüm ve kederim, benden sonra geride bıraktığım ümmetimidir” buyurdu. Hazreti Cebrâil; “Ey Allahü teâlânın Habîbi! Allahü teâlâ kıyâmet günü, sen razı oluncaya kadar ümmetini bağışlar. Bütün peygamberlerden önce seni, bütün ümmetlerden önce senin ümmetini Cennet’e koyacaktır” dedi. Sevgili Peygamberimiz, Cebrâil aleyhisselâma; “Allahü teâlâ katında üç muradım vardır: Biri, ümmetimin günahkârlarına beni şefâatçi etmesi, ikincisi, dünyâda yaptıkları günahlardan dolayı onlara azâb etmemesi, Üçüncüsü, Perşembe ve Pazartesi günleri ümmetimin amellerinin bana arzedilmesidir. (Eğer amelleri iyi ise duâ ederim, Allahü teâlâ kabûl eder. Kötü ise şefâat edip, amel defterinden silinmesini isterim)” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm, Allahü teâlâdan, bu üç arzusunun da kabûl edildiği haberini verdi. Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz rahatladılar.

Allahü teâlâ vahy etti ki: “Ey Habîbim! Ümmetine bu kadar muhabbet ve şefkât göstermeni, mübârek kalbine kim getirdi?” Peygamber efendimiz; “Beni yaratıp, terbiye eden Rabbim teâlâ” diye cevap verdi. Cenâb-ı Hak da; “Senin ümmetine, benim rahmetim, merhametim seninkinden bin kat fazladır. Onları bana bırak” buyurdu. Sonra sevgili Peygamberimiz; “Şimdi rahatladım. Ey Azrâil! Emrolunduğun vazifeyi yerine getir!” buyurdu.

Azrâil aleyhisselâm, vazifesini yapmak üzere hürmetine yaratıldığı Kâinatın sultânının huzûruna yaklaştı. Sevgili Peygamberimiz, yanındaki su kabına mübârek iki elini batırıp, ıslak ellerini mübârek yüzüne sürdü ve; “Lâ ilâhe illallah! Ey Allah’ım! Refik-i âlâ!...” buyurdu. Azrail aleyhisselâm, Âlemlerin efendisinin mübârek rûhunu almaya başladı. Resûlullah efendimizin mübârek benzi bâzan kırmızı oluyor, bazan sararıyordu. Azrâil aleyhisselâma; “Ümmetimin canını da böyle şiddet ve zorla mı alırsın!” buyurunca, o; “Yâ Resûlallah! Hiç kimsenin canını böyle kolay almadım” cevâbını verdi. Son ânında bile ümmetini unutmayan sevgili Peygamberimiz; “Ey Azrail! Ümmetime edeceğin şiddeti bana eyle! Zîrâ onlar zayıftır, dayanamazlar...” buyurdu. Sonra; “Lâ ilâhe illallah! Refik-i âlâ!” buyurdular ve mübârek rûhları alındı ve âlâyı illiyyîne ulaştırıldı...

Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Resûlallah!

Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Habîballah!

Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Seyyidel evveli-ne vel-âhırîn!

Şefâat yâ Resûlallah! Dahıylek yâ Resûlallah!

Cebrâil aleyhisselâm, Peygamber efendimize; “Esselâmü aleyküm ey Allahü teâlânın Resûlü! Benim maksûdum, matlûbüm sen idin. Artık, bir daha yer yüzüne gelmem!” diyerek vedâ eyledi.

Resûl-i ekrem efendimizin mübârek ruhu, yüksek âleme gidince, Hazreti Fâtıma vâlidemiz ve ezvâc-ı tâhirât “Radıyallahü anhünne” sesli sesli ağlamaya başladılar.³²⁸

Bu sırada sâhibi görünmeyen bir ses;

“Esselâmü aleyküm yâ Ehl-i beyt! Ve Rahmetullahi ve berekâtühü” diye selâm verdi ve; “Biliniz ki, her canlı ölümü tadacaktır. Ve kıyâmet günü, size ecirleriniz tamamıyla verilecektir” meâlindeki Âl-i İmrân sûresinin 185. âyet-i kerîmesini okudu. Sonra, onlara tesellî verip; “Allahü teâlânın ihsânlarına, ikrâmlarına güveniniz. O’na sarılıp, O’ndan umunuz. Feryâd etmeyiniz! Asıl musîbete uğrayan, sevâbdan mahrum kalandır!” diyerek tâziyede bulundu.

Bu sözleri oradakilerin hepsi işitip selâmına cevap verdiler. Bunları söyleyen Hızır aleyhisselâm idi.

Resûl-i ekremde mevt (ölüm) alâmetleri görülünce, Ümm-i Eymen, oğlu Üsâme’ye haber gönderdi. Üsâme, Hazreti Ömer ve Ebû Ubeyde bu acı haberi alınca, ordudan ayrılıp, Mescid-i Nebevî’ye geldiler. Âişe-i Sıddîka ve diğer hâtûnlar ağlayınca, Mescid-i şerîfdeki Eshâb-ı kirâm şaşırды. Ne olduklarını anlayamadılar. Beyinlerinden vurulmuşa döndüler. Hazreti Ali ölü gibi, hareketsiz kaldı. Hazreti Osman’ın dili tutuldu. Hazreti Ebû Bekr, o anda evinde idi. Koşarak geldi. Hemen hücre-i seâdete girdi. Fahri âlemin yüzünü açtı. Vefât etmiş olduğunu gördü. Mübârek yüzü ve her yeri latîf, nazîf olarak, nûr gibi parlıyordu. “Memâtın da, hayâtın gibi ne güzel yâ Resûlallah!” diyerek, öptü. Çok ağladı. Mübârek yüzünü örttü. Evdekilere tesellî verdi. Mescid-i şerîfe geldi. Minbere çıkarak Eshâb-ı kirâma bir hutbe okudu. Allahü teâlâyâ hamd ve senâ etti ve Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimize salât okuduktan sonra; “Her kim Muhammed aleyhisselâma îmân etmişse bilsin ki, Muhammed aleyhisselâm vefât etti. Her kim Allahü teâlâyâ tapıyorsa, O, hayy (diri) ve bâkîdir (ölmez, ebedîdir)” buyurdu ve sonra; “Muhammed (aleyhisselâm) resuldür. O’ndan Önce de resuller gelmiştir. O da ölecektir. Vefât ederse veya öldürülürse dîninizden, döner misiniz? Dîninden çıkan olursa, Allahü teâlâyâ zarar vermez. Kendine zarar verir. Dîninden dönmeyenlere, Allahü teâlâ sevâblar verir” meâlindeki Âl-i İmrân sûresinin 144. âyet-i kerîmesini okudu. Eshâb-ı kirâma nasîhat edip, ortalığı düzene koydu. Böylece hepsi Resûlullah’ın vefât etmiş olduğuna inandı.³²⁹ Hüzün ve keder, Eshâb-ı kirâmın yüreğine bir zehirli hançer gibi saplandı. Gözler ağlar, gözyaşları çağlar, hasret ateşi herkesin ciğerini dağlar idi.

³²⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 262.

³²⁹ Buhârî, “Fezâilü’s-Sahâbe”, 5; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 655; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 271; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 323.

Eshâb-ı kirâm aleyhimürrıdvân ilk iş olarak, bütün işleri idare etmesi için Hazreti Ebû Bekr'i, halîfe seçtiler. Ona bî'at edip, tâbi oldular ve emrine göre işleri görmeye başladılar.³³⁰

Resûl-i ekrem efendimiz, hicretin on birinci yılında (milâdî 632) Rebiül-evvel-ayının 12'sinde Pazartesi günü öğleden evvel âhirete irtihâl eyledi. O anda Kamerî seneye göre 63, şemsî seneye göre de 61 yaşında bulunuyordu.³³¹

Peygamber efendimizi, Hazreti Ali, Hazreti Abbâs, Hazreti Fadl bin Abbâs, Hazreti Kusem bin Abbâs, Hazreti Üsâme bin Zeyd, Hazreti Salih yıkadılar.³³² Yıkama esnâsında mübârek vücûdundan öyle bir misk kokusu yayıldı ki, şimdiye kadar hiç kimse öyle bir koku koklamamıştı. Sonra kefenlediler. Bir sedir üzerinde taşınıp, mescide getirildi. Daha önce sevgili Peygamberimizin haber verdiği şekilde, herkes mescidden dışarı çıktı. Melekler, bölük bölük gelip namazını kıldılar. Meleklerin kılması bitince, sahibi görünmeyen bir ses; "Giriniz! Peygamberinizin namazını kılınız!" diyordu. Bunun üzerine Eshâb-ı kirâm içeri girdi. İmâmsız olarak sevgili Peygamberimizin namazını kıldılar. Çarşamba günü akşamına kadar ancak bitirebildiler.

Eshâb-ı kirâm, sevgili Peygamberimizin mübârek kabrinin kazılması hususunda Hazreti Ebû Bekr'in hatırlattığı şu hadîs-i şerîfe uydular: "Peygamberler, rûhlarını teslîm ettikleri yerde defn olunurlar." Ebû Talha-ı Ensârî hazretlerinin, Lahd şeklinde kazdığı kabr-i şerîfe, Çarşamba günü gece yarısına doğru defn edildi. Hazreti Abbâs'ın oğlu Kusem, kabirdeki hizmeti bitirip en son çıkan idi. Dedi ki: "Resûlullah'ın mübârek yüzünü en son gören benim. Mübârek dudakları kıpırdıyordu. Üzerine eğilip kulak verdim; "Yâ Rabbî! Ümmetim!... Yâ Rabbi! Ümmetim!..." diye yalvarıyordu.³³³

Sevgili Peygamberimiz, âhirete irtihâl ettiği gün, Abdullah bin Zeyd hazretleri; "Yâ Rabbî! Ben bu gözü, Habîbinin mübârek nûrlu yüzüne bakmak için isterdim. O görünmez olunca, artık ne yapayım! Yâ Rabbî, gözümü al!" diye duâ etti ve göremez oldu...

Dinden dönme hareketleri

Peygamber efendimizin vefâtından sonra, irtidad, dinden dönme hareketleri başladı. Bu hareketler büyük boyutlara ulaştı. Bunlarla mücadelede, Hazreti Ebû Bekir'in büyük katkısı oldu. Eğer böyle dirâyetli bir kimse olmasaydı tehlike bütün Arabistan'a yayılacaktı. Bunun için Hazreti Âişe

³³⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 655.

³³¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 272; Süheyli, *er-Ravzül-Ünf*, s. VII, 578.

³³² Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 396.

³³³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 298.

“Resûlullahın ruhu kabz olununca, Araplar irtidad etti. Nifak, kabardı. Babamın üzerine çöken, dağların üzerine çökseydi, muhakkak, onları, ufatırdı!” demiştir.³³⁴

Hazreti Ebû Hüreyre de “Eğer, Ebû Bekir olmasaydı, Muhammed aleyhisselâmın vefâtından sonra Ümmet-i Muhammed, helak olurdu!” demiştir.

“Kendisinden başka ilah bulunmayan O Allaha and olsun ki, Ebû Bekir, Halifeliği üzerine almasaydı, yüce Allaha ibadet eden olmazdı!” demiş ve bu sözünü, üç kerre tekrarlamıştır.

Ebû Reca’ül-Utaridi der ki “Medîne’ye girince, insanların toplandıklarını ve bir adamın “Ben, Sana kurban olayım! Vallahi, sen, olmasaydın, muhakkak, biz helak olurduk!” diyerek bir adamın başını öptüğünü gördüm.

“Bu öpen ve öpülen kimdir?” diye sordum. “Mürtedlerle savaşımdan dolayı, Ebû Bekir’in başını, Ömer, öpüyor!” dediler.”³³⁵

Hazreti Âişe de buyurdu ki: Babam, Arapların irtidad ettikleri günlerde kılıcını sıyırıp devesine binince, Hazreti Ali, yanına vardı, devesinin yularından tuttu ve “Sana, Resûlullah aleyhisselâmın Uhud savaşı gününde söylediğini söylüyorum: Sok kınına kılıcını da, kendini tehlikeye atıp bizi acı içinde bırakma! Vallahi, Senin başına bir felaket gelecek olursa, senden sonra, artık, İslamiyet, temelli düzelmez!” dedi.” (Eğer halifeliğine karşı olsaydı, gidip ölmesini isterdi. Böylece halifelik için önu açılırdı.)

Yine Hazreti Âişe o günleri şöyle anlatır: Resûlullahın vefâtı üzerine Arap kabîlelerinden bir çokları irtidad ettiler, dinden döndüler. Yahudilik, Hıristiyanlık ve münafıklık ortaya çıkmaya başladı.

Müslümanlar, kış gecesinde yağmura tutulup dağılan koyunlara döndüler. Hatta o sırada, Mekkelilerin çoğu, İslamiyetten dönmeğe hazırlandılar. Süheyl bin Amr, Kabe’nin kapısına dikilerek Mekkelilere seslendi. Onlara etkili bir konuşma yaparak şüphelerini, dinden dönmelerini önledi.

İslam tarihinde, dini red etme, dinden dönme mânâlarında “irticâ- geriye dönme, “mürteci- geriye dönen” tâbirleri bu hâdiselerden sonra kullanılmaya başlandı.

Peygamberimizin vefâtından sonra, münafıkların, Yehudilerin ve Hıristiyanların kışkırtmaları ile topluluklar halinde dinden dönmeler başladı.

Hazreti Süheyl bin Amr, Kabe’nin kapısına dikilerek Mekkelilere seslendi. Onlara şunları söyledi:

“Ey Mekkeliler! Siz, Müslüman olanların sonuncusu oldunuz. Sakın irtidad edenlerin, Müslümanlıktan dönenlerin ilki olmayınız! Vallahi, yüce Allah, Resûl aleyhisselâmın buyurduğu gibi, bu işi, muhakkak tamamlayacaktır! Ben, Onu, şu bulunduğum yerde tek başına dikilerek, “Benimle birlikte La ilâhe illallah deyiniz de, size bakarak Araplar dine girip Arap olmayanlar, size cizye ödesin! Vallahi, Kisra’nın ve Kayser’in hazineleri Allah yolunda harcanacaktır!” buyurduğunu işitmişimdir.

³³⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 665; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XXX, 312.

³³⁵ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XXXXIII, 502.

Alay edenlerin, zekat ve sadaka tahsildarı olduklarını gördünüz. Vallahi, geri kalanı da, vukû bulacaktır! Vallahi, ben, iyi biliyorum ki: Güneşin doğması ve batması devam ettiği müddetçe, bu din, devam edecektir. Aranızdaki o kişiler, sizi aldatmasın! Benim bildiğim bu işi, o kişiler de, bilir.

Fakat, Haşimoğullarına olan kıskançlığı, onların kalblerini mühürlemiştir.

Ey insanlar! Ben, Kureyş'in, karada ve denizde en çok taşıtları bulunanıyım. Siz, Emir'inize itaat ediniz ve zekatlarınızı ona ödeyiniz.

Eğer, İslamiyet işi, sonuna kadar devam etmezse, ben, sizin zekatlarınızı size geri vermeğe kefilim!
“dedi ve ağladı.

Bunun üzerine, halk, yatıştı.

Süheyl bin Amr, yaptığı tesirli konuşma ile Mekkelileri irtidaddan vazgeçirince, Mekke vâlisi Attab bin Esid, ortaya çıkabildi.

Süheyl bin Amr, Bedir Savaşına, müşriklerle birlikte katılıp esir edildiği zaman, Peygamberimizin, Hazreti Ömer'e, onun hakkında “Yermeyeceğin bir Makamda dikilip halka hitapta bulunması da, me'mûldür!” Hadisi ile haber verdiği hoşça gidecek Makamdaki konuşmasından maksadının bu konuşması ve hizmeti olduğu anlaşıldı.

Hazreti Ömer de, Süheyl'in konuşmasını işittiği zaman, Peygamberimizin, hazreti Süheyl hakkında söylemiş olduğu sözü hatırlamış ve peygamberimizin gıyâbında “Ben şehâdet ederim ki: Sen, muhakkak Resûlullahsın!” demekten kendini alamamıştır.³³⁶

³³⁶ İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VIII, 484.

KABİR HAYATI

Kabrinde diri olması

Peygamberler, bilmediğimiz bir hayat ile kabirlerinde diridirler. Evliya ve şehidler de diridirler. Diri olmaları sözde değildir. Tam olarak diridirler. İmran sûresi 169. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Allahü teâlâ yolunda öldürülenleri ölü sanmayınız! Onlar, Rablerinin yanında diridirler. Rızıklandırılmaktadırlar” buyurdu.

Bu âyet-i kerîme, şehidlerin diri olduklarını bildirmektedir. Peygamberler, şehidlerden elbet daha ileride ve daha üstündür. İslam âlimlerine göre her peygamber, şehid olarak ölmüştür. Resûlullah efendimiz son hastalağında; “Hayber’de yemiş olduğum yemeğin acısını her zaman duyardım” buyurdu.³³⁷ Bu hadîs-i şerîf, Resûlullah efendimizin şehid olarak vefât ettiğini bildiriyor.

Bu sebeple, Efendimizin bütün şehidler gibi kabrinde diri olduğu buradan da anlaşılıyor. “Buhari” ve “Müslim” de bildirilen hadîs-i şerîfde; “Mirac gecesinde, Musa’nın (aleyhisselâm) kabri yanından geçirdim. Mezarında, ayakta namaz kılıyordu” buyuruldu.

Başka bir hadîs-i şerîfde; “Allahü teâlâ, toprağın peygamberleri çürütmesini haram etmiştir” buyruldu.³³⁸ Bunun doğru olduğunu, âlimler sözbirliği ile bildirmektedir. “Buhari” ve “Müslim”de; “Allahü teâlâ, Mirac gecesinde, bütün peygamberleri, Peygamberimize gönderdi. Onlara imâm olup, iki rek’at namaz kıldılar” yazılıdır.

Namaz kılmak, rüku ve secde yapmakla olur. Bu haber, diri olarak, cesed ile, beden ile kıldıklarını gösteriyor. Musa aleyhisselâmın kabrinde namaz kılması da, bunu göstermektedir. “Mişkât” kitabının son cildinde Mirac bâbının birinci faslı sonunda; Müslim’den alarak Ebû Hüreyre’nin bildirdiği hadîs-i şerîfde; Allahü teâlâ bana gösterdi. Musa (aleyhisselâm) ayakta namaz kılıyordu, zayıf idi. Saçları dağınık ve sarkık değildi. Şen’e kabîlesinden bir yiğit gibi idi. İsa (aleyhisselâm), Urve bin Mes’ud Sekafi’ye benziyordu” buyruldu.³³⁹

Şen’e Yemen’de bulunan iki kabîlenin ismidir. Bu hadîs-i şerîfler, Peygamberlerin, Rableri yanında diri olduklarını göstermektedir. Onların cesedleri (bedenleri), ruhları gibi latif olmuştur. Kesif, katı değildir. Madde ve ruh âleminde görünebilirler.

Bunun için, peygamberler, ruhları ve bedenleri ile görünebilirler. Hadis-i şerîfde, Musa ve İsa aleyhisselâmın, namaz kıldıkları bildiriliyor. Namaz kılmak, çeşitli hareketler yapmaktır. Bu

³³⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 337; Vâkıdî, *el-Megazî*, II, 678.

³³⁸ Nesaî, “Cuma”, 5; İbn Mace, “İkâmetü’s-Salât”, 79; Darimî, “Salât”, 206.

³³⁹ Müslim, “İmân”, 346; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 215.

hareketler beden ile olur. Ruh ile olmaz. Musa aleyhisselâmı, “Orta boylu, eti az, zayıf, saçları toplu gördüm” buyurması; ruhunu değil, bedenini gördüğünü gösteriyor.

İmâm-ı Beyhekî buyurdu ki: “Peygamberler mezara konduktan sonra, ruhları bedenlerine geri verilir. Biz onları göremeyiz. Melekler gibi, görünmez olurlar. Yalnız Allahü teâlânın keramet olarak ihsan ettiği seçilmiş kimseler görebilir.” İmâm-ı Süyûtî de böyle bildirmiştir.

Çok kimse, selâmlara, kabr-i seadetten cevap verildiğini, çok zaman işitmişlerdir. Başka kabirlerden de, selâmlara cevap verildiği çok işitilmiştir.

Hadis-i şerifte de; “Bana selâm verilince, Allahü teâlâ ruhumu geri gönderir, ona cevap veririm” buyruldu.³⁴⁰

İmâm-ı Süyûtî hazretleri buyurdu ki: “Resûlullah, Cemal-i ilahiye görmeğe dalmıştır. Bedendeki duyguları unutmuştur. Bir müslüman selâm verince, mübârek ruhu, bu halden ayrılıp, beden duygularını alır. Dünyada, böyle olanlar da az değildir. Bir dünya işi veya ahiret işi aşırı düşünülürken, insan, yanında konuşulana duymaz. Cemal-i ilahiye dalan kimse bir sesi işitebilir mi?”

Kadı İyâd hazretleri “Şifâ” kitabında Süleyman bin Sühaym’dan rivâyetinde; “Bir gece rüyada Fahr-i Kâinât efendimizi gördüm; “Ya Resûlallah! Gelip sana selâm veren kimselerin selamını bilir misiniz?” dedim. “Evet bilirim ve onların selamını alıp cevap veririm” buyurdu.

Peygamberlerin, mezarlarında diri olduğunu bildiren hadîs-i şerifler o kadar çoktur ki, birbirlerini kuvvetlendirmektedirler. Mesela, “Kabrimin yanında, benim için okunan salevâtı işitirim. Uzak yerlerde okunanlar bana bildirilir” buyrulmuştur.

Bu hadîs-i şerîfi, Ebû Bekr bin Ebi Şeybe bildirmiştir. Bu ve bunun gibi hadîs-i şerifler, altı büyük hadîs imamının kitaplarında vardır.

Abdullah bin Abbas hazretlerinden İbn-i Ebi’-dünya’nın haber verdiği hadîs-i şerîfde; “Bir kimse, bir tanıdığıнын kabrine uğrayıp selâm verse, meyyit onu tanır ve cevap verir. Tanımadığı meyyite selâm verirse, meyyit sevinir ve cevap verir” buyruldu.

Resûlullah, dünyanın her yerinde, aynı zamanda salât ve selâm edenlerin her birine ayrı ayrı nasıl cevap verir diye sorulursa, öğle vakti güneşin, bir anda binlerce şehre ışık salması gibidir, diye cevap verilir.

İbrahim bin Bişar hazretleri; “Hac ettikten sonra, kabr-i saadeti ziyâret için Medîne’ye gittim. Hücre-i seadet önünde selâm verdim. Vealeykesselâm cevabını işittim” buyurmuştur.

Resûlullah efendimiz; “Ben öldükten sonra, diri iken olduğu gibi anlarım” buyruldu. Başka bir hadîs-i şerîfde; “Peygamberler, kabirlerinde diri olup namaz kılarlar” buyruldu.³⁴¹

³⁴⁰ Ebu Dâvûd, “Menâsik”, 100; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 527; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 245.

³⁴¹ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XIII, 326.

Evliyanın büyüklerinden Seyyid Ahmed Rifai hazretlerinin ve bir çok velilerin Resûlullah'a verdikleri selamın cevabını işittikleri ve Ahmed Rifai'nin, Resûlullah'ın mübârek elini öpmekle şereflenmiş olduğu, çok sağlam kitaplarda yazılıdır.

İmâm-ı Süyûtî, kitabında; "Yüksek derecedeki veliler, peygamberleri ölmemiş gibi görürler. Peygamber efendimizin Musa aleyhisselâmı mezarında diri olarak görmesi, bir mûcize idi. Evliyanın da böyle görmeleri keramettir. Keramete inanmamak, câhillikten ileri gelir" buyurmaktadır.

İbn-i Hibban, İbn-i Mace ve Ebû Davud'un bildirdikleri hadîs-i şerîfde; "Cuma günleri bana çok salevât okuyunuz! Bunlar, bana bildirilir" buyruldu. "Öldükten sonra da bildirilir mi?" denildikte;

"Toprak, peygamberlerin vücûdunu çürütmez. Bir mü'min bana salevât okuyunca, bir melek bana haber vererek, ümmetinden falan oğlu filan, sana selâm söyledi ve dua etti der" buyurdu.

Resûlullah efendimiz diri iken, Eshâbına, Allahü teâlânın bir rahmeti, büyük nîmeti olduğu gibi, vefâtından sonra da bütün ümmeti için büyük nîmettir. İyiliklere sebeptir.

Bekir bin Abdullah Müzeni'nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde; Resûl-i ekrem; "Hayatım sizin için hayırlıdır. Bana anlatırsınız. Ben de size anlatırım. Öldükten sonra vefâtım da sizin için hayırlı olur. Amelleriniz bana gösterilir. İyi işlerinizi gördüğüm zaman, Allahü teâlâyâ hamd ederim. Kötü işlerinizi gördüğüm zaman, sizin için af ve mağfîret dilerim" buyurdu.³⁴²

Kusem bin Abbas hazretleri, Resûlullah efendimizin defin hizmetiyle şerefleniyordu. Kabirdeki hizmet bitince en son o çıktı. Dedi ki:

"Resûlullah'ın mübârek yüzünü en son gören benim. Kabrinde mübârek dudakları kıpırdıyordu. Üzerine eğilip kulak verdim. "Ya Rabbi! Ümmetim!.. Ya Rabbi! Ümmetim!.." diyordu.³⁴³

Resûlullah efendimizi görmek

Resûlullah efendimiz, uykuda ve uyanık iken görülebilir mi? Görülebilirse, görünen kendisi midir, benzeri midir? Âlimlerimiz, buna çeşitli cevap verdiler. Kabirde diri olduğunu söz birliği ile bildirdikten sonra, kendisinin görüldüğünü çoğunlukla beyan buyurmuşlardır. Böyle olduğu, hadîs-i şeriflerden de anlaşılmaktadır. Bir hadîs-i şerîfde; "Beni rüyada gören, uyanık iken görmüş gibidir" buyruldu.³⁴⁴

³⁴² Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, XIII, 313; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 194.

³⁴³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 298.

³⁴⁴ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 409.

Bunun için, İmâm-ı Nevevî hazretleri; “O’nu rüyada görmek, tam kendisini görmektir” dedi. Hadis-i şerîfde; “Beni rüyada gören doğru görmüştür. Çünkü şeytan, benim şeklime giremez” buyruldu.³⁴⁵

İbrahim Lekani hazretleri buyuruyor ki: “Hadis âlimleri, Resûlullah’ın rüyada olduğu gibi uyanık iken de görülebileceğini söz birliği ile bildirmişlerdir. Her iki hâle de bir çok misaller verilebilir. Bunlardan bir kaçını bildirelim:

Mü’nüddin-i Çeşti hazretleri, gittiği her beldede kabristanları ziyâret eder, orada bir müddet kalırdı. Vardığı yerlerde tanınıp meşhur olunca, durmaz, kimseden habersiz gizlice çıkıp giderdi. Bu seyahatlerinden biri de Mekke’ye olmuştur. Mekke-i mükerremeye gidip, Kabe-i muazzamayı ziyâret etti. Bir müddet Mekke’de kalıp, oradan Medîne-i münevvereye gitti. Peygamberimizin kabri şerifini ziyâret ettiği bir gün, türbesinden; “Mu’nüddin’i çağırınız” diye bir ses işitildi.

Bunun üzerine türbedar; “Mu’nüddin!” diye bağırdı. Birkaç yerden; “Efendim” sesi işitildi. Sonra da; “Hangi Mu’nüddin’i istiyorsun? Burada adı Mu’nüddin olan bir çok kişi var” dediler.

Bunun üzerine türbedar geri dönüp, Ravda-i mutahheranın kapısında ayakta durdu. İki defa; “Mu’nüddin-i Çeşti’yi çağır” diye nidâ eden bir ses işitti. Türbedar bu emir üzerine cemaate karşı; “Mu’nüddin-i Çeşti’yi istiyorlar” diye bağırdı.

Mu’nüddin-i Çeşti hazretleri bu sözü işitince, bambaşka bir hale girdi. Ağlayıp, gözyaşları dökerek ve salevât okuyarak, sevgili Peygamberimizin türbesine yaklaştı ve edeble ayakta durdu. Bu sırada; “Ey Kutb-i meşayih! İçeriye gel!” diye bir ses işitti.

Peygamberimiz buyurdular ki: “Sen benim dinime hizmet edicisin. Senin Hindistan’a gitmen gerekir. Hindistan’a git. Orada Ecmir denilen bir şehir vardır. Orada benim evladımdan (torunlarımdan) Seyyid Hüseyin adında biri var. Oraya cihad ve gazâ niyetiyle gitmişti. O şu anda şehid oldu. Ecmir kâfir eline düşmek üzeredir. Senin oraya gitmen sebep ve bereketiyle, İslamiyet yayılacak ve kafirler hakir olup, güçsüz ve te’sirsiz kalacaklar.” Sonra ona bir nar verdi ve; “Bu nara dikkatle bak nereye gideceğini görüp, anla” buyurdu.

Mu’nüddin-i Çeşti hazretleri, Peygamber efendimizin verdiği narı alıp, emredildiği gibi baktı, doğu ile batı arasını tamamen gördü.

Ahmed Rıfai hazretleri hacca gitmişti. Dönüşünde, Medîne-i münevverede Resûl-i ekrem efendimizin mübârek türbesini ziyâret ettiği sırada, şu meâlde manzume söyledi:

“Uzaktık, toprağını öpmek için efendim,

Kendim gelemeyiz, vekil ruhumu gönderirdim.

³⁴⁵ Buhârî, “Ta’bir”, 10; Müslim, “Rü’ya”, 22; Ebu Dâvûd, “Edeb”, 96; Tirmizî, “Rü’ya”, 4; İbn Mace, “Ta’birü’r-Rü’ya”, 4; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 400; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VII, 232.

*Şimdi seni ziyâret nîmeti oldu nasib,
Ver mübârek elini, dudağım öpsün Habîb!”*

Şiir bitince, sevgili Peygamberimizin kabrinden, mübârek elleri göründü. Seyyid Ahmed Rifai de son derece tazim ve hürmetle Peygamber efendimizin mübârek elini öptü. Orada bulunan herkes, hayretle hâdiseyi gördü.

Peygamber efendimizin mübârek ellerini öptükten sonra, Ravda-i mutahheranın kapılarının eşiklerine yattı. Ağlayarak, oradaki cemaatin cümlesine; “Üzerime basarak geçiniz!” diye yalvardı. Âlimler başka kapılardan çıkmaya mecbur kaldılar. Bu keramet pek meşhur olup, dilden dile günümüze kadar gelmiştir.

İbn-i Abidin hazretlerinin dine uymaktaki halleri meşhur olup, kerametleri ve menkıbeleri çoktur. Beş vakit namazda tahıyyatı okurken, Resûlullah efendimizi baş gözü ile görürdü. Göremediği zaman o namazı yeniden kılardı.

İslam âlimlerinin en büyüklerinden ikinci bin yılın müceddidi İmâm-ı Rabbânî Ahmed Farukî Serhendî hazretleri buyurdu ki: “Ramazan-ı şerîfin son on gününde; Bu gün son derece güzel bir hal zahir oldu. Yatağımda uzanmış yatıyordum. Gözlerimi kapamıştım. Yatağımın üzerine, bir başkasının gelip oturduğunu hissettim. Bir de ne göreyim. Evvelkilerin ve sonrakilerin seyyidi, efendisi, Peygamberimizdir.

Buyurdu ki: “Senin için icazet yazmaya geldim. Hiç kimseye böyle bir icazet yazmadım.” Gördüm ki, o icazetnâmenin metninde, bu dünyaya ait büyük lütuflar, arkasında da öbür dünyaya ait çok inâyetler yazılıydı.”

Abdülkadir-i Geylani hazretleri Gunye kitabında İbrahim Temimi hazretlerinden naklen anlatır:

Hızır aleyhisselâm bana; “Eğer rüyada, Resûlullah’ı görmek istersen, akşam namazını kıldıktan sonra, yatsıya kadar hiç kimse ile konuşmadan ayağa kalkar, akşam namazından sonraki evvabin namazını kılarırsın. İki rekatta bir selâm verirsin.

Her rekatta bir defa Hamd yani Fatiha sûresini ve yedi kerre İhlas sûresini okursun. Yatsı namazını da cemaatle kıldıktan sonra evine gelip vitri kılarırsın. Uykuya yatacağın zaman da iki rekat namaz kılıp her rekatta Hamd (İhlas sûresini yedi defa okursun. Namazdan sonra secdeye kapanıp yedi defa Allahü teâlâyâ istiğfarda bulunur, yedi kerre; “Sübhanellahi velhamdü lillahi vela kuvvete illa billahil aliyyl azim” dersin. Sonra başını secdeden kaldırıp oturarak, ellerini kaldırıp; “Ya hayyu, ya kayyum, ya zelcelali vel ikram, ya ilâhel evveline vel ahirin ve ya Rahmaned-dünya vel ahireti ve rahimehüma, ya Rabbi, ya Rabbi, ya Rabbi, ya Allah, ya Allah, ya Allah” dersin.

Sonra ayağa kalkıp, aynı duayı okursun. Sonra secdeye kapanıp aynı duayı okursun. Sonra başını secdeden kaldırıp kibleye yönelip istediğin şekilde yatıp uyursun. Uyku bastırıncaya kadar Peygamber efendimize salevâtı şerîfe getirirsin” dedi.

Ben; “Bu duayı kimden öğrendiyse, bana bildirmeni isterim” dedim. Hazreti Hızır; “Bana inanmıyor musun?” dedi. “Muhammed aleyhisselâmı hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, sana inanıyorum” dedim.

Hızır aleyhisselâm; “Ben, Resûlullah’ın bu duayı öğrettiği ve vasiyet ettiği meclisde buldum. Bu duayı O’nun öğrettiği kimseden öğrendim” buyurdu.

Ben de Hızır aleyhisselâmın dediği gibi yaptım. Yatağımda, Peygamber efendimize salevât-ı şerîfe okumaya başladım. Peygamber efendimizi göreceğimin sevincinden dolayı, uykum kaçtı ve sabaha kadar uyuyamadım.

Sabah namazını kılıp güneş yükselinceye kadar oturdum. Duha yani kuşluk namazını kıldım. Kendi kendime; “Akşama ulaşırsam, dün gece yaptığım gibi yaparım” dedim. O anda uyumuşum. Rüyamda melekler gelip beni alıp Cennet’e götürdüler. Orada yakut, zümrüt ve inciden yapılmış köşk ve saraylar, bal, süt ve Cennet içeceklerinden ırmaklar gördüm.

Beni Cennet’e götüren meleklerle; “Şu köşk kim içindir?” diye sordum. Melekler; “Senin işlediğin ameli yapanlar içindir” dediler. Cennet yiyeceklerinden yedirmeyince ve Cennet sularından içirmeyince beni Cennet’ten çıkarmadılar. Sonra beni Cennet’ten çıkarıp, bulunduğum yere getirdiler.

Sonra, Resûlullah efendimiz yanında yetmiş peygamber ve her saf arası doğu ile batı arası kadar olan yetmiş saf meleklerle bana gelip selâm verdi ve elimi tuttu. Bu sırada ben; “Ya Resûlullah! Hızır aleyhisselâm şu hadisi senden duyduğunu bildirdi” dedim. Peygamber efendimiz; “Hızır doğru söyledi, anlattıkları doğrudur. Hızır yeryüzündekilerin en alimidir. Ebdallerin reisidir. Yeryüzündeki Allah askerlerindedir” buyurdu.

Ben yine; “Ya Resûlallah! Bu ameli işleyene, benim bu gördüğümde başka karşılık var mıdır?” dedim. “Senin gördüğünden, sana ihsan olunandan daha üstün ne karşılık olabilir? Sen Cennet’teki yerini ve makamını gördün. Cennet’in meyvelerinden yiyip, içeceklerinden içtin. Benimle beraber melekleri ve peygamberleri gördün. Hûriîni gördün” buyurdu.

“Ya Resûlallah? Benim yaptığım ameli yapıp da, rüyada benim gördüğümü görmeyen kimseye bana ihsan olunan verilir mi?” dedim. “Beni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, o kimsenin işlediği büyük günahlar affedilir. Allahü teâlânın o kimse hakkındaki gadabı kalkar. Beni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, bu ameli yapan, rüyada senin gördüğünü görmese de, sana verilen ona da verilir. Semadan bir ses, Allahü teâlâ bu ameli işleyeni ve doğudan batıya kadar olan ümmet-i Muhammed’i mağfiret etti diye seslenir” buyurdu.

“Ya Resûlallah! Senin cemalini ve Cennet’i gördüğüm gibi, o kimsenin de bunlardan nasibi var mıdır?” dedim. “Evet hepsi de verilir” buyurdu. “Ya Resûlallah! Erkek ve kadın, bütün mü’minlere bu duayı öğretmek ve sevablarını bildirmek uygun olur mu?” dediğimde; “Beni hak peygamber olarak gönderen Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, bu ameli Allahü teâlânın said olarak yarattığı kimselerden başkası işlemez.” buyurdu.

Rüyada Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmı hakiki şekliyle gören, muhakkak O’nu görmüş olur. Çünkü şeytan O’nun şekline giremez. Fakat şeytan başka şekle girip görünebilir. Resûlullahı tanımayan kimsenin, bunu ayırması kolay olmaz.

Bâzı âlimler de, “Peygamber efendimizi değişik şekilde görmek, yine O’nu görmek olur. Fakat bu, o kişinin dindeki noksanlığına alamettir. Peygamber efendimizi rüyada gerçek şekliyle gören ve mü’min olarak ölen herkes Cennete gider” buyurmuşlardır.

Ebû Hüreyre, Efendimizin şu hadîs-i şerîfni bildirdi: “Bir kimse Cuma gecesinde, iki rekat namaz kılsa, her rekatta Fatiha ve Ayetel-kürsî’yi birer, İhlas sûresini on beş kerre okusa, namazdan sonra bin kerre; “Allahümme salli alâ Muhammedin nebiyyilümmîyi” dese, diğer Cuma gelmeden beni rüyasında görür. O kimsenin geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanır. Cennet beni görenler içindir.”

Peygamber Efendimizin Kabr-i şerifini ziyâret

Fahr-i kâinât efendimiz buyurdular ki: “Kim vefâtımdan sonra beni ziyâret ederse, beni hayâtta iken ziyâret etmiş gibidir.” “Mir’ât-i Medîne” kitabında bildirilen bir hadîs-i şerîfde; “Kabrimi ziyâret edene şefâatim vâcib oldu” buyurdu. Bu hadîs-i şerîf, İbn-i Huzeyme ve Bezzâr ve Dâre-Kutnî ve Taberânî haber vermektedir. Bezzâr hazretlerinin bildirdiği başka bir hadîs-i şerîfde; “Kabrimi ziyâret edene şefâatim helâl oldu” buyruldu.

‘Mislim-i şerifde ve Ebû Bekr bin Mekkârî’nin “Mu’cem” kitabında bildirilen hadîs-i şerîfde; “Bir kimse beni ziyâret etmek için gelse ve başka bir şey için niyeti olmasa, kıyâmet günü, ona şefâat etmemi hak etmiş olur” buyruldu. Bu hadîs-i şerîf, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem’in kendisini ziyâret etmek için Medîne-i münevvereye gelenlere, şefâat edeceğini haber vermektedir.

Dâre-Kutnî’nin haber verdiği başka bir hadîs-i şerîfde; “Hac edip de beni ziyâret etmeyen kimse, beni incitmiş olur” buyruldu. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem’in ziyâret olunmak istemeleri, ümmetinin, bu yoldan da sevâb kazanmaları içindir.

Bunun için, fıkıh âlimlerimiz, hac vazifesini yaptıktan sonra, Medîne-i münevvereye gelerek, Mescid-i şeritte namaz kılarlardı. Sonra “Ravda-i mutahhera” ile Minber-i münîri ve Arş-ı âlâdan efdal

olan kabr-i şerifi, sonra oturdukları, yürüdükleri, dayandıkları yerleri, vahiy geldiği zaman dayandıkları direği ve mescid yapılırken ve tâmir edilirken çalışan ve para vermekle şereflenen Es-hâb-ı kirâmın ve Tâbiîn'in geçtikleri yerleri ziyâret ederler, görmekle bereketlenirlerdi. Onlardan sonra gelen âlimler ve sâlihler de, hacdan sonra Medîne'ye gelirler, fıkıh âlimlerimiz gibi yaparlardı. Dün olduğu gibi bugün de hacılar, buna bağlı kalarak Medîne-i münevverede ziyâretlerde bulunuyorlar.

*Sakın terk-i edebden, kûy-i mahbûb-i Hudâ'dır bu,
Nazargâh-ı ilâhîdir, makâm-ı Mustafâ'dır bu!
Murâ'ât-ı edeb şartıyla gir Nâbî bu dergâha,
Metâf-ı kudsiyândır, bûsegâh-ı enbiyâ'dır bu!
...NÂBî*

İslâm âlimlerinin güneşi Ebû Hanîfe hazretleri; “Müstehâbların en üstünlerinden olan kabr-i seâdetin ziyâreti, vâcib derecesine yakın bir ibâdettir” buyurdu.

Resûlullah efendimizin kabr-i şeriflerini ziyârete giden kimsenin, çok salevât-ı şerîfe getirmesi lâzımdır. Okunan bu salât ve selâmların Peygamber efendimize ulaştığı, hadîs-i şerîfde bildirilmiştir. Sevgili Peygamberimizi ziyâret etme âdâbı şöyle bildirildi:

Medîne-i münevvere şehri uzaktan görününce, salât ve selâm getirilir. Sonra; “Allahümme hâzâ haremü nebiyyike, fec'alhü vikâyeten lî minennâr ve emânen min-el-azâb ve sû-il-hisâb” denir. Mümkünse şehre veya mescide girmeden önce gusl abdesti alınır. Güzel koku (esans) sürünülür. Yeni, temiz elbise giyilir. Çünkü bunlar, tâzim ve hürmet ifâde ederler. Medîne-i münevvereye mütevâzı, vekarlı ve sükûnet hâli ile girilir. “Bismillahi ve alâ milleti Resûlillâh” dedikten sonra, İsrâ sûresinin 80. âyet-i kerîmesini okumalıdır. Onun akabinden; “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed. Vagfir lî zünübî veftah lî ebvâbe rahmetike ve fadlike” diyerek, Mescid-i Nebevî'ye girilir. Sonra Resûlullah efendimizin minberinin yanında iki rekat tahıyyetü'l-mescid namazı kılmalı, minberin direği, sağ omuzuna gelecek şekilde durmalıdır.

Sevgili Peygamberimiz, burada namaz kıları. Burası, Peygamber efendimizin kabri ile minberi arasındır. Hadîs-i şerîfde; “Kabrim ile minberim arası Cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim, havzım üzerindedir” buyrulmuştur.³⁴⁶ Sonra, ziyâret eden kimse Allahü teâlâyâ, Resûlullah'ın mübârek kabrini ziyâret etmeyi kendisine nasîb ettiğinden dolayı secdeye varmalıdır. Duâdan sonra

³⁴⁶ Ancak, bazı kaynaklarda “Kabrim ile minberim arası Cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim, havzımın üstündedir” şeklinde yer almaktadır. Bak; Buhârî, “İ'tisâm”, 16; Muslim, “Haç”, 588; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 236.

kalkıp, Peygamber efendimizin kabr-i şerîfine, hücre-i seâdete gelmeli, arkasını kibleye vererek Resûlullah'ın mübârek yüzüne karşı iki metre kadar uzakta edeble durmalıdır. Daha fazla yaklaşılmaz. Huşû ve hudû üzere olmalı, Allahü teâlânın Kur'ân-ı kerîmde emrettiği şekilde, Resûlullah efendimize, hayâtta imiş de yüksek huzûrlarında bulunuyormuş gibi edeb üzere bulunmalıdır. Sekînet ve vekârı terketmemelidir. Elini, kabr-i şerîfin duvarlarına koymayıp uzakta edeble durmak, hürmete daha muvafıktır. Namazda gibi durmalıdır.

Resûlullah efendimizin mübârek, latîf sûretini hayâline getirmeli, kendisini bildiğini, sözünü, selâmını ve duâlarını işittiğini düşünmeli ve cevap verdiğini, âmîn dediğini düşünmelidir. Nitekim Resûlullah efendimiz; “Kim bana kabrimde salât okursa, onu iştirim” buyurdu. Yine hadîs-i şerîfde, Resûlullah efendimizin kabr-i şeriflerinde bir melek vekîl bırakıldığı, o meleğin, ümmetinden selâm edenlerin selâmını kendisine ulaştırdığı bildirildi. Sonra; “Esselâmü aleyke yâ seyyidî yâ Resûlallah! Esselâmü aleyke yâ Nebiyyallah! Esselâmü aleyke yâ Safiyyallah! Esselâmü aleyke yâ Habîballah! Esselâmü aleyke yâ Nebiyyerrahmeti! Esselâmü aleyke yâ Şefî-al ümmeti! Esselâmü aleyke yâ Seyyid-el-mürselîn! Esselâmü aleyke yâ Hâtemennebiyyîn!

Allahü teâlâ sana en yüksek mükâfât ve karşılık ihsân eylesin. Ben şehâ-det ederim ki, sen peygamberlik vazifeni yaptın. Emâneti edâ ettin. Ümmetine nasîhat eyledin. Yakîn (ölüm) sana gelinceye kadar, Allahü teâlânın yolunda cihâd eyledin. Allahü teâlâ sana kıyâmet gününe kadar, salât ve selâm eylesin. Yâ Resûlallah! Bizler sana çok uzak yerlerden geldik. Senin kabr-i şerîfini ziyâret etmek, senin hakkını ödemek, senin yaptıklarını yerinde görmek, seni ziyâret ile bereketlenmek, senin Allahü teâlânın katında bize şefâatçi olmanı istemek için geldik. Çünkü hatâlarımız bellerimizi büktü. Günahlarımız omuzlarımıza ağır geldi. Yâ Resûlallah! Sen, hem şefâat eden ve hem de şefâati kabûl olunansın. Makâm-ı Mahmûd senin için vâd edilmiştir.

Hem, Allahü teâlâ da Kur'ân-ı kerîmde (Nisa sûresinin 64. âyet-i kerîmesinde meâlen); “Biz, her peygamberi, ancak Allahü teâlânın emri ile (gönderildiği kavmi tarafından) kendisine itâat olunması için gönderdik. Onlar, nefslerine zulüm ettikten sonra, gelirler, Allahü teâlâdan af dilerler. Resûlüm de onlar için istigfâr ederse, Allahü teâlâyı elbette tevbeleri kabûl ve merhamet edici bulurlar” buyurmaktadır. Bizler, senin huzûruna geldik. Fakat bizler, nefslerimize zulmettik. Günahlarımızın bağışlanmasını diliyoruz.

Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın katında bize şefâat eyle. Yâ Resûlallah! Allahü teâlâdan, bizim rûhumuzu, sünnetin üzere almasını, yarın kıyâmet gününde, senin ile beraber mahşer yerine gelenler arasına katmasını, senin havzına gelip, orada senin havzından içmeyi nasîb etmesini dile. Yâ Resûlallah! Senin şefâatini istiyoruz” diye duâ edilmeli ve “... Ey Rabbimiz! Bizi ve îmân ile bizden evvel geçmiş olan kardeşlerimizi bağışla! îmân etmiş olanlar için kalble-rimizde bir kin bırakma! Ey

Rabbimiz! Muhakkak ki sen, şefkat ve merhamet sâhibisin!” meâlindeki Haşr sûresinin 10. âyet-i kerîmesini okumalıdır.

Sonra selâm gönderenlerin selâmını iletip; “Esselâmü aleyke yâ Resûlallah! Şu kimse, senin Allahü teâlânın katında kendisine şefâatçi olmanı istiyor. Ona ve bütün müslümanlara şefâat eyle” demeli ve dilediği kadar salevât okumalıdır. Sonra yarım metre sağa, Ebû Bekr-i Sıddîk hazretlerinin mübârek başı hizâsına gelip; “Esselâmü aleyke yâ halîfete Resûlillah! Esselâmü aleyke yâ refîkahu fil-gâr! Esselâmü aleyke yâ emînehu alel-esrâr! Allahü teâlâ, bu ümmetinin imâmı olarak sana en yüksek mükâfat ve karşılığı lutfetsin. Sen Resûlullah’a en güzel şekilde halîfe oldun. En iyi şekilde O’nun yüce sünnetini tâkib ettin. Mürtedlerle (dinden dönenlerle) ve doğru yoldan ayrılmış olanlarla, muharebe ettin. Dâima hakkı söyledin. Vefât edinceye kadar, hak yolda olanlara yardımcı oldun. Allahü teâlânın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun! Allah’ım! Rahmetinle, onun sevgisi üzere rûhumuzu al. Onu ziyâretimizi boşa çıkarma!” diye duâ etmelidir.

Sonra yine yarım metre sağa, Hazreti Ömer’in kabrinin hizâsına gelmeli ve; “Esselâmü aleyke yâ Emîrel-mü’minîn! Esselâmü aleyke yâ Müzhirel-İslâm! Esselâmü aleyke yâ Müksirel-esnâm! Allahü teâlâ sana en yüksek karşılık ve mükâfat versin. Hayâtta iken de, ölümünde de İslâm’a ve müslümanlara yardım ettin. Yetimlere kefil oldun. Akrabaya iyilik yaptın. Müslümanlara; onların râzı oldukları, hem hidâyet üzere bulunan ve hem de insanları doğru yola ileten bir rehber oldun. Onların işlerini derleyip topladın. Fakirlerini zengin yaptın, yaralarını sardın. Allahü teâlânın selâmı, rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun!” demelidir.

Sonra Hazreti Ebû Bekr ve Hazreti Ömer’e hitâben; “Esselâmü aleykümâ yâ dacây-resûlillah ve refîkayhi ve vezîreyhi ve müşîreyhi vel muâvineyni lehû alelkıyâmi fid-dîni vel-kâimeyni ba’dehû bi-mesâlihil-müslimîn! Allahü teâlâ, size en güzel karşılığı versin. Resûlullah’ın bize şefâat etmesini Allahü teâlâdan, bizim sa’yimizi kabûl etmesini, bizi İslâm dîni üzere öldürüp, yine İslâm dîni üzere diriltmesini, kıyâmet gününde Resûlullah’a yakın olanlar arasında hasretmesini dilemesi için, sizi Resûlullah’ın yanında vesîle ediniyoruz” demelidir.

Sonra kendisine, ana-babasına, duâ isteyenlere ve bütün müslümanlara duâ etmelidir. Bundan sonra Resûlullah efendimizin mübârek yüzüne karşı durup; “Ey Allah’ım! “Biz her peygamberi, ancak Allahü teâlânın emri ile (gönderildiği kavmi tarafından) kendisine itâat olunması için gönderdik. Onlar nefitlerine zulüm ettikten sonra, gelirler, Allahü teâlâdan af dilerler. Resûlüm de onlar için istigfâr ederse, Allahü teâlâyı elbette tevbeleri kabûl ve merhamet edici bulurlar” buyuruyorsun.³⁴⁷ Yâ Rabbî! Senin yüce kelâmına uyarak, emrine itâat ederek, sevgili Peygamberinin senin huzûrunda bize şefâat etmesini diliyoruz” diye duâ ettikten sonra daha önce okuduğu; “Ey Rabbimiz! Bizi ve îmân ile bizden

³⁴⁷ en-Nisa 4/64.

evvel geçmiş olan kardeşlerimizi bağışla. îmân etmiş olanlar için kalblerimizde bir kin bırakma! Ey Rabbimiz! Muhakkak ki sen, çok şefkat ve merhamet sâhibisin!” meâlindeki Haşr sûresinin 10. âyet-i kerîmesi ile; “Rabbenagfir lenâ ve li-âbâinâ ve li-ümmehâtinâ ve liihvânel-lezîne sebekûne bil-îmâni” “Rabbena âtinâ...” ve “Sübhâne rabbike...” âyet-i kerîmelerini okuyarak Hücre-i seâdet ziyâretini tamamlar.

Sonra Resûlullah’ın kabri ile minberi arasında bulunan ve Ebû Lübâbe hazretlerinin kendini bağlayarak tevbe etmiş olduğu direğe gelir. Burada iki rekat namaz kılar ve Allahü teâlâyâ tevbe ve istiğfârda bulunur. Dilediği duâları yapar. Sonra Ravda-i mutahheraya gelir. Burası kare şeklinde bir yerdir. Burada istediği kadar namaz kılar. Duâ eder. Tesbîhler okur. Allahü teâlâyâ hamd ü senalarda bulunur. Sonra minbere gelir. Resûlullah’ın bereketinin kendisine ulaşması niyetiyle, Peygamber efendimizin hutbe okurlarken mübârek elini üzerine koymuş oldukları yere elini kor. Burada iki rekat namaz kılar. Allahü teâlâdan dilediklerini ister. Allahü teâlânın gadabından, rahmetine sığınır. Sonra Hannâne direğine gelir. Bu direk, Resûlullah efendimizin hutbe okumak için minbere geçtiğinden dolayı, kendisini terkettiği için inleyip, sonra Resûlullah’ın inip, kendisini kucaklaması üzerine sükûn bulan direktir. Burada kaldığı müddet içerisinde, gecelerini Kur’ân-ı kerîm okumakla, Allahü teâlâyâ zikretmek, minber ile kabrin yanında, gizli ve açıktan duâ yapmakla ve râbîta yapmakla meşgûl olmalıdır.

Resûlullah’ın mübârek zevcelerinin odaları, Mescid-i seadete katılmadan önce, Hücre-i seadetin kible tarafında pek az yer vardı. Muvacehe-i seadete karşı durmak güçtü. Ziyâretçiler, Hücre-i seadetin Ravda-i mutahhera duvarındaki kapısı önünde kibleye karşı durup, selâm verirlerdi. Sonra İmâm-ı Zeynel’abidin, Ravda-i mutahherayı arkaya alıp, selâm verirdi. Uzun zaman böyle ziyâret edildi. Mübârek zevcelerinin odaları, mescide katıldıktan sonra, Muvâcehe-i şerîfe penceresi önünde durup ziyâret edilmeye başlandı.

Hazreti Âişe’nin odası, üç metre yüksekliğinde, kerpiçle hurma dallarından yapılmıştı. Biri batı, öteki kuzey tarafında iki kapısı vardı. Batı kapısı, Ravda-i mutahhera tarafındadır. Hazreti Ömer halifeliğinin son senelerinde Mescid-i seadeti genişletirken, Hücre-i seadetin etrafına taştan kısa bir duvar çevirdi.

Abdullah bin Zübeyr halifeliğinde bu duvarı yıkıp, siyah taştan daha sağlam yaptırdı. Üstü açık olan duvarın kuzey tarafında bir kapısı bulunuyordu. Hazreti Hasen, kırk dokuz senesinde, vefât edince, vasiyeti gereğince, Hazreti Hüseyin, ağabeyisinin cenazesini Hücre-i seadet kapısına getirip, dua ve istigase edeceği zaman, buraya defnedeceklerini sanarak, içeri sokulmasını istemeyenler çıkınca, Bâkî kabristanına defîn ettirdi. İleride bu şekilde hâdiselerle karşılaşmamak düşüncesi ile duvarın ve odanın kapısını örerek kapattılar.

Emevi halifelerinin altıncısı olan Velid, Medîne vâlisi iken, Mescid-i saadetin duvarını yükseltti ve üzerini küçük bir kubbe ile örttü. Üç kabir, dışardan görülemez ve içeri girilemez oldu. Ömer bin Abdülaziz, Medîne-i münevvere vâlisi iken, 707 (H.88) senesinde halife Velid'in emri ile, zevcat-ı tahiratın odalarını yıktırıp, Mescid-i seadet-i genişletti. Ayrıca bu duvarın etrafına beş köşeli ve kapısız olan ikinci bir duvar çektirdi.

Irak'ta Zengilerin idare ettiği Atabekler Devleti'nin veziri ve Selahaddin-i Eyyubi'nin amcası oğlu olan Cemaleddin-i İsfehani, 1189 (H.584) senesinde, Hücre-i seadetin dış duvarı etrafına sandal ve abanoz ağaçlarından mescidin tavanına kadar yükselen bir parmaklık yaptırdı.

Fakat, birinci yangında 1289 senesinde yanınca, yerine demirden bir parmaklık yapılarak yeşile boyandı. Bu parmaklığa Şebeke-i seadet denir. Şebeke-i seadetin kible tarafına Muvacehe-i seadet, doğu tarafına Kadem-i seadet, batı tarafına Ravda-i mutahhera, kuzey tarafına ise; Hücre-i Fatıma denir.

Mekke-i mükerrerme, Medîne-i münevverenin güneyinde olduğu için, Mescidi nebînin ortasında, yani Ravda-i mutahherada, kibleye dönen kimsenin sol tarafında, Hücre-i seadet, sağ omuzu tarafında ise, Minber-i şerîf bulunur.

847 (H.232) senesinde Şebeke-i seadetin bulunduğu yer ile dış duvarların arasına ve bu yerin dışına zaman zaman değiştirilen mermerler döşendi. Bu vazifeyi en son Sultan Abdülmecid Han yaptırdı.

Hücre-i seadetin beş köşeli duvarları ile birlikte üzerlerine Kubbetün-nûr denen küçük bir kubbe de yapılmıştı. Osmanlı padişahlarının gönderdikleri Kisve-i şerîfe bu kubbe üzerine örtülürdü. Kubbetün-nûr üzerine gelen, Mescid-i Seadetin büyük yeşil kubbesine Kubbetül-hadra denir. Şebeke-i seadet denilen parmaklığın dış tarafına örtülen kisve, Kubbetül-hadra altındaki kemerlere asılıdır. Bu iç ve dış perdelere Settare denir.

Şebeke-i seadetin doğu, batı, kuzey taraflarında birer kapısı vardır. Şebeke-i seadetin içine harem-i şerîf ağalarından başkası giremezdi. Zaten kapı ve pencereleri olmadığından, yalnız kubbe ortasında ufak bir delik olup, tel kafes ile kapalıdır. Bu deliğin hizasında Kubbetül-hadraya da bir delik açılmıştır. Mescid-i şerîf kubbesi 1837 (H. 1253) senesine kadar kurşun renginde idi. Sultan İkinci Mahmud Adli Han'ın emri ile yeşile boyandı. 1872 (H. 1289)'da, Abdülaziz Han'ın emri ile yeniden boyandı.

Mescidi seadeti tamir ve tezyin için sultan Abdülmecid Han kadar çok para harc eden ve gayret gösteren hiç bir kimse olmamıştır. Haremeyni tamir için yedi yüz bin altın sarfetmiş ve tamirat 1861 (H. 1277)'de tamamlanmıştır.

Mescid-i Nebevî'nin tamir ve bakımı için binlerce altın sarfeden Sultan Abdülmecid Han, eski şeklini, İstanbul'da Hırka-i şerîf Camii'nde bulundurmak için emretmiş, bunun için 1850 senesinde,

mühendis mektebi hocalarından binbaşı ressam Hacı İzzet Efendi, Medîne'ye gönderilmiştir. İzzet Efendi, her yeri ölçerek, elli üç defa küçültülmüş bir modelini bir senede yapıp İstanbul'a gönderince, Sultan Abdülmecid Han'ın yaptırdığı Hırka-i şerîf Camii'ne konmuştur.

Abdülmecid Han'ın tamirinden sonra, kible duvarı ile Şebeke-i seadet arası yedi buçuk metre, doğu duvarından Kadem-i seadet şebekesine altı metre, Şebeke-i Şami genişliği on bir metre, Muvâcehe-i şerîfe şebekesi ile Şebeke-i Şami arasındaki uzunluk on dokuz metredir. Mescid-i Nebevî'nin kible tarafından genişliği yetmiş yedi metre; kible duvarından, duvar-ı Şami-ye kadar olan uzunluğu yüz on yedi metredir. Hücre-i seadet ile minber-i şerîf arası olan Ravda-i mutahhera genişliği ise on dokuz metredir.

Hücre-i seadet ile minber-i şerîf arası olan Ravda-i mutahhera genişliği ise on dokuz metredir. Osmanlılardan sonra, bu mukaddes beldelerde birçok değişiklikler yapılmış, böylece ecdadımızın yaptırdığı paha biçilmez tarihi eserler yıkılmış ve yağma edilmiştir.

Resûlullah efendimizi ziyâretten sonra Bakî' kabristanına gitmek, orayı da ziyâret etmek müstehâbdır. Sonra diğer kabirleri, bilhassa Seyyid-üş-şühedâ (şehîdlerin efendisi) Hazreti Hamza'nın kabrini ziyâret etmelidir. Yine Bakî'de Hazreti Abbâs'ı ve orada bulunan Hasen bin Ali'yi, Zeynelâbidîn'i, oğlu Muhammed Bâkır ve oğlu Ca'fer-i Sâdık, Emîrül-mü'minîn Hazreti Osman'ı, Resûlullah efendimizin oğlu İbrâhim'i, Resûlullah efendimizin orada bulunan zevce-i mutahheralarını, halası Safiyye'yi ve daha birçok Sahâbe ve Tâbiîn'den olan büyükleri ziyâret etmelidir. Bakî'deki Fâtıma Mescidi'nde namaz kılmalıdır. Perşembe günü Uhud şehîdlerini ziyâret etmek müstehâbdır. Orada; "Selâmün aleyküm bimâ sabertüm. Feni'me ukbeddâr. Selâmün aleyküm yâ ehle dâril-kavmil-mü'minîn ve innâ inşâallahü an karîbin biküm lâhikûn" demelidir. Sonra Âyet-el-kürsî ve İhlâs sûresini okumalıdır.

Hücre-i seadeti ziyâret edenlerin çok uyanık olmaları lazımdır. Gönlünde dünya düşünceleri bulunmamalıdır. Muhammed aleyhisselâmın mübârek nurunu ve derecesinin yüksekliğini düşünmelidir. Dünya işlerini ve büyük kimselerle görüşüp fayda sağlamayı ve alış-veriş düşünceleri içinde yapılan duaları Allahü teâlâ kabul etmez, dileklerine kavuşamazlar.

Hücre-i seadeti ziyâret etmek şerefli bir ibadettir. Buna inanmayanların, müslümanlıktan çıkmalarından korkular. Çünkü bunlar, Allahü teâlâyâ, Resûlüne ve bütün müslümanlara karşı gelmiş olur. Mâlikî âlimlerinden bir kaç, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizi ziyâret etmek vacibdir demiş ise de, müstehab olduğu söz birliği ile bildirilmiştir.

Teveşül

Peygamber efendimize her zaman; yaratılmadan önce, yaratıldıktan sonra, dünyadaki hayatında ve vefâtından sonra; berzah kabir âleminde, tevessül edilmiş; kıyamet günü dirildikten sonra, Arasat meydanında ve Cennet'te de edilecektir. Vesile, Allahü teâlânın, nezdinde yakınlığa ve hacetlerin giderilmesine sebep kıldığı her şeydir.

Resûl-i ekrem ile tevessül, yani Resûlullah efendimizi, Allahü teâlâ katında vesile etmek, O'nun yardımını ve şefaatinin istemek caizdir. Bunlar; Peygamber (aleyhimüsselâm), Selef-i salihin'in, ulema ve diğer müslümanların yaptığı şeylerdendir. Müslümanlardan hiç kimse bunu kötü görmemiştir. Şimdiye kadar, bozuk itikad sahipleri dışında, bunları kabul etmeyen hiç kimseye rastlanmamıştır.

İnsanların babası Âdem aleyhisselâm yeryüzüne indirildiği vakit, Peygamber efendimizi vesile yapmıştır. Bunu, sevgili Peygamberimiz bir hadîsi şerîflerinde şöyle anlatmışlardır: “Âdem (aleyhisselâm) zellesi sebebiyle Cennet'ten çıkarılınca: “Ya Rabbi! Beni Muhammed'in hürmetine affet” dedi. Allahü teâlâ “Ya Âdem! Sen Muhammed'i nasıl bildin. Daha ben, O'nu yaratmadım?” buyurdu. Âdem (aleyhisselâm); “Ya Rabbi! Beni yaratıp bana ruh verdiğin zaman, gözümü açıp baktığımda, arşın kenarında “La ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah” yazılı gördüm. İsmi isminle sevdiğin O'dur dedi. Allahü teâlâ; “Doğru söyledin ey Âdem! Mahlukatımdan en çok sevdiğim O'dur. O'nun hürmetine af dilediğin için seni affettim” buyurdu.”³⁴⁸ Bir rivâyete göre de; “O senin zürriyetinden gelecek olan bir Peygamberdir. O'nu yaratmasaydım, seni, evladını yaratmazdım. O'nu şefaatchi gösterdiğin için seni affettim, bağışladım” buyurdu.”³⁴⁹

Bununla ilgili binlerce misal vardır. Bunlardan birkaç tanesi aşağıya alınmıştır:

İki gözü âmâ bir kimse, gözlerinin açılması için Resûlullah efendimizden dua istedi. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem de; “İstersen dua ederim. Fakat sabredip katlanırsan, senin için daha iyi olur” buyurdu. “Sabretmeye gücüm kalmadı. Dua etmeniz için yalvarırım” dedi. “Öyle ise, abdest alıp şu duayı oku!” buyurdu. “Allahümme inni es'elüke ve eteveccühü ileyke bi nebiyyike Muhammedin nebiyyir-rahmeti. Ya Muhammed! İnni eteveccühü bike ilâ Rabbi fi-haceti litakdiye Allahümme şeffi'hü fyee.”

O kimse, bu duayı okuyunca, Allahü teâlâ kabul buyurarak gözlerinin açıldığını, hadîs âlimlerinden İmâm-ı Nesâî bildiriyor.

Resûlullah efendimizin vesile edilmesi ile ilgili Osman bin Hanif hazretleri şu hâdiseyi anlatır: “Osman bin Affan halife iken, büyük sıkıntısı olan bir kimse, Halifenin karşısına çıkmaya utandığı için bana dert yanmıştı. Ben de, hemen abdest al! Mescid-i seadete git! Yukarıda bildirilen duayı et, isteğini bildir, dedim.

³⁴⁸ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 672.

³⁴⁹ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, VIII, 198.

Adamcağız, dua ettikten sonra, Halifenin bulunduğu yere gidip huzûruna çıkarılmış. Halife, bunu seccadesi üstünde oturtup, derdini dinlemiş ve kabul etmiş. Adamcağız, işinin birdenbire yapıldığını görünce, sevinerek bana geldi. “Allahü teâlâ senden razı olsun! Halifeye sen söylemeseydin, sıkıntıdan kurtulamayacaktım” dedi. Benim Halife ile görüştüğümü zannetti.

Hazreti Ömer halife iken, kıtlık oldu. Eshâb-ı kirâmdan Bilal bin Hars, Resûlullahın türbesine gidip; “Ya Resûlallah! Ümmetin açlıktan ölmek üzeredir. Yağmur yağması için vesile olmanı yalvarırım” dedi. Resûlullah efendimiz o gece rüyasında görünüp; “Halifeye git! Benden selâm söyle! Yağmur duasına çıksın!” buyurdu. Hazreti Ömer, yağmur duasına çıkınca, yağmur yağmaya başladı.

Allahü teâlâ, sevdiklerinin hatırı için, duaları kabul buyurmaktadır. Allahü teâlâ, Muhammed aleyhisselâmı çok sevdiğini bildirmiştir. Bunun için, bir kimse, “Allahümme inni es’elüke bicahi Nebiyyik-el-Mustafa” diyerek bir dua etse, duası red olunmaz. Bununla beraber, ufak-tefek dünya işleri için, Resûlullah’ı vesile etmek edebe uygun olmaz.

Burhaneddin İbrahim Mâliki buyurdu ki: “Çok aç olan fakir bir kimse, Hücre-i seadete gidip; “Ya Resûlallah! Karnım açtır” dedi. Az sonra birisi gelip, fakiri evine götürdü, karnını doyurdu. Fakir yaptığı duanın kabul olduğunu söyleyince, “Kardeşim! Çoluk-çocuğundan ayrılıp uzak yollardan sıkıntılar çekerek Resûlullah’ı ziyâret için geldin. Bir lokma ekmek için Resûlullah’ın huzûruna çıkmak yakışır mı? O yüksek huzûrda, Cennet’i ve sonsuz nîmetleri istemeli idin! Burada istenilen şeyleri Allahü teâlâ reddetmez” dedi. Resûlullah’ı ziyâret etmek şerefne kavuşanlar, kıyamet gününde şefaathetmesi için dua etmelidir.”

İmâm-ı Ebû Bekr-i Mükrî, bir gün İmâm-ı Taberânî ve Ebû Şeyh ile Mescid-i seadette oturuyorlardı. Birkaç günden beri bir şey yemediklerinden çok acıkmışlardı. İmâm-ı Ebû Bekr artık dayanamayarak; “Açım ya Resûlallah!” dedikten sonra, bir köşeye çekildi. Seyyidlerden bir zat, iki hizmetçisi ile gelerek; “Kardeşlerim! Dedem Resûlullah’dan açlıktan yardım istemişsiniz. Sizi doyurmamı emir buyurdu” dedi. Getirdiklerini birlikte yediler. Artanını bunlara bırakıp gitti.

İslam âlimlerinden Ebû Abdullah Muhammed Merâkeşî (V.683/1284), Misbahuz zulam adlı kıymetli kitabında Resûlullah efendimizi vesile ederek muradlarına kavuşan yüzlerce müslümanı ve dualarını uzun yazmaktadır. Resûlullah’ı vesile ederek muradlarına kavuşanlardan biri de, Muhammed bin Münkedir’dir. Şöyle anlatır: “Bir adam, babama seksen altın bırakıp cihada gitmişti. “Bunları sakla! Çok muhtac olana da yardım edebilirsin” demişti. Medîne’de kıtlık oldu. Babam, altınların hepsini açlıktan bunalanlara dağıttı. Altınların sahibi gelip istedi. Babam; “Bir gece sonra gel” dedi. Hücre-i seade-te gidip, sabaha kadar Resûlullah’a yalvardı. Gece yarısı, bir adam gelip; “Uzat elini!” dedi. Bir kese altın verip, sonra oradan kayboldu. Babam evde altınları sayıp seksen adet olduğunu görünce, sevinerek hemen sahibine verdi.”

İmâm-ı Muhammed Musa hazretleri, bu kitabında başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatır:

“637 (k.1239) senesinde, Sader kalesinden seçkin bir cemaatle beraber çıktık. Yanımızda bize kılavuzluk eden bir kimse vardı. Bir müddet gittikten sonra suyumuz tükendi. Su aramaya başladık. Ben de bu arada ihtiyacımı görmek için gittim. Bu sırada müthiş bir şekilde uykum geldi. Nasıl olsa giderken beni uyandırırılar deyip, başımı yere koydum.

Uyandıgımda, kendimi çölün ortasında yapayalnız buldum. Arkadaşlarım beni unutup gitmişlerdi. Yalnızlıktan büyük bir korkuya kapıldım. Çölde, sağa sola yürümeye başladım. Nerede bulunduğumu, nereye gideceğimi bilemiyordum. Her taraf dümdüz kumdu. Az sonra hava karardı. Yolculuk yaptığımız kafilenin izi bile yoktu. Ben, gece karanlığında yapayalnızdım. Korkum daha da şiddetlendi. Telaşla daha süratli yürümeye başladım.

Bir müddet gittikten sonra, çok susamış ve yorulmuş bir halde yere düştüm. Artık hayatımdan ümidimi kesmiş, ölümümün yaklaştığını hisseder gibi olmuşum. Susuzluk ve yorgunluktan, ızdırap ve elemim son haddine varmıştı. Birden aklıma geldi. Gece karanlığında; “Ya Resûlallah! Yetiş! Senden, Allahü teâlânın izniyle yardım etmeni istiyorum!” diye inledim.

Sözümü bitirir bitirmez, birinin bana seslendiğini duydum. Sesin geldiği tarafa baktığımda; gece karanlığında, etrafına ışıklar saçan, bembeyaz elbiseler giyinmiş, o zamana kadar hiç görmediğim bir kimsenin beni çağırdığını gördüm. Bana yaklaşip elimi tuttu. O anda bütün yorgunluğum ve susuzluğum kayboldu. Yeniden doğmuş gibi oldum. Ona canım birden ısıniverdi. El ele bir müddet yürüdük. Hayatımın en tatlı anlarından birini yaşadığımı hissettim. Bir kum tepeceğini aşınca, beraber yolculuk yaptığım kafilenin ışıklarını görüp, arkadaşlarımla seslerini duydum. Onların yanlarına doğru yaklaştık.

Benim bindiğim hayvan en arkada onları takib ediyordu. Birden gelip önümde durdu. Bineğimi önümde görünce, sevinç çığlıkları attım. Ben bağıınca, benimle gelen zat elini elimden çekti. Sonra elimden tutup bineğime bindirdi. Sonra da; “Bizden bir şey isteyen ve yardım talebinde bulunan kimseyi biz boş çevirmeyiz” diyerek geri dönüp gitti. O zaman O’nun Resûlullah Efendimiz olduğunu anladım. O geri dönüp giderken, çevresine yaydığı nûrların gece karanlığında göğe doğru yükseldiği görülüyordu. O gözümden kaybolunca birden aklım başıma geldi. “Nasıl olup da ben Resûlullah Efendimizin elini ayağını öpmedim” diye çırpındım ama iş işten geçmiş fırsat elden kaçmıştı.

Ebü’l-Hayr Akta’, Medîne’de beş gün aç kalmıştı. Hucre-i se’âdetin yanına gelip, Resûlullaha selâm verdi. Aç olduğunu bildirdi. Bir yana çekilip uyudu. Rû’yâda, Resûlullahın geldiğini gördü. Sağında Ebû Bekr-i Sıddîk, solunda Ömer Fârûk ve önünde Aliyyül Mürtezâ vardı. Hazreti Alî gelip, yâ Ebe’l-Hayr! Kalk, ne yatıyorsun? Resûlullah geliyor dedi. Hemen kalktı. Resûlullah gelip, büyük bir ekmek verdi. Ebü’l-Hayr diyor ki, çok aç olduğum için hemen yemeye başladım. Yarısı bitince uyandım. Kalan yarısını elimde buldum.

Ahmed bin Muhammed Sûfî diyor ki: Hicâz çöllerinde varlığım kalmadı. Medîne'ye geldim. Hucre-i se'âdet yanında Resûlullah'a selâm verdim. Bir yana oturup uyudum. Resûlullah Efendimiz görünüp, "Ahmed geldin mi? Avucunu aç!" buyurdu. Avucumu altınla doldurdu. Uyandım. Ellerim altın dolu idi.

İmâm-ı Semhûdî, kapısının anahtarını düşürdü. Bulamadı. Hucre-i se'âdet önüne gelip, yâ Resûlallah! Anahtarımı düşürdüm. Evime gidemiyorum dedi. Bir çocuk elinde anahtarı getirdi. Bunu buldum. Acabâ sizin mi, dedi.

Kilisli Mustafâ İşkî efendi, Mevârid-i Mecîdiyye târih kitabında diyor ki: "Mekke'de yirmi sene kaldım. 1247 [m. 1831] senesinde altmış altın biriktirip, çoluk çocuk ile Medîne'ye geldik. Paralar yolda bitti. Bir tanıdığıma misâfir olup, Hücre-i se'âdete geldim. Resûlullah'dan yardım istedim. Üç gün sonra, bulunduğum eve bir bey gelerek, benim için bir ev kirâladığını söyledi. Eşyâlarımı oraya taşıttı. Bir senelik kirâ bedelini ödedi. Birkaç ay sonra, bir ay hasta yattım. Evde yiyecek ve satacak birşey kalmadı. Zevcemin yardımı ile dama çıkıp, Resûlullahın türbesine karşı, sıkıntımı anlatıp yardım dilemek istedim. Ellerimi kaldırıncaya, dünyâlık istemekten utandım. Birşey söyleyemedim. Odama indim.

Ertesi gün, bir kimse gelip, filân efendi bu altınları sana hediye gönderdi, dedi. Keseyi aldım. Geçimimiz düzeldi ise de, hastalıktan kurtulamadım. Yardımla Hücre-i se'âdet önüne gelip, Resûlullahtan şifâ istedim. Mescidden çıkıp, kimseden yardım istemeden evime yürüdüm. Eve girerken, hastalığım hiç kalmadı. Nazar değmemesi için, sokağa birkaç gün bastona dayanarak çıktım. Fakat, para bitmişti. Çoluk çocuğu karanlıkta bırakıp, Mescid-i Nebevî'ye geldim. Yatsı namazından sonra, sıkıntımı Resûlullah'a söyledim. Yolda tanımadığım bir kimse yanıma gelip, elime bir kese verdi. İçinde, beheri dokuz kuruşluk kırkdokuz altın vardı. Mum ve lüzumlu şeyleri aldım, eve geldim.

Şakâyık-i Nu'mâniyye kitabının tercümesinde ikinci cildde diyor ki, Osmânlı devletinin ilk Şeyhul-İslâmî ve zemânının müceddidi olan büyük İslâm âlimi Mevlânâ Şemseddîn Muhammed bin Hamza Fenârî'nin gözlerine perde geldi. Göremez oldu. Bir gece, Resûlullah efendimiz; "Tâhâ sûresini tefsîr eyle!" buyurdukta, "Yüksek huzûrunuzda, Kur'ân-ı kerîmi tefsîr etmeğe gücüm olmadığı gibi, gözlerim de görmüyor" demiş. Peygamberlerin tabîbi olan Resûlullah efendimiz, mubârek hırkasından bir parça pamuk çıkarıp, mubârek tükürüğü ile ıslattıktan sonra, gözleri üzerine koymuştur. Molla Fenârî uyanıp, pamuğu gözlerinin üstünde bularak kaldırmış, görmeğe başlamıştır. Allahü teâlâyâ hamd ve şükür etmiştir. Pamuk ipliklerini saklayıp, öldüğü zaman gözleri üzerine konmasını vasiyyet etmiştir. 834 [m. 1431]de Bursa'da vefat edince, vasiyyetini yerine getirdiler.

Abbasi halifelerinden Ebû Ca'fer Mensur, Mescid-i Nebevî içinde İmâmı Mâlik ile konuşuyorlardı. "Ey Mensur! Burası Mescid-i seadettir! Hafif sesle söyle! Hak teâlâ, Hucurat sûresinde meâlen;

“Sesinizi Resûlullah’ın sesinden daha yüksek yapmayınız!” buyurarak, bir cemaati azarlamıştır. “Resûlullah’ın yanında hafif sesle konuşanlar”³⁵⁰ âyet-i kerîmesi ile de, hafif konuşanları övmüştür.

Resûlullah’a, vefât ettikten sonra saygı göstermek, sağ iken saygı göstermek gibidir” dedi. Mensur, boynunu bükerek; “Ya Eba Abdullah! Kibleye karşı mı durmalı, yoksa Kabr-i seadete karşı mı durmalı?” diye sordu. İmâmı Mâlik hazretleri; “Resûlullah’dan yüzünü çevirme! Kıyamet gününün şefaathçisi olan o yüce Peygamber sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem, kıyamet günü, senin ve baban Âdem aleyhisselâmın kurtulması için vesile olacaktır.

Kabr-i seadete dönerek ve Resûlullah’ın mübârek ruhuna sarılarak şfaat dilemelisin! Nisa sûresinin 64. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Neftlerine zulmedenler, sana gelip, Allahü teâlâdan af dilerse ve Resûlüm de, onlar için af dilerse, Allahü teâlâyı, tevbeleri kabul edici ve merhamet edici bulurlar” buyuruldu.

Bu âyet-i kerîme, Resûlullah’ı vesile edenlerin tevbelerinin kabul olunacağını söz vermektedir” buyurdu. Bunun üzerine, Mensur olduğu yerden kalkıp, Hücre-i seadet önünde durdu; “Ya Rabbi! Bu âyet-i kerîmede, Resûlünü vesile edenlerin tövbesini kabul edeceğine söz verdin. Ben de, yüce peygamberinin yüksek huzûruna gelip senden af diliyorum. Kendisi sağ iken af dileyip af buyurduğun kulların gibi, beni de affeyle! Ya Rabbi! Nebiyyürrahme olan yüce Peygamberini vesile ederek sana yalvarıyorum. Ey peygamberin en üstünü olan Muhammed aleyhisselâm! Sana tevessül ederek, Rabbime yalvardım. Ya Rabbi! O yüce Peygamberi bana şfaatçi eyle!” diyerek yalvarmaya başladı. Arkası kibleye, yüzü Muvâcehe-i seadet penceresine karşı ayakta durup dua eyledi. Minber-i Nebevî sol tarafta kalmıştı.

İmâm-ı Mâlik’in Halife Mensur’a verdiği nasihat Hücre-i seadet önünde dua edenlerin çok uyanık olmaları lazım geldiğini göstermektedir. O makama uygun edebi ve saygıyı göstermeyecek olanların, Medîne-i münevverede çok kalmaları doğru olmaz buyuruldu.

Anadolu köylülerinden biri, Medîne-i münevverede senelerce kalmış, evlenmiş ve Hücre-i seadetde belli bir hizmete girmişti. Bir gün ateşli bir hastalığa yakalandı ve canı ayran istedi. “Eğer köyümde olsaydım, yoğurttan ayran yaptırıp içerdim” düşüncesini gönlünden geçirdi. O gece, Resûlullah, Şeyhul-Harem efendiye rüyada görünüp, o kimsenin yaptığı işin başkasına verilmesini emir buyurdu. Şeyhul-Harem; “Ya Resûlallah! O hizmeti, ümmetinden filan kimse yapmaktadır” deyince; “O kimseye söyle! Köyüne gidip, ayran içsin!” buyurdu. Ertesi gün, bu emir bildirilince, köylü baş üstüne diyerek memleketine gitti.

Yalnız gönülden geçen bir düşünce bu kadar zarar verince Allah korusun şaka bile olsa uygunsuz bir sözün yahud edebe uymayan bir hareketin ne büyük bir zararı olacağını buradan anlamalıdır.

³⁵⁰ el-Hücürât, 49/3.

Salevât-ı şerîfe getirmenin önemi ve fazileti

Peygamber efendimizin ismi söylenip işitildiği ve yazıldığı zaman, saygı ve hürmet ifadesi olarak O'na salevât-ı şerîfe okumak, en önemli vazifelerimizdendir. Kur'ân-ı Kerîmde Ahzab sûresinin 56. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Gerçekten Allahü teâlâ ve melekleri, Peygambere salât ederler (şeref ve şanını yüceltirler) Ey îmân edenler! Siz de O'na salât edin ve O'na gönülden teslîm olun” buyrulmuştur.

Tefsir âlimleri bu âyet-i kerîmede zikredilen salât kelimesinin; Allahü teâlâdan rahmet, meleklerden istiğfar ve müminlerden dua manalarına geldiğini bildirmişlerdir. Bütün İslam âlimleri, Peygamber efendimizin mübârek isimlerinden biri işitildiği, yazıldığı ve söylendiği zaman; salevât-ı şerîfe yazmak ve söylemenin birincisinde vacib, tekrarında ise müstehab olduğunu sözbirliğiyle bildirmişlerdir.

Allahü teâlâdan bir şey isteyen kimse, önce Allahü teâlâyâ hamd ve sena ettikten sonra, Resûlullah efendimize salât okumalıdır. Böyle bir dua, kabule pek layıktır. İki salât ile (duanın başında sonunda olmak üzere) yapılan dua geri çevrilmez.

Ebû Talha hazretleri anlatır: “Resûlullah'ın huzûruna girmiştım. Kendisinde daha önce hiç görmediğim bir sevinç ve hoşnudluk gördüm. Sebebini sorduğumda; “Nasıl sevinmeyeyim? Biraz önce Cebrâil (aleyhisselâm) müjde getirdi. Allahü teâlâ buyurdu ki: “Ümmetimden biri sana, bir salevât söyleyince, Allahü teâlâ, ona karşılık olarak, on salevât eder dedi” buyurdu.”³⁵¹

Bu konuda hadîs-i şeriflerden bâzıları şöyledir:

“Yanında ismim anılıp da bana salât ü selâm getirmeyen kişinin burnu yerde sürtülsün. Ramazan ayı girip de günahlarını affetirmeden Ramazan ayı çıkıp giden kimsenin de burnu yerde sürtülsün. Anne ve babasının ihtiyarlıklarına ulaşip da, onların rızasını kazanıp Cennet'e giremeyen kimsenin de burnu yere sürtülsün”

“Yanında ismim zikredilip, bana salât ü selâm getirmeyen kimse, cimrilerin en cimrisidir”

Ebû Humeyd es-Saidi hazretleri bildirir; “Sahabe-i kiramdan bâzıları, Resûlullah efendimize sordular ve dediler ki; “Ya Resûlallah! Sana nasıl salât ü selâm getirelim?” Resûlullah efendimiz buyurdular ki: “Allâhümme salli alâ Muhammedin ve ezvâcihi ve zürriyetihi kemâ salleyte alâ İbrâhime ve bârik alâ Muhammedin ve ezvâcihi ve zürriyetihi kemâ bârekte alâ İbrâhime inneke hamidün mecid” deyiniz.”

Bâzı salevât-ı şerîfeler şöyledir:

³⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 102; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, II, 399.

“aleyhisselâm”, “Sallallahü aleyhi ve sellem”, “Allahümme salli alâ seyyidina Muhammed”, “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ ali Muhammed, kema salleyte ala İbrahime ve ala ali İbrahim...”, “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmain”, “Aleyhisselatü vesselamü vettehiyye”, “Aleyhi ve alâ cemi’i minessalevâti etemmüha ve minettehiyyati eymenüha.”

Bir kimse şöyle anlattı: Arkadaşlarımdan biri gönderdiği bir mektupta, Resûlullah’ın mübârek isminin geçtiği heryere “Sallallahü aleyhi ve sellem teslimen kesiren kesira” diye yazmış. Görüp sebebini sorduğunda; “Gençliğimde hadîs kitapları yazdım. Resûlullah’ın mübârek ismini yazdıkça salevâtı yazmazdım. Rüyada Alemlerin efendisini görüp, yanlarına vardım. Mübârek yüzünü benden döndürdüler. Öbür yanlarına geçtim, yine döndürdüler.

Karşılıklarına varıp; “Ya Resûlallah! Niçin benden yüzünüzü döndürürsünüz?” diye arz ettim. Buyurdular ki; “Çünkü sen kitabında, benim ismimi yazınca, bana salât vermedin!” O zamandan beri ism-i şerîflerini, hep salât ile birlikte yazarım” dedi.

Hadis-i şeriflerde; “Kim bana bir kerre salât ederse, Allahü teâlâ ona on kerre salât (rahmet) eder, onun on günahını bağışlar ve derecesini on kat yükseltir.”

“Kıyamet günü bana en yakın olan, benim şefaatime en layık olan, bana en çok salât ü selâm getiren kimsedir.”

Hak teâlâ Hazreti Musa’ya: “Ey Musa, diline sözünden, kalbine düşüncenden, bedenine ruhundan, gözüne nurundan daha yakın olmamı ister misin?” buyurdu. Evet, ya Rabbi dedi. “O halde, Muhammed’e (sallallahü aleyhi ve sellem) çok salavat eyle” buyurdu. “Ey Musa, kıyamet günü, su-suzluk çekmemeyi ister misin?” buyurdu. Evet, ya Rabbi dedi. “O halde, Muhammed’e (sallallahü aleyhi ve sellem) çok salavat getir” buyurdu.

Peygamberimiz buyurdu ki:

“Kıyamette her makamda bana en yakın olanınız, dünyada bana çok salavat okuyanınızdır. Cum’a günü ve gecesi bana yüz salavat okuyanın, Allahü teâlâ yüz ihtiyacını görür. Yetmiş ahret, otuzu dünyaya aid işleridir. Sonra Allahü teâlâ bir melek ile bu salâtları benim kabrime getirtir. Size gelen bir hediye gibi olurlar. O melek bana gönderenin ismini, soyunu ve kabîlesini bildirir. Benim yanımdaki beyaz bir sahifeye onu geçirir. Benim öldükten sonra bilmem, hayatta iken bilmem gibidir.³⁵²

Perşembe günü olunca, Allahü teâlâ, yanında gümüş defter ve altın kalemler olan melekler gönderir. Perşembe günü ve Cum’a gecesi Peygambere çok salât getirenleri yazarlar.

İki müslüman karşılaşır müsafaha eder ve Peygambere salavat getirirlerse, ayrılmadan önce evvelki ve sonraki günahları mağfîret olur.

³⁵² İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, LIV, 301.

Biriniz mescide girince, peygambere selâm versin ve, ya Rabbi beni şeytandan koru desin!³⁵³

Bir rivâyette: “Çıkarken, Allahümme inni es’elüke min fadlike” okusun.

Duanın evveli Allahü teâlâyâ sena (hamd) ve Resûlullah’a salavat olmayınca, dua perde arkasında kalır. Evvelinde hamd ve salavat olan dua kabul olunur.

Resûlullah’a ve Âline salavat okumadıkça dua ile sema arasında perde vardır. Salavat okuyunca bu perde yırtılır ve dua sema’ya çıkar. Okumayınca, dua geri döner.

Bir mecliste Allahü teâlâ anılmaz ve Resûlullah’a salât edilmezse, oradakilerin üzerlerinde kamçı bulunur, dilerse onlara azab eder, dilerse bağışlar.

Kulağı çınlayan beni hatırlasın ve bana salât okusun.

Bir işe niyyet eden, o hususta meşveret etsin. Allahü teâlâ işinde ona rüşd ihsan eder. Bir kimse bir söz söylemek isteyip de unutsa, bana salât okusun. Zîrâ bana salatında sözü için halef vardır. Umulur ki, onu hatırlar.³⁵⁴

Hayırlı bir işe Allah’ın ismi ve bana salât ile başlanmazsa, o kesiktir ve bütün bereketi giderilmiştir.³⁵⁵

İslam büyüklerinden, Ebû Hafs Kağıdı vefât edince, biri rüyasında görüp, Allahü teâlâ sana ne muamele etti dedi. “Bana rahmet ve mağfiret edip, beni Cennet’e koydu” dedi. Ne sebeble diye sordu. Beni melekler arasında durdurdu. Günahlarımla, Resûlullah’a salavatımı hesap ettiler. Salavatımı çok buldular. Allahü teâlâ onlara: “Ey meleklerim, işiniz tamamdır. Başka hesap sormayın. Onu Cennetime götürün” buyurdu diye cevap verdi.

Selefden biri anlatır: Birlikte hadîs öğrendiğimiz bir arkadaşım vefât etti. Rüyada onu, sırtında yeşil hulleler giyinmiş gördüm. Sebebini sorduğumda: “Her hadîste gördüğüm Resûlullah’ın isminin yanına, “Sallallahü aleyhi ve sellem” yazardım. Hak teâlâ onun mükafatını bununla verdi” dedi.

Yine selefden biri anlatır: Bir katib komşum vefât etti. Kendisini rüyada gördüm. Allahü teâlâ sana ne muamele eyledi dedim. Bağışladı dedi. Ne sebeble dedim. Resûlullah’ın ismini her yazdığım zaman “Sallallahü aleyhi ve sellem” sözünü de beraberinde yazdığım için dedi.

Ebû Süleyman Dârâni anlatır: Hadis yazarken, şerefli isimlerini yazdıkça, “sallallahü aleyh” diye yazar “ve sellem” sözünü yazmazdım. Rüyada kendilerini gördüm. Bana buyurdular ki: Ey Eba Süleyman, hadîsde ismimi yazdığın zaman, salâtle beraber “ve sellem”i de yaz. O dört harfdir. Her harfine on sevab vardır. Yazmazsan kırk sevabı bırakıyorsun demektir.” Birinin de adeti bu idi. Ona Resûlullah, rüyasında: “Sana ne oldu ki, bana salatı tamam yazmazsın?” buyurdu.

Ebû Bekr-i Sıddik buyurdu: “Unutmasından korkan, Resûlullah’a çok salavat okusun.”

³⁵³ İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, I, 374; VII, 124.

³⁵⁴ Tirmizî, “Fiten”, 78.

³⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 359; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, XI, 163.

Salihlerin büyüklerinden Muhammed bin Said bin Mutarrif anlatır: Her gece yatacağım zaman muayyen miktarda salât okurdum. Bir gece rüyada, Resûlullah geldi. İçeri girdi. Odamın içi nûrla doldu. Sonra bana doğru gelip: “Getir, şu bana çok salavat okuyan ağzını öpeyim” buyurdu. Ben de, ağzımı tutmaya utanıp, yanağımı uzattım. Mübârek ağızları ile öptü. Dehşetle uyandım. Odamın içini misk kokusu ile dolmuş buldum. Sekiz gün yanağımdan o güzel koku gitmedi.

Selefin büyüklerinden Hallad bin Kesir vefât edince, başı altında: “Bu Hallad bin Kesir’in Cehennem’den kurtuluş ber’atidir” yazılı bir kağıd buldular. Yakınlarına bunun ameli ne idi diye sordular. Her Cum’a günü salavat getirirdi dediler.

Şeyh Aynî’nin Zeynü’l-Mecalis’inde yazılıdır: Resûlullah, “Kıyamet günü üç grup kimse, gölgesinden başka gölgenin bulunmadığı Arş’ın altında bulunurlar” buyurdu. Onlar kimlerdir dediler. “Ümmetimi sıkıntıdan kurtaran, sünnetimi ihyâ eden ve bana çok salavat getiren” buyurdu.

Şeyh Ebû Musa Dariri anlatır: Denizde kasırgya yakalandık. Herkes ölüm korkusuyla ağlıyordu. O halde bana uyku bastırdı. Düşümde Resûl-i Ekrem’i gördüm. Gemidekilere söyle, bin defa “Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âl-i seyyidinâ Muhammed, salâten tuncinâ bihâ min cemî’el ehvâli vel-âfât ve takdî lenâ bihâ cemî’el hâcât ve tutahhîrunâ bihâ min cemî’is-seyyiât ve terfe’unâ bihâ indeke a’led-derecât ve tübelligünâ bihâ aksal-gâyât min cemî’il hayrâtî fil-hayâti ve ba’del memât” okusunlar, buyurdu. Daha üçyüz kerre okumuştuk ki, fırtına dindi, kutulduk. Bu salâtin her mühim işinde ve her belada, âfatta, depremde okunması tavsiye edildi. Mu’teber kitaplarda, salâtm nasıl olduğunda, kırkdan fazla hadîs vardır. Bâzıları şöyle:

Allahümme salli alâ Muhammedi’n ve alâ Al-i Muhammed, kema salleyte alâ İbrahim ve alâ Al-i İbrahim, ve barik alâ Muhammedin ve alâ Al-i Muhammed, kemâ barekte alâ İbrahim ve alâ Al-i İbrahim, inneke hamidün mecid.

Allahümme salli ve sellim ve bârik verham alâ seyyidinâ Muhammedin hüve seyyidül Arabi vel Acem Ve imâmi Mekket-il mükerrameti vel Medînet-il münevverati vel harem. Allemel insâne mâlem ya’lem.

Asluhu nûrun ve neslühu Âdem. Ba’sühu muahharun ve halkuhu mukaddem.

İsmüh-uş şerîfu mektûbün alel Levh-il mahfûzi biyâkil kalem.

Ve cismüh-uş şerîfü medfûnün fil Medînet-il münevvereti vel harem. Yâ leyte ektehilü türâbellezî tahtel kadem.

Fe tûbâ sümme tûbâ limen deâ ve tebiahü ve limen esleme sâhib-eş şefâati lil âlemîn.

Kâilen yâ Rabbî! Sellim ümmetî, ümmetî vâ ümmetâ yâz ellütfi vel-kerem.

Fe yünâd-il münâdî min kıbel-ir Rahman, kabiltü şefâateke yâ Nebiyyel muhterem. Üdhul-ül Cennete lâ havfün aleykum velâ hüznün velâ elem.

Sümme Radiyallahü teâlâ an Ebî Bekrin ve Ömera ve Osmane ve Aliyyin-zi'l-Kerem.

Ve sallallahü alâ seyyidinâ Muhammedin vel hamdü leke yâ Rabb-el âle-mîn. Bihurmeti Seyyid-il mürselîn.

Murabba' otururdu ya diz üzre ya dikerdi diz

Dolu âdâb idi peydâ vü pinhân ol kerem-kânı

Yeyip üç parmağıyla hem yalardı ânı lezzetle

İçerdi üç nefesde âb-ı reyyân ol kerem-kânı

Severdi bâl ü helvâ hem kabak sirke tirit ammâ

Doyunca yememişti arpadan nân ol kerem-kânı

Mübarek karnına taş bağlaridi gâhi açlıktan

Fuâdım olmasın deridi lertzân ol kerem-kânı

Saâdet-hânesinde nice aylar yanmaz idi od

Kanâatle yeridi temr ü rummân ol kerem-kânı

HİLYE-İ SEÂDET

Mübârek isimleri ve künyeleri

Sevgili Peygamberimizin en çok söylenen ismi “Muhammed”dir. Pek çok öğülmüş, ziyâde beğenilmiş anlamına gelir. Bu isim, Kur’ân-ı Kerîmde; Al-i İmran, Ahzab, Fetih ve Muhammed sûrelerinin, sırası ile; 144, 40, 29 ve 22. âyet-i kerîmesinde dört defa geçmektedir. Saf sûresi. 6. âyet-i kerîmede ise Hazreti İsa’nın ümmetine; “Hak teâlâyı çok ögen, medheden” anlamına gelen “Ahmed” ismiyle haber vermiş olduğu bildirilmektedir. Kur’ân-ı Kerîmde, “Muhammed” ve “Ahmed” isminden başka; Mahmud, Resûl, Nebî, Şahid, Beşir, Nezir, Mübeşşir, Münzir, Dai-i ilallah, Sirac-ı münir, Rauf, Rahim, Musaddık, Müzekkir, Müddessir, Abdullah, Kerîm, Hak, Münir, Nûr, Hatemün-Nebiiyin, Rahmet, Nîmet, Hadi, Taha, Yasin.. diye anılmıştır. Bundan başka mübârek isimlerinin bir kısmı Kur’ân-ı Kerîmde, bir kısmı hadîs-i şerîflerde, bir kısmı da önceki peygamberlere gönderilen mukad-des kitaplarda zikredilmiştir.

Peygamberimizin isimleri, bâzı hadîs-i sentlerinde; Mahi, Akıb, Mukaffi, Nebiyyür-Rahme, Nebiyyüt-Tevbe, Nebiyyül-Mulahim, Kattal, Mütevekkil, Fatih, Hatem, Mustafa, Ümmi, Kusem (her hayrı kendinde toplayan) isimleri geçmektedir.

Bir hadîs-i şerîfde Peygamberimiz; “Bana mahsus beş isim vardır: Ben Muhammed’im, Ben Ahmed’im, Ben Mahi’yim ki, Allahü teâlâ benimle küfrü yok eder. Ben, Haşir’im ki, halk, kıyamet günü benim izimce haşrolunacaktır. Ben, Akıb’im ki, benden sonra peygamber yoktur” buyurdu.³⁵⁶

Sevgili Peygamberimize Hazreti Hadice’den doğan ve küçük yaşta vefât eden oğlu Kasım’dan dolayı; “Ebü’l-Kâsım” künyesi verilmiştir. Yine peygamberliğinden önce, ondaki doğruluk, itimad, emin, güvenilir olması gibi sayılamayacak kadar üstün meziyetlerinden dolayı, Kureyş kabilesi arasında, El-Emin ismi ile çağrılmıştır.

Resûlullah efendimizin, Kur’ân-ı Kerîmde geçen isimlerinden biri de Kur’ân-ı Kerîmin kalbi olan Yasin sûresindeki “Yasin” kelimesidir. Ulema-i rasihinin büyüklerinden olan Seyyid Abdülhakim-i Arvâsî hazretleri; “Yasin,

³⁵⁶ Kadî İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 230.

“Ey benim muhabbet deryamın dalgıcı olan habîbim” demektir” buyurmuştur.

Peygamber efendimizi medheden parça parça yazılmış şiirler ve medhiyeler bir tarafa, O’nun için pek çok eser yazılmıştır. Bunları yazarlar içinde şöhretleri ve san’atları bütün dünyayı ve asırları kaplamış olanları bile, Resûlullah’ı medhettikten âciz olduklarını beyan etmişlerdir. O’nu görüp güzelliğine âşık olanlar, dilleri döndüğü kadar anlatmağa çalışmışlar, o güzelliği bildirmeğe insan gücü yetmez demişlerdir

Hilye-i Seâdet

Habîb-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin görünüşünün anlatılmasına Hilye-i seâdet denir.

İslâm âlimleri, Muhammed aleyhisselâmın görünen bütün uzuvlarını, şeklini, sıfatlarını, güzel huylarını ve bütün inceliklerine varıncaya kadar hayâtının tamâmını açık bir şekilde senet ve vesikalari ile yazmışlardır. Bu bilgiler, bizzat Peygamber efendimizin kendi beyanları olan hadîs-i şerîflerinden ve Eshâbının bildirdiği haberlerden toplanmıştır. Bunları ihtivâ eden eserlere, siyer kitapları denmektedir. Binlerce siyer kitabı arasında, Peygamber efendimizin hilye-i seâdetini bildiren en meşhur kitaplar; İmâm-ı Tirmizî’nin “Eş-Şemâilür-Resûl”ü ve Kadı İyâd’ın “Şifâ-i şerîf”i ile İmâm-ı Beyhekî’nin ve Ebû Nuaym İsfehânî’nin “Delâilün-Nübüvve”leri, bir de İmâmı Kastalânî hazretlerinin “Mevâhib-i Ledünniye” adlı eseridir.

Hadîs-i şeriflerde ve Eshâb-ı kirâmın bildirdiği haberlerde, sevgili Peygamberimizin hilye-i seâdeti şöyle bildirilmektedir:

Fahr-i kâinatın mübârek yüzü ile bütün âzâ-i şerîfesi ve mübârek sesi, bütün insanların yüzlerinden ve âzâlarından ve seslerinden güzel idi. Mübârek yüzü bir mikdar yuvarlak idi ve neş’eli olduğu zamanda, ay gibi nûrlanırdı.³⁵⁷ Sevindiği, mübârek alnından belli olurdu. Resûlullah efendimiz gündüz nasıl görürse, gece de öyle görürdü, önünde olanları gördüğü gibi, arkasında olanları da görürdü. Yana ve geriye bakacağı zaman, bütün bedeni ile dönüp bakardı. Yeryüzüne, semâdan daha çok bakardı. Mübârek gözleri büyük ve kirpikleri uzun idi. Mübârek gözlerinde bir mikdar kırmızılık vardı ve gözlerinin karası gâyet siyah olup, geceleri sürme çekerdi. Fahr-i âlemin sallallahü aleyhi ve sellem alnı açık idi. Mübârek kaşları ince olup, kaşları arası açık idi. İki kaşı arasındaki damar, hiddetlenince kabarırdı. Mübârek burnu gâyet güzel olup, orta yeri bir mikdar yüksek idi. Mübârek başı büyük idi. Mübârek ağız küçük değildi. Mübârek dişleri beyaz olup, öndekiler seyrek idi. Söz söyleyince, sanki dişleri arasından nûr çıkardı. Allahü teâlânın kulları arasında O’ndan daha fasîh ve

³⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 459; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 605.

daha tatlı sözlü kimse görülmedi. Mübârek sözleri gâyet kolay anlaşılır, gönülleri alır ve ruhları çekerdi. Söz söylediği zaman, kelimeler inci gibi dizilirdi. Bir kimse saymak istese, kelimelerini saymak mümkün idi. Bâzan iyi anlaşılması için, üç kerre tekrar ederdi. Cennet'te Muhammed aleyhisselâm gibi konuşulacaktır. Mübârek sesi, kimsenin sesinin yetişemediği yere ulaşırdı.

Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, güler yüzlü idi. Tebessüm ederek güler ve mübârek ön dişleri görünürdü. Gülünce, nûru duvarlar üzerine aks ederdi. Ağlaması da, gülmesi gibi hafif idi. Kahkaha ile gülmez, yüksek sesle de ağlamazdı. Ama üzülünce, Mübârek gözlerinden yaş akar, Mübârek göğsünün sesi işitilirdi. Ümmetinin günahlarını düşününce, Allahü teâlânın korkusundan ve Kur'ân-ı kerîmi işitince ve bâzan da namaz kılariken ağlardı.

Fahr-i âlem efendimizin, mübârek parmakları iri ve mübârek kolları etli idi. Mübârek avuçlarının içi geniş idi. Bütün vücûdunun kokusu, miskten güzel idi. Mübârek bedeni, hem yumuşak, hem de kuvvetli idi. Enes bin Mâlik diyor ki: "Resûlullah'a on sene hizmet ettim. Mübârek elleri ipekten yumuşak idi. Mübârek teni miskten ve çiçekten daha güzel kokuyordu. Mübârek kolları, ayakları ve parmakları uzun idi. Mübârek ayaklarının parmakları iri, altı da çok yüksek olmayıp yumuşak idi. Mübârek karnı geniş olup, göğsü ile aynı hizada idi. Omuz başının kemikleri iri olup mübârek göğsü genişti. Resûlullah efendimizin kalb-i şerîfi, nazargâh-ı ilâhî idi.

Resûl-i ekrem efendimiz, çok uzun boylu olmadığı gibi, kısa da değildi. Yanına uzun bir kimse gelse, ondan uzun görünürdü. Oturduğu zaman, mübârek omuzu, oturanların hepsinden yukarı olurdu.

Mübârek saçları ve sakallarının kılı çok kıvrıkcık ve çok düz değil, yaratılışta, ondüle idi. Mübârek saçları uzundu, önceleri kâkül bırakırdı, sonradan ikiye ayırır oldu. Mübârek saçlarını bâzan uzatır, bâzan da keser, kısaltırdı. Saç ve sakalını boyamazdı. Vefât ettiği zamanda, saç ve sakalındaki ak kılların sayısı yirmiden az idi. Mübârek bıyığını kırkardı. Bıyıklarının uzunluğu ve şekli, mübârek kaşları kadar idi. Emrinde husûsî berberleri var idi. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, misvâkını ve tarağını yanından ayırmazdı. Mübârek saçını ve sakalını tararken aynaya nazar ederdi. Fahr-i kâinat efendimiz, önüne bakarak, sür'atle yürür ve bir yerden geçtiği, güzel kokusundan belli olurdu. Resûlullah efendimiz, Arab idi. Yâni kırmızı ile karışık beyaz benizli olup, gâyet güzel, nûrlu ve sevimli idi. Bir kimse, Peygamber efendimize siyah dese, kâfir olur.

Arab, lügatda, güzel demektir. Meselâ, lisân-ı Arab, güzel dil demektir. İstilah mânâsı ise, yâni coğrafyada Arab demek, Arabistan ismindeki yarımada da doğup büyüyen, oranın iklimi, havası, suyu ve gıdası ile yetişen ve onların kanından olan kimse demektir, Anadolu'daki kandan gelenlere Türk, Bulgaristan'da doğup büyüyenlere Bulgar, Almanya'dakilere Alman dedikleri gibi, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem de, Arabistan yarımadasında doğduğu için Arab'dır. Arablar beyaz, buğday benizli olur. Bilhassa Peygamberimizin sülâlesi beyaz ve çok güzel idi. Zâten dedeleri İbrahim

aleyhisselâm, beyaz olup, Basra şehri ahâlisinden Târûh isminde beyaz bir müminin oğlu idi. Kâfir olan Âzer, İbrahim aleyhisselâmın babası değil, amcası ve üvey babası idi.

Sevgili Peygamberimizin babası Abdullah'ın güzelliği, Mısır'a kadar yayılmıştı ve alındaki nûrdan dolayı, iki yüze yakın kız, evlenmek için Mekke'ye gelmişti. Fakat, Muhammed aleyhisselâmın nuru, Âmine'ye nasîb oldu.

Amcası Abbâs ile Abbâs'ın oğlu Abdullah da beyaz idi. Peygamberimizin kıyâmete kadar evlâdı da güzel ve beyazdır.

Resûlullah'ın Eshâbı da beyaz ve güzel idi. Osman radiyallahü anh, beyaz sarışın idi. Resûlullah efendimizin, Rum imparatoru Heraklius hükümetine gönderdiği sefîri Dîhye-i Kelbî çok güzel olup, sokaklarda gezerken, yüzünü görmek için Rum kızları sokaklara çıkardı. Cebrâil aleyhisselâm çok defâ, Dîhye radiyallahü anh şeklinde gelirdi.

Mısır, Şam, Afrika, Sicilya ve İspanya yerlileri Arab değildir. Arablar, İslâmiyet'i dünyâyâ yaymak için, Arabistan yarımadasından çıkarak buralara geldiklerinden, bugün buralarda da mevcuttur. Nitekim Anadolu'da, Hindistan'da ve başka memleketlerde de mevcuttur. Fakat, bugün bu memleketlerin hiç birinin ahâlisini Arab diye isimlendirmek doğru olmaz.

Mısır ahâlisi esmerdir. Habeşistan ahâlisi siyahtır. Bunlara Habeş denir. Zengibâr ahâlisine Zencî denir. Bunlar da siyahtır. Peygamberimizin akrabâsını, torunlarını sevmek ve saymak ibâdettir. Onları her müslüman sever. Anadolu'ya misâfir gelen siyah fellahlar, habeşler, zencîler, hürmet ve ikrâm olunmak için, kendilerini, Arab diye tanıtmışlar, Anadolu'nun saf müslümanları da sözlerine inanıp bunları sevmişlerdir. Çünkü bu sevgide siyah, beyaz ayrımı yoktur. Siyah bir müslüman, beyaz bir kâfirden kat kat daha üstün, daha kıymetli ve sevimidir. İnsanın siyah olması, îmânın şerefini azaltmaz. Bilâl-i Habeşi hazretleri ve Resûlullah'ın çok sevdiği Üsâme siyah idiler. Kötülükleri ve aşağılıkları herkesçe bilinen Ebû Leheb ve Ebû Cehl kâfirleri beyaz idiler. Allahü teâlâ insanın rengine değil, îmânının kuvvetine ve takvâsına kıymet vermektedir. Fakat, siyahların kendilerini Arab olarak tanıtmaları, İslâm düşmanlarının, Yahudilerin işlerine yaradı. Bir yandan, siyah insanları, aşağı ve iğrenç olarak tanıttılar. Bunları köle olarak kullandılar. Bir yandan da kara kedileri, köpekleri, "Arab, Arab" diye çağırarak, gazete ve mecmualara yaptıkları siyah resim ve karikatürlere Arab diyerek, gençliğe, Arabı siyah olarak tanıtmaya, böylece, müslüman yavrularını Peygamberimizden soğutmaya uğraştılar.

Güzel huyların hepsi, sevgili Peygamberimizde toplanmıştı. Güzel huyları, vehbî yâni Allahü teâlâ tarafından verilmiş olup, kesbî yâni çalışarak, sonradan kazanmış değildir. Bir müslümanın ismini söyleyerek hiç bir zaman lânet etmemiş ve aslâ mübârek eliyle kimseyi döğmemiştir. Allah için intikam almış; kendi için, hiç bir kimseden intikam almamıştır. Akribâsına, Eshâbına ve hizmetçilerine tevazu ederek, iyi muamele eyledi. Ev içinde çok yumuşak ve güler yüzlü idi. Hastaları

ziyârete gider, cenâzelerde bulunurdu. Eshâbının işlerine yardım eder, çocuklarını kucağına alırdı. Fakat kalbi bunlarla meşgûl olmazdı. Mübârek ruhu, melekler âleminde idi.

Resûlullah efendimizi, ansızın gören kimseyi korku kaplardı. Kendisi yumuşak davranmasaydı, peygamberlik hâllerinden, kimse yanında oturamaz, sözünü işitmeye takat getiremezdi. Hâlbuki kendisi, hayâsından, mübârek gözleri ile kimsenin yüzüne bakmazdı. Fahr-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, insanların en cömerdi idi. Bir şey istenip de yok dediği görülmemiştir. İstenilen şey varsa verir, yoksa cevap vermezdi. O kadar iyilikleri, o kadar ihsânları vardı ki, Rum imparatorları, İran şahları ve hiç bir hükümdâr, O'nun kadar ihsân yapamazdı. Fakat kendisi sıkıntı ile yaşamağı severdi, öyle bir hayat sürerdi ki, yemek ve içmek hatırına bile gelmezdi. Yemek getirin yiyelim veya falanca yemeği pişiriniz demezdi. Yemek getirilirse yer, her ne meyve verseler kabul ederdi. Bâzan aylarca az yer, açlığı severdi. Bâzan da çok yerdi. Yemek sonunda su içmezdi. Suyu otururken içerdi.³⁵⁸ Başkaları ile yemek yerken, herkesten sonra el çekerdi.³⁵⁹ Herkesin hediyesini kabûl ederdi. Hediye getirene karşılık olarak kat kat fazlasını verirdi.

Çeşitli elbise giymek âdeti idi. Yabancı devlet sefirleri gelince süslenip, kıymetli ve nefis elbise giyerek, güzel yüzünü gösterirdi. Taşı akıktan, gümüş yüzük takar ve mühür olarak kullanırdı. Yüzüğü üzerinde “Muhammedün Resûlullah” yazılı idi. Yatağı deriden olup, içi hurma ağacının lifleri ile dolu idi. Bâzan bu yatak üzerine, bâzan yere serili deri üzerine, bâzan da hasır veya kuru toprak üzerine yatarı. Mübârek avucunun içini sağ yanağının altına koyup, sağ yanı üzerine yatarı. Zekât malı almaz, çiğ soğan ve sarımsak gibi şeyler yemez ve şiir söylemezdi.

Peygamber efendimizin mübârek gözleri uyur, kalb-i şerîfi uyumazdı. Aç yatıp tok kalkardı. Hiç esnemezdi. Mübârek vücûdu nûrânî olup, gölgesi yere düşmezdi. Elbisesine sinek konmaz, sivrisinek ve diğer böcekler mübârek kanını içmezdi. Allahü teâlâ tarafından Resûlullah olduğu bildirildikten sonra, şeytanlar göklere çıkarak haber alamaz ve kâhinler söyleyemez oldular. Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, bizim bilmediğimiz bir hayat ile şimdi hayattadır. Cesed-i şerifi asla çürümez. Kabrinde bir melek durup, ümmetinin söyledikleri salevât-ı şerîfeleri kendisine haber verir. Minberi ile kabr-i şerifi arasına Ravda-i mutahhera denir. Burası Cennet bahçelerindedir. Kabr-i şerîfni ziyâret etmek, tâatlerin en büyüğü ve ibâdetlerin en kıymetlisidir.

Peygamber efendimizin güzelliğini, Eshâb-ı kirâmın büyükleri şöyle anlattı: Ebû Hüreyre; “Resûlullah'dan daha güzel bir kimse görmedim, sanki güneş bütün parlaklığı ile yüzünde parlıyordu. Güldüğü zaman, dişleri duvarlara aydınlık saçardı” buyurdu.

İbn-i Ebî Hâle; “Peygamber efendimizin mübârek yüzü, ayın on dördü gibi parıldardı” buyurdu.

³⁵⁸ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 318.

³⁵⁹ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 319.

Hazreti Ali; “O’nu aniden gören, heybetinden korkuya kapılırdı. O’nunla sohbet edip tanıyan, hemen ısınıp severdi” buyurdu.

Câbir bin Semüre; “Resûlullah, mübârek elini yüzüme sürdü. Elinde, sanki attârların yâni koku satan kimselerin çantasından yeni çıkarılmış gibi güzel bir koku, serinlik buldum. Resûlullah efendimiz, elini bir kimsenin eline müsâfaha için değıdirmiş olsa, bütün gün o kimsenin elinden o güzel koku çıkmazdı” buyurdu.³⁶⁰

Hazreti Âişe vâlidemiz; “Resûlullah, bir çocuğun başını okşadığı zaman, diğer çocuklar arasında o çocuk, güzel kokusundan hemen belli olurdu” buyurdu.³⁶¹

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, bir gün evlerinde uyumuşlardı. Enes bin Mâlik’in annesi Ümm-i Süleym geldi. Resûlullah efendimizin, uyku esnasında mübârek yüzünde ter damlaları belirmişti. Ümm-i Süleym, Peygamber efendimizin mübârek terini toplamaya başladı. Uyanıp sebebini sorunca, Peygamber efendimizin süt teyzesi olan Ümm-i Süleym; “Onu kokularımıza katıyoruz. Teriniz, kokuların en güzeli en hoş kokanıdır” dedi.³⁶²

Ebû Hüreyre; “Yürüyüşünde Resûlullah’tan daha sür’atli kimseyi görmedim. Sanki yer kendisine dürülüyordu. O’nunla yürürken, biz bütün gücümüzü sarf edip kendimizi zorluyorduk” buyurdu.

Peygamber efendimiz, fevkalâde güzel konuşurdu. Sözün nereden başlatılıp nerede bitirileceğini en mükemmel bir şekilde bilirdi. Sözleri, söyleyiş bakımından berrak, son derece fasîh ve belîğ idi. Söz ve kelimelerinde, mânânın doğruluğu her zaman kendini gösterirdi, ifâde etme gücü, fevkalâde yüksek olduğundan, konuşurken hiç yorulmaz ve külfet çekmezdi.

Peygamber Efendimizin güzelliğı

Ulemâ-i râsihîn denilen, hem zâhir ve hem de bâtın bilgilerinde üstâd ve Peygamber efendimize vâris olan yüksek İslâm âlimleri, O’nu bütün güzellikleriyle görmüş ve âşık olmuşlardır. Bunların en başında Ebû Bekr-i Sıddîk gelmektedir. O, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizdeki nübüvvet nûrunu görüp; üstünlük, güzellik ve yüksekliklerini idrâk ederek, âşık olmuş ve bunda öyle ileri gitmiştir ki, başka hiç bir kimse onun gibi olamamıştır. Hazreti Ebû Bekr, her an, her baktığı yerde Resûlullah efendimizi görürdü. Bir keresinde hâlini; “Yâ Resûlallah! Nereye baksam sizi görüyorum” diye arzetmişti. Bir keresinde de; “Bütün iyiliklerimi, sizin bir sehvinize (yanılmanıza) değışirim” demişti. Resûlullah efendimizin güzelliğini en iyi görüp anlayan ve anlatanlardan biri de, mü’minlerin annesi Hazreti Âişe vâlidemiz idi. Hazreti Âişe; âlime, müctehid, akıllı, zekî, edîbe idi. Gâyet belîğ ve

³⁶⁰ Müslim, “Fezâil”, 120; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 68.

³⁶¹ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 68.

³⁶² Müslim, “Fezâil”, 125; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 221; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 254.

fasîh konuşurdu. Kur’ân-ı kerîmin mânâlarını, helâl ve haramları, Arab şiirlerini ve hesap ilmini çok iyi bilirdi. Resûlullah’ı medheden şiirleri vardır. Şu iki beyti, Hazreti Âişe vâlidemiz söylemiştir;

*“Ve lev semî’ü fî Mısre evsâfe haddihî;
Lemâ bezelû fî sevmi Yûsüfe min nakdin.
Levîmâ Zelîhâ lev reeyne cebînehû,
Le âserne bilkat’il kulûbi alel eydî.”*

Tercümesi;

“Eğer Mısır’dakiler, O’nun (Peygamber efendimizin) yanaklarının güzelliğini işitmiş olsalardı; (güzelliği dillere destan olan) Yûsuf aleyhisselâma hiç para vermezlerdi. Yâni bütün mallarını, onun yanaklarını görebilmek için saklardı. Zelîhâ’yı, “Yûsuf aleyhisselâma âşık oldu diyerek” kötüleyen kadınlar, Resûlullah’ın nûrlu alnını görselerdi, ellerinin yerine kalblerini keserlerdi de acısını duymazlardı.”

Hazreti Âişe vâlidemiz buyuruyor ki: “Bir gün Resûlullah, mübârek nâlinlerinin kayışlarını çıkarıyordu. Ben de iplik eğiriyordum. Mübârek yüzüne baktım. Parlak alnından ter damlıyordu. Ter damlası, her tarafa nûr saçıyor, gözlerimi kamaştırıyordu. Şaşa kaldım. Bana doğru bakıp; “Sana ne oldu ki, böyle dalgın duruyorsun” buyurdu. “Yâ Resûlallah! Mübârek yüzündeki nurların parlaklığına ve mübârek alnındaki ter dânelerinin saçtıkları ışıklara bakarak kendimden geçtim” dedim. Resûlullah, kalkıp yanıma geldi. Gözlerimin arasından öptü ve; “Yâ Âişe! Allahü teâlâ sana iyilikler versin! Beni sevindirdiğin gibi, seni sevindiremedim” buyurdu. Yâni senin beni sevindirmen, benim seni sevindirmemden çoktur buyurdu. Hazreti Âişe’nin mübârek gözlerinin arasını öpmesi, Resûlullah efendimizi severek, O’nun cemâlini anlayarak gördüğü içindir. Bu sebeple takdir ve taltif edilmiştir.

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin, mübârek bedeninde toplanan, bâtinî güzellikleri gösteren görünen güzellikler, hiç bir ferdin bedeninde toplanmamıştır. İmâm-ı Kurtubî hazretleri şöyle rivâyet etmiştir: “Resûl-i ekrem efendimizin güzelliği büsbütün görünmemiştir. Eğer hakîkî güzelliği görünseydi, Eshâb-ı kirâm O’na bakmaya takat getiremezdi. Şâyet hakîkî güzelliğini gösterseydi, hiç kimse bakmaya dayanamazdı.”

Yûsuf aleyhisselâm, zâhirî; Resûlullah efendimiz de, bâtinî güzellikleriyle insanlara göründüler. Yûsuf aleyhisselâmın cemâli görülünce eller kesildi. Resûlullah efendimizin kemâli ile zünnarlar kesildi, putlar kırıldı ve küfür bulutları dağıldı.

Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimize; “Yâ Resûlallah! Siz mi güzelsiniz, Yûsuf aleyhisselâm mı daha güzeldi?” diye sordular. Efendimiz cevap olarak; “Kardeşim Yûsuf benden sabîh (güzel), ben ondan melihim (sevimliyim). Onun görünen güzelliği, benim görünen güzelliğimden çoktur” buyurdular.

Peygamber efendimiz bir hadîs-i sentlerinde; “Allahü teâlânın gönderdiği her peygamber güzel yüzlü, güzel seslidir. Sizin Peygamberiniz ise, onların en güzel yüzlüsü ve en güzel seslisidir” buyurdular.

Resûlullah sallallahü aleyhi vesellem efendimizin, Kur’ân-ı kerîmde geçen isimlerinden biri de Kur’ân-ı kerîmin kalbi olan Yâsîn suresindeki “Yâsîn” kelimesidir. Ulemâ-i râsihînin büyüklerinden olan Seyyid Abdülhakîm-i Arvâsî hazretleri; “Yâsîn, “Ey benim muhabbet deryamın dalgıcı olan habîbim” demektir” buyurmuştur. Bu deryanın ismini duyanlar, uzaktan görenler, yakınına gelenler, içine girip nasibi kadar derine inenlerin hepsi, ömürlerinin her safhasında Resûlullah’ın aşkı ile yanıp tutuşmuşlar, yanık feryâdlar, içli gözyaşları ve yakıcı mısralarla bu aşklarını dile getirmişlerdir. Bunların içinde en büyük ve meşhurlarından biri olan ve bu muhabbet deryasından büyük pay alan Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî hazretleridir. O, Resûlullah efendimize olan muhabbet ve aşkı dile getirdiği kasîdelerinden birinde şunları yazmaktadır:

Serveri âlem, sana âşık olup da, yanarım!

Her nerede olsam, o güzel cemâlin ararım.

Kabe kavseyn tahtının sultânı sen, ben bir hiçim,

Misafirinin dememi, saygısızlık sayarım.

Her şey cihanda senin şerefine yaratıldı,

Rahmetin bana da yağsa, o ân olur behârım.

Herkes Kâbe’yi tavaf için geliyor Hicaz’a,

Sana kavuşmak şevkiyle, ben dağları aşarım.

Seâdet tâcı giydirildi, rüyâda başıma,

Ayağın toprağı serpildi yüzüme sanırım.

Dostunu öven âşıkların bülbülü, ey Câmî!

Dîvânında şu yazılar, oluyor tercümânım:

“Dili sarkmış, susuz kalmış, uyuz bir köpek gibi,

Senin ihsan denizinden bir damla arzularım.”

Peygamber efendimizi medheden parça parça yazılmış şiirler ve medhiyeler bir tarafa, O'nun için pek çok eser yazılmıştır. Bunları yazanlar içinde şöhretleri ve san'atları bütün dünyâyı ve asırları kaplamış olanları bile, Resûlullah'ı medhete âciz olduklarını beyân etmişlerdir. O'nu görüp güzelliğine âşık olanlar, dilleri döndüğü kadar anlatmağa çalışmışlar, o güzelliği bildirmeğe insan gücü yetmez demişlerdir. İslâm âlimlerinin kitaplarında o âşıkların haber verdiklerinden yüzlerce yazılmıştır. Okuyanlar, Allahü teâlânın, sevgili Peygamberini, düşünülemez bir düzende ve bakmağa doyulamayacak bir güzellikte yaratmış olduğunu hemen anlarlar. Görmeden, O'na gönül verirler. Habîbullah'a âşık olanlar, her nefeste, ciğerlerine giren havanın serinliğinde, O'nun sevgisinin tadını duyarlar. Aya her bakışlarında, O'nun mübârek gözlerinden gelmiş olan ışınların akslerini aramakla zevklenirler. O'nun güzelliği deryâsından bir damlaya kavuşanların her zerresi;

“Güzel yanağını bilen, güle hiç bakmaz,

Senin sevginde eriyen, derman aramaz!” diye söyler.

Enes bin Mâlik'den rivayetle bir hadîs-i şerîfde buyruldu ki: “Hiç biriniz, ben ona, evlâdından da, pederinden de ve bütün halktan daha sevgili olmadıkça îmân etmiş olmaz.”³⁶³

Bir gün Hazreti Ömer, Peygamber efendimize; “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, canım hâriç, bana her şeyden sevgilisin” dedi. Resûlullah efendimiz ise; “Ben, kendisine canından daha sevgili olmadıkça, sizden biriniz asla îmân etmiş olmaz” buyurdular. Bunun üzerine Hazreti Ömer; “Yâ Resûlallah! Sana Kur'ân-ı kerîmi gönderen Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, sen bana canımdan daha sevgilisin” deyince; “Ey Ömer, şimdi (tamâm) oldu” buyurdular.

Bir kimse, Resûlullah efendimize gelip dedi ki: “Ey Allahü teâlânın Resülü! Kıyâmet ne zaman kopacaktır?” Peygamber efendimiz; “Kıyâmet için ne hazırladın?” buyurdular. O kimse; “Evet, çok namaz kılarak, oruç tutarak, sadaka vererek kıyâmet için hazırlanmadım. Lâkin ben, Allahü teâlâyı ve O'nun Resûlünü seviyorum” dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz. “Kişi sevdiği ile beraberdir” buyurdular.³⁶⁴

Resûlullah'ı sevmek, bütün müslümanlara farz-ı ayndır. O serverin sevgisi bir gönüle yerleşirse, İslâmiyet'i yaşamak, îmânın ve İslâm'ın tadına, doyulmaz zevkine ermek, çok kolay olur. Bu sevgi, iki

³⁶³ Müslim, “İmân”, 76; Nesaî, “İmân”, 19; İbn Mace, “Mukaddime”, 9; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 207; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 528.

³⁶⁴ Buhârî, “Ahkam”, 10; Tirmizî, “Zühd”, 50; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 104; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, XI, 186; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 77.

cihanın Efendisine tam uymaya sebep olur. Bu sevgi ile, Allahü teâlânın, Habîbine ikram ettiği sonsuz ve anlatılması mümkün olmayan nîmetlere ve bereketlere kavuşmakla şereflenilir. Küçük-büyük her müslümanı, doğrudan doğruya Resûlullah'ın sevgisine götüren Ehl-i sünnet âlimleri ve kitapları, bu bereketlerin senetleridir.

Resûl aleyhisselâmın mübârek ismini anan veya duyan mü'minin, Resûlullahın şerefli meclisinde bulunuyormuş gibi; sükûnet, edeb, kalb ve bedenle tâzim üzere bulunması vâcibdir.

Resûlullah efendimizin mübârek sözlerinden ve işlerinden bildirilen birşeyi, O'nun şanını yükseltecek bir şey ile mukabele etmek, O'na tazimden ve hürmettendir. İnsanlar arasında aşağılık ve düşük bir merteye için kullanılan kelimelerle, Resûlullah'ı vasfetmemek de O'na tazimdir.

Mesela Resûlullah'a fakir denmez. Çoban denmez, "Resûlullah efendimiz, falanca şeyi severdi" denince; "Halbuki ben onu sevmem" dememek O'na tazimdir. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin; "Ben birşeye yaslanarak, dayanarak yemem" buyurmasına; "Ben bir şeye dayanarak yerim" deyip, sonra, yaslanarak yemek gibi bir mukabelede bulunmamaktır. Bunlara riâyet etmek, Resûlullah'a olan tazime dahildir. Bunlara kasıtlı olarak ehemmiyet vermeme niyetiyle riâyetsizlik, küfür kapılarına yol açar.

Kur'ân-ı Kerîmin ve hadîs-i şerîf kitaplarının üzerine, başka herhangi bir kitap veya herhangi bir ev eşyası koymamak da Allahü teâlâ ve Resûlüne tazimdir. Onların üzerinde bulunan tozları almak, içerisinde Allahü teâlânın ism-i şerifi veya Resûlullah efendimizin mübârek isimlerinin bulunduğu bir kağıdı atmamak, Allahü teâlâyâ ve Resûlüne tazimdir.

Böyle kağıtlar yırtılmaz. İslam harfleri ile yazılı olan kağıtlara daha çok hürmet etmek lazımdır. Şâyet içerisinde Allahü teâlânın ism-i şerifi ve âyet-i kerîmeler bulunan kitaplar ve kağıtlar eskimekten dolayı yırtılırsa, bunları temiz beze sarıp toprağa gömmeli veya su ile yıkayarak üzerindeki yazıları silmeli veya yakmalıdır. Yakınca, külleri gömülür. Yakmak, yıkayıp yazıları gidermekten daha iyi olur. Zîrâ, yıkamakta kullanılan sular ayak altında kalabilir.

Resûlullah'ın haremi olan Medîne-i münevvereye tazim ve hürmette bulunmak, orada yasaklanan şeylerden (veya günah işlemekten) sakınmak ve Medîne-i münevvere ehline ikramda bulunmak da Resûlullah'a tazimden sayılır.

Aşkın ile âşıklar yansın ya Resûlallah

İçip aşkın şerâbın kansın ya Resûlallah

Şol seni seven kişi, komuş yoluna başı

İki cihan güneşi sensin ya Resûlallah

fiol seni sevenlere kul şefaât onlara

Mümin olan tenlere cânsın ya Resûlallah

Âşıkım şol didâra, bülbülüm şol gülzâra

Seni sevmeyen nâra, yansın ya Resûlallah

Şol seni seven sübhan oldu kamuya sultan

Canım yoluna kurban olsun Ya Resûlallah

Derviş Yunus'un câmi âlem şefaât kâni

İki cihan sultanı sensin ya Resûlallah!

ÜSTÜNLÜKLERİ

Yüksek Ahlâkı

Allahü teâlâ, sevgili Peygamberine sallallahü aleyhi ve sellem verdiği iyilikleri, ihsânları sayarak, O'nun mübârek kalbini okşarken, kendisine güzel huylar verdiğini de saymakta, meâlen; “Sen, güzel huylu olarak yaratıldın” buyurmaktadır. Hazreti İkrime buyuruyor ki: “Abdullah ibni Abbâs'dan işittim: Bu âyet-i kerîmede, “Huluk-ı azîm” yâni güzel huylar, Kur'ân-ı kerîmin bildirdiği ahlâktır. Âyet-i kerîmede meâlen; “Sen Huluk-ı azîm üzeresin”³⁶⁵ buyuruldu. Huluk-ı azîm; Allahü teâlâ ile sır, gizli şeyleri bulunmak, insanlar ile de güzel huylu olmak demektir. Çok kimselerin İslâm dînine girmesine, Resûlullah'ın güzel ahlâkı sebep oldu.

Sözleri gâyet tatlı olup gönülleri alır, rûhları cezb ederdi. Aklı o kadar çoktu ki, Arabistan yarımadasında, sert, inatçı insanlar arasında gelip, çok güzel idâre ederek ve cefâlarına sabrederek, onları yumuşaklığa ve itâate getirdi. Çoğu, dinlerini bırakıp Müslüman oldu ve dîn-i İslâm yolunda, babalarına ve oğullarına karşı harb etti. O'nun uğrunda mallarını, yurtlarını fedâ edip, kanlarını akıttı. Hâlbuki böyle şeylere alışık değildiler. Güzel huyu, yumuşaklığı, affı, sabrı, ihsânı, ikrâmı o kadar

³⁶⁵ el-Kalem, 68/4.

çoktu ki, herkesi hayran bırakırdı. Görenler ve işitenler seve seve müslüman olurdu. Hiç bir hareketinde, hiç bir işinde, hiç bir sözünde, hiç bir zamân, hiç bir çirkinlik, hiç bir kusur görülmemiştir. Kendisi için kimseye gücenmediği hâlde, din düşmanlarına, dîne dil ve el uzatanlara karşı sert ve şiddetli idi.

Muhammed aleyhisselâmın binlerce mûcizesi görüldü, bunu; dost-düşman herkes söyledi. Bu mûcizelerin en kıymetlisi, edebli ve güzel huylu olması idi. Ebû Sa'îd-i Hudrî hazretleri buyurdu ki: “Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem hayvana ot verirdi. Deveyi bağlardı. Evini süpürürdü. Koyunun sütünü sağardı. Ayakkabısının söküğünü diker, çamaşırını yamardı. Hizmetçisi ile birlikte yedi. Hizmetçisi el değirmeni çekerken yorulunca, ona yardım ederdi. Pazardan öte-beri alıp, torba içinde eve getirirdi. Fakirle, zenginle, büyükle, küçükle karşılaşınca, önce selâm verirdi. Bunlarla müsâfaha etmek için, mübârek elini önce uzatırdı. Köleyi, efendiyi, beyi, siyahı ve beyazı bir tutardı. Her kim olursa olsun, çağırılan yere giderdi. Önüne konulan şeyi, az olsa da, hafif, aşağı görmezdi. Akşamdan sabaha ve sabahtan akşama yemek bırakmazdı. Güzel huylu idi. İyilik etmesini sever, herkesle iyi geçinirdi. Güler yüzlü, tatlı sözlü olup, söylerken gülmezdi. Üzüntülü görünürdü. Fakat; çatık kaşlı değildi. Aşağı gönüllü idi. Fakat, alçak tabiatlı değildi. Heybetli olup, saygı ve korku hâsıl ederdi. Fakat, kaba değildi. Nâzik ve cömert idi. Fakat, isrâf etmez, faydasız yere bir şey vermez, herkese acırdı. Mübârek başı hep önüne eğik idi. Kimseden bir şey beklemezdi. Saâdet, huzûr isteyen, O'nun gibi olmalıdır.”

Enes bin Mâlik buyuruyor ki: “Resûlullah'a on sene hizmet ettim, bir kerre üf demedi. Şunu niçin böyle yaptın, bunu niçin yapmadın buyurmadı.”³⁶⁶

Ebû Hüreyre; “Bir gazâda, kâfirlerin yok olması için duâ buyurmasını söyledik; “Ben, lânet etmek için, insanların azâb çekmesi için gönderilmedim. Ben, herkese iyilik etmek ve insanların huzûra kavuşması için gönderildim” buyurdu.” Allahü teâlâ, Enbiyâ sûresinin 107. âyet-i kerîmesinde meâlen; “Seni, âlemlere rahmet, iyilik için gönderdik” buyuruyor.

Ebû Sa'îd-i Hudrî buyurdu ki: “Resûlullah'ın hayâsı, bâkire İslâm kızlarının hayâlarından daha çoktu.”³⁶⁷

Enes bin Mâlik diyor ki: “Resûlullah, bir kimse ile müsâfaha edince, o kimse elini çekmedikçe, mübârek elini ondan ayırmazdı. O kimse, yüzünü çevirmedikçe, mübârek yüzünü ondan çevirmezdi. Bir kimsenin yanında otururken, iki diz üzerinde oturur, ona saygılı olmak için mübârek bacağını dikip oturmazdı”

Câbir bin Sümüre diyor ki: “Resûlullah az konuşurdu. Lüzumlu olduğu zamân veya bir şey sorulunca söylerdi. “Bundan anlaşılıyor ki, her müslümanın mâlâya'nî, faydasız şey söylemeyip,

³⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 255; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 291.

³⁶⁷ Müslim, “Fezâil”, 99; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 71; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 368; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 477.

susması lâzımdır. Mübârek sözlerinde tertîl ve tersîl vardı. Yâni, gâyet açık ve düzenli konuşur ve kolay anlaşılırdı.

Enes bin Mâlik buyuruyor ki: “Resûl aleyhisselâm hasta ziyâretinde bulunur, cenâze arkasında yürür, çağrılan yere giderdi. Eşeğe de binerdi. Resûl aleyhisselâmı Hayber gazâsında gördüm. Yuları bir ip olan eşek üzerinde idi. Resûl aleyhisselâm, sabah namazından çıkınca, Medîne çocukları ve işçileri su dolu kablarnı önüne getirirler, mübârek parmağını içine sokmasını isterler, kış ve soğuk su olsa da, isteklerini geri çevirmez, gönüllerini hoş ederdi.”³⁶⁸

Yine Enes diyor ki: “Bir küçük kız, Resûl aleyhisselâmın elini tutup bir iş için götürseydi, birlikte gider, müşkülünü hallederdi.”

Câbir diyor ki: “Resûl aleyhisselâmdan bir şey istenip de yok dediği işitilmedi.”

Peygamber efendimiz, hayâ sahibi olmak yönüyle de bütün yaratılmışlardan üstün idi. Uygun olmayan şeylere karşı gözleri adeta kapalı idi. Hiç kimseye hoşlanmadığı şeyle hitab etmezdi.

Hazreti Âişe vâlidemiz anlattılar ki: “Resûlullah efendimize, bir kimsenin, hoşlanılmayan bir şeyi yaptığı haber verildiğinde, adını söylemeden umûmî mânâda “Niçin böyle yapıyorlar?” buyururlardı.

Bu şekilde o kimseyi, yaptı veya söylediği kötü işten alıyordu ve adını vermezdi.³⁶⁹

Enes bin Mâlik anlattı: “Bir gün Peygamber efendimizin huzûruna, yüzüne sarı renkte bir şey bulaşmış bir kimse girdi. Ona hiçbir şey demedi. Üzülecek bir şey söylemedi. O dışarı çıkınca; “Söyleseydiniz de, yüzündekini yıkasaydı ya!” buyurdu.”³⁷⁰

Resûlullah efendimiz, kavimleri birleştiriciydi. Onları birbirlerinden nefret ettirmezdi. Her kavmin büyüğüne ikramlarda bulunur ve onu baş köşeye oturturdu.

Kimseyi kendi mübârek cemalinden mahrum etmezdi. Eshâb-ı kirâmını arar, gelmiyenleri sorardı. Yanına oturanlara nasihat eder, onların nasibini verirdi.

Davranışı ile birini diğerinden çok seviyor düşüncesi, kimsenin kalbine gelmezdi. Yanına şikâyet için gelen birine karşı tahammül gösterir ve dinlerdi.

Gelen şahıs yanından ayrılmadıkça, onu yüz üstü terkedip gitmezdi. Bütün insanlara güzel huy ve ahlakını en iyi şekilde sunardı. Nezdinde hak ve adalet bakımından herkes bir idi. Kimsenin kimseden bir üstünlüğü, ayrılığı yoktu.

Hazreti Âişe vâlidemiz buyurdu ki: “Resûlullah efendimiz kadar güzel ahlaka sahip hiç kimse görmedim. Ne zaman Eshâbından veya Ehl-i beytinden biri O’nu çağırır mıssa mutlaka; “Buyur” diye karşılık vermişlerdir.

³⁶⁸ İbn Mace, “Zühd”, 16; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 506; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 371.

³⁶⁹ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 116.

³⁷⁰ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 116.

Resûlullah efendimiz, Eshâbını en güzel isimlerle çağırırlar, kimsenin sözünü yarıda kesmezlerdi. Konuştuğu kimse, sözünü bırakmadan veya gitmek için ayağa kalkmadan sözünü kesmezlerdi.

O'nun bir hüsn-i muamelesi, şefkati, merhameti hakkında Allahü teâlâ meâlen; “Zahmet çekmeniz O'nu incitir ve üzer. Size çok düşkündür; mü'minlere çok merhametlidir, onlara çok hayır diler” buyurdu.

Ve Enbiya sûresinin 107. âyet-i kerîmesinde meâlen; “(Ey Habîbim!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” buyurdu. Peygamber efendimiz ümmetine karşı bâzı şeyleri zor gelir endişesiyle kolaylaştırırdı. “Ümmetime zorluk vermemiş olsaydım, her abdestte misvak kullanmalarını emrederdim” buyurdu.³⁷¹

Sözünde durmak yönüyle de insanlar arasında Peygamber efendimizden daha üstün bir kimse gelmedi.

Abdullah bin Ebi'l-Hamsa anlattı ki: “Peygamberimiz ile, henüz kendilerine peygamberliği bildirilmeden önce alış-veriş yapmıştım. Kendi hesabına bir bakiye kalmıştı. O'na, falan zamanda filan yerde buluşmak üzere söz verdim ve unuttum. Üç gün sonra verdiğim sözü hatırlayınca hemen o yere koştum. O'nun üç gündür orada beklemekte olduğunu görünce, hayretimden dona kaldım. Bana; “Delikanlı beni yordun! Ben seni burada tam üç gündür bekliyorum” buyurdular.

Peygamber efendimizin tevazu hasleti, hiçbir kimsede, hatta hiçbir peygamberde (aleyhimüsselâm) bulunmayacak kadar büyük ve emsalsizdi.

Kibir duygusu, O'nda asla meydana gelmemiştir. Peygamberimiz, melik bir peygamber olmakla, kul bir peygamber olmak arasında serbest bırakıldığında, O, kul bir peygamber olmayı tercih etti.³⁷²

Bunun üzerine İsrâfil aleyhisselâm, Peygamber efendimize; “şüphesiz, Allahü teâlâ tevazu gösterdiğin o hasleti de sana vermiştir. Çünkü kıyamette sen, Âdemoğullarının en büyüğüsün. Kabrinden kalkacak ilk insan sensin. İlk şefaet edecek olan da sensin” dedi.

Peygamber efendimiz Hazreti Âişe vâlidemize buyurdular ki: “Bana Mekke'nin taşı, toprağı altın olması sunuldu. Hayır ya Rabbi, dedim. Bir gün aç kalayım, bir gün tok. Aç kaldığım gün sana yalvarıp dua ederim. Tok kaldığım gün, sana hamdü senada bulunurum.”³⁷³

Cebrâil aleyhisselâm, Peygamber efendimize gelip; “Allahü teâlânın sana selamı var. İsterse şu dağları O'na altın yapayım. Nereye giderse gitsin, o altın dağları O'nunla beraber olur” buyurdu.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki: “Ey Cebrâil! Dünya, evi olmayanın evidir. Ve yine (o) malı olmayan kimsenin malıdır. Bunları akli olmayan kimse yığar.”³⁷⁴

³⁷¹ Buhârî, “Temenni”, 9; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, I, 556; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 123.

³⁷² Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 309.

³⁷³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 381; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 308-309; Gazzalî, *İhya*, III, 196.

³⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 71; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VII, 243.

Bunun üzerine Cebrâil aleyhisselâm; “Ya Muhammed! Allahü teâlâ seni kavl-i sabit ile dimdik kılmıştır” dedi.

Hazreti Âişe vâlidemiz; “Zaman olurdu tam bir ay beklerdik, evimizde (yemek yapmak için) ateş yakmazdık. Sadece hurma ile su bulunurdu” buyurmuştur.

İbn-i Abbas; “Resûlullah efendimiz ve Ehl-i beyti, bir çok geceler akşam yemeği yemeden yatarlardı. Akşam yiyecek bir şey bulamazlardı” buyurdu.

Âişe vâlidemiz buyurdu ki: “Resûlullah efendimizin mübârek karnı, hiçbir zaman yemekten doymamıştır. Bu hususta, bir kimseye de yakınmamıştır. İhtiyaç, O’nun için zenginlikten daha iyi idi. Bütün gece açlıktan kıvransa bile bu durum O’nu gündüz orucundan alıkoymazdı.³⁷⁵

İsteseydi, Rabbinden yeryüzünün bütün hazinelerini, yiyeceklerini ve refah hayatını isterdi. Yemin ederim ki, O’nun bu halini gördüğüm zaman, acırdım ve ağlardım. Elimle mübârek karnını sıvazlar;

“Canım sana feda olsun! Sana güç verecek şu dünyadan, bâzı menfaatler te’min etsen olmaz mı?” derdim.

O da, “Ey Âişe! Ben dünyayı ne yapayım? Ülü’l-azmden olan Peygamber kardeşlerim, bundan daha çetin olanına karşı tahammül gösterdiler. Fakat o halleri ile yaşayışlarına devam ettiler. Rablerine kavuştular.

Bu sebeple Rableri, onların kendisine dönüşlerini çok güzel bir biçimde yaptı, sevablarını artırdı. Ben refah bir hayat yaşamaktan hayâ ediyorum. Çünkü böyle bir hayat, beni onlardan geri bırakır.

Benim için en güzel ve sevimli şey, kardeşlerime, dostlarıma kavuşmak ve onlara katılmaktır” buyururlardı.

Hazreti Âişe vâlidemiz buyurdular ki: “Resûlullah, bu sözlerinden bir ay kadar sonra vefât ettiler.”

Peygamber efendimiz cömertliği ile de dillere destan idi. Bu güzel huyda da Peygamberimize kimse yetişemezdi.

İbn-i Abbas “Resûlullah efendimiz iyilik yapmak bakımından insanların en cömerdi idi. Ramazan-ı şerîfde ve Cebrâil aleyhisselâm ile buluştukları zaman, sabah rüzgarından daha cömert olurdu” demiştir.

Enes bin Mâlik buyuruyor ki: “Resûl aleyhisselâm ile birlikte gidiyordum. Üzerinde bürd-i Negrânî vardı. Yâni Yemen kumaşından bir palto vardı. Arkadan bir köylü gelip, yakasından öyle çekti ki, paltonun yakası mübârek boynunu çizdi ve izi kaldı. Resûl aleyhisselâm, adamın bu hâline güldü ve ona bir şey verilmesi için emir buyurdu.”

Resûl aleyhisselâmın komşusu, bir ihtiyar kadın vardı. Kızını, Resûl aleyhisselâma gönderdi. “Namaz kılmak için örtünecek bir elbisem yok. Bana, namazda örtünecek bir elbise gönder” diye

³⁷⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 406.

yalvardı. Resûl aleyhisselâmın o ânda başka elbisesi yoktu. Mübârek arkasındaki entâriyi çıkarıp, o kadına gönderdi. Namaz vakti gelince, elbisesiz mescide gidemedi. Eshâb-ı kirâm, bu hâli işitince, Resûl aleyhisselâm o kadar cömertlik yapıyor ki, gömleksiz kalıp, mescide cemâate gelemiyor. Biz de her şeyimizi fakirlere dağıtalım dediler. Allahü teâlâ, hemen İsrâ sûresinin 29. âyet-i kerîmesini gönderdi. Önce Habîbine meâlen; “Hasîslik etme, birşey vermemezlik yapma” buyurup, sonra da; “Sıkıntıya düşecek ve namazı kaçırarak, üzülecek kadar da dağıtma! Sadakada vasat davran” buyurdu.

O gün, namazdan sonra, Hazreti Ali, Resûlullah’ın yanına gelip; “Yâ Resûlallah! Bugün, çoluk-çocuğuma nafaka yapmak için sekiz dirhem gümüş ödünç almıştım. Bunun yarısını size vereyim. Kendinize entâri (elbise) alınız” dedi. Resûl aleyhisselâm çarşıya çıkıp, iki dirhem ile bir entâri satın aldı. Geri kalan iki dirhem ile yiyecek almaya giderken bir âmânın oturduğunu gördü; “Allah rızâsı için ve Cennet elbiselerine kavuşmak için, bana kim bir gömlek verir?” diyordu. Almış olduğu entâriyi, ona verdi. Âmâ, entâriyi eline alınca, misk gibi güzel koku duydu. Bunun, Resûl aleyhisselâmın mübârek elinden geldiğini anladı. Çünkü Resûl aleyhisselâmın bir kerre giydiği her şey, eskiyip dağılsa bile, her parçası misk gibi güzel kokardı.

Âmâ duâ ederek; “Yâ Rabbî! Bu gömlek hürmetine, benim gözlerimi aç” dedi. İki gözü hemen açıldı. Resûl aleyhisselâm oradan ayrıldı. Bir dirhem ile bir entâri satın aldı. Bir dirhem ile yiyecek almaya giderken, bir hizmetçi kızın ağladığını görüp; “Kızım, niçin böyle ağlıyorsun?” buyurdu. “Bir Yahudinin hizmetçisiyim. Bana bir dirhem verdi. Yarım dirhem ile bir şişe ve yarım dirhem ile de yağ satın al dedi. Bunları alıp gidiyordum. Elimden düştü. Hem şişe, hem de yağ gitti. Şimdi ne yapacağımı şaşırđım” dedi. Resûl aleyhisselâm, son dirhemini kıza verdi. “Bununla şişe ve yağ al, evine götür” buyurdu. Kızcağız; “Eve geç kaldığım için Yahudinin beni döğeceğinden korkuyorum” deyince; ‘ ‘Korkma! Seninle birlikte gelir, sana bir şey yapmamasını söylerim” buyurdu.

Eve gelip kapıyı çaldılar. Yahudi kapıyı açıp, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellemi görünce, şaşırıp kaldı. Yahudiye, olanı biteni anlatıp, kıza bir şey yapmaması için şefâat buyurdu. Yahudi, Resûlullah’ın ayaklarına kapanıp; “Binlerce insanın baş tâcı olan, binlerce aslanın, emrini yapmak için beklediği ey büyük Peygamber! Bir hizmetçi kız için, benim gibi bir miskinın kapısını şereflendirdin. Yâ Resûlallah! Bu kıızı senin şerefine âzâd ettim. Bana îmânı, İslâm’ı öğret. Huzûrunda müslüman olayım” dedi. Resûl aleyhisselâm, ona müslümanlığı öğretti. Müslüman oldu. Evine girdi. Çoluğuna-çocuğuna anlattı. Hepsi müslüman oldu. Bunlar, hep Resûlullah’ın güzel huylarının bereketi ile oldu.

Resûl aleyhisselâmın güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlâklanması lâzımdır. Böylece, dünyâda ve âhirette felâketlerden, sıkıntılardan kurtulmak ve o iki cihân efendisinin şefâatine kavuşmak nasîb olur.

O’nun güzel ahlâkından bâzıları şunlardır:

1- Resûlullah'ın ilmi irfânı, fehmi, ikânı, akli, zekâsı, cömertliği, tevâzûu, şefkati, sabrı, gayreti, hamiiyeti, sadâkati, emâneti, şecâati, mehâbeti, belâgati, fesâhati, fetâneti, melâheti, verâi, iffeti, keremi, insâfi, hayâsı, zühdü, takvâsı bütün peygamberlerden daha çoktu. Dostundan ve düşmanından gördüğü zararları, eziyetleri affederdi. Hiç birine karşılık vermezdi. Uhud gazâsında kâfirler, yanağını kanatıp, mübârek dişlerini şehîd ettikleri zamân, bunu yapanlar için; “Yâ Rabbî, bunları affet! Câhilliklerine bağışla” buyurmuştur.

2-Kendisini kimseden üstün tutmazdı Bir yolculukta, bir koyun kebabı yapılacağı zaman, biri; “Ben keserim” dedi. Bir başkası. “Ben derisini yüzerim” dedi. Diğeri; “Ben pişiririm” dedi, Resûlullah da; “Ben odun toplarım” deyince; “Yâ Resûlallah! Sen istirâhat buyur! Biz toplarız” dediler. “Evet! Sizin her şeyi yapacağınızı biliyorum. Fakat, iş görenlerden ayrılarak oturmak istemem. Allahü teâlâ, arkadaşlarından ayrılıp oturanı sevmez” buyurdu ve odun toplamaya gitti.

3-Eshâbının oturdukları yere gelince, baş tarafa geçmezdi. Gördüğü aralığa otururdu. Elinde bastonu olduğu hâlde, bir gün sokağa çıktıkta, görenler ayağa kalktılar. “Başkalarının birbirlerine saygı duruşu yaptıkları gibi, benim için ayağa kalkmayınız! Ben de, sizin gibi bir insanım. Herkes gibi yerim. Yorulunca otururum” buyurdu.

4-Çok zamân diz çökerek otururdu. Dizlerini dikip, etrâfına kollarını sararak oturduğu da görülmüştür.³⁷⁶ Yemekte, giymekte ve her şeyde hizmetçilerini kendinden ayırmazdı. Onların işlerine yardım ederdi. Kimseyi dövdüğü, kötü söz söylediği hiç görülmedi. Her zamân hizmetinde bulunan Enes bin Mâlik; “Resûlullah'a on sene hizmet ettim. O'nun bana yaptığı hizmet, benim ona yaptığımdan çok idi. Bana incindiğini, sert söylediğini hiç görmedim” demiştir.³⁷⁷

5-Sabah namazlarını kıldırdıktan sonra, cemâata karşı oturup; “Hasta olan kardeşimiz var mı? Ziyâretine gidelim!” buyururdu. Hasta yoksa; “Cenâzesi olan var mı? Yardıma gidelim!” buyururdu. Cenâze olursa, yıkanmasında, kefenlenmesinde yardım eder, namazını kıldırır, kabrine kadar giderdi. Cenâze yoksa; “Rüyâ gören varsa anlatsın! Dinleyelim, tâbir edelim!” buyururdu.

6-Misafirlerine, Eshâbına hizmet eder; “Bir topluluğun en üstünü, hizmet edenidir” buyururdu.

7-Kahkaha ile güldüğü hiç görülmedi. Sessizce tebessüm ederdi. Bâzan gülerken mübârek ön dişleri görünürdü.

8-Lüzumsuz ve faydasız bir şey söylemezdi. Lâzım olunca, kısa, faydalı ve mânâsı açık olarak söylerdi. İyi anlaşılması için bâzan üç kerre tekrar ederdi.

9-Heybetinden kimse yüzüne bakamazdı. Biri gelip mübârek yüzüne bakınca, ona bakanın yüzü terlerdi; “Sıkılma! Ben melik değilim, zâlim değilim. Et suyu yiyen bir kadıncağızın oğluyum” derdi. Bunun üzerine adamın korkusu gidip derdini söylemeye başlardı.

³⁷⁶ Ebu Dâvûd, “Edeb”, 25.

³⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 255.

10- “İçinizde Allahü teâlâyı en iyi anlayan ve O’ndan en çok korkan benim”, “Benim gördüğümü görseydiniz, az güler, çok ağlardınız”³⁷⁸ buyururdu. Havada bulut görünce; “Yâ Rabbî! Bu bulutla bize azâb gönderme!”, rüzgâr esince; “Yâ Rabbî! Bize hayırlı rüzgâr gönder” gök gürleyince; “Yâ Rabbî! Bize incinib de, öldürme. Azâbını gönderme. Âfiyet ihsân eyle!” diye duâ ederdi. Namaza dururken, ağlayan kimsenin içini çektiği gibi, göğsünde ses işitilirdi. Kur’ân-ı kerîm okurken de böyle olurdu.

11-Kalbinin kuvveti, şecâati şaşılacak kadar çoktu. Huneyn gazâsında, müslümanlar dağılıp, üç dört kimse ile kalmıştı. Bir kaç defâ, kâfirlerin hücûmuna, tek başına karşı koydu ve aslâ gerilemedi.

12-Çok cömert idi. Yüzlerce deve ve koyun bağışlar, kendisine bir şey bırakmazdı. Nice katı kalbli kâfirler, bu ihsânlarını görerek îmâna gelmişlerdir.

13-Zevcelerine ve bir kaç hizmetçisine bâzan bir senelik arpa ve hurma ayırır, bundan fakirlere de sadaka verirdi.

14-Yiyeceklerden; koyun etini, et suyunu, kabağı, tatlıları, balı, hurmayı, sütü, kaymağı, karpuzu, kavunu, üzümü ve hıyarı severdi.

15-Suyu yavaş yavaş, Besmele ile başlayarak üç yudumda içer, sonunda; “Elhamdülillah” der ve duâ ederdi.

16-Giyilmesi câiz olanlardan her bulduğunu giyerdi. Kalın kumaştan ihram şeklinde dikilmemiş şeylerle örtünür, peştamal sarınır, gömlek ve cübbe de giyerdi. Bunlar pamuktan, yünden veya kıldan dokunmuştu. Ekseriyâ beyaz, bâzan yeşil giyerdi. Dikilmiş elbise giydiği de olurdu. Cumâ ve bayramlarda ve yabancı elçiler geldikte ve cenk zamânlarında kıymetli gömlekler, cübbeler, yeşil, kırmızı, siyah da giyerdi. Kollarını bileklerine kadar, mübârek ayaklarını baldırın yarısına kadar örterdi.

17-Arabistan’daki âdete uyarak saçlarını kulaklarının yarısına kadar uzatır, fazlasını kestirirdi. Saçlarına özel olarak hazırlanmış, güzel kokulu yağ sürerdi.

18-Ellerine, başına, yüzüne misk veya başka kokular sürer, ud ağacı, kâfuri ile buhurlanırdı.

19-Yatağı, içi hurma iplikleri ile dolu, dabağlanmış deriden idi. İçi yünle dolmuş bir yatak getirdiklerinde, kabûl etmedi ve; “Yâ Âişe! Allahü teâlâyâ yemîn ederim ki, eğer istesem, Allahü teâlâ her yerde altın ve gümüş yığınlarını yanımda bulundurur” buyurdu. Bâzan hasır, tahta, döşek, yünden dokunmuş keçe veya kuru toprak üzerinde yatarı.

20-Her gece gözlerine üç kerre sürme çekerdi.

21-Evinde; ayna, tarak, sürme kabı, misvâk, makas, iğne, iplik eksik olmazdı. Yolculukta bunları berâberinde götürürdü.

³⁷⁸ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 145.

22-Yatsıdan sonra gece yarısına kadar uyuyup, sonra sabah namazına kadar ibâdet yapardı. Sağ yanına yatar, sağ elini yanağı altına kor, bâzı sûreler okuyup uyurdu.

23-Tefe'ül ederdi. Yâni, ilk gördüğü, birden bire gördüğü şeyleri hayra yorardı. Hiç bir şeyi uğursuz saymazdı.

24- Üzüntülü zamanlarında sakalını tutar, düşünürdü.

25- Üzüldüğü zaman, hemen namaza başlardı. Namazın lezzet ve safâsı ile gammı giderdi.

Peygamber efendimizin, Allahü teâlâdan korkması, O'na itâat ve ibâdet etmesi o kadar çoktu ki, O'nun bu hâline hiç kimse tâkat getiremezdi. Mübârek ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. “Yâ Resûlallah! Sizin gelmiş geçmiş bütün günahlarınız affedildiği hâlde, neden bu kadar kendinize zahmet veriyorsunuz?” denildiğinde; “Ben, Allahü teâlânın en çok şükreden kulu olmayayım mı?” diye cevap buyurdular.

Faziletleri

Muhammed aleyhisselâmın faziletlerini bildiren yüzlerce kitap vardır. Fazîlet, üstünlük demektir. Üstünlüklerinden bâzıları aşağıda bildirilmiştir:

1-Mahlûklar içinde, ilk olarak Muhammed aleyhisselâmın nûru ve rûhu yaratılmıştır.

2-Allahü teâlâ, O'nun ismini Arş'a, Cennetlere ve yedi kat göklere yazmıştır.

3-Hindistan'da yetişen bir gülün yapraklarında, “Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah” yazılıdır.

4-Basra şehrine yakın bir nehirde tutulan balığın sağ tarafında “Allah”, sol tarafında “Muhammed” yazılı olduğu görülmüştür.

5-Muhammed aleyhisselâmın ismini söylemekten başka vazifesi olmayan melekler vardır.

6-Meleklerin Hazreti Âdem'e karşı secde etmeleri için emir olunması, alnında Muhammed aleyhisselâmın nûru bulunduğu için idi.

7-Allahü teâlâ, bütün peygamberlere, Muhammed aleyhisselâmın geleceğini; ayrıca, ümmetlerine, zamânına yetişdikleri takdirde, O'na inanmalarını emretmeyi bildirdi.

8-Dünyâyâ geleceği zaman, çok büyük alâmetler görülmüştür. Târih ve mevlîd kitaplarında yazılıdır.

9-Dünyâyâ geldiği zamân, göbeği kesilmiş ve sünet olmuş görüldü.

10-Dünyâyâ gelince, şeytanlar göğe çıkamaz, meleklerden haber çalamaz oldular.

11-Dünyâyâ geldiği zamân, yeryüzündeki bütün putlar, tapınılan heykel ler yüzüstü devrildiler.

12-Beşiğini melekler sallardı.

13-Beşikte iken gökdeki Ay ile konuşurdu. Mübârek parmağı ile işâret ettiği tarafa meyl ederdi.

14-Beşikte iken konuşmaya başladı.

15-Çocuk iken, açıklarda gezerken, başı hizâsında bir bulut da birlikde hareket ederek gölge yapardı. Bu hâl, peygamberliği başlayıncaya kadar devam etti.

16-Her peygamberin sağ eli üstünde nübüvvet mührü vardı. Muhammed aleyhisselâmın ise, mübârek sırtı ortasında sol küreğe yakın, kalbi üzerinde idi.

17-Önünden gördüğü gibi, arkasından da görürdü.

18-Aydınlıkta gördüğü gibi, karanlıkta da görürdü.

19-Tükürüğü, acı suları tatlı yaptı. Hastalara şifâ verdi. Bebeklere süt gibi gidâ oldu.

20-Gözleri uyurken, kalbi uyanık olurdu. Bütün peygamberler de böyle idi.

21-Ömründe hiç esnemedi. (Bütün peygamberler de böyle idi.)

22-Mübârek teri, gül gibi güzel kokardı. Bir fakir kimse, kızını evlendirirken, kendisinden yardım istemişti. O ânda verecek şeyi yoktu. Küçük bir şişeye terinden koyup verdi. O kız, yüzüne, başına sürünce, evi misk gibi kokardı. Evi, (güzel kokulu ev) adı ile meşhûr oldu.

23-Orta boylu olduğu hâlde, uzun kimselerin yanında iken, onlardan yüksek görünürdü.

24-Güneş ve ay ışığında yürüyünce, gölgesi yere düşmezdi.

25-Bedenine ve elbisesine sinek, sivri sinek ve başka böcekler konmazdı.

26-Çamaşırları, ne kadar giyerse giysin, hiç kirlenmezdi.

27-Her yürüdüğü zaman, arkasından melekler gelirdi. Bunun için, Eshâbını önden yürütür; “Arkamı meleklerle bırakın” buyururlardı.³⁷⁹

28-Taş üstüne basınca, taşa ayağının izi kalırdı. Kum üstünde giderken hiç iz bırakmazdı. Abdest bozduğu zamân, yer yarılıp bevl ve benzerleri toprak içinde kalırdı. (Bütün peygamberler de böyle idi.)

29-İnsanlar ve melekler içinde en çok ilim O’na verildi. Ümmî olduğu hâlde, yâni kimseden bir şey öğrenmemiş iken, Allahü teâlâ O’na her şeyi bildirmişti. Âdem aleyhisselâma her şeyin ismi bildirildiği gibi, O’na, her şeyin ismi ve ilmi bildirilmiştir.

30-Ümmetinin isimleri, cisimleri ve aralarında olacak şeylerin hepsi kendisine bildirildi.

31-Aklı, bütün insanların aklından daha çoktur.

32-İnsanlarda bulunabilecek bütün iyi huyların hepsi O’na ihsân olundu.

Büyük şâir Ömer İbn-il-Fârid’a; “Resûlullah’ı niçin medhetmedin?” dediklerinde; “O”nu medhete gücüm yetmeyeceğini anladım. O’nu medhedecek kelime bulamadım” demiştir.

³⁷⁹ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 69.

33-Kelime-i şehâdetde, ezânda, ikâmetde, namazdaki teşehhüdde, bir çok duâlarda, bâzı ibâdetlerde ve hutbelerde, nasihat yapmakta, sıkıntılı zamânlarda, kabirde, mahşerde, Cennet'te ve her mahlûkun lisânında Allahü teâlâ O'nun ismini kendi isminin yanına koymuştur.

34-Üstünlüklerinin en üstünü, Habîbullah olmasıdır. Allahü teâlâ O'nu kendisine sevgili, dost yapmıştır. O'nu herkesden, her melekten daha çok sevmiştir, “İbrahim'i Halil yaptım ise, seni kendime Habîb yaptım” buyurmuştur.

35-“Sana râzı oluncaya kadar, (yeter deyinceye kadar) her dilediğini vereceğim”³⁸⁰ meâlindeki âyet-i kerîme, Allahü teâlânın Peygamberine bütün ilimleri, bütün üstünlükleri, ahkâm-ı İslâmiyyeyi, düşmanlarına karşı yardım ve galebe ve ümmetine fetihler, zaferler ve kıyâmette her türlü şefâat ve tecelliler ihsân edeceğini vaad etmektedir. Bu âyet-i kerîme geldiği zamân, Cebrâil aleyhisselâma bakarak; “Ümmetimden birinin Cehennem'de kalmasına râzı olmam” buyurdu.

36-Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, her peygambere kendi ismi ile; Muhammed aleyhisselâma ise; “Ey Resulüm! Ey Peygamberim!” diye hitâb etmiştir.

37-Gâyet açık, kolay anlaşılır bir şekilde Arabî lisânının her lehçesi ile konuşurdu. Çeşitli yerlerden gelip soranlara onların lügati ile cevap verirdi. İşitenler hayran olurlardı; “Allahü teâlâ beni çok güzel yetiştirdi” buyururdu.

38-Az kelimelerle çok şey anlatırdı. Yüz binden ziyâde hadîs-i şerîfi, O'nun “Cevâmi-ül kelîm” olduğunu göstermektedir. Bâzı âlimler dediler ki: “Muhammed aleyhisselâm, İslâm dîninin dört temelini, dört hadîsle bildirmiştir. “Ameller niyyete göre değerlendirilir”³⁸¹ ve “Helâl meydandadır, haram meydandadır”³⁸² ve “Davacının şâhid göstermesi ve dâvâlinin yemîn etmesi lâzımdır” ve “Bir kimse, kendine istediğini, din kardeşi için de istemedikçe, îmânı kâmil olmaz.”³⁸³ Bu dört hadîsten birincisi, ibâdet; ikincisi, muâmelât; üçüncüsü, husûmât, yâni adâlet işleri ve siyâset; dördüncüsü de, âdâb ve ahlâk bilgilerinin temelidir.”

39-Muhammed aleyhisselâm, masûn ve mâsûm idi. Bilerek ve bilmeyerek, büyük ve küçük, kırk yaşından evvel ve sonra hiç bir günah işlememiştir. Çirkin hiç bir hareketi görülmemiştir.

40-Müslümanların namazda otururken “Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi” okuyarak, Muhammed aleyhisselâma selâm vermeleri emrolundu. Namazda başka bir peygambere ve meleklerle karşı selâm vermek câiz olmadı.

41-“Sen olmasaydın hiçbir şeyi yaratmazdım” buyruldu.³⁸⁴

³⁸⁰ ed-Duha 93/5.

³⁸¹ Buhârî, “Bedü'l-Vahy”, 1; Ebu Dâvûd, “Talak”, 11; İbn Mace, “Zühd”, 26.

³⁸² Ebu Dâvûd, “Büyü”, 3; Nesâî, “Büyü”, 2.

³⁸³ Buhârî, “İmân”, 7; Tirmizî, “Sifetü'l-Kıyâme”, 59; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 176.

³⁸⁴ Süyûtî, *el-Leali'l-Masnu'a*, I, 272; Aclunî, *Keşfu'l-Hafa*, II, 164; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifa*, I, 6.

42-Başka peygamberler, kâfirlerin iftiralarna kendileri cevap vermiştir. Muhammed aleyhisselâma yapılan iftiralara ise, Allahü teâlâ cevap vererek, O'nun müdâfaasını yapmıştır.

43-Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin sayısı, başka peygamberlerin ümmetlerinin sayıları toplamından daha çoktur. Onlardan daha üstün ve daha şerefli dirler. Cennet'e gideceklerin üçte ikisinin bu ümmetten olacağı, hadîs-i şeriflerde bildirilmiştir.

44-Resûlullah'a verilecek sevâblar, diğer peygamberlere verilecek sevâblardan kat kat ziyâdedir.

45-Kendisini; ismi ile çağırarak, yanında yüksek sesle konuşmak, uzaktan kendisine seslenmek, yolda önüne geçmek haram edilmiştir. Başka peygamberlerin ümmetleri, kendilerini isimleri ile çağırırlardı.

46-Cebrâil aleyhisselâmı melek şeklinde iki kere görmüştür. Başka hiç bir peygamber onu asıl şeklinde görmemiştir.

Kendisine, Cebrâil aleyhisselâm yirmi dört bin kere gelmiştir. Başka peygamberlerden en çok Mûsâ aleyhisselâma, gelmiştir. Bu geliş dört yüz defa vâki olmuştur.

47-Allahü teâlâyâ, Muhammed aleyhisselâm ile and vermek câiz olup başka peygamberlerle ve meleklerle câiz değildir.

48-Muhammed aleyhisselâmdan sonra, zevcelerini başkalarının nikâhla almaları haram edilmiş, bu bakımdan mü'minlerin anneleri oldukları bildirilmiştir.

49-Nesep ve sebep bakımından, yâni kan ve nikâh bakımından olan akrabâlığın, kıyâmetde faydası yoktur. Resûlullah'ın akrabâsı bundan müstesnadır.

50-Resûlullah'ın ismini almak, dünyâda ve âhirette faydalıdır. O'nun ismini taşıyan hakîkî mü'minler Cehennem'e girmeyecektir.

51-O'nun her sözü, her işi doğrudur. Her ictihâdı, Allahü teâlâ tarafından doğrulanır.

52-O'nu sevmek herkese farzdır. "Allahü teâlâyı seven, beni sever" buyurmuştur. O'nu sevmenin alâmeti, dînine, yoluna, sünnetine ve ahlâkına uymaktır. Kur'ân-ı kerîmde; "Bana uyarmanız, Allahü teâlâ sizi sever" demesi emir olundu.

53-O'nun Ehl-i beytini sevmek vâcibdir. "Ehl-i beytime düşmanlık eden mûmâfilkir" buyurmuştur. Ehl-i beyt, zekât alması harâm olan akrabâsıdır. Bunlar, zevceleri ve dedesi Hâşim'in soyundan olan mü'minlerdir ki, Ali'nin, Ukayl'in, Ca'fer Tayyâr'ın ve Abbâs'ın soyundan olanlardır.

54-Eshâbının hepsini sevmek vâcibdir. "Benden sonra Eshâbıma düşmanlık etmeyiniz! Onları sevmek, beni sevmektir. Onlara düşman olmak, bana düşman olmaktır. Onları inciten, beni incitmiş olur. Beni inciten de, Allahü teâlâyı incitir. Allahü teâlâ, kendisini incitene azâb yapar" buyurdu.

55-Allahü teâlâ, Muhammed aleyhisselâma, gökte iki ve yerde iki yardımcı yaratmıştır. Bunlar; Cebrâil, Mikâil, Ebû Bekr ve Ömer'dir “radıyallahü teâlâ anhüm ecma'ın.”³⁸⁵

56-Erkek, kadın, büyük yaşta vefât eden herkese, kabrinde Muhammed aleyhisselâm sorulacaktır. “Rabbin kimdir?” denildiği gibi; “Peygamberin kimdir?” de denilecektir.

57-Muhammed aleyhisselâmın hadîs-i şeriflerini okumak ibâdetdir. Okuyana sevâb verilir.

58-Mübârek rûhunu almak için, Azrail aleyhisselâm insan şeklinde geldi. İçeri girmek için izin istedi.

59-Kabrinin içindeki toprak her yerden ve Kâbe'den ve Cennet'lerden daha efdâldir.

60-Kabirde, bilmediğimiz bir hayatla diridir. Kabirde Kur'ân-ı kerîm okur, namaz kılar. Bütün peygamberler de böyledir.

61-Dünyânın her yerinde, Resûlullah'a salevât okuyan müslümanların selâmlarını işiten melekler, kabrine gelip haber verirler. Kabrini hergün binlerce melek ziyâret eder.

62-Ümmetinin amelleri ve ibâdetleri her sabah ve akşam kendisine gösterilir. Bunları yapanları da görür, günah işleyenlerin affolması için duâ eder.

63-Kabrini ziyâret etmek, kadınlara da müstehâbdır. Başka kabirleri ise, yalnız tenhâ zamanlarda ve müslümâna yakışan kıyâfetle ziyâret etmeleri câizdir.

64-Diri iken olduğu gibi, vefâtından sonra da, dünyânın her yerinde, her zamân O'na tevessül edenlerin, yâni O'nun hâtırı ve hürmeti için isteyenlerin duâsını Allahü teâlâ kabûl eder.

65-Kıyâmet günü kabirden ilk önce Resûlullah kalkacaktır. Üzerinde Cennet elbisesi bulunacaktır. Burak üzerinde mahşer yerine gidecektir. Elinde Livaül-hamd denilen bayrak olacaktır. Peygamberler ve bütün insanlar bu bayrağın altında duracaktır. Hepsi, bin sene beklemekten, çok sıkılacaklardır. İnsanlar sıra ile; Âdem, Nûh, İbrâhim Mûsâ ve İsâ peygamberlere (aleyhimüsselâm) gidip, hesâba başlanması için şefâat etmelerini dileyebileceklerdir. Her biri, özür bildirerek, Allahü teâlâdan utanıp korktuklarını söyleyecekler ve şefâat etmekten çekinecekler. Sonra, Resûlullah'a gidip yalvardıklarında, O, secdeye varıp, duâ edecek ve şefâati kabûl olacaktır. Önce, O'nun ümmetinin hesâbı görülecek, en önce sıratdan onlar geçecek, en önce Cennet'e gireceklerdir. Her gittiği yeri nûrlandıracaklardır. Hazreti Fâtıma, sıratdan geçerken; “Herkes gözlerini kapasın! Muhammed aleyhisselâmın kızı geliyor” denecektir.

66-Altı yerde şefaati edecektir. Birincisi, “Makam-ı Mahmûd” denilen şefaati ile, bütün insanları mahşerde beklemek azabından kurtaracaktır.³⁸⁶ İkincisi; şefaati, çok kimseyi Cennet'e sokacaktır. Üçüncüsü, azâb çekmesi lâzım olanları azâbdan kurtaracaktır. Dördüncüsü, günâhı çok olan mü'minleri Cehennem'den çıkaracaktır. Beşincisi, sevabı ve günâhı müsavi olup, A'râf denilen yerde

³⁸⁵ Tirmizî, “Menâkıb”, 17; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 290; Huzaî, *et-Tahrîç*, s. 39.

³⁸⁶ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 217.

bekleyenlerin, Cennet'e gitmelerine şefâat edecektir. Altıncısı, Cennet'te olanların derecelerinin yükselmesine şefâat edecektir.

67-Resûlullah'ın Cennet'te bulunduğu makamın ismi Vesile'dir. Burası Cennet'in en yüksek derecesidir. Cennet'te bulunan herkese, birer dalının uzandığı Sidretül münteha ağacının kökü oradadır. Cennet'tekilere nimetler bu dallardan gelecektir.

İstiğfârı

Peygamber efendimiz, yaratılmışların en üstünü olduğu gibi, Allahü teelayı hakkıyla tanıyıp, O'ndan en çok korkanı idi. Cenab-ı Hak, O'nu günah işlemekten muhafaza buyurduğu halde, O, hiç durmadan ibadet eder, Allahü tealaya dua ve istiğfarda bulunurdu. Gecenin evvelinde (yatsıdan sonra) uyur, sonunda da ibadet ederdi.

İbn-i Abbas şöyle anlatır: “Bir gece mü'minlerin annesi Hazreti Meymune'nin evinde misafir oldum. Resûlullah, gece yarısına kadar yahut biraz önce veya sonrasına kadar uyudu. Sonra uyanıp oturdu, eliyle yüzlerinden uyku izlerini giderdi. Kalkıp asılı duran su ibriğini alıp abdest aldı. Al-i İmran sûresi sonundan on ayet-i kerime okudu ve namaza durdu. Ben de kalkıp Resûlullah'ın aldığı gibi abdest aldım ve namazda o Serverin yanına durdum. Resûlullah iki rekat namaz kıldı. Sonra iki rekat daha kıldı. Arkasından tekrar iki rekat daha kıldı. Sonra vitir namazına durdu. Bunu müteakib sabah ezanı okununcaya kadar yattı. Sonra kalkıp tekrar iki rekat namaz kıldı ve mescide çıkıp sabah namazının farzını kıldı.”³⁸⁷

Hazreti Âişe validemiz anlatır; “Resûlullah efendimiz bir gece uyumuştı. Uyanınca; “Ey Âişe, müsaade edersen, bu gece Rabbime ibadetle meşgûl olayım” buyurdu. Sonra kalktı. Kur'an-ı Kerîm okuyup, ağladı. Hatta gözyaşıyla iki dizi ıslandı. O, okumaya devam etti, okudukça mübarek gözyaşları bedenine temas eden her yeri ıslatmıştı. Bu hal sabaha kadar devam etti.

Sabahleyin Bilal-i Habeşi gelip durumu görünce; “Anam ve babam feda olsun ya Resûlallah! Allahü teala senin geçmiş ve gelecek hatalarını affetmedi mi?” deyince, Resûlullah;”Ey Bilal! Ben şükredici kul olmayayım mı ki; Allahü teala bu gece; “Göklerin ve yerin yaratılmasında gece ve gündüzün birbiri arkasından gelmesinde, akıl sahipleri için elbette çok âyetler, işaretler vardır”³⁸⁸ âyet-i kerîmesini inzal buyurdu”³⁸⁹

“Müslim”de bildirilen hadîs-i şerîfde de; “Kalbime öyle şeyler gelir ki, her gün ve gece bunlardan yetmiş defa Allahü teâlâya istiğfar ederim.” Ve “Kalbimde (envar-ı ilahiyyenin gelmesine engel olan)

³⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 284; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 89.

³⁸⁸ Ali İmrân 3/190.

³⁸⁹ İbn Hibban, *es-Sahîh*, II, 386; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, IV, 142.

perde hasıl oluyor. Bunun için her gün, 70 kerre istiğfar ediyorum” ve yine “Allahü teâlâyâ her gün yüz kerre istiğfar ediyorum” buyurdu.³⁹⁰

Peygamber efendimizin Allahü teâlâdan korkması o derece fazla idi ki, kahkahayla güldüğü görülmezdi.

İmâm-ı Tirmizi'nin Ebû Zer'den merfu'an bildirdiği hadîs-i şerîfde; “Şüphesiz sizin görmediklerinizi ben görüyorum. Duymadıklarınızı da duyuyorum. Semada meleklerin secde etmedikleri, dört parmaklık bir boş yer yoktur. Vallahi benim bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlarsınız. Yollara düşüp avazınız çıktığı kadar yüksek sesle Allahü teâlâyâ yalvarırdınız” buyurmuştur.³⁹¹

Ebû Hüreyre'nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde Resûlullah efendimiz; “Hiç kimseyi, ameli, Cennet'e götürmez” buyurdu. “Sizi de mi ya Resûlallah?” diye sorulunca; “Evet, beni de amelim Cennet'e götürmez. Ancak, Allahü teâlânın fadlı ve rahmeti beni örter” buyurdu.

İbn-i Ömer anlatır; “Resûlullah'la birlikte bir mecliste bulunduğumuz zaman; “Ya Rabbi! Beni bağışla ve tövbemi kabul eyle. Sen tövbeleri kabul edicisin ve rahimsin” diye yüz defa buyurduğunu sayardık.”³⁹²

Enes bin Mâlik nakletti: “Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem devamlı “Allahümme ya Mukallibel-kulub, sebbit kalbi ala dinik” buyururdu.”³⁹³

Tirmizi'nin Ebû Sa'id-il-Hudri'den rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Peygamber efendimiz buyurdu ki: “Yatağına girdiğinde üç defa ^tEstagfim lillah'el-azim ellezi la ilâhe illa hüvel-hayyül-kayyum ve etubü ileyh” diyen kimsenin günahları deniz köpükleri veya Temim diyarının kumları veya ağaç yapraklarının sayısı veya dünyanın günleri kadar çok olsa da, Allahü teâlâ onun günahlarını bağışlar.”

Buhari ve Müslim'in naklettiklerine göre; Resûlullah şöyle istiğfar ederdi: “Allahümmeğfir hafîti ve cehlî, ve israf fi emrî ve mâ ente a'lemü bilî minnî.”

(Allah'ım! Senin bildiğin ve benim (bilerek veya) bilmeyerek haddini aşmak sûretiyle yaptığım, işlediğim hataları affeyle!).

“Allahümme'gfirli hezlî ve ciddî ve hataî ve amdî ve küllü zâlike indî. Allahümme'gfirli mâ kaddemtü vemâ ahhartü vemâ esrartü vemâ a'lentü ve-mâ ente a'lemü minî ent-el mukeddemü ve ent-el mu'ahharu ve ente alâ külli şey'in kadîr.”³⁹⁴

³⁹⁰ İbn Mace, “Edeb”, 57; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 148.

³⁹¹ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 554.

³⁹² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 89; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VI, 57.

³⁹³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 257; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 706.

³⁹⁴ Ebu Dâvûd, “Salât”, 123; Tirmizî, “Daavât”, 29; Darimî, “Salât”, 169; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 94; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 692, Beyhakî, *es-Sünen*, II, 420.

(Allah'ım, şaka, ciddi, unutarak ve bilerek benim için yapılması mümkün bütün kusurlarımı mağfiret et. Allah'ım! Takdim ve te'hir ettiğim, gizli ve âşikâre işlediğim, senin bildiğin her çeşit kusurlarımı bağışla. Mukaddem ve muahhar olan sensin. Her şeye kadir olan sensin.)

Şefaati

Resûl-i ekrem efendimiz, kıyamet gününde ümmetine şefaati edecek, onları sıkıntı ve üzüntüden kurtaracaktır. Bir hadîs-i şerîfde buyurdular ki: “Ümmetimin yarısının Cennet'e girmesiyle şefaati arasında muhayyer kıldım. Ben şefaati tercih ettim. Çünkü o daha şümullüdür. Onu, yalnız takvaya erenler için sanmayın, o, aynı zamanda hataya düşen günahkarlar içindir de...”³⁹⁵

Ebû Hüreyre hazretlerinin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfde, Peygamber efendimiz; “Şefaati, kalbi dilini tasdik eder tarzda, ihlâs ile “La ilâhe illallah” diyerek şehâdet kelimesi getiren kimseyedir” buyurdu.³⁹⁶

Bâzı hadîs-i şerîflerde de; ‘Ümmetimden, Ehl-i beytimi sevenlere şefaati edeceğim.’

“Ümmetimden, büyük günah işliyenlere şefaati edeceğim.” “Eshâbıma dil uzatanlardan başka, herkese şefaati edebilirim.” “Ümmetimden, nefisine zulüm edenlere, nefislerine aldananlara şefaati edeceğim.”

“Kıyamet günü, en önce ben şefaati edeceğim.”

“Şefaati inandıran, ona kavuşamaz” buyruldu.³⁹⁷

Kıyamet gününde “Sûr” a üfürmenin dehşetinden tüyler ürperir, gözler nereye bakacağını şaşırır ve mü'min ve kafirler mahşer yerine sevk olunurlar. Bu kıyamet gününün şiddetini ziyâdeleştiren bir azabdır.

Bu vakit, Arş'ı, sekiz melek yüklenip götürür. Onlardan bir melek bir adımında, yirmi bin senelik dünya yolunu yürür.

Melekler ve bulutlar, Arş-ı a'la karar edinceye kadar, akılların anlıyamıyacağı tesbihler ile tesbih ederler. Bu şekilde, Arş-ı a'la, Allahü teâlâ kendisi için halk eylediği beyaz arzın üzerinde karar kılar. Bu zaman, hiçbir şeyin takat getiremeyeceği Allahü teâlânın azabından, başlar aşağı eğilir. Cümle halk sıkıntısı içinde mahbus ve şaşkın kalıp, şefkat ararlar.

Peygamberlere ve âlimlere korku gelir. Evliya ve şehidler takat getirilmesi güç olan Allahü teâlânın azabından feryâd ederler. Bunlar, bu hal üzereyken, güneşin nurundan çok daha fazla olan bir nûr

³⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 29; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, XI, 308; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 290.

³⁹⁶ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 217.

³⁹⁷ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, XI, 324.

bunları içine alır. Zaten güneşin hararetine takat getiremeyen kimseler, bunu müşahede ettikleri gibi, karma karışık olurlar. Bin sene de, bu hal üzere kalırlar. Allahü teâlâ tarafından kendilerine bir şey söylenmez.

Bu vakit insanlar ilk peygamber olan Âdem aleyhisselâma giderler; “Ya Âdem aleyhisselâm! Sen aziz ve şerif bir peygambersin. Allahü teâlâ seni yarattı ve melekleri sana secde ettirdi. Sana kendi ruhundan üfledi. Hesaba başlaması için bize şefaata eyle de Allahü teâlâ ne murad ederse, onunla mahkum olalım. Ve nereye emir ederse, herkes oraya gitsin. Herşeyin hâkimi ve mâliki olan Allahü teâlâ mahluklarına dilediğini yapsın” diye yalvarırlar.

Âdem aleyhisselâm buyurur ki: “Ben, Allahü teâlânın yasak ettiği ağacın meyvesinden yedim. Bu zamanda Allahü teâlâdan utanırım. Fakat siz Nuh’a gidiniz.” Bunun üzerine bin sene aralarında meşveret ederek dururlar.

Sonra Nuh aleyhisselâma giderler ve; “Hiç dayanılmayacak bir haldeyiz. Bizim muhakememizin çabuk yapılması için şefaata eyle. Şu mahşer cezasından kurtulalım” diye yalvarırlar. Nuh aleyhisselâm onlara cevap olarak; “Ben Allahü teâlâyâ dua eyledim. Yeryüzünde ne kadar insan varsa, o dua sebebiyle boğuldu. Bunun için, Allahü teâlâdan utanırım. Fakat siz, Halilullah olan İbrahim aleyhisselâma gidiniz. Allahü teâlâ Hac sûresinin son âyetinde meâlen; “İbrahim (aleyhisselâm) siz dünyaya gelmezden evvel size müslüman diye isim verdi” buyurdu. Belki o size şefaata eder” der.

Yine evvelki gibi aralarında bin sene daha konuşurlar. Sonra İbrahim aleyhisselâma gelirler. “Ey müslümanların babası! Sen Allahü teâlânın seni kendine halil eylediği zatsın. Bize şefaata eyle! Allahü teâlâ, mahlukat arasında, hükmünü versin” derler. İbrahim aleyhisselâm onlara; “Ben dünyada üç kerre kinaye söyledim. Bunları söyleyerek din yolunda mücadele ettim. Şimdi, Allahü teâlâdan bu makamda şefaata izni istemekten utanırım. Siz Musa aleyhisselâma gidiniz. Zirâ, Allahü teâlâ onunla konuştu ve kendisine manevi yakınlık gösterdi. O, sizin için şefaata eder” buyurur.

Bunun üzerine yine bin sene durarak birbirleriyle istişare ederler. Fakat bu zamanda halleri gâyet güçleşir. Mahşer yeri çok daralır. Sonra Musa aleyhisselâma gelip, derler ki, “Ya İbn-i İmran! Sen Allahü teâlânın kendisiyle konuştuğu, Tevrat’ı indirdiği peygambersin. Hesabın başlaması için bize şefaata eyle! Zirâ burada durmamız çok uzadı. İzdihamdan ayaklar birbiri üzerine birikti.”

Musa aleyhisselâm onlara der ki: “Ben, Allahü teâlâyâ, al-i Fir’avn’ın senelerce hoşlanmıyacakları şeylerle cezalandırılması için dua ettim. Sonra gelenlere ibret olmalarını rica eyledim. Şimdi şefaata etmeğe utanırım. Fakat, cenab-ı Hak rahmet, mağfîret sahibidir. Siz İsa aleyhisselâma gidiniz. Çünkü yakın cihetiyle resûllerin en esahhı, mârifet ve zühd cihetinden, en efdali ve hikmet cihetinden en üstünü odur. Size o şefaata eder” buyurur.

Mahşer sıkıntısından kurtulmak için, sonra İsa aleyhisselâma gelirler. Derler ki: “Sen Allahü teâlânın ruhu ve kelimesisin. Allahü teâlâ, senin için, Al-i İmran sûresinin kırk beşinci âyetinde meâlen; “Dünyada ve ahirette Vecih, yani çok kıymetli” buyurdu. Bize Rabbinden şefaata eyle!”

İsa aleyhisselâm buyurur ki: “Benim kavmim, beni ve annemi Allah’dan başka ilah ittihaz ettiler. Bu halde nasıl şefaata ederim. Bana da ibadet ettiler; bana oğul ve Allahü teâlâyâ baba dediler. Fakat, siz birinizin kesesi olduğunu ve içinde nafakası bulunmadığını ve ağzının mühürlü olmadığını gördünüz mü? O mührü bozmadan o nafakaya ulaşılabilir mi? Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu Muhammed’e ‘sallallahü aleyhi ve sellem’ gidiniz. Zîrâ O, dâvetini ve şefaatinin ümmeti için hazırlardı. Çünkü kavmi ona çok kerre eza ettiler. Mübârek alnını yardılar. Mübârek dişini kırdılar. Kendisine delilik isnad ettiler. Halbuki, o yüce Peygamber, onların iftihar cihetinden en iyisi ve şeref cihetinden en yükseği idi. Onların tahammül olunmayacak eza ve cefalarına mukabil, Yusuf aleyhisselâmın kardeşlerine söylediği; “Şimdi sizin, başınıza kakmak yoktur. Erhamürrahimin olan cenab-ı Allah, size mağfîret eder”³⁹⁸ meâlindeki âyet-i kerîme ile cevap verirdi.” İsa aleyhisselâm, Peygamberimizin sallallahü aleyhi ve sellem fazîletlerini anlatınca, hepsi bir an evvel O’na kavuşmak ister.

Hemen Muhammed aleyhisselâmın minberine gelirler. Derler ki: “Sen habîbullahsın! Habîb ise, vasıtaların en faydalısıdır. Bize şefaata eyle! Zîrâ, peygamberlerin birincisi olan Âdem aleyhisselâma gittik. Bizi Nuh aleyhisselâma gönderdi. Nuh aleyhisselâma gittik. İbrahim aleyhisselâma, İbrahim aleyhisselâma gittik; Musa aleyhisselâma gönderdi. Musa aleyhisselâma gittik; İsa aleyhisselâma; o da size gönderdi. Ya Resûlallah sallallahü aleyhi ve sellem! Senden sonra gidecek bir yer yoktur.”

Resûlullah efendimiz; “Allahü teâlâ izin verir ve razı olursa, şefaata ederim” buyurur.

Suradikat-i celal’e, yani celal perdesine varır. Allahü teâlâdan şefaata için izin ister. Kendisine izin verilir. Perdeler kalkar. Arş-ı a’laya girer. Secdeye kapanır. Bin sene secdede durur. Bundan sonra, cenab-ı Hakk’ı bir hamd ile hamd eder ki, âlem yaratıldığından beri, hiç kimse, Allahü teâlâyı böyle medh etmemiştir. Bâzı arifler; Allahü teâlâ âlemleri yaratınca, kendisini, böyle hamdler ile medh ve sena buyurduğunu söylemişlerdir.

Mahşerde, insanların halleri ziyâdesiyle kötüleşir. Meşakkat ve zahmetleri artar. İnsanlardan her biri, dünyada sımsıkı sakladıkları malı boyunlarına geçirmişlerdir. Deve zekatını vermiyenlerin, boynuna deve yüklenir. Öyle bağırır ve ağırlaşır ki, büyük dağlar gibi olur. Sığır, koyun zekatı vermiyenler de, böyle olur. Bunların feryâdları adeta gök gürlemesi gibidir.³⁹⁹

Ekin zekatını, yani uşrunu vermiyenlerin boynuna ekin denkleri yüklenir. Dünyada hangi cins ekinin zekatını vermemiş ise, o nev’den, denkler vurulmuştur. Buğday ise, buğday, arpa ise arpa

³⁹⁸ Yusuf, 12/92.

³⁹⁹ Müslim, “İmân”, 399; Tirmizî, “Sifetü’l-Kıyâme”, 10; İbn Mace, “Zühd”, 37; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 4.

vurulmuştur. Ağırılığında altında vaveyla, va-sebura (Veyl, azab kelimesidir. İnsan azaba takat getiremediği vakit, böyle bağırır. Sebur da helak zamanında kullanılır) diye bağırır.

Altın, gümüş ve (kağıt) para ve sair ticâret malı zekatından vermeyenlere de, dehşetli bir yılan musallat edilir. Bağırıp; “Bu nedir?” dediklerinde, melekler; “Bunlar, dünyada zekatını vermediğiniz mallarınızdır” diye cevap verirler. İşte bu dehşetli hal, Al-i İmran sûresinin yüz sekseninci âyet-i kerîmesinde; “Dünyada esirgedikleri, kıyamet günü boyunlarına takılır” meâl-i şerîfi ile bildirilmiştir.

Diğer bir firkanın ise, avret yerlerinden cerahat ve irin akar. Onların fena kokusundan etrafta bulunanlar çok rahatsız olur. Bunlar, zina yapanlar ve haram işleyenlerdir.

Diğer bir fırka da vardır ki, ağaç dallarına asılırlar. Bunlar dünyada livata yapanlardır.

Diğer bir fırka da, dilleri ağızlarından çıkmış ve göğüslerine sarkmış, gâyet çirkin bir haldedirler. İnsanlar bunları görmek istemez. Bunlar yalan ve iftira söyliyendir.

Bir fırka dahi, karınları yüksek dağlar kadar büyümüş olduğu halde bulunur. Bunlar, dünyada zaruret olmadan ve muamele yapmadan faizli mal ve para alıp verenlerdir. Bu gibi haram işliyenlerin günahları, fena halde açığa vurulur.

Allahü teâlâ meâlen; “Ya Muhammed, başını secdeden kaldır! Söyle, dinlenir. Şefaata et, kabul olunur” buyurur. Bunun üzerine Peygamber sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz; “Ya Rabbi! Kulların arasından iyileri ve kötülerini ayır ki, zamanları gâyet uzadı. Her biri, günahlarıyla Arasat meydanında rezil ve rüsvay oldular” der.

Bir nidâ gelir: “Evet ya Muhammed!” denilir. Cenab-ı Hak, Cennet’e emir eder ki, her cins zineti ile zinetlenir. Arasat meydanına getirilir. O derece güzel kokusu vardır ki, beş yüz senelik yoldan duyulur. Bu hâlden kalbler ferahlanır. Ruhlar dirilir. (Lakin kâfirler, mürtedler ve Müslümanlarla alay edenler, gençleri aldatarak îmânlarını çalanlar ve) amelleri habis, kötü olanlar Cennet’in kokusunu duymazlar.

Mahşerde, cenab-ı Hak, Cenneti ve Cehennemi getirmeği emreder. O vakit, Cehennem’in bağırması ve gürültüsü ve ateş saçması ve bütün gökyüzünü simsiyah eden şiddetli dumanı vardır. Gürültüsü ve gümbürtüsü ve sıcaklığı tahammül olunamayacak derecededir. Herkesin dizinin bağı çözülür ve oldukları yere çöküverirler.

Hatta peygamberler ve resuller dahi kendilerini tutamaz. Hazreti İbrahim, hazreti Musa, hazreti İsa, Arş-ı a’laya sarılır. İbrahim aleyhisselâm kurban ettiği İsmail aleyhisselâmı unuttur. Musa aleyhisselâm biraderi Harun aleyhisselâmı ve İsa aleyhisselâm validesi Hazreti Meryem’i unuturlar. Her biri; “Ya Rabbi! Bugün nefsimden başka bir şey istemem” der.

Muhammed aleyhisselâm ise; “Ümmetime selâmet ve necat ver ya Rabbi!” der. Orada buna tahammül edebilecek kimse bulunmaz. Zîrâ Allahü teâlâ, bunu haber verip; Casiye sûresinin yirmi

sekizinci âyetinde meâlen; “Her ümmeti, dizleri üzere cenab-ı Hakk’ın korkusundan çökmüş olarak görürsün. Her biri, dünyada işledikleri amellerin kitabına dâvet olunurlar” buyurmuştur..

Allahü teâlâ, Mülk sûresinin sekizinci âyetinde meâlen; “Gayz ve şiddetinin çokluğundan, Nar ikiye ayrılacak gibi olur” buyurur. Bunun üzerine, Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem ortaya çıkıp, Cehennem’i durdurur. Buyurur ki: “Hakir ve zelil olarak geriye dön! Ta ki, sana ehlin guruh guruh gelsinler.”

Cehennem dahi; “Ya Muhammed! Bana müsaade et! Zîrâ, sen bana haramsın” der. Arş’dan nidâ gelerek; “Ey Cehennem! Muhammed aleyhisselâmın kelamını dinle. Ve ona itaat et!” der. Sonra Resûlullah efendimiz Cehennem’i çeker. Arş-ı a’lanın sol tarafında bir yere yerleştirir. Mahşerdekiler, Peygamber efendimizin bu merhametli muamelesini ve şefaatinin birbirlerine müjdelerler. Korkuları biraz azalır. Enbiya sûresinde yüz yedinci âyet-i kerîmenin: “Seni âlemlere rahmet olarak gönderdik” meâl-i şerîfi zahir olur.⁴⁰⁰

Hülasa; Resûlullah efendimiz, altı yerde şefaate edecektir. Birincisi, Makam-ı Mahmud denilen şefaati ile bütün insanları mahşerde beklemek azabından kurtaracaktır. İkincisi, şefaati çok kimseyi Cennet’e sokacaktır. Üçüncüsü; azab çekmesi lazım olanları azabdan kurtaracaktır. Dördüncüsü; günahı çok olan mü’minleri Cehennem’den çıkaracaktır. Beşincisi; sevabı ve günahı müsavi olup, A’raf denilen yerde bekleyenlerin Cennet’e girmeleri, altıncı olarak da Cennettekilerin derecelerinin yükselmesi için şefaate edecektir.

⁴⁰⁰ Müslim, “İmân”, 399; Tirmizî, “Sifetü’l-Kıyâme”, 10; İbn Mace, “Zühd”, 37; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 4; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 220.

MUCİZELERİ

Sevgili peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlânın peygamberi olduğunu açıklayan şâhidler sayılamayacak kadar çoktur. Allahü teâlâ; “Sen olmasaydın âlemi yaratmazdım”⁴⁰¹ buyurdu. Bütün varlıklar, Allahü teâlânın varlığını, birliğini gösterdikleri gibi, Muhammed aleyhisselâmın peygamber olduğunu ve üstünlüğünü de göstermektedirler. Ümmetinin evliyâsında hâsıl olan kerametler, hep O’ nun mucizeleridir. Çünkü, kerâmetler, O’ na tâbi olanlarda, O’ nun izinde gidenlerde hâsıl olmaktadır. Hattâ, bütün peygamberler, O’ nun ümmetinden olmak istedikleri için, daha doğrusu, hepsi O’ nun nûrundan yaratıldıkları için, O’ nların mucizeleri de Muhammed aleyhisselâmın mucizelerinden sayılır.

Sevgili peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın mucizeleri, zamân bakımından üçe ayrılmıştır: Birincisi, mübârek rûhu yaratıldığından başlayarak peygamberliğinin bildirildiği bi’set zamânına kadar olanlardır. İkincisi, bi’setden vefâtına kadar olan zamân içindekilerdir. Üçüncüsü, vefâtından kıyâmete kadar olmuş ve olacak şeylerdir. Bunlardan birincilere, irhâs denir. Her biri de ayrıca, görerek veya görmeyip akıl ile anlaşılan mucizeler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bütün mucizeler o kadar çoktur ki, sınırlamak, saymak mümkün olmamıştır. İkinci kısımdaki mucizelerin üç bin kadar olduğu bildirilmiştir. Bunlardan meşhûr olan birkaç tânesi aşağıdadır.

1- Muhammed aleyhisselâmın mucizelerinin en büyüğü Kur’ân-ı kerîmdir. Bugüne kadar gelen bütün şâirler, edebiyâtçılar, Kur’ân-ı kerîmin nazmında ve mânâsında, âciz ve hayrân kalmışlardır. Bir âyet-i kerîminin benzerini söyleyememişlerdir. İ’câzı ve belâgatı insan sözüne benzemiyor. Yâni, bir kelimesi çıkarılsa veya bir kelime eklense, lafzındaki ve mânâsındaki güzellik bozuluyor. Bir kelimesinin yerine koymak için, başka kelime arayanlar bulamamışlardır. Nazmı, Arab şâirlerinin şiirlerine benzemiyor. Geçmişte olmuş ve gelecekte olacak nice gizli şeyleri haber vermektedir. İşitenler ve okuyanlar, tadına doyamıyorlar. Yorulsalar da, usanmıyorlar. Okuması ve işitmesinin, sıkıntıları giderdiği, sayısız tecrübelerle anlaşılmıştır. İşitince kalblerine dehşet ve korku çökenler, bu sebepten ölenler bile görülmüştür. Nice azılı İslâm düşmanları Kur’ân-ı kerîmi dinlemekle, kalbleri yumuşamış, îmâna gelmişlerdir.

2- Bir gün amcası Abbâs’ın evine gidip onu ve evlâdını yanına oturttu. Üzerlerini ihrâmı ile örtterek; “Yâ Rabbî! Bu amcamı ve Ehl-i beytimi örttüğüm gibi, sen de, Cehennem ateşinden kendilerini koru?” dedi. Duvarlardan üç kerre âmîn sesi işitildi.⁴⁰²

⁴⁰¹ Süyutî, *el-Leali’l-Masnua*, I, 272; Aclunî, *Keşfu’l-Hafa*, II, 164; Ali el-Karî, *Şerhu’ş-Şifa*, I, 6.

⁴⁰² Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, IX, 226; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, XXVI, 311.

3- Bir gün elinde put bulunan kimseye; “Put bana söyleyse, îmân eder misin?” buyurdu. Adam; “Ben buna elli senedir ibâdet ediyorum. Bana hiç bir şey söylemedi. Sana nasıl söyler?” dedi. Muhammed aleyhisselâm; “Ey put! Ben kimim?” buyurunca; “Sen Allah’ın peygamberisin” sesi işitildi. Putun sâhibi, hemen îmâna geldi.

4- Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, bir çayırdaki giderken, üç kerre, “Yâ Resûlallah” sesini işitti. O tarafa bakıp, bağlı bir geyik gördü. Yanında bir adam uyuyordu. Geyiğe isteğini sorunca; “Bu avcı beni avladı. Karşıdaki tepede iki yavrum var. Beni salıver! Gidip, onları doyurup geleyim” dedi. Resûl aleyhisselâm; “Sözünde durup gelir misin?” buyurdu. Geyik; “Allah için söz veriyorum, gelmezsem Allah’ın azâbı benim üzerime olsun” dedi. Resûlullah geyiği bıraktı. Biraz sonra geldi. Adam uyanıp; “Yâ Resûlallah! Bir emriniz mi var?” dedi. Peygamber efendimiz de; “Bu geyiği âzâd et!” buyurdu. Adam, geyiğin ipini çözüp bıraktı. Geyik; “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve enneke Resûlullah” dedi ve gitti.

5- Tirmizî ve Nesâî’nin “Sünen” kitaplarında diyor ki: İki gözü âmâ (kör) bir kimse gelip; “Yâ Resûlallah! Duâ et, gözlerim açılsın” dedi. Efendimiz, merhamet buyurup; kusursuz bir abdest almasını, sonra; “Yâ Rabbî! Sana yalvarıyorum. Sevgili peygamberin Muhammed aleyhisselâmı araya koyarak, senden istiyorum. Ey çok sevdiğim peygamberim Hazreti Muhammed! Seni vesîle ederek, Rabbime yalvarıyorum. Senin hâtırın için kabûl etmesini istiyorum. Yâ Rabbî! Bu yüce Peygamberi bana şefaâtçi eyle! O’nun hürmetine duâmı kabûl et” duâsını okumasını söyledi. Adam, abdest alıp duâ edince, gözleri açıldı. Bu duâyı müslümanlar, her zamân okumuşlar ve dileklerine kavuşmuşlardır.

6- Bir kadın, hediye olarak bal gönderdi. Balı kabûl edip boş kabı geri gönderdi. Allahü teâlânın kudreti ile, kab bal ile dolu olarak geri geldi. Kadın gelerek; “Yâ Resûlallah! Günâhım nedir?” Hediyesi niçin kabûl etmediniz? dedi. “Senin hediyesi kabûl ettik. Gördüğün bal, Allahü teâlânın hediye verdiği berekettir” buyurdu. Kadın sevinerek, balı evine götürdü. Çoluk-çocuğu ile aylarca yediler. Hiç eksilmedi. Bir gün yanılarak balı başka kaba koydular. Oradan yiyerek bitirdiler. Bunu Resûlullah’a haber verdiler. “Gönderdiğim kabda kalsaydı, dünyâ durdukça yerlerdi, hiç eksilmezdi” buyurdu.

7- Ümmetinden çok kimsenin denizden gazâyâ gideceklerini ve sahâbeden olan Ümmü Hirâm ismindeki hanımın gazâda bulunacağını haber verdi. Hazreti Osman halîfe iken müslümanlar, gemiler ile Kıbrıs adasına gidip harb ettiler. Bu hanım da berâber idi. Orada şehîd oldu.⁴⁰³

8- Hazreti Muâviye’ye; “Bir gün ümmetimin üzerine hâkim olursan, iyilik yapanlara mükâfat et! Kötülük edenleri de af eyle!” buyurdu. Hazreti Muâviye, Hazreti Ömer ve Hazreti Osman zamânlarında Şam’da yirmi sene vâlilik, sonra yirmi sene de halifelik yaptı.

⁴⁰³ Buhârî, “Cihâd”, 3; “İsti’zân”, 41; Ebu Dâvûd, “Cihâd”, 10; Tirmizî, “Fezâilü’l-Cihâd”, 15; Nesâî, “Cihâd”, 40; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, VI, 423; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, VIII, 435.

9- Abdullah ibni Abbâs'ın annesine bakıp; "Senin bir oğlun olacak. Doğduğu zamân bana getir!" buyurdu. Çocuğu getirdiklerinde, kulağına ezân ve ikâmet okuyup, mübârek ağzının suyundan ağzına sürdü. İsmi Abdullah koyup, annesinin kucağına verdi; "Halîfelerin babasını al, götür!" buyurdu. Çocuğun babası olan Hazreti Abbâs, bunu işitip, gelip sorunca; "Evet, böyle söyledim. Bu çocuk halîfelerin babasıdır. Onlar arasında Seffâh, Mehdî ve İsa aleyhisselâmla namaz kılan bir kimse bulunacaktır" buyurdu. Abbâsî devletinin başına çok halîfeler geldi. Bunların hepsi Abdullah bin Abbâs'ın soyundan oldu.

10-Amcasının oğlu Abdullah bin Abbâs'ın alınına mübârek elini koyup; "Yâ Rabbî! Bunu dinde derin âlim yap, hikmet sâhibi eyle! Kur'ân-ı kerîmin bilgilerini kendisine ihsân eyle!" buyurdu. Abdullah bin Abbâs, bundan sonra bütün ilimlerde ve bilhassa tefsîr, hadîs ve fıkıh bilgilerinde zamânın bir tânesi oldu. Sahâbe ve Tabiîn her şeyi bundan öğrenirdi. Tercümânül-Kur'ân, Bahrülilim ve Reîsül-müfessirîn isimleriyle meşhûr oldu, İslâm memleketleri bunun talebeleri ile doldu.⁴⁰⁴

11-Hizmetçilerinden Enes bin Mâlik'e; "Yâ Rabbî! Bunun malını ve çocuklarını çok, ömrünü uzun, günâhlarını af eyle!" duâsını yaptı. Zaman geçtikçe malları mülkleri çoğaldı. Ağaçları, bağları her sene meyve verdi. Çok fazla çocuğu oldu. Yüz on sene yaşadı. Ömrünün sonunda; "Yâ Rabbî! Habîbinin benim için yaptığı duâlardan üçünü kabûl ettin, ihsân ettin! Dördüncüsü olan günâhlarımın affedilmesi acabâ nasıl olacak" deyince; "Dördüncüsünü de kabûl ettim. Hatırını hoş tut!" sesini işitti.

12-Hicretin üçüncü senesinde, Resûl aleyhisselâm Kattân gazvesinde bir ağaç dibinde yalnız yatarken, Dâsür isminde bir pehlivan kâfir, elinde kılıçla gelip; "Seni benden kim kurtarır?" dedi. Resûlullah; "Allahü teâlâ kurtarır" buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm insan şeklinde görünüp, kâfirin göğsüne vurdu. Yıkılıp kılıç elinden düştü. Resûl aleyhisselâm, kılıcı eline alıp; "Seni benden kim kurtarır?" buyurdu. "Beni kurtaracak senden daha hayırlı kimse yoktur" diye yalvardı. Af buyurup serbest bıraktı, İmâna gelip, çok kimselerin imâna gelmesine sebep oldu.⁴⁰⁵

13-Resûl aleyhisselâm, bir gün abdest alıp, mestlerinden birini giyip, ikincisine elini uzatırken, bir kuş mesti kapıp havada silkti. İçinden bir yılan düştü. Sonra kuş, mesti yere bıraktı. Bu günden sonra, ayakkabı giyerken, önce silkelemek sünnet oldu.

14-Hazreti Enes anlatır: Resûlullah'ın mübârek yüzünü sildiği bir mendili vardı. Bununla yüzünü siler, kirlendiği zaman, ateşe bırakırdı. Kirler yanar mendil yanmaz, tertemiz olurdu.

15-Uhud gazâsında, Ebû Katâde'nin bir gözü çıkıp yanağı üzerine düştü. Resûlullah'a getirdiler. Mübârek eli ile gözünü yerine koyup; "Yâ Rabbî! Gözünü güzel eyle!" buyurdu. Bu gözü, diğerinden güzel oldu. Ondandır daha kuvvetli görürdü. Ebû Katâde'nin torunlarından biri, halîfe Ömer bin Abdülazîz'in yanına gelmişti,, "Sen kimsin?" dedi. Bir beyt okuyarak, Resûlullah'ın mübârek eli ile

⁴⁰⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 266; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 365; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, XI, 234.

⁴⁰⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 35.

gözünü yerine koymuş olduğu zâtın torunu olduğunu bildirdi. Halîfe, bu beytleri işitince, kendisine, ziyâde ikrâm ve ihsânda bulundu.

16-Resûlullah efendimiz, bir gün kızı Hazreti Fatıma'nın evine uğrayıp durumlarını sordu. Hazreti Fatıma; "Babacığım! Üç günden beri yavrularıyla bir şey yiyip içmedik. Açlığa sabrediyoruz. Benimki mühim değil. Fakat Hasen ve Hüseyin'in durumu beni çok üzüyor" diye cevap verdi.

Bunun üzerine Server-i âlem efendimiz; "Ey Fatıma! Canım kızım! Sen üç günden beri açsın. Ben ise dört gündür açım" buyurdular. Mübârek torunları Hazreti Hasen ve Hüseyin'in aç olmalarına çok üzüldüler...

Hazreti Ali çalışıp kazanarak mübârek çocuklarına bir şeyler almak ve onları doyurmak için yola çıktı. Medîne'den dışarı çıktıkları sırada bir kuyu başında develerini sulamaya çalışan bir köylü gördüler.

Yanına yaklaşıp; "Ey arabi! Develerini ücretle sulatmak için birisine ihtiyacın var mı?" buyurdular. Köylü, "Evet. Ben de böyle birini arıyordum. İstersen gel, develerimi sula! Çektiğin her kova için üç hurma veririm" dedi.

Hazreti Ali kabul buyurup suyu çekmeğe başladı. Dokuz kova çıkarmıştı ki, kovanın ipi birden kopuverdi ve kova kuyunun içinde kaldı. Bunu gören köylü, hiddetle yerinden kalkıp, Hazreti Ali'nin yüzüne eliyle vurmak talihsizliğinde bulundu.

Sonra sekiz kova suyun karşılığında yirmi dört hurma verdi. Buna oldukça üzülen Hazreti Ali ellerini kuyuya uzattılar. İçindeki kovayı alıp kuyunun başına koydular ve oradan ayrıldılar.

Köylü hayretinden dona kalmıştı! Eli bu kadar derin kuyunun dibine nasıl yetişmişti?!. Yoksa, bu zat, geleceği bildirilen dinin mensubu mu idi? Bu düşünceler içinde hayrete düşen köylü; "Onun, Peygamberi, hak peygamberdir. İnandım!" dedi.

Biraz önce gösterdiği cür'ete, işlediği büyük cinâyete pişman oldu. "Böyle bir kimseye kalkan eller kesilmeli, kemikleri kırılmalıdır" diyerek bir eline kılıcını alıp, bileğine hızla indirdi... İsteddiği olmuştu.

Pek büyük bir acı duymuştu ama, artık kalbi rahattı. Kesilen elini diğer eline alıp, doğru Mescid-i Nebî'ye geldi. Eshâb-ı kirâmdan, Peygamberlerinin nerede olduğunu sordu. Kerîmesine gittiğini bildirdiler. Hazreti Fatıma'nın evini öğrenip gitti.

O sırada Peygamber efendimiz, torunları Hazreti Hasen ve Hazreti Hüseyin'i mübârek dizlerine oturtmuş getirdiği hurmaları yediriyordu.

Köylü, yaptığı hatanın büyüklüğünü düşündükçe çıldıracak gibi oluyor, gözlerinden çeşme gibi yaşlar döküyordu.

Bu hal üzere Hazreti Fatıma'nın evine geldi ve kapıyı çaldı. İçerden Âlemlerin Efendisi nûr saçarak bir güneş gibi dışarı çıktılar. Köylü, Efendimizi görür görmez, "İnandım, sen Allah'ın Resûlüsün! Yaptığıma pişman oldum, beni affet ya Resûlallah!" diyerek yalvardı.

Sevgili Peygamberimiz; "Elini niçin kestin?" diye sorunca; "Sana inanmış mübârek yüze vuran bu eli taşımaktan hayâ ettiğim için!.. Canım sana feda olsun ya Resûlallah!" dedi.

Merhamet deryası sevgili Peygamberimiz, köylünün elinden, kopuk eli alıp "Bismillâhirrahmânirrahîm" diyerek, kanlar akan bileğine bitişirdi. El, Allahü teâlânın izniyle, Peygamber efendimizin bir mûcizesi olarak eski haline geldi. Allahü teâlâ herşeye kadirdir, herşeye gücü yeter.

Güzel işlerde sağ yanın severdi eyleyip takdîm

Vuzûya olsa ya'lbise şitâban ol kerem-kânı

Yatırdı sağ yanı üzre yüzü müstakbelül-kible

Ederdi her nefeste gaybı seyrân ol kerem-kânı

Uyurdu gözleri hiç uyumazdı gönlü dostuyla

Ezelden hüsnüne olmuştu hayrân ol kerem-kânı

EHL-İ BEYT

Mübârek hanımları

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, Hazreti Hadîce vâlidemizin vefâtından sonra, ikinci defa olarak; elli beş yaşında iken Hazreti Ebû Bekr'in kızı Hazreti Âişe vâlidemizle evlendi. Allahü teâlânın emri ile nikâh eylemişti. Âhirete irtihâl edinceye kadar, sekiz sene onunla yaşadı.

Diğer evliliklerini hep dînî, siyâsî sebeplerle veya merhamet ve ihsân ederek yapmıştır. Bunların hepsi dul olup, çoğu yaşlı idi. Meselâ, Mekke'deki kâfirlerin, müslümanlara eziyet ve zararları dayanılmayacak bir dereceye geldikte, Eshâb-ı kirâmın bir kısmı Habeşistan'a hicret etmişti. Habeş pâdişâhı Necâşî, Hıristiyan idi. Müslümanlara çeşitli şeyler sorup, aldığı olgun cevaplara hayrân kalarak îmâna geldi. Müslümanlara çok iyilik yaptı, îmânı zayıf olan Ubeydullah bin Cahş, fakirlikten kurtulmak için papazlara aldanıp mürted olmuş, dînini dünyâyâ değişmişti.⁴⁰⁶ Resûlullah efendimizin halasının oğlu olan bu mel'ûn, karısı Ümm-i Habîbe'yi de dinden çıkıp zengin olmaya cebr ve teşvik etti ise de, kadın, fakirliğe ve ölüme razı olacağını, fakat Muhammed aleyhisselâmın dîninden çıkmayacağını söyleyince, bunu boşadı. Sürünerek, sefâletten ölmesini bekliyordu. Fakat, az zamanda kendi öldü. Ümm-i Habîbe, Mekke'deki Kureyş'in o zamanki başkumandanı Ebû Süfyân'ın kızı idi. Resûlullah efendimiz, o zamanlarda, Kureyş orduları ile çok çetin muharebelerde bulunuyor ve Ebû Süfyân, İslâmiyet'i yok etmek için son gayreti ile çarpışıyordu.

Resûlullah, Ümm-i Habîbe'nin dîninin kuvvetini ve başına gelen çok acı hâli işitti. Necâşî'ye mektup yazıp; “Oradaki Ümm-i Habîbe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder” şeklinde talepte bulundu. Necâşî daha önce müslüman olmuştu. Mektuba çok hürmet edip, oradaki müslümanları sarayına dâvet ederek, ziyâfet verdi. Hicretin yedinci yılında nikâh yapıp, hediye ve ihsânlarda bulundu. Bu suretle Ümm-i Habîbe, îmânının mükâfatına kavuşarak, orada zengin ve rahat oldu. Onun sayesinde, diğer müslümanlar da rahat etti. Cennet'de, kadınlar kocalarının yanında bulunacakları için, Cennet'in en yüksek derecesi ile müjdelenmiş oldu ki, dünyânın bütün zevk ve nimetleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Bu nikâh, Ebû Süfyân'ın ilerde müslüman olmakla şereflenmesini hazırlayan sebeplerden birisi oldu. Görülüyor ki, bu nikâh, Resûlullah'ın aklının, zekâsının, dehâsının, ihsânının ve merhametinin derecesini de göstermektedir.⁴⁰⁷

⁴⁰⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 223; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 89.

⁴⁰⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 607; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 258; Huzaî, *et-Tahrîç*, s. 184.

İkinci misâl olarak; Hazreti Ömer'in kızı Hazreti Hafsa dul kalmıştı. Hicretin üçüncü yılında Hazreti Ömer, Hazreti Ebû Bekir'e ve Hazreti Osman'a; "Kızımı alır mısınız?" dedikde, düşüneyim demişlerdi. Bir gün, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz, her üçü ve başkaları yanında iken; "Yâ Ömer! Seni üzüntülü görüyorum, sebebi nedir?" diye sordu. Bir şişedeki mürekkebin rengi kolay görüldüğü gibi, Resûlullah efendimiz de, herkesin düşüncesini, bir bakışta anlardı. Lüzum görürse sorardı. Ona, hattâ herkese doğru söylememiz farz olduğundan, Hazreti Ömer de; "Yâ Resûlallah! Kızımı Ebû Bekir'e ve Osman'a teklif ettim, almadılar" cevâbını verdi. Resûlullah, en çok sevdiği bu üç Eshâbının üzülmelerini hiç istemediğinden, onları sevindirmek için, hemen buyurdu ki: "Yâ Ömer! Kızını, Ebû Bekir'den ve Osman'dan daha iyi birisine vermeme ister misin?" Hazreti Ömer şaşırıldı. Çünkü Hazreti Ebû Bekir'den ve Hazreti Osman'dan daha iyi kimse olmadığını biliyordu. "Evet, yâ Resûlallah!" dedi. "Yâ Ömer, kızını bana ver!" buyurdu. Bu suretle, Hazreti Hafsa, Hazreti Ebû Bekir'in ve Hazreti Osman'ın ve bütün mü'minlerin anneleri oldu ve bunlar, ona hizmetçi oldu ve Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer ve Hazreti Osman birbirlerine daha yakın ve daha sevgili oldular.⁴⁰⁸

Üçüncü bir misâl; hicretin beş veya altıncı senesinde, Beni Mustalak kabilesinden alınan yüzlerce esir arasında Cüveyriyye, kabilenin reisi Hâris'in kızı idi. Bunu satın alıp âzâd ederek, kendilerine nikâh edince, Eshâb-ı kirâmın aleyhimürridvân hepsi; "Biz Resûlullah efendimizin âilesinin, annemizin akrabâsını câriye olarak, hizmetçi olarak kullanmaktan hayâ ederiz" dedi. Hepsi, esirlerini âzâd etti. Bu nikâh, yüzlerce esirin âzâd olmasına sebep oldu. Hazreti Cüveyriyye, bu hali her zaman söyleyerek öğünürdü. Hazreti Âişe; "Cüveyriyye'den daha hayırlı, daha bereketli bir kadın görmedim" derdi.⁴⁰⁹

Diğer hanımları

Hazreti Âişe: Resûlullah'ın ikinci zevce-i mutahherasıdır. Ebû Bekir-i Sıddik'ın kızıdır. Çok akıllı, zeki, âlime, edibe, afife ve sâlihâ idi. Hâfızası pek kuvvetli olduğu için, Eshâb-ı kirâm, bir çok şeyleri ondan sorup öğrenirdi. Âyet-i kerime ile medh edildi. İctihâdı Hazreti Ali'ye uymadığı için, Deve vak'asında Hazreti Ali ile harb eden Eshâb-ı kirâm ile birlikte idi. Hazreti Ali şehîd edilince pek üzüldü. Hurûfîler kendisine çok iftira ediyor. Hazreti Ali'yi sevmezdi diyorlar. Hâlbuki; "Ali'yi sevmek îmândandır" hadîs-i şerîfini, Hazreti Âişe haber verdi. Böylece, onu sevdiğini ve herkesin de sevmesi lâzım geldiğini bildirdi. Hicretten sekiz sene önce doğdu ve elli yedinci yılda, altmış beş yaşında Medîne'de vefât etti.

⁴⁰⁸ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 237; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 83; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 294; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, IV, 320.

⁴⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 277; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 294; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 90.

Sevde binti Zem'a: Resûlullah'ın üçüncü zevcesidir. Zevci ile îmâna gelip Habeşistan'a hicret etmişlerdi. Mekke'ye dönünce zevci vefât etti. Resûlullah önce Hazreti Âişe'yi, sonra Sevde'yi nikâhladı. Sevde'yi Mekke'de, Hazreti Âişe'yi ise Medîne'de evine aldı. Çok merhametli ve iffetli bir hanım efendi idi. Hazreti Ömer zamanında vefât etti.⁴¹⁰

Zeyneb binti Huzeyme: Çok ibâdet eder, çok sadaka verirdi, önce Abdullah bin Cahş'ın zevcesi idi. Abdullah, Resûlullah'ın halası Ümeyme'nin oğlu idi. Uhud gazâsında şehîd oldu. Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi ise de, sekiz ay sonra vefât etti.⁴¹¹

Ümmü Seleme: Adı Hind idi. Zevci Ebû Seleme ile Habeşistan'a ilk olarak hicret ettiler. Ebû Seleme, Resûlullah'ın halası Berre'nin oğlu Ubeydullah bin Cahş'ın kardeşi olup, Medîne'de, hicretin dördüncü yılı Uhud gazâsında aldığı yaradan vefât etti. Ebû Bekr ve Ömer'in nikâh taleplerini kabûl etmedi. Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi. Elli dokuzuncu yılda Medîne'de seksen dört yaşında vefât etti. Son vefât eden zevceleri bu idi.⁴¹²

Zeyneb binti Cahş: Resûlullah'ın halası olan Ümeyme'nin kızı, Abdullah bin Cahş'ın kardeşi idi. Babasının adı Berre idi. îmân etmediği için, Cahş denildi. Zeyneb ilk îmân edenlerdendir. Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem bunu, önce, oğulluğu olan Zeyd bin Hârise'ye nikâh etti. Zeyd, Zeyneb'in hakkını gözetemediğinden, hicretin üçüncü yılında ayrıldılar. Resûl aleyhisselâm nikâh etmek istedi. Zeyneb bunu işitince, sevincinden iki rekat namaz kılıp; "Yâ Rabbî! Senin Resûlün beni istiyor. Eğer O'nun zevceliği ile şereflenmemi takdir buyurdun ise, beni O'na sen ver" diye duâ etti. Duâsı kabul olup. Ahzâb sûresinin; "Zeyd, onun hakkında istediğini yaptıktan sonra (yâni Zeyneb'i boşadıktan sonra), biz onu sana zevce eyledik" meâl-i şerifinde olan otuz yedinci âyeti nâzil oldu. Zeyneb'in nikâhını Allahü teâlâ yaptığı için, Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem ayrıca nikâh yapmadı. Zeyneb radiyallahü anhâ bununla her an öğünür ve; "Her kadını babası evlendirir. Beni ise, Allahü teâlâ nikâhladı" derdi. O zaman otuz sekiz yaşında idi. Hicretin yirminci yılında, elli üç yaşında vefât etti.⁴¹³ Hayrı ve ihsânı bol olup, sadaka vermeyi pek çok severdi. El işlerinde de mâhir idi. İşlediği şeyleri ve eline geçen her şeyi akrabâsına ve fakirlere verirdi. Hattâ, Halife Ömer, Ezvâc-ı mutahherâtın her birine on iki bin dirhem verirdi. Bu, alır almaz hepsini sadaka eder, dağıtırdı. Resûlullah'dan sonra, Zevcât-i tâhirât arasında, en önce vefât eden budur. Hazreti Âişe, bunu çok medh ve senâ eyledi. "Zevcelerim arasında, bana en önce kavuşacak olanı, eli açık olanıdır"⁴¹⁴ hadis-i şerifi, bunun önce vefât edeceğini haber vermişti. Çünkü en çok sadaka veren bu idi. (Fransız olan edebsiz ve müfteri şâir Volter, Resûlullah'ın Hazreti Zeyneb'i zevceliğe kabul buyurmasını, târihlere,

⁴¹⁰ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 238; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 79.

⁴¹¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 115.

⁴¹² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 96; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 85.

⁴¹³ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 24.

⁴¹⁴ Buhârî, "Zekât", 10; Müslim, "Fezâilü's-Sahâbe", 101; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 108.

vak'a ve haberlere taban tabana zıd ve uydurma, alçak iftirâlarla, şiir düzerek bir tiyatro kitabı yazmıştır. Edebiyat ve fikir adamına yakışmayan bu çirkin, iğrenç yazısı, kendisini aforoz etmiş olan, büyük düşmanı papanın hoşuna gitmiş, kendisini okşayıcı mektup yazmıştır. Müslümanların halifesi, Sultan İkinci Abdülhamid Hân, bu piyesin sahnede oynatılacağını işitince, Fransa ve İngiltere hükûmetlerine ultiatom vererek hemen önlemiş, bütün insanlığı, yüz kızartıcı, aşağılıklardan kurtarmıştır)

Hazreti Safiyye: Hayber Yahudilerinin başı olan Huyey ibni Ahtab'ın kızı idi. Hayber'de bir Yahudiye nişanlı idi. Sonra çok zengin olan Kenâ-ne bin Hakik ile evlenmişti Hicretin yedinci senesinde Hayber feth olundukta, Safiyye de esir edilmişti. Resûlullah'ın hissesine düşüp âzâd buyurdu, imân eyledi ve Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi. Hicretin ellinci senesinde Medine'de vefât etti.⁴¹⁵

Hazreti Meymûne: İsmi, Berre iken Resûlullah Meymûne yaptı. Hayber'in fethinden sonra Mekke'ye Umre için gidildikte, Meymûne'nin zevci vefât etmişti. Resûlullah'ın nikâhı ile şereflendi. Hicretin elli üçüncü senesinde Mekke'de hastalandı. "Beni Mekke'den çıkarınız! Çünkü, Resûlullah benim Mekke'nin dışında vefât edeceğimi haber verdi" dedi. Çıkardılar, Resûlullah'a nikâhı yapılmış olduğu yerde vefât etti.⁴¹⁶

Hazreti Mâriye: Peygamber efendimizin cariyesi iken imân etti ve Efendimizin nikâhı ile şereflendi. Mâriye, Mısır İskenderiye'nin hükümdarı Mukavkis'tan hediye olarak gönderildiği için, nesebi (silsilesi) ve doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Resûl-i ekrem efendimizin, Hazreti Mâriye vâlidemizden İbrahim isminde bir oğlu olmuştur. Hazreti Mâriye çok sakın, sessiz ve kendi hâlinde idi. Hazreti Ömer'in halifeliğinin son yıllarında 637 (h.16)de vefât etmiştir. Baki' kabristanlığına defnedilmiştir.⁴¹⁷

Hazreti Reyhâne: Peygamber efendimizin cariyesi iken müslüman olmuştur. Medine'de bulunan Yahudilerin Beni Kureyzâ kabilesindedir. Nesebi (silsilesi), Reyhâne binti Şem'ûn ibni Yezid veya Reyhâne binti Zeyd ibni Amr ibni Hanefe bin Şem'ûn bin Yezid'dir. Doğum târihi kesin olarak belli değildir. Peygamber efendimizden önce 631 (H.10)da Medine'de vefât etti. Baki' kabristanlığına defnedilmiştir.⁴¹⁸

Hadis-i şerîfde buyruldu ki: "Bütün zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrail'in (aleyhisselâm) Allahü teâlâdan getirdiği izinle olmuştur."

Resûlullah efendimizin çok evlenmesinin mühim bir sebebi, İslâm dînini bildirmek için idi. Hicâb âyeti gelmeden, yâni kadınların örtünmeleri emir olunmadan önce, kadınlar da Resûlullah'a gelip,

⁴¹⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 129; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 91.

⁴¹⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 140.

⁴¹⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 216.

⁴¹⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 130.

bilmediklerini sorar, öğrenirlerdi. Resûlullah birinin evine gitse, kadınlar da gelir, oturur, dinler, istifâde ederlerdi. Hicâb âyeti gelip, kadınların yabancı erkeklerle oturmaları, konuşmaları, yasak edilince, yabancı kadınları kabûl etmedi. Onların, bilmediklerini, mübârek zevcesi Hazreti Aîşe'den sorup öğrenmelerini emreyledi. Gelip soranların çokluğundan, Hazreti Âîşe, hepsine cevap yetiştirmeye vakit bulamıyordu. Bu mühim hizmeti kolaylaştırmak ve Âîşe vâlidemizin yükünü hafifletmek için, lâzım olduğu kadar hanımı nikâh etti. Kadınlara ait yüzlerce nâzik bilgileri, müslüman kadınlarına, Mübârek zevceleri yolu ile bildirdi. Zevceleri bir olsaydı, bütün kadınların ondan sorması güç ve hattâ imkânsız olurdu. Allahü teâlânın dînini tam olarak bildirmek için, çok evlenmek yükünü de omuzlarına aldı.

Çocukları

Peygamber efendimizin üçü erkek, dördü kız olmak üzere yedi çocuğu olmuştur. Hazreti Fâtıma hâriç, hepsi de Resûlullah efendimizden önce vefât etmişlerdir. Sevgili Peygamberimizin soyu Hazreti Fâtıma vâlidemizle devam etmiştir. Torunları Hazreti Hüseyin'in soyuna seyyid, Hazreti Hasen'in soyuna şerîf denir. Seyyidlere ve şerîflere hürmet, Peygamber efendimize hürmettir. Seyyidleri ve şerîfleri sevmek, son nefeste îmânla gitmeye sebep olur.

Kasım: Resûlullah'ın üç oğlundan birincisidir. Bunun için, Resûlullah'a Ebü'l-Kâsım denildi. Nübüvvetden önce Mekke'de dünyâyâ geldi. Annesi Hadîcetül-kübrâ'dır. On yedi aylık iken vefât etti.⁴¹⁹

Zeyneb: Resûlullah'ın dört kızından birincisidir. Peygamberimiz otuz yaşında iken dünyâyâ geldi. Nübüvvetden önce, annesi Hadîce'nin hemşirezâdesi Ebü'l-As bin Rebî ile evlendi.⁴²⁰ Ebü'l-As, önce îmân etmedi. Bedr gazâsında esir olup, zevcesini Medîne'ye göndermek şartı ile bırakıldı. Kendi kardeşi ile gönderdi ise de, kâfirler Zeyneb'i yolda geri çevirdi. Resûl aleyhisselâm Zeyd bin Hârise'yi Mekke'ye gönderip, Zeyneb'i gece Medîne'ye kaçırdı. Ebü'l-As, Hudeybiye gazâsından sonra îmâna geldi. Zeyneb tekrar kendisine verildi. Hicretin sekizinci yılında, otuz bir yaşında vefât etti. Oğlu Ali, Mekke'nin fethinde Resûlullah'ın devesinde ve arkasında idi. Zeyneb'in kızı Ümmâme'yi Hazreti Ali kendine nikâh eyledi.⁴²¹

Rukayye: Resûlullah'ın ikinci kızıdır. Peygamberimiz otuz üç yaşında iken dünyâyâ geldi. Çok güzel idi. Ebû Leheb'in oğlu Utbe'ye nikâh edildi. "Tebbet yedâ" sûresi gelince, Utbe, düğünden önce boşadı. Vahy gelerek Hazreti Osman'a nikâh edildi. Birlikte iki kerre Habeşistan'a hicret ettiler. Yirmi

⁴¹⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 16.

⁴²⁰ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 229; Abdürrezzâk, *el-Musannef*, VII, 171; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 31.

⁴²¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 31.

iki yaşında iken, Bedr gazâsından önce hastalandı. Hazreti Osman'a Bedr'e gelmeyip, zevcesine hizmet etmesi emrolundu. Bedr zaferinin müjdesi Medine'ye geldiği gün defn olundu.⁴²²

Ümmü Gülsüm: Resûlullah'ın üçüncü kızıdır. Ebû Leheb'in ikinci oğlu Uteybe'ye nikâhlandı ise de, "Tebbet yedâ" sûresi gelince, daha düğünleri olmadan boşadı ve Resûlullah'a üzücü sözler söyledi. Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem de; "Yâ Rabbi! Buna canavarlarından birini musallat et!" diye bedduâ eyledi. Şam yolunda bir aslan bunu parçaladı. Rukayye vefât ettikten sonra vahy gelerek, Ümmü Gülsüm de Hazreti Osman'a nikâhlandı. Hicretin dokuzuncu senesinde vefât etti. Namazını Resûlullah kıldırıp, defn olunurken kabri yanında durup, mübârek gözlerinden yaş akardı.⁴²³

Fâtıma : Resûlullah'ın dördüncü kızı, Hazreti Ali'nin zevcesi ve Hazreti Ömer'in kayın vâlidesidir. Nikâh yapılırken on beş yaşında idi.⁴²⁴ Mehri dört yüz miskal gümüş olduğu "Mevâhib-i ledünniyye"de Sevik gazvesinde yazılıdır. Bu, 57.14 miskal altın karşılığı demektir. (Bugün için 38 altın liradır). Ali radiyallahü anh yirmi bir yaşında idi. Ehl-i beyt'dendir. Beyaz, çok güzel idi. Hicretten on üç yıl önce, Mekke'de doğdu, on birinci yılda yirmi dört yaşında vefât etti. Hasen, Hüseyin ve Muhsin adında üç oğlu ile Ümmü Gülsüm ve Zeyneb adında iki kızı oldu.⁴²⁵ Resûlullah'ın soyu Fâtıma'dan devam etti. Zeyneb, Abdullah bin Ca'fer Tayyar ile nikâhlanıp, Ali ve Ümmü Gülsüm isimli çocukları oldu. Bunlara Şerif-i Caferi denir.

Abdullah: Resûlullah'ın Hadicetül-kübrâdan olan son çocuğudur. Nübüvvetden sonra doğup memede iken vefât etti. Tayyib ve Tâhir de denilir. Abdullah vefât edince, Âs bin Vâil; "Muhammed ebter oldu" yâni soyu kesildi dedi. Allahü teâlâ; "İnnâ a'taynâ" ile Âs kâfirine cevap verdi.⁴²⁶

İbrâhim: Resûlullah'ın oğullarının üçüncüsü ve bütün çocuklarının sonuncusudur. Heraklius'un Mısır vâlisi olan Mukavkıs'ın hediye gönderdiği Mâriyenin oğludur. Hicretin sekizinci senesi tevellüd edip, bir buçuk yaşında iken vefât etti. Hasta iken, Resûlullah kucağına alıp mübârek gözlerinden yaş akardı. Vefâtı için güneş tutuldu dediler. Resûlullah efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem bunu işitince "Ay ve güneş Allahü teâlânın varlığını ve birliğini gösteren iki mahlûkudur. Kimsenin ölmesi, kalması ile tutulmazlar. Onları görünce Allahü teâlâyı hatırlayınız!" buyurdu. İbrahim vefât edince "Yâ İbrâhim! Ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor, kalbimiz sızlıyor. Fakat, Rabbimizi gücendirecek bir şey söylemeyiz" buyurdular.⁴²⁷

Ehl-i Beyti

⁴²² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 36.

⁴²³ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XXXIX, 37.

⁴²⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 22.

⁴²⁵ İbn İshâk, *es-Sîre*, s, 231; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 26; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 293.

⁴²⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 16.

⁴²⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 212-215.

Sevgili Peygamberimizin bütün aile fertlerine Ehl-i beyt denir. Mübârek zevceleri, kızı hazreti Fatıma ile hazreti Ali ve bunların mübârek evladları olan hazreti Hasen ve hazreti Hüseyin ve bunların da çocuklarının hepsi, ayrıca Peygamberimizin temiz soyunun bağlı olduğu Haşimoğulları Ehl-i beyt'dirler.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı Kerîmde, Ehl-i Beyte meâlen buyuruyor ki: "Allahü teâlâ sizlerden ricisi yani her kusur ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tam bir taharet ile temizlemek irade ediyor"⁴²⁸

Eshâb-ı kiram sordular: "Ya Resûlullah! Ehl-i beyt kimlerdir?" O esnada, İmâm-ı Ali geldi. Mübârek paltoları altına aldılar. Sıra ile Fatımatüz-zehra, İmâm-ı Hasen ve İmâm-ı Hüseyin geldi. Her birini bir tarafına alarak; "İşte bunlar, benim Ehl-i beytimdir" buyurdular. Bu yüksek zevata, "Âl-i Aba ve Âl-i Resûl" de denir.⁴²⁹

Ehl-i beyt-i nebevîyi sevmek, ahirete îmân ile gitmeğe, son nefesde, selamete kavuşmağa sebep olur. Ehl-i beyti sevmek, her mü'mine farzdır. Server-i âlem sallallahü aleyhi ve sellem, bir hadîs-i şerifinde buyuruyor ki: "Ehl-i beytim, Nuh aleyhisselâmın gemisi gibidir. Onlara tâbi olan, selâmet bulur. Geri kalan helak olur."⁴³⁰

Ehl-i beyt-i nebevînin fazîlet ve kemâlâtı pek çoktur. Saymakla bitmez. Onları anlatmağa, medh etmeğe, insan gücü yetişmez. Onların kıymetleri ve büyüklükleri, ancak âyet-i kerîme ile anlaşılmalıdır.

İmâm-ı Şâfiî; "Ey Ehl-i beyt-i Resûl! Sizi sevmeyi, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı Kerîmde emrediyor. Namazlarında size dua etmeyenlerin namazlarının kabul olmaması; kıymetinizi ve yüksek derecenizi gösteriyor. Şerefiz ne kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ, Kur'ân-ı Kerîmde sizleri selâmlıyor" diyerek, bunu en güzel şekilde bildirmektedir.

Hazreti Enes diyor ki: "Resûlullah; "Ehl-i beytin içinden en çok kimi seviyorsunuz" diye sordular. "Hasen ile Hüseyin'i" buyurdu."⁴³¹

Hazreti Ebû Hüreyre diyor ki: "Resûlullah'ın yanında idim. Hasen geldi. "Ya Rabbi! Bunu seviyorum. Sen de bunu sev ve bunu sevenleri de sev" ve bir başka zaman da; "Hasen ile Hüseyin, dünyada benim güzel kokularımdır" buyurdu."

Peygamber efendimiz yine buyurdular ki:

"Benden sonra size iki şey bırakıyorum. Bunlara yapışsanız, yoldan çıkmazsınız. Birincisi ikincisinden daha büyüktür. Biri, Allahü teâlânın kitabı olan Kur'ân-ı Kerîmdir ki, gökten yere kadar

⁴²⁸ el-Ahzâb 33/33.

⁴²⁹ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 451.

⁴³⁰ Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 373.

⁴³¹ İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, XI, 153.

uzanmış sağlam bir iptir. İkincisi, Ehl-i beytimdir. Bunların ikisi birbirinden ayrılmaz. Bunlara uymayan benim yolumdan ayrılır.”⁴³²

Hazreti Hasen ve Hazreti Hüseyin hasta olmuşlardı. Peygamber efendimiz Hazreti Ali ve Hazreti Fatıma’ya “Bu ciğerpareleriniz için bir adak adayın!” buyurdular. Hazreti Ali ve Fatıma vâlidemiz ve Fıdda adlı câriyeleri, üçer gün oruç adadılar. O iki Cennet râyihâları şifâ buldu. Ancak evlerinde yenilecek birşeyi yok idi. Hazreti Ali bir Yahûdî’den üç sa⁴³³ arpa borç aldı. Üçü de nezr ettikleri oruçlara niyyet etdiler. O ölçek arpanın bir ölçegini Hazreti Fâtıma üğütüp, beş adet ekmek pişirdi. Kendileri beş kişi idiler. İftâr vakti oldu. O beş çöreğin birini Hazreti Ali’nin önüne ve birini Hazreti Hasan’ın önüne ve birini Hazreti Hüseyin’in önüne ve birini Fıdda câriyeye ve birini de kendi önüne koydu. İftâr yapacaklardı. Bir miskîn gelip, dedi ki: “Yâ Ehl-i beyt-i ResûlAllah! Miskîn müslümanlardan bir miskînim. Bana yiyecek verin. Allahü teâlâ hazretleri sizi Cennet ni’metleri ile mükafatlandırсын. Ellerindeki çörekleri ona sadaka verip, kendileri su ile iftâr ettiler. Ertesi gün yine oruç tuttular. Hizmetçi bir ölçek arpa dahâ üğütüp, yine beş çörek pişirdi. İftâr vaktinde, önlerine alıp, iftâr edecekleri sırada, bir yetîm geldi. Beşi de çörekleri ona verip, o yetîmi sevindirip, kendileri su ile iftâr edip, uyudular. Ertesi günü yine oruç tuttular. O kalan bir ölçek arpayı da, beş çörek yapıp, önlerine aldılar. İftâr edecekleri vakit, bir esîr gelip, dedi ki, üç gündür açım. Beni bağlayıp, yemek de vermediler. Allahü teâlâ için bana acıyın, dedi. Beşi de çöreklerini ona verip, yine su ile iftâr ettiler. Bunun üzerine âyet-i kerîme gelerek Allahü teâlâ meâlen buyurdu ki: “Bunlar adaklarını, yerine getirdiler. Uzun ve sürekli olan kıyamet gününden korktukları için çok arzuladıkları ve canlarının istediği yemekleri miskîn, yetim ve esirlere verdiler. Biz bunları, Allahü teâlânın rızası için yedirdik. Sizden karşılık olarak bir teşekkür, bir şey beklemedik, bir şey istemeyiz dediler. Bunun için cenab-ı Hak onlara şerâb-ı tahur içirdi...”⁴³⁴

Ebû Hüreyre diyor ki: Peygamberimiz buyurdu ki: “Sizin iyileriniz, benden sonra, Ehl-i beytime iyilik edenlerdir.”

Hazreti Ali diyor ki: Peygamberimiz buyurdu ki: “Ehl-i beytime iyilik edenlere, kıyamet günü şefaât ederim.” “Sırat köprüsünden ayakları kaymadan geçenler, Ehl-i beytimi ve Eshâbımı çok sevenlerdir.”

İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin bildirdiği bir hadîs-i şerîfde; “Ali’yi seven, muhakkak beni sevmiştir. Ona düşmanlık eden, muhakkak bana düşmanlık etmiştir. Onu inciten, muhakkak beni incitadşur. Beni inciten, muhakkak Allahü teâlâyı incitmiş olur” buyruldu.

⁴³² Tirmizî, “Menâkıb”, 32; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, VI, 309.

⁴³³ 1 sa 3, 24 kilograma denkti. Bak; Walter Hinz, *İslam’da Ölçü Sistemleri*, s. 63.

⁴³⁴ el-İnsân 76/7-21.

Resûlullah efendimiz buyurdu ki: “Allahü teâlâ, bana dört kimseyi sev diye emretti. Onları kendisinin de sevdiğini bildirdi.” Bunlar kim, isimlerini bize söyler misiniz?” denildikte; “Ali onlardandır, Ali onlardandır, Ali onlardandır, Ebû Zer, Mikdad ve Selman.”

“Ailem yüzünden beni incitenlere şiddetli azab vardır.”

Bir hadîs-i şerîfde de; “Fatıma benim bir cüz’ümdür (yani benden bir parçadır.) Onu inciten beni incitir” buyurdu. Hazreti Ebû Hüreyre diyor ki: “Peygamber efendimiz hazreti Ali’ye; “Fatıma, bana senden daha sevgilidir. Sen bana, ondan daha azizsin (yani kıymetlisin!) buyurdu.”

Yine buyurdu ki, “Sizlere din-i İslâmı getirdiğim için bir karşılık istemiyorum. Yalnız bana yakın olan Ehl-i beytimi sevmenizi istiyorum.”⁴³⁵

İslam âlimleri; Ehl-i beyt sevgisini son nefeste îmân ile gitmek için şart görmüşlerdir. Bunlarda, Resûlullahın zerrelere vardır. Ehl-i beyte kıymet vermek, saygı göstermek her müslümanın vazifesidir.

Büyük İslâm âlimi İmâm-ı Rabbânî (rahmetullahi aleyh), buyurdu ki: “Babam zâhir ve bâtin ilimlerinde yâni kalb ilimlerinde çok âlim idi. Her zaman Ehl-i Beyti sevmeyi tavsiye ve teşvik buyururdu. Bu sevgi insanın son nefeste îmânla gitmesine çok yardım eder, derdi. Vefât edeceklerinde baş ucunda idim. Son anlarında şuurları azaldıkta kendilerine bu nasihatleri hatırlattım ve o sevginin nasıl tesir ettiğini sordum. O hâldeyken bile: “Ehl-i Beytin sevgisinin deryâsında yüzyorum.”“ buyurdular. Hemen Allahü teâlâyâ hamd ve senâ eyledim. Ehl-i Beytin sevgisi Ehl-i Sünnetin sermâyesidir. Âhiret kazançlarını hep bu sermâye getirecektir.

Resûlullah’ın, Ehl-i beyti üç kısımdır: Neseb, soy ile akrabâ olanlardır. Halaları böyledir. İkincisi temiz zevceleridir. Üçüncüsü, zevcelerinin başlarını taramak, yemeklerini pişirmek, odaları süpürmek, çamaşır yıkamak ve ev işlerini yapmak için daima evlerinde bulunan hizmetçi kadınlardır. Haricdeki işleri yapan, mescidde ezan okuyan Bilal, Selman, Süheyb de, Hâne-i seâdetten yer ve içerlerdi.

Hazreti Fatıma ile kıyamete kadar olan çocukları, Ehl-i beytdirler. Bunları, âsi olsalar da, sevmek lazımdır. Bunları sevmek, kalb, beden ve mal ile yardım, hürmet ve riâyet etmek, îmân ile ölmeye sebep olur. (Suriye’nin Hama şehrinde, seyyidler için mahkeme vardı. Bu mübârek sülaleden doğan çocuklar, iki şâhid ile, hâkim huzûrunda tescil edilirdi. Bu mahkemeyi, İngilizlerin sadık dostu Mustafa Reşid Paşa kaldırdı.)

Resûlullahın Eshâbı

⁴³⁵ Heysemî, *Mecmau’z-Zevâid*, IX, 100; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, XXXXII, 125.

Peygamberimizin arkadaşları. Kadın veya erkek, çocuk veya büyük bir Müslüman, Resûlullah efendimizi çok az da olsa bir kere görürse, kör olan, bir kere konuşursa ve îmân ile vefât ederse buna “Sâhib” veya “Sahabi” denir. Birkaç tanesine “Eshâb” veya “Sahabe” yahud “Sahb” denir.

Peygamberimizi, kafir iken görüp de, Resûlullah’ın vefâtından sonra îmâna gelen veya Müslüman iken, sonra mürted olan (Müslümanlıktan çıkan) sahabi değildir. Sahabi olduktan sonra mürted olup, Resûlullah’ın vefâtından sonra, tekrar îmâna gelen, sahabi olur. Peygamber efendimiz cin sınıfına da peygamber olduğu için, cin de sahabi olur.

Eshâb-ı kirâm, dini hükümler hususunda en muteber otoritedir. Çünkü Kur’ân-ı Kerîmi, Peygamberimizden öğrenip, kendilerinden sonrakilere öğretmişler ve açıklamışlardır. Peygamberimizin yaptıkları ve söyledikleri hakkında bilgiler, bunların bizzat görerek ve duyarak naklettikleri şeylere dayanır.

İşte bunların bütün olarak naklettikleri hükümler, hadîs-i şeriflerin temelini teşkil etmiştir. İslamiyette İcma-ı ümmet, yani âlimlerin sözbirliği, ancak Eshâbın zamanında tam ve mükemmel bir şekilde gerçekleşmiştir. Ayrıca Eshâbın herbiri, dinde sözü senet, vesika olan müctehid âlimlerdendir. Sonra gelen müctehidlerden üstündür.

Ehl-i sünnet âlimleri, Eshâb-ı kirâmın üstünlük sırasını üçe ayırmıştır:

1. Muhâcirler: Mekke şehri alınmadan önce, Mekke’den veya başka yerlerden, vatanlarını, yakınlarını terk ederek, Medîne şehrine hicret edenlerdir. Bunlar, Resûlullah’ın yanına îmân ile gelmiş veya gelince îmân etmişlerdir. Amr bin As hazretleri bunlardandır. (Bkz. Muhâcir)

2. Ensar: Medîne şehrinde veya bu şehre yakın yerlerde ve Evs, Hazrec adındaki iki Arap kabîlesinde bulunan Müslümanlara Ensar denir. Çünkü Peygamber efendimize ve Mekkelilere her türlü yardımda ve fedakarlıkta bulunacaklarına söz vermişler ve sözlerinde durmuşlardır.

3. Diğer Eshâb-ı kirâm: Mekke şehri alındığı zaman ve daha sonra Mekke’de veya başka yerlerde îmâna gelenlerdir. Bunlara Muhâcir ve Ensar denmez. Yalnız sahabi denir.

Eshâb-ı kirâmın en üstünleri, Resûlullah’ın dört halifesidir. Bunlar hilâfet sırasına göre; Hazreti Ebûbekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman ve Hazreti Ali’dir. Bunlardan sonra en üstünleri Aşere-i Mübeşşereden, yani Cennet ile müjdelenmiş olan on kişiden, geri kalan altısı; (Talha, Zübeyr bin Avvam, Abdurrahman bin Avf, Sa’d bin Ebi Vakkas, Said bin Zeyd, Ebû Ubeyde bin Cerrah) ve hazreti Hasan ile hazreti Hüseyin’dir.

Eshâb-ı kirâmın en üstünleri, dört büyük halife ve Cennetle müjdelenenlerden sonra en üstünleri ilk Müslüman olan kırk kişidir. Bunlardan sonra en üstün Bedr Gazâsında bulunan üç yüz on üç sahabidir. Bunlardan sonra üstün olan Uhud Gazâsında bulunan yedi yüz kahramandır. Bunlardan sonra üstün

olan, hicretin altıncı senesinde, ağaç altında Resûlullah'a: "Ölmek var, dönmek yok!" diye söz veren bin dört yüz kişidir. Bu sözleşmeye "Bîat-ı Rıdvan" denir.⁴³⁶

Eshâb-ı kirâmın adedi: Mekke fethinde on bin, Tebük Gazâsında yetmiş bin, Veda Haccında doksan bin ve Resûlullah vefât ettiği zaman yeryüzünde yüz yirmi dört binden fazla sahâbi vardı. Bu konuda başka rivâyetler de vardır.

Eshâb-ı kirâmdan en son vefât edenler şunlardır: Abdullah bin Evfa, 705 (H.86) senesinde Kufe'de vefât etti. Abdullah bin Yesr, 706 (H.88) senesinde Şam'da, Sehl bin Sa'd, 709 (H.91) senesinde 100 yaşında Medîne'de, Enes bin Mâlik 711 (H.93) senesinde Basra'da, Ebû't Tufeyl Âmir bin Vasile, 718 (H.100) senesinde Mekke'de vefât ettiler.

Peygamberimizin vefâtından sonra, Dört Halife devrinde de Eshâb-ı kirâm, İslam dinini yaymak, cihad etmek hususunda sözlerine sadık kaldılar. Sözlerinden dönmediler. Hepsi ittifak halinde, yerlerini, yurtlarını terk ile Arabistan'dan çıkıp, her tarafa yayıldılar. Gidenlerin çoğu, geri dönmeyip, gittikleri yerlerde ölünceye kadar cihad etti ve İslam dinini yaydı. Böylece az vakitte çok memleket alındı. Fethedilen yerlerde İslamiyet hızla yayıldı.

Eshâb-ı kirâmın hepsi adildir. İslamiyeti bildirmekte hepsi ortaktır. Kur'ân-ı Kerîmi onlar topladı. Hadis-i şerîfleri Peygamberimizden onlar nakletti.

(Eshâb-ı kirâmın, İslam dinine yaptığı hizmetlerini, örnek yaşayışlarını, fazîletlerini, hepsinin isimlerini ve hal tercümelerini yazan birçok eser telif edilmiş, yayınlanmıştır. Hakikat Kitabevi tarafından yayınlanan "Eshâb-ı kirâm" kitabı çok kıymetlidir.)

Peygamberlerden ve meleklerin üstünlerinden sonra, bütün yaratılmışların en üstünü, Eshâb-ı kirâmdır. Herbirinin ismini hürmetle, saygı ile söylemelidir.

Eshâb-ı kirâmın herbiri, bu ümmetin hepsinden üstündür. Muhammed aleyhisselâmın peygamber olduğuna inanan herkese, yani her Müslümana, hangi ırktan, hangi memlekette olursa olsun, Muhammed aleyhisselâmın ümmeti denir.

Sahâbenin fazîlet ve üstünlüğü ile ilgili âyet-i kerîmelerde meâlen buyruluyor ki: "Siz ümmetlerin hayırlısısınız."⁴³⁷ "Önce Müslüman olanlardan, Muhâcirlerin ve Ensarın önce gelenlerinden ve bunların yolunda gidenlerden Allahü teâlâ razıdır ve bunlar da Allahü teâlâdan razıdırlar. Allahü teâlâ bunlar için, Cennetler hazırladı. Bu Cennetlerin altından nehirler akmaktadır. Bunlar Cennetlerde sonsuz olarak kalacaklardır."⁴³⁸

"Muhammed (aleyhisselâm) Allahü teâlânın Peygamberidir. Ve O'nunla birlikte bulunanların (yani Eshâb-ı kirâmın) hepsi kafirlere karşı şiddetlidirler. Fakat birbirine karşı merhametlidirler. Bunları çok

⁴³⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 59; II, 101, 120; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 315; Vâkıdî, *el-Megazî*, I, 279; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 97.

⁴³⁷ Ali İmrân 3/110.

⁴³⁸ et-Tevbe 9/100.

zaman rükuda ve secdede görürsünüz. Herkese (dünya ve ahirette) her iyiliği, üstünlüğü, Allahü teâlâdan isterler. Rıdvânı (yani Allahü teâlânın kendilerini beğenmesini) da isterler. Çok secde ettikleri yüzlerinden belli olur. Onların halleri, şerefleri böylece Tevrat'ta (ve İncil'de) bildirilmiştir. İncilde de bildirildiği gibi, onlar, ekine benzer. İnce bir filiz yerden çıkıp kaknlaştığı, yükseldiği gibi, az ve kuvvetsiz oldukları halde, az zamanda etrafa yayıldılar. Her tarafı îmân nuru ile doldurdular. Herkes filizin halini görüp, az zamanda nasıl büyüdü diyerek şaşırtdıkları gibi, hal ve şanları dünyaya yayılıp görenler hayret etti ve kafirler kızdılar.⁴³⁹

Eshâb-ı kirâm hakkındaki bâzı hadîs-i şerifler:

“Eshâbıma sövmeyiniz! Eshâbımdan sonra gelenlerden bir kimse dağ kadar altın sadaka verse, Eshâbımdan birinin bir avuç arpa vererek kazandığı sevaba veya yarısına kavuşamaz.”⁴⁴⁰

Eshâbım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, hidâyete kavusursunuz.

Eshâbıma düşmanlık etmekten sakınınız. Allah'dan korkunuz! Onları seven beni sevdiği için sever. Onlara düşmanlık eden, bana düşmanlık etmiş olur. Onları inciten, beni incitmiş olur. Beni inciten de, elbette Allahü teâlâyı incitir.

Ümmetimin en iyisi benim bulunduğum zamanda olanlardır. Onlardan sonra en iyisi onlardan sonra gelenlerdir. Onlardan sonra da en iyisi daha sonra gelenlerdir. Beni gören ve beni görenleri gören bir Müslümanı Cehennem ateşi yakmaz.⁴⁴¹

Bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerifler, Eshâb-ı kirâmın üstünlük ve fazîletini açıkça göstermektedir.

Hevâdan söylemezdi nutk-ı pâki cümle vahy idi

Dürr-i hikmetle idi bahr-i ummân ol kerem-kânı

Teni halk içre idi gönlü dostuyla tek ü tenhâ

Bulurdu vahdeti kesrette her an ol kerem-kânı

⁴³⁹ el-Feth 48/29.

⁴⁴⁰ Buhârî, “Fezâilü's-Sahâbe”, 5; Ebu Dâvûd, “Sünne”, 11; Tirmizî, “Menâkıb”, 70; İbn Mace, “Mukaddime”, 31; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 11; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 116.

⁴⁴¹ Buhârî, “Rikâk”, 7; Müslim, “Fezâilü's-Sahâbe”, 319; Nesaî, “İmân”, 29; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 438.

RESÛLULLAH EFENDİMİZİN BÂZİ ZEVÂİD⁴⁴² SÛNNETLERİ

Mübârek sakal ve saçları

Resûlullah efendimizin mübârek saçlarının vasfı hakkında hazreti Enes bin Mâlik'e soruldu:

- Resûlullah efendimizin mübârek saçları nasıldı? Hazreti Enes şöyle cevap

verdi:

- İki nevi arasında idi. Çok kıvrıkcık değildi, çok düz de değildi. İkisi arasında ve orta derecede idi. Uzunlukta ve kısalıkta görünüşü kulakları ile omzunun üstünün ortasında idi, dedi.⁴⁴³

İbn-i Abbas hazretleri : “Fahr-i Alem efendimiz mübârek saçlarını alnının üstüne salıverirdi. Sonradan mübârek saçlarını ayırır oldu”, demiştir.

Âlimler buyurmuşlardır ki: “Saçı iki tarafa ayırmak Fahr-i Kâinât efendimizin sünnetidir. Zîrâ sonradan böyle eder olmuştu. Alnının üstüne salıvermek de caizdir, iki yana ayırmak da caizdir. Ama ayırmak daha üstündür.”

Hazreti Âişe-i Sıddıka vâlidemiz buyurdu ki: “Peygamber Efendimizin cümme'den yukarı ve vefre'den aşağı bir saçı vardı.”⁴⁴⁴

‘Cümme’ diye omuz başlarına yetişen saça derler. ‘Vefre’ diye de kulak yumuşağına yetişen saça derler. Velhasıl Hazreti Âişe'nin rivâyeti üzre Resûlullah efendimizin mübârek saçının uzunluğu o kadardı ki, mübârek kulaklarının yumuşağından aşağı inmişti, ama omuzlarına varmamıştı. İkisinin ortasında idi.

Kadı İyaz hazretleri buyurdu ki: “Bu zikrolunan rivâyetlerin bağdaştırılması şöyle olur: Mübârek kulakları tarafında olan saçları kulaklarının yumuşağına gelecek kadardı. Arkasında olan saçları ise omuzlarına yetişirdi.”

Şöyle de buyurmuşlardır: “Bâzı rivâyette kulağına kadar inmişti bâzı ri-vâyette omzuna kadar inmişti demelerinin sebebi şudur ki, bir zamanda öyle idi başka bir zamanda ise böyle idi demektir. Rivâyetler hep doğrudur. Peygamber efendimiz mübârek saçlarını bazan uzatırdı, ta omuz başlarına kadar inerdi. Bazan da keserlerdi, mübârek kulaklarının yumuşağına, yahut ortalarına kadar gelirdi.

⁴⁴² *Sünnet-i zevâid*: Peygamber efendimizin, ibâdet olarak değil de, âdet olarak devamlı yaptığı şeylere denir. Zevâid sünnetleri terk etmek mekruh değildir. Peygamber efendimizin giyiniş şekli, iyi şeyleri yapmaya sağdan başlaması gibi şeyleri sünnet-i zevâiddir.

⁴⁴³ Buhârî, “Libâs”, 68; Ebu Dâvûd, “Tereccul”, 9; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 31.

⁴⁴⁴ Ebu Dâvûd, “Tereccul”, 9; Tirmizî, “Libâs”, 21; İbn Mace, “Libâs”, 36; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 118; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 428.

Ümmü Hani buyurmuştur ki: “Fahr-i Alem efendimiz bir zaman Mekke’de bize gelmişti. O vakit dört gadiresi vardı.”⁴⁴⁵

Gadire’nin manası saç bölüğü demektir. Yani mübârek saçlarını dört bölük edip sarkıtmıştı, demektir.

Özetlemek gerekirse; Peygamber efendimizin mübârek saçları ve sakalının kılı çok kıvırcık ve çok düz değil, yaradılıştta ondüle idi. Mübârek saçları uzundu. Önceleri kakül bırakırdı, sonradan ikiye ayırır oldu. Mübârek saçlarını ba’zan uzatır, ba’zan da keser, kısaltırdı.

Erkeklerin başı kazımaları veya saçları uzatıp, tarayıp ikiye ayırmaları sünnettir. Duruma, adete, zamana göre hareket etmelidir. Saçları bükme, örmek mekrûhtur.

Resûlullah efendimizin mübârek sakalının vasfı hakkında Hazreti Enes şöyle bildirir: Peygamber efendimizin mübârek sakalında çok az beyazlık vardı. Mübârek başında ve mübârek sakalında beyaz kıl, on yedi yahut on sekiz taneden fazla değildi.

Hazreti Ebû Bekir-i Sıddık bir gün:

- Ağardın, ya Resûlallah, dedi. Resûlullah efendimiz de:

- Beni Hud, Vâkıa, Mürselat, Amme yetesaelune ve İze’ş-şemsü küvviret (Nebe’ ve Tekvir) sûreleri ağarttı, buyurdu.⁴⁴⁶

Yani bu sûrelerde cennet ve cehennem halleri çok zikrolunmuştur. Ümmetimin hali nice olur diye gam ve üzüntüyle saç ve sakalımı ağarttım, buyurdu.

Amr bin Şuayb buyurdu ki: “Resûlullah efendimiz mübârek sakalının eninden ve boyundan alırdı. Tirmizi hazretlerinin bildirdiği hadîs-i şerîfte, Peygamber efendimiz “Bıyığını almayan, kısaltmayan kimse bizden değildir”,⁴⁴⁷ diye buyurmuştur. Başka bir hadîs-i şerîfte de “Sakallarınızı çok eyleyin ve bıyıklarınızı iyice kesin”,⁴⁴⁸ diye buyuralmuştur.

İbn-i Abdül-Hakim buyurdu ki “Bıyığı iyice kesmeli ve sakalı kesmemeli. Bıyığı iyice kesmeden murad kazımak değildir.” buyurmuştur.

İmâm-ı Nevevî hazretleri, “Bıyık kesmekte uygun olan şudur ki, dudağın kenarı görününceye kadar kesmeli, ta dibinden kesmemeli”, demiştir.

Âlimler bıyığın üstünü kırkık iki yanından uçlarını sarkıtmayı kerih görmüşlerdir. İbn-i Ömer şöyle anlatır:

Resûlullah efendimize Mecusi topluluğu anlatıldı. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz: “Onlar bıyıklarının ucunu uzatırlar ve sakallarını tıraş ederler. O halde siz onlara muhalefet edin”, buyurdu.⁴⁴⁹

⁴⁴⁵ Tirmizî, “Libâs”, 39; İbn Mace, “Libâs”, 36; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 59; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 279..

⁴⁴⁶ Tirmizî, “Tefsîrul-Ku’ran”, 56; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 435; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 74.

⁴⁴⁷ Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 280.

⁴⁴⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 449; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 280.

⁴⁴⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 439; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 281.

Ebû Ümame: “Ya Resûlallah! Kitap ehli sakallarını kırkarlar ve bıyıklarını uzatırlar” deyince, Resûlullah efendimiz,

- Siz bıyıklarınızın ucunu kırkın ve sakallarınızı çoğaltın, diye buyurdu.

Âlimlerin bildirdiklerine göre, bıyıkları kırkarak, kaşlar kadar kısaltmak sünnettir. Sakalı çenedeki ile birlikte bir tutam uzatmak ve bundan fazlasını kesmek sünnettir.

Sakalı bir tutam uzatmak ve bir tutamdan fazlasını kesmek sünnettir. Sakalı bir tutamdan kısa bırakmak da, sünnete uygun değildir. Sünnete uymak niyeti ile kısa sakal bırakmak bid’at olur. Haram olur. Sakal bırakmak sünneti zevâiddir. Emri maruf için, nafaka temini için, fitne çıkmasını önlemek için, sakalı büsbütün tıraş etmek caiz ve lazım olur. Bunlar, sünneti terk etmek için özür olur, fakat, bid’at işlemek için özür olmazlar.

Resûlullahın yatması, uyuması

Peygamber efendimiz, döşeginde uyumak istediği zaman, sağ yanının üzerine yatar, sağ elini, sağ yanağının altına koyar, sonra da:

“Allahım! Kendimi, sana teslîm ettim. Yüzümü, sana çevirdim. İşimi, sana ısmarladım. Sırtımı, sana dayadım. Ben, senin azabından korkar, rahmetini umarım. Senin rahmetinden başka sığınılacak yok, senin azabından başka korunulacak yoktur.

Ancak, senin rahmetine sığınılır ve ancak, senin rahmetinle kurtulunur.

Ben, senin indirmiş olduğun kitabına ve göndermiş olduğun Peygamberine inandım.

Ey Rabbim! Yanımı, senin isminle yere koydum. Eğer, ruhumu tutar, alıyorsan, ona, rahmetinle muamele et! Eğer, onu, salarsan, salih kullarını koruduğun gibi, onu da, koru!

Allahım! Ben, senin isminle ölür, senin isminle dirilirim. Bize yediren, içiren, her ihtiyacımızı karşılayıp gideren, bizi barındıran, sığındıran Allaha hamd olsun! Nice kişiler var ki, kendilerinin ne ihtiyaçlarını karşılayanları var, ne de, barındıranları! Allahım! Kullarını, huzûrunda topladığın günde azabından, beni, koru!” diyerek dua eder, uykudan uyanıp kalkarken de:

“Hamd olsun O Allaha ki, bizi, öldükten sonra diriltti. Kıyamet günü, dönüşümüz de, O’na olacaktır.” derdi.⁴⁵⁰

Peygamber efendimiz, yatağına girdiği zaman:

“Göklerin ve yerin Rabbi, her şeyin Rabbi olan, tohumu ve çekirdeği çatlatıp çimenlendiren, Tevrat’ı, İncil’i ve Kur’ân’ı indiren Allahım! Ben, her kötülük sahibinin kötülüğünden sana sığınırım! Çünkü, onu, perçeminden tutan sensin!

⁴⁵⁰ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 281.

Allahım! Evvel, sensin! Senden önce olan hiçbir şey yoktur! Ahir, sensin! Senden sonra olan hiçbir şey yoktur! Zahir, sensin! Senden başka hiçbir şey yoktur!” diye dua ederdi.

Uykudan uyandığı zaman da: “Başka ilah yok, ancak, sen varsın! Seni, tesbih ve tenzih ederim. Allahım! Günahlarımı, yarlıgamanı ve rahmetini dilerim.

Allahım! İlmimi artır! Bana doğru yolu gösterdikten sonra, kalbimi kaydırma! Yüce katından, bana bir rahmet de, ihsan buyur! Çünkü, bağışı, en çok olan, sensin sen!” diyerek dua ettiği de, olurdu.

Bera’ bin Azib anlatır: Kâinâtın efendisi, bana “Yatacak yerine varacağın zaman, namaz için abdest aldığın gibi, abdest al! Sonra, sağ yanının üzerine yat ve sonra “Allahım! Kendimi, sana teslîm ettim. Yüzümü, sana çevirdim. Sırtımı, sana dayadım. Ben, senin azabından korkar, rahmetini umarım. Senden, senin rahmetinden başka sığınılacak yok, senin azabından korunulacak, yok! Ancak, senin rahmetine sığınılır ve ancak, senin rahmetinle kurtulunur. Ben, senin indirmiş olduğun kitabına ve göndermiş olduğun Peygamberine inandım!” de!

O gecende ölürsen, İslam fitratı üzere ölürsün. Kim, bunu söyler de, o gece altında ölürse, İslam fitratı üzere ölür!” buyurdu.

Peygamber efendimiz “Sizden biriniz, geceleyin döşeğinden kalktıktan sonra ona dönüp yatacağı zaman, onu, üç kerre çırpın. Çünkü, kendisinden sonra neler olduğunu, nelerin gelip yatak üzerinde yerini aldığını bilemez.

Döşeğine yatmak istediği zaman, sağ yanının üzerine yatsın. Yattığı, yanını döşeğe koyduğu zaman da “Allahım! Seni, tesbih ve tenzih ederim.

Ya Rab! Yanımı, döşeğe senin isminle koydum. Senin isminle de, kaldırıyorum. Eğer, ruhumu tutar, alıyorsan, ona rahmet ve mağfiret ihsan buyur. Eğer, geri salarsan, salih kullarını koruduğun gibi, onu koru!”

Uyandığı zaman da “Hamd olsun Allaha ki, beni, cesedimde afiyetli kıldı, ruhumu, bana geri çevirdi ve zikri için bana izin verdi.” desin.” buyurmuştur.

Peygamber efendimiz, yüzü koyun yatan bir adama rastlayınca “İşte, bu, Allahın hiç sevmediği bir yatıştır!” buyurdu.

Şerid bin Süveyd’in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, yüzünün üzerine yatmış, uyuyan bir kimse görüp ona, ayağının ucu ile dokundu ve “Bu, yüce Allahın en sevmediği bir uyumadır!” buyurdu.

Uyuyan zat, Eshâb-ı Suffa’dan Abdullah bin Tahfe olup demiştir ki “Ben, seher vakti Mescidde karnımın, yüzümün üzerine yatmış, uyurken, birisi, bana, ayağı ile dokundu.

-Kim bu, diye sordu.

- Ben, Abdullah bin Tahfe’yim!, dedim. Bir de, ne göreyim? Kâinâtın efendisi, imiş!

- Bu, yüce Allahın, en sevmediği bir yatıştır! buyurdu.”⁴⁵¹

- Peygamber efendimiz, abdestsiz durmazdı.

Resûlullah efendimizin, helaya çıkıp da, abdest almadığı görülmemiştir.

Resûlullah efendimizin oturuşu

Hanzala bin Hızıyem “Peygamber efendimize gittim de, kendisini bağdaş kurup oturmuş gördüm.” demiştir.

Cabir bin Semüre de, Peygamber efendimizin, sabah namazını kıldığı zaman, güneş doğuncaya kadar namazgahında bağdaş kurup oturduğunu bildirir.

Peygamber efendimizin hiçbir zaman, ayaklarını, meclisinde bulunanların önüne doğru uzattığı görülmemiştir.

Şerid bin Süveyd der ki “Kâinâtın efendisi, bana uğramıştı. O sırada, ben, şöylece, sol elimi arkama koymuş, elimin yarı avucu üzerine dayanmış bir halde otuyordum. Kâinâtın efendisi “Sen, gazâba uğrayanların oturuşu ile mi oturuyorsun?!” buyurdu.” (Gazâba uğrayanlar, Yahudilerdir.)

Kayle bint-i Mahreme anlatır: “Peygamber efendimizi, Kurfusa otururken gördüm. Peygamber efendimizi, böyle, huşû içinde oturur gördüm”⁴⁵²

(Kurfusa: Kalçalar, yere konulmak, dizler, dikilip karna yapıştırılmak ve eller, bacaklar üzerinde bağlanmak suretiyle oturuluş biçimine denir.

Peygamber efendimizin yemek yerken oturması da çok sadeydi. Ne kapalı kapılar ardına çekilir, ne perdeler arkasında dikilir, ne de, kendisinin önüne tabaklarla yemekler taşınırdı.

Peygamber efendimiz, toprak üzerinde oturur, yemeğini de, yerde yedi. “Ben, kulun oturduğu gibi oturur, kulun yediği gibi yerim. Ben, ancak, bir kulum! Sünnetimden yüz çeviren, benden değildir!” buyururdu.⁴⁵³

Peygamber efendimiz, Mekke'nin yukarı taraflarında bir yere dayanmış olarak, yemek yediği sırada, Cebrâil aleyhisselâm gelip “Ya Muhammed! Demek sen, krallar gibi yiyorsun?!” deyince, Peygamber efendimiz, yere oturuvermiştir.⁴⁵⁴

Peygamber efendimize, bir gün, Cebrâil aleyhisselâmla birlikte bir melek gelmişti ki, daha önce o, hiç gelmemişti.

⁴⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 262; V, 426.

⁴⁵² Buhârî, “İsti'zân”, 34; Ebu Dâvûd, “Edeb”, 25; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, V, 423.

⁴⁵³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 381.

⁴⁵⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 380.

Melek, Peygamber efendimize “Rabbin, sana selâm ediyor ve seni, ya bir Peygamber-Sultanlık veya bir Peygamber-Kulluk arasında serbet kılıyor; bunlardan birisini seçmekte serbest bırakıyor. “İstersen, senin için, Peygamber-Sultan, istersen Peygamber-Kul olmak var!” buyuruyor.” dedi.

Cebrâil aleyhisselâm “Tevazu’ göster!” diye işaret edince, Peygamber efendimiz “Peygamber-Kul olayım!” cevabını vermiştir. Bundan sonra, Peygamber efendimiz, ne ayak üzerinde, ne de, bir yere dayanarak, yaslanarak yemek yemiştir.

Resûlullahın yemesi ve içmesi

Ebû Cuhayfe anlatır: Kâinâtın efendisi “Ben, bir şeye dayandığım halde, yemek yemem.”⁴⁵⁵ buyurdu. Dayanmak, üç türdür: Bir yanın üzerine dayanmak, bağdaş kurmak, ellerden birine dayanıp diğeriyle yemek yemek.

Bu üçüncü dayanma biçimi, yerilmiş, kınanmıştır.

Resûlullah efendimiz, yemeği üç parmakla, şehâdet parmağı ile onun iki yanındaki parmaklar ile yedi.

Peygamber efendimiz, buyururlar ki:

“Yemeğin bereketi: Yemekten önce abdest almakta, yemekten sonra da, abdest almak, el yıkamaktadır!”⁴⁵⁶

“Kim, elindeki et, yağ kokusunu, bulaşğını yıkamadan uyur da, kendisinin başına bir şey gelecek olursa, kendisinden başkasını suçlamasın!”

Peygamber efendimizin Garra diye anılan bir Karavanası vardı. Kuşluk vakti, kuşluk namazını kıldıktan sonra içinde Serid (Tirid) bulunan bu karavana getirilip ortaya konulurdu. (Tirid, Ufak ufak doğranmış ekmek ve çokça etle birlikte yapılan yemeğe denir.)

Müslümanlar, Tirid Karavanasının başına toplandığı zaman, Peygamber efendimizin, iki dizinin üzerine çöküp oturduğunu gören Bedevi (Çöl köylüsü) “Bu, ne biçim oturuş?!” demekten kendini alamadı.

Peygamber efendimiz “Şüphe yok ki, Allah, beni kerem sahibi bir kul kıldı, bir zorlayıcı ve inadçı kılmadı! Haydi, kıyısından yemeğe başlayınız! Tepesinden, ortasından yemeyi bırakınız.

Yemeğin bereketi, tepesinde, ortasındadır! Sizden biriniz, yemek yiyeceği zaman, çanağın orta tarafından yemesin. Fakat, alt tarafından yesin. Çünkü, bereket, onun orta tarafından iner!” buyurdu.

Ömer bin Ebî Seleme der ki: Ben, Kâinâtın efendisinin terbiyesi altında bulunan bir çocuktum.

⁴⁵⁵ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 164; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 86.

⁴⁵⁶ Tirmizî, “Et’ime”, 39.

Yemek yerken, elim, yemek kabının içinde dolaşırdı. Kâinâtın efendisi, bana “Ey oğul! Besmele çek. Sağ elinle ye! Önünden ye!” buyurdu.⁴⁵⁷

Bundan sonra, hep böyle yemeğe devam ettim.

Peygamber efendimiz “Biriniz için hizmetçisi, yemeğini, hazırlayıp getirdiği zaman ki, o hizmetçi, yemeğin sıcaklığına, dumanına katlanmıştır onu da, sofraya kendisiyle birlikte oturtsun, o da, yesin. Eğer, kaçınır, böyle yapmazsa, veya yemek az olursa eline, ondan, bir iki lokma koysun.” buyurmuştur.

Peygamber efendimiz, hiçbir yemeği hor görmemiş, yermemiştir.

Bir yemeği, arzu ederse, yer, arzu etmezse, bırakır, susardı.

En ufak nîmete bile saygı gösterir, hiçbir nîmeti yermezdi.

Hiçbir nîmeti, ne hoşuna gittiği için över, ne de, hoşlanmadığı için yererdi.

Yemek, ortaya konulduğu zaman, Peygamber efendimiz:

“Allahümme barik lena fima rezaktena vekına azabennar. Bismillah!” diyerek dua ettikten sonra yemeğe başlardı.

Hazreti Âişe vâlidemiz bildirir: Kâinâtın efendisi “Sizden biriniz, yemek yiyeceği zaman, Bismillah! desin, yüce Allah’ın ismini ansın.

Yemeğe başlamadan önce, bunu söylemeyi unutursa, “Yemeğin evveli ahiri için Bismillah!” desin.” buyurdu.

Ümeyye bin Mahşi’nin bildirdiğine göre adamın biri, besmele çekmeksizin yemek yiyor, Peygamber efendimiz de, oturmuş, ona bakıyordu.

Yemeğin sonunda bir tek lokma kaldığı ve onu da, kaldırıp ağzına götürdüğü sırada, adam “Yemeğin evveli ve ahiri için Bismillah!” dedi.

Peygamber efendimiz, güldü. Sonra da “Şeytan, onunla birlikte yemeye devam ediyordu. Adam, yüce Allah’ın ismini anınca, şeytan, karnında, bir şey bırakmayıp kustu!” buyurdu.

Peygamber efendimiz; abdest ve gusülde, ayakkabısını giymekte ve taranmakta, mümkün oldukça, hep sağdan başlamayı sever, bir şey alacağı zaman, sağ eli ile alır, bir şey vereceği zaman, sağ eli ile verir ve başlayacağı her şeye sağdan başlardı.⁴⁵⁸

“Sizden biriniz, ayakkabısını giyeceği zaman, giymeğe sağdan başlasın!

Ayakkabısını çıkaracağı zaman da, çıkarmağa soldan başlasın!

Ayakkabı giyilirken, sağ ayak, ayakların evveli, ayakkabı çıkarılırken de, sağ ayak, ayakların ahiri olsun!” buyururdu.

⁴⁵⁷ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 204.

⁴⁵⁸ Buhârî, “Vüzu”, 41.

Abdullah bin Ömer'in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz “Sizden biriniz, yemek yiyeceği zaman, sağ eli ile yesin. Bir şey içeceği zaman da, yine sağ eli ile içsin. Çünkü, şeytan, sol eli ile yer ve sol eli ile içer!” buyurmuştur.⁴⁵⁹

Seleme bin Ekva'nın, babasından bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, Eşca' kabîlesinden Büsr bin Raiyül'ir diye anılan bir adamın, yanında, sol eli ile yemek yediğini görünce, ona “Sağ elinle ye!” buyurdu.

Adam “Buna gücüm yetmiyor, sağ elimle yiyemiyorum!” diyerek yalan söyledi.

Peygamber efendimiz “Gücün yetemesin! Bunu, sağ eli ile yemekten, ancak, kibr ve gururu men etmektedir!” buyurdu.

Bundan sonra, adam, bir daha elini ağzına kaldıramaz oldu!⁴⁶⁰

Peygamber efendimiz “Aziz ve Celil olan Allah, yenilecek bir şeyi yeyip veya içilecek bir şeyi içip de, bundan dolayı kendisine hamd eden kulundan, muhakkak, razı olur!” buyururdu.

Ebû Said'ül'Hudri der ki, Peygamber efendimiz, yeyip içtiği zaman, şöyle dua ederdi:

“Elhamdü lillahillezi at'amena ve sekana ve caalna Müslimin = Bize yediren, içiren ve bizi Müslümanlar zümresinden kılan Allah'a hamd olsun.”⁴⁶¹

Ebû Ümametülbahili'nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, yemeğini yeyip sofrayı kaldırılabileceği sırada şöyle de, dua ederdi:

“Elhamdü lillahi kesiren tayyiben mübâreken fhi gayre mekfiyyin vela müveddain vela müstağnen anhu Rabbena = Hamd, Allah'a mahsustur.”⁴⁶²

Ey Rabbımız! Biz, sana pek çok, her pürüzden pak, içi feyzü bereket dolu, red ve terk olunmayan, kendisinden müstağni kalınmayan hamd ile hamd ederiz!”

“Elhamdü lillahillezi kefana ve ervana gayre mekfiyyin vela mekfurin = Bize yeterince yediren, içiren, bizi red etmeyen ve nankörlerden kılmayan Allah'a hamd ederiz.”

Ebû Hüreyre'nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, yemekten sonra ellerini yıkardı.

Peygamber efendimiz dünyaya ve dünyadaki şeylere ehemmiyet vermezdi. Abdullah bin Mes'ud anlatır: Kâinâtın efendisi, bir hasırın üzerinde yatıp uyumuş ve hasır, böğründe iz yapmıştı. Uyanınca, böğrünü oğuşturdu.

“Babam, anam, sana feda olsun ya Resûlallah! Keşke bize bildirseydin de, hasırın üzerine, ondan koruyacak senin için bir şey serseydik?” dedim. “Sana, yumuşak bir döşek edinsek?” dedik.

Kâinâtın efendisi “Dünyaya aid şeyler, benim neme gerek? Benim, dünya

⁴⁵⁹ Müslim, “Eşribe”, 142; Ebu Dâvûd, “Et'ime”, 20; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 8, 33; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 43.

⁴⁶⁰ Beyhakî, *es-Sünen*, II, 45.

⁴⁶¹ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 315.

⁴⁶² İbn Mace, “Et'ime”, 16; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 150; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 315.

ile olan misalim, halim; bir ağacın altında biraz gölgelendikten sonra onu bırakarak yoluna devam eden bir süvarinin misali, hali gibidir!” buyurdu.⁴⁶³

Ebû Ümameülbahili'nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz “Aziz ve Celil olan Rabbim, bana Mekke vâdisini altın yapmayı teklif buyurdu.

“Hayır! Ya Rab! Ben, bir gün tok olayım, bir gün de, aç olayım. Aç olduğum zaman, sana niyazda bulunayım ve seni, zikir edeyim. Tok olduğum zaman da, sana hamd edeyim, şükredeyim! dedim.” buyurmuştur.⁴⁶⁴

Hazreti Âişe vâlidemiz anlatır: Peygamber efendimizin Medîne'ye gelişinden vefâtına kadar Ev halkı, üç gece ard arda buğday ekmeğinden karınlarını doyurmamıştır.⁴⁶⁵

Peygamber efendimizin ve Evhalkının, çoğu zaman, yedikleri arpa ekmeği ile hurmadan ibaret olup bunlar da fazla derecede değildi.

Resûlullah efendimiz, vefâtından önce, Zırh gömleğini, Evhalkının ekmeği için Ebû Şahma adındaki Yahudiden aldığı bir Vesk⁴⁶⁶ veya otuz Sa' arpa karşılığında terhin etmiş bulunuyordu.⁴⁶⁷

Hazreti Âişe vâlidemiz “Muhammed aleyhisselâmı, hak din ve Kitabla Peygamber gönderen Allah'a yemin ederek söylerim ki: Yüce Allah'ın, Peygamber gönderdiği zamandan ruhunu kabz ettiği zamana kadar, kendisi, ne bir elek görmüş, ne de, elekle elenmiş undan yapılan ekmeğe yemiştir!” demiş; “Öyle ise, arpayı nasıl yerdiniz?” diye sorulunca da “Kepeğini (Üf!) diyerek üflerdik!

Kâinâtın efendisi vefât edinceye kadar ne kendisi ne de, Evhalkı ard arda iki gün arpa ekmeğinden karınlarını doyurmamıştır!

Vallahi, Kâinâtın efendisinin evinde kırk gece bekledik de, ne kandil, ne de, bir ateş yanardı!⁴⁶⁸

Aylar, gelir geçerdi de, Resûlullah Aleyhisselâmın evlerinden herhangi birinde ateş yanmaz, duman tüttüğü görülmezdi!

İki ay gelir geçerdi de, Muhammed aleyhisselâmın evhalkı için ne bir ekmeğe yapılırdı, ne de, bir çömlekte, tencerede yemek pişerdi!⁴⁶⁹

Biz, Esvedeyn'e, yani hurmaya ve suya doyup kandığımız zaman, Kâinâtın efendisi, vefât etti.⁴⁷⁰

Peygamber efendimizin, bir günde, karnında iki çeşid yemek bir araya gelmemiş kendisi, karnını hurmadan doyurduğu zaman, ekmeğe doyurmamış, ekmeğe doyurduğu zaman da, hurmadan doyurmamıştır! İşte, beni ağlatan da, budur!” demiştir.⁴⁷¹

⁴⁶³ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 344; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 334.

⁴⁶⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 381.

⁴⁶⁵ Nesâî, “Dahâya”, 37; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, VI, 42; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 487.

⁴⁶⁶ İslamiyyetin ilk senelerinde 1 vesk 194, 3 kilograma denkti. Bak; Walter Hinz, *İslam'da Ölçü Sistemleri*, s. 65.

⁴⁶⁷ Buhârî, “Büyü”, 33; “Rehn”, 5; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, VI, 160; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, IV, 271; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 334; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 307.

⁴⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, VI, 71; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 119.

⁴⁶⁹ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 306.

⁴⁷⁰ Buhârî, “Et'ime”, 41; Müslim, “Zühd”, 39; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, VI, 71; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 366.

Enes bin Mâlik de “Peygamber efendimizin, Allah’a kavuşuncaya kadar, ne Hıvan üzerinde bir şey yediğini, ne halis buğday unundan yapılmış yufka ekmek, ne de, kızartılmış kuzu kebabı gördüğünü bilmiyorum!” demiştir.⁴⁷²

(Hıvan: Yemek yeneceği sırada üzerine yemek konulan iskemle, masa gibi şeye denir.)

Ebû Hüreyre hazretleri, Peygamber efendimizin “Allah’ım! Evhalkımı Muhammed’in Ev halkını ölmeyecek kadar rızıklandır! Muhammed’in evhalkının rızkını, ölmeyecek kadar kıl!” diyerek dua ettiğini bildirmiştir.

Resûlullah efendimiz, yiyeceği şeyi sofranın üzerinde yedi. Sofra, yolcu için hazırlanan azık olup yol azağı çok kere yuvarlak deri içinde taşındığından, yiyeceğin adı, deri kaba çevirilmiş ve ona sofranın denilmiştir.

Resûlullah efendimiz, şunu yapın bunu yapın demezdi. Mevcut ne varsa onu yedi. Hazreti Âişe vâlidemiz anlatır: Peygamber efendimiz, bana gelir “Yanında yiyecek var mı?” diye sorardı. “Hayır!” derdim. Bunun üzerine “Öyle ise, ben, oruçluyum!” buyurdu.⁴⁷³

Kâinâtın efendisi, yine bir gün, bize gelmişti. “Ya Resûlallah! Bize, bir hediye geldi.” dedim. “Nedir o?” diye sordu. “Hays’dır!” dedim. “Ama, ben, oruçlu olarak sabahladım.” buyurdu. (Hays; hurma, yağ ve keş karıştırılarak yapılan yemektir.)

Peygamber efendimiz; helvayı ve balı ekmek tiridini, hurma tiridini sebze yemeklerini severdi. Efendimize süt getirilip sunulduğu zaman “Sütte iki bereket vardır.” buyurdu.⁴⁷⁴

Abdullah bin Abbas anlatır: Ben ve Halid bin Velid, Kâinâtın efendisi ile birlikte Teyzem Meymune bint-i Haris’in evine vardık. Ümmü Hufeyd, Kâinâtın efendisine tere yağı ve süt hediye etmişti.

Teyzem “Hediye edilen süttten size vereyim mi?” diye sordu. Kâinâtın efendisi “Olur!” buyurdu. Teyzem gitti. Bir kabla süt getirdi.

Kâinâtın efendisi, alıp ondan içti. Ben, Kâinâtın efendisinin sağında idim. Halid bin Velid, solunda bulunuyordu. Resûlullah, süttten artanını bana verip “Sen, iç! İstersen, tercihen Halid’e ikram et!” buyurdu.

“Ben, senin artığını içmekte, hiçbir zaman, hiçbir kimseyi, kendime tercih etmem!” dedim.

Bunun üzerine, Resûlullah efendimiz, “Allah’ın bir yiyecek yedirdiği kimse “Allahümme barik lena fihi ve at’amna hayran minhü, Allah’ım! Sen, bu yemekte bizim için bereket ihşan et! Bize, ondan daha hayırlısını da, yedir!” desin!

⁴⁷¹ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, s. 306.

⁴⁷² İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, IV, 81.

⁴⁷³ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 196.

⁴⁷⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 393.

Allah'ın, süt içirdiği kimse de “Allahümme barik lena fihi ve zidna minhü, (Allah'ım! Sen, bu sütte bizim için bereket ihsan et ve ondan, bize ihsanını artır.)” desin! Çünkü, yiyeceğin, içeceğin yerini, süttten başka bir şey tutar değildir.” buyurdu.”⁴⁷⁵

Medîneli Müslümanlar, hurmalarının ilk çıkanını, turfandasını gördükleri zaman, onu, Peygamber efendimize getirirler; Resûlullah efendimiz de, eline alıp bereket duası yaptıktan sonra, gördüğü çocuklardan en küçüğünü çağırır, ona verirdi. “Bir evde hurma bulunmazsa, o evin halkı açtır.” buyururdu.

Enes bin Mâlik'in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, kabak yemeğini severdi. İçinde kabak bulunan bir yemek getirildiği zaman, kabağı, bulunup Peygamber efendimizin önüne doğru itilirdi. Resûlullah efendimiz koyunun en lezzetli eti, sırt eti olduğunu bildirirdi.⁴⁷⁶

Ümmü Eyyub'a “Resûlullah aleyhisselâm, evinizde yedi ay oturmuştu. Kâinâtın efendisinin, en sevdiği yemek hangisi idi?” diye soruldu.

Ümmü Eyyub “O'nun, kendisi için ne bir yemeğin yapılmasını emrettiğini gördüm, ne de, sevmediği bir yemeği yediğini gördüm. Kendisine, herise, keşkek yapar, hoşuna gittiğini görürdük de, bu yemek, beş günde, altı günde, on günde bir hazırlanırdı.” dedi.⁴⁷⁷

Ebû Musa'l'Eş'ari'den de “Kâinâtın efendisinin, tavuk eti yediğini gördüm.” dediği bildirilmiştir.

Peygamber efendimiz, yemeğin dibinde kalanını yemeyi sever. “Her kim, bir çanakta, kabta yemek yedikten sonra onu sıyırsa, o, onun için istiğfar eder!” buyururdu.

Peygamber efendimiz, yeşil hurma ile birlikte kavun yer yeşil hurma ile birlikte hıyar yerdi. “Bunun sıcaklığını, onun soğukluğu ile, onun soğukluğunu da, bunun sıcaklığı ile keser, tadil ederiz!” buyururdu.⁴⁷⁸

Peygamber efendimizin, şöyle buyurdıkları da, bildirilir: “Ey Ebû Zer! Et pişirdiğin zaman, onun suyunu çoğalt da, komşularını gözet, ondan, onlara da, paylaşır.”⁴⁷⁹

“Komşusu, aç olduğu halde, karnını doyuran kimse, kamil mü'min değildir!”

“Allah'a ibadet ediniz! Yemek yediriniz! Selamı yayınız ki, Cennetlere giresiniz!”⁴⁸⁰

“Bir kişinin yemeği, iki kişiye yeter. Üç kişinin yemeği, dört kişiye yeter. Dört kişinin yemeği, sekiz kişiye yeter!”⁴⁸¹

⁴⁷⁵ Ebu Dâvûd, “Eşribe”, 21; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 284; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 397; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 220.

⁴⁷⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 391-393; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 188; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, s. 310.

⁴⁷⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 393.

⁴⁷⁸ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 213.

⁴⁷⁹ Tirmizî, “Et'ime”, 30; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 149; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 232.

⁴⁸⁰ Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 14; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 259; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, V, 29.

⁴⁸¹ İbn Mace, “Et'ime”, 2.

Esmâ bint-i Ebî Bekr, pişen yemeğin kaynaması ve dumanı geçinceye kadar örtülü bulundurulmasını tavsiye eder ve Kâinâtın efendisinin “O, en büyük berekettir!” buyurduğunu işittim, derdi.

Resûlullah efendimiz, Mekke’nin fethinde Amcası Ebû Tâlib’in kızı Hazreti Ümmühani’nin evine varmıştı. Ona “Yanınızda, yiyecek bir şey var mı?” diye sordu. Hazreti Ümmühani “Hayır! Yalnız, kurumuş ekmek kırıntıları ve Sirke var! Fakat, bunları, sana sunmağa hayâ ederim!” dedi.⁴⁸²

Peygamber efendimiz “Onları, getir. Suyun içine ufala. Tuz da, getir!” buyurdu. Sirkeyi, onun üzerine döküp yedikten sonra yüce Allah’a şükretti.

“Ey Ümmühani! Sirke, ne güzel katıktır! Sirkesi bulunan bir ev, katıktan mahrum sayılmaz!” buyurdu.

“İçeceklerin hangisi daha lezzetlidir?” diye sorulduğu zaman, Peygamber efendimiz “Tatlı ve serin sudur!” buyurmuştur.⁴⁸³

Peygamber efendimiz, Büyütüssukya’dan getirilen tatlı sudan içerdi. Büyütüssukya’daki su, Medîne’ye iki günlük yerde idi.⁴⁸⁴

Peygamber efendimiz “Sizden biriniz, bir şey yerken sağ eli ile yesin. Bir şey içerken de, sağ eli ile içsin. Çünkü, Şeytan, sol eli ile yer, sol eli ile içer!”

“Sizden biriniz, bir şey içerken, kabın içine solumasın!” buyurmuş, yenileceklerin ve içileceklerin içine solunmasını yasakladığı gibi altın ve gümüş kablaların içinde yeyip içmeyi de, kesin olarak yasaklamıştır.

Peygamber efendimiz, su içerken, bir bardak suda iki üç kere nefes alır ve “Bu, daha yararlı ve daha kandırıcıdır.”

“Sizden biriniz, bir şey içeceği zaman, bir solukta içmesin.”

“Develer gibi, bir solukta içmeyiniz! İki veya üç solukta içiniz! Sonra, içeceğiniz zaman “Bismillah!” ve ağzınızı su kabından kaldırdığınız zaman da “Elhamdülillah!” deyiniz!” buyurmuştur.⁴⁸⁵

Nevfel bin Muaviye “Kâinâtın efendisi, bir şey içerken üç kerre nefes alırdı. Evvelinde yüce Allah’ın ismini anar, Besmele çeker, sonunda da, Elhamdü lillah diyerek hamd ederdi.” demiştir.⁴⁸⁶

Hazreti Aişe’nin bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, kendisi için kırba içinde sabahleyin kurulan şırayı akşamleyin içerdi. Akşamleyin kurulan şırayı da, sabahleyin içerdi.

⁴⁸² Tirmizî, “Et’ime”, 35; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 59; İbn Asâkir, *Tarihu Dimaşk*, IV, 243; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 181; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledüniyye*, s. 307.

⁴⁸³ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 391.

⁴⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 100; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 154.

⁴⁸⁵ Tirmizî, “Eşribe”, 13.

⁴⁸⁶ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 228.

Yemekten önce ve yemekten sonra el yıkamak ve sağ el ile yemek ve sağ el ile içmek Resûlullahın adeti idi. Yemekten evvel el yıkarken, önce gençler, yemekten sonra, önce yaşlılar yıkardı.⁴⁸⁷

Tabağın kenarından yemek, kendi önünden yemek, sağ ayağı dikip, sol ayak üstüne oturmak Resûlullahın sünnetidir. Çok sıcak şey yimemeli ve koklamamalıdır. Yerken hiç konuşmamayı Peygamber efendimiz uygun görmezdi. Ateşe tapanların adetidir. Neş'eli konuşmalıdır. Tuz ile başlamak ve bitirmek Resûlullahın sünnetidir ve şifâdır.

Yeme ve içme bilgisini öğrenmek, ibadet bilgisini öğrenmekten önce gelir. İslamiyette, önce çıkan bid'atten biri, doyuncaya kadar yemektir. Hergün et yemek, kalbe sıkıntı verir. Melekler sevmez. Eti az yemek ise ahlakı bozar. Sofra, yani yaygı üstünde yemek ve bunu yere sermek hoş olur. Sofra, deriden olurdu. Bitkisel yemek çok iyidir. Nebati yemek bulunmayan sofraya akılsız ihtiyara benzetilmiştir.

İmâm-ı Ca'fer-i Sadık, "Malı ve evladı çok olmak isteyen bitkisel yemek çok yisin!" buyurmuştur. Önce sofraya oturmalı, yemeği sonra getirmelidir. Peygamberimiz, "Ben kulum. Kullar gibi, yere oturup yirim" buyurdu.⁴⁸⁸

Acıkmadan yimemeli, çok yememelidir, doymadan kalkmalı, şaşacak şey olmadan gülmemeli. Peygamber efendimiz, "İyiliklerin başı açlıktır.

⁴⁸⁷ Müslim, "Eşribe", 142; Ebu Dâvûd, "Et'ime", 20; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 8, 33; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 43; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 315.

⁴⁸⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 381; Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 86.

Kötülüklerin başı toüuktur” buyururdu. Yemeğin tadı, açlığın çokluğu kadar artar. Tokluk, unutkanlık yapar. Kalbi kör eder, alkollü içkiler gibi, kanı bozar. Açlık, akli temizler, kalbi parlatır.

Fasıklarla, kötü kimselerle birlikte yememeli, içmemelidir. Kaynar yemekleri, örtülü olarak soğutmalıdır. Resûlullah efendimiz, “Sağ el ile yiyiniz. Sağ el ile içiniz” buyururdu. Peygamberimiz, ekmeği sağ eli ile alır, sonra karpuzu sol eli ile yirdi. Ekmeği bir eli ile değil, iki eli ile koparmalıdır.⁴⁸⁹

Lokma küçük olmalı ve iyi çiğnenmelidir. Sağına, soluna, havaya bakmamalı, lokmasına ve önüne bakmalıdır. Ağzını çok açmamalıdır. Sofrada elini, üstüne, başına sürmemelidir. Öksüreceği ve aksıracağı zaman, başını geriye çevirmelidir.

Çağırılmayan sofraya oturmamalıdır. Sofrada herkesten çok yememelidir. Karnı doyunca, bunu günah işlemekte kullanmamak için dua etmelidir. Bunun kıyametteki hesabını düşünmelidir. İbadet yapmaya kuvvetlenmek niyeti ile yimelidir. Aç iken de, yavaş yavaş yimelidir. Önce büyükler başlamalıdır. Üçten çok “ye” diyerek, kimseye sıkıntı vermemelidir. Birlikte yediği zaman, misafirleri doymadan, yemekten elini çekmemelidir.

Resûlullah efendimiz az yer çok yememek üzerinde çok dururdu.

“İnsan kalbi, tarladaki ekin gibidir. Yemek, yağmur gibidir. Fazla su, ekini kuruttuğu gibi, fazla gıda kalbi öldürür.”Çok yiyeni, çok içeni Allahü teâlâ sevmez” buyururdu.

Resûlullah, midenin üçte birinin yemeklere, üçte birinin içeceklerle ayrılmasını tavsiye buyururdu. Üçte birinin hava payı, yani boş olması en aşağı derecedir. En iyi derece, az yemek ve az uyumaktır. Çok yemek, hastalıkların başı, az yemek ilaçların başıdır. Bir kişilik yemek, iki kişiye yetişir. Misafir, ev sahibinden tuz ile ekmekten başka şey beklememelidir. Ev sahibi, misafire lokma uzatmalıdır. Eline su dökmelidir.

Halife Harunürreşid, misafirinin eline ibrikle su dökerdi. Misafirin sevdiği şeyi, ağzına vermelidir. Temiz yere düşürdüğünü alıp ona vermelidir. Kirlendi ise, kediye ve başka hayvanlara bırakmalıdır. Böyle evin bereketi artar. Torunlarına bile ulaşır. Yere düşenler toplanmazsa şeytan yer. Kapta kalanı sıyırıp, yemek sünnettir. Hoşaf, ayran gibi şey artığına su koyup, çalkalayıp içmek çok sevabdır. Tabakta, bardakta artık bırakmak caizdir. Resûlullah, müminin artığını yimesini severdi.

Yemekten sonra dişleri misvak ile kürdanla temizlemek Resûlullahın sünnetidir. Temizliktir. Temizlik îmânı kuvvetlendirir. Yemekten sonra ev sahibine, bereket, rahmet ve mağfired ile dua edilir. Sonra, gitmeye izin istenir. Yemeğe dâvet edilir.

Yemekte korkunç ve iğrenç şeyler söylememelidir. Ölümünden, hastalıktan, bahsetmemeli. Sofraya gelen yemeklere bakmamalıdır. Bir lokmayı yutmadan önce, ikinciye eline almamalıdır. Yemek arasında, birşey için, hatta namaz için, sofradan kalkmamalıdır. Namazı önce kılmalıdır.

⁴⁸⁹ Müslim, “Eşribe”, 142; Ebu Dâvûd, “Et’ime”, 20; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, II, 8, 33; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 43; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 315.

Eğer, hazırlanmış yemekler soğuyacak veya bozulacak ise ve namaz vakti, yemekten sonra kılmaya elverişli ise, namazdan önce yemelidir. Yemek kaldırıldıktan sonra, sofradan kalkmalıdır. Yol üstünde, ayakta, yürürken yimemelidir.

Ağzında, elinde et, yemek kokusu varken yatmamalıdır. Çocukların elini de yıkamalıdır. Tok iken yatmamalıdır. Gıda maddelerini, lüzumu kadar ölçerek almalı, ölçüsüz, çok almamalıdır. İsrâf olur. Yiyecek ve içecek kapları, kapaklı olmalıdır. Nehirden, havuzdan eğilip, ağız ile içmemelidir. İbrik, desti ağzından da içmemelidir. Fincanın, bardağın kırık yerinden içmemelidir.

Yazın, serin içmelidir. Resûlullah serin şerbet içmesini severdi. Zemzem ayakta içilebilir. Yolcu, her suyu ayakta içebilir denildi. Aç karna su içmemelidir. Suyu yavaş yavaş emerek içmelidir.

Resûllah efendimiz keşkek yemeğini severdi. Herise, yani keşkek pişirmesini, Peygamber efendimize, Cebrail aleyhisselâm öğretti. Herise, insanı çok kuvvetlendirir. Bütün Peygamberler arpa ekmeği yemiştir. Resûlullah kabak tatlısını ve mercimek çorbasını, av etini ve koyun etini severdi. Koyunun kol ve göğüs ve kürek tarafını severdi. Oğlağın kürek etini çok severdi. Oğlak etinin hazmı kolaydır. Herkes için uygundur.⁴⁹⁰

Erkek hayvan eti, dişiden ve esmer et beyazdan daha kolay hazm olur. Hazmının kolaylığı ve lezzeti bakımından koyunun eti, ineğin sütü daha iyidir. Av etlerinin en iyisi geyik etidir. Tavşan eti helaldir. Peygamberimiz yemiştir. İdrar söker, fazlası uykusuzluk yapar. Herkes için uygundur. Kuş, piliç eti herkes için iyidir. Kümes hayvanlarından eti en iyi olanı tavuktur.

Peygamberimiz, “Sirke, ne güzel yiyecektir”⁴⁹⁰ buyurdu. Sirke, en faydalı yemektir. Hurma da yemektir. Yani ekme ile yenir. Üzüm, hem yemektir, hem de meyvedir. Üzümü ekme ile yemek sünnettir. Hurmayı tek yemek sünnettir.

Kuru üzüm, ceviz, badem yemek sünnettir. Balda şifâ vardır. Yetmiş Peygamber bala bereket ile dua etmiştir. Resûlullah efendimiz, hurmayı çok severdi. Hurma ile kavun, karpuzu birlikte yedi. Kavun, karpuz böbrekleri temizler, baş ağrısını giderir. Solucan düşürür. Gözlere kuvvet verir. Resûlullah serin şerbetleri çok severdi. Pilav yerken salevât-i şerife okumalıdır.

Peygamber efendimiz, baklayı kabuğu ile yemeyi medh etti. Habbetüssevda, yani çörek otu derdlere devadır buyurdu. Cevizi peynirle yemek şifâdır. Bunları yalnız yemek zarardır. Bir şey ile beraber yemelidir. Üzüm çekirdeği zararlıdır. Efendimiz, üzüm salkımını sol eline alır, üzümü sağ el ile yedi. Ayva, kalbden sıkıntıyı giderir. Her kavun, karpuz ve narda bir damla Cennet suyu vardır. Bir narı yalnız yemeli, bir damlası boş yere gitmemelidir. Nar, çarpıntıya iyidir. Mideyi kuvvetlendirir. Et kısmı ile birlikte sıkılıp içilirse, safra söker, peklığı giderir. İncir, kalbe ferahlık verir. Kuluncu, sindirim organı sancılarını giderir.

⁴⁹⁰ Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 188.

Yeşil hıyarı tuz ile yemek, cevizi hurma ile bal ile yemek Resûlullahın sünnetidir. Peygamberimiz, patlıcanı medhetti ve zeytin yağlı yapınız buyurdu. Semizotunu da medh buyurdu. Kereviz, unutkanlığı giderir. İdrar söker. Kan ve süt yapar. Karaciğeri temizler. Harşef, ya'ni enginar, safra taşını eritir, kanı temizler, damar sertliğine iyi gelir. Ter kokusunu da giderir.

Bir memlekete gelenin, önce biraz çiğ soğan yimesi sıhate iyidir. Soğan, mikroplara karşı koyma gücünü arttırır. Soğandan sonra kereviz yinirse, fena kokusunu giderir. Sedef otu yemekle de kokusu gider denildi. Resûlullahın son yediği yemeğin içinde soğan vardı. "Soğan ve sarımsağı pişmiş olarak yiyiniz", buyururdu. Bunların kokusundan melekler incinir. Turp, idrar söker. Hazmı kolaylaştırır.

Resûlullahın ev içinde ve ev dışındaki hâlleri

Hazreti Hüseyin anlatır: Peygamber efendimizin ev içindeki meşgalesini Babamdan sordum. Babam şöyle anlattı:

Peygamber efendimiz, evine girişinden itibaren vaktini: Allah'a ibadete, evhalkının işlerine ve kendi şahsi işlerine aid olmak üzere üçe ayırmıştı.

Şahsına ayırdığı vakti de, kendisiyle insanlar arasında bölüştürmüştü. O vakitte, yanına insanlardan ancak seçkin sahabileri girerdi. Halka, dinî meseleleri, onlar aracılığı ile tebliğ eder, halkı ilgilendiren hiçbir şeyi yanında tutmaz, biriktirmezdi.

Peygamber efendimizin, Ümmetine aid vakti, fazîlet sahiplerine, dindeki üstünlük derecelerine göre bölüştürüp kendilerini ona göre huzûruna çağırarak adedi idi. Onlardan kimisi bir hacetli, kimisi iki hacetli, kimisi de, daha çok hacetli idi.

Peygamber efendimiz, onların dini hacetleriyle meşgûl olur, sorularına gereken cevapları verir, sonra da "Bunları, burada bulunan, burada bulunmayanlara tebliğ etsin! Bana kendisi gelip hacetini arz edemeyen kimsenin hacetini siz bana arz ediniz. Muhakkak ki, hacetini arz edemeyenin hacetini arz eden kimsenin ayaklarını Kıyamet gününde Allah, Sırat üzerinde sabit kılar!" buyururdu.

Peygamber efendimizin yanında bundan başka bir şey anılmaz, dile getirilmezdi. Zaten, kendisi de, hiç kimseden, bundan başkasını kabul etmezdi.

Peygamber efendimizin huzûruna girenler, tâlib olarak girerler, en büyük ilim zevkini tatmış ve onlara delalet edici oldukları halde, çıkarlardı!.

Hazreti Hüseyin babasından, Peygamber efendimizin, evinden çıkışında ne yaptığını sordu. Bunları da şöyle anlattı:

Kâinâtın efendisi, dışarıda konuşmazdı. Ancak, konuşması, Müslümanlara yararlı olacak, onları, birbirlerine ısındırarak, aralarındaki tefrikayı, soğukluğu kaldıracak ise, konuşurdu.

Her kavmin yüksek hasletli kişisine ikram eder ve onu, kavminin üzerine vâli yapardı.⁴⁹¹ Halkı, sakındırır ve onlardan da, sakınırdı. Hiçbir kimseden güler yüzünü ve güzel huyunu esirgemezdi.

Eshâbını göremese, arar, halka, aralarında olan bitenleri sorardı. İyiliği, över ve berkiştirir, kötülüğü ise, yerer ve zaifletirdi. Kendisinin her işi, itidal üzere idi, ihtilafsızdı. Gaflete düşerler endişesiyle, Müslümanları uyarmaktan geri durmazdı. Her hali mutad idi.

Resûlullah efendimizin, ibadet ve taat için kendisinde tam bir istidad vardı. Ne hakkı tecavüz, ne de, onu yerine getirmekte kusur ederdi. Kendisine yakın olanlar, insanların en hayırlıları idiler.

O'nun katında Eshâbın en üstünü, öğütü en şumüllü ve mertebeye en büyüğü de, muhtaclara yardımını ve iyiliği en güzel olandı. Kâinâtın efendisi, Allah'ı anmadıkça, ne oturur, ne de, kalkardı.

Mecliste yerlerden bir yeri kendisine belirlemez, böyle yapmayı, men ederdi. Nerede olursa olsun, oturan bir cemaatin yanına vardığı zaman, üst başa geçmez, meclisin sonuna oturur ve böyle yapmalarını, Müslümanlara da, emrederdi.

Kendisiyle birlikte oturan herkese nasibini verir, öyle ikram ederdi ki, herkes, Resûlullah katında, kendisinden daha kıymetli bir kimse yok sanırdı. Kendisiyle oturan veya gelip hacetini arz eden kimsenin her şeyine, dönüp gidinceye kadar katlanırdı.

Bir kimse, kendisinden bir hacette, istekte bulununca, onu red etmez, verir, yahut, tatlı ve yumuşak dille geri çevirirdi. Onun güzel ahlakı, bütün insanları, içine alacak kadar genişti.

Onlara şefkatli bir baba olmuştu. Hak hususunda herkes, O'nun katında eşit idi. Peygamber efendimizin meclisi; bir ilim, hayâ, sabır ve emanet meclisi idi.

Meclisinde ne sesler yükselir, ne bir kimse suçlanır, ne de, işlenmiş bir kusur ve hata açığa vurulurdu. Kâinâtın efendisinin meclisinde bulunanlar, birbirlerinin dengi olup birbirlerine karşı üstünlükleri, ancak takva yönündendi. Hepsi de, alçak gönüllü idiler.

Büyüklere tazim ederler, küçüklere şefkat ve merhamet gösterirler, ihtiyaç sahiplerini, başkalarına tercih edip ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar, garib, yabancı olanları korur ve kollarlardı.

Peygamber efendimiz daima güler yüzlü, yumuşak huylu idi. Esirgemesi, bağışlaması boldu. Katı kalbli değildi.

Hiç kimse ile çekişmezdi. Hiç bağıırıp çağırılmaz, kötü söz söylemezdi. Hiç kimseyi ayıplamazdı. Cimri değildi. Hoşlanmadığı şeye göz yumardı. Umanı, umutsuzluğa düşünmez, bir şey hakkındaki hoşnudsuzluğunu açığa vurmazdı.

Resûlullah efendimiz üç şeyden uzak dururdu:

İnsanlarla çekişmekten,

Çok konuşmaktan,

⁴⁹¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 254; Vâkıdî, *el-Megazi*, III, 925; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 262.

Yararsız, boş şeylerle uğraşmaktan.

İnsanları da, üç şeyde kendi hallerine bırakırdı:

Hiçbir kimseyi ne yüzüne karşı, ne de, arkasından kınamaz, ayıplamazdı.

Hiç kimsenin ayıp ve kusurunu araştırmazdı.

Hiç kimseye, hakkında sevaplı ve hayırlı olmayan sözü söylemezdi.

Peygamber efendimiz, konuşurken, huzurunda bulunanlar, başlarına kuş konmuş gibi, sessiz ve hareketsiz dururlar, sözünü bitirip susunca, söyleyeceklerini söylerler, fakat, kendisinin yanında asla tartışmaz ve çekişmezlerdi.

Peygamber efendimizin yanında birisi konuşurken, konuşmasını bitirinceye kadar öbürleri susarlardı. Peygamber efendimizin yanında en sonrakinin sözü ile en öncekinin sözü farksızdı.

Meclisinde bulunanlar, bir şeye gülerlerse, O da, onlara uyararak güler, bir şeye hayret ederlerse, O da, onlara uyararak hayret ederdi.

Huzûruna gelen gariplerin, yabancıların sözlerinde ve sorularındaki kabalık ve kırıcılığa Eshâbı da, kendisi gibi davransınlar diye katlanırdı.

“Bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacını talep ettiğini gördüğünüz zaman, ihtiyacını ele geçirmesi için ona yardım ediniz!” buyururdu.

Gerçeğe uygun olmayan övmeyi kabul etmezdi. Hakka tecavüz etmedikçe, hiç kimsenin sözünü kesmezdi. Hakka tecavüz ettiği zaman da, ya onu men ederek sözünü keser, yahut Meclisten kalkıp giderdi. Kâinâtın efendisinin susması, dört şey üzerine; hilm, hazer, takdir, tefekkür üzerine idi.

Takdir, insanlara eşit bakış ve dinleyişte; Tefekkür, dünya ve Ahiret işlerini düşünmesinde göze çarpardı. Hilm ve sabrı, kendisinde toplamıştı. Dünyaya ait hiçbir şey, kendisini kızdırmazdı.

Hazere gelince; bu haslette, kendisinde dört haslet toplanmıştı: En iyiyi, tâbi olmak için alırdı. Çirkin olan şeyleri, geri durulması için, bırakırdı. Görüşünü, ümmetinin yararına olan şeylerde harcardı. Himmetini, ümmetinin dünya ve Ahiret mutluluklarını sağlayacak şeyler üzerinde toplardı.

Kâinâtın efendisinin herhangi bir şey için “Hayır!” dediği olmazdı. Yapmak istediği bir şey kendisinden istenildiği zaman “Olur!” buyurur, yapmak istemediği bir şey kendisinden istenilince, susar, onu yapmak istemediği, kendisinin bu susuşundan anlaşılırdı.

Herkesin dünya ve ahiret saadeti için çalışırdı. Bir gazâda, kafirlerin yok olması için dua buyurması istendiğinde, “Ben, lanet etmek için, insanların azab çekmesi için gönderilmedim. Ben, herkese iyilik etmek için, insanların huzûra kavuşması için gönderildim,” buyurdu.

Enbiya sûresinin yüzyedinci âyetinin meâl-i şerifinde, “Seni, âlemlere rahmet, iyilik için gönderdik” buyurulmuştur. Bunun için herkesin iyliği için uğraşırdı.

Hind bin Ebi Hale Peygamber efendimizin yürüyüşünü şöyle anlatır:

Kâinâtın efendisi, yürürken, ayaklarını, yerden canlıca kaldırır, iki yanına salınmaz, adımlarını, geniş atar, yüksek bir yerden iner gibi önüne doğru eğilir, vakar ve sükunetle, rahat yürürdü.

Bakmak istediği, bakacağı tarafa, tamamiyle dönerek bakardı.

Etrafına gelişigüzel bakınmazdı.

Yer yüzüne bakışı, semaya bakışından uzundu.

Yer yüzüne bakışı da, göz ucu ile idi.

Yürürken, Sahabilerinin gerisinde yürürdü.

Birisiyle karşılaştığı zaman, önce, kendisi selâm verirdi.

Ebû Hüreyre hazretleri de şöyle anlatır:

Yürüyüşte, Kâinâtın efendisinden daha hızlı bir kimse görmedim. Yürürken, yer yüzü, sanki O'nun ayağının altında dürülürdü!

Biz, ardından yetişmek için kendimizi son derecede zorlar, sıkardık. Kâinâtın efendisi ise, yürürken, kendisini hiç sıkıkmazdı.⁴⁹²

Enes bin Mâlik'in bildirdiğine göre: Peygamber efendimiz, birisiyle karşılaştığı zaman, Musafaha eder, o kimse, elini çekmedikçe, Peygamber efendimiz de, elini çekmez, o kimse, yüzünü çevirmedikçe, Peygamber efendimiz de, ondan yüzünü çevirmezdi. (Musafaha; iki kişinin, karşılaşınca, avuçlarının yüzlerini, içlerini birbirine yapıştırıp birbirlerinin yüzlerine bakışmaları demektir.)

Enes bin Mâlik hazretleri anlatır: Efendimize, “Ya Resûlullah! Bâzımız, bâzımıza eğilsin mi?” diye sorduk. “Hayır!” buyurdu. “Bâzımız, bâzımızla kucaklaşsın mı?” diye sorduk. “Hayır! Fakat, Musafaha ediniz!” buyurdu.⁴⁹³

Bera bin Azib de, Peygamber efendimizin “İki Müslüman karşılaşır selâmlaşır ve Musafaha ederlerse, onlar, daha birbirlerinden ayrılmadan önce mağfiret olunurlar!” buyurduğunu bildirir.

Kâinâtın efendisi, daima düşünceli idi. Kendisinin susması, konuşmasından uzun sürerdi. Resûlullah, lüzumsuz yere konuşmazdı. Söze başlarken de, sözü bitirirken de, Allah'ın ismini anardı.

Konuşurken, kısa ve özlü kelimelerle konuşurdu. Resûlullahın sözleri, hep gerçek ve yerinde idi. Resûlullah konuşurken, ne fazla, ne de, eksik söz kullanırdı.

Kimsenin gönlünü kırmaz, kimseyi hor görmezdi. En ufak nîmete bile saygı gösterir, hiçbir nîmeti yermezdi. Bir nîmeti, ne hoşuna gittiği için över, ne de, hoşlanmadığı için yererdi.

Resûlullah efendimiz, dünya için, dünya işleri için kızmazdı. Fakat, bir hak çiğnenmek istenildiği zaman, onun hakkını almadıkça, hiçbir şey, kızgınlığının önüne geçemezdi.

⁴⁹² Tirmizî, “Menâkıb”, 12; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 350; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 380; İbn Asâkir, *Tarihu Dımaşk*, III, 267; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 282.

⁴⁹³ İbn Mace, “Edeb”, 15.

Kendi şahsı için asla kızmaz ve öc almazdı. Bir şeye işaret edeceği zaman, parmağı ile değil, bütün eli ile işaret ederdi. Hayret ve taaccüp ettiği zaman, elinin duruşunu, tersine çevirir, yani avucu göğe doğru ise, onu, yere doğru, yere doğru ise, göğe doğru çevirirdi. Konuşurken, el hareketi yapar, sağ elinin avucunu, sol elinin baş parmağının iç tarafına vurur dururdu. Kızdığı zaman, kızgınlıktan hemen vaz geçer ve kızgınlığını belli etmezdi.

Neşelendiği, ferahlandığı zaman, gözlerini yumardı. En fazla gülmesi, gülümsemektir. Gülümserken de, ağızındaki dişleri, inci taneleri gibi görünürdü.⁴⁹⁴

Ebû Sa'id-i Hudrî hazretleri anlatır: Resûlullah efendimiz, hayvana ot verirdi. Deveyi bağlardı. Evini süpürürdü. Koyunun sütünü sağardı. Ayakkabısının söküğünü dikerdi. Çamaşırını yamardı.⁴⁹⁵ Hizmetçisi ile birlikte yerd. Hizmetçisi el değirmeni çekerken yorulunca, ona yardım ederdi. Pazardan öte beri alıp torba içinde eve getirirdi. Fakirle, zenginle, büyükle, küçükle karşılaşınca, önce selâm verirdi. Bunlarla müsafaha etmek için, mübarek elini önce uzatırdı.

Köleyi, efendiyi, siyahı ve beyazı bir tutardı. Her kim olursa olsun, çağırılan yere giderdi. Önüne konulan şeyi, az olsa da, hafif, aşağı görmezdi. İyilik etmesini sever idi. Herkesle iyi geçinirdi. Güler yüzlü, tatlı sözlü idi. Söylerken gülmezdi.

Üzüntülü görünürdü. Fakat, çatık kaşlı değildi. Aşağı gönüllü idi. Heybetli idi saygı ve korku hasıl ederdi. Fakat, kaba değildi. Nazik idi. Cömerd idi. Fakat, israf etmez, faydasız yere birşey vermezdi. Herkese acır idi. Kimseden birşey beklemezdi. Saadet, huzûr isteyen, Onun gibi olmalıdır.

Her Müslüman Resûlullahın bu hallerini kendine örnek almalıdır. Allahü teâlânın ahlakı ile ahlaklanmak, her müslümana lazımdır. Çünkü, Resûlullah efendimiz “Allahü teâlânın ahlakı ile huylanınız!” buyurdu.

Mesela, Allahü teâlânın sıfatlarından biri “Settar”dır. Yani günahları örtücüdür. Müslümanın da din kardeşinin aybını, kusurunu örtmesi lazımdır. Allahü teâlâ, kullarının günahlarını affedicidir. Müslümanlar da, birbirlerinin kusurlarını, kabahatlerini affetmelidir. Allahü teâlâ kerimdir, rahimdir. Yani lütfü, ihsanı boldur ve merhameti çoktur. Müslümanın cömerd ve merhametli olması lazımdır. Bütün güzel ahlak da böyledir.

Resûl aleyhisselâmın güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlaklanması lazımdır. Böylece, dünyada ve ahirette felaketlerden, sıkıntılardan kurtulmak ve O ikicihan efendisinin şefaatine kavuşmak nasip olur.

Resûlullahın giydiği elbiseler

⁴⁹⁴ Kadı İyâz, *Şifâ-i Şerif*, s. 132.

⁴⁹⁵ Tirmizî, *Şemâil-i Şerif*, s. 343.

Peygamber efendimizin bir tane Hıbere elbisesi vardı. Hıbere; pamuk ve keten ipliğinden dokunan çizgili, yollu Yemen kumaşına denir. Peygamberimiz, Hıbere elbisesini giymeyi çok severdi.

Peygamberimizin, bir de Uman işi iki İzar'ı vardı. Belden aşağısına tutulan fota ve peştamala İzar denir. Peygamberimizin, kıldan dokunmuş, üzerinde deve semerlerini andıran birtakım çizgiler bulunan İzarımsı bir fotası daha vardı ki, bununla, dışarı çıktığı, olurdu.

Ebû Bürde “Ziyâretine vardığımız zaman Hazreti Âişe, bize Mülebbede diye anılan sıyrılmış, keçeleşmiş bir elbise ile Yemen’de yapılan kalın bir İzar çıkarıp yemin ederek “Resûlullah aleyhisselâmın Ruhu, işte, bunların içinde alındı!” dedi.”⁴⁹⁶

Peygamberimiz, soğuk kış gecelerinde namazlarını da, dokuması ne pek sert, ne de, pek yumuşak olmayan yün bir fota tutunmuş olarak kılardı.

Peygamberimiz, erkek Mü'minlerin, bellerine tuttıkları İzar'ı, ancak, bacağına yarısına, yumuşak etine ve biraz daha aşağısına kadar uzatabileceklerini, fakat, topuklara kadar uzatamayacaklarını bildirmiş.

Büyüklik taslamak için izarlarını yerde sürükleyen erkeklere, Kıyamet gününde, yüce Allahın Rahmet nazarıyla bakmayacağını haber vermiş Cabir bin Süleym'e “İzarını, yarı bacağına kadar kaldır! Bunu, yapamazsan, topuklarına kadar uzat! Yerde sürüklenecek kadar uzatmaktan sakın! Çünkü, bu, gurur alâmetidir. Allah ise, gururlanmayı sevmez!” buyurmuştur.⁴⁹⁷

Bunun için, Abdullah bin Ömer, İzarını, bacaklarının yarısına kadar uzatır, gömleğini onun üzerinde, Ridasını da, gömleğinin üzerinde bulundururdu.

Peygamberimizin, giyinip gelen Heyetlerin yanına çıktığı Hadrami Ridasının uzunluğu: Dört arşın, eni: İki arşın bir karış kıymeti de: Bir dinardı. Rengi, yeşildi.

Peygamberimizin bu Ridası, Halifeler devrinde dürülüp bir bohça içinde Halifeler katında bulundurulurdu. Halifeler, Ramazan ve Kurban bayramlarında onu giyerlerdi.

Peygamberimizin Suhar işi iki elbisesi vardı. Suhar, Uman'da bir kasabadır. Peygamberimizin Suhar işi gömleği de, vardı. Suhar kasabasında yapılan gömlek, Suhari diye anılır. Peygamberimizin en çok sevdiği elbise, Kamis (Gömlek) idi. Kamis, yalnız pamuk ipliği ile dokunmuş bezden yapılan gömleğe denir. Peygamberimizin gömleklerinin boyları kol uzunluğu, bileğe kadardı. Habeş Necaşisinin Peygamberimize gönderdiği hediyeler arasında bir de, gömlek vardı.

Peygamber efendimizin, tek kat pamuk ipliğinden dokunmuş bezden yapılmış gömleği vardı. Suhul, Yemen kariyelerinden olup orada tek kat pamuk ipliğinden dokunmuş bezden yapılan

⁴⁹⁶ Müslim, “Libâs”, 57; Ebu Dâvûd: ‘Libâs’; 7; İbn Mace, “Libâs”, 1; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 453; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 326.

⁴⁹⁷ Ebu Dâvûd, “Libâs”, 27; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 325; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 321.

elbiselere Suhuliye denir. Habeş Necaşisinin Peygamberimize gönderdiği hediyeler arasında bir de, don bulunuyordu.

Peygamberimizin beyaz bir elbisesi de vardı. Efendimiz, “Elbiselerinizden, beyazını giyiniz! Dirileriniz, beyaz elbise, giysin. Ölülerinizi de, beyaz kefene sarınız! Çünkü, o, giyimlerinizin hayırlısı ve iyisidir!” buyurmuştur.⁴⁹⁸

Peygamberimizin yeşil elbise giydiği de, görülmüştür. Ebû Rimse, Peygamberimizi, üzerine iki parça altlı üstlü, yeşil elbise giymiş olduğu halde, gördüğünü söyler.⁴⁹⁹

Peygamberimiz, kırmızı (Alacalı) Hulle de, giyerdi. Bera’ bin Azib “Kırmızı (Alacalı) Hulle içinde, saçları, kulak yumuşağına ulaşanlar arasında Resûlullah aleyhisselâmdan daha güzelini görmedim!”⁵⁰⁰ demiştir. Peygamberimizin Cuma ve Bayramlarda, üzerine giydiği kırmızı bir Cübbesi vardı. Peygamberimizin bir tane de, Yemen işi Cübbesi bulunuyordu. Peygamberimiz, yenleri (Kol ağızları) dar olan Şam işi bu Cübbeyi, seferlerde giyerdi.

Peygamberimiz, İran Şahlarının giydikleri Taylesan kumaşından yapılmış, yakasında atlastan bir parça, eteğinin ön ve arkadaki iki açık yanında ve yenleri üzerinde atlastan birer çevre kıvrıntısı bulunan bu Cübbeyi de savaşlarda düşmanlarla karşılaştığı sıralarda giyerdi.

Hazreti Âişe’nin vefâtına kadar yanında bulunan bu Cübbe’yi, ondan sonra, Esmâ bint-i Ebi Bekr almıştı. Peygamberimizin giymiş olduğu bu Cübbenin yıkantısıyla hastalar yikanır, şifâ bulurdu.⁵⁰¹

Dumetülcendel Hâkimi Ükeydir’in öldürülen kardeşi Hassan’ın, erişi ve ırgacı ibrişiyle dokunmuş atlas kumaştan yapılmış, işleme yerlerine altın sırma ile hurma yaprakları işlenmiş Cübbesi, Peygamberimize gönderilmişti.

Peygamberimiz, bu Cübbeyi giyerek Minbere çıkıp oturmuş, hiç konuşmadan Minberden inmişti. Müslümanlar, ellerini, ona, sürüyorlar bakıyorlar güzelliğine hayran oluyorlardı.

Peygamberimiz “Siz, bunun güzelliğine mi şaşıyorsunuz? Bu, pek mi hoşunuza gitti?” diye sordu. “Biz, bundan daha güzel bir elbise görmedik!” dediler.

Peygamberimiz “Varlığım, Kudret Elinde bulunan Allaha yemin ederim ki Sa’d bin Muaz’ın Cennetteki Mendilleri, gördüğünüz şeyden daha güzel ve hoşturlar!” buyurdu.

Peygamberimiz, kendisine hediye edilmiş olan Atlas bir Kaftanı giyip namaz kıldı. Namazdan döner dönmez, onu, nefret edercesine, hemen üzerinden çıkardı.

“Bu, Müttakilere yaraşmaz!” buyurdu. Onu, Hazreti Ömer’e gönderdi. “Ya Resûlallah! Onu, çıkarmakta ne için acele ettiniz?” diye sordular.

⁴⁹⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 449.

⁴⁹⁹ Tirmizî, “Edeb”, 48; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 450; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 97.

⁵⁰⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 450.

⁵⁰¹ Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 327.

Peygamberimiz, “Cebrâil, bunu, giymekten beni nehy etti!” buyurdu. Hazreti Ömer, ağlayarak gelip “Ya Resûlallah! Sen, giymek istemediğin bir şeyi bana verdin!? Bunu ne yapayım?” dedi.

Peygamberimiz “Ben, onu, sana giyesin diye vermedim. Ancak, satasın diye verdim.” Buyurdu. Hazreti Ömer, bu Kaftanı, iki bin dirheme sattı.

Rum Kralı, peygamberimize, Atlstan, altın sırmalı, uzun yenli bir kürk hediye etmişti. Peygamberimiz, onu giyince, halk “Ya Resûlallah! Bu, Sana, Semadan mı indirildi?” dediler.

Peygamberimiz “Pek mi hoşunuza gitti? Varlığım, Kuret Elinde bulunan Allaha yemin ederim ki: Sa’d b. Muaz’ın Cennetteki Mendillerinden bir Mendil bile bundan daha hayırlı, daha güzeldir!” buyurdu.

Sonra da, o Kürkü, Hazreti Cafer b. Ebi Tâlib’e gönderdi. Hazreti Cafer, onu, sırtına giyince, Peygamberimiz “Ben, bunu, sana giyesin diye göndermemistim!?” buyurdu. Hazreti Cafer “Onu, giymeyip de, ne yapacağım?” diye sordu. Peygamberimiz; “Necaşi’ye gönder!” buyurdu.

Peygamberimize, Siyera diye anılan ipekli kumaştan yol yol sarı çubuklu, altlı üstlü bir Elbise hediye edilmişti. Peygamberimiz, bu elbiseyi de, Hazreti Ali’ye gönderdi.

Hazreti Ali’nin onu, giydiğini görünce, Peygamberimizin yüzünde kızgınlık alameti belirdi. “Ben, onu, sana giymen için göndermedim. Başörtüsü olmak üzere kadınlar arasında parçalayasın diye gönderdim.” buyurdu.

Bunun üzerine, Hazreti Ali, onu, parçalayıp Ehl-i Beyt kadınları arasında bölüştürdü.

Habeş Necaşisinin, Peygamberimize gönderdiği hediyeler arasında, Mısır işi bir palto da, bulunuyordu.

Peygamberimizin, yünlü siyah elbise giydiği de, olmuştur.

Hazreti Âişe “Resûlullah aleyhisselâm için, siyah yünden bir elbise yapılmıştı.

Onu, giyip içinde terleyince, yünün kokusunu duydu. Hemen, onu, sırtından çıkarıp bıraktı. Çünkü, O, yalnız güzel kokudan hoşlanırdı.” demiştir.

Hazreti Ömer, çarşıda, Mescid’in kapısında satışı çıkarılan Siyera, İstebak cinsinden ipekli, altlı üstlü bir elbise görüp onu, Peygamberimize getirdi.

“Ya Resûlallah! Bunu, satın alsan da, Cuma günlerinde, bayramlarda, yanına heyetler geldiği sıralarda giysen!” dedi.

Peygamberimiz “Bu, ancak Ahirette nasibi bulunmayanların elbisesidir! Bunu, ancak, Ahirette nasibi bulunmayanlar, giyer!” buyurdu. Sonra, Kendisinde bulunan Atlas bir Cübbe’yi, Hazreti Ömer’e gönderdi. Hazreti Ömer, onu alıp Peygamberimizin yanına geldi. “Ya Resûlallah! Senin “Bu, ancak Ahirette nasibi olmayanların elbisesidir. Bunu, ancak, Ahirette nasibi olmayan, giyer!” buyurduğunu işittim. Sonra da, onu, bana gönderdin!?” dedi. Peygamberimiz “Sen, bunu satıp bedeli

ile bir ihtiyacını karşılayasın, ondan yararlanasın diye gönderdim. Yoksa, giyesin diye göndermedim!” buyurdu.

Peygamberimiz “Şöhret ve gösteriş için elbise giyen kimse onu, bırakıncaya kadar Allah, ondan yüz çevirir!” “Kıyamet gününde, ona zillet elbisesi giydirir!”

“Şöhret ve gösteriş için elbise giyen kimseye, Kıyamet gününde, Allah onun gibisini giydirir.” “Sonra da, onu, ateşle alevlendirir!” buyurmuşlardır.

Bürde; Yemen işi, çubuklu, çizgili kumaş olup İhram gibi, bedene bürünülür.

Aba ve hırkaya da, Bürde denir. Sehl b. Sa’d der ki “Resûlullah aleyhisselâma, bir kadın, dokuduğu kenarlı bir Bürdeyi getirdi.

“Ya Resûlallah! Bunu, kendi elimle dokudum. Sana giydirmeye getirdim.” dedi. Resûlullah da, ihtiyacı olduğu için, onu, kabul etti.

Bu Bürdeyi bürünmüş olarak yanımıza çıktı. Cemaattan biri, ona elini sürüp “Ya Resûlallah! Bu Bürdeden daha güzeli olamaz! Bunu, bana giydirden?” dedi. Resûlullah efendimiz “Olur!” buyurdu.

Mecliste, oturduktan sonra eve döndü. Bürdeyi dürüp o kimseye gönderdi. Cemaat, “Sen, hiç de, iyi etmedin! Resûlullahın giydiği ve ihtiyacı olduğu bir şeyi, kendisinden istedin!? Sen de, bilirsin ki: Resûlullah aleyhisselâm, hiçbir istekliyi red etmez, boş çevirmez!” diyerek kınadılar.

O kimse de “Vallahi, ben, bunu, giymek için istemedim. Fakat, öldüğüm gün, kefenim olsun diye istedim!” dedi.

Gerçekten de, o Bürde, öldüğü gün, kefeni oldu.⁵⁰²

Ka’b bin Züheyr’e verdiği hırka

Resûlullah efendimiz, Tebuk’te, Eyle halkına bir Eman Fermanı yazıp verdiği zaman, eman alameti olmak üzere bir de, Bürde (Hırka) vermişti.

Ebül’Abbas Abdullah bin Muhammed, bu Bürde’yi, onlardan üç yüz dinara satın aldı. Abbas oğulları, bu Hırkaya, seleften halefe tevarüs ettiler.

Halifeler, bayram günlerinde onu üzerlerine giyip Peygamberimize aid Âsâ’yı ellerine alarak dışarı çıktıkları zaman, kalbler ürperir, gözler kararır.

Meşhur Arap şairlerinden Ka’b bin Züheyr, af dilemek ve Müslüman olmak için Peygamberimize gelip içinde “Şüphe yok ki: Resûlullah, doğru yolu gösteren bir Nûr, kötülükleri yok etmek için

⁵⁰² İbn Mace, “Libâs”, 1; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 333; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 454; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 346.

Allahın sıyrılmış keskin, yalın kılıçlarından bir kılıçtır!” beyti de, bulunan (Banet Süad) kasidesini okuduğu zaman, Peygamberimiz, sırtındaki Bürdesini (Hırkasını) çıkarıp ona giydirdi.⁵⁰³

Hazreti Muaviye, halifeliği sırasında, Ka’b bin Züheyr’e “Resûlullahın Hırkasını, bize sat!” diye haber saldı. Kendisine on bin dirhem gönderdi.

Ka’b bin Züheyr “Ben, Resûlullahın Hırkasını giymek hususunda hiç kimseyi, kendime tercih edemem!” diyerek Hazreti Muaviye’nin dileğini reddetti.

Ka’b bin Züheyr, vefât ettiği zaman, Hazreti Muaviye onu, Ka’b’ın oğullarından yirmi bin dirheme satın aldı. Peygamberimizin, Ka’b bin Züheyr’e vermiş olduğu bu mübârek Hırka, Halifeden Halifeye tevarüs edilerek geçti.

Emevi saltanatının çöküşünden sonra ilk Abbasi Halifesi Ebül’Abbas Seffah bin Abdullah bin Muhammed tarafından üç yüz dinara satın alındı.

Bayramlarda Halifeler tarafından giyildi. Halife Muktedir’in, öldürüldüğü zaman kanı, bulaşarak kirlendi. Abbasiler, Mısır’a gelirken, onu, yanlarında getirdiler. Yavuz Sultan Selim, Mısır’ı alıp Halife olduğu zaman Mısır’daki “Mübârek Emanetler” arasında bu mübârek Hırka da, İstanbul’a getirildi.

İstanbul’da Topkapı Hırka-ı Seadet Dairesinde herkes tarafından ziyâret olunan bu mübârek Hırka: 1,24 santim boyunda, geniş kollu siyah yünlü kumaştan yapılmıştır.

Hırkanın içi, kaba dokunmuş krem renk yünlü kumaş kaplıdır. Önünde sağ tarafından 0,23x0,30 eb’adında bir parçası noksandır. Sağ kolunda da, eksiklik vardır. Hırka, yer yer yıpranmıştır.

Müteaddid bohçalara sarılmış olarak 0,57x0,45x0,21 ebadında üstten açılır kapaklı altın bir çekmece içindedir. Hırka-i Seadetin, bu ebadda Sultan III. Murad tarafından yaptırılmış olan altın bir mahfazası da; mevcuttur. Bu mahfaza, sanat itibariyle fevkal’ade olup ayrıca zümrüdlere de bezenmiştir.

Peygamberimizin, zağferan(safran) ile boyanmış bir örtüsü vardı. Bu örtüyü, zevcelerinin evlerinde örtünürdü. Hamisa, dört köşeli ve iki yanı desenli siyah abaya denir. Peygamberimiz, hastalanmadan önce Hamisa’nın üzerinde namaz kılardı.

Hazreti Âişe’nin bildirdiğine göre: Peygamberimiz, bir gün, Hamisanın üzerinde namaz kılarken gözü, desene takılmış, selâm verince “Bu Hamisamı, Ebû Cehm’e götürünüz. Çünkü, bu, biraz önce, namazımdan beni meşgûl etti. Bana, Adiy bin Ka’blardan Ebû Cehm bin Huzeyfe bin Ganim’in Enbicanıye’sini getiriniz!” buyurdu.

Ebû Cehm “Ya Resûlallah! Niçin bunu gönderdiniz?” diye sorunca, Peygamberimiz “Gözüm, namazda onun desenine takıldı.” buyurdu. Bu Hamisa’yı, Peygamberimize, Ebû Cehm, hediye etmişti.

⁵⁰³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 514; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 673; Beyhakî, *es-Sünen*, I, 381.

Enbican, diye anılan şehirde yünden ve desensiz olarak dokunan örtüye Enbicani denir. Peygamberimize, Hayber ganimet eşyasından bir de, Hamisa düşmüştü.

Peygamberimiz, eskimeye yüz tutmuş bulunan bu Hamisa'nın üzerinde de, namaz kılardı. Peygamberimiz, son hastalığında, sıkıntılıandıkça, bu Hamisayı sık sık yüzüne örter dururdu. Hamisa, kendisine sıkıntı verdikçe de, onu atar, yüzünü açardı.⁵⁰⁴

Medine toprağı nemli çorak olduğu için bu Hamisa, Peygamberimizin vefâtında kabrinin tabanına serilmişti.

Beni Dar heyetinden Hani' bin Habib, hicretin dokuzuncu yılında Medîne'ye geldiği zaman, Peygamberimize sırmalı bir elbise hediye etmişti.

Peygamberimiz, bu elbiseyi Amcası Hazreti Abbas'a verdi. Hazreti Abbas "Bunu, ne yapacağım?" diye sordu. Peygamberimiz "Altınını sök, kadınına zinet, ya da, geçimlik yap. Atlasını da, sat, bedelini al!" buyurdu. Hazreti Abbas, bu elbiseyi, Yahudilerden bir adama sekiz bin dirheme sattı.

Enes bin Mâlik der ki "Kral Ziyezen, otuz üç tane yaşlı, dişi deveye satın aldığı bir Hulle'yi, Resûlullah aleyhisselâma hediye etmiş, Resûlullah aleyhisselâm, onu kabul buyurmuştur."

İshak bin Abdullah bin Haris de "Resûlullah efendimiz, yirmi dokuz kadar genç deveye satın aldığı bir Hulle'yi Ziyezen'e hediye etti." demiştir.

Hulle, yemen Bürüd'ünden veya başka bir kumaştan altı üstlü, aynı cinsten Rida ile İzar'dan mürekkep iki parça elbiseye denir. Tek elbiseye Hulle denmez.

Necâşi'nin gönderdiği altın yüzük

Habeş Necaşisi Ashama'nın, Peygamberimize gönderdiği hediyeler arasında, kaşı, Habeş taşından altın bir yüzük de, bulunuyordu.

Peygamberimiz, Ebül'As'ın kızının kızı Ümame'yi çağırıp "Ey kızım! Bunu, sen takın!" buyurdu.⁵⁰⁵

Erkeklerle yalnız gümüş yüzüğün helâl olduğu ve altın, demir ve sarı pirinçten yüzük takmanın haram olduğunu, Peygamberimiz bildirmiştir. Kendisi de, vefât edinceye kadar, yalnız gümüş yüzük kullandı.

⁵⁰⁴ Buhârî, "Salât", 19; Ebu Dâvûd, "Salât", 93; Darimî, "Salât", 101; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 269; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 468.

⁵⁰⁵ Ebu Dâvûd, "Hatim", 8; İbn Mace, "Libâs", 40; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 119; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 407; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 121.

Resûlullah yüzüğünü sağ eline takardı. Sol eline de taktığı görülmüştür. Sağ ele de, sol ele de takmak caizdir. Küçük parmağa veya yanındaki parmağa takılır. Bayramlarda herkesin takması müstehabdır. Gösteriş için, öğünmek için takmak haramdır.

Bir gün, Nu'mân bin Beşîr, Resûlullahın yanına geldi. Parmağında altın yüzük vardı. “Cennete girmeden önce, niçin Cennet zînetini kullanmışsın?” buyurdu. Demir yüzük kullanmaya başladı. Bunu görünce, “Niçin Cehennem eşyası taşıyorsun?” buyurdu. Bunu da çıkardı. Bronz, yanî tunçdan yüzük taktı. Bunu görünce, “Niçin sende put kokusu duyuyorum?” buyurdu.

Nasıl yüzük kullanayım, ya Resûlallah dedi. “Gümüş yüzük takabilirsin. Ağırlığı da bir miskâli (4.8 gr) geçmesin ve sağ eline tak!” buyurdu.

Amr ibni Şu'âyb diyor ki, Resûlullah, altın ve demir yüzükleri çıkartır, gümüş yüzüklere mâni⁵⁰⁶ olmazdı.

Peygamberimiz, Acem Şahına, Rum Kayserine ve Habeş Necaşisine mektup yazdırmak istediği zaman,

- Ya Resûlallah! Onlar, bir mektubu, mühürlü olmadıkça, okumazlar! denilmişti.

Bunun üzerine, Peygamberimiz, gümüşten bir yüzük edindi ki, kaşına üç satır üzerine: ‘Muhammed’ür’Resûlullah” nakş edilmişti. Mühür yüzükteki yazı, aşağıdan yukarıya doğru ‘Muhammed” bir satır, “Resûl” bir satır, “Allah” bir satır olmak üzere, üç satır halinde idi. Peygamberimizin gümüş yüzüğündeki taş, Habeş taşı idi.⁵⁰⁶

Bu gümüş yüzüğün kaşının gümüşten olduğu da, rivâyet edilir.

Amr bin Said, Peygamberimizin yanına gelmişti. Peygamberimiz, onun parmağındaki yüzüğü görünce “Nedir bu elindeki yüzük?” diye sordu. Amr bin Said “Ya Resûlallah! Bu, bir halkadır. Ben, yaptım.” dedi. Peygamberimiz “Onun nakşı, nedir?” diye sordu.

Amr bin Said “Muhammed’ür’Resûlullah” dedi. Peygamberimiz “Bakayım ona?” buyurdu. Onu, alıp Zat Mührü olarak kullandı ve başkalarını, yüzüklerine (Muhammed’ür’Resûlullah) kelimelerini nakş etmekten men etti.⁵⁰⁷

Peygamberimiz, parmağında bu Mühür yüzük bulunduğu halde, vefât etmiştir. Peygamberimiz, Mühür Yüzüğünü, sol elinin serçe parmağına takardı. Sağ eline taktığı da, olurdu.

Peygamberimiz, onun kaşlı tarafını, avucunun içine doğru çevirir, getirirdi. Peygamberimiz, helaya gireceği zaman, yüzüğünü, parmağından çıkarırdı.

Peygamberimizin Mühür Yüzüğünü, vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir, ondan sonra Hazreti Ömer, Hazreti Ömer’den sonra da, Hazreti Osman, parmağına takmıştır.

⁵⁰⁶ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 471, 473; Tirmizî, *Şemâil-i Şerif*, s. 123.

⁵⁰⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 474.

Hazreti Osman, Halife iken, bir gün, Eris kuyusunun başında oturduğu sırada, parmağından çıkarmış, elinde evirip çevirirken, kuyuya düşürmüştür.

Kuyunun bütün suyu çektirildiği, üç gün gidilip gelinip arandığı halde, bu mübârek yüzük bulunamamış kuyunun içinde yok olup gitmiştir.⁵⁰⁸

Yüzük taşına yazı yazma Peygamberimizden sonra da devam etmiştir. Hazreti Ebû Bekr'in yüzüğünde, "Ni'mel kâdir Allah" (Allahın herşeye gücü ne güzel yeter) Hazreti Ömer'in "Kefâ bil-mevt vâ'ızan yâ Ömer" (Nasihat olarak ölüm yeter), Hazreti Osmân'ın "Le-nasbirene", (Elbette sabredeceğiz) Hazreti Alî'nin "El-mülkü lillah" (Mülk ancak Allahındır) . Hazreti Hasen'in yüzüğünde, "El-izzetü lillah" (Azamet, büyüklük Allaha aittir) Hazreti Mu'âviye'nin yüzüğünde "Rabbigfrlî" (Rabbim affeyle), İbni Ebi Leylâ'nın "Ed-dünya garûrûn", (Dünya aldatıcıdır, yalancıdır) İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe'nin "Kul-il-hayr ve illâ fesküt", (Ya hayır söyle ya sus!) imâm-ı Ebû Yûsûfün "Men amile bire'yihî nedime", (kendi görüşü ile hareket eden pişman olur) imâm-ı Muhammed'in "Men sabere zafre(Sabreden zafer kazanır) imâm-ı Şâfi'nin "El-Bereketü fil kanâ'a" (Bereket kanaattadır) yazılı idi. Yüzüklerini mühür olarak kullanırlardı.

Peygamberimizin döşegi

Peygamberimizin, üzerinde yatıp uyuduğu döşegin, yatağın yüzü, deridendi. İçi, hurma lifi doldurulmuştu. Kendisi de, Zevcesi de, onun üzerinde yatarı. Peygamberimizin başının altına koyduğu yastığının da, yüzü deriden olup içi, hurma lifi doldurulmuştu.

Hazreti Âişe vâlidemiz anlatır: "Yanıma, Ensar kabîlesinden bir kadın geldi. Resûl aleyhisselâmın döşegini görünce, gidip içi yün doldurulmuş bir yatak gönderdi.

Resûl aleyhisselâm, yanıma gelip "Nedir bu?" diye sordu. "Ya ResûlAllah! Ensardan filanca kadın, yanıma gelmişti. Döşegini görünce, gidip bunu, sana gönderdi." dedim. "Bunu, hemen ona geri çevir!" buyurdu.

Fakat, ben, geri çevirmedim. Onun, evimde bulunması, hoşuma gitmişti. Resûl aleyhisselâm, bu sözünü, üç kerre tekrarlardı. Sonunda "Vallahî, ey Âişe! İsteseydim, Allah, altın ve gümüş dağlarını benim yanımda yürütürdü!" buyurdu.⁵⁰⁹ Peygamber aleyhisselâmın minderi de, iki Abadan ibaretti.

Bir gece, yanıma geldiği zaman, bu Abayı katlayıp daraltmış idim. Onun üzerinde uyudu. Sonra "Ey Âişe! Bu geceki döşegim, ne için her zamanki gibi değildi?" diye sordu. "Ya Resûlallah! Onu, senin için katlayıp daralttım." dedim. "Sen, onu, eski haline çevir!" buyurdu.⁵¹⁰

⁵⁰⁸ Buhârî, "Libâs", 50; Nesaî, "Zînet", 82; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 22; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 476-477; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 239; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, V, 184.

⁵⁰⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 465.

Yine Hazreti Âişe anlatır: “Kureyşilere, Mekke’de serir üzerinde uyumaktan daha hoş bir şey yoktu. Resûl aleyhisselâm, Medîne’ye geldiği ve Ebû Eyyub’un evine indiği zaman, ona “Ey Ebû Eyyub! Sizin bir seririniz yok mu?” diye sordu. Ebû Eyyub da “Yok vallahi” dedi.

Ensardan Sa’d bin Zürene, bunu, haber alınca, Resûlullah’a, direkleri saç ağacından yapılmış, üzeri keten lifle dokunmuş hasırla kaplı bir serir gönderdi.

Resûlullah, evine taşınıncaya kadar, onun üzerinde uyumuştur. vefâtına kadar da, onun üzerinde uyudu.”

Resûlullah aleyhisselâm, yıkanıp kefenlendiği zaman, bu Serir’in üzerine konularak cenaze namazı da, kendisi bu Serir üzerinde bulunduğu halde, kılınmıştı. Halk, ölülerini taşımak üzere, onu, bizden isterler ve onunla teberrük ederlerdi. Ebû Bekir’in Ömer’in cenazesi de, onun üzerinde taşınmıştı.”

Hazreti Âişe der ki “Resûl aleyhisselâmın bir Hasır’ı vardı ki, geceleyin onun üzerinde namaz kılar, gündüzün de, serip üzerinde halk ile otururdu.”⁵¹¹

Resûlullahın Âsâsı

Peygamber efendimiz, Cuma günleri hutbe irad ederken, âsâyâ veya bir Yay’a; seferde de, Yay’a dayanırdı.

Peygamberimiz, âsâyâ dayanmanın, Peygamber ahlakından olduğunu söyler, kendisi, âsâyâ dayanır ve âsâyâ dayanmayı da, tavsiye buyururdu.

Muaviye bin Ebi Süfyan’ın Halifeliği sırasında, Peygamberimizin âsâ’sı, Sa’dül-Karaz’ın yanında bulunuyordu.

Muaviye bin Ebi Süfyan, hicretin ellinci yılında hacca gelmişti. Peygamberimizin Mescidindeki Minber’i söktürüp Şam’a nakl etmek istedi.

Sa’dül-Karaz’ın yanında bulunan âsâyı istetti. Cabir bin Abdullah ile Ebû Hüreyre gidip ona “Ey Mü’minler Emiri! Resûl aleyhisselâmın Minberinin, konulmuş olduğu yerden sökülüp götürülmesi de, âsâsının Şam’a nakl edilmesi de, doğru olmaz!” dediler.

Bunun üzerine, Hazreti Muaviye, onları bırakıp özür diledi.

Abdullah bin Üneys’i, Peygamberimiz, Mescidden evine götürüp ona bir âsâ verdi ve “Bu âsâyı yanında sakla ey Abdullah bin Üneys!” buyurdu.

Abdullah bin Üneys, o âsâ ile halkın yanına varınca, kendisine “Nedir bu âsâ?” diye sordular. O da “Bunu, bana, Resûl aleyhisselâm, verdi ve yanımda saklamamı, emr etti.” dedi.

⁵¹⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 465.

⁵¹¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 468.

Abdullah bin Üneys'e "Resûl aleyhisselâmın yanına dönsen de, bunu sana, ne için verdiğini sorsan!" dediler. Bunun üzerine, Abdullah bin Üneys, Peygamberimizin yanına dönüp "Ya Resûlallah! Bu âsâ'yı, bana, ne için verdin?" diye sordu.

Peygamberimiz "Bu, Kıyamet günü, aramızda bir alâmettir! O zaman Cennette insanların, âsâ'ya dayananları, pek azdır! Sen, buna Cennette dayanırsın!" buyurdu.

Abdullah bin Üneys, onu, kılıcı ile birlikte bulundurup yanından hiç ayırmadı. Ölüm döşeğine düştüğü zaman da, onu, kefeninin içine koymalarını ve kendisiyle birlikte gömmelerini ev halkına vasiyyet etti. Bedeni ile kefeni arasına konulup kendisinin vasiyeti, yerine getirildi.

Peygamberimizin taşıdığı yedi şey

Peygamber efendimizin, bir arşın boyunda veya biraz daha uzun bir Mıhcen'i vardı.

Mıhcen, ucu eğri değneğe denir. Peygamberimiz, Hacerülesved'i, uzaktan onunla işaret ederek İstilam ederdi.

Peygamberimiz, deveye bindiği zaman, onu, önüne asardı. Efendimizin, Urcun diye anılan bir de Mıhsarra'sı vardı. Peygamberimiz, Bakiülgarkad'a giderken, onu, yanında bulundurur, ona dayanır, otururken, onu, elinde evirir çevirirdi.

Peygamberimizin, elinde bu Mıhsarrası bulunduğu halde, hutbe irad buyurduğu da, olurdu. Peygamberimizin, dağ ağaçlarından kesilmiş, Memşuk adıyla anılan bir de, Kadib'i Değneği vardı.

Hazreti Osman, Peygamberimizin Kadib'i, elinde bulunduğu ve Minberde hutbe irad ettiği sırada, Cahcah bin Said veya Cahcah bin Kays, varıp Hazreti Osman'ın elinden Kadib'i alır ve dizine dayayarak büker, kırar. Halk, Cahcah'a bağırırlar. Hazreti Osman, Minberden iner ve evine girer.

Bunun üzerine, yüce Allah, Cahcah'ın eline veya dizine Ekile (kaşıntı) hastalığı verir. Cahcah, Hazreti Osman'ın şehâdetinden sonra bir yıla varmadan, kaşına kaşına ölür.

Peygamberimiz; yanında tarak, ayna, misvak, gülyağı, sürme ve makas bulunduğu halde, sefere çıkar seferde ve hazerde bunları, yanından ayırmazdı.

Hazreti Âişe "Gazâlar için Resûl aleyhisselâmın gülyağını, tarağını, aynasını, iki Makas'ını, Sürmedanlığını ve Misvak'ini hazırlardım." buyurdu.

Yine Hazreti Âişe vâlidemiz, "Seferde ve hazerde, Resûl aleyhisselâmın, yedi şeyi:

1. Gülyağı Şişesi, 2. Tarağı, 3. Ayna'yı, 4. Sürmedanlığı, 5. Misvak'i, 6. İki Makas'ı, 7. Saç ayırma kemiğini, bıraktığı olmazdı." demiştir.⁵¹²

Peygamberimiz, her gün, sakalını iki kere tarardı.

⁵¹² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 484.

Enes bin Mâlik “Resûl aleyhisselâm, sık sık, başının saçına gülyâğı sürer, sakalını, su ile tarardı.” diyor.⁵¹³

Tertip düzene çok önem verirdi

Peygamber efendimiz, temizliğe, tertip düzene önem verirdi. “Kimin saçı varsa, ona iyi baksın!” buyururdu. Peygamberimiz, Mescidde iken, saçı sakalı karma karışık biri içeri girmişti.

Peygamberimiz “Bu kişinin saçını yatıştırarak Gülyâğı da mı, bulunmuyor?” buyurduktan sonra ona, hemen dışarı çıkarak saçını, sakalını düzeltmesini eli ile işaret etti. O kimse, öyle yapıp dönünce, Peygamberimiz “Sizden birinizin, böyle gelmesi mi, yoksa saçı sakalı Şeytan gibi karma karışık gelmesi mi, daha iyidir?” buyurdu.

Peygamberimiz, sakalının boyundan ve yanlarından biraz alırdı. Cuma namazına çıkmadan önce, bıyığını kırpar, tırnaklarının uzayanını keserdi. Müslümanlara da, bıyıklarını kırpmalarını emir etmiştir.

Peygamberimiz, aynaya baktıkça, Allaha hamd eder “Allahım! sûretimi güzel yarattığın gibi, ahlakımı da, güzelleştir!” diyerek dua ederdi.

Peygamberimiz, her gece, uyumadan önce, gözlerine üç kerre sürme çekerdi. Sürmeyi, sağ gözüne üç, sol gözüne iki kerre çekerdi. “Sürme çekiniz!

Çünkü, o, gözü cilalandırır, saçı (kirpiği) bitirir.” buyururdu.⁵¹⁴

İslam büyükleri erkeğin tedavî için sürme çekmesi caiz olduğunu fakat zinet için çekmesi caiz olmadığını bildirmişlerdir. Cemâl ve Zînet kelimelerini birbirleri ile karıştırmamalıdır. Cemâl, çirkinliği gidermek, vekâr sâhibi olmak ve şükretmek için, ni’meti göstermek demektir. Gösteriş için, öğünmek için, ni’meti göstermek, cemâl olmaz, kibir olur.

Resûlullah Misvak kullanmaya çok önem verirdi. Bunu yanından ayırmazdı. Peygamberimiz “Erak ağacının çubuğu ile Misvakleniniz!” buyururdu. Ağıza güzel koku verir. “O, hem benim, hem de, benden önceki Peygamberlerin Misvakidir.” buyurmuştur.

Peygamber efendimiz “Eğer, ümmetime meşakkat vermeseydim, her namaz için Misvak tutunmalarını, onlara muhakkak emrederdim!”⁵¹⁵

“Misvak tutunmanızı, size çok çok tavsiye ederim!”

“Misvak, ağızın temizliği ve Rabbimin hoşnudluğudur!” buyurmuştur.

Peygamberimizin, evine girdiği zaman, ilk işi, dişini Misvaklemek olurdu.

⁵¹³ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 484.

⁵¹⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 485.

⁵¹⁵ Tirmizî, “Tahâret”, 18.

Peygamberimiz, yanında Misvak bulundurmadıkça, uyumaz, uyandığı zaman da, işe, dişini Misvaklemekle başlardı. Peygamberimiz, geceleyin Teheccüd namazına kalktığı zaman da, dişlerini Misvaklardı.⁵¹⁶

Hazreti Âişe “Peygamber aleyhisselâm, hiçbir gece veya gündüz uyumazdı ki, uyanınca, abdestten önce, Misvak tutunmuş olmasın!” demiştir.

Resûlullah efendimizin kılıçları

Peygamberimizin dokuz kılıcı vardı: Babasından kalan ve Me’sur adıyla anılan kılıç. Bu kılıç, Peygamberimizin Medine’ye hicreti sırasında yanında bulunuyordu.

Abd isimli kılıç: Bu kılıcı, Peygamberimize, Sa’d bin Ubade hediye etmiş Peygamberimiz, Bedir savaşına giderken, yanında götürmüştü.⁵¹⁷

Zülfkâr: Kureyş müşriklerinden Münebbih bin Haccac’ın veya As bin Münebbih’in kılıcı olup Bedir savaşında ganimet olarak kalmıştı. Sırtında birtakım gedikler bulunduğu için Zülfkâr denilmiştii. Peygamberimiz, Zülfikâr’ı, Hazreti Ali’ye hediye etti. Kabzasının başı, bağının halkaları ve zincirleri gümüşlendi.⁵¹⁸

Peygamberimizin vefâtından sonra Hazreti Abbas, Hazreti Ebû Bekir’e başvurup Zülfkâr’ı, Hazreti Ali’den almak istediği zaman, Hazreti Ebû Bekir

“Ben, bu kılıcı, hep Onun elinde gördüm. Kendisinden, bunu, çekip almayı, hoş bulmam!” dedi. Hazreti Abbas da, onu, Hazreti Ali’ye bıraktı.

Resûlullah efendimizin mızrakları da şunlardı: Peygamberimize, Beni Kaynukâ’ Yahudilerinden üç Mızrak ganîmet olarak kalmıştı.

Peygamberimizin Mızraklarından birinin ismi: Müsvi diğzerinin ismi Müsna idi. Peygamberimizin, Beyza diye anılan büyük bir Harbesi ile Aneze diye anılan Mızraktan küçük bir Harbesi de, vardı.

Nab’a diye de, anılan bu Harbe’yi, Habeş Necaşisi, Zubejr b. Avvam’a vermişti. Peygamberimiz, Hayber savaşından dönerken onu, Zübeyr bin Avvam’dan aldı.

Habeş Necaşisi Ashama, Peygamberimize üç Aneze(mızrak) göndermişti. Peygamberimiz, onlardan birini kendisi için alıkoyup ikincisini Hazreti Ali’ye, üçüncüsünü de, Hazreti Ömer’e vermişti.

Bilal-i Habeşi, Peygamberimizin Anezesini, Ramazan ve Kurban bayramlarında Namazgaha kadar Peygamberimizin önünde taşıyıp orada Peygamberimizin önüne dikerdi.

⁵¹⁶ İbn Mace, “Tahâret”, 7.

⁵¹⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 484; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 135; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 245.

⁵¹⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 484; Kastalanî, *el-Mevâhibü’l-Ledûniyye*, s. 245.

Peygamberimiz de, bayram namazını, ona doğru yönelerek kıldırırdı.

Peygamberimizin vefâtından sonra, Bilal-i Habeşi, bu Anezeyi, bayramlarda Hazreti Ebû Bekir'in önünde taşıyıp Namazgahta önüne dikerdi.

Hazreti Ebû Bekir'den sonra Hazreti Ömer ve Ondan sonra da, Hazreti Osman devrinde bu vazife Müezzîn Sa'd'ül'Karaz tarafından aynı şekilde yapıldı.

Medîne Vâlileri zamanlarında da, böyle yapılmaya devam edildi.

Peygamberimizin yayları, kalkanları

Peygamberimizin, altı yay'ı vardı. Bunlardan: Revha, Beyza, Safra diye anılan üç yay, Benî Kaynukâ' Yahudilerinden ganîmet kalmıştı. Safra Yayı, Neb' ağacından yapılmıştı.⁵¹⁹ Ketum isimindeki yay da, Neb' ağacından yapılmış olup Uhud savaşında kırılmış kırık olarak Katade bin Numan almıştı. Ayrıca, Seded, Zevra adlarında yayları vardı.⁵²⁰

Peygamberimizin üç kalkan'ı vardı: Zeluk, üzerinde koç başı sûreti bulunan kalkan. Bu Kalkan, Peygamberimize hediye edilmişti. Fakat, Peygamberimiz, onun resimli oluşundan dolayı hoşlanmamıştı. Sabaha çıktığı zaman, Allah, o sûreti, kalkandan gidermiş, yok etmişti.⁵²¹

Peygamberimizin yedi tane Zırh gömleği vardı:

Zatülfudul, bunu, Sa'd bin Ubade, Peygamberimize, Bedir savaşına çıkarken hediye etmişti.⁵²²

Sağdiyye, Fıdda. Bu iki Zırh gömlek de, Peygamberimizin, Benî Kaynukâ' Yahudilerinden ganîmet olarak aldığı silahlar arasında idi.

Peygamberimiz, Uhud savaşında Fudul ile Fıdda'yı üst üste giymişti.

Peygamberimizin Zırh gömleğinin göksünde ve arkasında gümüşten iki halka bulunuyordu. Sağdiyye isimli Zırh gömlek, Hazreti Davud Aleyhisselamın, Calut ile çarpışmak üzere giydiği tarihi Zırh gömlekti.

Peygamberimiz vefât ettiği sırada, Zırh gömleklerinden birisi Beni Zaferlerden Ebüşşahm adındaki Yahudiden, Ev halkının ihtiyacı için alınan otuz Sa' arpa karşılığı rehin bırakılmış bulunuyordu. O Zırh gömlek de, Zatülfudul idi.⁵²³

Diğer zırları ise Zatülvişah, Zatülhavaşi, Betra', Hırnık.⁵²⁴

⁵¹⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 489; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, s. 246.

⁵²⁰ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, s. 246.

⁵²¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 489.

⁵²² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 487.

⁵²³ Buhârî, "Büyü", 33; "Rehn", 5; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI, 160; İbn Ebi Şeybe, *el-Musannef*, IV, 271; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 334; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye*, s. 307.

Peygamberimiz, Zatülfudul ile Sağdiyye'yi, Huneyn savaşında giymişti.⁵²⁵

Resûlullahın miğferleri ise, birincisi Muvaşşah. Bu Miğfer, Beni Kaynukâ' Yahudilerinden ganimet kalmıştı.

Züssubuğ veya Züssusub veya Meşbuğ isimli miğferler, Peygamberimizin Uhud savaşında başına giydiği Miğfer kırılıp halkalarından ikisi, Peygamberimizin yanaklarına batmıştı. Peygamberimiz, Mekke'yi fethederken de, Miğferli idi.

Resûlullahın bayrak ve sancakları

Peygamber efendimizin Rayesi yani Bayrağı siyah, Livası yani sancağı beyazdı. Muhammed bin Kasım'ın Azadlısı Yunus bin Ubeyd "Muhammed bin Kasım, Resûlullah aleyhisselâmın bayrağını sormak üzere, beni, Bera bin Azib'e gönderdi.

Bera bin Azib, siyah ve dört köşe Nemire'den (Siyah-beyaz çizgili yün kumaştan) olduğunu bildirmiştir.

Bu bayrak, Hazreti Âişe'nin, üzeri deve palan şekilli, nakışlı yünden dokunmuş olup siyah idi. Ukab diye anılırdı.

Peygamberimizin bayrağı, Hazreti Ali'nin yanında bulunurdu. Peygamberimiz, Hayber savaşında "Bayrağı, öyle bir ere vereceğim ki, O, Allah'ı ve Resûlünü sever, Allah ve Resûlü de, Onu sever!" buyurmuş ve Hazreti Ali'yi çağırıp bayrağını Ona vermişti.⁵²⁶

Yüce Allah, Hayber'in fethini, Hazreti Ali'ye nasib etmiştir. Peygamberimizin Livası (Sancağı)nın üzerinde "La ilâhe illallah Muhammed'ür Resûlullah" yazılı idi.

Peygamberimiz, Harrar seferinde Sa'd bin Ebi Vakkas için beyaz bir Sancak bağlamıştı.

Hazreti Ali'yi Yemen'e gönderirken, Kargının başına bir Sarığı bağlayıp "Sancak, böyledir!" buyurmuştur. Sancağı, ancak ordu kumandanı tutar ve taşırdı.

Ebva, Veddan gazâsında Peygamberimizin beyaz Sancağını Hazreti Hamza, Buvat gazâsında Sa'd bin Ebi Vakkas, Kürz bin Cabir'ül'Fihrinin takibinde Hazreti Ali, Zül'useyre gazâsında Hazreti Hamza taşımıştır.

Peygamberimiz, Bedir gazâsına çıkarken, beyaz sancağını Mus'ab bin Umeyr'e vermiş, Hazreti Ali, Peygamberimizin önünde Siyah Bayrağını (Ukab'ı) taşımıştı.

Peygamberimizin beyaz sancağı, Benî Kaynukâ gazâsında Hazreti Hamza, Karkaratülküdr, Uhud, Bedrülmev'id gazâlarında Hazreti Ali, Hendek gazâsında da, Zeyd bin Harise tarafından taşınmıştır.

⁵²⁴ Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 246.

⁵²⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 487; Tirmizî, *Şemâil-i Şerîf*, s. 138.

⁵²⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 80.

Peygamberimiz, Mekke'yi de, beyaz Sancağıyla gidip fethetmişti.

Tebük seferinde en büyük sancağını Hazreti Ebû Bekir'e ve en büyük bayrağını da, Zübeyr bin Avvam'a verip taşıtmıştır.

Peygamber efendimizin atları

Peygamberimizin, Medîne'de, Benî Fezarelerden bir Bedeviden on ukiye gümüşe satın aldığı, çöl halkının Daris, Peygamberimizin de, Sekb adını verdiği ilk atıdır. Uhud savaşında ona binmişti.⁵²⁷

Sekb'in dudağında beyazlık vardı. Üç ayağı sekili, sağ ayağı sekisizdi. Sekb, çok yürügendiydi. Giderken, su gibi akardı. Mürteciz, adlı atını Peygamberimiz, Benî Mürrelerden bir Bedeviden satın almıştı. Mürteciz, güzel, ahenkli ve şiir söyler gibi kişnerdi.⁵²⁸

Lizaz, isimli atını da Peygamberimize, İskenderiye kralı Mukavkıs, hediye etmişti. Lizaz, çok hızlı giderdi.⁵²⁹ Zarib, isimli atı, Peygamberimize, Ferve bin Umeyr'ül'Cüzami hediye etmişti. Zarib, çok güçlü ve dayanıklı bir attı.

Lahif (veya Luhayf), bu atı, Peygamberimize, Rebia bin Ebi Bera'ül'Kelbi, hediye etmişti. Lahif, uzun kuyruklu idi. Kuyruğu, yeri süpürürdü. Ya'sub; Peygamberimizin, atlarının en iyisi idi. Müravıh; Yarış atı olup Ubeyd bin Yasir, onu, Peygamberimize, Tebük'te hediye etmişti. Müravıh, yel gibi hızlı koşardı.

Mirvah; Hicretin onuncu yılında Medîne'ye gelen Benî Reha' Temsilcileri, Mirvahı, Peygamberimize hediye etmişlerdi. Mirvah, Peygamberimizin önünde üzerine binilip yürütüldüğü zaman, Peygamberimizin pek hoşuna gitmişti.

Verd; bu atı, Peygamberimize, Temim-i Dari, hediye etmişti. Verd'in rengi, dorumsu idi. Peygamberimiz, onu, Hazreti Ömer'e verdi. Hediye etti. Hazreti Ömer de, Verd'in üzerinde, Allah yolunda savaştı. Peygamberimiz, atlarından üçünü, yarışa sokardı. Zarib'in süvarisi, Sehl bin Sa'd, Lizaz'ın süvarisi de, Ebû Üseyd'üs'Saidi idi. Lizaz, en önde, Zarib, onun arkasında, Sekb de, Zarib'in arkasında giderdi.

Resûlullahın merkep ve katırı da vardı. İskenderiye kralı Mukavkıs, Peygamberimize, boz bir Katırla boz bir Merkep hediye etmişti. Katır, Düldül, Merkep te, Yafur veya Ufeyr adıyla anılırdı.⁵³⁰ İslamda ilk görülen Ak Katır, Düldül olmuştur. Peygamberimizin, Hayber savaşında biniti, bu Boz Katırı, Huney savaşında ise, diğer Boz Katırı idi. Peygamberimiz, Katırını tepip Hevazinlerin üzerine

⁵²⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 489.

⁵²⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 490; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 247.

⁵²⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 490; Kastalanî, *el-Mevâhibü'l-Ledûniyye*, s. 247.

⁵³⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 491.

yürümek istemiş, Hazreti Abbas, Katırın dizginini Ebû Süfyan bin Haris de, üzengisini tutarak hızını kesmeğe ve Peygamberimizin düşman arasına dalmasına engel olmağa çalışmışlardı. Hayber savaşında, Yafur'un üzerine semer vurulup başına hurma lifi ipinden yular geçirilerek Peygamberimizin, ona da, binmiş olduğu rivâyet edilir.

Peygamberimiz, Veda Haccından döndüğü zaman, Yafur ölmüş Düldül ise, Peygamberimizin vefâtından sonra Hazreti Ali'ye kalmıştı. Şehadetine kadar Hazreti Ali, sonra Hazreti Hasan, sonra Hazreti Hüseyin, daha sonra da, Hazreti Muhammed bin Hanefiyye ona bindi. Düldül, Hazreti Muaviye devrine kadar yaşadı.

Peygamber efendimizin develeri

Kusvası: Peygamberimizin, Ced'a ve Adba adlariyle de, anılan bu Devesi Beni Kuşayr bin Ka'b bin Rebia bin Âmirlerin veya Hureyş bin Ka'bların hayvanlarından olup Hazreti Ebû Bekir, onu, dört yüz dirheme satın almış ve aynı bedelle Peygamberimize devir etmişti.

Hazreti Ebû Bekir'in, bunu, Peygamberimize bağışladığı da, rivâyet edilir.

Peygamberimiz, Medine'ye Kusva'nın üzerinde hicret etti. Hudeybiye Umresine, onun üzerinde gitti.

Mekke'yi de, onun üzerinde fetih etti. Peygamberimiz, Kusva'yı, yarıştırdır, hiçbir deve, onu, geçemezdi. Fakat, bir Bedevi, iki yaşlı bir deve ile yarışa girip onu geçti.

Peygamberimiz, Veda haccında Arafat hutbesini, Kusva'nın üzerinde irad buyurmuştur. Kusva, Hazreti Ebû Bekir'in Halifeliği zamanında Baki' kabristanına bırakıldı. Orada, kendi halinde yayıla yayıla öldü.⁵³¹

Ebû Cehil'den ganimet alınan deve:

Peygamberimiz, Bedir'de Ebû Cehl'in meşhur devesini de, Başkumandan hakkı olarak almıştı.

Hudeybiye Umresine kadar bu deve üzerinde de, gazâyâ çıkardı.

Ona, umre için Kurbanlık nişanı vurdu. Müşrikler, yüz deve verip onu, almak istediler.

Peygamberimiz “Eğer, kurbanlık diye ayırıp belirlememiş olsaydık, dileğinizi, yerine getirirdim.” buyurdu. Sağmal develer:

Peygamberimizin Zülcedr ve Cemma otlağında yayılan; Hanna, Semra, Ureys, Sa'diyye, Begum, Yesire, Debba' adlarıyla anılan yedi sağmal devesi olup Peygamberimizin ev halkı, onların her gece getirilen iki kırba dolusu sütlerle geçinirlerdi.⁵³²

⁵³¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 492-493.

⁵³² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 494.

Fakat, Peygamberimizin vefâtı sırasında bunlardan hiç biri kalmamıştı.

Resûlullahın Hâne-i saadetleri

Peygamberimiz, Medîne’de Mescidini yaptırdığı zaman, Mescid’in yanına, kerpiçten iki oda da, yaptırmış ve üzerlerini hurma kütüğü ve dalları ile örttürmüştü.

Hazreti Âişe’nin odasının kapısı, Mescid’e giden yola doğru idi. Hazreti Sevde için yapılan odanın kapısı da, Mescid’in üçüncü kapısı olan Al-i Osman kapısına doğru idi.

Peygamberimiz, başka zevceler alınca, sonradan, oda sayısı arttı ve bunlar da, Hazreti Âişe’nin odasıyla Kible arasında, yani Mescid’in doğusuna düşen kısmında yapıldı. Odalarının bâzısı kerpiçten, bâzısı da, taşandı.

Bâzısı hurma dallarından (Bağdad tarzında) yapılarak üzerleri çamur harçla sıvanmış ve hurma dallarıyla da, tavanlanmıştı.

Hasan bin Ebilhasan der ki “Ben, erginlik çağında iken, Resûlullah’ın evlerine girmiş, elimle tavanına uzanıp yetişmişim. Resûlullah’ın odasının örtüsü, servi veya ardıç kütüğü üzerine gerilmiş bir kıl dokumadan ibaret idi.”

İmâm-ı Buharî’nin bildirdiğine göre de “Resûlullah’ın evinin kapısı halkasız olup Yay ucu ile çalınırdı.”

Muhammed bin Hilal ile Ataül’Horasânî de, Peygamberimizin zevcelerinin odalarını görmüşler, onların, hurma dallarından yapılmış ve kapı olarak siyah kıldan Palas perdeler bulunduğunu bildirmişlerdir.

Davud bin Kays’ın görgüye dayanan ifadesine göre: odaların kapıdan kapıya kadar her birinin eni 6-7 zira⁵³³ kadar, içten derinlikleri de, tahminen onar zira’ idi.

Hazreti Sevde, odasını Hazreti Âişe’ye vasiyet etmiş, Hazreti Safyye’nin odasını da vefâtına kadar içinde oturmak şartıyla Velileri, yüz seksen veya iki yüz bin dirheme Muaviye bin Ebi Süfyan’a satmışlardır.

Halife Abdülmelik’in, Peygamberimizin zevcelerine aid odaların istimlak edilerek Mescide katılmaları hakkındaki yazısı gelip Medîne’de okunduğu gün, bir çok kimseler gözlerinin yaşını tutamamış Medîneliler, Peygamberimizin vefât ettiği gün gibi, ağlaşmışlardı.⁵³⁴

Said bin Müseyyeb de “Vallahi, onların, oldukları hal üzere bırakılmalarını, ne kadar arzu ederdim! Medînelilerden yeni yetişenler ve Medîne’ye dışarıdan gelenler, Resûl aleyhisselâmın hayatında ne ile

⁵³³ Bir zira 48 santimetredir.

⁵³⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 499.

yetindiğini görürler de, insanlar, çok mallarının olmasına ve bununla övünmeye rağbet etmezlerdi.” diyerek bu yoldaki üzüntüsünü açıklamıştır.

Resûlullahın vakfettiği mülkler

İslamda ilk Vakf, Uhud’da şehid düşen Yahudi Bilginlerinden ve zenginlerinden Muhayrik’in, Peygamberimize teslim edilmesini vasiyyet ve Peygamberimizin de, teslim alıp Vakf ettiği: 1. Miseb, 2. Safiye, 3. Delal, 4. Hüsna, 5. Bürka, 6. A’vaf, 7. Meşrebe adlarıyla anılan yedi bahçe ve bostandı.⁵³⁵

Peygamberimizin Medîne’deki Vakfları, umumiyetle Muhayrik’in mAllarındandır. İbn-i Humejd der ki “Halife Ömer bin Abdul’aziz, Muhayrik’in Vakf Hurmalıklarından hurma getirilmesini istemişti. Bir tabak içinde getirildi.

Ömer bin Abdulaziz “Ebû Bekir bin Hazm, bana yazdı: Bu hurma, Resûl aleyhisselâmın devrinden kalma hurma ağacındandır ve Resûl aleyhisselâm, ondan yedi.” diye bildirdi deyince “Ey Mü’minlerin Emiri! Bunu, aramızda bölüştür!” dedim. Bölüştürdü. Her birimize, dokuzar hurma düştü.

Ömer bin Abdulaziz “Ben, Medîne vâlisi olarak o Hurmalığa girdiğim zaman, o hurma ağacının hurmasından yemişim ve onun kadar nefis ve tatlı bir hurma görmemişimdir!” dedi.”

Amr bin Muhâcir der ki “Resûl aleyhisselâmın metâi, Ömer bin Abdulaziz’in yanında bir odada bulunur, kendisi, her gün, ona bakardı. Kureyşilerden gelip yanında toplananları da, bu odaya koyar, sonra, bu metâa yönelerek “İşte, Allah’ın, sizi, kendisi ile şereflendirdiği Zât’ın mirâsı!” derdi:

1. Bir adet hurma yapraklarıyla örülmüş Serir,
2. Bir adet yüzü deri, içi hurma lifi doldurulmuş yüz yastığı,
3. Bir adet büyükçe çanak,
4. Bir adet su bardağı,
5. Bir adet elbise,
6. Bir adet el değirmeni,
7. Bir aded ok çantası,
8. Bir aded kadife (yorgan.)

Bu yorganda, Resûlullahın başının sinmiş bulunan teri, misk kokusundan daha güzel kokar, dururdu.

⁵³⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 503.

Ömer bin Abdulaziz, hastalandığı zaman, onun suyu ile yıkanır, iyileşirdi. Ömer bin Abdulaziz, Medîne’li Tâbiin âlimlerinden olup İmâm, Fakih, Müctehid ve Sünnetleri çok iyi bilen bir zat idi. Annesi; ümmü Asım bint-i Asım bin Ömer bin Hattab’dı. Adalet ve zühd’ü takvada örnek gösterilirdi.

İmâm Şâfii “Hulefâ-i Râşidin, beştir: 1) Ebû Bekir, 2) Ömer, 3) Osman, 4) Ali, 5) Ömer bin Abdulaziz!” derdi. Ömer bin Abdulaziz: Adâlette, Hazreti Ömer’in; Zühd ve takvâda, Hasan’ül Basrî’nin; İlimde İmâm Zührî’nin hâl ve gidişâtında idi.

Salât ü hem selâm olsun ona hem âl ü sahbeyne

Ki kıldı onları kendine yârân, ol kerem-kâni

Gel ey Hakkı, unut halkı Habîb-i Hak’tan al hulku

Ki Haktan hüsn-i hulk almıştı meccân ol kerem-kâni

ERZURUMLU İBRÂHİM HAKKI

İSLÂM DİNİ

Allahü teâlânın, Cebrâil ismindeki melek vâsıtası ile sevgili peygamberi Muhammed aleyhisselâma gönderdiği, insanların, dünyâda ve âhirette râhat ve mes'ûd olmalarını sağlıyan, usûl ve kâidelerdir. Bütün üstünlükler, faydalı şeyler, İslâmiyet'in içindedir. Eski dinlerin, görünür-görünmez bütün iyiliklerini, İslâmiyet kendinde toplamıştır. Bütün saâdetler, muvaffakiyetler ondadır. Yanılmayan, şaşırmayan akılların kabûl edeceği esâslardan ve ahlâktan ibarettir.

Yaratılışında kusursuz olanlar, onu reddetmez ve nefret etmezler. İslâmiyet'in içinde hiç bir zarar, dışında da hiç bir menfâat yoktur ve olamaz. İslâmiyet'in hâricinde bir menfâat düşünmek, serâbdan içecek beklemek gibidir. İslâmiyet, memleketleri imâr, insanları terfih etmeği, refâha kavuşturmağı emreylemekte, Allahü teâlânın emirlerine saygı göstermeği ve mahlûklara merhameti istemektedir.

İslâmiyet; zirâati, ticâreti ve san'atı, kati olarak emr eder. İlme, fenne, tekniğe, endüstriye, lâyıık olduğu üzere ehemmiyet verir. İnsanların yardımlaşmasını, birbirlerine hizmet etmesini ehemmiyetle istemektedir. Kendi idaresi altında bulunan insanların, evlâdın, ailenin ve milletlerin haklarını ve idârelerini öğretmekte; dirilere, geçmişlere, geleceklere karşı bir hak ve mes'ûliyet gözetmektedir. Seâdet-i dâreyn yâni dünyâ ve âhîret saâdetini kendisinde toplamıştır.

İslâmiyet, insanların rûhi ve maddi refahını en mükemmel şekilde te'min edecek prensipler getirmiştir. İnsan hak ve vazifelerini en geniş şekilde düzenlemiştir. Kısaca İslâm dininin; imân, ibâdet, münâkehât, muamelât, ukûbat esâsları vardır.

Îmân

Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin, Allahü teâlânın peygamberi olduğunu ve O'nun tarafından seçilmiş, haber verici nebi olduğunu doğru bilmek, inanarak söylemek, O'nun, Allahü teâlâ tarafından kısaca bildirdiklerine kısaca, geniş bildirdiklerine etrâflıca inanmak ve gücü yettikçe Kelime-i şehâdeti dil ile de söylemektir. Kuvvetli îmân şöyledir ki; ateşin yaktığına, yılanın zehirleyip öldürdüğüne yakîn üzere inanıp kaçtığı gibi, gönülden tam olarak Allahü teâlâyı ve sıfatlarını büyük bilerek, O'nun rızâsına ve cemâline koşmak, gazâbından, celâletinden kaçmak ve îmânı, mermer üzerine yazılan yazı gibi sağlam olarak gönlüne yerleştirmektir.

Mutlaka inanmamız lâzım gelen îmânın altı şartı vardır: Birincisi; Allahü teâlânın vâcibül-vücûd ve hakîkî mâbud ve bütün varlıkların yaratıcısı olduğuna inanmaktır. Dünyâ ve âhîret âleminde bulunan herşeyi, maddesiz, zamânsız ve benzersiz olarak yoktan var eden, ancak Allahü teâlâdır diye kesin

inanmaktır. Her varlığın yaratana, sâhibi, hâkimi O'dur. O'nun hâkimi, âmiri, üstünü yoktur diyerek inanmak lâzımdır. Her üstünlük, her kemâl sıfat, O'nundur. O'nda, hiç bir kusur, hiç bir noksan sıfat yoktur. Dilediğini yapabilir. Yaptıkları, kendine veya başkasına faydalı olmak için değildir. Bir karşılık için yapmaz. Bununla berâber, her işinde, hikmetler, faydalar, lütuflar, ihsânlar vardır.

Kullarına iyi olanı, yarar olanı vermeğe, kimisine sevâb, kimisine azâb yapmağa mecbur değildir. Âsîlerin, günah işleyenlerin hepsini Cennet'e koysa, fadlına, ihsânına yakışır. İtâat, ibâdet edenlerin hepsini Cehennem'e atsa, adâlete muhâlif olmaz. Fakat, müslümanları, ibâdet edenleri Cennet'e sokacağını, bunlara, sonsuz nîmetler, iyilikler vereceğini, kâfirlere ise, Cehennem'de sonsuz azâb edeceğini dilemiş ve bildirmiştir. O, sözünden dönmez. Bütün canlılar îmân etse, itâat etse, O'na hiç bir faydası olmaz. Bütün âlem kâfir olsa, azgın, taşkın olsa, karşı gelse, O'na hiç bir zarar vermez. Şirkten, küfürden başka, her hangi büyük günahı işleyip, tevbesiz ölen kimseyi dilerse affeder. Küçük günâh için dilerse azâb eder. Kâfir, mürted olarak ölenleri hiç affetmeyeceğini, bunlara sonsuz, azâb edeceğini bildirmiştir.

Müslüman ve ehl-i kıble olup, ibâdet edip, fakat, îtikâdı Ehl-i sünnet îtikâdına uymayan ve tevbe etmeden ölen kimseye, Cehennem'de azâb edecek ise de, böyle bid'at sâhibi müslümanlar, Cehennem'de sonsuz kalmayacaktır.

Allahü teâlâyı, dünyâda baş gözü ile görmek câizdir. Fakat, kimse görmemiştir. Kıyâmet günü, mahşer yerinde kâfirlere ve günahı olan mü'minlere, kahr ve celâl ile; sâlih olan mü'minlere ise, lütûf ve cemâl ile görünecektir. Mü'minler, Cennet'te, cemâl sıfatı ile görecektir. Melekler ve kadınlar da görecektir. Kâfirler, bundan mahrum kalacaklardır. Cinnîlerin de mahrum kalacaklarını bildiren haber kuvvetlidir.

Allahü teâlâ üzerinden, gece gündüz ve zaman geçmesi, düşünülemez. Allahü teâlâda, hiç bir bakımdan, hiç bir değişiklik olmayacağı için, geçmişte, gelecekte şöyledir, böyledir, denemez. Allahü teâlâ, hiç bir şeye hulûl etmez. Hiç bir şeyle birleşmez. Allahü teâlânın zıddı, tersi, benzeri, ortağı, yardımcısı, koruyucusu yoktur. Anası, babası, oğlu, kızı, eşi yoktur. Her zaman, herkes ile hâzır ve her şeyi muhit ve nâzırdır. Herkese can damarından daha yakındır. Fakat, hâzır olması, ihâta etmesi, beraber ve yakın olması bizim anladığımız gibi değildir. O'nun yakınlığı; âlimlerin ilmi, fen adamlarının zekâsı ve evliyânın keşf ve şühûdü ile anlaşılabilir. Bunların içyüzünü, insan aklı kavrayamaz. Allahü teâlâ, zâtında ve sıfatlarında birdir, hiç birinde değişiklik, başkalaşmak olmaz.

Allahü teâlânın isimleri sonsuzdur. Bin bir ismi var diye meşhûrdur. Yâni, isimlerinden bin bir tânesini insanlara bildirmiştir. Muhammed aleyhisselâmın dininde, bunlardan doksan dokuzu bildirilmiştir. Bunlara; Esmâ-i hüsnâ denir.

İmânın altı esâsından ikincisi; meleklerle inanmaktır. Melekler, cisimdir. Latiftir. Gaz hâlinden daha latiftirler. Nûrânidirler. Diridirler. Akıllıdır. İnsanlardaki kötülükler, meleklerde yoktur. Her şekle

girebilirler. Gazlar, sıvı ve katı olduğu gibi ve katı olunca, şekil aldığı gibi, melekler de güzel şekiller alabilirler. Melekler, büyük insanların bedeninden ayrılan rûhlar değildirler. Hıristiyanlar, melekleri, böyle rûh sanıyor. Enerji, kuvvet gibi, maddesiz de değildirler. Eski filozoflardan bir kısmı, böyle zannetti.

Melek; elçi, haber verici veya kuvvet demektir. Çoğulu; “Melâike”dir. Melekler, her canlıdan önce yaratıldı. Onun için, kitaplara imândan önce, meleklerle imân edilmesi bildirildi. Kitaplar da peygamberlerden öncedir. Kur’ân-ı kerimde de, inanılacak şeylerin ismi, bu sıra ile bildirilmektedir.

Meleklerle imân şöyle olmalıdır: Melekler, Allahü teâlânın kullarıdır. Ortakları değildir. Kızları değildir. Kâfirler, müşrikler, öyle sandılar. Allahü tealâ, meleklerin hepsinden râzıdır. Allahü teâlânın emirlerine itâat ederler. Günah işlemezler. Emirlere isyân etmezler. Erkek ve dişi değildirler. Evlenmezler. Çocukları olmaz. Hayat sâhibi yâni diridirler. Allahü teâlâ, insanları yaratacağını buyurduğu zamân; “Yâ Rabbi! Yeryüzünü ifsâd edecek ve kan dökecek mahlûkları mı yaratacaksın?” gibi meleklerin, zelle denilen soruları, bunların mâsum, suçsuz olmalarına zarar vermez.

Sayısı en çok olan mahlûk meleklerdir. Bunların sayılarını Allahü teâlâdan başka kimse bilmez. Göklerde, meleklerin ibâdet etmedikleri, boş bir yer yoktur. Göklerin her yeri, rükû veya secdede olan meleklerle doludur. Göklerde, yerlerde, otlarda, yıldızlarda, canlılarda, cansızlarda, yağmur damlalarında, ağaçların yapraklarında, her molekülde, her atomda, her reaksiyonda, her harekette, her şeyde meleklerin vazifeleri vardır. Her yerde, Allahü teâlânın emirlerini yaparlar. Allahü teâlâ ile mahlûkları arasında vâsıtaadırlar. Bâzıları, başka meleklerin âmiridir. Bâzıları, insanların peygamberlerine haber getirir. Bâzıları insanların kalbine iyi düşünce getirir ki, buna ilhâm denir. Bâzılarının, insanlardan ve bütün mahlûklardan haberi yoktur. Allahü teâlânın cemâli karşısında kendilerinden geçmişlerdir. Her birinin belli yeri vardır. Oradan ayrılamazlar. Cennet melekleri, Cennet’tedir. Bunların büyüklerinin adı Rıdvân’dır. Cehennem meleklerine Zebânî denir. Bunlar, Cehennem’de emrolunan vazifelerini yapar. Cehennem ateşi bunlara zarar vermez. Deniz, balığa zararlı olmadığı gibidir. Cehennem zebânîlerinin büyükleri on dokuz tânedir. En büyüğünün adı Mâlik’dır.

Her insanın hayr ve şer, bütün işlerini yazan, ikisi gece, ikisi gündüz gelen dört meleğe, Kirâmen kâtibin veya Hafaza melekleri denir. Hafaza meleklerinin, bunlardan başka olduğu da rivâyet edilmiştir. Sağ taraftaki melek, soldakinin âmiridir ve iyi işleri yazar. Soldaki, kötülükleri yazar.

Kabirlerde, kâfirlere ve âsî müslümanlara azâb edecek melekler ve kabirde suâl soracak melekler vardır. Suâl meleklerine Münker ve Nekîr denir. Mü’minlere soranlara, “Mübeşşir ve Beşîr” de denir.

Meleklerin birbirlerinden üstünlükleri vardır. En üstünleri dört tânedir. Bunların birincisi Cebrâil aleyhisselâmdır. Bunun vazifesi, peygamberlere vahy getirmek, emir ve yasakları bildirmektir. İkincisi sûr denilen boruyu üfürecek olan İsrâfil aleyhisselâmdır. Sûru iki defâ üfürecektir. Birincisinde, Allahü teâlâdan başka her diri ölecektir. İkincisinde hepsi tekrar dirilecektir. Üçüncüsü,

Mikâil aleyhisselâmdır. Ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk yapmak ve her maddeyi hareket ettirmek, bunun vazifesidir. Dördüncüsü, Azrâil aleyhisselâmdır. İnsanların rûhunu alan budur. Bu dört melekten sonra üstün olan, dört sınıftır. Hamele-i Arş denilen melekler, dört tânedir. Kıyâmette sekiz olacaktır. Huzûr-i ilâhîde bulunan meleklerle Mukarrebîn denir. Azâb meleklerinin büyüklerine Kerûbiyân denir. Rahmet meleklerine Rûhâniyân denir. Bunların hepsi, meleklerin havâssı yâni üstünleridir. Bunlar peygamberlerden başka bütün insanlardan daha üstündür. Müslümanların sâlihleri ve velîleri, meleklerin avâmından, daha efdâl, daha üstündür. Meleklerin avamı, müslümanların avâmından, yâni âsî ve fâsıklardan efdâldir.

Îmânın altı esâsından üçüncüsü; Allahü teâlânın indirdiği kitaplarına inanmaktır. Allahü teâlâ, bu kitapları, bâzı peygamberlere, meleklerle okutarak, bâzılarına ise, levha üzerinde yazılı olarak, bâzılarına da meleksiz işittirerek indirdi. Bu kitapların hepsi, Allahü teâlânın kelâmıdır. Ebedî ve ezelîdirler. Mahlûk değildirler. Bunlar, meleklerin veya peygamberlerin kendi sözleri değildir. Allahü teâlânın indirdiği kitapların hepsi hakdır, doğrudur.

Kur'ân-ı kerîm, bütün kitapları nesh etmiş, hükümlerini yürürlükten kaldırmıştır. Kur'ân-ı kerîmde, kıyamete kadar, hiç bir zamân, yanlışlık, unutulmak, ziyâde ve noksanlık olmaz. Geçmiş ve gelecekteki bütün ilimler, Kur'ân-ı kerîmde vardır. Bunun için, bütün kitaplardan üstün ve kıymetlidir. Resûl-i ekrem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin en büyük mûcizesi Kur'ân-ı kerîmdir. Bütün insanlar ve cinler bir araya gelse, hepsi Kur'ân-ı kerîmin en kısa sûresi gibi bir söz söyleyebilmek için uğraşsalar, söyleyemezler.

Semavî kitapların bize bildirileni yüz dördttür. Bunlardan on suhuf Âdem aleyhisselâma, elli suhuf Şîs (Şît) aleyhisselâma, otuz suhuf İdrîs aleyhisselâma, on suhuf İbrâhim aleyhisselâma indirildiği meşhurdur. Tevrât Mûsâ aleyhisselâma, Zebur Dâvûd aleyhisselâma, İncîl İsâ aleyhisselâma ve Kur'ân-ı kerîm Muhammed aleyhisselâtu vesselâma nâzil olmuş, inmiştir.

İnanılacak altı esastan, dördüncüsü; Allahü teâlânın peygamberine inanmaktır. Peygamberler, insanları Allahü teâlânın beğendiği yola kavuşturmak, doğru yolu göstermek için gönderilmişlerdir. Yaratılış, huy, ilim ve akıl bakımından zamanlarında bulunan bütün insanlardan üstün, kıymetli, muhterem kimselerdir. Hiç bir kötü huy ve beğenilmeyecek hâlleri yoktur. Peygamberlerde ismet sıfatı vardır. Yâni peygamber olduğu bildirilmeden önce ve bildirildikten sonra, küçük ve büyük hiç bir günah işlemez. Peygamber olduğu bildirildikten sonra, peygamber olduğu yayılıncaya, anlaşılıncaya kadar, körlük, sağırlık ve benzeri ayıp ve kusurları da olmaz. Her peygamberde şu yedi sıfatın bulunduğuna inanmak lâzımdır: Emânet, sıdk, tebliğ, adâlet, ismet, fetânet ve Emnül-azl. Yâni peygamberlikten azl edilmezler. Fetânet, çok akıllı, çok anlayışlı demektir.

Yeni bir din getiren peygamberlere Resûl denir. Yeni din getirmeyip, insanları, önceki dîne dâvet eden peygamberlere Nebî denir. Emirleri tebliğ etmekte ve insanları, Allah'ın dînine çağırmakta, resûl ile nebî arasında bir ayrılık yoktur. Peygamberlere îmân etmek, aralarında hiç bir fark görmeyerek, hepsinin sâdık, doğru sözlü olduğuna inanmak demektir. Onlardan birine inanmayan kimse hiç birine inanmamış olur.

Peygamberlik; çalışmakla, açlık, sıkıntı çekmekle ve çok ibâdet yapmakla ele geçmez. Yalnız Allahü teâlânın ihsânı, seçmesi ile olur. İnsanların dünyâdaki ve âhiretteki işlerinin düzgün ve faydalı olması ve onları zararlı işlerden koruyup, selâmete, hidâyete, rahata kavuşturmak için, peygamberler vâsıtası ile dinler gönderilmiştir. Peygamberler, düşmanların çokluğuna, inanmayanların alay etmelerine, üzmelerine rağmen, Allahü teâlânın emirlerini insanlara tebliğ etmekte, bildirmekte, düşmanlardan korkmamış, göz kırpmamışlardır. Allahü teâlâ, peygamberlerin sâdık sâhibi oldukları, doğru söylediklerini göstermek için, onları mucizelerle kuvvetlendirdi. Hiç kimse bu mucizelere karşı gelemedi. Peygamberi kabûl edip inanan kimseye, o peygamberin ümmeti denir. Kıyâmet gününde, ümmetlerinden, günahı çok olanlara şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatleri kabûl olacaktır. Ümmetlerinden, âlim, sâlih, velî olanlarına da, şefâat etmeleri için Allahü teâlâ izin verecek ve şefâatlerini kabûl buyuracaktır. Peygamberler aleyhimüssalevâtü vet-teslîmât, mezârlarında, bizim bilmediğimiz bir hayât ile diridir. Mübârek vücûdlarını toprak çürütmez. Bunun içindir ki, hadîs-i şerîfde; “Peygamberler, mezârlarında, namaz kılarlar” buyruldu.

Peygamberlerin aleyhimüsselâm mübârek gözleri uyurken, kalb gözleri uyumaz. Peygamberlik vazifelerini görmekte, peygamberlik üstünlüklerini taşımakta, bütün peygamberler müsâvîdir. Yukarıda bildirilen yedi sıfat hepsinde vardır. Peygamberler, peygamberlikten azledilmez. Velîler ise, evliyâlıktan ayrılabilir. Peygamberler aleyhimüssalevâtü vetteslîmât insandan olur. Cinden, melekten ve kadınlardan insanlara peygamber olmaz. Cin ve melek, peygamberlerin derecelerine yükselemez. Peygamberlerin birbirleri üzerinde, şerefleri, üstünlükleri vardır. Meselâ ümmetlerinin çok olması, gönderildikleri memleketlerin büyük olması, ilim ve mârifetlerinin büyük olması, ilim ve mârifetlerinin çok yerlere yayılması, mucizelerinin daha çok ve devamlı olması ve kendileri için ayrı kıymetler ve ihsânlar bulunması gibi üstünlükler bakımından âhir zamân peygamberi Muhammed aleyhisselâm, bütün peygamberlerden daha üstündür. Ülü'l-azm olan peygamberler, böyle olmayanlardan ve resûller, resûl olmayan nebîlerden daha üstündürler.

Peygamberlerin aleyhimüsselâm sayısı belli değildir. Yüz yirmi dört binden çok oldukları meşhûrdur. Bunlardan üç yüz on üç veya üç yüz on beş adedi resûldür. Bunların içinden de, altısı daha yüksektir. Bunlara “Ülü'l-azm” peygamberler denir. Ülü'l-azm peygamberler; “Âdem, Nûh, İbrâhim, Mûsâ, İsâ ve Muhammed Mustafâ aleyhimüssalâtü vesselâm” hazretleridir.

İbrâhim aleyhisselâm, Halîlullah'dır. Çünkü, bunun kalbinde, Allah sevgisinden başka, hiç bir mahlûkun sevgisi yoktu. Mûsâ aleyhisselâm, Kelîmullah'dır. Çünkü, Allahü teâlâ ile konuştu. İsa aleyhisselâm, Rûhullah ve Kelimetullah'dır. Çünkü, babası yoktur. Yalnız "Ol" kelime-i ilâhiyyesi ile anasından dünyâya geldi. Bundan başka, Allahü teâlânın hikmet dolu kelimelerini, vâz vererek, insanların kulaklarına ulaştırırdı.

Mahlûkların yaratılmasına sebep olan ve âdemoğullarının en üstünü, en şerefli, en kıymetlisi bulunan Muhammed aleyhisselâm, Habîbullah'dır. O'nun Habîbullah olduğunu ve büyüklüğünü, üstünlüğünü gösteren şeyler pek çoktur. Bunun için O'na; "Mağlûb olmak", "Bozguna uğramak" gibi sözler söylenemez. Kıyamette, herkesten önce kabirden kalkacaktır. Mahşer yerine önce gidecektir. Cennet'e herkesten önce girecektir. Güzel ahlâkı, sayılmakla bitmez ve anlatmaya insan gücü yetişmez.

Kıyamet günü, bütün peygamberler, O'nun sancağı altında gölgeleneceklerdir. Allahü teâlâ, her peygambere emir buyurdu ki: Mahlûklarımın içinde, seçip sevdiğim, habîbim Muhammed aleyhisselâmın peygamber olduğu zamana erişerseniz, O'na îmân ediniz ve yardımcı olunuz! Bütün peygamberler de, ümmetlerine böyle vasiyet ve emreyledi. Muhammed aleyhisselâm, "Hâtemül-enbiyâ"dir. Yâni O'ndan sonra hiç peygamber gelmeyecektir.

İmân edilmesi lâzım olan esaslardan beşincisi; âhîret gününe inanmaktır. Âhîret gününün başlangıcı, insanın öldüğü gündür. Kıyâmetin sonuna kadardır. Kıyâmetin ne zaman kopacağı bildirilmedi, zamânını kimse anlayamadı. Fakat, Peygamber efendimiz bir çok alâmetlerini ve başlangıçlarını şöyle haber verdi: Hazreti Mehdî gelecek, İsâ aleyhisselâm gökten Şam'a inecek, Deccâl çıkacak. Ye'cüc Me'cüc denilen kimseler her yeri karıştıracak. Güneş batıdan doğacak. Büyük zelzeleler olacak. Din bilgileri unutulacak. Fısk, kötülük çoğalacak. Dinsiz, ahlâksız, nâmussuz kimseler emîr olacak. Allahü teâlânın emirleri yaptırılmayacak. Haramlar her yerde işlenecek. Yemen'den ateş çıkacak. Gökler ve dağlar parçalanacak. Güneş ve Ay kararacak. Denizler birbirine karışacak ve kaynayıp kuruyacaktır.⁵³⁶

Günah işleri yapan müslümanlara fâsık denir. Fâsıklara ve bütün kâfirlere kabirde azâb vardır. Bunlara elbette inanmak lâzımdır. Mevtâ kabre konunca, bilinmeyen bir hayat ile dirilecek, râhat olacak veya azâb görecektir. Münker ve Nekir adındaki iki meleğin, bilinmeyen korkunç insan şeklinde mezâra gelip suâl soracaklarını hadîs-i şerîfler açıkça bildirmektedir.⁵³⁷ Kabir suâli, bâzı âlimlere göre, bâzı akâidden olacak, bâzılarına göre ise, bütün akâidden olacaktır. Bunun için çocuklara; "Rabbin kim? Dînin hangi dindir? Kimin ümmetindensin? Kitâbın nedir? Kıblen neresidir? İtikâdda ve amelde mezhebin nedir?" suâllerinin cevaplarını öğretmelidir! Ehl-i sünnet olmayanın

⁵³⁶ Buhârî, "İlim", 21; İbn Mace, "Fiten", 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 108.

⁵³⁷ İbn Mace, "Fiten", 25.

doğru cevap veremeyeceği, “Tezkire-i Kurtlun” de yazılıdır. Güzel cevap verenlerin kabri genişleyecek, Cennetten bir pencere açılacaktır. Sabah ve akşam, Cennet’teki yerlerini görüp, melekler tarafından iyilikler yapılacak, müjdelere verilecektir. İyi cevap veremezse, demir tokmaklarla öyle vurulacak ki, bağırmasını, insandan ve cinden başka her mahlûk işitecektir. Kabir o kadar daralır ki, kemiklerini birbirine geçirecek gibi sıkır. Cehennem’den bir delik açılır. Sabah ve akşam Cehennem’deki yerini görüp, mezarda, mahşere kadar, acı azâblar çeker.

Öldükten sonra, yine dirilmeğe inanmak lâzımdır. Kemikler, etler çürüyüp toprak ve gaz olduktan sonra, hepsi yine bir araya gelecek, rûhlardan bedenlerine girip, herkes mezârdan kalkacaktır. Bunun için, bu zamâna Kıyâmet günü denir.

Bütün canlılar, Mahşer yerinde toplanacak. Her insanın amel defterleri uçarak sâhibine gelecektir. Bunları, yerlerin, göklerin, zerrelerin, yıldızların yaratana, sonsuz kudret sâhibi olan Allahü teâlâ yapacaktır. Bunların olacağını, Allahü teâlânın Resûlü sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz haber vermiştir. O’nun söyledikleri elbette doğrudur. Elbette hepsi olacaktır.

Sâlihlerin, iyilerin defteri sağ tarafından, fâsıkların, kötülerin arka veya sol tarafından verilecektir. İyi ve kötü, büyük ve küçük, gizli ve meydanda yapılmış olan her şey defterde bulunacaktır. Kirâmen kâtibîn meleklerinin bilmediği işler bile, âzânın haber vermesi ile Allahü teâlânın bilmesi ile ortaya çıkarılacak, her şeyden suâl ve hesâb olunacaktır. Mahşerde, Allahü teâlânın dilediği her gizli şey meydana çıkacaktır. Meleklerle; “Yerlerde, göklerde neler yaptınız?”, Peygamberlere; “Allahü teâlânın hükümlerini kullara nasıl bildirdiniz?” herkese de; “Peygamberlere nasıl uydunuz, sizlere bildirilen vazifeleri nasıl yaptınız? Birbiriniz arasında bulunan hakları nasıl gözettiniz?” diye sorulacaktır. Mahşerde, îmânî olup, ameli ve ahlâkı güzel olanlara mükâfât ve ihsânlar olacak, kötü huylu, bozuk amelli olanlara ağır cezâlar verilecektir.

Allahü teâlâ, adâleti ile, bâzı küçük günahlar için de azâb yapacak, dilediği mü’minlerin büyük ve küçük bütün günahlarını fadlı ile, ihsânı ile affedecektir. Şirkden ve küfürden başka, her günahı dilerse affedecek, dilerse, küçük günah için de azâb edecektir. Müşrik ve kâfir olarak öleni hiç affetmeyeceğini bildirmektedir. Kitaplı ve kitapsız kâfirler yâni Muhammed aleyhisselâmın bütün insanlara peygamber olduğuna inanmayan, O’nun bildirdiği ahkâmdan, yâni emir ve yasaklardan birisini bile beğenmeyenler, bu hâlde ölürlerse, elbette Cehennem’e sokulacak, sonsuz azâb çekeceklerdir.

Kıyâmet günü, amelleri, işleri ölçmek için, bilmediğimiz bir Mîzân, bir ölçü âleti, bir terâzi vardır. Yer gök bir gözüne sığar. Sevâb gözü, parlak olup, Arş’in sağında Cennet tarafındadır. Günah tarafı ise, Arş’in solunda Cehennem tarafında karanlıktadır. Dünyâda yapılan işler, sözler, düşünceler, bakışlar, orada şekil alarak, iyilikler parlak, kötülükler karanlık ve iğrenç görünüp, bu terâzide

tartılacaktır. Bu terâzi, dünyâ terâzilerine benzemez. Ağır tarafı yukarı kalkar, hafif tarafı aşağı iner denildi. Âlimlerin bir kısmına göre, çeşitli terâziler olacaktır.

Sırat köprüsü vardır. Sırat köprüsü, Allahü teâlânın emri ile, Cehennem'in üstünde kurulacaktır. Herkese, bu köprüden geçmesi emrolunacaktır. O gün, bütün peygamberler; "Yâ Rabbi! Selâmet ver" diye yalvaracaklardır. Cennetlik olanlar, köprüden kolayca geçerek, Cennet'e gideceklerdir. Bunlardan bâzısı şimşek gibi, bir kısmı rüzgâr gibi, bâzısı koşan at gibi geçeceklerdir. Sırat köprüsü kıldan ince, kılıçtan keskindir. Dünyâda İslâmiyet'e uymak da böyledir. İslâmiyet'e tam uymağa uğraşmak, sırat köprüsünden geçmek gibidir. Burada nefis ile mücâdele güçlüğüne katlananlar, orada sıratı kolay ve rahat geçecektir. Bunun içindir ki, Allahü teâlâ, İslâmiyet'in gösterdiği doğru yola; "Sırât-ı müstakim" adını verdi. Bu isim benzerliği de, İslâmiyet yolunda bulunmanın, sırat köprüsünü geçmek gibi olduğunu göstermektedir. Cehennemlik olanlar, sıratı Cehennem'e düşeceklerdir.

Peygamber efendimize sallallahü aleyhi ve sellem mahsûs olan Kevser havuzu vardır. Büyüklüğü, bir aylık yol gibidir. Suyu süttten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Etrâfındaki kadehler, yıldızlardan daha çoktur. Bir içen, Cehennem'de olsa bile, bir daha susamaz.

Şefâat haktır. Tevbesiz ölen mü'minlerin küçük ve büyük günahlarının affedilmesi için, peygamberler, veliler, sâlihler, melekler ve Allahü teâlânın izin verdiği kimseler, şefâat edecek ve kabûl edilecektir.

Cennet ve Cehennem şimdi vardır. Cennet, yedi kat göklerin üstündedir. Cehennem, her şeyin altındadır. Sekiz Cennet, yedi Cehennem vardır. Cennet, yer küresinden, güneşten ve göklerden daha büyüktür. Cehennem de güneşten büyüktür.

İnanılması lâzım olan esaslardan altıncısı; kadere, hayır ve serlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır. İnsanlara gelen hayır ve şer, fayda ve zarar, kazânç ve ziyanların hepsi, Allahü teâlânın takdir etmesi ile olur. Allahü teâlânın, bir şeyin varlığını dilemesine Kader denilmiştir. Kaderin, yâni varlığı dilenilen şeyin var olmasına Kazâ denir. Kazâ ve kader kelimeleri bir biri yerine de kullanılır.

Bütün hayvanların, nebatların, cansız varlıkların, katıların, sıvıların, gazların, yıldızların, moleküllerin, atomların, elektronların, elektromagnetik dalgaların, kısaca her varlığın hareketi, fizik olayları, kimya tepkimeleri, çekirdek reaksiyonları, enerji alış-verişleri, canlılardaki fizyolojik faaliyetler, her şeyin olup olmaması, kulların iyi ve kötü işleri, dünyâda ve âhirette, bunların cezâsını görmeleri ve her şey, ezelde, Allahü teâlânın ilminde var idi. Bunların hepsini ezelde biliyordu. Ezelden ebede kadar olacak; eşyâyı, özellikleri, hareketleri, olayları, ezelde bildiğine uygun olarak yaratmaktadır. İnsanların iyi ve kötü bütün işlerini, müslüman olmalarını, küfürlerini, istekli ve isteksiz bütün işlerini, Allahü teâlâ yaratmaktadır. Yaratan, yapan yalnız O'dur. Sebeplerin meydana getirdiği her şeyi yaratan O'dur. Her şeyi bir sebep ile yaratmaktadır.

Meselâ, ateş yakıcıdır. Hâlbuki, yakan Allahü teâlâdır. Ateşin yakmakla, hiç bir ilgisi yoktur. Fakat, âdeti şöyledir ki, bir şeye ateş dokunmadıkça, yakmağı yaratmaz. Ateş, tutuşma sıcaklığına kadar ısıtmaktan başka bir şey yapmaz. Organik cisimlerin yapısında bulunan karbona, hidrojene, oksijenle birleşmek ilgisi veren, elektron alış verişlerini sağlayan, ateş değildir. Doğruyu göremeyenler, bunları ateş yapıyor sanır. Yakan, yanma tepkisini yapan, ateş değildir. Oksijen de değildir. Isı da değildir. Elektron alışverişi de değildir. Yakan, yalnız Allahü teâlâdır. Bunların hepsini, yanmak için sebep olarak yaratmıştır. Bilgisi olmayan kimse, ateş yakıyor sanır. İlkokulu bitiren bir kimse; “Ateş yakıyor” sözünü beğenmez. “Hava yakıyor” der. Ortaokulu bitiren de, bunu kabûl etmez; “Havadaki oksijen yakıyor” der. Liseyi bitiren; “Yakıcılık oksijene mahsus değildir. Her elektron çeken element yakıcıdır” der. Üniversiteli ise; madde ile birlikte enerjiyi de hesâba katar. Görülüyor ki, ilim ilerledikçe, işin iç yüzüne yaklaşılmakta, sebep sanılan şeylerin arkasında, daha nice sebeplerin bulunduğu anlaşılmaktadır. İlimin, fennin en yüksek derecesinde bulunan, hakîkatleri tam gören peygamberler ve o büyüklerin izinde giderek ilim deryâlarından damlalara kavuşan İslâm âlimleri, bugün yakıcı, yapıcı sanılan şeylerin, âciz, zavallı birer vâsıta ve mahlûk olduklarını, hakîkî yapıcının, yaratıcının araya koyduğu sebepler olduğunu bildiriyor. Yakıcı, Allahü teâlâdır. Ateşsiz de yakar. Fakat, ateş ile yakmak âdetidir. Yakmak istemezse, ateş içinde de yakmaz. İbrâhim aleyhisselâmı ateşte yakmadı. Onu çok sevdiği için, âdetini bozdu.

Allahü teâlâ dileseydi, her şeyi sebepsiz yaratırdı. Ateşsiz yakardı. Yemeden doyururdu. Fakat lütfederek, kullarına iyilik ederek, her şeyi yaratmasını bir sebebe bağladı. Belirli şeyleri, belli sebeplerle yaratmağı diledi. İşlerini, sebeplerin altında gizledi. Kudretini sebepler altında sakladı. O'nun bir şeyi yaratmasını isteyen, o şeyin sebebine yapışır, o şeye kavuşur. Lâmbayı yakmak isteyen, kibrit kullanır. Zeytinyağı çıkarmak isteyen, baskı âleti kullanır. Baş ağrıyan, aspirin kullanır. Cennet'e gidip, sonsuz nîmetlere kavuşmak isteyen, İslâmiyet'e uyar. Kendine tabanca çeken, zehir içen ölür. Terli iken su içen, hasta olur. Günah işleyen, küfre düşen de Cehennem'e gider. Herkes hangi sebebe başvurursa, o sebebin vâsıta kılındığı şeye kavuşur. Müslüman kitaplarını okuyan, müslümanlığı öğrenir, sever, müslüman olur, dinsizlerin arasında yaşayan, onların sözlerini dinleyen din câhili olur. Din câhillerinin çoğu îmansız olur. İnsan hangi yerin vâsıtasına binerse, oraya gider.

Allahü teâlâ, işlerini sebeplerle yaratmamış olsaydı, kimse kimseye muhtâç olmazdı. Herkes, herşeyi Allahü teâlâdan ister, hiç bir şeye başvurmazdı. Böyle olunca, insanlar arasında, âmir, me'mûr, işçi, san'atkâr, talebe, hoca ve nice insanlık bağları kalmaz, dünyâ ve âhiretin nizâmı bozulurdu. Güzel ile çirkin, iyi ile fenâ ve muti' ile âsi arasında fark kalmazdı.

İslâmiyet, müslümanlardan; Peygamber efendimizin sallallahü aleyhi ve sellem inandığı ve bildirdiği gibi imân etmelerini istemektedir. Peygamberimiz bir tek imân bildirmiştir. Eshâb-ı kirâmın

hepsi, O'nun bildirdiği gibi inanmış, itikâdda (inançta) hiç bir ayrılıkları olmamıştır. Peygamber efendimizin vefâtından sonra insanlar, İslâmiyet'i, Eshâb-ı kirâmdan işterek ve sorarak öğrendiler. Hepsi aynı imânı bildirdiler. Onların, Peygamberimizden naklederek bildirdikleri bu imâna Ehl-i sünnet itikadı denilmiştir. Eshâb-ı kirâm bu imân bilgilerine, kendi düşüncelerini, felsefecilerin sözlerini, nefsâni arzularını, siyâsi görüşlerini ve buna benzer başka şeyleri, aslâ karıştırmadılar.

Eshâb-ı kirâm, hepsinde kemâl derecede mevcut bulunan Allahü teâlâyı tenzih ve takdis etmek, O'nun bildirdiklerini tereddütsüz kabûl edip inanmak, müteşâbih (mânâsı açık olmayan) âyetlerin te'viline dalmamak... gibi vasıfları ile imânlarını Peygamberimizden işittikleri gibi muhâfaza ettiler. İslâmiyet'teki imân esaslarını insanlara soranlara; saf, berrâk ve aslı üzere tebliğ ettiler, bildirdiler.

Eshâb-ı kirâmın Resûlullah'dan naklen bildirdikleri bu tebliği, olduğu gibi, hiç bir şey eklemeyen ve çıkarmadan kabûl edip, böylece inanıp, onların yolunda olanlara Ehl-i sünnet ve cemâat fırkası, bu doğru ve asıl (hakiki) İslâmiyet yolundan ayrılanlara da; Bid'at fırkaları (dalâlet fırkaları, bozuk-sapık yollar) denildi.

Eshâb-ı kirâmın hepsi müctehid idiler. Onlar din bilgilerini bizzat Resûlullah'dan aldılar. O'nu bizzat görmenin, O'nun sohbetinde bulunmanın kazandırdığı çok yüksek mânevi kemâllere, olgunluklara ve üstünlüklere erdiler. Nefisleri mutmeinne olup, her biri ihlâs, edeb, ilim ve irfanda Eshâbdan olmayanlardan hiç bir âlimin ve evliyânın sâhib olamayacağı derecelere kavuştular. Her birinin hidâyet yıldızları olduğu hadis-i şerifle bildirildi. Hepsinin imânı, itikâdı bir idi. Haklarında nass (âyet ve hadis) bulunmayan mes'elelerde ictihâd ettiler. Her biri, amelde mezheb sâhibi idiler. Çoğunun ictihâdlarından çıkardıkları hükümler birbirlerine benzerdi. İctihâdları toplanıp, kitaplara geçirilmediği için mezhepleri unutuldu. Bunun için bugün Eshâb-ı kirâmdan herhangi birinin mezhebine uymak mümkün değildir.

İslâmiyet'i Eshâb-ı kirâmdan öğrenen Tâbiin ve bunlardan öğrenen Tebe-i Tâbiinden de din bilgilerinde yükselip, mutlak müctehidlik derecesine ulaşan büyük imâmlar yetişti. Bunlar da amelde mezheb sâhibi idiler ve her birinin ictihâdlarından meydana gelen hükümlere, o âlimin mezhebi denildi. Bu âlimlerden de çoğunun mezhebi kitaplara geçirilmediği için unutuldu. Yalnız dört büyük imâmın ictihâdları, talebeleri tarafından kitaplara geçirilerek muhâfaza edildi ve müslümanlar arasında yayıldı. Yeryüzünde bulunan bütün müslümanlara doğru yolu gösteren ve İslâm dînini değiştirmekten, bozulmaktan koruyan bu dört imâmın birincisi İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe, ikincisi İmâm-ı Mâlik bin Enes'tir. Üçüncüsü İmâm-ı Muhammed bin İdris Şâfiî, dördüncüsü Ahmed bin Hanbel'dir.

Ehl-i sünnet itikâdında olan bu dört imâmdan İmâm-ı A'zamın yoluna Hanefî Mezhebi, İmâm-ı Mâlik'in yoluna Mâlikî Mezhebi, İmâm-ı Şâfiî'nin yoluna Şâfiî Mezhebi, İmâm-ı Ahmed bin Hanbel'in yoluna da Hanbelî Mezhebi denilmiştir. Bu gün bir müslümanın Allahü teâlânın rızâsına uygun ibâdet ve iş yapabilmesi, ancak bu dört mezhebden birine uyması ile mümkündür.

İbâdetler

Birincisi; şartlarına ve farzlarına uygun olarak, her gün beş kerre, vakti gelince, namaz kılmaktır. Namazları; farzlarına, vâciblerine ve sünnetlerine dikkat ederek ve gönlünü Hakk'a vererek, vakitleri geçmeden kılmalıdır. Kur'ân-ı kerîmde, namaza; "Salât" buyuruluyor. Salât, lügatte insanın duâ etmesi, meleklerin istigfâr etmesi, Allahü teâlânın merhamet etmesi, acıması demektir. İslâmiyet'te salât demek; ilmihâl kitaplarında bildirildiği şekilde, belli hareketleri yapmak ve belli şeyleri okumak demektir. Namaz kılmağa iftitâh tekbiri ile başlanır. Yâni erkeklerin ellerini kulaklarına kaldırıp göbek altına indirirken; "Allahü ekber" demeleri ile başlanır. Son oturuşta, başı sağ ve sol omuzlara döndürüp, selâm vererek bitirilir.

İkincisi; malın zekâtını vermektir. Zekâtın mânâsı, temizlik ve övmek ve iyi, güzel hâle gelmek demektir. İslâmiyet'te zekât demek; ihtiyâcından fazla ve nisâb denilen belli bir sınır mikdârında zekât malı olan kimsenin, malından belli mikdârını ayırıp, Kur'ân-ı Kerîmde vasıfları bildirilen müslümanlara, başa kakmadan vermesi demektir. Zekât, sekiz çeşit insana verilir. Dört mezhebde de, dört türlü zekât malı vardır. Altın ve gümüş zekâtı, ticâret malı zekâtı, senenin yarısından fazlasında çayırdan otlayan dört ayaklı kasap hayvanlarının zekâtı ve yerden biten her çeşit ihtiyaç maddesi zekâtıdır. Bu dördüncü zekâta, Uşr denir. Yerden mahsûl alınır alınmaz uşr verilir. Diğer üç zekât, nisâb mikdarı olduktan bir sene sonra verilir.

Üçüncüsü; Ramazân-ı şerif ayında, hergün oruç tutmaktır. Oruç tutmağa Savm denir. Savm, lügatte, bir şeyi bir şeyden korumak demektir. İslâmiyet'te; şartlarını gözeterek, Ramazan ayında, her gün üç şeyden kendini korumak demektir. Bu üç şey; yemek, içmek ve cimâdır. Ramazan ayı, gökte hilâli (yeni ay) görmeye başlar. Takvimle önceden hesâb etmekle başlamaz.

Dördüncüsü; gücü yetenin, ömründe bir kerre hac etmesidir. Yol emin ve beden sağlam olarak Mekke-i mükerrime şehrine gidip gelinceye kadar, geride bıraktığı çoluk-çocuğunu geçindirmeğe yetecek maldan fazla kalan para ile oraya gidip gelebilecek kimsenin, ömründe bir kerre, ihrâmlı olarak, Kâbe-i muazzamayı tavâf etmesi ve Arafat meydanında durması farzdır.

Beşincisi; Allahü teâlânın dinini yaymak için uğraşmak, yâni cihâd etmektir. Cihâda hazırlanmak ibâdetlerdir.

Münâkehât: Evlenme, boşanma, nafaka... gibi bölümleri vardır.

Muamelât: Alışveriş, kira, şirketler, faiz, mirâs... gibi bölümleri vardır.

Ukûbât: Cezâlar olup başlıca beşe ayrılmaktadır. Kısâs, sirkat, zinâ, kazf, riddet yâni mürted olmak cezâlarıdır.

Ahlâk

İslâmiyet, güzel ahlâk ile ahlâklanmayı, nefsi kötü huylardan temizlemeyi, iyi huylu olmayı, her cihetten iffeti ve hayâyı emr eder. Bu bilgileri ve yolları öğreten ilme, Tasavvuf denir.

Beden sağlığına ait bilgileri tıb ilmi öğrettiği gibi, kalbin, rûhun kötü huylardan kurtulmasını da tasavvuf ilmi öğretir. Kalb hastalığının alâmetleri olan kötü işlerden uzaklaştırıp, Allah rızâsı için güzel iş ve ibâdet yapmayı sağlar.

İslâmiyet, önce ilim öğrenmeyi, sonra öğrendiklerine uygun iş ve ibâdet yapılmasını ve bütün bunların da Allah rızâsı için olmasını, kısaca; ilim, amel ve ihlâsı emretmektedir. İnsanın mânen yükselmesi, dünyâ ve âhıret saâdetine kavuşması, bir tayyârenin uçmasına benzetilirse, imân ile ibâdet bunun gövdesi ve motorları gibidir. Tasavvuf yolunda ilerlemek de, bunun enerji maddesi yâni benzinidir. Maksada ulaşmak için tayyâre elde edilir. Yâni imân ve ibâdet kazânılır. Harekete geçmek için de, kuvvet, yâni tasavvuf yolunda ilerlemek lâzımdır.

Tasavvufun iki gâyesi vardır. Birincisi; imânın vicdânileşmesi, yâni kalbe yerleşmesi ve şüphe getiren tesirlerle sarsılmaması içindir. Akıl ile, delil ve isbât ile kuvvetlendirilen imân böyle sağlam olmaz. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerimde Ra'd sûresi 28. âyet-i kerimesinde meâlen buyurdu ki: Kalblere imânın sinmesi, yerleşmesi, ancak ve yalnız zikr ile olur." Zikr, her işte ve her harekette Allahü teâlâyı hatırlamak, O'nun rızâsına uygun iş yapmak demektir.

Tasavvufun ikinci gâyesi; fıkıh ilmi ile bildirilen ibâdetlerin seve seve kolaylıkla yapılmasını ve nefs-i emmâreden doğan tembelliklerin, sıkıntıların giderilmesidir. İbâdetlerin kolaylıkla seve seve yapılması ve günah olan işlerden de nefret ederek uzaklaşılması, ancak tasavvuf ilmini öğrenip, bu yolda ilerlemek ile mümkündür. Tasavvufa sarılmak, herkesin bilmediklerini görmek, gaybden haber vermek, nûrlar, rûhlar ve kıymetli rüyalar görmek için değildir. Tasavvuf ile ele geçen mârifetlere, bilgilere ve hâllere kavuşmak için, önce imânı düzeltmek, İslâmiyet'in emir ve yasaklarını öğrenip, bunlara uygun iş ve ibâdet yapmak lâzımdır. Zâten bu üçünü yapmadıkça, kalbin tasfiyesi, kötü huylardan temizlenmesi, nefsin tezkiyesi, terbiye edilmesi mümkün değildir.

Muhammed aleyhisselâma tâbi olmak

Muhammed aleyhisselâma tâbi olmak, yani O'na uymak; O'nun gittiği yolda yürümektir. O'nun yolu, Kur'ân-ı Kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola Din-i İslam denir. O'na uymak için, önce imân etmek, müslümanlığı iyice öğrenmek, sonra farzları edâ edip, haramlardan kaçınmak, daha sonra, sün-

netleri yapıp mekruhlardan kaçınmak lazımdır. Bunlardan sonra, mübahlarda da O'na uymaya çalışmalıdır.

İman etmek, O'na tâbi olmaya başlamak ve saadet kapısından içeri girmek demektir. Allahü teâlâ O'nu, dünyadaki bütün insanları saadete dâvet için gönderdi ve Sebe' sûresinin 28. Ayet-i kerîmesinde meâlen; “Ey sevgili Peygamberim! Seni, dünyadaki bütün insanlara, ebedî saadeti müjdelemek ve bu saadet yolunu göstermek için, gönderiyorum” buyurdu.

Mesela, O'na uyan bir kimsenin, gün ortasında bir parça uyuması, O'na uymaksızın, bir çok geceleri ibadetle geçirmekten kat kat daha kıymetlidir. Çünkü, “Kaylûle” etmek, yani öğleden önce biraz yatmak, âdet-i şerîfesi idi. Mesela O'nun dini emrettiği için bayram günü oruç tutmamak ve yiyip içmek, dinde bulunmayıp senelerce tutulan oruçlardan daha kıymetlidir. O'nun dininin emri ile fakire verilen zekat kendi arzusu ile dağ kadar altın sadaka vermekten daha üstündür, fazîletlidir.

Hazreti Ömer, bir sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra, cemaate bakıp, bir kimseyi göremeyince sordu. Eshâb dediler ki; “Geceleri sabaha kadar ibadet ediyor. Belki şimdi uyku bastırmıştır.” Emirül-mü'minin; “Keşke bütün gece uyuyup da, sabah namazını cemaatle kılsaydı, daha iyi olurdu” buyurdu.

İslamiyet'e uymadan sıkıntı çekip mücahede eden kimseler neflerini körletiyor ise de, İslamiyet'e uygun yapmadıklarından kıymetsizdir ve hakirdir. Eğer bu çalışmalarına ücret hasıl olursa, dünyada birkaç menfaatden başka ellerine bir şey geçmez. Halbuki, bütün dünyanın kıymeti ve ehemmiyeti nedir ki, bunun bir kaçının itibarı olsun. Bunlar, mesela bayağı işleri yapan kimselere benzer ki herkesten daha çok çalışır ve yorulurlar. Ücretleri de, yaptıkları işe nisbetle herkesten aşağıdır. İslamiyet'e tâbi olanlar ise, latif cevahir ve kıymetli elmaslar ile meşgûl olan mücevherciler gibidir. Bunların işi az, kazançları ise pek çoktur. Bazan bir saatlik çalışmaları, yüz binlerce senenin kazancını hasıl eder. Bunun sebebi şudur ki, İslamiyet'e uygun olan amel, Hak teâlânın makbulüdür, razı olduğudur, onun için çok beğenir.

Böyle olduğunu kendi kitabının çok yerinde bildirmiştir. Mesela, İmran sûresi 31. âyet-i kerimesinde meâlen; “Ey sevgili Peygamberim! Onlara de ki, eğer Allahü teâlâyı seviyorsanız ve Allahü teâlânın da sizi sevmesini istiyorsanız, bana tâbi olunuz! Allahü teâlâ, bana tâbi olanları sever” buyuruyor.

Muhammed aleyhisselâma tâbi olmak, “Ahkam-ı İslamiyye”yi beğenip, seve seve yapmak ve O'nun emirlerini ve İslamiyet'in kıymet verdiği üstün tuttuğu şeyleri ve âlimlerini, salihlerini büyük bilip, hürmet etmek ve O'nun dinini yaymağa uğraşmak demektir. Dinine uymak istemeyenleri, beğenmeyenleri, aldırış etmeyenleri ise aşağı tutmaktır.

İslamiyet'e uymayan şeylerin hiç birisini Hak teâlâ sevmez, beğenmez. Sevilmeyen, beğenilmeyen şeye sevab verilir mi? Bilakis cezaya sebep olur.

İki cihan saadetine kavuşmak, ancak ve yalnız dünya ve ahiretin efendisi olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi olmaya bağlıdır. O'na tâbi olmak için imân etmek ve Ahkam-ı İslamiyye'yi öğrenmek ve hakkıyla yapmak lazımdır.

Ahirette Cehennem'den kurtulmak, yalnız Muhammed aleyhisselâma tâbi olanlara mahsustur. Dünyada yapılan bütün iyilikler, bütün keşifler, bütün haller ve bütün ilimler, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin yolunda bulunmak şartı ile, ahirette işe yarar. Yoksa, Allahü teâlânın Peygamberine tâbi olmayanların yaptığı her iyilik, dünyada kalır ve ahiretinin harab olmasına sebep olur. Yani, iyilik şeklinde görünen, birer istidracdan başka bir şey olamaz.

Muhammed aleyhisselâma tam ve kusursuz tâbi olabilmek için, O'nu tam ve kusursuz sevmek lazımdır. Tam ve olgun sevginin alameti de, O'nun düşmanlarından uzak durmaktır. O'nu beğenmeyenleri sevmemektir. Muhabbete müdahene, yani gevşeklik sığmaz. Âşıklar, sevgililerinin divanesi olup, emirlerinden bir an ayrılmazlar. Aykırı gidenlerle bir arada durmazlar. İki zıd şeyin muhabbeti bir kalbde bulunmaz. Yani cemi-zıddeyn muhaldir.

Bu dünya nimetleri geçici ve aldaticıdır. Bu gün elde olanlar yarın başkasının olur. Ahirette ele girecekler ise sonsuzdur ve dünyada iken kazanılır. Bu bir kaç günlük hayat, eğer dünya ve ahiretin en kıymetli insanı olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi olarak geçirilirse, saadet-i ebediyye, sonsuz necat ve kurtuluş umulur. Yoksa O'na tâbi olmadıkça, her şey hiçtir. O'na uymadıkça, her yapılan hayır, iyilik burada kalır, ahirette ele bir şey geçmez.

O'na uymanın ufak bir zerresi, bütün dünya nîmetlerinden ve ahiret saadetlerinden kat kat üstündür. İnsanlık meziyeti ve şerefi, O'na tâbi olmaktır. Resûlullah'a uymak için müslümanların Ehl-i sünnetin dört hak mezhebinden birinde olmaları temel şarttır. Peygamber efendimize îmân edip getirdiklerini tasdik etmek, O'nu sevip itaat etmek, nasihatlerini kabul etmek, kendisine hürmet ve tazim etmek farzdır. Bu hususta Allahü teâlâ meâlen;

“O halde Allahü teâlâyâ ve O'nun ümmi nebîsi olan Resûlüne îmân edin, O'na tâbi olun ki, doğru yolu bulmuş olasınız”.⁵³⁸

“Kim, Allahü teâlâyâ ve Peygamberine îmân etmezse, muhakkak (bilsin) ki, biz o kafirler için çalgın bir ateş hazırlamışızdır”⁵³⁹ buyurmaktadır.

Resûlullah efendimiz de buyurdu ki: “Allahü teâlâdan başka ilah olmadığına şehâdet edip, bana ve benim getirdiklerine îmân edinceye kadar, insanlarla (kafirlerle) savaşmam bana emrolundu. Onlar bunları yapınca, müslümanlık hakkının muktezası (cezarı) müstesna, mallarını ve canlarını benden kurtarırlar. (İçlerindeki gizli hususların) hesaplarını ise, Allahü teâlâ görür.”

⁵³⁸ el-A'râf 7/158.

“Bana kim itaat ederse, Allahü teâlâyâ itaat etmiş olur. Kim bana isyan ederse, Allahü teâlâyâ isyan etmiş olur. Benim emrime itaat eden, bana itaat etmiş, emirlerime isyan eden de bana isyan etmiş olur”

“Bana itaat eden ve benim getirdiklerime uyan kimsenin hali ile, bana isyan eden ve benim getirdiklerimi yalanlayan kimsenin hali, şu adamın haline benzer ki, (o adam) bir ev yaptırmış, (insanlara mükemmel bir ziyâfet vermek için) güzel, çeşitli yemekler hazırlamış, insanları yemeğe dâvet etmek için birini vazifelendirmiştir. Dâvete icâbet eden kimse, eve girer ve hazırlanan yemeklerden istediği kadar yer. Fakat dâvete icâbet etmeyen ise, eve giremez ve hazırlanan yemeklerden yiyemez. Ev, (Resûlullah’ın dâvetine icâbet eden müttekiler için hazırlanan) Cennet’tir. (Allahü teâlâyâ ve O’nun nîmetleri ile dolu olan Cennet’e) dâvet eden ise, Muhammed’dir (aleyhisselâm). Kim ki Muhammed’e (aleyhisselâm) isyan ederse, Allahü teâlâyâ isyan etmiş olur. Muhammed (aleyhisselâm), kendisini tasdik eden mü’minler ve kendisini yalanlayan kafirler olmak üzere insanların arasını ayırd edicidir.”

“Benim sünnetime ve benden sonra Hulefa-i raşidin’in sünnetlerine yapışınız. Ona olanca gücünüzle ve titizlikle sarılınız. (Dinde) sonradan ihdas edilen (Kuran-ı Kerimde, sünnette, icma-i ümmette ve kıyas-ı fukahada bulunmayan) şeylerden kaçınınız. Çünkü (dinde) her sonradan ihdas edilen bid’attir. Her bid’at ise sapıklıktır.”⁵³⁹

Enes bin Mâlik’in Resûlullah’a uymakla ilgili rivâyet ettiği hadis-i şerîfde, Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu ki: “Kim benim sünnetimi üryâ ederse (onunla amel ederek yayarsa), beni ihyâ etmiştir (şanımlı yüceltmış, emrimi izhar etmiştir.) Beni ihyâ eden de, Cennet’te benimle beraberdir.”

Peygamber efendimiz, Bilal bin Haris’e buyurdular ki: “Bir kimse, İslam’da sünnet-i hasene yaparsa, bunun sevabına ve bunu yapanların sevablarına kavuşur. Bir kimse İslam’da bir sünnet-i seyiyeye çığrı açarsa, bunun günahı ve bunu yapanların günahları kendisine verilir.”⁵⁴⁰

Ömer bin Abdülaziz hazretleri buyurdu ki:

“Resûlullah efendimiz güzel bir yol açtı. O’ndan sonra da halifeleri yollar açtılar. Resûlullah’ın sünnetiyle ve kendisinden sonraki halifelerinin sünnetleriyle amel etmek, Allahü teâlânın kitabına uygun olarak hareket etmektir. Allahü teâlâyâ ve Peygamber efendimize itaat etmek, Allahü teâlânın dinini kuvvetlendirmektir. İslamiyet’i, hiç kimsenin bozmaya ve değiştirmeye hakkı yoktur. Sünnete muhalefet eden kimselerin sözleriyle de amel etmek caiz değildir.

Peygamber efendimizin ve Eshâb-ı kirâmın sünnetlerine uyanlar, hidâyete kavuşmuşlardır. Bunlardan her kim yardım isterse, yardım görmüştür. Her kim sünnet-i şeriflere muhalefet eder ve

⁵³⁹ İbn Mace, “Mukaddime”, 6; Darimî, “Mukaddime”, 16; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, IV, 126; Hâkim, *el-Müstedrek*, I, 174; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 422.

⁵⁴⁰ İbn Mace, “Mukaddime”, 36; Darimî, “Mukaddime”, 44; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, IV, 361; Beyhakî, *es-Sünen*, II, 136.

onlarla amel etmezse, müslümanların gittiği yoldan başka bir yol tutmuştur. Allahü teâlâ o kimseyi kötü işler yaptırarak Cehennem'e atar. Gidilecek yer olarak Cehennem, en kötü yerdir.

Ahmed bin Hanbel hazretleri buyurdu ki:

“Bir gün bir toplulukta bulunuyordum. Onlar iyice soyundular ve suya girdiler. Ben ise; “Kim Allahü teâlâyâ ve ahiret gününe imân ediyorsa, hamama (avret yerlerini örtmeden) girmesin” hadis-i şerifine uyarak soyunmadım. O gece rüyamda bir kimse; “Ey Ahmed! Sana müjdeler olsun! Zirâ Allahü teâlâ, Resûlullah'ın sünnetine uyduğun için seni bağışladı. Seni imâm kıldı. İnsanlar sana tâbi olurlar” dedi. “Siz kimsiniz?” diye sorunca; “Cebrâil'im” dedi.”

Bir kimse, her işinde, Resûlullah sallallahü aleyhi ve selleme tâbi olmazsa, mü'min olamaz. O'nu, kendi canından çok sevmezse, imânı tamam olmaz. O, bütün insanların ve cinnilerin peygamberidir.

Her asırda yaşayan her milletin O'na uyması vacibdir. Her mü'minin, O'nun dinine yardım etmesi O'nun ahlakı ile huylanması, O'nun mübârek ismini çok söylemesi, ismini söyledikte ve işittikte, saygı ve sevgi ile salatü selâm getirmesi, mübârek cemalini görmeye âşık olması, getirdiği Kur'ân-ı Kerimi ve dinini sevmesi ve hürmet etmesi lâzımdır.

HİLYE-İ SAÂDET

*Eshâbına nasihatdan sonra,
Fahr-i âlem dedi, benden sonra,
Hilye-i pâkimi, görse biri,
Olur o, yüzümü görmüş gibi,
Gördükde, hubbu hâsıl olsa,
Yâni hüsnüme âşık olsa,
Beni görmeği etse arzû,
Kalbi, sevgimle olsa dolu,
Cehennem olur, ona harâm,
Rabbim, Cennet'i eder ikrâm.
Dahi, hasretmez çıplak, ânı Hak,
Olur gufrânına, Hakkın mülhak.
Denildi ki, hilye-i Resûli,
Severek yazsa, birinin eli,
Eder Hak, onu korkudan emîn,
Belâ ile dolsa, rûy-i zemîn.
Hastalık görmez, dünyâda teni,*

*Ağrı çekmez hiç, bütün bedeni.
Günâh etmiş ise de, bu adam,
Cehennem cismine, olur harâm.
Âhiretde azâbdan kurtulur,
Dünyâda her işi, kolay olur.
Haşreyler, ânı hem, Rabb-i celle,
Dünyâda, Resûlü görenlerle.
Hilye-i Nebîyi, güç iken beyân,
Başlarınız, ona oldukça imkân.
Sığınarak zülcelâle,
Vasfederiz âcizâne.
İttifak etdi, bu sözde ümem,
Kırmızı beyâzdi, Fahr-i âlem.
Mübârek yüzü, hâlis ak idi,
Gül gibi, kırmızımtrak idi.
İnci gibi, yüzündeki teri,
Pek hoş eylerdi, güzel cevheri.*

Terleyince, O menba-ı sūrūr,
Dalgalanırdı sanki, bahr-i nūr.
Görünürdü gözü, dâim sürmeli,
Kalbleri çekerdi, güzel gözleri.
Akı, beyaz idi gâyetle,
Medh eyledi Rabbi, âyetle.
Siyâhı ânın, değildi ufak,
Bir idi ona, yakınla uzak.
Geniş, güzel ve latîfdi gözü,
Nūr saçardı hep, mübârek yüzü.
Kuvve-i bâsıra-i Mustafavî,
Gece, gündüz gibi, olurdu kavî.
Bakmak arzû etseydi, bir yere,
Cism-i pâki de dönerdi bile.
Başa tâbi' ederdi cesedi,
Bunu terk etmemişdi ebedî.
Hem, cism idi, Resûl-i ekrem,
Yaraşır, rûh-i mücessem desem.
Güzel, hem sevimli idi Resûl,
Hakkâ çok, sevgili idi Resûl.
Mâlikle Ebû Hâle, söyledi,
Hilâl gibi, açık kaşlı idi.
İki kaşı arası, her zemân,
Gümüş gibi görünürdü, ayân.
Mübârek yüzü, az yuvarlakdı,
Derisi, berrak, hem de parlakdı.
Siyah kaşları mihrâbî ânın,
Kıblesi idi, bütün cihânın.
Ortası, yüksekce görünürdü,
Yandan bakınca, mübârek burnu.
Çok güzel idi, çekme ve latîf,
Edemez gören, O'nu tam târif.
Seyrek idi, dişlerinin arası,

Parlardı, sanki inci sırası.
Ön dişleri, etdikçe zuhūr,
Her tarafı, kaplardı bir nūr.
Gülse idi, iki cihân serveri,
Canlı cansız, her şeyin peygamberi.
Görünürdü ön dişleri, pek afif,
Dolu dâneleri gibi, çok latîf.
İbni Abbâs der, Habîb-i Hudâ,
Gülmeğe, eyler idi istihyâ
Hem hayâsından O, dînin senedi,
Kahkaha etmedi derler, ebedî.
Nâzik, mahcûb idi, Resûl-i cenâb,
Dâim eyler idi, bakmağa hicâb.
Yüzü benzerdi, yuvarlak aya,
Zâtı aynaydı, yüce Mevlâya.
Nûrlu idi hep, o vech-i hasen,
Bakılmazdı, tenevvüründen.
Gönüller aldı, o güzel Nebî,
Âşıkı oldu yüzbin sahâbî
Bir kerrecik görenler, rüyâda,
Dediler, böyle zevk yok, dünyâda.
Hem güzel yanakları, bileler,
Fazla etli değildi, diyeler.
Ânın etmişdi, cenâb-ı Hâlık,
Severek, yüzün ak, alnın açık.
Boynunun nûru, ederdi her ân,
Saçları arasında, leme'ân.
Mübârek sakalından, iyi bil,
Ağarmışdı ancak on yedi kıl.
Ne kıvırcıkdır, ne de uzun,
Her uzvu gibi idi, mevzûn.
Gerdan-i pâk-i Resûl-i âfak,
Gâyet ak idi ve gâyet berrâk.
Eshâb içinden, çok ehl-i edeb,

Karnı, göğsüyle, birdi, dedi hep.
Açılsaydı, mübârek sinesi,
Feyz saçardı, ilim hazinesi.
Aşka olunca, mahall-i teşrif,
Başka olur mu, o sadr-ı şerif?
Mübârek sinesi, geniş idi,
İlm-i ledün, ona inmiş idi.
Ak ve berrakdı, o sadr-ı kebir,
Sanırdı görenler, bedr-i münir.
Ateş-i aşk-ı zât-ı ezeli,
Odlara yakmışdı, O güzeli.
Bilir elbet bunu, pir-ü civân,
Yassı kürekliydi, Fahr-i cihân.
Sırtı ortası hem, etli idi,
Kerem sâhibi, devletli idi.
Gümüş teninde, letâfet vardı,
İrice mühr-i nübüvvet vardı.
Sirtında idi, mühr-i nübüvvet.
Sağ tarafına yakındı, elbet.
Bildirdi bize, edenler târif,
Bir büyük ben idi, mühr-i şerif.
Rengi, sarıya yakın, karaydı,
Güvercin yumurtası kadardı.
Etrâfına çevirmiş, sanki hatlar,
Birbirine bitişik, kılcağızlar.
Anlatanlar, O âli nesebi,
Dedi, iri kemikliydi Nebi.
Her kemik iri, merdâne idi,
Sûreti, sireti şâhâneydi.
Mübârek âzasının her biri,
Uygun yaratılmışdı hem, kavi.
Çok hoş idi, her uzvu ânın
Âyetleri gibi, Kur'ânın.
Elleri ayası, O sultânın,

Ayakları altı, dahi ânın,
Geniş ve pâk idi, nâzik mergûb,
Tâze gül gibi latif ve mahbûb.
Çok mevzun idi, der ehl-i nazar,
O kerâmetli, mübârek eller.
Selâm verseydi, birine eğer,
Tebessüm ederdi hep, Peygamber.
Bir iki gün, geçseydi aradan,
Hattâ uzasaydı da, bir aydan.
Belli olurdu, hoş kokusundan,
O kimse, adamlar arasından.
Billûr gibiydi, ten-i bi-mûyu,
Nice medh edeyim, ol pehlûyu.
Dostu seyretmek için, o şerif,
Göz olmuşdu, bütün cism-i latif.
Kemâl üzereydi, nâzik teni,
Hallâk göstermişdi, hikmetini.
Yokdu, göğsünde, karnında aslâ,
Hiçbir kıl, sanki gümüş levhâ.
Göğsü ortasından aşağı yalnız,
Bir sıra kıl, dizilmişdi, hilâfsız.
Bu siyah hat, bu mübârek bedende,
Hoşdu, hâle gibi, ay çevresinde.
Bütün ömründe kalmışdı, kezâ,
Gençlikde gibi, mübârek âzâ.
İlerledikçe, sinn-i Nebevi,
Tâzelenirdi hep, gonca gibi.
Hem dahi, kâinâtın sultânı,
Zanneyleme ki, ola pek yağlı,
Ne zaif, ne de pek etli idi,
Mu'tedil, hem pek kuvvetli idi.
Lahmı, şahmı, dediler ehl-i derûn,
Birbirinden, ne ziyâdeydi, ne dîn.
Etmiş, ol beden sarâyın üstâd,

*Adl-ü dâd ile, esâsın bünyâd.
İtidâl üzere idi, pâk teni,
Nûra gark olmuşdu, bütûn bedeni.
Orta boylu idi, o Sidre-mekân,
Ortalık, O'nun ile buldu nizâm.
Seyreden mu'cize-i kâmetini,
Dedi hep, medh edip hazretini.
Görmedik böyle, gül yüzlü güzel,
Boyu, hem huyu, hem yüzü güzel.
Orta boylu iken, Nebi,
Uzun kimseyle yürüseydi.
Ne kadar, uzun olsa idi, o er,
Yine yüksek görünürdü, peygamber.
Uzun boylu olandan o cevher,
Yüksek idi, el ayası kadar.
Bir yola gitseydi, izzetle,
Hızlı yürür idi, gâyetle.
Deriz, vasf-ı şerîfnde yine,
Yürürken, eğilirdi önüne.
Yâni, bir yokuşdan iner gibi,*

*Dâim önüne, az eğilirdi.
Şanlı, şerefli idi, O Celil,
İftihâr eylerdi, rûh-ı Halil.
Bir zâtı ki, murâd ede Hudâ,
Her âzâsı, olur elbet a'lâ.
Yolda giderken, eğer bir kimse,
Ansızın, Resûlullah'ı görse,
Korku düşerdi, kalbine ânın,
Yükseklüğinden, Resûlullah'ın.
Hem de biri, Nebi ile, müdâm,
Sohbet ederek, söylese kelâm,,
Sözlerindeki lezzet ile, ol,
Kul olurdu, kabul etse Resûl.
Etmişdi O'nu, Hallâk-ı ezel,
Hüsn-i ahlâkla, bi-misl-ü bedel.
Yâ Resûlallah! gücüm yok medhine,
Yaratıldık hep, senin hürmetine.
Hâsılı, ey Şâh-ı iklim-i vefâ,
Sana cânım da fedâ, her şey fedâ!*

KRONOLOJİ

571 Hazreti Muhammed aleyhisselâmın doğumu. (12 Rebû'l-evvel - 20 Nisan 571) Süt annesi

Halime'ye verilmesi.

574 Süt annesi tarafından Mekke'ye getirilerek annesi Hazreti Âmine'ye teslim edilmesi.

575 Annesinin vefâtı. Dedesi Abdülmuttalib'e verilmesi.

577 Dedesi Abdülmuttalib'in vefâtı ve amcası Ebû Tâlib'e emânet edilmesi.

578 Amcası Ebû Tâlib ile Sûriye seyahati.

583 Amcası Ebû Tâlib ile Sûriye seyahati ve Basra'da râhip Bahira'nın, onun son peygamber olacağını anlaması.

588 Amcası Zübeyr ile Yemen'e seyahati.

595 Hazreti Hatice'nin ticâret kervânının başında, Şâm'a seyâhati.

596 Hazreti Hatîce ile evlenmesi.

606 Kâbe-i Şerîfe'nin tâmirinde Hacer-i Esved'i yerine koyması.

610 Hirâ mağarasında ilk vahyin gelmesi.

613 Üç sene gizli dâvetten sonra Safâ tepesine çıkıp açık olarak İslâm'a dâvete başlaması.

615 Müslümanların Habeşistân'a hicretleri.

616 Hazreti Hamza'nın müslümân olması.

Hazreti Ömer'in müslümân olması.

619 Hazreti Hatice ve Ebû Tâlib'in vefâtları.

620 Mirâc'a çıkışları. Birinci Akabe bîatı.

621 İkinci Akabe batı.

622 Mekke'den Medîne'ye hicret.

623 Bedir Savaşı ve zaferi.

Kiblenin Mescid-i Aksâ'dan Kâbe-i Müazzama'ya çevrilmesi. Mescidin önüne, fakirleri barındırmak için "Safâ" yapılması. Hazreti Âişe ile evlenmeleri.

624 Kızları Hazreti Rukıyye'nin vefâtı.

Hazreti Fâtıma ile Hazreti Ali'nin evlenmeleri.

625 Uhud Savaşı.

Hazreti Hamza'nın şehâdeti. Hazreti Hasan'ın doğumu. (Ramazân ayında) Hazreti Hüseyin'in doğumu. (Şâbân ayında) Hazreti Ömer'in kızı Hazreti Hafsa ile evlenmeleri.

627 Hendek Savaşı.

628 Hudeybiye Antlaşması.

Hükümdârlara ve idârecilere, İslâm'a dâvet mektuplarının gönderilmesi. Hayber'in fethi.

629 Mûte savaşı ve zaferi.

630 Mekke'nin fethi.

Kızları Hazreti Zeyneb'in vefâtı.

Oğulları Hazreti İbrahim'in doğumu. Oğulları Hazreti İbrahim'in vefâtı.

Tebûk Savaşı.

631 Vedâ Hutbesi ile yüz binden fazla Eshâb-ı Kirâma hitâb etmeleri. Cennetü'l-Bâki mezârlığını ziyâret etmeleri. Vefâtları (8 Haziran Salı)